100 OLDAL • ÁRA 10 DINAR

Poštarina u gotovom placena

BÁCSMEGYEI NAPLÓ

XXVII. évfolyam — Szubotica, 1926 SZOMBAT december 25. — SZ. [illegible]

Megjelenik minden reggel, ünnep után és hétfőn délben
Telefon: Kiadóhivatal 8—53 Szerkesztőség 5—10, 3—52

Előfizetési ár negyedévre 165 d[illegible]

Szerkesztőség: Zmaj Jovin trg 3, szam (Minerva-pa.ota)
Kiadóhivatal: Subotica, Zmaj Jovin trg 3. (Minerva pa'ota)

NÉMA KARÁCSONY

Ránkköszönt hát megint a Szent Este: ölelésre tárulnak a karok, kézszoritásra enyhülnek az öklök s hallelujáját dalol az a torok is, amelyik nemsokára rekedtté rikácsolja hangszálait a gyülölet »feszitsd meg!«-évél. A szeretet olajába mártják a tollakat mindenfelé, amerre felgyulad a fény a fákon és a sziveken s a tegnap uszitó türelmetenségének parazsát tömjénnel szórják tele, hogy felszálló füstjével: *a történelem partőm* jevel illatositsák be bukdácsoló gondolataikat és esendő cselekedeteiket.

Felgyullad a fény a szemekben és felgyullad a fákon — nincs ennél tündéribb kivilágitás, raffináltabb fényhatás, nincs ennél zuhogóbb özöne fénynek, tündöklésnek és ragyogásnak. Nincs izzólámpa, amelyik intenzivebb fényt árasztana, mint a szent fának egyetlen gyertyaszála. Ez a gyertyafény: *a lélek Röntgene*. Pislákoló fénye áthatol falakon, keresztülfuródik boltozatokon, átragyog sötétségeken, átlép völgyeken és átsuhan bérceken, a fény tündérárjába boritja a világot s végez viszi a legnagyobb csodát is: az emberi lelket is földeriti világossággal. Mintha a Föld a tejut csillagtakaróját a burkolóznék, amikor kigyulladnak a karácsonyfa gyertyái.

A hajós most parthoz köti hajóját s odaáll a fa mellé. A vándor, akárhol éri el a Szent Este áldott borulata, az első világos ablakon bekopog. A bányász előbuvik az élők temetőjéből, a munkás leteszi a kalapácsot. A tékozló fiu ilyenkor tér haza, a harag ilyenkor enyhül meg, könnyebb a könny és könnyebb a bocsánat. Most mindenki csak *haza* utazik s repeső lélekkel taszitja ki a távolságot, ami lélekben, térben tátong közte és övéi között. Ma mindenki a családjához akar tartozni s most érezzük csak szivbemarkoló fájdalommal azok hiányát, akiket elvesztettünk.

*

És odaállunk mi magyarok is a *Szent Fa* alá. Amit nem tudott megteremteni érdek, parancs, tanács, kötelesség, *most* megérezzük: egyetlen nagy család vagyunk, egyformán paskol a sors és egyformán melenget a reménykedés. Most érezzük, hogy összetartozunk, hogy összeterelt »a sokféle időnek egyve, irgalmas, bolond, bus idő, melynek azóta nincs mulása.«

De a karácsonyfa gyertyái hamar kialusznak s ha ránkszakad ujra a nagy éjszaka, marad-e gondolat, szó, terv, elhivatás, a sors parancsa vagy az élet missziója, amelyik nem engedi ujra szétszóródni a gyertyaláng összetereltjeit? Mit tudunk egymásnak mondani a szent fenyő alatt s mit viheténk *magunkkal* a Szent Estéről és szent összetalálkozásból ajándékul és emlékül? Mi köti össze az *oldott kéve népét?*

*

Ne tagadjuk: eddig csak *pusztába kiáltó szavak* riogatták a magyarság lelkiismeretét. Vagy az ébresztő szó volt gyönge, vagy a lelkiismeret volt áiult-béna. Az igazi harsonát még senki sem emelte ajkához, még **senki sem szólaltatta meg a jerichói** kürtöt, melynek hangja szétvetné az ernyedt mozdulatlanság vályogfalait. Az élő organizmus szétroncsolódott sejtekre, a sejtek élnek tovább, de nincs csoda, nincs erő, amelyik szerves munkára tudná kényszeriteni a széthullott sejteket.

Próbáltuk a politikával. Azt hittük: a közélet kapuit csak döngetni kell s a *zoon politikon*, aki hozzá magyar is, meg fogja találni hangját, szavát és testvérét. Elinditottuk a nagy harcot — aminek még ma sincs vége — a jogért, alkotmányért, egyenlőségért, az állampolgári jogok teljességéért, választójogért és parlamenti képviseletért, elinditottuk a harcot nem zsákmányért és nem prédáért, nem a dicsőség aranygyapjáért, de hogy ami államalkotó képesség és államfentartó érték van bennünk, az ne kerüljön az életünk javaival együtt az ebek harmincadjára. Be kell vallanunk, éppen olyan kudarc ért a saját sorainkban, mint a politikai ellenfeleink részéről. Az ellenfél nem hátrált s a magunk hadserege nem követett. *Csak zászlótartói voltak a hadseregünknek, de nem voltak vezérei és nem voltak katonái.*

Próbáltuk a kulturával. Orgonák bugták, zsoltárok dalolták, harangok zugták: vigyázzunk drága anyanyelvünkre. Nincs semmi másunk, csak ez az elárvult nyelv, a szégyenpadon is glóriás kultura. Őrködjünk a magyar nyelv felett, amit az édesanyánktól kaptunk imában és mesében s amit töretlen fénnyel, tündöklő tisztaságban kell átadnunk a gyerekeinknek. A magyar nyelvnek staféta-futói vagyunk: apáinktól vesszük át a fáklyát s a sirhalmunk mellett adjuk át az utódainknak. Nincs áldottabb jószág, nincs kincsesebb haszonélvezet, mint az anyanyelvünk. Áldott forrás a nyelv, annál bővebben patakzik, minél többen meritenek belőle: áldott kenyér a nyelv, annál nagyobb lesz, minél többen törnek belőle. Ezen a nyelven mesélt Jókai, ezen a nyelven dalolt Petőfi, ezen a nyelven viharzott Berzsenyi s tántorgott — a halhatatlanságba Katona, ez a nyelv volt zenekara Vörösmartynak, ezen részegült meg Csokonai s ebből formálta a szépség ő ök szobrait Arany. Ezen a nyelven kértünk először kenyeret, ezen a nyelven küldtük első fohászunkat a Mindenhatóhoz s az utolsó imádságot ezen a nyelven mormolják maid el fölöttünk. Lehetünk-e hütlenek az anyanyelvünkhöz? Egy nyelvhez nem akkor vagyunk hütlenek, amikor elfeleitjük — az anyanyelvet csak a kitépett nyelv feleitheti el — akkor vagyunk hütlenek a magunk nyelvéhez, a magunk kulturáiához, ha nem vállaljuk és *nem teljesitjük* a vele szemben reánk sulyosodó feladatokat. Elvégeztük-e már munkánkat avagy hozzá kezdtünk-e már munkánkhoz? Kegyetlen *nem* lehet csak az őszinte válasz. A magyar társadalom megtanitott-e vajion csak *egyet'en* gyereket is a magyar irás-olvasásra, tett-e csak egyet'en könyvet közkincsé, a magyar társadalom áldozott-e csak egyet'en dinárt a magyar kultura céljára? Fogadta-e nem biztató cselekedet, de biztató szó az irót, akiben toll és nyomdafesték után kivánkozott a megsürüsödött gondolat. Neveltünk-e irót, neveltünk-e olvasóközönséget, neveltünk-e érdeklődést? Törődött-e valaki valahol komolyan az iskolán kivüli oktatásával az iskolából kiszorult, az anyanyelvétől elszakitott magyarságnak. *Keresztfák szegélyezik kétoldalt a mulasztások országutját. »Itt nyugszik«* minden, aminek élni kellene. A magyar nyelv nem tudta összetoborozni a szétszéledt családot, a magyar kultura nem tudta csillagtáborába gyüjteni a magyar sors vándorait, a kisebbségi sors árvizi hajósait.

Nyelvében él a nemzet — harsogtuk ujra a süketülő fülekbe: a kisebbségi nemzetnek talaja, levegője, gyökere, életfeltétele: a nyelv. *A faji gőg motorját* fogtuk a beletörődés kátyujába elakadt szekér elé. Osztoztuk Berzsenyi szavával, Ady káromkodó szent hitével korbácsoltuk a tunya megállást, fölvéreztük a büszkeséget, hogy fájjon, sajogjon, égessen s ránduljon meg csekvésre. Magyar vagy — ráztuk fel cörgő szóval az ellankadt faji érzést — vállald hát sorsod parancsát, teljesitsd fajod kötelezéseit, Istenedet megtagadhatod, de nem tagadhatod meg fajtádat. Nem tagadhatod meg apádat s nem tépheted ki süppedő sirdombja mellől a korhadt keresztet. Vállald és teljesitsd tiszta szándékkal és mocsoktalan hittel uj történelmed uj parancsait, add meg a császárnak, ami a császáré, de add meg magyarságodnak is, ami a magyarságé. Nincs az a Lethe vize, ami le tudná mosni ró'ad fajtád bélyegét. A mentiszi ingoványoktól a trianoni palotáig vérben és babérban hurcoltad a magyar sorsot, megtagadhatnád-e most, amikor pókhálószálakkal kötődött karodhoz jelene és jövendője? Felgyujtottuk a faji gőg üszkét s mint Grál kelyhát magasra emeltük a nemzeti büszkeség vérző-világitó kincsét. S csak magunk álltunk az oltár előtt. *Papok vannak, de hivők nincsenek.*

Próbáltuk a gazdasági érdekkel. Nekünk is jogunk van az élethez. A természet egyformán teritett minden dolgozó számára. A föld a hozzáértést, a munkát, a szeretet áldozatát jutalmazza meg, nem a dologtalan jelszavakat. A földnek, az esőnek, a napfénynek nincs nemzetisége, nincs *többségi napsütés és kisebbségi égihaboru.* Nem törhetünk kisebb kenyeret csak azért, mert magyarul kivánjuk meg mindennapi ajándékát a jóságos Istennek. A kisebbségi *nemzetheztartozás* nem lehet külön teste a megnehezedett életnek mint ahogy államot alkotó nemzetheztartozás nem lehet egyeseknek ösztöndij, másoknak kenyérkereset. Össze kell állnunk, hirdettük minden meg-megujuló nap szóval és tettel, hogy a nemzetiségi kisebbségből ne legyen jogtalan *osztály* s a gazdasági rend kényszerü egyenlőtlenségein tul ne lehessenek elnyomók és elnyomottak, az életnek, munkának, kenyérkeresetnek feltételei legyenek minden tisztességes polgár számára egyenlőek. Adjanak földet, adjanak jogot, adjanak kulturát, adják meg a gazdasági harc egyenlő fegyvereit a földnélkülieknek, a jogtalanoknak, a kultura ellátatlanjainak, a gazdasági harc fegyvertelenjeinek. S amikor körülnéztünk, ki áll mellettünk az élet küzdelmében, a kenyérharcban, azt kellett látnunk, *agitátorok vannak, de tömeg nincs.*

*

Zászlótartók vannak, de nincsenek vezérek és nincs hadsereg; papok vannak, de nincsenek hivők; agitátorok vannak, de nincs tömeg. A nyolcéves kisebbségi küzdelemnek *ez az eredménytelenség az eredménye.* Nincs hadsereg és nincs tömeg, mert nincs gondolat, amit mindenki gondoljon, nincs fáidalom, amit mindenki szenvedjen, nincs kötelesség, amit mindenki átérezzen és teljesitsen. *Programtalannd satnyult a kisebbségi küzdelem* itt is, másutt is. A régi evezőket meritjük az uj vizekbe, miknek pedig más az iránya, más a sodra, más a játéka és mások az ösvényei. Siker nem ösztökéli az elfáradt törekvést és elnehezedett fogadkozást s nincs gondolat, terv, parancs, amelyik egyszerre lenditené fel a félmillió magyar karját s egy irányba terelné a fátyolos tekinteteket.

A régi rekvizitumok ideje lejárt. Shakespeare-szinpadon nem lehet mutatványos revüket játszani. Nem elég, ha kiakasztjuk a táblákat: *ez a kötelesség, ez a parancs, ez a jelölt* — föl kell kelteni az érzést, *a kötelesség érzését, a cselekvés muzsiját*, hitet kell adni azoknak, kikből kiszáradt a hit s akikből elpárolgott az illuzió szent olaja. Küzdelem a politikai jogok teljességéért, harc az anyanyelv jogának elismeréséért — nem rázza már föl cselekvésre az ellobbant lelkesedésü, elhamvadt tüzü lelkiismeretet s nem szoritja helytállásra, áldozatvállalásra és védekezésre a faji önérzetet és nemzeti büszkeséget.

*

Ha nincs hivó szó, nincs parancsoló gondolat, ami össze tudna terelni, egyszer egy évben mégis összejövünk a Szent Fa köré. A gyertyák fényénél még ráismerünk magunkra, még megismerjük egymás arcát, még számbavehetjük, mennyien vagyunk. Már csak addig tart együtt'étünk, amig ki nem hunynak a gyertyák. Néma marad-e a magyarok karácsonya vagy megajándékoz-e bennünket azzal »a szóval, azzal a nagy talizmánnal«, amit eddig hasztalan kerestünk uttalan utainkon. Feltárul-e a Szent Fa alatt, az összetalálkozás ihletében az az uj igazság, mely a fegyenckőznapokra is össze tud majd bennünket terelni egy akaratra, egy cselekvésre, egy kötelességre? Megkapjuk-e szegény magyarok a szent karácsonytól a várvavárt ajándékot, a sorsunk összeterelő parancsának föl'ismerését s az engedelmesség térdet feiet hajtó alázatát.

Együtt tudunk-e maradni, akik most együtt vagyunk?

Néma karácsony, szólalj meg, szent karácsony, tégy csudát!

Megnyilt a párisi őszi szalon

Kubista szobák, magyar festők a tárlaton

Páris, december.

A »Salon d'Automne« — a párisi őszi tárlat — harminc egy néhány év óta az internacionális modern művészetet reprezentálja. Az őszi szalon mindig érdekes. Többször kevésbbé jó, néha egészen rossz. Két év előtt, amikor a társulat harminc éves jubileumi retrospectiv kiállitását rendezte, szenzációsan jó volt, mindenkit bemutatott a multból s ekkor kiderült, hogy mégis csak *Páris* az a város, ahol az igazi művészet érik. Mindenki ott volt, közöttük elérhetetlen magasságokban a nagy francia impresszionisták, Cesanne-al az élen, aztán a post- és neo-impresszionisták, idegen nemzetek büskeségei, a svéd Zorn, a spanyol Zuloaga, az olasz Modigliani, sok nagy név és művészi érték.

Az idei Salon terjedelemben óriási, erősen tarka és sokoldalu, nem rosszabb, de nem is jobb, mint a háboru utáni kiállitások. Egy dologban kiábrándit. Párisban 40.000 festő és szobrász él — sokak szerint még több. Lehetetlen, hogy ilyen tömeg csak ezt tudja produkálni. A vernissage előtt hallottunk sok olyan visszautasitásról, mely érdemes munkákat érdemtelenül sujtott. Az mindenesetre biztos, hogy a mai müvészet stagnál, már a fiatalok is fáradtak, haladás semmi, a keresőknek nincs mondani valójuk.

A kiállitás felöleli a művészet minden ágát. Még a *konyhamüvészet* is jelen van. Olyan formában, hogy 30 frankért szenzációs ebédet adnak, melyet a leghiresebb szakácsok felváltva készitenek. Helyet kapott a kinematográfia, zene, tánc, a szinpad. Ezek számára egy jól fütött nagy termet biztositott a kiállitás, szép szinpaddal. (A többi teremben a mostani hideg napokon meg lehet fagyni a sok gázkályha dacára.) Délutánonkint itt sok kitünő produkciót mutatnak be. *Medgyes* László marionettjei egy miniature modern operát játszottak el a megnyitó napján. Medgyes körülbelül ugyanazt végzi Párisban, mint a másik kiváló magyar szinpad-technikus-művész, *Pogány* Villy Newyorkban. Kosztümöt, diszleteket tervez. Medgyes a mellett iskolát tart fenn s már évek óta fontos tényezője a párisi szinpadnak.

A kiállitásnak körülbelül a felét foglalja el a modern iparművészet. A lakásberendezési rész tipikus háboru utáni jelenség. Mindent a sokpénzü, hazárdőr parvenünek. Minden rikitó, hangos, kényelmetlen, inpraktikus. Minden szobához külön falkiképzés, kényes, világos faburkolat, kubista üveg berakások, hátulról világitott üveg képek, könnyen piszkolódó pasztel függönyök, crep de Chine-ből; kubista szőnyegek bársonyból. Ide elég egy sáros cipő s a minta még modernebb lesz. Groteszk világitó testek, melyektől nem lehet tisztán látni és olyan képét adják a szobának, mint egy sur-realista mozi felvétel. A könyvszekrény a szoba közepén áll, az éjjeli szekrény hivatását tévesztette. Nyitott és legfeljebb pár könyv fér bele. Az ágy fölött vázák és könyvek equilibriroznak és fejbeütéssel fenyegetnek. A fotelekbe vagy két ember fér el egyszerre, vagy egy sem. Nyereg alaku székek, vitrin nincs, ellenben falba vésett keresztrejtvény formáju bevágások, mikben idiótikus üveglapra égetett kubista figurák, kificamitott tagu alakok, vizfejü babák, vasból kovácsolt rébuszok, porcellán, üveg, fém, fa érthetetlenségek értelmetlenkednek. Ami pénzbe egy ilyen modern paródia lakás kerül, abból a legragyogóbb berendezést szállitják Páris nagyszerü mükereskedői. A sok szalón ugy hat, mint megannyi irodahelyiség, a hálószobákban benn ül a szállodai szobák hidegsége. Semmi intim melegség. Minden butor utban áll, minden törékeny és piszkolódó, kényes. Ezekből a szobákból ki kell kergetni a gyerekeket, nem szabad vendéget hivni, sőt jobb be se menni a gazdának magának sem. Egy zsur egy ilyen lakásban és másnap már jöhet a butoros. Ezek az interieur művészek ellenségei a festőknek és szobrászoknak. Az ő butoruk és falkiképzésük itt-ott tür csak el egy-két apró képet s egy kevés kis fugurális tárgyat. Ha a mai ember rávetné magát ezekre, megtagadná a régi müvészetet s odahaza valami groteszk lénnyé változnék. Használná a kiállitott nélkülözhetetlen háztartási eszközöket is. Olyan kávés, teás szervizeket látunk, poharakat, edényeket, toillette felszereléseket, melyeknek használatát ujra meg kellene tanulni.

Van ellenben pár sikerült és jól eső látvány. *Ezek a gyerekszobák.* Itt valahogy jó ösvényen halad a müvész. Ezek kedvesek, ötletesek, müvésziek, sőt praktikusak is. Láttunk két hajókabint, természetesen elsőosztályu luxus hajóhoz. Ezek feltünően jók. Ettől nem messze egy köralaku zöld ebédlő parvenüsködik, olyan mint egy halladan drága szepáré, az asztal alól kéjvilágitás szürődik. Próbáljon meg ebben valaki sört szervirozni vagy valami polgári ételt.

Utoljára hagytuk a festőket és szobrászokat. Tizenegy magyar festő képeit találtuk meg, de van még háromnéggyel több. Az egyetlen magyar szobrász *Hiesz Géza*, aki egy finom női fejjel szerepel, van ezen kivül egy pompás reliefje, beleaplikálva egy kiváló fém paravanba, melyet *Fehér* iparmüvész tervezett és *Kiss* müipartelepe állitott ki..

A magyar festők közül *Fried Tivadar* »*A hét testvér*« cimü képe elsőrendü kompozició. A fiatal müvész már három éve állandó szereplője a tárlatnak s egyike a legtöbbet igérő uj talentumoknak. Diener-Dénes, talán az utolsó impresszionista, két jól megrajzolt férfi portréja, *Zilzer* sötét tónusu vászna. *Korda, Pilch, Flórián, Basch, Bertalan* mind méltóan reprezentálják a magyar müvészetet. A grafikusok közül, *Blatner Péron*, de különösen Vértes emelkedik ki az internacionális tömegből. Vértes egyike a legnépszerübb és legjobban beérkezett rajzolómüvésze Párisnak.

Weidinger Dezső

Uzunovics, Radics és Korosec koalíciója előtérben

A radikálisok és a Radics-párt között már létrejött a megegyezés — Korosec titokzatos magatartása

Beogradból jelentik: A kormányválság, amely december 7-ikén tört ki az Uzunovics-kormány lemondásával, még a tizennyolcadik napon sem nyert megoldást. Ezalatt az idő alatt Uzunovics háromszor, Davidovics egyszer kapott kormányalakitási mandátumot anélkül, hogy megbizatásuknak eleget tudtak volna tenni. A válság különböző fázisokon ment keresztül. Először a régi kormány rekonstrukciója volt Uzunovics feladata, amelyet azonban még Pasics hiusitott meg. Pasics halála néhány napos fennakadást okozott a kibontakozási tárgyalásokban, majd pedig Uzunovics szélesebb alapon kapott megbizást, a mely ugy szólt, hogy vagy koncentrációs, vagy nagy koalíciós kormányt kell alakitania.

Uzunovicsnak ez a mandátuma a demokraták által szabott feltételek miatt nem volt megvalósitható.

Ugyanilyen tartalmu megbizást kapott Davidovics is, aki azt viszont a radikálisok elutasitó határozata miatt volt kénytelen visszaadni. Ezután következett be Uzunovics harmadik megbizatása, a mely most már nem korlátozódik koncentrációs vagy széles koalíciós kormány alakitására, hanem

szabad kezet ad a deszignált miniszterelnöknek arra, hogy olyan csoportokból alakitsa meg kormányát, amelyekkel éppen meg tud egyezni.

A csütörtöki nap azzal telt el, hogy Uzunovics a kormány megalakitásával kisérletezett. A csütörtöki tárgyalások bővelkednek meglepő fordulatokban.

A legérdekesebb forduiat a demokrata egyesülés magatartásában állott be amely az Uzunovicsal való tárgyalások vezetésére Davidovics helyett Marinkovics Voját delegálta.

Kiderült azonban, hogy a személycsere nem jelentett egyszermind változást a demokrata egyesülés taktikájában és Marinkovics az Uzunovicsal kétizben folytatott tanácskozása után ugyanugy kénytelen volt bejelenteni a tárgyalások sikertelenségét, mint azt néhány nappal ezelőtt Davidovics tette. A tárgyalások ezuttal is a demokraták követelései miatt szakadtak meg.

Radics István ezuttal ismét tanujelét adta annak, hogy széles skálán tud játszani és egy nap alatt többször is változtatott frontot.

Szerdán még nagy blokkot akart összekovácsolni a radikálisok ellen, csütörtök délelőtt rábeszélte Davidovicsot, hogy lépjenek be együtt a kormányba, este pedig, amikor a demokratákkal a tárgyalások meghiusultak, pártja tovább tárgyalt a kormányba való belépésről. A Radics-párt megmutatta, hogy semmi szándéka nincs kivülmaradni a kormányon és hajlandó áldozatokra is, hogy a hatalomból ki ne essen.

A többi pártok közül csak a szlovén néppárt vállalt szerepet a legutóbbi nap politikai szinjátékában. Ámde Korosec, aki néhány nappal ezelőtt egy tőle szokatlanul hosszu nyilatkozattal lepte meg a közvéleményt, most ismét begombolkozott és kétségben hagyta a politikai köröket pártja valódi véleményéről. Korosec szerdai nyilatkozata azonban, akármilyen éleshangunak is tünik fel, bizonyos tekintetben mégis bepillantást enged a szlovén néppárt kártyáiba, mert

Korosec a nyilatkozatban tulajdonképen teljesiti azokat a követeléseket, amelyekkel Radics és Uzunovics léptek fel vele szemben.

A nyilatkozat nem egyéb, mint panaszkodó méltatlankodás a követelések ellen, de emellett

Korosec nyiltan kijelenti, hogy pártja nem klerikális, amivel Radics követelését teljesiti, másrészt az alkotmány elisme ése tekintetében tett olyan kijelentést, amivel Uzunovicsot elégiti ki.

Igy Korosec valójában elháritotta az akadályokat pártja utjából és lehetővé tette, hogy a szlovén néppárt belépjen a kormányba.

Amikor egy rövid nap története ennyi fordulatot és meglepetést hoz, nehéz dolog jóslásba bocsátkozni arra nézve, hogy milyen módon fog a válság megoldódni. A csütörtök éjjeli órákban olyannak látszott a helyzet, hogy

a legvalószinübb a radikálisok és Radicsék koalíciója, esetleg a szlovén néppárttal kibővitve.

Hogy hány tárcájuk lesz Radicséknak és a szlovéneknek, arra nézve folynak a kombinációk, de amig az uj kormány keretei végleg ki nem alakulnak, nem lehet nagy sulyt helyezni ezekre a találgatásokra.

Éjszakai tanácskozások a miniszterelnökségen

Csütörtök este negyedtizkor megjelent Uzunovicsnál *Dimitrijevics Mita* volt radikális képviselő, aki már számos alkalommal közvetitett a radikálisok és a Radics-párt között. Dimitrijevics néhány perc mulva távozott és nemsokára Radics Pavleval tért vissza. Radics Pavle, Dimitrijevics és Uzunovics háromnegyed tizenegyig tanácskoztak és a tárgyalásokba belevonták Korosecet is.

Uzunovicsot, amikor eltávozott a miniszterelnökségről, az ujságirók megostromolták kérdésekkel, amelyeket azonban a deszignált miniszterelnök azzal háritott el, hogy nincs semmi mondanivalója.

— Láttunk itt különböző személyeket jönni-menni és tanácskozni — jegyezték meg az ujságirók.

— Ez azért volt, mert kezdődik a katholikus karácsony és a katholikus politikusok haza akarnak utazni az ünnepre. Ezért kellett még ma este Radics Pavleval és Koroseccel tanácskozni.

— Tudtunkkal Radics itt marad az ünnepek alatt is — jegyezték meg az ujságirók.

— Én meg éppen ujságiróktól hallottam, hogy Radics hazautazik — felelte Uzunovics.

— Elmegy-e még ma miniszterelnök ur az udvarhoz?

— Nem, most már hazamegyek.

Néhány perccel később *Makszimovics* Bózsó és *Srskics* Milán is elhagyták a miniszterelnökséget. Srskics hosszasan elbeszélgetett az ujságirókkal és elmondotta, hogy *az éjszakai tárgyalásoknak nagy jelentőségük van.* Indirekte azt is közölte, hogy

radikális—Radics-párti—szlovén néppárti koalicióról van szó.

A pontos tényállást nem lehetett megállapitani. Különösen Korosec magatartása tisztázatlan. Az ellenzéki blokk vezéreinek tanácskozásán tett állitólagos Korosec-nyilatkozatot szlovén oldalról cáfolják, mig a demokraták a nyilatkozatról szóló hirt fenntartják.

Azt a szlovén néppárt részéről is hangoztatják, hogy Korosec nem óhajt Radicsékkal egy kormányban lenni.

Ezekután Uzunovics számára nem marad egyéb hátra, mint folytatni a kibontakozási tárgyalásokat, amelyeknek eddig csak az az egy negativ eredményük van, hogy a demokratákkal nem sikerült a megegyezést létrehoznia.

Srskics miniszter éjszakai audienciája

A politikai élet csütörtökön éjjel *Uzunovics* miniszterelnök hazatérése után sem csendesedett el. *Szrskics* Milán *törvényegységesitő miniszter háromnegyed 11-kor mégegyszer kihallgatáson jelent mueg az udvarnál* és az audiencia hosszu ideig tartott. Sokat veszéltek Uzunovicsnak *Radics* Pavleval és *Koroseccel* késő este folytatott tanácskozásairól és rendkivül nagy feltünést keltett *Dimitrijevics Mita szerepe.* Dimitrijevics este több izben megjelent az udvarnál és a miniszterelnökségen, azonkivül Radics lakásán és ugy látszik, hogy

Dimitrijevicsnek ismét nagy szerepe volt az Uzunovics, Radics Pavle és Korosec közötti megegyezés előkészitésében és éjfél körül határozottan állitották, hogy a megegyezés elvben létre jött a hármas koalicióra.

mig a tárcák felosztása és a személyi kérdések elintézése pénteken, vagy a katholikus karácsony után fognak dönteni.

Radikális körökben azt hangoztatták, hogy az a magyarázat, amelyet Korosec két nap előtt autonómista programjáról adott, őt kormányképessé teszi, a Radics-párttal pedig semmi tárgyi ok nincs a szakitásra.

Radics István a parasztszövetségről

A Politika pénteki száma Radics István hosszu nyilatkozatát közli. Radics a válság megoldásáról optimisztikusan nyilatkozott, majd kijelentette, hogy tárgyalt Jovanovics Jócával, a parasztszövetségről.

Megegyeztünk abban, hogy a földmives párt is eljön december 29-iki zágrábi klubülésünkre. December 30-ikán folytatjuk a tárgyalásokat és megállapitjuk politikánk irányvonalát.

KISEBBSÉGI ÉLET

Disescu Constantinhoz, Románia alkotmányának szerzőjéhez, levelet intézett a kolozsvári *Ellenzék* szerkesztője. A levélben arra kérte a hires román politikust, *hogy mint az alkotmány szerzője*, nyilatkozzék a kisebbségi kérdésről. Az Ellenzék különben arra nézve kérte véleményét, hogy az uj politikai helyzetet kedvezőnek tartja-e arra, hogy a romániai magyarság jogai egyre szélesebb mederben, egyre fokozottabban biztosittassanak. Disescu Constantin a kérdésre a következő választ adta:

— A kisebbségi kérdést elsősorban *nemzeti* szempontból kell tanulmányozni és pedig a törvényszerüség, de főleg alkotmányosság kereteiben, valamint a népek és államok genfi szövetségének előirásai szerint. A kormánnyal baráti viszonyban levő pártok, valamint maga az ellenzék, e fontos kérdés tárgyalásánál föléje kellene hogy emelkedjenek a pártérdekeknek és a gyülölködésnek. Ebben a szellemben fejtegettem a kisebbségi kérdést, mint az alkotmánytervezet előadója és ebben a mederben vezettem a tárgyalásokat a szenátus ülésein. Ne tessenek elfelejteni: a kisebbségi jogok felette állanak az ellenfelek vagy ellenségek választói érdekeinek...

*

A **csehszlovák politika** uj esztendőjének prognozisát Szüllő Géza dr., a magyar keresztényszocialista párt elnöke igy állapitotta meg: »Minthogy az uj cseh-német kormány semmit sem tett abban az irányban, hogy Csehszlovákia legnagyobb problémáját, a kisebbségi kérdést megoldja, az 1927. év is ennek a problémának a jegyében fog lefolyni. Szlovenszkón és Ruszinszkóban az autonómia gondolata olyan erős, hogy a legnagyobb naivitás volna azt hinni, hogy személyes természetü engedmények a népet kielégithetnék. Az autonómia ma olyan program, amely mögött a lakosságnak legalább kilencven százaléka áll. Amig az eddig elkövetett igazságtalanságokat és törvénytelenségeket jóvá nem teszik, egyetlen józan magyar politikus sem gondolhat bármilyen összeállitásu prágai kormánnyal való megbékülésre. A nép fölzudulása azonnal elkergetné őt, ha erre vállalkozna. Amint én látom a tényeket, az elmult hónapokban történt események a szudétanémet kérdésben is csak csekély változást hoztak. A két német miniszternek nincs meg a szükséges hatalma, hogy kivánságaikat a bürokrácia sovinizmusával szemben keresztülvihessék és a törvényhozásban is minden a régiben maradt. A kisebbségek létharca a jövő évben is megmarad és egyes fájdalmas csalódások után még ki is fog élezödni. Nekünk ennek következtében a jövőben nemcsak a parlamentben, hanem a nemzetközi nyilvánosság előtt is mindent meg kell tennünk, hogy a mi irásban lefektetett, de mellőzött jogainkat kitartóan és erélyesen megvédelmezhessük.«

*

A **román adópolitika** hibáit sorolta fel a Kamarában K[illegible]zó Jenő dr. képviselő. »Panaszolom — mondotta — itt az ország szine előtt azt az igazságtalanságot, hogy az adóalap a kisebbségek által lakott vármegyékben jóval magasabb. Amikor az állami bevételeket a kormány a földadó emelésével kivánja fokozni, ez a teher a kisebbségekre még sulyosabban fog nehezedni. Igazságos adózási alapot kell teremteni és az adózásban a progresszivitást érvényesiteni, mert az egészen törpe birtok, ahol belterjes gazdálkodás lehetetlen — aránytalanul kisebb teherviselő képességgel is bir. A költségvetési javaslat akkor, amikor indokolásában a gazdaközönség eddigi közterheit emeli, megfeledkezik arról, hogy a gazdákat nemcsak az egyenes földadó terheli, hanem még ennél is sulyosabban adózik a gazdaközönség községi taxák cimén. A törvény taxative sorolja fel, hogy milyen cimen és maximálisan mennyi taxa vethető ki az ingatlanokra. Ez a törvényes maximum már maga is olyan, hogy a jogszabály cimeken követelhető taxák is meghaladják magának a földadónak összegét, de a valóságban a törvény nyilt megsértésével, országszerte olyan célokra is vetnek ki és hajtanak be taxákat, amelyek nem szigoruan községi, helyi érdekekben szükségesek, hanem amelyek az állami és megyei adókból volnának fedezendők. Igy pld. nem községi utak kövezésére és javitására, állami iskolák és más állami intézmények épitésére és fentartására, a sorozó bizottságok és granicsárok ellátására, a primáriák irodai nyomtatványainak és más szükségleteinek céljára a természetbeni közmunkán felül közmunkaváltság cimén mérhetetlen sulyos taxákat szednek, ugyhogy sok községben a taxák huszszorosát teszik ki az egyes adónak. Az évek óta egyre fokozódó gazdasági nehézségekhez ujabban még egy igen sulyos csapás járult: a pénzkrizis. Ennek sorvasztó hatását ugy a gazdasági termelés, mint a kereskedelem és ipar is egyaránt érzi. A régente virágzó, tőkeerős vállalatok egyre-másra leépitenek, sorvad az ipari termelés, napról-napra veszedelmesen szaporodik a munkanélküliek száma, pang a kereskedelem és folyton növekszik a fizetésképtelenek és csődbe jutottak száma.«

Szabad a kisebbségi nyelvhasználat a csehszlovák igazságszolgáltatásban

A biróság előtt az anyanyelvüket használhatják azok, akik nem ismerik az államnyelvet

Prágából jelentik: Meyer-Harting dr. igazságügyminiszter csütörtökön bocsátotta ki a nyelvtörvény végrehajtási rendeletét, amelynek az a célja, hogy megkönnyitse azoknak a pörös feleknek, tehát a *nemzetiségeknek* a helyzetét, akik nem ismerik az állam nyelvét.

A könnyités abban áll, hogy

ha valamely pörös fél vagy tanu hitelesen igazolja, hogy nem ért csehül, ugy a biróság köteles, tolmács utján ismertetni a jogeset minden vonatkozását a fél anyanyelvén és ezen a nyelven tartozik kihallgatni a tanut is.

Az igazságügyminiszter uj rendelete értelmében a pörös fél kérésére

a biróság szükség esetén az ügyiratoknak kisebbségi nyelvre való leforditásáról is gondoskodni tartozik.

A rendelet a csehszlovákiai kisebbségek körében igen kedvező hatást váltott ki.

A francia állami tisztviselők fizetésjavitást követelnek

Viharos lefolyásu volt a tisztviselők kongresszusa

Párisból jelentik: Az állami tisztviselők szövetsége szerdán este tartotta meg kongresszusát, amely a tisztviselők fizetésemelési követelésével foglalkozott és *viharos lefolyásu volt*. A kongresszus az éjszakai órákba nyult és éjfél tájban került a sor a szavazásra, amikor is a kongresszus az elnöki jelentést 479 szavazattal 230 ellenében *tudomásul* vette. A kongresszus ezután határozati javaslatot fogadott el, amely szerint *az állami tisztviselők követelik a kormánytól, hogy a 9000 frankos évi fizetési minimumot 10.800 frankra emelje fel.*

A tisztviselők el vannak szánva arra, hogyha a kormány ezt a követelésüket nem teljesiti, akkor a legvégsőbb eszközökhöz folyamodnak.

A kongresszuson *Lorain*, a szövetség főtitkára is felszólalt, aki aggodalmának adott kifejezést, hogy

a tisztviselőknek ez a követelése időszerütlen és csak komplikációkra fog vezetni, mert a kormány a legszigorubb takarékossági rendszabályokat határozta el.

A kongresszus résztvevői felháborodással fogadták a főtitkár szavait és olyan nagy vihar keletkezett, hogy *Lorainnak meg kellett szakitani a beszédet* és az elnök kénytelen volt a kongreszust berekeszteni.

Wrangel leleplezi az ántántot

Lloyd Georgeot okolja az orosz fehér hadsereg pusztulásáért — Az olaszok a kulturvilág érdekeire való hivatkozással akadályozták meg, hogy az emigráció Magyarországon telepedjen le

Brüsszelből jelentik: *Wrangel* orosz tábornok, aki emigrációs székhelyét Jugoszláviából Belgiumba helyezte át, a brüsszeli Comité de Politique National bankettjén elmondta a fehér hadsereg harcainak és bukásának történetét.

A jelenlévőkre a szenzáció hatását gyakorolták Wrangel egynémely állitásai, különösen azok, amelyekkel *Kolcsak* admirális halálának tragikus körülményeit és az ellenforradalmi hadak pusztulásának okait magyarázta. *Lloyd Georgeról* ugy emlékezett meg Wrangel, mint a balsiker legiőbb okozójáról, aki

követelte, hogy Wrangel szüntesse be a harcot a bolsevikok ellen

és már 1920 májusában, miután Wrangel nem tett eleget ennek a követelésnek,

elrendelte, hogy Anglia emberei vonuljanak vissza a Krim-fé sziget területéről.

Ugyanaz év októberében Anglia pressziót gyakorolt a győztes Lengyelországra, hogy kössön békét Szovjetoroszországgal.

Ez a tény idézte elő Wrangel szerint azt, hogy

a Krimre átvetett ötszázezer fönyi vörös hadsereg és lovasság számbeli fölénye folytán, valósággal legázolta a fehér csapatokat.

A helyzetet nem lehetett tovább tartani és beállott az evakuáció feltétlen szükségessége.

Százötvenezer ember hagyta el a szülőföldjét, százhuszonhat hajóval.

Az emigrástömegben százezer tiszt és katona, tizenháromezer polgár, harmincezer ember és hétezer gyermek volt.

Wrangel a külföldön is első feladatának tekintette, hogy hadseregét kompakt voltában megtartsa, de most arról panaszkodik, hogy ez az igyekezete rengeteg nehézséggel találkozott. A Comité de Politique National bankettjének résztvevői *szörnyülködve vettek tudomást Wrangel szavaiból arról, hogy*

Castagnello olasz herceg, olasz főbiztos 1921-ben a magyar kormányhoz intézett jegyzékében megtiltotta, hogy Magyarország menedéket adjon a Wrangel-csapatoknak.

A jegyzék szerint ez csak elősegitette volna a nyugtalanság terjedését *és a bolsevikellenes intrikák szervezését, amelyek ellentétben állnak Magyarország és az egész kulturvilág érdekeivel.* Az orosz emigráció tábornokának leleplezései az angolok és olaszok magatartásáról Franciaország érdekeivel szemben, nagy hatással voltak a brüsszeli nacionalista hallgatóságra.

A végzetes vámolás

Autószerencsétlenség Somborban

Szomborból jelentik: Sulyos kimenetelü autószerencsétlenség történt csütörtökön délután Szomborban. A szerencsétlenség áldozata *Kratics* Tódor harmincöt éves szombori vámtiszt, a vámhivatal helyettes-főnöke, aki még él ugyan, de állapota teljesen reménytelen.

Kratics, Mitrovics Dusán, Popovics Ljubusa, Kaics Bogoljub vámtisztek és Brankován Péter vámspeditőr társaságában, a Péter király-csatornához ment ki, hogy egy uszályrakományt elvámoljon. A vámtisztek Sauerborn István soffőr taxi-autóján indultak el és körülbelül öt óra tájban tértek vissza a városba. Amikor az autó a kórház közelébe *ért, szembejött vele egy kocsi*, amelynek kocsisa — mint később kiderült — Viola Simon fuvaros, többszöri jelzés után sem tért ki. Az utolsó pillanatban Sauerborn soffőr akart kitérni, de ugyanakkor Viola is arra felé forditotta a lovakat, ugyhogy az összeütközés elkerülhetetlen volt. A kocsi rudja átszakitotta az autósátort és *belefuródott Kratics vámtiszt homlokába.* Az autó nyomban megállt, utasai leugráltak és csak ekkor vették észre, hogy Kratics mozdulatlanul fekszik a kocsiban, vérző fejjel.

A szerencsétlen embert nyomban beszállitották a közkórházba, azonban állapota oly sulyos, hogy életbennaradásához kevés a remény.

A rendőrség megindította a nyomozást és Viola Simont letartóztatta.

Kétszázmilliós kölcsönt kinál

egy angol pénzcsoport Szuboticának

Szubotica város tanácsa, mint ismeretes, egy évvel ezelőtt tárgyalásokat kezdett több londoni pénzcsoporttal, hogy a város részére nagyobb kölcsönt szerezzen. A tárgyalások a legjobb mederben folytak és több részletkérdésben már elvileg létre is jött a megegyezés, amikor a londoni pénzcsoport váratlanul megszakitotta a tárgyalásokat, mert a pénzcsoport mindaddig nem volt hajlandó a szerződést aláirni, amig Jugoszlávia nem rendezi háboruelőtti adósságait Angliával.

Gyorgyevics Dragoszláv polgármester ezután személyi összeköttetései révén érdeklődött londoni pénzügyi körökben és jelentkezett egy másik londoni pénzcsoport, amely hajlandónak mutatkozott a kölcsönnyujtásra.

A londoni pénzcsoport irásbeli ajánlata csütörtökön délelőtt érkezett meg a szuboticai polgármesteri hivatalba. Ezek a feltételek — mint *Gyorgyevics* Dragoszláv polgármester a *Bácsmegyei Napló* munkatársa előtt kijelentette — *sokkal kedvezőbbek az előbbi ajánlatoknál és ha semmi akadály sem fog felmerülni, a város már kora tavasszal megkaphatja a kölcsönt.*

A londoni pénzcsoport a kölcsönt harmincévi időtartamra adná a városnak hét és fél százalékos kamat mellett. Az eddigi ajánlatok szerint a londoni pénzintézetek nyolc és fél százalékos kamatot kértek. Eszerint a kamatokban évi kétmillió dinárt, a harminc év alatt hatvan millió dinárt takaritana meg a város, ami természetesen jelentékenyen megkönnyitené a város pénzügyi helyzetét.

Érdekes, hogy a pénzcsoport kiköti, hogy a kölcsönt csak arra a célra lehet elkölteni, amire azt felveszik. Ezt a körülményt a pénzcsoport kiküldött szaktisztviselőjével fogja ellenőriztetni.

A városi tanács elfogadta tárgyalási alapnak a pénzcsoport föltételeit

A horvát drámairók

előretörése a világszinpadokon

A külföldi szinházak érdeklődnek a jugoszláv irodalom iránt

Ahogy a legutóbbi években a magyar szinpadi termékek hóditották meg a külföldet, ugyanugy startolnak most a horvát drámairók. A külföldi szinházak érdeklődése a jugoszláviai irodalom felé hajlik, amelynek néhány reprezentánsa uton van, hogy neve nemzetközi márkává váljon. Nincs a világnak olyan szinpada, ahol *Molnár* Ferenc szinműveit ne játszanának. *Lengyel* Menyhért és *Biró* Lajos is beérkeztek azok közé a szerzők közé, akiknek darabjaiért a külföld versenyez. *Vajda László, sőt Drégely* Gábor is nagy külföldi sikereket könyvelhetnek el. Ugylátszik azonban, hogy ma már ki vannak sajtolva a magyar tehetségek, a világ mindig ujat akar, uj izeket, uj szineket, uj izgalmakat, uj formákat. Igy terelődött a figyelem a horvát drámairókra.

Egy bécsi szinházi ügynökség agilis és müértő magyar vezetőjének, *Marton* Györgynek az érdeme, hogy a horvát drámairodalom értékesebb produktumait kiásta és kihozza a Nyugatra. A jövő hónapban már Bécs egyik legelőkelőbb kisszinházában, az Akademie Theaterben, ahol a Burg-szinház szinészei játszanak, kerül bemutatásra az egyik horvát szerző darabja. *Begovics* Milán, akit szinházi multja Bécshez köt, nyitja meg a horvát szerzők külföldi offenzivaját. Darabjainak cime *Abenteuer am den Tor* (Kaland a kapu előtt) és egy tüdővészes haldokló leánynak a halál előtti utolsó huszonnégy órájának izgalmas és drámai életét örökiti meg. A főszerepet *Härlin* asszony játssza. A halál is szerepel a szinpadon és pedig Treszler alakitásában. A darab felette bizarr és nagy sikert jósolnak neki. Ugyanez a szerző Bécsen kivül Amerikában is bemutatkozik, természetesen egy másik darabjával. Az Amerikában szinre kerülő darabjának cime: »*Gottesmensch.*« Egy haramiavezér körül forog a darab, aki nőt rabol. Stefan *Kulunsich*-nak, a zagrebi Nemzeti-szinház titkárának *Skorpió* cimü drámáját Berlinben fogadták el előadásra.

Mezerich szinmüvét, a *Kosmische Joungleure* cimüt Bécsben fogják előadni és pedig a Bühne der Jungen nevü kisérleti szinpadon.

Sokat igérő szinmüveket irt és ezeknek a daraboknak komoly irodalmi értékük is van, egy Miciszláv *Klesa* nevü horvát költő, aki sokáig tartózkodott Budapesten és *Petőfi* Sándor és *Ady* Endre költeményeit forditotta le horvátra. *Három szindarabja van készen:* a *Golgotha, Michelangeló* és a *Das Dorf* cimüek, amelyek iránt több szinpad érdeklődik.

A *Bácsmegyei Napló* tudósitója beszélgetést folytatott Marton Györggyel, aki a következőket mondta:

— A külföld nagy várakozással tekint a horvát drámairók megnyilatkozása elé. Sok erő és indulat, érdekes emberek, érdekes problémák kerülnek fölszinre ezekben a drámákban. Extrem figurák és miután az ugynevezett müvelt Nyugat előszeretettel hajlik az exotikumok felé, ezn én szerény véleményem szerint ezek a darabok be fogják járni a világszinpadokat és pedig dicsőséggel. Most még nem merem állitani, *hogy ez a siker olyan méretü* lesz, mint amilyen sikert a magyar szerzők, Molnár vagy Lengyel arattak, de a jelek nagyon biztatók és bizonyos, hogy a horvát drámairók divatba jönnek.

Örömmel regisztráljuk a jugoszláviai horvát irodalom diadalát. Egyuttal azonban nem lehet eltitkolni a fájdalmunkat, hogy Jugoszláviának nincs magyar szinháza, ahol ezeket a darabokat magyar forditásban előadhatnák, hogy Jugoszlávia magyar nyelvü lakossága is élvezhetné a maga nyelvén a horvát drámairók müveit.

A vajdasági kivándorlás központjában

Ezrével, családostul mennek a vajdasági magyarok és németek Délamerikába - Uj-Gákovó Argentinában

A Szombor—regőczei vonalon alig egy jó félóra s Gákovón vagyunk a vajdasági *kivándorlás központjában.* A nagy munkanélküliség, az elviselhetetlen adók és a gazdasági életet már évek óta jellemző dekonjuktura más községek népét is arra kényszeriti, hogy az Ujvilágban próbáljon szerencsét, de *sehol annyi kivándorló nincs, mint éppen Gákovón.* Pedig Gákovó nem népes község, egyike a legkisebb bácskai falvaknak, alig több, mint 3000 lakosa van. Ugyanolyan csendes és békés, mint a többi bácskai magyar vagy német község, de vagy két év óta egy különös nevezetességre tett szert: *Gákovó szállitja a legtöbb munkaerőt az amerikai kávéültetvényekre....*

A vonatról leszállva még négy-öt perenyi gyalog utunk van, amig a község gyönyörüen fásitott főuccájára érünk. (Szubotica, Noviszad vagy Szombor vezetői eljöhetnének ide városszépészetet tanulni.) A hosszu főucca mindkét oldalán csinos házak, amelyekről szinte sugárzik a tisztaság.

Az első kivándorló, akit meglátogatok, Nuszpl Ádám. Felesége és kétéves kis lánykája van. Tagbaszakadt erős férfi, még csak 36 éves. Egészen különös dolgokat mond el.

— Huszonhat hold földem volt s ehez hatvan holdat béreltem a szombori határban. Dolgoztam feleségemmel együtt hajnaltól-napestig s mi az eredmény? Három év óta, amióta magam gazdálkodom, *minden évben két hold örökölt földemet kellett eladnom, hogy ki tudjam fizetni az adót.* Nem akarom bevárni, mig az utolsó hold földet is eladom. Inkább eladok mindent s *megyek Argentinába.* Az utlevelem már megvan, szerdán indulunk mindannyian. Eladtam már mindent, kifizettem az adót és az adósságomat, maradt körülbelül 100.000 dinárom. Ezért veszek kint 180 acre (120 kat. hold földet s biztos vagyok benne, hogy szorgalmas munkánkkal visszük valamire, biztosan nem kell minden évben a földből eladni, hogy adót tudjak fizetni.

Kevésbé módos parasztgazdához állitok be, az asztalon ott hever az amerikai utlevél, mindannyiuk reménysége, éppen az egész család azt tanulmányozza. Pár hold földje van csak, amiből az utlevél és a hajójegyek megszerzése után alig maradt valami. Kérdésemre monoton hangon válaszol.

— Kapok én kint földet az államtól, 25 évi törlesztésre az összes élő és holt felszereléssel. Dolozunk és lassankint mienk lesz a föld.

Megkockáztatom a kérdést:

— És *nem* is akar visszajönni, hogy lássa mi lett az évek alatt Gákovóval, rokonaival, ismerőseivel?

Bágyadtan mosolyog s csendesen felel:

— *Uram, van már Argentinában Uj-Gákovó.* Nyolc ismerősöm van kint, *mindegyiknek egymás mellett a farmja, csupa gákovóiak.* Nem idegenbe megyek már én oda, mint régi ismerős és rokon, akikkel valamikor együtt legénykedtünk. Bucsuzom, ők tovább tanulmányozzák az utlevelet, az utolsó kapcsot, ami az egész családot még az óvilághoz köti s amely egyben a hid is, a »Remények Szigeté«-re.

Szegény, földnélküli kivándorlóhoz térek be, aki kis házát adta el, hogy megszerezze a két hajójegyet a maga és felesége részére. Dologhoz szokott munkás ember, de most már hónapok óta *nem dolgozik.*

— Akarnék dolgozni uram, de hol? A nyáron még csak volt valamicske munka az aratásnál, azóta semmi. Elmentem Szuboticára és Szomborba, hogy valami gyárban kapjak munkát, *mindenütt elutasitottak.* A felelet munkakérő szavamra mindenütt az volt, hogy most inkább elbocsájtják a régi napszámosokat is, nem hogy ujakat vegyenek fel. *Hónapok óta abból élünk, hogy a feleségem elszegődött Szomborba cselédnek.* Azóta hetenként egyszer, ha látom. Hát ez nem élet uram, megpróbálom Amerikában, dolgozni akarok, ott ugy mondják, hogy szorgalmas embernek van munka. Dolgozom majd, ami éppen jön, én is, a feleségem is.

Az utolsó szavakon már érzik, hogy inkább sirni szeretne, mint beszélni.

Egy iparoshoz térek be. Segéd nélkül dolgozó u. n. »kis kócos«.

— Én is szerdán indulok. Igy van ez kérem, ha rosszul megy a parasztnak, akkor nekem *sincs munkám,* nem vesz akkor senki csizmát, de *még a régit se javittatja ki.* Megyek hát én is oda, ahová a többiek.

Vagy husz kivándorló családdal beszélek, *de egyiküktől sem hallom azt, hogy majd visszajövök.* Ezek végképen elvesztek az óvilágra.

... Már sötétedik, mikor a vicinálissal visszamegyek Szomborba. Az állomáson rengeteg tömeg. Érdeklődöm, *bezdán kivándorlók, vagy száz család,* férfiak, nők és gyermekek vegyesen. Az esti vonattal indulnak tovább, hogy folytassák utjukat Brazilába. Megható és elszomorító kép. A valamikor dus Vajdaság álló vérzésének mintegy keresztmetszeti képe...

Másnap délelőtt a megyén van dolgom

A perzsa sahnak igaza volt

Irta: Radó Imre

1.

Virág Mária egy hete nem eszik, nem alszik, láz gyötri: vária Timár Istvánt, a nagy hegedüst. Husz évvel ezelőtt hallotta először Budapesten, ezentul elment utána Bécsbe, Párisba, Milanóba. Mindig az első sorban ült és le nem vette a müvészről szemét az utolsó ráadásig. Három évvel ezelőtt, amikor huszonötödször hangversenyezett a müvész Bécsben, egy estélyen megismerkedett vele. Timár kedves volt hozzá. Őszinte beszéddel mondta, hogy életének legszebb estéit vele, a kedves ismeretlennel, töltötte el, akit mindig a pódium előtti sorban pillantott meg.

Ezentul mindig leküldte Máriának a hangversenydobogóról mindfáradtabb mosolyu üdvözletét.

És most eljön Szombatvárra hegedülni. Mária nem gondolt arra, hogy az évek elrobogtak és Timár István életében elkövetkeztek a vicinális állomások, mert a nagy metropolisokaban már megyérültek előtte a széksorok. Mária csak a szent véletlenre gondolt, melyt elhozta a müvészt Szombatvárra.

2.

Igen ám, de baj van. Diesel, a kisérő utlevele nem volt rendben és igy nem engedték át a határon. Hiába könyörög a rendező-bizottság, Timár rendithetetlen, nem tartja meg a hangversenyt Diesel nélkül. Diesel husz éve kiséri és még Párisban sem nélkülözhett, hogy nélkülözhetné Szombatváron?

Mária a korzón meghallja a fájdalmas hirt, hogy Timár, Diesel hiján, nem tartja meg a hangversenyt. Mária szive zedüljön. Diesel! ki pótolhatná őt?« sajgott, de méltányolóan érezte: »Istenem! lehetetlen, hogy Diesel nélkül he-Gondolatban Diesel diszkrét kiséretére gondolt és szivében átlátszotta Beethoven hegedüversenye és a holnapi müsor

3.

Mária estélyi ruhába öltözött. Azt a ruhát vette fel, melyet Tihár utolsó koncertién viselt. Várta a müvészt. A zongorához ült és próbálta Beethoven hegedüversenye kiséretét. A zongoránál is ült az »első sorban« is ült és könnyes szemekkel nézett a magasba, a felhők közti pódiumra és vonta le magához Timárt, aki uj életet muzsikál . . . Üdvözülten hallgatott el kadenciánál . . .

Ekkor Timár csendben belépett.

Máriának nem volt ereje a vendég fogadására, könny buggyant ki a szeméből és nevetett, boldog volt, hogy itt áll előtte Timár, aki után bejárta a világot, reménytelen, céltalan szerelmet hordozva szivében. Mi mindennek kellett történni, hogy ez megtörténhessék, a világgot ki kellett forditani a sarkából, Szombatvár elé országhatárt kellett vonni . . . és dehogy is gondolt arra, hogy husz évnek is el kellett mulni, hogy végre Timár elfáradtan leüljön egyik foteljére . . .

— *Nagyon* köszönöm a levelet. Örülök, hogy itt vagyok magánál... Majd megpróbáljuk, hogy tudunk-e együtt játszani... De ez nem fontos. Az a jó, hogy látom magát. »Boldog véletlenem, hogy maga itt él. Mi ketten olv sok áhitatos estét töltöttünk már együtt. Hiszen: együtt is *élhettünk* volna sok estét... de jobb igy...

Mária susogva szólt:

— Én mindig magával voltam.

Timár megfogta Mária kezét:

— Sokat zongorázik?

— Naponta nyolc órát. Ne féljen. Egész életem az volt, hogy a hangversenyeire jártam és a maga müsorát zongoráztam.

— Elhoztam a hegedüm, megpróbáljuk . . .

Timár hegedült és Mária, husz év minden hüségét kitöltve, kisérte. A müvész, játéka viszfényét élvezve, muzsikált . . . Egyszerre abbahagyta. Mária ijedten nézett fel.

— Hibáztam?

— Nem. Tökéletes. Ha behunyom a szemem, azt kell hinnem, hogy Diesel kisér . . .

— Megcsókolta Máriát és remegve mondta:

— Miért kisért engem egész életemen át Diesel?

— Más senki sem kisérte?

— Többen, de mindig csak egy pár lépést.

Mária harcba indult:

— Koncert után, elutazik, ugy-e?

— Megajándékozzuk magunknak néhány szép nappal . . .

Timár elment, de vacsora után ujra eljött Máriához. Végig próbálták a holnapi müsort. Muzsikálás után igy szólt Timár.

— Egy hétig itt maradok.

— Egy hétig? . . .

— Ó! ez sok, ez minden. Három napnál tovább soha sem maradok egy helyen.

— Furcsa... — szólt tünődve Mária — a nagy élmény rezignációlával kezdődik. Maga azt mondja az elején, amivel más férfi végezni szokta: leleplezi magát...

Timár felvette a hegedüjét. Stimmelt... aztán óvatosan a tokba helyezte...

4.

Koncert után nagy bankett volt. Mária éjfélkor felkelt az asztaltól. Timár vitt hideg éjszakán gyalog kisérte haza. Karonfogva mentek és egy szót sem szóltak egymáshoz. A kapu előtt bucsuzóban Timár csak ennyit mondott:

— Csodálatosan meleg stimmelés. Valóban boldog vagyok.

Kezet csókolt és elindult hotelje felé. Utközben halkan ismételgette maga elé:

— Igazam van . . . Csak stimmelni. Sohasem muzsikálni.

5.

Timár hét napig maradt Szombatváron. Mindig együtt volt Máriával. Nagy autó-utakat tettek meg. Falun, parasztkocsmákban rántottát ebédeltek, üveges sört ittak hozzá. Korán szürkülő téli délutánon, hazajövet meleg takaró alatt fogták egymás kezét. Este, hajnalba nyuló este. Máriánál kettesben vacsoráztak, kevés pezsgőt ittak és utána Beethovent muzsikáltak. De Beethoven sem volt keritő. Annyiban igen, hogy a hatodik nap, hajnali bucsuzáskor szájon csókolták meg egymást.

6.

És lőn a hetedik nap.

Hat nap mult el, hat éjszaka halt meg emlék nélkül.

Timár este kilenckor frakkban jött bucsuzni.

— Ugy-e ma nem muzsikálunk? — kérdezte Mária, de a hangjából kihangzott, hogy ma muzsikálásról szó sem lehet.

— A Frühlings-szonátát... csak ezt az egyet... kérem... — esengett Timár és kezébe vette a hegedüt és vibrált a hurkon.

— Nem. Ma nem muzsikálunk! — szólt energikusan Mária és gyülölettel nézte a zongorát, a hegedüt, a férfit. Szivében égett a szégyen... Timárhoz lépett, elvette tőle a hegedüt, megfogta a kezét és kivezette a csüfszobából.

Meleg bordó szobába léptek. Az egyik szögletben kis asztalkán mesebeli csemegék, hütővederben italok álltak lesben.

Mária töltött. Koccintottak! Timár mosolygva szólt:

— Hallja a poharakat?... Nemes csengés...

Egy kanálkát vett a kezébe és a poharakat csöngetve melodiákat csalt elő.

A főszolgabirói hivatalba megyek, az egyik tisztviselő panaszkodik:

— Nem győzzük az amerikai utlevelek kiállitását, valamikor ez alig járt munkával, ma a legrosszabb resszort. Elmondja azután, hogy most öt érdekes utlevelet állitottak ki, az *Amatőr sombori sportegylet birkozó csapatának öt tagja megy ki* Délamerikába egyszerre, köztük több jónevü birkozó is, mint *Bosnyák* István, a Vajdaság birkozó bajnoka és *Floszberger* József. *Már a birkozásból sem lehet megélni* . . .

Kijövet találkozom a szombori járás főszolgabirójával: *Bikár Mirkoval.*

— Látja ezt az embertömeget? Ez mind kivándorló, az utlevelüket várják, nincs nap hogy egy csomó amerikai utlevelet ne állitanánk ki.

A vármegyeház előtti téren pedig csoportokba verődve beszélgetnek uj reményeikről a kivándorlók. Van *bezdáni, stanisicsi, kernyájai* és *szivácsi csoport*, de egyik se olyan népes, mint a gákovói akiknek most éppen egy kivándorlási ügynök magyarázza:

— Kanadába drágább az ut, a legjobb Argentinába, 3000 dinárral kevesebbe kerül és a bevándorlók száma ott nincs kontingentálva, oda mindenki kimehet...

És, legalább Gákovón, mindenki megy is . . . *(gy. d.)*

Kellemes ünnepeke ...

Vajdasági magyar katonafiu karácsonyi üdvözlete

A Délszerbiában katonáskodó vajdasági magyar katonafiuk közül azok, a kik nem tölthetik odahaza a szent ünnepeket, a *Bácsmegyei Napló* utján küldik karácsonyi üdvözletüket hozzátartozóiknak és ismerőseiknek. A hozzánk érkezett leveleket a következők irták alá: Bartek Antal, Tikviczki Márk, Simonyi Géza, Tannay Lázár, Karip István, Markovics Károly, Stein Pali, Kovács János, Nimcsevics Antal, Noskovics Jáso, Bospándli József, Bergl Sándor, Szórád Ferenc, Rozenczweig László szuboticaiak. Grebenár József, Rózsa Szilveszter, Kovács Péter, Kormányos Ferenc, Kormányos Vince, Kikirics Károly szentaiak. Sóti Balázs, Bata János, Bagi Illés, Domonkos József, Schossberger Bernát, Benkó Antal, Barna József, Rácz József, Görög Lajos, Sábli Ferenc, Futó József, Cigér Rókus, Netzkó Konstantin, Csifári Sándor, Rizsányi György, Miladin Krnyanszki, Török József, Horvácki József, Csovics József, Palatinus István, Hornyák János, Kiss József, Vujkovics József, Bacslja Béla, Nagy Rókus, Boros Sándor, Hegedüs Miklós, Szalma István, Szalma Lukács, Simon Antal, Blázics János, Ledenszki István, Berkes István, Szabó Ferenc, Tonkovics Antal, Romcsek Antal, Nagy József, Herke Pál, Dudás Fülöp, Martin Fábris, Osztrogonacz Márk, Tumbász Mihály, Kelemen Fillszter, Lulics Péter, Szabó Antal, Faragó György, Kárász József, Mihály Mátyás, Salamon József, Matijevics Bertalan, Szakács Ferenc, Szalai Mihály, Farkas Sándor, Huszka Ferenc, Fodor József, Takács László, Vass Imre, Magyar György, Biró István, Dusan Milovszavlyevics, Iszó Brancsics, Szabó Kálmán, Kákonyi Sándor, Tikvicki Péter, Csonka Lajos, Macankó János, Bosnyák Antal, Stark Aladár, Szkala István, Balog Antal, Fuller István, Pörös Kálmán, Fehér Jakab, Vönöcki Mátyás, Balázspiri Gáspár, Jokó Dulics, Drégely József, Egrényi Dániel, György Antal, Sefcsics Antal, Herke József, Blasics Béla, Kovács János, Zódi István, Varga Béla, Horváth Sándor, Nagy András, Takács Mátyás, Molnár Ferenc, Kollár János, Kozma Antal, Rudinszki Antal, Kovács Károly, Kőszegi István, Répás Sándor, Kovacsev Péter, Godár Márk, Markovics Pál, Némedi István, Lőrincz József, Szalai László, Engi György, Jancser Gábor Horváth Albert, Berkes Antal, Varga György, Rencsényi Mihály, Tumbász Kálmán, Tóth István, Jaramazovics János, Sztepancsevics József, Szekulics József, Brucker Antal, Grsity Lázár, Szeicz József, Jenei Mátyás, Horváth István Sztaribecse, Szerda István Staribecse, Nagy Antal Sztaribecse, Zoltán Weinberger Sztaribecse, Száraz József Szubotica, Kern Béla Sztaribecse, Klozi János Sztaribecse, Dudás József, Szabó János, Kiss Bicskei Gyula, Patócs Péter, Juhász Márton, Buklin Gábor, Keresztes Imre, Szép János, Tőzsér István, Pecze Sándor, Mester Ferenc, Hartner Ignác, Tóth József, Sári József, Budai Péter, Berényi István, Venczel Péter, Buczkó György Mol, Urbán István Szenta, Budai Péter Mol, Nagy Lajos Szenta, Horváth János Sztaribecse, Nagyabonyi János Szenta, László Dezső Szenta, Világos János Mol, Dömötör Gajdos Mol, Pojok József, Frendik Antal Sztaribecse, Bata Lajos Mol, Berec Tamás Mol, Poner Antal Sztaribecse, Kongó János Mol, Kovács Antal Sztaribecse, Lakatos Péter Sztaribecse, Lazan Ferenc Sztaribecse, Bogdán János Mol, Mihalec György Mol, Fain József Noviszad, Szeles Imre Szenta, Szabó Mihály Szenta, Fleisz Dávid Mol, Török Péter Szenta, Rácz Szabó György Szenta, Varga Vince, Tóth Ferenc, Sörös András, Farkas István, Molnár István, Hegedüs Antal, Szegi István, Csóré János, Filinkó József, Lepár Pál, Filinkó Ferkó, Csanak Márton, Szabadi Béla, Bernáth Pál,

Igy koklerkedett az elszánt, szenvedő Mária előtt.

Mária remegve szólt:

— Most megmondja, hogy szeret-e engem?

— Szeretem. Szerelmes vagyok magába.

— Mire vár? Itt vagyok. Vigyen magával . . . Tudom kisérni . . .

— Mária!... nem lehet. Meg kell kiméInem magát... Gyülölöm a szerelem beteljesedését. Csak a vágy, a kielégületlenség gyönyörködtet... És ez az én egész életem. Nekem csak egy koncertem volt: az első. Nálam minden asszony csak egyszer volt... A perzsa sahnak igaza volt.

— A perzsa sahnak igaz avolt? — csodálkozott Mária.

— Igen. Hallgassa meg: A perzsa sah egykor Budapesten járt. A grófok és bárók kisérgették mindenfelé és elébe tárták a magyar nagyszerüségeket. Egy reggel a Pannoniába vitték, hogy bemutassák neki a cigány muzsikát. És Berkes Béla rázenditett a legszebb magyar nótára. A főurak lesték a hatást... »hogy tetszik felség«... »Az eleje tetszett, az nagyon szép« — felelte a sah. A főurak megparancsolták Berkesnek, hogy kezdje elölről a nótát. Berkes Béla rágyujtott de a sah csalódottan rázta a fejét: »Nem igy kezdődött...« És Berkes vagy tizszer elkezdte a nótát, de a perzsa sah mindig intett: »Nem igy kezdődött, ez nem szép«... A cigányok kedvetlenül tették le vonóikat. Később valamelyik internacionális muzsikára készülődtek és nagy erővel, cigányosan, hangosan stimmeltek... Ekkor a perzsa sah felfigyelt, örömpir futotta el sápadt arcát. Felugrott és lelkesedve mondta:

— *Igy kezdődik!*

— A perzsa sahnak a stimmelés tetszett. Igaza volt a perzsa sahnak. Mindenben ez az egyetlen érték szépség: a stimmelés... a kezdet. A szerelemben különösen és igazán csak itt, Mária! olyan szép volt ez a hét!... Köszönöm.

Mária felkelt az asztaltól, Timár eléje járult, Bucsuzott. Mélyen meghajolt. Mária kezére borult.

Pasics három nappal halála előtt

nyilatkozott a kisebbségi kérdésről, a választási paktumról és a vajdasági zsidókról

Pasics Nikola, a minap elhunyt legnagyobb szerb államférfi, ujságirók számára egész életében mindig nagyon nehezen volt megközelithető. A hallgatás, a hallgatni tudás Pasicsnak egyik alapvető tulajdonsága volt. Három emberöltőre terjedő élete alatt, amelyből egy fél évszázadot töltött el a politikai élet porondján kevesebb interju jelent meg róla a lapokban, mint nála sokkal kisebb jelentőségü politikusokról két-három év alatt.

Nem mintha gyülölte volna a sajtót. Hiszen évtizedeken keresztül pártjának nemcsak politikai vezére, hanem egyik legjelentősebb publicisztája is volt Pasics, bár cikkei kivétel nélkül névtelenül jelentek meg a párt orgánumában, a Samouprávában. Érdekes, hogy Pasicsnak ez a publicisztikai tevékenysége a nyilvánosság előtt szinte teljesen ismeretlen volt és csak most, halála után »leplezik le« a nagy öregnek ezt a tevékenységét, róla szóló megemlékezéseikben, intim barátai. Mellékesen megjegyezve, ebben nagy része volt annak is, hogy Pasics, aki mindig tele volt harcos és teremtő gondolatokkal meglehetősen hadilábon állott már kora ifjuságától kezdve a szerb gramatikával, éppen ezért cikkeit rendszerint csak felvázolta, vagy épen megadta az instrukciókat a cikk megirására a lap szerkesztőjének vagy valamelik literátus hivének, aki azután a cikket megirta. Ha az egész cikket ő maga irta meg, azt a redakcióban alaposan átfésülték, sokszor egészen át is irták, amit Pasics sohasem vett rossz néven, ha az értelem változást nem szenvedett.

De ha a sajtóval szemben nem is, de az ujságirókkal szemben Pasics mindig nagy animozitással viseltetett. Ő, a Balkán legdiszkrétebb embere, az ujságiróban a hivatásszerüen diszkrét embert látta. Nem akarta belátni, hogy a jó ujságiró és a jó ujság diszkréciójának határait elsősorban és kizárólag a közérdek határozzák meg. Csak élete alkonyán, az utolsó egy-két évben amikor az informativ sajtó az ország közéletében mind nagyobb szerepre kezd jutni, engedett kissé korábbi merev álláspontjából, anélkül azonban hogy közlékenyebbé vált volna.

Teljesen tisztában voltam tehát a rám váró akadályokra, amikor elhatároztam hogy a karácsonyi szám részére mégis megszerzem Pasics nyilatkozatát a nemzeti kisebbségek kérdéséről. Ez év december elején volt, amikor az ősz államférfi aránylag jó egészségi állapotban állandóan Pozorište-uccai lakásán tartózkodott és állandóan otthon fogadta az eléje járuló radikális politikusok gondosan megválogatott csoportját. De előzetes bejelentés nélkül ezek közül is csak néhány kiváltságost fogadott.

Céltalan lett volna tehát, ha minden előkészités nélkül megjelenek házában és névjegyem elküldésével várom, hogy rögtön fogadjon. Bár hatesztendős beogradi ujságirói működésem alatt számtalanszor találkozott velem, ismert és aránylag gyakran volt alkalmam beszélni is vele — de mint többi kollégáimnak is, persze csak mindig néhány szót — még sem remélhettem, hogy egy hosszabb beszélgetésre egyszerü jelentkezésemre fogadni fog. Meg kellett tehát szereznem Pasics előzetes hozzájárulását az interjuhoz. A dolog könnyebben ment, mint vártam. Megkértem egy befolyásos radikális politikust, akiről tudtam, hogy szabad bejárása van a pártvezérhez, közvetitse kérésemet. A politikus egyébként vajdasági származásu ember, jól tud magyarul és állandó olvasója a Bácsmegyei Naplónak, szivesen vállalta a közvetitést, miután előzőleg még néhány Pasics-intimussal megbeszélte az ügyet, akik szintén helyeselték, hogy a magyar kisebbség ismerje meg Pasics felfogását a kisebbségi kérdésben. Pasics Nikola nagyon hamar engedett hü embere rábeszélésének és miután megérdeklődte, hogy milyen kérdésekre várunk tőle választ, kitüzte látogatásom időpontját.

Érthető türelmetlenséggel vártam a kitüzött nap eljövetelét.

Közben teljes erejével kitört a válság és joggal lehetett attól tartanom, hogy a válság izgalmai közepette az ősz pártvezérnek igérete dacára sem lesz alkalma fogadni engem. Rossz sejtelmeim valóra váltak. Látogatásom épen arra a napra volt kitüzve, amelyen Uzunovics első megbizatását megkapta kormányalakitásra. Pasics házában egymásnak adták a kilincset a párt tekintélyes tagjai. Gondolni sem lehetett arra, hogy ily körülmények között fogadjon.

Nem volt más hátra, ismét meg kellett kérnem azt a politikust, aki elsőizben is kezemre járt, eszközölje ki egy ujabb dátumra audienciámat. Készséggel vállalkozott rá. Még aznap este ugyis el kellett mennie Pasicshoz, tehát szóba hozta a dolgot. Pasics mosolyogva adta beleegyezését. De ekkor hirtelen eszébe jutott, hogy talán nem is kellene személyesen beszélnie velem, közölheti válaszait a már ismert kérdésekre barátjával is. Előkeresi a kérdőivet és a maga megfontolt, lassu modorában, minden szót jól meggondolva elmondja válaszát.

Jóakaróm még se akar ezzel megelégedni. Jól ismeri az ujságirói hiuságot, megsértődöm, ha nem személyesen beszélhetek Pasicsal. Ujabb kérésére erre Pasics is enged és december 20-ra hiv meg magához.

Három nap mulva Pasics halott volt.

Pasics nyilatkozatai a kisebbségekről még sem vesztek el a nyilvánosság számára. Szerencsére a látogatásomat közvetitő politikus, aki, miután maga az aktiv szerepléstől már néhány éve visszavonult, ebből az alkalomból sem óhajtja, hogy neve nyilvánosságra kerüljön még azon melegében, mihelyt Pasicstól hazaért, lejegyezte Pasics kijelentéseit, amelyeket készséggel bocsájtott a Bácsmegyei Napló rendelkezésére.

Ime a nyilatkozatok:

I. kérdés.

Mi a véleménye Elnök urnak a nemzeti kisebbségek kérdéséről?

Nálunk az alkotmány rendezte a nemzeti kisebbségek problémáját. Ha vannak sérelmeik, a kivánságuk csak abban állhat, hogy az alkotmány betüjét, a törvény szavát hajtsák végre.

II. kérdés.

Eszerint Elnök azt hiszi, hogy nálunk nincs is kisebbségi kérdés?

Bizony (dabome) olyan értelemben, mint a háboru előtt, nincsen. Azonban ha a nemzeti kisebbségekkel igazságtalanságokat követnek el, erőszakoskodnak velük, általában ha sértik polgári jogaikat, akkor ebben az értelemben lehet nemzeti kisebbségi kérdés is.

III. kérdés.

Mi a véleménye Elnök urnak a Vajdaságban a kisebbségekkel megkötött választási megegyezésről?

Én mindig arra törekedtem, hogy idegennyelvü polgártársainkhoz való viszonyunk minél szabályozottabb legyen és hogy a jogok és kötelességek terén ne legyen senki között sem különbség. Nem helyeslek semmiféle erőszakot, amit ellenük elkövetnek.

Látja, a háboru előtti kis Szerbiának is voltak nemzetiségei. A Timok mentén román őslakosság élt. Miután azonban a velük való bánásmód igazságos volt, nemzetiségi kérdés, mint olyan, nem is létezett. Ilyen állapot volna kivánatos a mi Vajdaságunkban is.

IV. kérdés.

Mi a véleménye Elnök urnak a vajdasági zsidóságról?

A kisebbségekhez tartozó zsidók a Vajdaság felszabadítása után megmutatták, hogy a zsidóság reális nép. Tudom hogy a magyar kisebbség vezetésében is nagy szerepük van a zsidóknak. S azt hiszem, sokban nekik köszönhető, hogy a dolgok ugy fejlődtek, hogy a nemzeti kisebbségek belátják, hol találhatják meg legjobban védelmüket. Nem mindenféle szeparatisztikus mozgalmakban, hanem csak egy erős, hatalmas, konszolidált államban.

Látja kérem, kiderült ez Oroszországban is. Oroszország is azért ment tönkre, mert nem tudta a zsidókérdést megoldani. Nem tudtak a zsidókkal megbarátkozni. Mi külön zsidókérdést egyáltaldban nem akarunk ismerni.

Bertalan József.

Kémkedett

a népszövetségi bizottság egyik tagja

Varsóból jelentik: A lapok nagyarányu politikai botrány és széleskörü kémkedési tervek leleplezéséről adnak hirt. Az affér központjában *Lukacsek* dr., a felsőszileziai lengyel-német vegyes bizottság német delegátusa áll, akit azonban nem lehetett letartóztatni, mert a Népszövetség által kiküldött bizottság egyik képviselője és igy a területenkivüliség jogai illetik meg.

A kattowitzi politikai rendőrség leplezte le a kémszervezetet, amelynek célja egyrészt az volt, hogy Felsősziléziában németbarát hangulatot csináljon és lengyelellenes propagandát folytasson, másrészt, hogy lengyel katonai titkokat szerezzen meg. A rendőrség letartóztatta a kémszervezet néhány tagját, akik a lengyel hadsereg titkait pénzért elárulták dr. Lukacseknek. A lapok szerint be van bizonyitva az is, hogy a kémeknek egy hollandi bank utján fizették ki Kattowitzban a jutalmat, valahányszor valamilyen katonai titkot adták el Lukacseknek.

PUCERÁJ

Egy téma fejlődése

A világhirü drámairónak, Molnár Ferencnek, akinek »Játék a kastélyban« cimü uj darabját, mint a Bácsmegyei Napló már jelentette nemrég mutatták be Newyorkban s ma már egyforma sikerrel játszák Budapesten, Bécsben és az egész világon — van egy ragyogó krokija a magyar iró témájáról. A magyar iró fiatal korában kitervezi, hogy sürgősen megalkot egy tizkötetes regényt a világváros erkölcseiről. A mostoha viszonyok következtében kénytelen letenni később erről a szándékáról s elhatározza, hogy a témát inkább egy dráma-trilógiába süriti. Minthogy a mostoha irodalmi viszonyok továbbra is mostohák maradnak, enged a negyvennyolcból és hajlandó lenne beérni egy vigjátékkal, majd boldogan kiegyezne egy novellában is, végül pedig megirja a témát — napihirnek.

»Egykor igy volt«, mint a dal mondja. Azóta fejlődtek a magyar irók és a témák sorsa is százhetvenfokos fordulatot vett. A magyar iró témái ma már nem sorvadnak el tüdővészben, ma már nem zsugorodnak össze, mint az oxigénbe dobott tőpörtyü, a magyar iró ma már, éppen ellenkezőleg, a legcsenevészebb témából is olyan terebélyes világsikert tud elővarázsolni, hogy bármelyik fakir elbujhat mellette *a mangófa csodájá*-val.

Akit érdekel, hogy milyen fejlődési lehetőségei vannak a legszerényebb és legigénytelenebb témának is, ha sorsa, szerencséjére, magyar irókkal hozza össze, az olvassa el az alábbi családfáját egy diadalmas vigjátéknak, amelyről joggal el lehet mondani, hogy alacsony sorsból küzdötte fel magát.

I.

A téma, amely szőnyegen forog, kezdetben egyszerü epizódja volt a »Lili« cimü régi operettnek. Ebben a kedves szamárságban fordul elő, hogy Plinchar próbát tart egy szindarabból régi szerelmével, Lillyel és próba közben szerelmet vall az asszonynak. A féri véletlenül benyit a szobába és meghallja a vallomást, de azt hiszi, hogy ez is a darabhoz tartozik és még biztatja is az udvarlót, hogy csak folytassa tovább.

II.

Az operett-epizód Párisban egy fiatal chansonköltő jóvoltából önállositotta magát és előlépett kabaré-jelenetnek.

Az ismert színésznő elmegy egy előkelő uriasszonyhoz és visszakövetteli a szeretőjét, akit a privát elcsábitott tőle. A hatalmas tirádát véletlenül végighallgatja az ajtóból az uriasszony férje. A mikor a színésznő ezt észreveszi, feltámad benne a női szolidaritás és tragikus kitörését, könnyed társalgási hangba átcsapva, igy fejezi be:

— Méltóságos asszonyom, ez az uj szerepemnek a nagy jelenete.

A féri boldogan fellélegzik és gratulál a színésznőnek.

III.

Ezt a farce-ot közvetlenül a háboru kitörése előtt látta Párisban Medgyaszay Vilma, akinek megtetszett a szerep. Amikor néhány hónap mulva átvette Nagy Endrétől az Andrássy-uti kabaré igazgatását, megiratta magának a témát a kis szinház házi költőjével, Gábor Andorral. A cselédnóták poétájának avatott kezében tekintélyes egyfelvonássá cseperedett fel az egykori operett-epizód, amely »A színésznő« cimen Medgyaszayval és Kökény Ilonával a női szerepekben, hatalmas sikere lett a kabarénak.

A szindarabon Gábor nem jelezte nevével a darabot. Korrekt volt, becsületes volt, dzsentlmen volt.

IV.

A tellesség kedvéért meg kell emliteni, hogy egy angol szinmüiró, »Az acélkirály« szerzője — a neve hamariában nem lut az eszembe ugyancsak szemet vetett a témára és megirta, de már némi módositásokkal. Az alapötletet azonban — ötlet csakugyan? — teljesen megtartotta.

V.

Az angol egyfelvonásost *Góth* Sándor a háboru alatt leforditotta magyarra és »A háromszög« cimmel feleségével együtt eljátszotta a Vigszinház egyik kabaréján.

A szindarabon az angol szerző nevét, mint ellenségét büntetésből nem tüntették fel. Akkor az volt a jelszó, hogy »Góth strafe England«. Góth szerepelt, mint átdolgozó a téma ötödik variációjánál.

VI.

Igazi lendületet azonban csak ezután vett a téma karrierje. Gábor Andor megirta a Vigszinháznak »A princ« cimü háromfelvonásos vigjátékát, amely, ha el is mulasztotta, hogy fordulópontot jelentsen a magyar szinmü irodalom történetében, arra mégis alkalmat nyujtott a szerzőnek, hogy a darab legexponáltabb helyére, a csattanóként, második felvonásvégnek beillessze a pár évvel azelőtt játszott »A színésznő« cimü egyfelvonásosát. Illetve nem is az ő egyfelvonásosát, hanem az ismeretlen francia iróét. Akinek seitelme sincs talán még ma sem róla, hogy mekkora sikere volt másodszor is Budapesten azzal a témával, amit a »Lili« cimü operettből lopott ki.

VII.

A témának feiébe szállt ennyi dicsőség. Alig tiz évvel »A princ« bemutatója után már mint önálló háromfelvonásos vigjáték lép ki a lámpák elé az egykori operett-epizód.

A szinész és szinésznő szerelmes dialógusát véletlenül kihallgatja a vőlegény. Barátai, akik megsajnálják a kétségbeesett szerelmest, elhitetik vele, hogy a szinész és a szinésznő csak próbáltak és a szerelmes dialógus hozzátartozott a darabhoz.

Az uj változat cime: »Játék a kastélyban«. Irta: Molnár Ferenc.

Meg kell mondani hogy Molnár lényegesen eredetibb módon dolgozta fel a témát elődeinél. Először is a férjből vőlegényt csinált. Másodszor leöntötte az egészet a maga originális pirandellószószával. Harmadszor a vőlegényt nem az ajtóba állitotta hallgatózni, hanem egy vékony falhoz.

Molnár szereti az embereket falhoz állitani.

D. T.

A franciák revizió alá veszik a landaui itéletet

A német kormány még nem tett épéseket

Berlinből jelentik: A német sajtó érdeklődésének előterében még mindig a landaui hadbiróság itélete áll. A *Berliner Tageblatt* szerint a birodalmi kormány ebben az ügyben még semmi hivatalos lépést nem tett. Nem felel meg a valóságnak az a hir, hogy *Hoesch* párisi német nagykövet szóbeli jegyzéket nyujtott át a francia külügyminisztériumnak. Hoesch csupán rámutatott arra a veszélyre, amit az európai békepolitikára nézve a landaui itélet jelent. A német közvéleménynek az az álláspontja, hogy a francia külpolitika vezetői csak ugy tudják a veszélyt elháritani, ha elégtételt adnak a német nemzetnek. Ez nem állhat azonban csak abból — irja a lap — hogy az elitélt német polgárok kegyelmet kapnak. A német közvélmény elvárja, hogy

a francia hadsereg sürgősen kiüriti a megszállt területeket,

de legalább Germerhein várost, a hol a véres incidens történt.

Párisból jelentik: A Temps megállapitja, hogy a francia kormány a londoni itéletet minden külső befolyástól függetlenül

lelkiismeretes vizsgálat tárgyává teszi, anélkül, hogy ebben a tekintetben engedne a német közvélemény nyomásának.

A lapok általában azt hiszik, hogy az elitélt német polgárokat még karácsony előtt szabadlábra helyezik. A *Soir* azt irja, hogy *a francia kormánynak kötelessége a landaui itéletet revizió alá venni*, ha azt akarja, hogy a világ közvéleménye ügyjen a francia békepolitikában.

Londonból jelentik: A Star hosszabb cikkben foglalkozik a landaui biróság itéletével és megállapitja, hogy az egyetlen orvosság: sürgősen ki kell üriteni a megszállt területeket, mert csak igy lehet elkerülni hasonló, a békére káros esetek megismétlődését.

AZ OLVASÓHOZ!

Ebben a száz oldalas Bácsmegyei Naplóban legyen szabad egy kis teret kérnünk arra, hogy önmagunkról beszélhessünk.

Néhány nap mulva *huszonnyolcadik* évfolyamába lép a Bácsmegyei Napló. A huszonhét éves multnak nincs egyetlen napja sem, amelyre ne jogos büszkeséggel gondolhatnánk vissza. Tollunkat mindig becsületes meggyőződés, csorbitatlan jószándék vezette. A Bácsmegyei Napló mindig szegény lap volt, de ez a szegénység volt mindenha a mi büszkeségünk, mert elmondhatjuk, hogy nem kerestünk, nem fogadtunk el soha, semmi cimen, senki mástól anyagi támogatást csak az olvasótól, akinek a pénzéért mindig becsületes, jó és érdekes lapot adtunk.

Mióta kisebbségi sorsba kerültünk, a Bácsmegyei Naplóra hárult az a feladat, hogy a jugoszláviai magyarság közt az összekötő kapocs legyen. Üldözésekkel, betiltásokkal s rosszakaratu syréberek hazug nacionalizmusának minden gonoszságával kellett megküzdenünk s mi változatlan erővel és bátorsággal vallottuk és hirdettük, hogy a magyarok e haza hü és loyalis polgárai, akiknek jussuk van arra, hogy munkájukkal, tudásukkal részt vegyenek az ország felvirágoztatásában. A *megértés politikájának* voltunk a szószólói s ebben nem riasztott vissza az sem, hogy árulóknak kiáltottak ki bennünket s feszitsd meg! et kiáltottak felénk azok, akik ha megkésve is, *ma mindenben azt a politikát és taktikát követik*, amelyet mi már évekkel előtt vallottunk s rendületlen hittel hirdetünk ma is.

Minket, jugoszláviai magyarokat, nem a törvények tiltanak el, hanem a tények, szüklátókörü, vagy önző emberek tényei akadályoznak meg abban hogy segithessünk az ország müvelődésének fejlesztésben s a magunk tevékenységével mozdithassuk elő azokat a törekvéseket, amelyeknek célja az ország nagysága és az állam egysége. A Bácsmegyei Napló azért küzd, hogy a *törvények szellemével és betüjével ne álljon szemben a tények hatalma, hanem becsületesen valóra váljon az, amit az alkotmány a polgárok egyenlő jogairól s egyforma kötelességeiről igér.*

Azt valljuk, hogy aki a kisebbség nevében szól, annak épugy tartózkodnia kell a könnyemü provokációtól, mint a tulzó opportunitás megalázkodásától, mert *nem alamizsnáért könyörgünk, hanem egyenlő jogokat követelünk* s azt a hangot kell használnunk, ami szabad emberhez méltó.

Ha a jugoszláviai magyarság ugy véli, hogy ez a politika az, ami sorsának jobbátételét szolgálja, támogató szeretetével *továbbra is* a Bácsmegyei Napló mellé áll s azzal segit bennünket abban, hogy jó, becsületesen informáló, pártatlan lapot adjunk, ha *előfizet a Bácsmegyei Naplóra*

A jugoszláviai olvasóközönségnek *a közönyösség* a legnagyobb hibája. Törje meg ezt a közönyt, törődjön saját sorsával s szolgálja saját sorsának jobbrafordulását azzal, hogy támogatja a Bácsmegyei Naplót. Ennek a támogatásnak egyetlen formája, hogy mindenki, aki teheti, beküldi az egész évre a 660 dinár előfizetési dijat.

PATKÁNINPATKÁNYIRTÓSZER
goboza 15 dinár, **kapha ó minden vyógyszertárban és dro-ériában továbbá a Torontáli Agrárbanknál Velik.-Bečkereken.** 10356

A jugoszláv gabonakereskedelem sulyos helyzete

Kedvezőtlen volt az 1926 esztendő

Noviszadról jelentik: A jugoszláv gabonakereskedelem körében mindgyakrabban hallhatók panaszok, amelyek a gabonakereskedelem sulyos helyzetével foglalkoznak.

Gold Béla igazgató, a noviszadi tőzsdetanács tagját, a tőzsde gabonaszekciójának elnöke a Bácsmegyei Napló munkatársa előtt ismertette a jugoszláv gabonakereskedelem ezidőszerinti helyzetét.

— Az ezidei *buzatermés* mennyiségileg kedvező volt, ellenben minőségileg az átlagon alul maradt. Ennek következtében nem lehetett megfelelő exporttevékenységet kifejteni és csak elvétve, vontatva lehetett üzleteket kötni. Különösen a jugoszláv gabonaexport legtermészetesebb piacain: Csehszlovákiában, Ausztriában és Olaszországban. Azonban ennél az exportnál is sok bajt okozott a buza minősége, miért is a kereskedőknek majdnem minden esetben, szinte kivétel nélkül bonifikációkat kellett engedélyezniök és ezáltal nemcsak a vélt haszon maradt el, hanem igen gyakran veszteséggel zárultak ezek az üzletek. A jugoszláv árak külföldi viszonylatokhoz képest tulmagasak voltak és ennek az volt a főoka, hogy a gazdák nem siettek nagyobb mennyiségben a terméstpiacra hozni, miáltal nem alakulhatott ki egészséges áralakulás és relative magas árakat kellett fizetni.

— Igen érzékenyen megérezte a gabonakereskedelem, hogy a Braila felé irányitott kereskedelem az idén minimális keretek között mozgott, miután az amerikai buzával ezidén nem tudtuk a versenyt felvenni és Románia is olcsóbban kinálta buzáját mint mi. Mindezekhez hozzájárult az is, hogy az idén a tengerszállitás költségei az angol bánászsztrájk miatt majdnem kétszer akkorák voltak, mint azelőtt.

— Az utóbbi időben Ausztria és Csehszlovákia szinte teljesen kikapcsolódott a jugoszláv buzakereskedelemből és csak Olaszország vásárolt kisebb-nagyobb mennyiségeket, de ott is erősen kellett küzdeni a külföldi versennyel. Minthogy sem a belföld, sem a külföld nem mutatott nagyobb érdeklődést buzánk iránt, buzában nagyobb készletek halmozódtak fel. A jövőbeli áralakulásra azonban ebből nem lehet következtetéseket levonni, mert egyrészt a külföldi áralakulás van erre döntő hatással, másrészt az a körülmény, hogy gazdáink mily mértékben és iramban fogják készleteiket piacra hozni.

— A *lisztkivitel* a lefolyt kampányban meglehetősen gyenge volt, mert azok a tényezők, amelyek a buzaexportot megnehezitették, nagyrészt a lisztüzletnél is fennállanak és ennekfolytán malmaink, különösen a finomabb lisztfajtákban nagy készletek felett rendelkeznek, amelyeknek értékesitése ugy belföldön, mint külföldön nagy nehézségekbe ütközik.

— A *tengeri*, második nagy kiviteli főcikkünk mennyiségileg kielégitett és minőségileg is elsőrangu volt. Tengeriben a szokottnál korábban élénk export indult meg, de csak Csehszlovákország és Ausztria felé, mig a tengerentulra nem bontakozott ki üzleti lehetőség. Remélhető, hogy tavaszkor, amikor a tengerszállitás költségei mérséklődni fognak, mégis lesz exportlehetőség Belgiumba, Hollandiába és egyéb nyugati államokba, mert ezen államokra tengeri elhelyezése céljából szükségünk van. Különben igen nehéz volna meglehetősen nagy tengerikészleteinket megfelelő áron elhelyezni.

— Igen élénk kereslet mutatkozott az idén *babban*, melynek ára a többi gazdasági terményhez képest alacsony volt ugy, hogy a külföld babtermésünk iránt élénk érdeklődést mutatott és termésünk nagyrészét sikerült is külföldön eladni. *Zab* évek óta kevés terem, mely legfeljebb a belföldi forgalomban, főleg a katonaság részére, talált elhelyezést. *Árpa* kevés termett és arra sem a bel, sem a külföldön nem akadt vevő.

CIRKUSZ

Planéták harca

Nem tudom, hogy nem visszaélés az olvasó szives türelmével, ha teljesen magándolgaimmal bátorkodom a nyilvánosság elé lépni? Igazán nem vagyok biztos abban, hogy vajjon karácsonykor a hely és idő alkalmas-e arra, hogy élettapasztalataimból leszürt filozófiai igazságokról előadást tartsak? Egyáltalában mindenben a legnagyobb bizonytalannak érzem magam. Habozó, határozatlan lélek, aki most, hogy tintába mártom tollamat, nagyon nem tudok dönteni afölött, vajjon komolyan irjak-e, avagy nem volna helyesebb és nem tennék-e nagyobb szolgálatot a köznek, ha ahelyett, hogy irnék, egy komplikált keresztrejtvény megfejtésével szereznék hirt és becsületet nevemnek. Abból, hogy nem irtam, soha senkire még semmi baj nem háramlott. És ellenkezőleg, ha irtam, még a régi jó időkben néhány államügyésznek gondot és munkát adtam, majd fogházba csuktak, hogy megjavuljak. Most itt állok rovott multammal és a legbizonytalanabb jövővel. Mi értelme van, ha kellemetlenkedem embertársaimnak, mint ahogy annak sincs semmi különösebb értelme, ha véletlenül és indokolatlanul jó kedvem van és mosolyt deritő csemegével kedveskedem hiveimnek. Legyen az a világ legjobb vicce, amit kitalálok, én a saját személyemben nem kacaghatok rajta, sőt vannak esetek, hogy verejtékező homlokkal és szorongással gondolok arra, hogy másnap egyes jóakaróim bizalmasan közlik velem, hogy nagyon ügyesen alkalmazom az idegen szellemes ötleteket. Ki sem nézték volna belőlem, milyen fiatalember és mégis ilyen öreg viccekre emlékszik...

Hetvenkedjem, hogy én már nem is vagyok olyan fiatal, viszont a viccem nem is a legöregebb, ellenkezőleg fiatal, a legfiatalabb, talán még meg sem született és nem is vicc. Hogy dühbe tudnak hozni, holott egy perccel ezelőtt még derüsen néztem magam elé és szeliden befelé mosolyogtam arra a gondolatra, hogy tekintettel a karácsonyi ünnepekre, ma felfüggesztem társadalmunk egynémely kirivó visszásságának ostorozását, ha nem ostorozok, ellenben azon tépelődöm, hogy hogyvan az, hogy az ember soha sem sejti előre hangulatának változását. Hogy van az, hogy a Meteorológiai Intézet mindég jó előre bemondja, hogy holnap szép idő lesz, vagy esni fog a hó, viszont hogy holnap jókedvem lesz, vagy kritikus napra ébredek, soha előre nem lehet megállapitani. Nagyon fontos volna ez a prognózis, mert vidám hangulatban vidám irások születnek és mivelhogy ezt a müfajt követelik tőlem, akkorra halasztanám erőlködésemet, amikor a prognózis kedvező hangulatot jósol. Már most nem tünt-e föl, hogy az embernek, aki pedig olyan okosnak tartja magát, a legminimálisabb sejtelme sincs a jövőjéről, soha nem tudja, hogy mit hoz neki a holnap? Ez a bizonytalanság az idegekre megy, ez okozza azt, hogy soha nem ereszthetjük szabadjára jókedvünket, mert a legboldogabb helyzetben is arra kell gondolni, hogy vajjon a következő órában nem borul-e föl minden, vajjon nem töröm ki a lábamat és kár volt az erőltetett jókedvért? A jövőm titkai iránti szomjuságomat eloltandó egy öreg töpörödött anyókához folyamodtam, aki ott állt az ucca sarkon, skatulyájában tele jobbnál-jobb planétával. Egy fürge kis fehér egér állt az öreg asszony szolgálatában, amely végigszaladgált a planéta-mezőn, végig szaglászta a planétákat és kellő biztatás után féldinárért kihuzott egy cédulát, amelyre állitólag a jövőm és a sorsom feljegyeztetett. Karakterisztikus jóslatok, — állt a papiron, Mlle Leonormand-tól. Bevezetésül és befejezésül egy-egy versszakasz és a két vers között igazán a legjobb jóslatok, amelyeket Mlle Leonormand, a kis egér és az öreg asszony féldinárért összetudott hozni:

»Mától fogva szerencsés napjaid lesznek — mondotta a planéta — megszabadulsz bánataidtól, amelyek szivedet nyomják. Egy nővel találkozol, aki igazi és hü szerelmet érez irántad. Rövid időn belül rád nézve kedvező hirt hallasz.«

Ennyi sok jó, ami igy hirtelen rámszakadt. Nem akartam hinni a szemeimnek. Talán a kis egér tévedett. Valami ellenpróbát kell csinálnom, hogy stimmel-e a dolog. Nem messze a planétás-asszonytól egy planétás-aggastyánnal találkoztam. Övére szintén egy skatulya volt erősitve tele planétával. A vállán azonban egy idősebb zöld kakadu foglalt helyet. Unatkozott és várt, amig munkát hoztam neki. A zöld madár ugyancsak féldinárért kelletlenül belevágott a cédulák közé és kihuzott egy planétát. Ez a cédula is annyi jót és kedveset jósolt számomra, hogy külön megköszönöm Mlle Leonormandnak, ilyen jó szivvel volt hozzám. Az egér és a kakadu közt — ugy látszik — valami titkos együttmüködés áll fenn, mert egybehangzóan, mind a két planéta a legjobb kilátásokkal kecsegtet. El vagyok bájolva a kedvező jóslatoktól:

»Egy szebb jövő hajnalhasadása — mondja az egeres planéta — mutatkozik életed égboltozatján és sok örömben lesz részed.«

A kakadu szintén nem spórolt. Azt mondta, hogy magam vagyok a becsületesség és annyi erény, amennyivel én rendelkezem, megérdemli azt a legfényesebb jövőt, amely előtt állok. Majd igy folytatja:

»Egy váratlan látogatás áll előtted, a váratlan vendég jó hirrel fog megörvendeztetni.«

Ugy? jön a váratlan vendég az örömhirrel. Akkor gyorsan befejezem az irásomat és várom a vendégemet.

Az ajtómon kopognak.

— Szabad!

Hát a planétás aggastyán állitott be hozzám. Azt mondta, hogy féldinár helyett egy kártya zsetont adtam neki. Közönséges csalónak nevezett. Erre mondják, hogy jó hir áll a házhoz.

Zos.

HIREK

KARÁCSONY. ÉNEK

Karácsony van ma, karácsony!
Áldás a jótakaráson!
Áldás a jóindulaton!
Csillag fénylik az utakon . . .

Harang békés szava kondul.
A sziv szabadul a gondtul
A kupa megtellik borral.
Dió ezüst s aranyporral.

Minden háznál sütnek-főznek.
Tálat sok jóval tetőznek.
Táncra is összefogóznak.
Minden háznál csókolóznak.

A felleges ég kikékül.
Aki ellenség, kibékül.
Cukros lesz a karcos garat
A jóbarát az is marad.

A régin elbeszélgetnek
Hajnal fele ágyat vetnek.
Örülnek az évnek holtán:
Mult karácsony rosszabb volt tán...

A gondokat mind elüzik.
Ki-ki szépen lefeküszik.
Anya két karját kitárja:
A gyermekét hazavárja . . .

Csak egy vándor kint, az éjben
meztláb jár, csillagfényben.
Tél hóban, amig ázik,
feje körül fény cikázik.

Lába bollik, feje szédül.
Vérzik szurós hét sebébül,
amit tiértetek kapott . . .
... Karácsony van ... Álmodlatok!...

Somlyó Zoltán

A Bácsmegyei Napló legközelebbi száma karácsony után kedden reggel a rendes időben jelenik meg.

— **Feloszlatták a ljubljanai kereskedelmi kamarát.** Ljubljanából jelentik: A kereskedelmi miniszter feloszlatta a ljubljanai kereskedelmi kamarát. A kamarai választásokon több visszaélést követtek el és ezért a kamara választmányát mind mostanáig nem sikerült megalakitani. A központi bizottság a választásokat jóváhagyta, ezért a miniszter nem semmisithette meg a választást, hanem feloszlatta a kamarát.

— **Fölmentés felségsértés vádja alól.** Noviszadról jelentik: A noviszadi törvényszék csütörtökön tárgyalta Szabó Gusztáv szuboticai tánctanár bünügyét, akit azzal vádoltak, hogy 1923 május elsején Szubotícán két rendőrt, akik igazolásra szólitották fel, megsértett és ugyanakkor királysértést is követett el. A biróság Szabót a tanuvallomások alapján felmentette.

— **Karácsonyi üdvözletek a perzselő nap hazájából.** Afrikából, a perzselő nap hazájából kaptuk az alábbi üdvözlő sorokat, idegenbe szakadt magyar fiuktól: »A francia idegen légióban katonáskodó magyar fiuk a *Bácsmegyei Napló* utján küldik legőszintébb szerencsekivánataikat a *Bácsmegyei Napló* olvasótáborának, hozzátartozóiknak, ismerőseiknek. Fischer Árpád Szubotica, Erdély Gyula Szubotica, Batthányi Lajos Pécs, Szabó János Budapest, Spitzer József Budapest, Dancsó László Szentes, Matkovics József Komárom, Koltay János Gödöllő, György Sándor M.-Vásárhely, Hoffmann Gyula Nagyvárad, Herczeg Károly Nagyvárad, Berger Jenő Nagyvárad, Pusztay Árpád Nagyvárad, Burbach Sándor Óbecse, Láglói Károly Budapest IX., Szakács Sándor Pap község (Beregm), Ambrus Kálmán Puj község (Hunyadm.), Sándor Teofil Gyulafehérvár, Vitalio Gyula Katymár (Bácska), Pataky József Szeged, Gabel József Szeged, Bornemisza Károly [illegible]gykőrös, Hollé József Budapest, [illegible]mlich Dezső Kolozsvár.«

— **A turini érseket biborossá avatták.** Rómából jelentik: XI. Pius pápa Gamba turini érseket biborossá avatta. Az [illegible] szertartás után a biborosok titkos konzisztóriumot tartottak.

— **Csődbe került egy falu.** Prágából jelentik: Breschen falu csődbe került. A község pénztára teljesen kiürült, ugyhogy még egyetlen szál rendőrt sem tudtak kifizetni. Erre lezárták a községházát, a tisztviselőket szélnek eresztették és Breschenben most szünetel a közigazgatás.

— **Az öngyilkos vádja.** Noviszadról jelentik: Kurjacski Zsivko, szrbobrani birtokos szállására ez évi november hó 9-én két ismeretlen ember betört, de Kurjacski vasvillával rájuk támadt. Az egyik betörő revolverrel kilőtte Kurjacski bal szemét. A csendőrség Manojlovics Ávrám szrbobrani napszámosra gyanakodott, akit egy hónappal utóbb letartóztattak. Manojlovics alibit akart igazolni és e célból elvitték Beogradba. Visszatérőben Manojlovics a zemuni csendőrség laktanyájában felakasztotta magát. Előzőleg azonban Szarcsev Neco szrbobrani napszámost nevezte meg büntársának. A csendőrség letartóztatta Szárcsevet, aki mindent tagadott. A noviszadi törvényszék vádtanácsa csütörtökön szabadlábrahelyezte, mert az öngyilkossá lett betörő vádján kivül terhelő adatok nem merültek fel ellene.

— **Harminc fegyenc látta egy társuk szökését, de egyik sem akar tudni róla.** Londonból jelentik: A Wright-szigeten levő fegyházból vakmerő módon szökött meg egy Victor Lester nevü harmincéves rab, aki öt esztendőre van elitélve. Gazdasági munkát végzett harminc társával együtt a fegyház kertjében és amikor a rájuk felügyelő őr rövid időre eltávozott, hirtelen ledobta az ásót, átmászott a falon és nyomtalanul eltünt. Mikor a szökést észrevették, azonnal kihallgatták mind a harminc fegyencet, hogy mit tudnak a szökésről, azonban a szabadságra vágyó fegyencekből még fenyegetéssel sem lehetett kicsikarni egyetlenegy szót se, mellyel elárulták volna, hogy melyik falon és melyik irányban szökött meg társuk, aki szabadságát akarja visszanyerni. Katonákat küldtek ki a szökevény megkeresésére, de eredmény nélkül. Azt hiszik, hogy a szökevénynek sikerült észrevétlenül elbujnia valamelyik hajón.

— **Leszurta támadóját.** Noviszadról jelentik: Mészáros Ferenc alekszandrovói földmives, 1917 szeptember 30-án egy szuboticai korcsmában többen társaságában mulatott. Egy másik asztalnál Temunovics Lajos, szuboticai földmives ült, ugyancsak többek társaságában. Temunovics kötekedni kezdett, majd kést rántott és azzal támadta meg Mészárost és társaságát, akik erre eltávoztak a korcsmából. Amikor Mészárosék már kint voltak az uccán, Temunovics utánuk ment és özvegy Szabó Jánosné korcsmája előtt utolérte őket és kétszer fejbeszurta Mészárost, aki akkor katona volt. Mészáros kihuzta oldalszuronyát és hasbaszurta Temunovicsot, aki a helyszinen meghalt. A szuboticai törvényszék ezévi február 11-én azonban felmentette Mészáros Ferencet, mert a jogosvédelmet beigazoltnak látta. A noviszadi felebbviteli biróság október hó 23-án és a noviszadi semmitőszék december 22-én helybenhagyta a felmentő itéletet.

A Városi Kávéházban
délelőtt friss csapolásu világos és barna **sör** és friss **villás reggeli** kapható.
Este **el őrendü konyha** áll a t. vendégek rendelkezésére. 1777

— **Tolvaj magánhivatalnok.** Novisadról jelentik: A noviszadi járásbiróság csütörtökön egy havi fogházra itélte Sztuhec Franjo noviszadi magánhivatalnokot, aki ezévi augusztusban Remele Miksától egy öltözet ruhát lopott.

Eljegyzések. *Mák* Pirike Topola *Vukov* Misi Szenta jegyesek. (Minden külön értesités helyett).

— *Bolgár* Boriskát Bezdánból eljegyezte *Deutsch* Jásó Bácska-Palánka (Minden külön értesités helyett).

— **Betörésért öthavi börtön.** Noviszadról jelentik: A szuboticai törvényszék multévi március 3-ikán hathavi börtönre itélte Pásztor István topolai napszámost, mert Ozorák Mihály és Bakonyi Lajos topolai lakosoknál betört, kukoricát, lisztet és szappant lopott. A noviszadi felebbviteli biróság öthavi börtönre szállitotta le a büntetést. A semmitőszék csütörtökön elutasitotta a beadott semmiségi panaszt.

Játékkártyák legolcsóbban, 65—90·— dinárig játékonként. Postai szállitás. „BRISTOL" trafik NOVI SAD Žlježnička ul. 27. 11340

— **Megverték a detektivek.** Noviszadról jelentik: Lucsics Jóca noviszadi földmives és Lezecsev Tanaszije, Rácz Gábor novisadi kocsmájában 1922 november 11-ikén Matics Jezdimir detektiv igazolóiratait elvették, a detektivet a földre dobták és megverték. Az törvényszék Lucsicsot háromhavi, Lezecsevet egyhavi fogházra itélte. A felebbviteli biróság és semmitőszék megerősitette az itéletet.

MARIČIĆ i JANKOVIĆ
udvari könyvkereskedés fiókja
SUBOTICA
T. nagyszámu vevőközönségének
boldog karácsonyi ünnepeket
kiván.
81162

— **Gajda tábornok lefokozása — és a Dreyfuss-ügy.** Prágából jelentik: A hadbiróság, mint ismeretes, Gajda tábornokot lefokozásra itélte. Beavatott helyen azonban ugy tudják, hogy Gajda ellen a vizsgálat csak csehszlovákiai tartózkodása alatti katonai és politikai magatartására vonatkozott, korábbi szerbiai és oroszországi dolgai azonban nem szerepeltek a vizsgálatnál. A sajtó általában megelégedéssel veszi Gajda lefokozását, csak a nemzeti demokrata és agrárlapok birálják az itéletet. A Narodny Listy azt irja, hogy hasonló pörök már folytak Dreyfus és Friedjung ellen, a bizonyitékok azonban később értékteleneknek bizonyultak. A szociáldemokrata sajtó szerint Masaryk köztársasági elnök jóslata, hogy azok, akik Gajda mögött állnak, sulyos megleckéztetésben fognak részesülni, beteljesedett.

— **Megszüntették az eljárást a zagrebi pénzhamisitási és kokaincsempészési bünügy egyik vádlottja ellen.** Zagrebből jelentik: A zagrebi ügyészség megszüntette az eljárást a zagrebi pénzhamisitási és kokaincsempészési bünügy egyik vádlottja, Mihelics István zagrebi kereskedő ellen, akin a nagy szenzációt keltettt bünügy főtárgyalásán az elmebaj tünetei mutatkoztak. Mihelicsot, akinek perét elkülönitették a többi vádlottakétól, annak idején beszállitották a stenjeváci elmegyógyintézetbe, ahol megállapitották, hogy gyógyithatalan elmebajban szenved Az orvosi vélemény alapján Mihelics ellen beszüntették az eljárást.

— **Az uj litván kormány üldözi a nemzetiségi kisebbség ket.** Kovnóból jelentik: Litvániában szerdán ujra megjelentek az ellenzéki lapok is. A lapjelentések megállapitják, hogy Kovnóban teljes a nyugalom. Az uj litván kormány letartóztatta az országgyülés két tagját, akik a lengyel parlamenti csoporthoz tartoznak és rajtuk kivül a lengyelség számos vezetőjét. A kormány félhivatalosa hangsulyozza, hogy a forradalmat a régi kormány szitotta, amely le akarta tartóztatni a bolseviki ellenes politikusokat, köztük Szmetonát is. Ugyancsak közlik a lapok, hogy Pocelo a volt kormány belügyminisztere letartóztatása után azt vallotta, hogy a jobboldali puccsisták csak megelőzték a baloldali forradalmat és ha a forradalom ki nem tört volna, pár nap mulva már szovjet-zászló lengett volna.

— **Negyedmillió dinárt sikkasztott és öngyilkos lett egy fiatal zagrebi vegyészmérnök.** Zagrebből jelentik: Krajl Rudolf a Chromos vegyészeti müvek fiatal mérnöke csütörtökön reggel a déli vasutállomás egyik üres vagonjában revolverrel halántékon lőtte magát és nyomban meghalt. Hátrahagyott levelében azt irja, hogy a Chromos-müveknél 225.000 dinárt elsikkasztott és emiatti szégyenében követte el az öngyilkosságot.

B. Szécsi
„PHILATELIA“
bélyegkereskedés Subotica Cirila Metoda trg 5.
(Teréz templommal szemben sorban).
Nagy választék külföldi bélyegekben. Legujabb kiadásu albumok minden nagyságban
és katalogusok raktáron. 11374

— **Készülnek a kisantant konferenciára.** Bukarestből jelentik: A román kormány hozzájárult ahhoz, hogy a legközelebbi kisantant konferenciát februárban tartják meg. A konferencia végleges megállapodás szerint Csehszlovák területen, Pozsonyban lesz.

— **Bécsi jogászok a dékánjuk ellen.** Bécsből jelentik: Az egyetem jog- és államtudományi karának hallgatói kérvényt adtak be az egyetemi tanácshoz, amelyben tiltakoznak a jogi kar dékánválasztása ellen, mint amely veszélyezteti az egyetem német jellegét. A jogi kar tiltakozására az egyetemi tanács most válaszolt és kijelentette, hogy egy olyan választás ellen, amelyet a kultuszminiszter is jóváhagyott, az egyetemi tanácsnak semmit sem lehet tennie.

Parlamenti törvényszék itélkezik Pangalosz hazaárulási pörében

Februárban tartják meg a tárgyalást

Athénből jelentik: Pangalosz volt görög miniszterelnök hazaárulási pörét februárban fogják letárgyalni.

A diktátort huszonöt képviselőből álló parlamenti törvényszék elé állitják, a hazaárulás vádján kivül hütlenség és egyéb vádak alapján dönt Pangalosz sorsa fölött.

A pört nagy érdeklődéssel várják egész Görögországban.

Orosz katonai készülődés a lengyel-litván határon

A szovjet nem marad tétlen, ha Lengyelország felvonul Litvánia ellen

Berlinből jelentik: Moszkvából érkező jelentés szerint az orosz politika egyik befolyásos személyisége kijelentette, hogy

Oroszország abban az esetben, ha Lengyelország felvonul Litvánia ellen, nem marad tétlen.

— Masirozni fogunk! — mondotta a szovjet politikus.

Más forrásból érkező hir szerint **Lengyelország és Litvánia határán Oroszország nagyarányu katonai intézkedéseket tett,** ami élénk izgalmat kelt.

— **Kegyelmes ur lesz a fasiszta főtitkár.** Rómából jelentik: A hivatalos lap legutóbbi száma dekrétumot közöl, a mely jellemző az egész fasiszta kormányzásra. A dekrétum megállapitja a fasiszta párt főtitkárának rangsorát az udvari ünnepségeken. Eszerint a rendelet szerint minden udvari ünnepségen és fogadtatásnál részt vehet a fasiszták főtitkára is, aki a meghatalmazott miniszterek és külföldi diplomaták közt foglal helyet, de rangsorban megelőzi a külföldi diplomatákat. Megszabja a rendelet azt is, hogy a főtitkárt a kegyelmes cim illeti meg.

— **Kormányválság Spanyolországban.** Madridból jelentik: Alfonz király és Primo de Rivera minisztereinök között az utóbbi napokban közeledés jött létre, amely nagymértékben hozzájárul a függőben levő válság megoldásához. A miniszterelnök hozzájárult ahhoz, hogy a kormány összetételében nagyobb változást eszközöljön.

Pán-Európa Filmtársaság. A Pán Film r.-t. bécsi központjának fenntartásával, általánosan ismert szakférfiakkal együtt Berlinben uj filmtársaságot alapitott, a mely *Pán-Európa Filmtársaság* néven kezdi meg müködését. A bécsi Pán Film, amelynek az utódállamokban kiterjedt üzletköre van és azt böviteni is szándékozik, mindkét társaság produkcióját nagyszabásu módon fogja piacra hozni.

— **Caruso özvegye elvált második férjétől.** Newyorkból jelentik: Carusonak, a hires tenoristának özvegye, férje halála után egy angol kapitányhoz ment nőül. Néhány évi házasság után válópört inditott férje ellen. A pörben most hoztak itéletet, a házasfeleket elválasztották egymástól. A biróság itéletében kimondta, hogy az özvegy első férje nevét továbbviselheti.

— **Nem engedélyezték Budapesten Biró Lajos uj filmjének előadását.** Budapestről jelentik: Az Ufa filmszinház a napokban akarta bemutatni a »Madame Dubarry« cimü filmet, amely Biró Lajos hasonló cimü regényéből készült. A regény előbb a »Világ« hasábjain jelent meg, majd könyvben is megjelent, később pedig Biró Lajos film számára is feldolgozta és a darabot Korda Sándor rendezte. A magyarországi filmcenzura bizottság ugy találta, hogy a filmben bizonyos politikai célzások vannak és ezért nem adott engedélyt a film előadására.

— **A budapesti Tudományegyetem átadta Herczeg Ferencnek diszdoktori oklevelét.** Budapestről jelentik: Herczeg Ferencet tudvalevőleg a Pázmány Péter tudományegyetem nemrég diszdoktorrá avatta. Az egyetemi tanács tagjai csütörtök délután felkeresték az irót, aki idén ünnepli irói munkásságának negyvenéves jubileumát Hidegkuti-uti villájában, ahol Preisz Hugó dr., az egyetem rektora, a bölcsészeti és hittudományi kar dekánjának társaságában beszéd keretében, amelyben méltatta az iró munkásságát, átnyujtotta Herczeg Ferencnek a kézzel festett, müvészien kidolgozott diszoklevelet, amit Herczeg Ferenc meghatva köszönt meg.

»Merima« krusevaci szappangyár, királyi udvari szállitó, ezuton kiván t. üzletfeleinek kellemes karácsonyi ünnepeket és egyuttal ajánlja elsőrendü toilette- és mosószappanait.

— **A francia tisztviselők is megünneplik május elsejét.** Párisból jelentik: A francia tisztviselők kongresszusa nagy szavazattöbbséggel kimondotta, hogy a tisztviselői szövetség csatlakozik az általános munkásszövetséghez. A határozat következtében Franciaországban az állami tisztviselők is megünneplik május elsejét.

Esztendők ütőerén

A jugoszláviai magyar irodalom sovány karácsonyfáján legszebb ajándék Csuka Zoltán uj verseskötete, az »Esztendők ütőerén«. Ez a kötet tulajdonképpen csak egy füzet, maréknyi vers, egy fájdalmasszivü fiatalember költészete, amely itt sarjadt ki, fekete földek irtó magányában, ahol garázda tollforgatók és irodalmi méregkeverők őrzik a sorompókat. Itt, ahol a dilettantizmus ropja a csárdást a szinpadon és a betüvetésben, ahol aranyszáju prédikátorok és unatkozó dámák rendezik sajtó alá emlékkönyvi zöngéiket, ahol szellőzetlen lányszobák titkait faragják rimekbe és sózzák a boldogtalan magyar nyakába »vigyázat! költészet!« csomagolásban, Csuka Zoltán csak egy füzettel tudott kijönni, nagy erőfeszitésekkel és áldozatokkal.

Ez a nőegyleti nivó, amit ma az elszánt vajdasági betüvetők produkálnak, szerencsére nem veszélyes. A férgese ugyis elhullik és a csip-csup költőcskék visszasüppednek a semmibe. Az igazi tehetség nem vész el. Az idő mindig rátalál a maga embereire és Csuka poézise a holnapot hirdeti, amely itélőszék is egyuttal élők és holtak fölött. Egy maréknyi vers, de minden sora erő és megigazult élet, menekülés a fatalizmusból, a nyavalygásból, a szkepszisből, egy tisztultabb világ felé.

Ne vegye meg ezt a füzetet az, aki szórakozni akar, mulatságos, szendergés előtti olvasmányt, vagy szivdöglesztő rimeket. Mert ez a kötet sulyos élmény, gond és lidércnyomás, egy harcos fiatalember, aki késsel a fogai között, uszik az ár ellen és áll keményen a posztján, az esztendők ütőerén.

(t. l.)

Karácsony két napján láthatja a gyönyörü estélyi divatkelméket Székely divatáruházában.

— **Nem operálják meg Windischgrätz herceget.** Budapestről jelentik: A Parkszanatóriumban Verebély tanár csütörtökön ujból megvizsgálta Windischgraetz Lajos herceget és megállapitotta, hogy az operációra egyelőre gondolni sem lehet, mert a fogházi magány teljesen tönkre tette a herceg idegeit.

Reuma
Köszönőlevél

Nagytekintetü **Dr. J. Rahlejev urnak**
Beograd, Kosovska 43.

Értesitem Önt, hogy leányom majdnem elviselhetetlen fájdalmai azonnal megszüntek, amint az Ön gyógyszerét kezdte használni és már több olyan betegnek rendeltem az Ön „Radio Balsamika“ gyógyszeréből, akik csontreumában szenvednek. Lányom két teljes hónapig feküdt mozdulatlanul az ágyban és ma az első két üveg használata után már felkelhet és járni is tud, amit csak az Ön kiváló gyógyszerének köszönhetek. — Ezer köszönettel és tisztelettel Jelenje, 2. házszám Anton Zoretić.

5 év óta van a mi „Radio Balsamika“ gyógyszerünk használatban és ez alatt az idő alatt sok orvosi szaktekintély elismerését szereztük meg. Ezek a tudósok a leghizelgőbben nyilatkoznak a szer kiválóságáról és ugyancsak a legfényesebb bizonyitékokat képezi az a sok ezer köszönőlevél, amelyet a gyógyult betegek naponta küldenek nekünk. Mostanában azonban sok különféle más gyógyszert hoznak forgalomba, amellyel a betegeket megtéveszteni akarják és éppen ezért mind nkit figyelmeztetünk, hogy csak a „RADIO BALSAMIKA“ névvel ellátott gyógyszer a valódi.

A „RADIO BALSAMIKA“ gyógyszert késziti, árulja és postai utánvéttel szétküldi Dr. J. M. Rahlejev „Radio Balsamika“ laboratóriuma, Beograd, Kosovska 43. földszint 6. 11891

Egyetlen biztos szer tyukszem, szemölcs és bőrkeményedés ellen:
Lamiko „Tyukszem halála“.
Kapható minden drogeriában és gyógyszertárban csomagonként 10.— Din.-ért.
A sok utánzat miatt követelje mindenütt az eredeti szert: Lamiko „Tyukszem-halált“ ezzel a védjeggyel.
Laboratorium Lamiko Beograd,
Kondirics-ul. 15.
11718

KANTOROWICZ
A 100 esztendősnél öregebb likőr a legalkalmasabb karácsonyi ajándék

— **Svájcba szökött a sikkasztó budapesti adóvégrehajtó.** Budapestről jelentik: A budapesti központi járásbíróság sikkasztó végrehajtójának, Sinkó Adorjánnak ügyében a főkapitányságra csütörtökön bizalmas jelentés érkezett, amely szerint Sinkó egyik barátnőjének az Izabella-ucca 22. szám alatti házban lévő lakásán bujkál. Azonnal detektívek mentek ki a házba, ahol azonban nem találták meg a sikkasztó végrehajtót. Sinkó barátnője kijelentette, hogy néhány nappal ezelőtt volt nála utoljára a végrehajtó és azt mondotta neki, hogy külföldre utazik. Közben a főkapitányságon megjelent a svájci konzulátus titkára és közölte, hogy Sinkó néhány nap előtt levelére svájci vizumot kapott. A rendőrség ennek a bejelentésnek alapján megtette az intézkedéseket Sinkó kézrekerítésére.

— **Egy budapesti orvos öngyilkossága.** Budapestről jelentik: A Pasorszanatóriumban lévő lakásán csütörtökön forgópisztollyal szíven lőtte magát dr. Gludovác Károly orvos. Az öngyilkosságnak az az oka, hogy Gludovác gyógyithatatlan beteg és szenvedélyes morfinista volt és előrehaladott szívbaja vitte arra, hogy megváljon az élettől.

— **Tanácskozások Berlinben a landaui hadbirósági ítéletről.** Berlinből jelentik: A landaui hadbiróság ítéletével kapcsolatban a külügyminiszterium és a megszált területek miniszteriumai közt csütörtökön egész nap tanácskozások folytak. A kormány részletesen megvitatta Hoesch párisi német nagykövetnek Briandnál, Poincaréné és Painlevénél tett látogatásáról tett jelentését. Berlinben elvárják, hogy a francia kormány a haditörvényszék ítéletét a német elitéltek megkegyelmezésével fogja jóvá tenni.

Mielőtt
csillárt vásárol
tekintse meg raktárama:
KARLO KRAUSER
Városház épüle 1053

— **Kolozsváron antiszemita diákok pogromot rendeztek egy jótékonycélu mulatságon.** Kolozsvárról jelentik: A zsidó árvaotthon jótékonycélu táncmulatságot rendezett, a román antiszemita diákság éjfél felé azonban megzavarta a táncmulatságot. A diákok kövekkel és vasrudakkal beverték a táncterem ablakait, majd negyven diák behatolt a terembe és a jelenlevőket inzultálta. A teremben pánik támadt, amig a támadó diákokat a rendőrség és katonaság ki nem verte a teremből. A vendégek közül négyen sulyos sérüléseket szenvedtek.

— **A Francia Klub teadélutánja.** A szubotical Francia Klub vasárnap délután öt órai kezdettel tartja meg teadélutánját. A teadélutánon csak a klub tagjai és azok meghivott barátai vehetnek részt.

Roth Olga kozmetikai müintézete (Szabotica, Kralja Aleksszandra ul. 4. Possija Fonsiere palota) az összes szépségh bákat, u. m. szeplőt, pattanást, májfoltot, szemölcsöt, alkalmatlan hajszálakat, arcbőrhámlasztást s b. garantált eredménnyel kezeli. — Minden hölgynek érdeke, hogy a könnyen eltávolitható szépségh báktól és az ezekkel együtt járó lelki depresszióktól m'előbb megszabaduljon. Kiváló hatásu saját készitményü szépségápoló szerek, kenőcsök, puderok, gyógyszappanok, arcfehérítő és szeplőkenőcsök szétküldése az egész országba utánvéttel. Tanitványokat kiképzésre elfogadok.

Rádióamatőröknek
szaktanácsot bármikor 7128
szivesen ad
KONRATH D. D. SUBOTICA

Felbomlott az osztrák polgári többség

A nemzeti tanács l szavazta a Seipel-kormányt

Bécsből jelentik: A nemzeti tanács csütörtöki ülésén Burgenland felekezeti iskoláinak megszüntetése kérdésében

széthullott az osztrák polgári többség és szembefordult Seipel kancellárral, valamint pártjával a keresztényszocialistákkal.

Burgenlandban a felekezeti iskolák még ma is fennállanak. A szociáldemokraták szövetkeztek a földmüves szövetséggel egy határozati javaslat benyujtására, amelyben felszólitották a kormányt, *hogy a legrövidebb időn belül terjessze ki az Ausztriában érvényben levő népiskolai birodalmi törvényt Burgenlandra is.*

A nemzeti tanács ülésén a szavazásnál

a nagynémetek is csatlakoztak a földmivesszövetséghez és a szociáldemokratákhoz és igy 83 szavazattal leszavazták a keresztényszocialistákat.

A pártok az utolsó emberig felvonultatták hiveiket a szavazásra.

Most történt meg elsőizben Ausztriában, hogy, népiskolai vagy kulturális reform a nemzeti tanácsban a keresztényszocialisták akarata ellenére ment keresztül.

Seipel kancellár a szavazásnál nem vetette fel a bizalmi kérdést, hogy elkerülje a kormánykoalició felbomlását.

A nagynémetek azért csatlakoztak a szociáldemokratákhoz és a földmüvesszövetséghez, mert Burgenland tanitói kara erős nyomást gyakorolt rájuk.

— **A csehszlovák fasiszták önálló párttá alakulnak.** Prágából jelentik: A »Národni Osvobozeni« bejelenti, hogy ki fogja legközelebb mutatni, hogy a fasiszta direktórium parancsot adott a tagoknak, hogy minden eshetőségre készüljenek fel. A »Lidové Listy« szerint a fasiszták központi bizottsága a napokban ülést tartott, amelyen a nemzeti demokraták élesen tiltakoztak egyes fasiszta vezérek azon mozgalma ellen, hogy politikai pártot akarnak alakitani. A vita következtében a fasiszta központi titkárt, Pobodant, kizárták a bizottságból. A fasiszta vezérek a brünni országos kangresszuson javaslatot nyujtottak be, amelyben *inditványozzák* az önálló fasiszta párt megalakitását, amely a jövő évi községi választásokon részt venne.

Ujabb 8 hetes tánckurzusok kezdődnek január elsejétől Landau Juliska táncintézetében, Pasicseva ulica 10. Külön urak, egyesek és csoportok részére.

— **Dráma a levegőben.** Newyorkból jelentik: Rantoulban, Illinois-államban a tengeri repülőtér közelében két repülőgép körülbelül 1000 méter magasságban a levegőben összeütközött. Mind a két repülőgépnek utasai, négy amerikai repülőtiszt szörnyethalt.

— **A császár szobor-karja.** Berlinből jelentik: A berlini Sieges Alleen ismeretlen tettesek az éjjel letörték I. Frigyes Vilmos bronzszobrának karját. A letört bronzkart a szobor mellett megtalálták, a tetteseket nyomozzák.

— **Magyar futballisták Portugáliában.** Lisszabonból jelentik: A Hungária csapata szerdán több mint ötezer főnyi közönség jelenlétében a Sporting-pályán mérkőzött. A Sporting csapat az első félidőben szivós ellenfélnek mutatkozott, ugy hogy Molnárnak nagy munkájába került az első gólt megszerezni, amelyet a Sporting hamarosan kiegyenlitett. A második félidőben a magyar csapat Opata és Triff révén egy-egy gólt ért el, ugy hogy a mérkőzés 3:1 arányban végződött a magyar csapat javára. A Hungária legközelebb szombaton mérkőzik egy másik portugál csapattal.

Bálazó hölgyek, el ne feledjék megtekinteni Székely divatáruházának karácsonyi kirakatait.

Áldott állapotban levő nők és ifju anyák a természetes »Ferenc József« keserüviz használata által rendes gyomor- és bélmüködést érnek el. Az ujabbkori nőgyógyitás főképviselői a *Ferenc József* vizet igen sok esetben kipróbálták és kivétel nélkül gyorsan, megbizhatóan és fájdalom nélkül hatónak találták. Kapható gyógyszertárakban, drogériákban és füszerüzletekben.

— **Gajdát kilakoltatták lakásából.** Prágából jelentik: A járásbiróság Gajda volt tábornok hivatalos lakásának felmondása ügyében a nemzetvédelmi miniszter kivánságára a felmondást helybenhagyta és közölte, hogy január 14-ig az állami épületben birt lakást ki kell üritenie. Gajdát azonfelül az összes perköltségekben elmarasztalták.

Báli ujdonságok Párisból megérkeztek !!

Estélyi ruhakülönlegességek a legnagyobb választékban

Székely
divatáruházában, Subotica

☆

Karácsonyi kirakataimban a párisi estélyi divat látható

— **Huszévi fegyházra itélték Ferát Drága béget.** Kosovszka-Mitrovicáról jelentik: Ferat Drága bég bünügyében csütörtökön délután hirdették ki az itéletet. Ferát béget, akit a választások előtt tartóztattak le, azért helyezték vád alá, mert az oszrák-magyar megszállás idején a megszálló csapatok kezére járt. 1923-ban pedig hivatalnoksértést követett el. A tárgyaláson több mentő és terhelő vallomás hangzott el, maga a vádlott is hosszasan védekezett és kijelentette, hogy sohasem volt tagja olyan komitének, amely Szerbia ellen dolgozott és amikor a politikába keveredett, akkor mindig a legális utakat kereste. Az itélet kihirdetésére óriási tömeg gyült össze. Ferád bég nyugodtan várta a biróság bevonulását és látszott rajta, hogy bizik fölmentésében. Ugyanezen a véleményen volt a közönség nagy része is és éppen ezért nagy feltünést keltett az itélet. A biróság bünösnek mondta Ferád Drága béget és husz évi és negyven napi fegyházbüntetésre itélte, amelyet könnyü vasban kell töltenie. A másik vádlottat Cserkesz Ivrámot, miután nem bizonyult be bünössége, felmentették. Az itélet hallatára Ferád bég elsápadt és megtántorodott, még a hallgatóság sem tudott percekig szóhoz jutni a megdöbbenéstől. A vádlott barátai sorra odamentek hozzá, hogy elbucsuzzanak tőle. Elsőnek Mehmed Sefria dr. volt miniszter bucsuzott el tőle. Azután Ferád Drága béget azonnal megvasalták és visszavitték cellájába.

— **A kivágott fa miatt.** Vrsacról jelentik: Petrovics Braniszláv dr., a vrsaci püspökségi epitron, a vrsaci járásbiróság vezetője lemondott a püspöki udvarnál lévő állásáról. A lemondás oka az, hogy a püspök néhány héttel ezelőtt rezidenciájának parkjából nyolcvan fát kivágatott. Petrovics, amikor erről értesült, megtiltotta a püspöknek, hogy a park fáit kivágassa, egyidejüleg pedig a karlovcei patriarchához levelet intézett, a melyikben kéri epitron tisztségétől való felmentését. Petrovics dr. lemondó levelét nyilvánosságra is hozta, ami élénk feltünést kelt.

Mindenkinek könnyü és kifizető, ha sajátmaga készíti el otthon üres óráiban szmirna vagy perzsa szőnyegét. Szövőszék és ráma nélkül egész könnyü módszer, amely csupán szórakoztató kézimunka. Az összes hozzávaló anyag és gyapju, valamint előfestett minták a legjutányosabb árban *Burghardt* Dániel cégnél (az Arany csillaghoz) Noviszad Kralja Petra ulica 26. kaphatók. Felvilágositással szivesen szolgál.

Feltétlenül nézze meg az
Akácfaviráq
cimü operettet a **Népkörben.** Ugyanott már jegy előj egyezbető naponta 10—1 -g.

— **Coburg herceg jogtanácsosa továbbra is vizsgálati fogságban marad.** Prágából jelentik: Dr. Eisler, a Coburg-afférben letartóztatott ügyvéd vizsgálati fogságának kéthónapi határideje lejárt és a felsőbb hatóság ennek egy hónappal való meghosszabbitásához hozzájárult. Az ilyen meghosszabbitásokhoz a felsőbb fórum csak különösen indokolt esetben járulhat hozzá.

Orvosi hir. Dr. Med. *Lukics* Miroszláv fogspecialista *fogászati rendelőjét* saját házába, Kralja Petra ulica 26. (volt Bajai-ut) alá helyezte.

Karácsonyfadiszek
viszonteladoknak nagy választékban
Steiner cukrászda, Subotica
feltünő olcsó árak, vidéki megrendeléseket postán teljesitek.

Dávid ékszerész (a Bárány-szálloda mellett) *a karácsonyi ünnepek alkalmából kiárusit mélyen leszállitott áron* órákat, ezüst és kinaezüst tárgyakat.

Karácsonyra csak ugy lesz tökéletes az öröme ha azonnal egy postán megrendel
ÁLLAMI OSZTÁLYSORSJEGYET
Bristol trafiknál, Novisad Železnička ul. 17. Ingyen küldjük mindenkinek a január 11.-én megtartandó huzáshoz a sorsjegytervezetet és jegyzeket

Sorsjegyárak:
egy egész dupla D 200
egy egész D 100
egy fél D 50
egy negyed D 25

11927

Pecsétek

vörösbortól, gyümölcstől, téntától, kávétól (a rozsdafoltokat kivéve)

e l t ü n n e k,

ha a ruhát félórán át

RADIONBAN

kifőzzük, vagy ha szöveteket egy órán át forró Radion-oldatban áztatunk.

Keresztsoros rejtvény

Megfejtése 10 esység

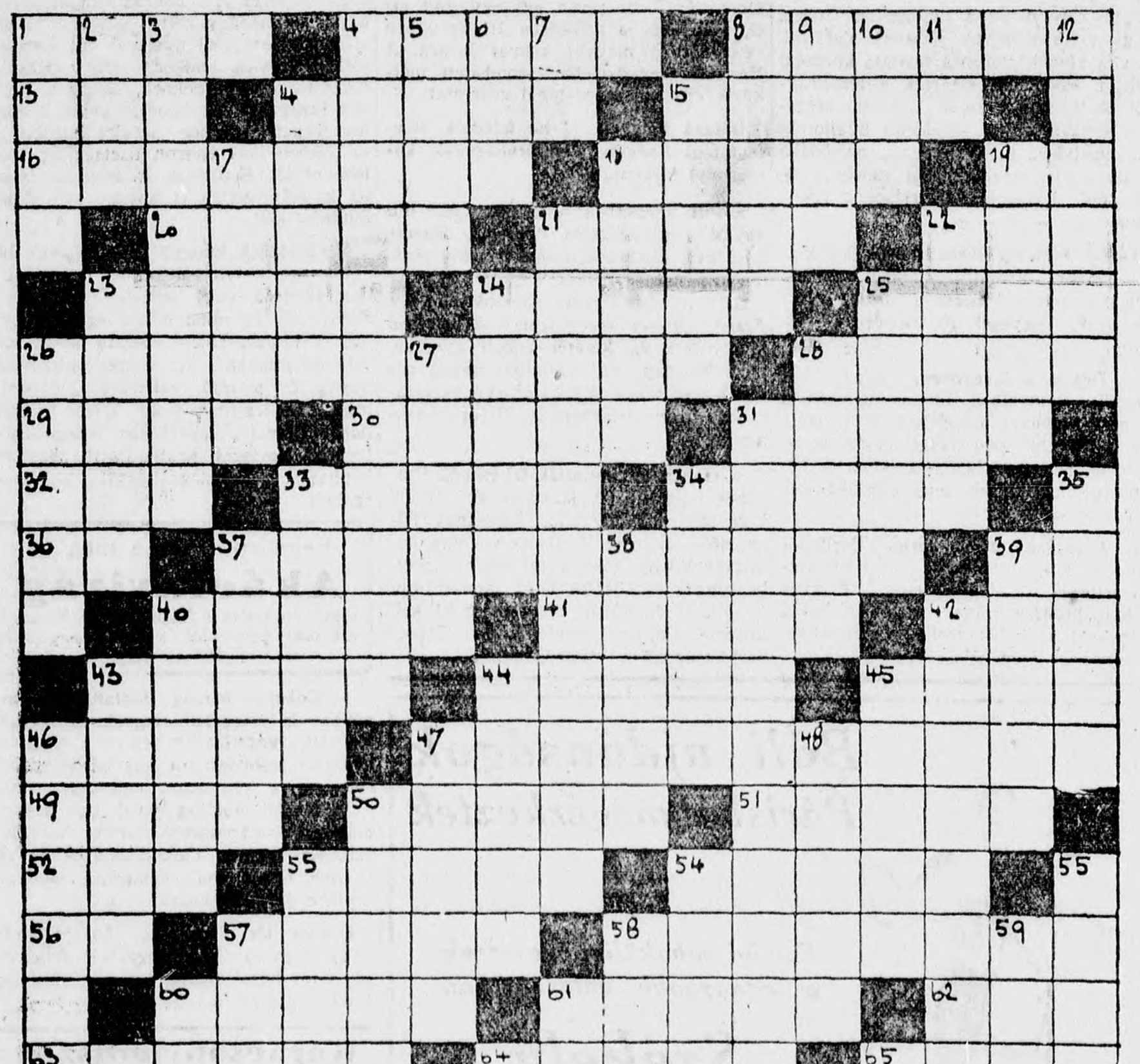

Vízszintes:

1. Tenisz kifejezés
4. A kályha egy része
8. Nép
13. Eb... fakó
14. Irigy, kárörvendő
15. Lóverseny szó
16. Ócskás
18. Szem, szájnak ingere
19. Vegyi képlet
20. Hires magyar rajzoló
21. Szines népfai
22. Mocsaras terület
23. Gyomor — idegen nyelven
24. Télen keressük ezt az oldalt
25. Női név
26. Minden cselekedetünknek lennie kell
28. — jólél
29. Férfi név
30. Vizi tündér
31. Kötőszó
32. A szörme réme (A kettős mássalhangzó egy kockában)
33. Ami nem másé
34. Egyetemi méltóság
36. Ige is, főnév is
37. Abban az időben
39. Monogram
40. ... bong
41. Erre büszke a nemes ember
42. Tenisz játék kezdő szava (fon.)
43. Ékszer, régi magyar neve
44. A telefonhoz is kell
45. Ritka ma az ilyen lány
46. Amerikai rendőrfőnök
47. Az üzleteket december 26-án is...
49. Arab fejedelem
50. Tárgyi biztositék
51. — előkelő
52. Megforditva tagadó szó
53. — zsidó
54. Megforditva a legelső tanitónk
56. Kötőszó
57. Ezen bonyolódik le a vasuti forgalom
58. Mesterember
60. Szláv szent neve
61. Zeneszerző
62. Vizinövény
63. December hava ez
64. Megforditva, illat — szerből
65. Egyforma magánhangzók

Függőleges:

1. Egy köteg szalma
2. Művészet — idegen nyelven
3. Hires ifjusági iró (Kettős mássalhangzó egy kockában)
4. Tolstoj drámája
5. Kézi munka (egy betü hijával)
6. Nem az
7. Német propozició
8. Ilyen tó, meg város is van
9. Dióból is készitik
10. Szin idegen nyelven
11. Monogram
12. A cipész teszi ezt
14. Ilyen táviratot kapunk Amerikából
15. Ugyanaz mint vizszintes 15.
17. Román gazdag ember
18. Ezen ül a vádlott
19. Az alvilági hajós
21. Most télidőn sok fogy belőle
22. Bibliából ismert hely
23. Izeg...
24. Ugyanaz mint vizszintes 30.
25. Aki lassan jár és ráér
26. Ugy tesz mintha csinálná
27. Több mint fái
28. Orvos szerb nyelven
31. A mameluk állandóan hangoztatja
33. Szalonka
34. Aki sokat és unalmasan beszél
35. Zsidótörzs névelővel
37. Ókori nép
38. A levél tesz igy
39. Angol irónő neve, keresztnevének kezdőbetüjével
40. Ismert dán irónő keresztneve
42. Máskép protegálni
43. Az ilyen embernek cimere is van
44. Helén
45. Gaál Franciska ilyen szinésznő
46. Ez rendszerint nem haragszik a zsidóra
47. Bibliai tornyáról hires
48. Idegen valuta (avégén »t«-vel)
50. Zagrebi müvészeti hetilap
53. Velő — idegen nyelven
54. Ilyen répa is van
55. Avult
57. Német személyes névmás
58. Aria (franciául)
59. Domjáról hires olasz város magánhangzói a betük forditott sorrendjébe
60. Monogram
61. Monogram

Minden

háztartásban található elhasznált bőráru: barna cipők, irattáskák, utitáskák, bőrszékek stb. amelyek Brauns-féle

„VILBRA" bőrfestékkel

bevonva — olyanok lesznek, mint az uj.

Az átfestett bőráru örömet szerez Önnek is

Vilim Brauns festékgyár Celje

Keresztsoros rejtvény

Megfejtése 10 egység

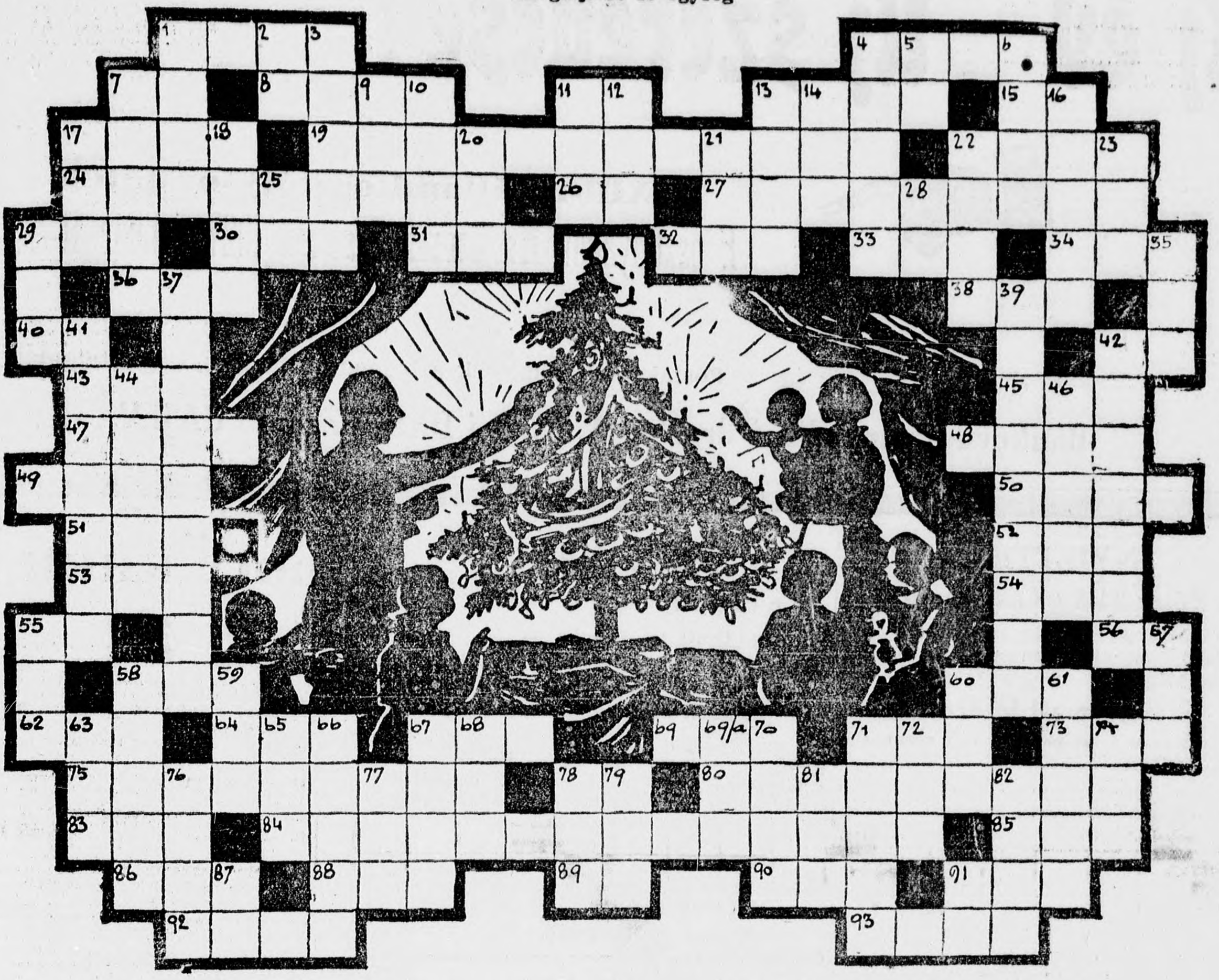

Vízszintes:

1. Udvarias megszólítás
4. A gyerekek karácsonyi öröme
7. A fa egy része
8. Török biró
11. Ige végződés
13. Parancs, rendelet
15. Igekötő
17. Szarvas fajta
19. Kóros elváltozás
22. Gabonaraktár
24. Az olasz csendőr
26. Mindannyiunké volt Ádám
27. Zenei kifejezés
29. Folvadék ami mar
30. Gazdag
31. Ezt a vonalat a háboruból ismerjük
32. ...dat qui cito dat
33. Capet darab cime
34. Görög törzs
36. Fölbátoritás — közhasználatu idegen szóval
38. Karácsonykor sok szál fel az ég felé
40. Fölkiáltó szó
42. Német prepozició
43. Női név becézve
45. Klasszikus operette hős egyik neve
47. = részlet
48. Török hadvezér
49. A cigányt hiviák igy
50. Egyforma mássalhangzók
51. Megforditva unott, unalmas
52. Világos — idegen nyelven — hiányosan
53. Női név (de egy betüt eléje kell tenni)
54. Szeb személyes névmás
55. Kötőszó
56. Fölkiáltószó
58. Szeretik a nők, ha ezt mondanak nékik
60. Német névelő
62. Emlős állat
64. Kalap márka
67. Üdvözlégy
69. Címrövidités
71. Egyforma magánhangzók
73. Ikerszó egyik fele
75. Igy is szoktunk elköszönni
78. Idegen névelő
80. Vicclapok kedvelt alakja
83. Szubotica legtöbb uccáján bele ragadunk
84. Ennek nem örül a háziasszony
85. U. a. mint vizsz. 54.
86. Ruhadarab
88. Hangszer
89. A Bácsmegyei Napló egyik munkatársának monogramja
90. Világhirü a Szent Mark templom előtti
91. ...tal
92. Az egyik muzsa
93. Nagyapa becézve

Függőleges:

1. Szántóföld
2. Megforditva kötő
3. Női név
4. Anya
5. Mutatószó
6. Előkelő (fonet.)
7. Ilyen gyermek a függ. 42. alatti
9. Északi nép
10. Hires a sziami
11. Ez pénz
12. Itt laknak a méhek
13. utalan
14. Fürdőszoba berendezési tárgy
16. Szappan márka
17. Abbazia melletti kis üdülőhely
18. A közmondásbeli zsidó
20. Időmutató
21. Vonatkozó névmás
22. Női név
23. Egyforma magánhangzók
25. Szomoruság
28. Nyugalom idegen nyelven (fonet.)
29. Balatonba ömlik
35. Modern költőnek nem fontos
37. Igy nógatja kis gyermek a lovát
39. Hires győzelem
41. Katonái elől menekült a szent család
42. Az árva ilyen
44. Aki nem jön . . .
46. Hozzá száll a vizsz. 38. alatti
55. Mutatószó
57. Szegény, németül
58. Nemely embernek ma is ilyen jövedelme van
59. Kérdőszó
60. Ugyanaz mint vizsz. 60.
61. Iskola, ahol irni, olvasni tanultunk
63. Szerbiai város
65. Hinta mássalhangzói a betük más sorrendiében
66. = értesités
67. Ezen épül a ház
68. Ige
69. Mutatószó
70. Hires német filozófus
71. Igér ige egyik alakja
72. Megforditva a 37. alatti első szava
74. Régi ürmérték
76. Görög törzs
77. Becéző női név
78. Bárány idegen nyelven, kissé röviditve
79. Angol kötőszó
81. Ötlet idegen nyelven (fonet.)
82. Fiu név
87. Egyforma mássalhangzók
91. Kötőszó, de nem magyarul.

A LEGDIVATOSABB

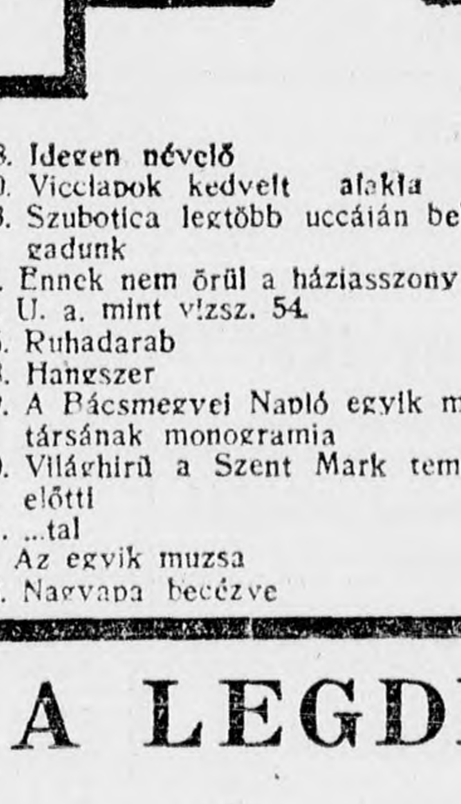

SHYMMY és TANGÓ KOTTÁK

A legujabb magyar nótadalok. Moravetz karácsonyi albumai. Ének, zongora és hegedü iskolák. Mind a külföldi zenemü. — Postai szállitás mindig a megrendelés napján történik

BÁCSMEGYEI NAPLÓ

ZENEMÜOSZTÁLYA, SUBOTICA

Uj év — Uj szerencse!

A XIII-ik állami osztálysorsjáték

I. osztályának **huzása** 1927. január 11-én.

Postai megrendelések a legpontosabban eszközöltetnek.

Bankovno komanditno društvo A. REIN i DRUG, Zagreb GAJEVA UL. 8.

NYILTTÉR

A Péter Kirá y Csatorna R.-T.

ezennel közhirré teszi, hogy az Aleksander Trónörökös Csatorna ruski-krsturi zsilipje **ez év december hó 27-én**

javitás miatt lezáratik

ugy hogy **ezen a zsilipen át hajók nem közlekedhetnek.**

Azok a hajók, amely k Bezdán és St.-Bečejen zsilipelnek be az Aleksander Trónörökös Csatornába, csak Ruski-Krsturig és vissza közlekednek, azok a hajók pedig, melyek Noviszádon át zsilipeltetnek be, szintén csak Ruski-Krsturig és vissza közlekedhetnek.

Ez a korlátozás további rendelkezésig érvényes.

Somb r, 1926 december 21.

890 **A Péter Király Csatorna R.-T.**

Csödtömeg eladás.

Vb. **Brojcsin Mirkó** novakanjižai kereskedő csődtömegéhez tartozó füszerárukat, festékeket, olajokat, italokat, zománcozott pléhedényeket stb. — akár egy tömegben, akár csoportokban tek. Csődválasztmány felhatalmazása értelmében **1926. évi december 30-án** csütörtökön délelőtt 10 é ei órakor ügyvédi irodámban Novakanjižán nyilvános árverésen szabadkézből eladom.

Becsár 53 621 dinár. Fentartom a jogot, hogy a tenderajánlatot el ne fogadjam, ha azt meg nem felelőnek találom.

Vevő köteles a vételár egyharmadrészét a vételkor, a maradékot pedig 8 nap alatt a törvényes illetékekkel együtt a csődtömeggondnok kezeihez kifizetni és az árut ugyanazon idő alatt elvinni, ellenesetben a lefizetett összeget elveszti s az ő kárára uj árverés tartatik.

Az áruk minőségéért és mennyiségéért semmiféle szavatosságot nem vállalok.

Az áruk t elő.őleg megtekinthetők.

Dr. Perényi Lajos,

18 ügyvéd, csődtömeggondnok, Novakanjižán.

Igen tisztelt vevőinknek

boldog karácsonyi ünnepeket kivánunk!

Vujnić és Todorović

füszer- és csemeáru cég Vel.-Bečkerek. 62

Csak karácsonyig!

Elsőrendű női férfi és gyermek **cipők** mélyen leszállitott á- maradék cipő

féláron kaphatók

ILIJA LÁNG i BRAT

cipőáruházában, Városháza épület 1161

FELHIVÁS

hetibetétjegyzésre

a Centralna Banka K. Z.

előbb **Suboticai Önsegélyző Szövetkezet** január 1-én induló

XX. évtarsulatában.

A hetibefizetés

a tőkegyüjtés legkönnyebb módja 5 dinártól korlátlan összegig teljesithető és **hitelalapot teremt mindenkinek**

Kisgazdák és kisiparosok

részére külön hitelcsoport bekebelezési vagy kezességi alapon

Közönséges takarékbetétek

felmondás nélkül, előnyösen gyümölcsöztetnek

Kézizálogosztály

ékszerekre, ruhanemüre és mindenféle árura

Külföldi pénzek vétele és eladása

Állandó effektiv készletek

Áll. osztálysorsjegyárusitás

Subotica Alekszandrova u. 4 1196

Igen tisztelt vendégeimnek, jó i merőseimnek

Kellemes Karácsonyi ünnepeket kivánok.

Franjo Fillinger

a „Kor ó"-k véház tulajdonosa Subotica

73

Üzletfeleinek, barátainak és ismerőseinek **boldog karácsonyi ünnepeket** kiván

MITA BERBERSKI

617 **mechan. vállalat, V.-Bečkerek**

Eladó birtok!

Pancsevo város határában eladó egy 92 holdból álló elsőrendű birtok uj és modern lakházzal és gazdasági épületekkel. Közelebbi felvilágositással szolgál Pancsevón:

Dr. Barlos Miklós ügyvéd

1187

Az

„IDOL" KREM

összegyüjtött betüért eddig a következők részesültek jutalomban:

Dimitar Škiljo Gilna, Josif Burdus Titel, Josip Balog Subotica, Draškovičeva 4., Rizsányi Erzsike Subotica, Mišan kiput, Benyari Elek Subotica, Paja Kujundžićeva 116., Izidor Littman Subotica, Paja Kujundžićeva 116., Izidor Littman Subotica, Paja Kujundžićeva 116., Novak Mátyšić Novisad, Železnička ul 28, Jovan Šbalić Novisad, Železnička ul. 28, Johan Reider Nemački Elemir, Czapár Lajos Mol, Lina Mokraček Bela Crkva, Josef Thurn Bački Brestovac, Milan Žižakov Pašičevo, Csády Gyula Subotica, Beogradski put 120., Josip Straub Veprovac, Rigó András St. Bečej, Friedrich Bauer Bulevs., Milorad Jović Novisad, Kamenič a novišor 22, Klein Elza Novisad, Kalvinova ul. 18., Ludwig Hajntz Palanka, Ferdinand Schmidt Perlez, Fazekas Lukács Mártonos, Ifj. Franz Müller Šupljaja, Ifj. Nagy Antalné St. Bečej, Johann Lindauer Prigl. Sv. Ivan, Csipő Juliska Novisad Kamenički kapija 22., Stefan Haas Novisad, Daranyi telep 1/53., Nikolaus Pauli Bački Brestovac, Babarci István Novisad, Jovan Kaufmann Mariolana, Karl Hoffman Novi Sivac, Bruder Welker Crvenka, Eduard Herman Vel. Bečkerek, Adam Welch Crvenka, Bálint Éva St. Bečej, Ifj. Juro Pleše Delnice, Nikolaus Majer Čestereg, Tomo Križanović Subotica, Hries Istvan Čantvir Harmai Géza Subotica, Dunčeva 23., Ilija Petričić Podr. Slatina, Beck Illus Subotica Beogradsk put 114., Radics Sándor St. Bečej, Josef Mohaupt Vel. Bečkerek Petrgrads a ul., Marija Krnjaski Subotica, Anton Wenzel Četerek, Fischer László Subotica Duša Uzelac, St Bečej, Živko Marić Osijek, Gundulićeva 12., Franjo Krchler Jarkovac, M. Petvajdić Nova Gradiška, Valentin König Bač Brestovac, Johan Merk Sarča, Kovačev Sándor Padina, Taborski Ionka Subotica, Majšanski put.

"SRPSKI KRALJ"

(BÁRÁNY SZÁLLODA)

étterem és kávéház

Uj rendszerü reggeli!

csésze kávé vajjal v. mézzel 2 kiflivel **Din. 6.—**
csésze tea vajjal „ „ „ „ **Din. 7.—**

Uj rendszerü menük

KIS MENÜ:

Leves, főzelék feltettel, tészta **Din. 12.—**

NAGY MENÜ:

Leves, előétel, sültkörétel, tészta **Din. 18.—**

Menü abonoma 1 hóra 600.— D.

Bálak és bankettek részére külön termek

PÁTKAI SÁNDOR **művész zenekara**

159

ZONGORÁK, PIANINOK

harmoniumok, gramofonok és lemezek, harmoniák, cz- és fafuvóhangszerek, hegedük, cimbalmok, hurok, stb. legolcsóbb beszerzési forrása mindig

PRAGAI

zongora és hangszeráruháza marad.

Óriási választék! Eredeti gyári árak!

Főüzlet Vel. Kikindán, saját házban

ref. Dožićeva ulica 121. szám alatt.

Értesítés

Folyó hó 28 án, d. e. 9 órakor a szabadkai vasuti állomás teherpályaudvarán a következő ki nem váltott áruk nyilvános árverésen készpénzért eladatnak:

1 tál bőr 56 kg, 2 láda szappan, 1 láda pecsétviasz, 1 lád papirdoboz, 1 láda képráma, 1 zsák kefe, 1 kanta benzin, 1 üres hordó, 1 vagon tüzifa, 1 vagon tüzifa hulladék.

11924 **Raktárnök.**

Szifonfej-, gép- és fémárugyár

F. R. ROTTER

Osijek, Pejačeva 7.

KÉSZIT: szódavizgépeket, szifónfejeket, szódavizgyártási kellékeket, nyakgyürüket és minden más fémárut. 11931

11343

Autó-üzlet

nagy külföldi képviselettel, **javitómüheliyel,** jó forgalmu és jól bevezetve, a tulajdonos betegsége miatt, kedvező feltételek mellett **átadó.**

Érdeklődők szíveskedjenek a Bácsmegyei Napló-nak „Biztos existencia" jelige alatt irni.

Mindenféle

akkumulatorok töltést és javitást

gyorsan és jutányosan végez

AMERICAN AUTO

WEIGAND & CO

Subotica — Telefon 447.

Mech. autó-javitó mühely.

Amit minden modern nőnek tudnia kell!

A nő szépsége csak akkor tartós, ha annak fentartására gondot fordit. A kozmetika mai fejlettsége mellett a legtökéletesebb eszközök igénybe vételével már 10-szeri kezelés a legcsunyább nőt is csábító varázsolja. Szeplők, májfoltok és minden szépséghiba garancia mellett eltüntettetik. Abonoma 10-szeri kezelés el 100 dinár a **„JUNO" kozmetikai szalonban.** Hölgyfodrászat és manikür elsőrendü munkaerők által végeztetik. **SAMOJLO KRNAJAC, Kr. Aleksandrova ul. 6** 11811

Egy ismert noviszádi közgazdasági intézmény

komoly hivatalnoknőt keres szerb, német és magyar nyelvtudással, aki az említett nyelveken önállóan levelez és a gépirásban is jártas. Fizetés a képesség szerint. Az állás állandó és biztos. Belépés januá 1-én vagy megállapodás szerint. Irásbeli ajánlatok „Elsőrendü munkaerő" jeligére „Reklám" hirdető iroda Novisad továbbit. 11817

Kiadó lakás üzlethelyiséggel

a város központjában, két szobából és megfelelő mellékhelyiségeiből álló lakás nagy uccai üzlethelyiséggel azonnali beköltözésre kiadó.

Cim a kiadóhivatalban.

Rejtvénybajnok-verseny

A Bácsmegyei Napló vasárnapi számában közölt rejtvények iránt megnyilvánuló érdeklődést honorálni szeretnénk és ezért

rejtvénybajnok-versenyt

rendezünk. A bajnokverseny február hatodikáig tart. Minden ünnepi számban több rejtvényt közlünk, közöljük azt is, hogy egy-egy rejtvény megfejtése hány bajnoki pontot jelent. Időnként kimutatást közlünk a bajnokság állásáról.

Minthogy nekünk magunknak nem lehet sorsolást tartanunk, ugy véljük a kérdést megoldhatónak, ha a bajnokság nyertesének sorsjegyet adunk. És pedig:

az első dij száz darab rokkantsorsjegy a szombori Hadirokkant Egyesület 1927 február 27-iki sorsolására kétezer dinár értékben,

a második dij ötven darab ugyanilyen sorsjegy ezer dinár értékben,

a harmadik dij huszonöt darab sorsjegy ötszáz dinár értékben. Aki tehát a rejtvénybajnok-versenyt megnyeri, annak kilátása van arra, hogy háztulajdonos lesz, mert február 25-ikén három ház kerül kisorsolásra. A bajnokverseny állását a jövő vasárnapi számban közöljük.

REJTVÉNY

I.

(5 egység)

II.

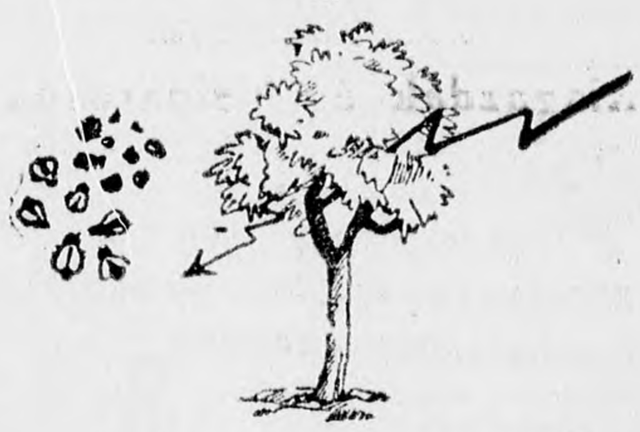

(5 egység)

III.

IV.

(10 egység)

A mult vasárnapi számban közölt rejtvény helyes megfejtése:

à la bonheur (a lábon őr)

Hócipők, sárcipők

gummiáruk és autógummik javitását

gummimühelyünkben elvállaljuk.

Autogarage Weigand & Co.

Szubotica, Paja Kujundžića 4.

Ford-autók teljesen jó állapotban **10.000 Din.**-tól felfelé

Gázkazán-javitásokat

a helyszinen végzünk saját

villamos hegesztőkészülékeinkkel

Ing. VUKOVIĆ & KOEN

BEOGRAD, Resavska 33.

Igen tisztelt rendelőimnek, ismerőseimnek és jóbarátaimnak

kellemes karácsonyi ünnepeket kivánok

TILLY ÁDÁM

uri-divat szabó

11791 **Subotica, Strosmajerova u'. 6**

A legsikkesebb legolcsóbb bársony és selyemkalapok a

„DAME"

kalapszalónban kaphatók. Alakitásokat olcsón és pontosan vállalunk.

ALEXI ERZSI

Subotica, Karadžićeva ul. (Bárányköz) 14.

Mme Mladenović

PARISI MODELTERVEZŐ

Suboticán fogad d. u. 3—5-ig és elvállalja báli és uccai ruhák, angol kosztümök és köpenyek készitését 11564

Karadžićeva ul. 9. (Bárányköz)

11514

„DAMA"

FEHÉRNEMŰSZALÓN

A legujabb szabásu ingbugyik, hálóingek, kombinék, hozott vagy saját anyagból tüazsurral. Himzések, azonkivül ágynemüek, asztalnemüek, storok stb.

Tolstojeva (Ódor) ulica 21.

Gyomor- és bélbajokat

gyógyitja kéntartalmu

„VENECIN"

gyógyviz-ivókura

Kapható minden gyógyszertárban és drogerióban. Kiváló kórházak és orvosok tapasztalatairól ingyenes brosurák.

Főlerakat az SHS. királyságra:

Cosmochemia k. d. Zagreb, Račkoga u'. 7/a

Az elegáns preciziós óra
mérsékelt áron
minden jobb órásüzletben kapható

Bubifej
vagy nem...

Minden esetre szükséges a fejbőrt Dr. Dralle nyirfa vizével rendszeresen masszirozni, mert a haj erős porfogó és a por az izzadsággal és bőrzsirral könnyen alkot szivós réteget, mely a pórusokat betömi és a haj fejlődését hátráltatja. Ezenkivül a tisztátalan fejbőr bőséges termőtalajt nyújt a mindennemü baktériumoknak.

Dr. Dralle
nyirfa hajvize

megóvja haját káros befolyásoktól, fényessé, illatossá - tömötté és simává teszi azt, Fejkorpa, viszketegség és hajhullás ellünnek.

Lerakat viszonteládrusitók részére „ISIS" R. T.
„Georg Dralle" osztály Zagreb, Palmotićeva ul. 66.

Elajándékozunk
7000 ÓRÁT

Elhatároztuk hogy óráink minél nagyobb körben való megismertetése céljából 7000 órát elajándékozunk tisztán a munkabérek felszámitása mellett. Célunk az, hogy kevésbé jómódúakat is jó órához juttassunk és ezért 5000 eredeti svajci órát a legjobb nikkelezett tokban, elegáns kivitelben, pontosan szerkezettel, 3 éves irásos garanciával hozunk forgalomba darabonként 185 dinár munkabér felszámitása mellett. Azonkivül 2000 nagyon elegáns villamos úton eredeti aranyozott órát, amely az eredeti aranyórától semmiben sem különböznek. Ezeknek az óráknak kiválóan precíz és pontos szerkezetük van, nagyon szép kivitelüek, férfi és női ránk egyaránt megfelelnek 720 dinár munkabér felszámitása mellett, ugyancsak 3 éves irásos jótállással. Ajándékul fölöttük a nagyon szép ezüstözött órát, nagy és pontos szerkezettel darabonként 155 dinár árban. Ne mulassza el ezt a sohasem vissza nem térő, kedvező alkalmat. Szállitás utánvéttel előre is lehetséges. — Postaköltség és csomagolás darabonkint 12 dinár.

Elegáns lánc az órához 45 dinár.

UHREN-EXPORTHAUS, ZÜRICH
Vogelsangstrasse 52/140. Švicarska

Naponkint hozzánk beérkező köszönőlevelekből:

Ilandža, 1926. október 30. Kérem legyen szives nekem még 2 aranyozott férfiórát küldeni, minthogy az első küldeménnyel nagyon meg vagyok elégedve és meggyőződtem az óra pontosságáról. Meister György vegyeskereskedő, Ilandža.

RATOL

aranyéremmel lett kitüntetve mint a legbiztosabb szer patkányok és egerek ellen, emellett emberre, háziállatra nem veszélyes. Ugyanigy hat **Gadamin** svábbogarak, **Stenol** poloskák ellen.
Kaphatók mindenütt.

„Odio Ratol" Zagreb, Bienička ces. 21.

Nagy karácsonyi árleszállitás!

Eredeti párisi modellkalapjaimat 35 % engedménnyel áru itom. Sikkes bársony-kalapok 95 dinár. Egyánstollidisszel 150 dinár. Filckalapok 75 dinártól.

A legnagyobb választék és utolérhetetlen olcsó árak

csakis **„Eszterka"** modern
uj kalapüzletében a KORZÓN

Köszönetnyilvánitások.

G. Bogojev é, gyógyszertár, Skoplje.

A sokféle reuma elleni gyógyszerek között, amelyeket egy éven keresztül használtam, nem találtam különbet és jobbat, mint a „Rus i melem", amely reumás megbetegedés és megfázás ellen a legjobb orvosság és mindenkinél, akinek ajánlottam, a legbiztosabb gyógyitó hatása volt. Valamennyien ezuton fejezik ki Önnek köszönetüket azért, hogy a nagy fájdalmaktól az Ön gyógyszere révén megszabadultak és pedig: Dusan Glavički szállitó, Stojan Ćirić szállodás, Bosković György kapitány, Kajlovka Jovana Stanojević, valamennyien Pirotból.

Fogadja gyógyszerész urköszönetemet és vagyok hive
10127/d **Kost ó Dragutin,** lakatos, Pirot.

Huzás már jan. 11-én
A kárlyában a 21 szerencsét hozi

A sorsjegyben is
a Duna-ucca 21. sz. alatti sorsjegyüzlet jelenti Önnek a szerencsét,

mert az általa képviselt főelárusitó az utóbbi napokban a következő nyereményeket izette ki:

4 844. sz. sorsjegy	500.000 D		798 2. sz. sorsjegy	150.000 D	
13 306. „ „	50.000 D		4 679. „ „	150.000 D	
15613. „ „	400.000 D		2 771. „ „	150.000 D	
11 381. „ „	200.000 D		31565. „ „	50.000 D	
3 770. „ „	200.000 D				

és még sok 40—30—20— és 10.000 din. nyereményt.

Sorsjegyek nagyban és kicsinyben kaphatók!
Nagy választék szériásban!

A sorsjegyek ára:
1/1 egész Din. 100, 1/2 fél Din. 50, 1/4 negyed Din. 25.

Vidéki rendeléseket azonnal teljesitek!

Weizer Benő, Novisad
1430 **Duna-ucca 21. szám.**

CSAK AZ NYER, AKI MER!
Ratna šteta részletfizetésre is kapható

Ratna šteta
rendelve is kapható!

Chamotte

téglák, haberce, kályhásfégla, sütőkemence-lap és kályhabetétek 102 és 108 sz. promt ab raktár kaphatók.

Ing. Solarov cs
Novisad, Futoški put 41.
11241

KALAP SELYMEK

a legujabb párisi és bécsi kalapkellék különlegességek óriási választékban megérkeztek

MÁVRO BÁNYAI SUBOTICA, városház épület.

Legjobbak a
Telefongyár R. T.
TRT
RADIO
készülékei és alkatrészei

Beograd TELEOPTIK Pozorišna-ul

Tessék csak a legjobb
szőlőoltvány és gyümölcsfaoltvány
ültetvényeket vásárolni **mérsékelt áron.**
Kérjen dijmentes árjegyzéket!
M. Djordjević
ozár - szőlőoltványtelep
NOVISAD
Postafiók 133. (Bácska)
(Lerakat: Kisačka ul. 10 b.)

OLCSÓ
vizes uborka
1 kg. 5 dinár
savanyu paprika
1 kg. 8 dinár
Tisztán kezelt savanyitott káposzta.
Az ECETGYARBAN
I. Vojnovićeva ul. 5. sz.
11240

Karácsonyra
friss banán
Amerikai cukrozott gyümölcsök, cukor, kávé, füszer és csemege áruk, külföldi lőrök nagybani áraion
KLEIN GÉZA ÉS FIAI
füszer- és csemege üzletében.

„AUTOCAR"
müszaki vállalat autók és gépek eladására
NOVISAD,
Trifkovićev trg 5. Telefon 132

Lincoln-, Ford-,
Fordson-gyárak
autorizált képviselete.
FORD-AUTÓK
omnibuszok és Fordson-traktorok állandó lerakata, valamint ezekhez **alkatrészek** és a többi gyártmányokból **autócikkek** nagy választékban.
Minden méretü **Michelin** és **Continental AUTÓGUMIK** kaphatók
A világhirü „CHRYSLER" autók képviselete. S. K. F. golyós csapágyak raktára

Karácsonyra

az összes bőráruk m lven l szállitottárba kaphatók

SCHLAGER HENRIK

speciális böröndösnél

Subotica

(Aleksandrova ul. 1 sz.)

A l uto s divat szerinti r.d kü.ou megérkeztek.

Eladó urok ron

Stara Kanj žán

egy ház

fo ga'mu üzlettel, é p k eme c ve. É deklődni ehet

TÖRTELI BAL'NTVAL

. "a j ž, v. Sivska 0

A karácsonyi ünnepekre

1 liter kitü ő

siller bor 6 dinár

fehér bor 7 dinár

azon ivül karlócai ürmös, saját főzésü ő cöly, s ilva- és barack pál n a, a, rum,t aüt ményet, k rácson fadisz k legolcsóbban szerezhetők be

Nojcsek Géza

füszerker skedésében.

1223

E KEZEIT:

F iss banán
Alma lai szőlő
M laga-szőlő
Ma o a-szőlő
D to ya
Kóku z-dió
Para-dió
Dió (eg s) D'n. 9-től fe'j.
I a kácméz
A ma
Na nos, Mandarin és
P le o
S y na-fü
C k o ott gyümölcs
C kro ot naranchéj
Ci ro ad
P stacie
I oszn ai szil a eturált
es zsá os
Füszer- é c emeg áruk
Pe sg , I ü - és e födi
P cseny bo ok s
A zia l o or 10 di .-tó. lit.
Co nac
L queur

1782

legolcsóbb árban beszerezhető:

Kurteš Miloš

füszer- és csemegekereskedése

Subotica, hu piac

Telefon: 4—83.

Autogumi

ésker kpár umi,kalocsn és nócipők vu k n zálás elvá lalom

Ta c Márton

Subotica 1188

Mil š O il é u ica 16

I-a kályhaszén

I-a dióko ísz

I-a bükk és gyertyánfa

aprítva, h zhoz szállitva legolcsóbban kapható

WEISZ DEZSO

fakereskedőnél

Pol a u ica 4.

10-12

LEVELEZÉS

Juli ! V g a, hogy arcáak, nyakán k kezének, bőre üd, sima, ár onyos, ru alm s legy n, arca ne legyen nagyon zsros vagy nagyon száraz, hogy ne legy n ajta bőra ka, bőrs n s pat aná, ne l gyen foltos, érdes és onnyadt, sem pedig ráncos és f iss szi e mindig róz á nyalatu legyen — t ljesül, h N mfa-krémet és N mfa pomádét has nál. Kaphat mindenütt. Postai szétkül és: , imfa" aborat rium Novi-ad. Post fi k 162. 11397

HÁZASSÁG

Vagyonos független özvegy esetleg idősebb leány küldje be cimét e lap kiadóhivatalába "Házasság" jeligére. 11817

Jobb megjelenésü 27 éves fess özvegy asszonyka egy olyan korrekt uriember hosszantartó barátságát keresi, ki anyagilag támogatná "Unalmas a magány" jeligére a kiadó továbbit. 11903

Mely disztingvált uriember lépne házasságra mindenben anyagilag, független, kifogástalan urhölggyel. "Csak korrekt" jeligére kiadó továbbit. 11905

Diplomás, korrekt uriember házasság cél ából disztingvált uricsalád ismeretségét óhajtja. "Finomlelkü, házias" jeligére a kiadó továbbit. 11904

Házasságokat a leggyorsabban az Eros ügynökség közvetit Subotica, Frankopanska ul. 23. 11921

FOGLALKOZÁS

Tan ai háztart s vezetésé e z id as zony felvétetik Herceg László gazdas ga Subo ica. 11907

Téglamester kerestek, m nt bérlő B č o vid kre. Z ler József, Vinkovci. 11935

Gabonaszakmabeli mérlegképes könyvelő, magyar-német levelező és gépiró azonnali belépésre állást keres. Szives megkeresések "Szorgalmas" jelige alatt kéretnek. 11902

Főmolnár, 26 éves, szakember, jó bizonyitványokkal főmolnári vagy almolnári állást keres bármikori belépésre. Krener Lőrinc főmolnár, Petrijevci—Osijek. 11912

Vállalok könyvlefektetést, mérleg készitést elhanyagolt könyvek rendbehozását, könyvszakértő munkákat, állandó órakönyvelést könyvvitel tanitást. Borbély L. magán és birósági könyvszakértő. Noviszad. Postafiók 75.

Heirathsantrag. Älterer gebildeter geschäftstüchtiger jüdischer Kaufmann vom gewinnendem Äuseren mit etwas Vermögen, möchte sich passend verehelichen, mit Damen über 50, eventuell Einheirats oder dergleichen Strengste diskretion Ehrensache. Vermittler nicht unerwünscht. Zuschriften unter Winterabend a/d. Administr. des Blattes.

APRÓHIRDETESEK

Apróhirdetés egy szó 1 dinár, vastagbetüs és cimszó kétszeresen számit. Legkisebb apróhirdetés ára 10 din. Csak felbélyegzett jeligés leveleket továbbitunk Kérdezősködésekhez válaszbélyeg mellékelendő.

15% jutalék ellenében kozmetikai vállalat keres ügyes eladókat Bánát Bácska, Baranya nagyobb városaiban Cim: Nimfa laboratórium Novisad, 162. 11898

Vizsgázott stabilgépész az összes vezérmüvekről, lakatos állást keres nagyobb üzemnél, másodgépésznek is elmenne. Motorkezelést elvállal. Cim: Zezula György, Bezdán (Bácska) 11500

Végzett gazdász. 20 évi gyakorlattal állást keres. A szőlőtermelésben, gyümölcsészet és a kertészet minden ágában jártas. Ajánlatokat a kiadó továbbit. 11511

Jugoszlávia magyar köreiben legnagyobb ismeretséggel bir "Amor" házasságközvetitő iroda. Cégjelzéstelen levelezés. Diszkréció biztositva. Temesvár, Városház-u. 16. 11564

27 éves megbizható keresztény fiatalember, önzetőnek elmenne, február szél német szerb nyelvet, kisebb üzletben üzletvezetőnek elmenne február elsején beléphet. Cim a kiadóban. 11764

Főgépész, hosszabb ideig volt malomban, sorgyárban és villanytelepeken, állást keres azonnali belépésre. Szives ajánlatokat kér Papp Imre fogépész, villanytelep B.-Topola. 11834

Levelező, perfekt horvát-német gyors- és gépiró, ki exportakadémiát végzett, beszél magyarul, franciául, olaszul, állást keres. »Ambition« alatt a kiadóban. 11864

A párisi Chatelette szinház szólótáncosa keres valamely bárban vagy hasonló helyen alkalmazást. Cim a kiadóban. 11876

Keresünk agilis hölgyeket és urakat szépirodalmi és tudományos könyvek terjesztésére, havi részletfizetési alapon. Ajánlatok referenciával "Pegazus" könyvkiadóvállalat Budapest, VII Rákóczi-ut 40. 11894

Éjjeli mulatóba 30 éven felüli gazdasszony, aki szerb, magyar és német nyelvben perfekt kerestetik. Cim: Pereldik, Sombor, Lastina ul. 10. 11895

Fiatal okleveles róm. kath. kántor, ki magyarul és németül beszél, azonnali belépésre kántori, esetleg segédkántori állást keres. Szives megkereséseket a kiadóhivatal "Kántor" jeligére továbbit. 11911

Intelligentes deutsches Fräulein mit serbischen Sprachkenntnis und im Hauswirtschaft auch behilflich, wird zum sofortigen. Eintritt gesucht. Offerte mit Photographie und Gehaltsansprüchen an Trafik Wolf, V.-Kikinda 11922

Keresek egy elsörendü női fodraszt társul, tőke nélkül vagy fixfizetésre. Márkó Sztaniszavlyevits Stari-Becej. 11913

Deutsches Mädchen (Bonne) fur Hausarbeiten wird aufgenommen. Adresse Adm. 11928

Fiatal fakereskedő, 5 évi praksszissal, könyveléshen is jártas, állást változtatna. Ajánlatokat a kiadóba "Fakereskedő" jeligére kér

Idősebb fodrászsegéd, aki már önállóan dolgozott, állást keres. Szenczi Péter, Bajmok. 11778

Fiatal kezdő füszeressegéd felvétetik. Cim a kiadóban 11929

Intelligens, komoly, háziteendőkben jártas kisasszony állást keres mint anyahelyettes, vagy mint házikisasszony. Vidékre is elmegy. Ajánlatokat "Haushalt K — 499" elige alatt az Interreklam A. G. Zagreb, Strossmajerova ul. 6. továbbit. 11746

VÉTEL-ELADÁS

Paplan részletfizetésre gyári áron heti vagy havi fizetésre. Raktáron klott és vatta minden mennyiségben, paplanok minden szinben és minőségben 140.— dinártól felfelé. paplan-varrás 55.— dinár. Buljovčić Béláné Német Margit paplanos, Subotica, Pašićeva 8. — Ecénypiac. Gőzfürdő során 9549

2 di ár **cukrászsütemény**
60 di ár 1 kiló **teasütemény**
INSTITOR SZNÁL
Vi onova ulica 44 szám.
1 116

Uj zongorák raktára Somborban. Bécsi és berlini gyártmányu zongorák állandó nagy válsztékban vannak. Bármilyen javitások olcsón és szakszerüen lesznek elkészitve. Harkai Ferenc zongorakészitő. Sontai ut 2. 10222

Van szerencsém nagyérdemü vevőim tudomására hozni, hogy Vilsonova ul. 22. sz. alatti bor- és szeszáru üzletemet palackozott árukra is kiterjesztettem és hogy azokat felette jutányos áron bocsáitom forgalomba. Raktáron tartok vagy tizféle likőrt, melyek azonos minőségüek a francia cremlikőrökkel. — Tearumot, amely egyenlő a legjobb angol rummal, továbbá liutomorski és kralievbregi palackborokat és pezsgőket. T. vevőim tájékoztatására egytizedliteres palackokat töltettem, melyeket feleárban szolgálok ki kóstolóul. Frank Sándor. 10099

Gőz- és motoros cséplőgarnitúrák, magányos cséplők, motorok, locomobilok, motoros morzsoló jutányosan eladók Vadócz Károlynál. B.-Topola. 11052

Plissé és gouvrirozást a legujabb bécsi mintákkal olcsón és pontosan vállal özv. Holländerné. Párhuzamos-ut Czigler-ház. 9157

Alkalmi vétel! Perzsakabát kifogástalan állapotban sürgősen eladó. Bővebbet Balog Linánál.

WATERMAN „IDEAL" TÖLTŐTOLL

minden kézre megfelelő toll

VIG ZSIG. SÁNDOR

könyv, irószer és zenemükereskedés

Subotica, Főtér

9588

Karácsonyfadiszek

gyári áron, amig a készlet tart.

IFJUSÁGI KÖNYVEK

társasjátékok, uj falvédők, képeslapok, legolcsóbb árban beszerezhetők

JURICS GERŐNÉL

Subotica, Főtér, volt kávéház, C mr . ér m y .

KELCO

likőr cognac

a hozzáértők kedvence

... nomat megnagyobbitottam, ahol leszállított áron bubihajvágások 8 dinárért, diákhajvágás 6 D, fejmosás 6 D, hosszú hajvágás 8 D, ondolálás 8 D, manikür 6 D, arcápolást, hajfestést, parókakészitést és babajavitást a legolcsóbb áron végezünk. —

LAGNER

uri és női fodrászszalonjában, Subotica, Pašićeva ul.

(Elénypiac.) 8998

Cimtáblákat Reklámtáblákat

legszebben és legolcsóbban késziti

Szabó István

cimfestő utódai

Mühely:

Subotica, Sokolska ul. 10.

3011

CITROM NARANCS MANDARIN

extra, különféle olasz

FÜGE. MAZSOLA-SZŐLLŐ, DATOLYA, BERBER, SZENT JÁNOS KENYÉR

OLASZ MARONI

ZLVA SANITOS

LEKVÁR minden féle ajtok és deli gyümölcsök

olcsón beszerezhető

JOSIP BERGER NÉL

Novi Sad, Us av ka u. 13

11 8

JELLINEK I DRUG SUBOTICA

Paji Kundžićeva ulica 4

Asztalosok, faiparosok figyelmébe!

Mielőtt famegmunkáló gépeket vásárol, tekintse meg modernebb **Leipzigi** gépeinket, vagy kérjen ajánlatot

Olcsó árak, kedvező fizetési feltétele

OCCASSIO!

40%

ENGEDMÉNY

Nagy kiárusitás karácsonyra!

Rendkivül jól felszerelt perzsa szőnyeg raktáramat 1927 január hó 15-ig 40% árengedménnyel kiárusitom.

Raktáron vannak valódi importált perzsa szőnyegek, minden méretben, minőségben és pazar szinekben, kérem a n. é. közönséget, hogy ezen ritkán kínálkozó alkalmat saját érdekében használja ki.

Megtekintés vételkötelezettség nélkül! Szives pártfogást kér

SZKENDEROV MEHMED, ALEKSANDROVA ULICA 13. SZÁM.

RENDKIVÜLI ALKALOM!

40%

ENGEDMÉNY

KORZO MOZI

22—26 (szerda—vasárnap)
Karácsonyi attrakciói Uj film! Sabolic a elkészült! Fox-film:

Gróf Monte Cristo

10 felvonásban.
Irta A. Dumas.

Mindkét rész egyszerre

Monte Cristo: **John Gilbert**
Mercedes: **Estella Taylor**

(Á ulás. A lif-börtön titkai efort ügyész bűne. 20 éi börtön után. A bosszú égi oda kincse. Párisban. Szerelem ért, fo a nagy Török háboru. Hyc.)

LIFKA MOZI

20—25. Egész héten

NIKOLA PAŠIĆ

volt miniszterelnök impozáns temetési ünnepélye. Ezenkivül

Douglas Fairbanks

a legjobb lovagfilmszereplőnek világ-trilogiája

Don X az ostorral férfi

Akrobata mutatványok és óriásurokkal felépített filmjáték.

16 évnél alulinak engedélyezve!

Karácsonykor fél 3 órakor mérsékelt helyárakkal ifjusági előadás ha onazene.

Pontosan nyolcz előadás.

Balkán
slágerek!

A cár futárja
Metropolis
Fauszt
Fridericus Rex
Feleségem férje...
Macisteazoroszlánketrecben
Egy az Isten!
A varázskeringő
Varieté
Nana
Manon Lescaut

Mosinger
[illegible]ek!

Circus Beliy Harry
Piel
A prágai diák
A hintáslány
Az elvált asszony
A tücsök...
Pillan ó kisasszony
Kacagj Bajazzó!
A szent hazugság
A kedélyes Tatárjárás
Féktelen szenvedély
Az ibolyafaló

118 1

APRÓHIRDETÉSEK

Apróhirdetés egy szó 1 dinár, vastagbetűs és ékezetes kétszeresen számít. Legkisebb apróhirdetés ára 10 din. Csak felbélyegzett jelzés leveleket továbbítunk Kérdezősködésekhez válaszbélyeg mellékelendő.

Ne mulassza el az alkalmat. Női kézitáskák inom bőrből 30 dinártól. Női harisnyák nagy választékban. Selyem nyakkendők 28 dinártól. Férfiing, prima anyagból 75 dinártól. Jó minő égszínű férfizokni 15 dinár. Gyermekcipők 30 dinár. Duplán varrott szandál minden számban. Vujovics János (volt Kis Bazár) Radićeva 3.

Telecs án egy jó forgalmu sarok üzlethelyiség, piachoz közel, azonnal kiadó. Bővebbet Pesti Pistvernél. 10690

Konkordia halotti könyv eladó. Wilhelm, Pašićeva ul. 2 11931

Mielőtt butorszükségletét beszerezné, ne mulassza el Sipos Károly fiai butorraktárát (Sentai ut 3.) megtekinteni, hol a legegyszerűbbtől minden igény kielégitő úgy stilusbutorokat is, a legolcsóbb árban részletre is vehet, vagy rajz után rendelhet. 11554

Két sinos biliárdasztal, felszerelve, eladó. Lichtneckert János, Bajmok. 11640

Nea-Crem
legmegbizhatóbb arc és kézápoló
KORONA GYÓGYSZERTÁR
VÁROSHÁZA
SUBOTICA
501

Eladó a város közvetlen közelében 15 üres és egy beépitett háztelek: 1 vagy 2 családnak megfelelő lakház a II. körben, azonnali beköltözésre. Kiadó egy elegánsan butorozott, különbejáratu garzon szoba a város közepén. Érdeklődni lehet a tulajdonosnál, VII., Usporedna ul. 4. 11416

Selyövenszőket, mindennemü amerikai faita, kiforrott és gyökeres, valódi Teleki-féle kiválasztásban, Berkedieri oltásokat szállit a »Prvi jugoslavenski lozničari« Daruvar (Hrvatska). Kérjen árjegyzéket. 11579

1 drb. Konkordia temetkezési egyesületi könyv, amelyben 125 fizetett tag van, eladó. A beiratott 74 éves. Cim a kiadóban. 11708

Eladó Hanák Fábián szentkuti csárdája teljes berendezéssel. 11766

Jó állapotban lévő 7 lóerős nyersolajmotor azonnal eladó. Üzemben megtekinthető Mali-Idjos, Pecze Ferenc földbirtokosnál. 11806

Hatos magánjáró lokomobil 10.000 din., cséplővel 30.000 din., nyolcas garnitura MÁV magánjáró, jó állapotban 40.000 dinárért eladó. Gürczing, Opovo (Banat). 11868

Legolcsóbban vásárolt készférfi-, női- és gyermekruhákat Földes Samu uicnnan berendezett ruházáruházában Gyümölcspiac, Rudics utca. Divatos férfiöltöny 500 din., férfi raglán 600—700, fiu télikabát 475, lánykabát 350, női raglán 550, gummi köpeny 250, szövetgumi 450, bőrkabát 850, szőrmebéléssel 975, divatnadrág 225, munkaköpeny 145 és öltöny 165. Vidékre utánvéttel, meg nem felelés esetén a pénzt visszaküldöm. — Saját érdekében figyelien a cimre. Földes Samu ruházáruháza. Külön osztály mérték utáni rendelésre 5905

Keresek lókarban levő komplett mozifelszerelést. Árajánlattal s pontos technikai leirással. Ing. Novák Palić, Jakobčić-villa.

Megvételre keresünk egy használt **Exzenterpréset**, 3—4—5, számut Láncgyár, Ada. 11592

Falapátok, péklapátok, kenyérlapátok, kapanyelek, ásónyelek, szénavillák, komlóoszlopok minden mennyiségben ezeknek a cikkeknek kiárusitása folytán olcsón eladók. Mirko Roth deszka és épitési anyagkereskedés Novi-Gradiška. 11839

Uj zongorák és pianinók
a legjobb és legszebb hangszerekből a legolcsóbb beszerzési feltételek részletfizetési mellett
A. KELEMEN
hangszerüzletében
VEL. KIKINDA
Ugyanott az összes hangszerek nagyobb választékban kaphatók. 9—8. 18

Betegség miatt eladó komplett daráló 16 HP nyersolajmotorral. Üzemben megtekinthető Cim a kiadóban 11797

Vegyeskereskedés eladó. Becskereken a buzatéren harminc év óta fennálló vegyeskereskedés büffével és az üzlethez tartozó jól berendezett modern előnyomdával, haláleset miatt eladó. Az üzlet mellett levő kényelmes lakásba vevő azonnal beköltözhet. Közelebbit üzletvezetőnél, Pašić utca 4. sz. alatt. 11870

Felsőhegyi malom szivógázmotorral, 5 járatu, eladó. Bővebb felvilágositást ad Schwarcz Fülöp, Senta.

Vizes uborka és savanyitott paprika kapható a Keményfőzde ecetgyárban I., Voinovićeva ul. 5. 11598

KÜLÖNFÉLE

Pompadour-kenőcs szeplőt, pattanást, máifoltot 2 hét alatt elmulaszt. Korpa és hajhullás ellen legbiztosabb a tellesen szagtalan »Pompadour« hajkenőcs. 10650

Cipészek szaktania megjelenik havonta kétszer divatcipő és szabásminta melléklettel. Előfizetés félévre 50 dinár. Mutatványszám 10 dinár előzetes beküldése ellenében. Megrendelhető: Berger Sándor lapterjesztőnél Stara-Maravica. 11469

Kétszobás üres lakást keresek *azonnalra* mellékhelyiségekkel. Ügynököket dijazva. Engl varrógépüzlet. 11108

Egyhanguan el van ismerve, hogy a legszebb, a legjobb báli, estélyi brokát selyemcipők a legnagyobb választékban a Pálma cipőáruházban kapható. Pašićeva ul. br. 8. **Gőrfürdő mellett.** 11675

16 hold szántóföld Magyarországon elcserélhető szuboticai ingatlanért. Cim a kiadóban. 11682

Sombori turó csak akkor jó, Ha az Cirilovtól való.
M. CIRILOV
SOMBOR 116 6

Szallagfürészgép 700 m/m. faapritóbalta, két karu, Kirchner-féle, majdnem uj, rendkivül olcsó árban eladó. Ulreich testvérek, Subotica 11901

KARÁCSONYRA
SIKKES OLCSÓ KALAPOK
POGÁNY
női kalapszalonban kaphatók. (Ly bibratics-ház, Hi'el ankával szemben.) — **Szépen alakitok.**

Narodni Bioskop
(Tel. fon 3 0)

Ma utoljára:
Az emberiség filmje!
Gyertyagyuj ogitás előtt 2 gyermek előadás fel 3-kor és órakor!

JÉZUS KRISZTUS

szülétése, élete, szenvedése és halála.

7 monumentális felvonásban. Főszerepben: Henny Porten, Astra Nielsen, Werner Kraus és Gregori Chamara.

Szombaton, vasárnap és hétfőn
Nagy karácsonyi műsor!
Hood Gibson a világ legvakmerőbb cowboya, Amerika legjobb és legvidámabb lovasa Subotican a
A KÉT SZULÁNS
bimü rendkivül vidám és izgalmas 7 felvonás cowboy attrakcióban. Főszerepben Hoot Gibson a cowboy király, Mint kisérő 2 felvonás orosz kémdráma.

Jutalom ellen „A lokaszagu ügy alatt" Jutalom!

Annáliá Navisal

December 25. és 26.
Nagy ünnepi műsor!
A prágai deák
(DER STUDENT VON PRAG)
Hans Heinz Ewers
világhirü müve
FŐSZEREPLŐK:
Conrad Veidt, Es terházy Ágnes grófnő, Werner Kraus Elly za le Porta

Könnyüszerrel napi 50 dinár mellékjövedelmet biztosithatnak maguknak mindazok akik szabadalmazott patent cikkünk árusitásával foglalkoznak. Minta utasitással együtt "Igla" elige alatt 12 dinár beküldése mellett kapható az Eros ügynökségnél Frankopanska 23. 1121

Lépcsőházi lejáratu egy esetleg két szoba, irodának orvosi rendelőnek alkalmas forgalmas helyen kiadó. Pasić Kumičić ul. 126 11932

Bérbeadó azonnal berendezéssel együtt 36 év óta fennálló füszerüzlet, főúton, forgalmas helyen, esetleg ház is eladó. — Cim a kiadóhivatalban. 11775

Akar ingyen utazni! Adja utlevelét vizumoztatni Fellner Sándornak, aki azt legyorsabban és legutányosabban intézi. Található a Városi Irodaházban. 11880

Olcsó vá[illegible]-vásár
Fia a S. KRAMMER
Visnova ul., Zöldfavendéglő mellett 822
1-a 90 cm. szé[illegible] nagy vászon 11·50 din.
1-a fehér vászon 10·— din.
1-a „Lion" vászon 14·50 din.
1-a Leopold vászon 14·— din.
Pamlagok mindenféle szinben 190·—

Nagyban nyomorgó család jószivü emberek támogatását kéri, a karácsonyi ünnepekre nincs betevő falatjuk. Cim: Kalmár Flórián, Senta, Kneginje Jelene ul. 8. 11863

Ha jól akar ozsonnázni jöjjön Véber henteshez, Strosmajerova ul. 16. Huspiac 11650

Mindazok, akik venni, eladni megnősülni, férjhezmenni óhajtanak. Ha állásra, illetve alkalmazottra van szüksége, ugy forduljon bizalommal az Eros ügynökséghez Subotica, Frankopanska ul 23. 11911

Veszek gyémántot, aranyat, ezüstékszert, törtaranyat, ó-aranyat, ezüstpénzt, zálogcédulát a legmagasabb árban. Kaltneker József, Osijek, I. Županijska 22. 11282

Kiadja dr. FEKVÉRS FERENC Subotica Nyomatott a bácsmegyei könyvnyomdában Minerva R.-t.-nál Felelős

VAJDASÁGI MAGYAR IRODALOM

A vajdasági magyar irodalomról ma divat lekicsinylően beszélni. A vérmes szkeptikusok — és ezekre hallgat leginkább az idevaló magyar közönség — odáig bátorodnak, hogy egyszerüen kijelentik: vajdasági magyar irodalom pedig nincs, hogy irók, akik itt a Vajdaságban élnek, müvészek, akiket idevetett a sors, lehetnek jó irók, jó müvészek, vajdasági irodalom azonban, egész és organikus még nem fejlődött tul a dilettantizmus keretein. Hogy ez az irodalomellenes feltogás mennyire nem helyt álló, ezt bizonyitják az alább következő irások, melyek a vajdasági magyar irodalom életképességét és figyelemreméltó erejét dokumentálják.

A vajdasági magyar irók közül természetesen csak a Bácsmegyei Napló szükebb gárdáját szolaltatjuk meg, amely nem is reprezentativ munkáival, hanem tisztán alkalmi irásaival szerepel. Már ez az értékes iró-gárda is teljes mértékben igazolja azt a véleményünket, hogy Vajdaságban igenis vannak magyar irók és van magyar irodalom. De ezenkivül akadnak még vajdasági irók, olyan nevek, akik a vajdasági magyar irodalomban tiszta értéket képviselnek és megérdemlik, hogy az idevaló magyarság szeretettel és segitő jószándékkal fogadja őket, mint a magyar irás, a magyar kultura uttörőit.

Az irásokat egy kritikai dialógus vezeti be, amely a vajdasági magyar irodalom helyes szempontjait igyekszik kitüzni és vitába száll a jogosulatlanul magasigényü szkeptikusokkal.

Iró és közönség

Párbeszéd a vajdasági magyar irodalomról

Én: Hiába keresünk kákán csomót, annyi tény, hogy van vajdasági magyar irodalom, amely idővel kicsiszolódik az itteni magyarság speciális életviszonyainak tükrévé.

Ő: Kákán csomót nem keresek, de igenis keresek irodalmat a könyvekben. Rám, aki a nyugati irodalom minden ujdonságát megveszem elolvasom és kiélvezem, a Vajdaságban megjelenő könyvek semmi vonzóerőt nem gyakorolnak. Vajon irodalomnak tekinthető-e az, a mi egy müveltebb olvasót egyáltalán nem érdekel és az átlagos igényeket nem elégiti ki?

Én: Abba senkinek sem lehet beleszólása, hogy ki milyen könyvet olvasson. Erre nézve az egyéni izlés szuverén parancsai az irányadók. Az olvasó azonban, ha még olyan müvelt is, még nem irodalmi tényező és a kritikája, ha a saját szempontjából még olyan jogosult is, nem foszthat meg egy könyvet irodalmi jellegétől és kulturális jelentőségétől. Igen sokan vannak, még a literátus emberek között is, akik Dante *Divina Comediáját* nem tudták végigolvasni, azért a nagy firenzei költő mégis a világirodalom egyik legmasszivabb alakja. Zrinyi Miklós grófnak a magyar irodalom első igazi eposziróinak *Obsidio Szigetiana*-ját a nemesi olvasóközönség alig méltatta figyelmére, mig Gyöngyössy István *Murssal Társalkodó Murányi Vénus*-át a legnagyobb elragadtatással olvasták. Mégis az irodalomtörténet sokkal kiválóbb epikusnak ismeri el Zrinyit, mint Gyöngyössyt. Katona József *Bánk-bán*-ját is betemette a közömbösség és meg nem értés sivó homokja, ahonnan csak az utókor ásta ki. Kölcsey sokkal több lirát talált Berzsenyiben és Csokonaiban, mint Kis Jánosban, de Berzsenyit és Csokonait most is citáljuk, mig Kis Jánosnak egyetlen sora sem ragadt meg emlékezetünkben. Gyulai Pál szerint Kemény Zsigmond különb regényiró, mint Jókai, ami semmit sem von le Jókai nagyságából, viszont Kemény érdemeit sem homályositja el Jókai még most is friss népszerüsége. Az irodalmi értékmérésnél tehát nem lehet föltétlenül döntő szerepe az olvasó itéletének, sőt e tekintetben gyakran az éles judiciumu kritikus szemmértéke is csal. Kérdem: milyen jogon törsz te olyan fölényesen pálcát a vajdasági magyar irodalom fölött?

Ő: Szép az a lelkesedés, amelylyel a vajdasági magyar irodalom ügyét felkarolod. Azt hiszem azonban, kissé elveted a sulykot, amikor az itteni irókat nagynevü irodalomtörténeti személyiségekhez hasonlitod. Itt tulajdonképen nem is lehet szó irókról, legfeljebb müvelt emberekről, akik passzióból irnak is néha.

Én: Szóval különbséget teszel hivatásos és dilettáns irók között?

Ő: Természetesen. Ahogy a mükedvelő szinészt nem lehet szinésznek nevezni, ugy a mükedvelő irónak sem jár ki az iró elnevezés. Ismerek egy orvost, aki kedvtelésből foglalkozik rádióapparátusok felszerelésével és valóságos szaktekintély ezen a téren anélkül, hogy bárki is müszerésznek titulálná. Az emberek foglalkozását hivatásszerü munkájuk és nem a szórakozásuk határozza meg.

Én: Rendben van. Az az orvos, aki pompás rádiókészülékeket állit össze, valóban nem müszerész vagy gépészmérnök, hanem orvos. De ha te ettől az orvostól egy kitünő rádiót kapsz, nem élvezed-e azt jobban, mint azt a rossz tákolmányt, ami esetleg egy iparengedélyes mechanikus kezéből kerül ki? A munka a fő és nem alkotójának címe és rangja. Bus Fekete László hivatásos iró, az a bizonyos lógóbajuszu, félénkszemü alsósztregovai földbirtokos pedig, aki *Az ember tragédiáját* irta, gazdálkodott, a megyénél szolgált és csak üres óráiban irogatott. Nevezd a vajdasági magyar irót ügyvédnek, orvosnak, papnak, tanárnak, hivatalnoknak vagy ujságirónak, vagy aminek akarod, de a munkálkodását és nemes ambicióját ne becsüld le.

Ő: És ha ugy tlaálom, hogy a müvei nem érdemesek az elolvasásra?

Én: Akkor tanuságot teszel arról, hogy semmi fogékonyság nincs benned az irodalomtörténeti és kulturhistóriai szempontok iránt.

Ő: Ezt nem értem.

Én: Majd megmagyarázom. Te a müveltségedre hivatkozva kijelented, hogy csak nagyszerü, csak világhirü könyveket olvassz. Én meg azt mondom: a tiednél magasabbrendü müveltség kell ahhoz, hogy az ember mint olvasó is ne puszta játéknak, hanem studiumnak fogja fel az irodalmat, be tudjon hatolni mélységeibe és észre tudja venni a fejlődés lelkét a kezdetlegesebb müvekben is, ha azok valamely kulturális, vagy szociális, vagy történeti állapot kifejezői. A magyar irodalom a *Halotti Beszéd*-től kezdve *a Barlám és Jozafát* legendáján, Apáti Ferenc *Feddő ének*-én, *Az igaz papság tükrén*, Pázmány Péter prédikációin, Faludi Ferenc *Téli Éjszakáin*, Bessenyei *Philosophus*-án és Fáy András *Bélteky-ház*-án keresztül a legvegyesebb értékü elemekből tevődött össze. Akármilyen atomikus parányok azok, akiket az irodalomtörténet az egyes korok keretében amelynek te a legfejlettebb és legfelsorol, mégis részei az egésznek, nemesebb gyümölcseit válogatod ki. A vajdasági magyar irodalom termékeit sem szabad az abszolut müvészet követelményeinek látószögéből megitélni, hanem bele kell őket helyezni egy most bontakozó uj korszak távlatába.

Ő: Most megint Kónyi János strázsamesternek »a magyar nemzet együgyü hadi szolgájá«-nak nivójára sülyeszted a szegény vajdasági magyar irókat, akiket az imént Zrinyi Miklóssal és Katona Józseffel egy sorba állitottál.

Én: Szó sincs róla. Nem sorolom én őket sem a nagyok, sem a jelentéktelenek közé, csak méltányolom és méltányoltatni szeretném azt a missziót, amit betöltenek.

Ő: Nem tudom, milyen misszióju lehet kiskaliberü iróknak a virágzó magyar irodalomban. A *Balassa Menyhárt árultatásáról* szóló *komédia* annak idején figyelemreméltó drámai kisérlet lehetett, mert a magyar dráma akkor még embrióban volt. De miért kellene térdet-fejet hajtani holmi gyönge experimentálások előtt most, amikor a magyar irodalom minden ága olyan örvendetesen meglombosodott?

Én: Ha nem untatlak, ennek az okát is kifejtem. A Vajdaság ezelőtt még annyira sem volt elhatárolt magyar kulturterület, mint Erdély, vagy Szlovenszkó, ahol a hegyek huznak természetes választóvonalat egy-egy vidék köré. — Itt már csak a magyar kultura metropolisának közelsége miatt is hiányoztak egy külön — mondjuk: provinciális — magyar irodalom kialakulásának feltételei. Az uj nemzeti államokban a kisebbségi sorba szakadt magyarság helyzete alapvető változáson ment keresztül és ehhez képest a magyar irodalomban is szükségképen megindult egy differenciálódási folyamat. A Vajdaság, Erdély és Szlovenszkó magyar népének gondjai, bajai, lelki diszpoziciói és célkitüzései annyira specifikálódtak, hogy ennek megfelelően kell a magyar irodalomnak is decentralizálódnia. Az erdélyiek és a szlovenszkóiak magukkal hoztak némi irodalmi alaptőkét, amelyet továbbfejleszthetnek, de nekünk előlről kell kezdenünk, magunknak kell a bányából kitermelnünk a köveket, amelyekből a vajdasági magyar irodalmat felépithetjük. Tisztelet és becsület a vajdasági magyar iróknak, akik az épitőkövek kibányászásának keserves és hálátlan munkáját végzik.

Ő: Igen ám, de az iróknak közönségre van szükségük és azt nem tagadhatod, hogy az olvasók tulnyomó része nem ugy gondolkozik, mint te. Pártoljuk a hazai ipart, de ruhát csak angol szövetből csináltatunk, mert az a legjobb. Megveregetjük a vajdasági magyar irók vállát, de ha könyvesboltba megyünk, bizony csak a bevált jó márkát vásároljuk meg.

Én: Épen ezért kell mindent elkövetnünk, hogy a közönségben bizalmat ébresszünk, szeretetet és ragaszkodást szitsunk iróink iránt. Nézd, mi lett a magyar szinészetből száz év alatt. Amikor a szárnyait bontogatta, lehetetlen feladatnak látszott, hogy a Pesten meggyökerezett német szinészettel versenyre keljen. A magyarság azonban a nemzeti kultura érdekében Thália magyar papjai mellé állott, ámbár a német szinházban jobb volt a müsor, gyakorlottabb az előadás és tetszetősebb a diszletezés. Ettől a minőséget nem latolgató áldozatkészségtől terebélyesedett ki a magyar szinészet annyira, hogy bármelyik nyugateurópai nép szinészetével vetekszik. A vajdasági magyar irodalom is a hőskorát éli és első rohamcsapatát a kisebbségi magyar kultura hiveinek rokonszenvező pártfogása illeti meg.

Ő: És a kritika?

Én: A kritika ellenőrizzen, szabályozzon, purifikálja az izlést, tüzzön ki irányelveket, de ne követelőzzék és ne tartson statáriumot az irók fölött. A kritikus legyen megértő és jóindulatu összekötőtiszt iró és közönség között. Állapitsa meg módjával a fogyatkozásokat, de mozditsa elő lelkes propagandával azoknak az értékeknek kelendőségét, amelyek a vajdasági magyar irók müveiben megcsillannak. A birálat szigoruságánál egyelőre fontosabb a harc a tömegek kulturális közömbössége ellen. Tompitsuk le a kifogásokat és sokszorozzuk meg a dicséretet azokkal szemben, akik a vajdasági magyar irodalom fundamentumát rakják le. **(béta)**

KÉP

A folyón
ezer zöld sugár
zizeg:
és énekelnek
az életerős
fehér vizek.
Bágyadás, hevület
a délelőtt,
és a csöndnek
vérrel telt, ijedt
szive nőtt;

a tölhök habosan
összehányva,
és a vágy
aranyhidacskán
ballag át
a délutánba.
Sárga csirák égnek
a szó lángoló selyem,
az összeesett hó
tündöklő szagos
rejtelem.

Álom, ájulás,
hangha'mazok
villogó szinü
érett percek,
a sápadt kézen
hideg tüzpehely
serceg;
szé., dallam,
kis koppanások
bánatos, bibor mérgek;
bomló szoknyavirág
hüs szirmain
meglehérült
csintalan térdek.

Egy hunyorgó ibolya
s arannyal szegett
száz kicsi rés,
a tölhök bojtján
hintázó langyos nevetés.
Néha
egy elsóhajtott
lekete árnyék,
édes lázitó.
És a kékség
az örök szerelmes
csendes
égi tó.

BERÉNYI JÁNOS

Ők ketten

Irta: Baedeker

Kivételesen egyedül sétált az abbaziai *Südstrand*-on a királyfi. Máskor mindég a két grófjával (B—s és R—g urakkal) mutatkozott a nyilvánosság előtt. De egyszer-másszor emancipálta magát tőlük (amint egy ottüdöző osztrák államférfiu bátran mondta: lerázta őket a nyakáról), s ilyenkor a Fenséget magában látták vándorolni azokkal a kilencven centiméteres lépésekkel, amelyekhez valamikor a hosszulábu felesége kedvéért szokott. Sietve lépdelt, s a járása közelebb állott az ideges futáshoz, mint az előkelő promenirozáshoz. Mégis, mikor egy uriember, akivel találkozott, hódolattal emelte meg előtte a kalapját, megállott s igy szólt:

— Valahonnan ismerjük egymást, de nem tudom, honnan.

— Megmondhatom, Fenség. Együtt reggeliztünk egyszer.

Csodálkozón nézett a királyfi.

— Igen, — folytatta amaz. — Budapesten, az Angol Királynőben.

— Ahá! Emlékszem már... Olyan rettenetes szüken lakunk a budai Burg-ban, hogy a vendégeimet kénytelen voltam hotelben fogadni. Hiába mosolyog olyan gunyosan, otthon nem volt helyünk. Igy mondta az udvarmesterem, aki csak tudhatja...

— Én is tudom, Fenség. Akinek nagy a lakása, annak soha sincsen helye. Éppen ugy, mint ahogy a nőnek, akinek a szekrényei tele vannak ruhákkal, nincs mit fölvennie...

— De azért igen gemütlich volt abban a korcsmában, s a hangulatot még az én jelenlétem se ronthatta. Az íróknak, ugy láttam, van kedélyük.

— Egyebük sincs, Fenség.

— Azt a napot sose fogom elfelejteni, és mindig sajnálom, hogy ily összejövetelt gyakran nem tarthattam.

— Én is sajnálom, és Fenséged hivására mindig szivesen huztam volna frakkot.

— Hjah, hjah, *c'était le beau temps*. Az effajta szimpozionoknak végük... Mértékadó helyen az ily kilengéseket nem szivesen látják... De a »munka« továbbfolyt s a »mü« pontosan megjelenik... Örülök, hogy a Weilen és Jókai nagy müvének egy munkatársával találkoztam.

— A Fenségedével.

— Ez az alkotás mindenkié inkább, mint az enyém. De hát, mivelhogy a nevem egyelőre nagyon jól hangzik —

— Valóban. Szépen és jól

— Nos, hát azzal kapcsolatban emlegetik, s Jókai azt mondja, ezért is vásárolják.

— Nem is képzeli Fenséged, hogy mily népszerü nálunk.

— Az Osztrák-magyar Monarchia Irásban és Képekben?

— Az és a védnöke.

— Óh, a közönség annyira elnéző... Oly boldog voltam, amikor terveztük. A szerzőnek, szerkesztőnek, védnöknek és vállalkozónak minden örömét élveztem, hogy tető alá hozhattam ezt a publikációt... S most már világosabban kezdek emlékezni önre. Ön feltünt nekem már étkezés közben.

— Óh!

— Szebben evett, mint legtöbben a meghivottak között.

— Az is érdem, Fenség?

— Nem érdem, de annál is több. Előny. Aki szépen eszik, az elárulja, hogy jó nevelést kapott.

— Nem rossz családból származok, Fenséges ur. Persze nem olyan elsőrendüből, mint a Fenség. S én ezt nemcsak az evéséről láttam.

— No igen, ugynevezett jó házból való vagyok én is. Ami elég baj. Itt az idő, amelyben az ily előny már nem szerencse, hanem kellemetlenség. Azok a familiák, amelyek nagyon régen jók, egyszersmind degenerálták, s a tagjaik, magamról látom, dekadensek...

— Tiltakozom. Fenséged csak modern.

— A modernség is egy neme a dekadenciának... Ön iróember, s igy jobban tudja, mint én, hogy a teória, amelyre hivatkoztam, milyen igaz... Nos hát, nekem akkor feltünt, hogy *lege artis* evett, s ugy, mint ha mindennap ezüsttel teritett asztalnál ülne.

Nevetve mondta az iró:

— A Kis Pipában szoktam ebédelni, Fenség.

— Emlegették már előttem ezt a *höchst gemütlich* helyet. S megvallom, többször jutott már eszembe, milyen jó volna oda betoppanni egyszer, s ott kijelenteni: én is iró, én is bohém vagyok!

— Mily kár, hogy ezt meg nem tette! Mennyire örültünk s micsoda tejfeles csirkepaprikást kapott volna ott, Fenség!

— *Es wär' zu schön gewesen!*... És, ugy-e, mondja, ön ott is oly diszkréten étkezik s olyan eleganciával fogja a kést meg a villát?

— Csak egyféleképpen tudok enni... S mit gondol, Fenséges ur, mért tettem azt a benyomást, hogy szebben eszem, mint mások?

— ?

Mert kevésbbé voltam éhes, mint mások... Aki éhes, nem ehet szépen.

— Azt akarja mondani ezzel, hogy aki elegánsan akar enni, az jóllakottan üljön az asztalhoz?

— Nem éppen szórul-szóra. Inkább arra gondoltam, hogy aki nagyon éhes, az ne társaságban oltsa az étvágyát.

— Mond valamit, kedves uram, s talán egybefügg ezzel, hogy szerelmi lakomáit, amelyek csak egy még nagyobb éhségnek a csillapitására szolgálnak, egészen titokban, négyszem közt, a nyilvánosság legteljesebb kizárásával fogyasztja el az ember... Most már az akkori beszélgetésünkre is kezdek emlékezni.

— A cercle alkalmával azzal tüntetett ki Fenséged, hogy hosszabban társalgott velem, mint egyik-másik nálamnál sokkal érdemesebb kollégával.

— Arról beszélgettünk, hogy jó néha olyanokkal lenni együtt, akik szellemben állanak hozzánk közel és nem a vér kapcsolatánál fogva vagy a ranglétra egyező lépcsőfokának alapján. Ugy nyilatkoztam, hogy a müvelt és szellemes iró rokonabb velem, mint sok rangban hozzám közelebb álló előkelőség, s ön azt felelte —

— Kicsit szemtelen voltam, Fenség, s azt válaszoltam, hogy én is rokonabbnak érzem magam az illusztris házigazdámmal, mint egyikmásik nem kiválóan szellemes és kevésbbé müvelt irótársammal.

— Nekem ez a viszonválasz, bár nem volt tulságosan hizelkedő, tetszett. Talán éppen azért, mert nem hizelgett... Amióta az eszemet tudom, annyi hizelgést hallottam, hogy az sok lett volna a leghiubb primadonnának és próbára tett volna egy az enyémnél erősebb idegrendszert is.

— Ne csodálja, Fenség! Az ön helyzetében ez el nem kerülhető. A nagy előkelőségek, mint Ön és t. kollégája, a walesi herceg, nem egyebek, mint primadonnák a publikum szemében.

— Még jó, hogy a lámpák elé nem tapsolnak bennünket.

— Prince Albert, azt hiszem, a tapsokra megjelenne és udvarias pukkedlit csinálna.

— Meglehet... De talán elég lesz az emberszólásból... Az ön lénye nekem mindenesetre nagyon tetszett.

— Kell-e mondanom, hogy a Fenségedé is nekem?

— Merné-e az ellenkezőt hangoztatni?

— Nem tudom, Fenség. Még nem próbáltam soha gorombának lenni trónörökösökkel.

— Ne is legyen. Ők nagyon szegény emberek, akiket kedvem volna, mint a gondosan ápolt kertekben a virágokat, »a müvelt közönség oltalmába ajánlani«. Ön bizonyára utazott külföldön s olvashatta ezt a figyelmeztetést nem egyszer.

— Olvastam.

— Láthatta hát, hogy a virágokat jobban kimélik a trónörökösöknél... Ön éppen a szókimondásával nyerte meg a tetszésemet.

— Fenséged is mindjárt igen rokonszenves volt nekem. Tetszett nekem, hogy korcsmában (még ha az az Angol Királynő ő Felségéről van is elkeresztelve) reggelizett a munkatársaival.

— A barátaimmal, uram.

— Jól esik hallanom, Fenséges ur.

— S nekem jól esik olykor bohémeskedni.

— Óh, erről egész legendakör keletkezett már!

— Bizonyosan többet pletykáznak mint amennyi valót regisztrálnak.

— Az nagyon valószinü, Fenség. Mennél nagyobb ur valaki, annál inkább van kitéve jó- és rosszindulatu pletykának.

— A pletykát, ha még oly rosszindulatu, jobban és szivesebben türöm, mint a hizelgést, és — fájdalom! — ez is kijut nekünk u. n. nagyuraknak.

— Szegény Fenség! De, ugy-e, Fenséged van olyan bölcs, hogy a hizelgésekből, amelyekkel elárasztják, levon bizonyos százalékot?

— Néha kilencvenkilencet is... De mondja, mennyit vonjak le a Jókai hizelgéseiből, mert ő is hizelgám... nagyon.

— Az ő kedveskedéseiből semmit se kell redukálni, Fenség. Ő hizelgugyan, de a hizelgéseit őszintén gondolja és érzi.

— Hiszen akkor az, amit ez a kitünő iró mond, megszünik hizelgés lenni.

Ugy van, Fenséges ur. Jókai: egy őszinte hizelgő.

— És ön?

— Én talán tudattalan hizelgő vagyok, mert nem is tudom, hogy hizelgek. De minek is tenném ezt? Legfeljebb a közönségnek kellene udvarolnom, amelytől többé-kevésbbé függök. De Önnek, Fenség, vajjon milyen célból? Nem akarok hivatalt kapni az udvarnál, és nincsen annyi ősöm, hogy kamarás lehetnék.

— Remélem, akkor se kivánna az lenni, ha elegendő számu őse volna. Nekem olyan kómikusak ezek a dolgok, de muszáj »mitmacholni« őket. Óh, ezek a vén institucziók! És ezek a szent hagyományok!

— Kellemetlenek Fenségednek. Nagy baj, hogy Fenséged sokkal fiatalabb az apjánál.

— A fiu mindig fiatalabb az apjánál.

— De ennyire, Fenség! Kétszázesztendővel!

— Ha nem csalódom, ön kritizálja a császárt.

— Nem sértés, ha valakit öregnek tartunk, s az se dicséret, ha valakit fiatalnak mondunk.

Eddig állva beszélgettek.

— Nem sétálnánk egy kicsit? Merre tart ön? Hová készül?

— Majd Fenséged megmondja.

— Ha tehát nincs ellenére, menjünk vissza a Villa Angiolina felé.

— Amerre parancsolja Fenséged. De kegyeskedjék megengedni egy kérdést. Nem fogja zsenirozni, ha holnap vagy holnapután azt fogják irni a bécsi és a budapesti lapok,

---

SZENTELEKY KORNÉL:

SZOMORU VERS

Ha majd ismét eljön egy karácsony,
milyen szép lesz a hó, az öröm,
a csuf szivek is szépek lesznek,
amint cukorkát visznek másnak.
Ismét karácsony lesz!
Este társaság lesz nálatok,
diószpatkó és szép, vörös tea,
puncs is lesz tán, meg kedves kártyajáték,
élces kedv meg piros hahota.
Te pedig egyszer felveszed a kártyát
és szemed elréved.
Nézed, mint málik szét a cigaretta füstje
a lámpafényben.
— Mi az? Hova gondolsz? Rajtad a sor!
— ékpen szólnak hozzád,
de te nézed, mint málik szét a cigaretta füstje
a lámpafényben.
Az is élet, hogy messzebb nézel,
hogy engem nézel
e kiirta pihenő pillanatban,
engem,
aki nagyon messze van már
multban, földben, poros emlékezetekben
és rozoga cukorskatulyák lomjai között.
Én ugyan akkor már táltossal vágtatok
a fekte feledés felé,
mely titokzatos és dermesztő,
mint minden halál,
de lehet, hogy halvány fényecske villan
a révedt feketeségben
és lehet hogy te látsz engem,
kedves.
E bus pillanat oly rövid,
mint hulló csillag karcolása
és méla, komorult arcod ismét
mosolyra virul.
Felkacagsz.
Már minden elmulott.
— Tudom már! — mondod
és drága kezed,
melyre egykor annyi csipogó csókot
cseppentettem,
most a tök felsőt
leteszi az asztalra.

hogy a monarchia jövendő uralkodóia egy ellenzéki iróval sétált az abbaziai strandon? Én tudniillik — megvallom, Fenség — ellenzéki vagyok.

— Bravó! Én is az vagyok, — felelte a királyfi. — S azt hiszem, kevésbé vagyok megelégedve a dolgok folyásával, mint ön.

— Persze a Fenség közelebbről látja a visszaéléseket, intrikákat, bakövéseket és szamárságokat, mint mi.

— Veszedelmes közelségből, uram. S a tudat, hogy az ember nem tehet ellenük semmit, olyan bántó...

— Hogyan? Látja a bajokat, helyhelyteleniti, és nem orvosolhatja öket?

— *Video meliora proboque, deteriora sequor.*

— Óh, hát mért türi? Mért nem változtat raitk?

— Szeretnék barátom, de ahhoz nincsen elég befolyásom.

— Tréfálni méltóztatik.

— Már rég nem tréfálok. Monarchiákban általában, s a miénkben különösen a trónörökösök nem számitanak sokat. Nem hagyják dolgozni és érvényesülni öket, s ezért ritkán lesznek belőlük jó uralkodók. Mennyivel jobban van organizálva egy szerkesztőség, ahol a helyettes szerkesztő épp ugy van beavatva mindenbe, mint a főnöke, s ha ez utóbbi kidől, amaz éppen oly jól megcsinálja a lapot, mint az elődje. Vagy hogy más példát mondjak: a trónutódoknak olymódon kellene résztvenni az uralkodásban, mint a boltos fiának a kereskedésben, akit az apa, ha meg van elégedve a szolgalmával és az ügyességével, egy szép napon cégjegyzésre jogosit föl s később föl is vesz a cégbe... Én bizony egyáltalában nem vagyok bent a cégben, s még prokuram sincsen...

— Nagy kár, Fenség. Az ön szelleme, tudása, modernsége —

— Talán hasznositható lett volna. De hát semmi se tökéletes a világon, s az én pozicióm a legkevésbé. A társadalmi állásom legjobban ezzel a szóval jellemezhető: várományos. Mindenre várnom kell, — nemcsak az uralkodásra, de a gondolat és a lélekismeret szabadságára is. S ez oly unalmas, amig az ember kedvet érez a munkához, és oly demoralizáló, amikor már elveszett hozzá a kedve... Ezt az illusztrált nagy munkát is azért vállaltam, hogy... csináljak valamit. Mert a várakozás nem munka.

— Szép gondolat és érdekes koncepció volt, Fenség, s alkalmas arra, hogy Fenségednek az emlékét fentartsa.

— És a monarchiáét, uram. Lehet, hogy bizonyos idő mulva ez a husz vagy hány kötet lesz meg csak belőle.

— Minden mulandó, Fenséges ur. A birodalmak se élhetnek örökké. S buta hizelgő lennék, ha azzal akarnám vigasztalni jövendő királyomat, hogy az országai — ugy, ahogy vannak — örökké együtt maradhatnak. Fenséged bizonyára megtanulta a történetből —

— Azt, amire tanitottak s amit *aa usum delphini* olvastattak velem. De itt van János, az én toszkánai kuzenom, aki olyan könyveket is átcsempészett hozzám, amelyek nem készültek egyenesen uralkodócsemeték házi használatára. Mi ketten, ő meg én, talán elég konzervativek lennénk a polgári életben, de az udvarnál, sőt talán a mágnás-kaszinókban is forradalmároknak néznek bennünket. A forradalmárok, ha becsületesek, egyszersmind ideálisabb gondolkozásuak mint a kirmányonlevők, és tisztábbanlátók, mint a legtöbb atyámfia. Ezekből a nem számomra irt könyvekből megtanultam, hogy az az államalakulat, amelynek vezércikkek állitása szerint a legfőbb reménysége vagyok, sokkal rövidebb életü lesz mint a munka, amelyet szerkesztünk róla.

— Addig még sok viz folyik le a Dunán, Fenség.

— Bizonyára sok. Hiszen huszonnégy óra alatt is oly mennyiség ömlik le rajta, amelyet számokban alig tudunk kifejezni.

— Aki uralkodik vagy uralkodni készül, annak nem szabad pesszimistának lenni. Biznia kell, ha nem az uralma örökösségében, legalább a tartósságában. Meg vagyok arról győződve, hogy ő Felsége —

— Igaza van. A császár szentül hiszi, hogy amit 1867-ben összetákoltak, az fölbonthatatlan szövetség, épp ugy, mint a házasságom, amelyet még a pápa ő Szentsége se bonthat föl.

— Mégis azt hiszem, a Felségnek van ebben a kérdésben igaza s nem Fenségednek. Micsoda kilátásokkal lép majd a trónra, Fenség, ha oly kevés a bizalma hozzá?

— Az apám tulajdonképpen jó uralkodó. Jó, mert olyan, aminőnek a népei óhajtják. Én talán kevésbé volnék megfelelő, mert ahogy a német költő mondja egy drámájában: *Ich bin ein Bürger Derer, welche kommen werden.* De mikor fognak azok jönni? Félek, hogy egy kicsit korán születtem.

— Bizonyára, Fenség. A tehetséges emberek mind ezt teszik. S épp ezért rendesen boldogtalanok.

— Akkor hát én nagyon tehetséges vagyok...

— Oly előny ez, Fenség, amit drágán kell megfizetni.

— Meg is adom az árát. Az embernek *időbeli hazájának* is kell lenni, nemcsak földrajzinak. Aki korábban vagy később születik mint a maga és az ő világa érdekében óhajtandó, az hontalan. A területi hazám szép és nagy, róla irjuk a monumentális müvet, amelyben mi ketten találkoztunk, de időbeli hazám nincsen... Akik ugy messziről látnak s a jövendő hatalmast nézik bennem, nem sejthetik, milyen kinos az ilyen exterritoriális élet... De hát itt elválunk. Sokat is beszéltem. Ideges vagyok, s ilyenkor többet mondok, mint amennyit okos ember mondani szokott.

— A zseniális ember, Fenséges ur, sose okos. A zseniális ember impulziv.

— Ön mentséget talál a hibáimra, s azokat olyan erényekből származtatja le, amelyek hiányzanak bennem. Nem, zseniális nem vagyok, — csak oly szakgatott és oly nyugtalan, mintha az volnék. De ne folytassuk, mert még bebizonyul, hogy gondos analizis után csak a hibáim maradnak meg. S most Isten áldja! Magányra van szükségem, hogy tovább gondolkozhassak — a jövőmön.

— S ugy-e, Fenség, ha egyszer nagyur lesz s uralkodik két ország fölött, szóval, ahogy igen elmésen fejezte ki magát Fenséged: *lesz befolyása*, ugy-e, akkor se fog megfeledkezni szerény munkatársáról?

— Én azt hiszem, uram, hogy sohase fogok uralkodni... Isten önnel!

A Villa Angiolinához értek s kézfogással váltak el.

Néhány héttel azután történt a mayerlingi tragédia.

TAMÁS ISTVÁN:

HÁROM PÁRISI VERS

1.

JÖTTEM, láttam, győztem — mondta bélyeges testvérem a költészetben
és most itt issza az éjszakát és a tüst eszi szép málé szemét
pedig
derék szál férfi ő, sudár, magas, káplárok öröme, nemzet oszlopa, mama büszkesége,
dagad a muszklija, akár a tenger és néha szeretné megértem a világot,
mint mikor két elkárhozott autó összecsap a fordulónál, hogy magosra szökken torkukból a vér,
ugy ömlik, árad benne a sáskalábu élet,
ám a lelkén pupja van.
akár az afrikai tevéknek: két irtózatos pup ül a lelkén, két zsoros ököl, amelyekkel csak dörömböz a holt kapukon,
mint a gyermek, aki nem éri el a kilincset.

2.

IGY hármacskán andalogtunk a benzinszagu éjszakában, misztikus trió,
én,
*a szerecsen hittérítő árnyékával, amely vaksötétebb Páris fekete gyémántjánál, Josephine Bakernél is**
és az Elvetemült kéjgyilkos véres-bus árnyékával, aki nem tudta idejében meghuzni a vészféket és
ölt!
a házak mentén osontunk, nehogy felperzselje őket a hold, mert barátaim gyulékonyak akár a rakéta, a szivük is csupa térkép, de nem találja rajta egyik sem a szülőföldjét és az iránytüjüket régen lenyelték,
micsoda vadregényes tragédia!
Tulnan gyanus lickók libegtek, kik széles ivben megkerülték a gázláng udvarát,
ezek kimenős árnyékok mind, szökevény rossz cselédek, a kéményen át lopóztak ki a házból és mig gazdájuk, a jámbor, mélyen alszik a hitvesi nyoszolyán,
ők pikáns kalandok után járnak az éjféli Páris boulevardjain.

3.

HA öreg leszek, majd őrizni fogom őket szigoruan és naponta gondosan megszámolom, mint a porkoláb a foglyait,
de most még rengeteg hajam van,
néha önfeledten kitépek egy szálat az ezernyi szőke fürt közül és unottan elhajitom,
pedig hogy ápoltam, cirógattam, fésültem, tetütől megőriztem és lestem a borbélytükörből: nagyra nőjjön!
ó, ez nem szőrszálhasogatás, de sokszor csak egy hajszálon mulott az életem, mikor az Ur is dühödten az üstökömbe markolt, mig botor kérdéseimmel zaklattam őt, hogy
miért az ideg? és miért a hideg? és miért haragszik az Isten, ha ugyis megbocsát?

---

* *A gyengébbek kedvéért: J. B. világhirü néger táncosnő.*

JÓNÁS ÉS A TÖBBIEK

ÍRTA: HARASZTI SÁNDOR

1.

Jónás reggel kinyitotta a szemét és konstatálta, hogy megszületett.

2.

A bábaasszony vidáman paskolta Jónás szendergő hasát:

— Te kis varangyosbéka.

A cimfestő is meg volt vele elégedve.

A szomszédasszony is.

Mindenki.

3.

A cimfestőt sokszor összetévesztette a cuclival. De hamar rájött, hogy a kettő közt van némi különbség.

A szines rongyok közt ez volt az első igazság, amit fölfedezett.

4.

A feje kerekre dagadt, mint a felfujt hólyag és borzasztó: a mellén kis egér ütött fészket.

A cimfestő rémülten szaladt az obligát szomszédasszonyhoz:

— A gyereket megszállta az ördög.

— Jézusmária.

A szomszédasszony, kinél finom angyalok laktak albérletben, Jónás fejét bekente cinkkenőccsel és imádkozott is fölötte.

De a komisz ördög még se tartotta meg becsületszavát.

5.

Jónás a rézgarast bedobta a verklibe — a világ szalutált neki: szervusz fiatalember.

6.

Szerette az állatokat.

A sárga, kék, fekete kutyákat különösen.

A lovak is imponáltak neki.

A madarak is.

A fák is.

De legjobban szerette az égő petróleumlámpát, a cimfestő vörös orrát és a zimberi-zombori szépaszszonyt.

Hangosan röhögött, ha elénekelték neki.

7.

A feje még mindig dagadt, de ez már nem volt tulságosan veszélyes.

A cimfestő viszont éles borotvát hordott a mellényzsebében.

Jónás nem tudott eligazodni rajta — olyan volt neki, mint az üres dunctosüveg.

Azt mondta egyszer Jónásnak:

— Vigyázz magadra, mert megesz a handlé.

A szakállas handlé akkor énekelt először az ablak alatt.

8.

Jónásnak voltak álmai.

A hattyuról, a kalapskatulyáról és a rendőrről.

A rendőr fekete lovon ült és a felhőket kapkodta le az égről.

Jónás nézte, nézte — és a könny végigcsurgott az arcán.

A rendőr észrevette Jónást:

— Na, öcsémuram, hol a kapukulcs?

Jónásban karikát hányt a félelem, mert eszébe jutott, hogy a sárga kutyát egyszer odaigérte a rendőrnek:

— A kéket odaadom.

— Az nem kell.

— A pirosat.

— Az se.

— Akarod a cimfestőt?

— Kell a fenének.

Jónásba belefagyott a szó.

Nem birta tovább: fölébredt.

9.

A cimfestő, meg ő, meg a sárga kutya mendegéltek az aszfalton.

A sárga kutyán spárga volt — a spárga a cimfestő kezében.

Jónás szabad volt, mint a madár.

A fején kék matrózsapka.

De ez nem a cimfestő ötlete volt.

A szomszédasszony találta ki, akkor a névnapját ünnepelte.

10.

Jónás sajnálta a sárga kutyát.

A sárga kutya sajnálta Jónást.

A cimfestőt nem sajnálta senki.

11.

A napok játszottak Jónással, mint macska az egérrel.

12.

Már majdnem benőtt a fejelágya.

A kopott hintalovon üldögélt, rágcsálta az avas tökmagot és gondolkozott.

Az ablak alatt dalolt a szakállas handlé

— és Jónás szeme hirtelen végiggurult a padlón.

13.

De a csoda csak ezután történt.

A szobába besétált a kövér kapukulcs és dorombolt, mint a téli kemence:

— Az éjjeliőr leitta magát a sárga földig.

A kapukulcs után jött a sánta autó:

— Az utak eszelősek bizonyisten.

14.

Jónás azonban mindezt nem vette észre —

kiköpte a tökmagot és elfütyülte a Valenciát.

A gyanu

Irta Berényi János

A sarki lámpa kis szivet formált fölöttük a lángjából. Az asszony keztyüs csöpp kezét nyujtotta bucsuzásra és nevetett.

— Megvár?

— Itt leszek a sarkon. De nem fog soká maradni?

— Negyedóra alatt végzek. Lehet, hogy hamarabb is.

Eltünt a kapuban. A férfi jobban a szemére törte a kalapja szélét, dudolva kezdte a hetven lépés utat: oda-vissza, saroktól a legközelebbi lámpáig, lámpától a sarokig. A második forduló után szemügyre vette az utjába eső kirakatokat. Sápadt villanyfény vérkeringése hullámzott a kitett tárgyakon, a fiatal ember nézte elalvóérdeklődéssel, közömbösen. A trafik volt az első, mindjárt a sarok mellett. Garmada idegen bélyeg viritott a fehér karton táblákon kitoldult mit se mondó képeslapokkal. Az ékszerüzletben egy vértelen arcu legényke görbült az asztal fölé, szemébe szoritott nagyitóval egy mogyorónyi kar-óra szerkezetén igazgatott valamit. A ruhakereskedésben többen voltak, de inkább a kassza előtt azok is, a segéd már öltözött és a kopasz főnök a fizetőket leste a kályha mellől.

— Husz perccel mult hat — állapitotta meg a várakozó fiatal ur, amikor már ötödször állomásozta végig a kirakatokat és egy véletlen visszanézésnél pillantása ráesett a trafik órájára.

És akkor odabent az elárusitó hölgy félbeszakitotta udvarlója meséjét, arcával a kinn settenkedő fiatal emberre mutatott, ugylátszik suttogott is róla valamit. Az órás bámész, ki nem mondott kérdéssel csodálkozott rá, mintha most ébredt volna föl és az órát hirtelen gyerekes féltéssel egy dobozba csente. A divatáruházban az utolsó vásárló bankjegyének csenditett a kinyitott kasszafiók vig kipattanással és szinesen, mint egy piros gőz-seprőcske a tulfütött mozdony biztositószelepén. A kopasz tulajdonos ráncokat vonalazott a homlokára, gyanus, — ezt sürgönyözte kopogó ujjaival és a pénztáros kisasszony ösztönösen megrázkódott, a tenyerére fektetett pénzjegyet hamar begyürte a többi közé.

— Még mindig nem jön, — türelmetlenkedett a kinn sétáló lovag és szétmorzsolta maga alatt a nótát, amelyen képzeletben jó néhányszor végigcsuszkált.

Akkor már a rendőr is őt nézte, unakodva, mint a rejtvényt az ujság utolsó lapján az álmatlan utas. A sarkon egy detektiv gyujtott cigarettára, szeme köszönést cserélt a posztoló rendőrrel és igyekezett eltalálni, hogy az ucca tulsó végén mit fecseg a korzózó közönség. A kopasz divatcikk árus közben lehuzta a rolót, átment a tuloldali kávéházba és helyet foglalt pontosan a szemközti ablak mögött.

— Az üzlet hálisten biztositva van, — ébresztgette a nyugalmát, de nézéséből csorgott a düh leve, mint a makacs gyereksirás, szeme leütötte a tulsó oldalon bandukoló fiatal ur fejéről a kalapot és marokra kapta a haját, mintha gonosztevőt csipett volna el.

— Magvagy, te szemberl

És gondolatban szigoru inkvizíciót rendezett hangosan és idegesen.

— Hát ez mi, — szimulálta előtte a meglepettet a fiatal vádlott.

A kopasz zavartan magyarázta a maga igazát.

— Nézze uram, ön már tizenkettedszer áll meg a kirakatom előtt és nézi. Kisöpörte az ablak sarkait, megpiszkálta lent a lecsukott redőny lakatját, szemével lebontotta a viaszbábu válláról a ruhát és próbálta elképzelni, hogy az a barna női kabát mennyit érhet.

— Ó, — felelt indignálódva és gunyosan a másik — hát nézni se szabad? Tudja mit? Ne rendezzen be kirakatot.

A kopasz a fejét ingatta és szégyenkezett, hogy félre értik.

— Nem azt mondom, hogy egyáltalán nem szabad nézni. Nézze, de ne igy. Uram csak igy ne nézze.

— Hát hogy nézzem? A hátammal?

— Ne igy nézze és ne annyiszor. Ez bánt és nyugtalanit engem.

— De hogy nézzem? — kérdezte még burtábban a várakozó fiatal ember és lassan fölgyülemlett haragja lüktetni kezdett a homloka alatt.

A kopasz nem tudott magyarázni, vállat vont és ujjaival dobolt a meg sem izlelt szódás bor előtt. Az egész párbeszédről maga a gyanus fiatalember se tudott semmit. Sétált tovább és a toronyóra mutatójának ernyedten hulló vonalát leste. A kopasz vergődött mindennel: váddal, kérdéssel, felelettel, tudtán kivül a trafikosnő és az órás helyeselt hozzá távolról és nem hallhatóan. Valami köze a rendőrnek is volt a dologhoz és főleg a detektivnek a sarkon, aki már föltünőnek találta a fiatalember kurta utját a lámpásig: oda és vissza, nem tovább és mindezt az óra állandó türelmetlen figyelésével. Idegei sejtelmesen érezték a párbeszédet is, várt, örködött, a hallaniakarás áttörte a dobhártyáját és kinn a levegőben, az ucca közepén csinált magának erős tölcsért: hátha egy nemzetgyalázás is ki fog csöppenni a veszekedésből valahogy.

A kapuban akkor jelent meg a nő fehér figurája. A fiatalember elnyomta első indulatát, arcára jókedvet kent az asszony előre szálló mosolya. Amikor egymásba karolva átmentek a három kirakat előtt, a trafikos asszony az udvarlója fél óra előtti tréfáját kezdte nevetni, az ékszerész ujjaiba meleg szökött, mert eszébe jutott a gyürü, amit a pénzes szekrényében őriz, a sarkon hátraarcolt a rendőr és hogy ez is tovább tartson, négy nyolcad fordulatban tette meg majdnem élénken. A detektiv elindult az ucca másik vége felé és a kopasz az ablak mögött vállravetett erős bizakodással eszelte magát, hogy őt senki se rabolhatja ki. Közben intett, hogy fizetni akar és a véres históriát már le is fujta valami az agyáról. De a mellénye zsebében nevetséges jóérzéssel melengette a szokatlan gazdag borravalót. Könnyelmüen és ok nélkül, mert meg sem izlelte a megrendelt italt.

Az ember tragédiája — misztérium

Remekmüvek sorsa, hogy agyanmagyarázzák. Esztétikusok és anesztétikusok köszörülik rajtuk eszüket, hogy valami ujat találjanak, vagy találjanak fel a publikumnak. Hamlet frakkban — ennek az iránynak a csucs-, vagy mélypontja.

Madách müve sem kerülte el sorsát. Az ember tragédiája irodalmában mindeddig nagyjában az a felfogás maradt meg, amelyet Arany János — aki a verseit csiszolta — hagyott ránk örökül és ahogy azt Paulay Ede vitte szinpadra. Az Ember Tragédiája: az ember tragédiája. A törekvéseiben csalódó, csatáiban elbukó dőre emberé, akinek sötét egére az ördög azért rajzolt egy gyönge kis reménysugarat, hogy uj meddő próbálkozásokra csábitsa és hogy pislákoljon benne a csalóka hit: hogy hátha most majd sikerül. A pesszimizmus himnusza. Kohelethnek, a bölcs prédikátornak filozófiai változata, hogy: Vanitatum vanitas. Az első és utolsó szin az álomjáték kerete: »... *és általán több-é, mint álom, a lét?*«

Hevesi Sándor, a budapesti Nemzeti Szinház nyughatatlanul tevékeny igazgatója már pár év előtt kisérletezett »Az ember tragédiája« uj szinpadi interpretálásával. De megmaradt a régi nyomon, amely »történelmi revünek« fogta fel a szindarabot.

Most azonban ujat talált benne. »Minden középkori misztérium — irja Hevesi — mennyei prológgal kezdődött... Isten és a Sátán között folyó harccal, amelyet az Ur azzal dönt el, hogy egyszülött Fiát leküldi a földre az ember megváltására, ami ellen a Sátán az egész passión keresztül küzd és tiltakozik.«

És mert »Az ember tragédiája« szintén mennyei prológgal kezdődik és ott is a Sátán vitázik az Urral, világos, hogy Madách szinmüve is misztérium, sőt »a legteljesebb szinpadi misztérium, mert egész kompozicióját szerint abból származott.«

Hát ez igazán uj felfogás. Minden komoly irodalmi felfogás jogosult és senkinek sem juthat eszébe Hevesitől ezt a komolyságot elvitatni. De hát Hevesi nemcsak esztétikus, aki helyes, vagy helytelen elméleteket állit föl, hanem szinházigazgató is, aki elméletét mindjárt meg is valósithatja.

Az a kérdés, mit akar ezzel az ujszerü felfogásával a szinpadon kifejezni, vagy hogyan akarja ezt a felfogását a szinpadon kifejezésre juttatni.

Ezt is elárulja. »A misztérium a szinpadon csakis ugy volt megvalósitható s a nézők számára érzékeltethető, hogy a mennyország, tehát Isten jelenléte az egész passión keresztül nyilvánvaló maradt, csakugy, mint a Sátáné.« A misztérium-szinpad — Hevesi szerint — a maga hármastagoltságával (mennyország, föld, pokol) egyenesen kinálkozik »Az ember tragédiája« megjátszására. »Miért ne épitenők fel a szinpadon azt a méreteiben is impozáns misztériumkeretet, amely egyrészt *nyomatékossá tenné a költeményt*... másrészt azonban olyan tömegfelvonulásra és tömegmozgásra ad alkalmat, amelyet a régi berendezéstől nem is lehet várni. A misztérium-szinpad keretébe és szerkezetébe komponált »Ember tragédiája« nemcsak a főszereplők vagy a tömeg bejöveteleit tudja mindig kellőképpen hangsulyozni, hanem nagy méreteivel a protagonistákat és a tömeget el is tudja egymástól választani.« (Ez már ugyan Hevesinek, a kiváló rendezőnek érvelése, de ha beválik, meg lehet bocsátani az esztétikusnak érte.)

Ezzel a beharangozással került szinre »Az ember tragédiája« a budapesti Nemzeti Szinházban teljesen uj betanulásban, »négy szakaszban, előjátékkal szinre alkalmazta Hevesi Sándor.« (A négy szakasz nem veszedelmes ujitás, csak azt jelenti, hogy mikor gördül le a vasfüggöny is. Különben egészen önkényes csoportositás: az I—III. szin előjáték, a IV—VI. az első, a VII—X. a második, a XI—XII. a harmadik és a XIII—XV. a negyedik szakasz.) A zenei kiséret a régi, Erkelé.

Feszült várakozás közepette kezdődik az előjáték. A szinpadot hatalmas hid iveli át, amelyre két oldalt lépcső vezet. Ez a konstrukció megmarad végig és e köré helyezik az egyes szinek diszleteit. A szinpad vázlatos képe a következő:

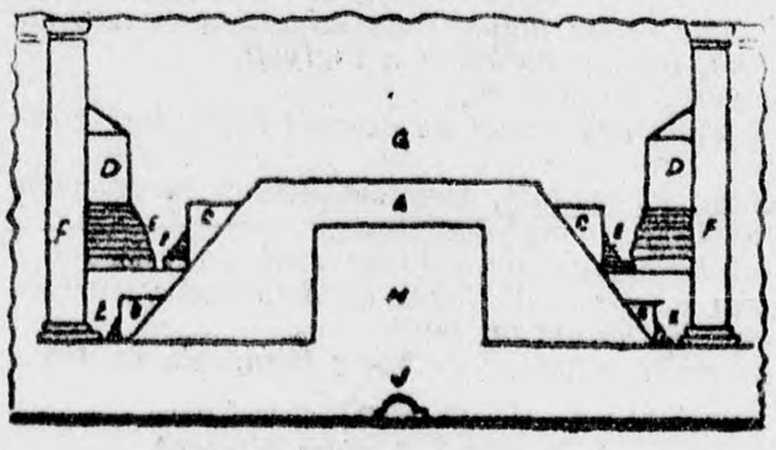

A — hid
B — alsó emelvény
C — kö épső emelvény
D — felső emelvény
E — lépesők
F — oszlop
G — felső szintér (levegő)
H — háttér
I — előtér

A hármas tagoltságot tehát *G*, *H*, és *I* jelentené. Az előjátékban az angyalok kara a hidon (*A*) áll, a Sátán a *B*-emelvényen, a többi sötét. A többi szinben azonban a misztériumi kiképzésnek nyoma sincs. Se mennyország, se pokol. Szép távlati diszletek, müvészet, de nem misztérium. Marad a massziv hidkonstrukció, amely *néhol* alkalmas alap diszletek elhelyezésére. Ezen áll a zárda Tankréd jelenetében és a guillotine a francia forradalomban. De hát ezért nem kellett (vagy kellett?) a misztérium kétes elméletét gyönge hajánál fogva előráncigálni.

A hid konstrukciója nem vált be mindenütt. Az athéni jelenetben stilustalanul hatott, a rómaiban bántó, a londoni vásárban zavaró (az emelvényeken voltak a bódék), az ürben való repülésnél kómikus és az eszkimójelenetben pedig éppenséggel fölösleges volt.

A tömegfelvonulás? Sajnos a régi népszinház szinpada a hiddal nem lett nagyobb és több ember igy sem fért el rajta. (Aztán meg nem is volt olyan veszedelmesen nagy a tömeg, hogy kényelmesen föl ne vonulhatott volna, ha éppen nem is a hid alatt).

Igy az érdekesen uj felfogásból a szinpadon bizony csak rendezői ügyeskedés lett, amely néhány jelenetben szépen is hatott, de — hálistennek — a darabon semmit sem változtatott. Aki nem olvasta Hevesi fejtegetését, az előadáson nem is álmodhatta, hogy most misztérium-szinpadot lát. Bizony éppen olyan »történelmi revü« volt az, mintha néhai való jó Paulay Ede játszotta volna. Csak éppen... csak éppen Nagy Imre, Márkus Emilia, Gyenes László, Beregi Oszkár hiányzott. Értük a hidat is talán elengedtük volna.

Az ember tragédiája deklamatórikus darab. Valamikor — emlékezzünk — az volt a panasz a Nemzeti ellen, hogy benne sokat és nagyon szavalnak. Ma már nem szavalnak, még Az ember tragédiájában sem.

Vagy tán bennünk van a hiba? Bennünk: szinháztól elszoktatott emberek lelkében »misztériummá« lett a szinház és csudákat várunk, ha olykor szinházba jutunk. De csudák nincsenek és a misztériumból misztifikáció lesz. Az lett »Az ember tragédiája« misztériumából is.

De Madách remekének ez sem árthat. Ha talán majd frakkban adják elő, akkor is szép marad.

Vidor Imre

EMBER

Vagyok mint azok
kik még nincsenek.
Mint szüz kacagás
mikor az első álmok
megjönnek,
mikor az első csillagok
feltünnek.
Vagyok mint azok
kik már elmentek,
mint fáradt szinészek
kik játék után
elszenderedtek
s függönygördüléskor a tapsra
fel nem ébredtek.
Voltam a Gangesznál láló
a Boulevardon vak
s mikor üres kézzel
Kelet itt hagyott
mentem a Nap után
Nyugatnak.
Voltam clown
az »Élet« cirkusz porondján.
Belülről temetés
kivülről nevetés
és mulatott rajtam
egy kecskelábu faun.
És mi leszek
ha én is elmegyek;
ha a maszkot
éjfél után leveszem
s az ajtót
mögöttem csöndesen
beteszem?
— Rozsdás szegek közt
vagy ezüst urnában
(mindegy) szürke por
ki volt.
Semmi más, csak egy ember
ki egyszer lett
lött . . . és ment.

KRAMARICS ERNA

CSIPKERÓZSIKA A TABARINBAN

KIS REGÉNY

IRTA MAGYARY DOMOKOS

I.

— Na most épp ugy jártunk, amint Shaw Bernát *a Felsőbbrendü emberben* már megirta — kiáltott volna fel a soffőr, ha ismerte volna Shaw Bernát müveit, amikor az *Opel* nagyot zökkenve megállott az erdei uton. Ehelyett csupán egy huszáros káromkodásba kezdett, azt is, bizonyára az olvasóra való tekintettel, még idejében magába fojtotta. A kocsi utasa, akit mély szenvergeseből riasztott fel a zökkenés, kivánesian fordult feléje:

— Mi az, mi történt Jack?

A soffőr ekkor már a kocsi alatt hasalt és onnan dörmögte:

— Megrepedt a karburátor . . .

Az utas: Herceg Manó, a világhirü prézligyáros, semmit sem tudott arról, hogy mit jelent, ha a karburátor életében ilyen esemény történik. Amikor néhány nappal ezelőtt utnak indult, hogy távol a város zajától kissé kipihentesse idegeit, nem gondolt semmiféle karburátorra, amely igy, egy-kettőre, megállást parancsolhat neki, itt az erdő közepén. Már-már ingerülten akart oda szólni a soffőrnek, hogy egy percig se veszödjék azzal a karburátorral, dobja ki a fák közé vagy csináljon vele akármit, csak folytassák utjukat, majd veszneknek a legközelebbi városban másikat, ha éppen kell, de Jack, aki időközben előbukkant a kocsi alól, megelőzte:

— Na mi alaposan beragadtunk — és ezzel egyidejüleg megvakarta a fejebubját. — Nem lehet tovább menni . . . Cccc . . . Be kellene forrasztani.

— Cccc — ismételte Herceg Manó is, mert a soffőr kivánsága jelen pillanatban komoly problémának bizonyult. Kétszáz kilométernyire a legközelebbi várostól, az erdő-rengeteg mélyén, amerre egy árva lélek sem mutatkozott. Egy ideig felváltva, azon töprengtek, hogy mitévők legyenek, de minthogy semmi sem jutott eszükbe, ami a karburátoron hamarosan segitett volna, egyhangulag elhatározták, elindulnak segitséget keresni. Hátha akad valaki a közelben, aki majd valami uton-módon kimenti őket szorult helyzetükből. Jack nyomban vállalkozott erre a feladatra és már el is indult, de a prézligyáros leintette:

— Nekem sem árt egy kis séta — azzal kiugorva a kényelmes karosszériából, neki vágott az erdőnek. A soffőr pedig visszahasalt a kocsi alá és mutatóujjával betapasztotta a repedést, hogy a benzin ki ne csöpögjön.

II.

Herceg Manó, akit felüditett a friss levegő, egyre beljebb és beljebb nyomult a fák közé, látszólag gondtalanul, de a látszat, mint ezuttal is kiderült, csal, mert a kitünő prézli-diktátor igenis gondolkozott, sőt gondolatai messze elkalandoztak. Először azt igyekezett kiváló üzleti érzékével kiszámitani, hogy mennyi pénzt kereshetne az ember, ha az erdei ut mentén lakatosmühelyt állitana fel. Bármennyire is kivánta ezt a mühelyt, még sem találta olyan jó üzletnek, mire áttért a prézlire.

— Csak azt a Bukszbaumot tudnám már egyszer elintézni— dünnyögött magában. — De jó lenne. Az egész prézlipiacot a kezemben tartanám.

Minthogy a Bukszbaumot illetőleg semmi féle elintézési mód sem jutott az eszébe, gondolatai átcsaptak a prézlipiacról a városra. A nagy város minden bünére, festett arcu bar-tündéreire, futóbolondjaira, a Wilhelm et Co. fémheggesztő vállalatára. A bar-tündérek és futóbolondok felett hamar elsiklott, de a Wilhelm et Co. sokáig foglalkoztatta.

— Igen — állapitotta meg — ez most segithetne az Opelen.

Majd eszébe jutottak az *Excelsior*, a hol a legjobb jazz dühöng, a barátai, akiket bucsu nélkül hagyott el, a szőke Pipi, akitől ugyan elbucsuzott, de azzal a titkos reménnyel, hogy örökre. A szőke Pipi még nem táncolt ki gondolatvilágából, amikor hirtelen maga elé tekintve, a legnagyobb öröm hangja tódult ajkára:

— Gemacht! Helyben vagyunk . . .

Közvetlenül az orra előtt, hatalmas vaskapu meredezett a fák lombkoronái közé, a kapuban pedig, a rácsnak dőlve, valami *portásféle horkolt*.

— Hé apukám, tatusom! — veregetett vidáman az alvó vállára, aki azonban nem zavartatta magát, sőt ha szerét tehette volna, bizonyára másik oldalára fordul. Ám nem tehette szerét, azon egyszerü oknál fogva, mert egyik keze görcsösen a kilincset, a másik még görcsösebben a rácsot szorongatta, teljesen elzárva az utat.

— Bizonyára részeg — gondolta Herceg Manó és megpróbált az alvó megkerülésével átjutni a kapun, de ez csak akkor sikerült, amikor azt lefejtette a rácsról s lefektette a pázsitra, egy galagonya-bokor tövébe.

A prézligyáros, miután ily módon a portást minden lelkiismeretfurdalás nélkül eltette láb alól, megnyomta a kilincset, mire a kapu csikorogva engedett. A kapu mögött elhanyagolt angolpark terült el, amelynek közepén csinos épület-tömb állott.

— Ugy látom valami főuri lak — konstatálta le és minden eshetőségre számitva megigazitotta nyakkendőjét. Azután a tőle megszokott ruganyos léptekkel elindult, egyenesen neki a terraszban végződő márványlépcsőknek.

A terraszra nyiló ajtók zárva voltak.

— Sebaj — vigasztalódott — majd megnyomjuk a gombot — de nem talált csengőt. Óvatosan kopogtatott. Semmi válasz.

— Nincsenek itthon. Hát persze ezt előbb is kitalálhattam volna, hisz a portás részeg . . . Most mit csináljak?

Néhány percig a fejét törte, aztán körülnézett.

— Sehol senki — sóhajtotta. — Kihalt az egész ház.

Visszafordult és elindult az egyik keskeny uton, abban a reményben, hogy valakit csak talál. Elhaladt egy virágágy mellett. A virágágy oldalán valaki hevert.

— Nini! . . . Majd azt hittem, hogy... pedig csak egy eldőlt virágágyi törpe.

Tovább ment megkerülte az épületet és lám a másik oldalon tárva-nyitva talált egy ajtót.

— Ha nincsenek itthon őméltóságáék, jó lesz a cselédség is — egyezett ki önmagával, majd habozás nélkül belépett. Lépcsőházba került, ahonnan feljutott az emeletre.

— Hé! Van itt valaki? — kérdezte, de választ sem várva, megpróbálkozott az egyik ajtóval, amely az első nyomásra felpattant.

III.

Benyitott, de a következő pillanatban hátra is hökölt és zavartan nyomta szemébe másfél dioptriás monokliját.

— Pahrdon, bocsánat — kopogtatott — szabad, ha *nem zavahrnám* . . . Bocsánatot kéhrek . . . Mi ez? A legkétségbeejtőbb helyzet, amibe kerültem — tompitotta le hirtelen átmenettel hangját — alszik. Legalább tudnám kicsoda, micsoda, arisztokrácia, vagy cselédség... Az ördög vinné el ezt a félhomályt. Láthatnám az arcát, szőlőzsirt, vagy ruzst használ.

Merész elhatározással lépte át a küszöböt. Ódivatu leányszobában találta magát. Az ablakról sürü fátyol csüngött, alig adva utat a betolakodó napsugaraknak. Jobbról egy kandalló, balról menyezetes ágy.

— Na né milyen csinos a kicsike — és megfelejtkezve a karburátorról, leült az ágy szélére. Óvatosan, nehogy az alvót felijessze . .

IV.

. . Jack a mutatóujját, felváltotta a hüvelykkel . .

V.

A prézligyáros meliényén a gombokat számolta:

— Felköltsem, ne költsem, felköltsem . . eh mit megcsókolom — határozta el hirtelen és nagyot cuppantott a rózsás ajkakra.

Az alvó megrázkódott és felnyitotta szemét. A vakmerő tolvajnak épp annyi ideje volt, hogy az ágytól a küszöbig lendüljön. Onnan kopogtatott:

— Pahrdon bocsánat! Megengedi?

— Ki az? — kérdezte meglepetten az álmából felriadt hölgy, felemelkedve párnáiról. Hosszu aranyszőke haja vállára omlott és azt a keveset is eltakarta, amit a dekoltázs az imént még látni engedett.

A prézligyáros előrébb jött és mélyen meghajolva bemutatkozott:

— Hehrceg vagyok.

A hölgy szeme megrebbent.

— Óh! tudtam hogy eljössz. Megálmodtam. Tudtam, hogy pontosan megérkezel — és széttárta karjait az előtte álló és a meglepetéstől szólni sem tudó prézlis felé. Száz év nagy idő, de látod ki vártam. Száz éven át álmodtam felőled atyám mély bánatára és ma eljöttél értem, hogy felébressz... Jójj ide.

— Pahrdon kisasszony — szólalt meg bizonytalan hangon a prézligyáros — Itt valószinüleg félreértés van. Valakivel összetéveszt — és ezzel egyidejüleg az a gondolata támadt, hogy valamilyen tébolydába került, mire biztonság okáért visszahuzódott.

— Mi az? Hercegem most te félsz tőlem? — volt a csodálkozás sora a hölgyön. — Megcsunyultam volna, hogy igy elhuzod magad? Hisz még sárkány voltál rajongtál értem...?!

— Kérem kedves kisasszony igazán nem értem — fakadt ki indulatosan a prézligyáros. — Ha már éppen arról van szó, azelőtt Hercog voltam. Hercog Manó, most Herceg Manó, az első, mi az, hogy első, a legelső prézli és zsemlemorzsa-gyár tulajdonosa. Soha nem is ismertem azt a Sárkány nevü urat.

— Persze, persze — hagyta helyben a hölgy — persze, hogy nem emlékezhetsz arra az időre, hisz a varázslat megtört...

A prézligyárosnak elfogyott a türelme:

— Én bolondultam meg, vagy önagysága — morfondirozott magában, majd sietve megkérdezte:

— Engedelmet kérek kihez legyen szerencsém?

Csipkerózsika — hangzott a válasz.

— Ugylátszik én bolondultam meg — jajdult fel Herceg Manó — ha ő lenne bolond, valami elátkozott princesnek mondotta volna magát. Csak azt tudnám, hol vesztettem el az eszem... Hm... Az autónál még meg volt. Elrepedt a karurátor. Helyes. Elindultam. A kapuban még meg volt. Ott találtam azt a részeg disznót. Igen. Önagyságát megcsókoltam. Erre is emlékszem. Hát most melyikünk a bolond... Csipke... Csipke... Ezt a nevet még nem hallottam. Csipke Rózsika. Szép név, de nem előkelő. Egyáltalán nem főuri. Csipke Rózsi. Rozáli. Jó szobacica név. Talán a szobalány... És hogy tegez. Hogy tud tegezni ez a szemtelen. Mi jogon tegez? Zicher, hogy a szobalány. Az hát. Amellett részeg. Részeg mint a portás s most a mámorban azt hiszi, hogy tovább álmodik a hétfejü sárkányáról meg a bakájáról, vagy mit tudom én... hercegéről. A részeg duplán lát. És ez a szerencsétlen azt hiszi, hogy két baka már egy herceg... Csak arra vagyok kiváncsi, ha most Glücknek hivnának, mi történt volna. Lássuk csak, majd rájövök én a rejtélyre.

— Kérem kisasszony, izé Rózsika — fordult ismét a hölgy felé — a Csipke ur idehaza van?

— A Csipke ur? Atyámat gondolod, a királyt?

— Hála az égnek, tehát még is ő a bolond — könnyebült meg Herceg Manó és most már az járt az eszében, hogyan szabadulhatna meg minél előbb veszedelmes helyzetéből.

— Ugy vélem eltévesztettem a házszámot — és igyekezett kihátrálni a folyosóra — Pardon...

A hölgy azonban szavába vágott:

— Ne menj el Ne menj, ha szeretsz, vagy vigyél magaddal engem is. Követlek bárhová, egy életem egy halálom magamat ajánlom — majd könyörögni kezdett. — Vidd magaddal Csipkerózsikát... — hangja megcsuklott. — Atyám százkilenc rőf szakállára... hogy biztam én abban a Grimmben...

— Grimmben? — fordult vissza Herceg Manó az ajtóból. — Micsoda Grimmben?

— Hát az egyszeri Grimmben, a Grimm Jakabban, aki megirta, hogy eljössz értem és magaddal viszel... meg a Mikes Lajosban, aki olyan szépen átültetett... Te azt nem tudnád?

Herceg Manó szájtátva csodálkozott:

— Grimm? Grimm Jakab, Mikes Lajos?... Izé mit is ültetett át az a Mikes?

— Hát engem a németből. Emlékezz csak vissza. Athaeneum kiadás. Kapható minden könyvkereskedésben... Enyje, enyje, mi van veled ifju hercegem.

— Hm... Én valamit hallottam... Hát izé... azt a marhaságot gondolja?... Hogyis mondjam csak... Grimm összes meséit...? Úhüm! Hát az mind szép, csakhogy én nem hiszek benne. Engem nem lehet palira venni.

— Nem!? — hevült fel a hölgy látszólag megsértődve és ezuttal nem csalt a látszat. — Akarod, hogy behivjam az udvart, apródjaim? Várj csak azonnal meglátod — s amint tőle tellett elkiáltotta magát. — Csingi!... Lingi!... Csingilingi Rozmaringom! Hipp-hopp, ha mondom, gyertek ide galambom.

— Csak nyugalom, nyugalom kedves kisasszony — intette le a prézlis. — Hát valóban? Hát valóban kegyed az a Csipkerózsika? Megvallom csecsemőkorom-ban többször ujságolták nekem szomoru tragédiáját, de *én már akkor sem hittem* az egészből egy szót se. Én már akkor mondtam, hogy az egész egy link tészta, amivel engem nem lehet a falhoz állitani... Hm... Hát lehetséges volna... Különben, ha maga mondja.

Közelebb ment az ágyhoz.

— Ezer bocsánat, hogy az imént még intenziven kételkedtem. Most már csak az iránt van némi kételyem, hogy ha maga az a Csipkerózsi, vajjon én vagyok-e az a Herceg, akire oly kitartóan várt. Biztos, na hogy is fejezzem ki magam... biztos, hogy annak Mózes vallását kell követnie, mert ha igen, akkor nincs kizárva, hogy én vagyok. Még egyszer ismétlem a félreértések elkerülése végett, hogy én Herceg Manó

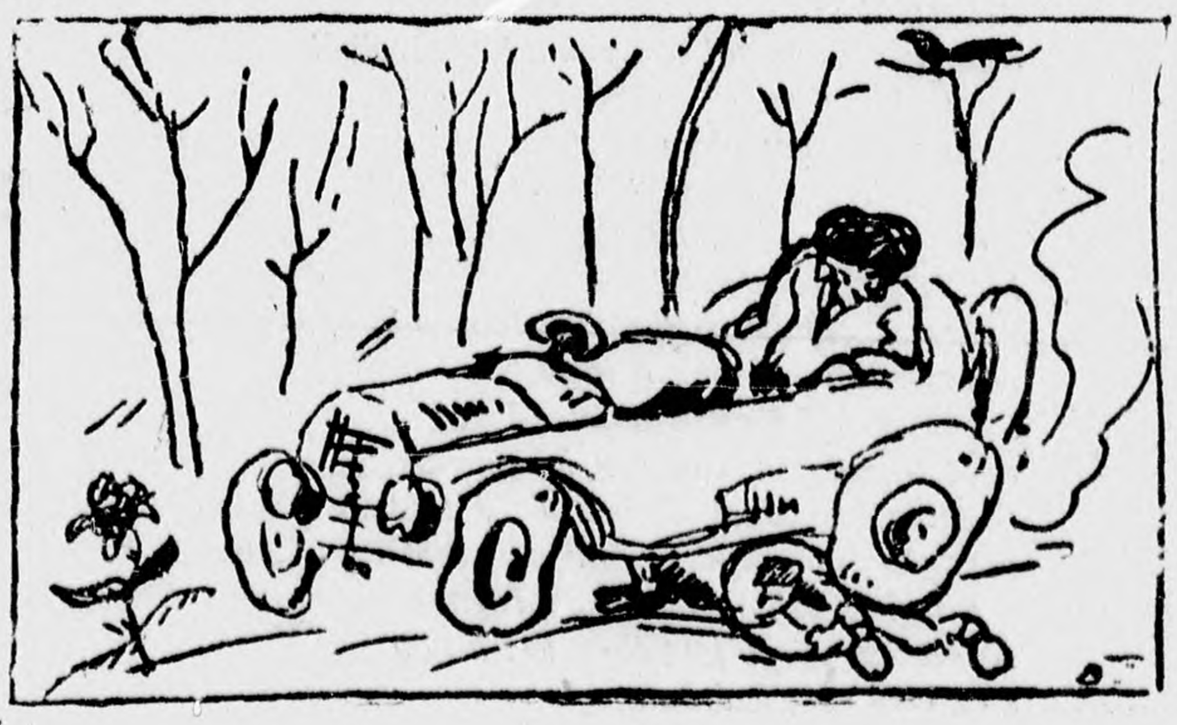

vagyok, kezét csókolom Herceg a vezetéknevem, nem ugy mint például Windischgraetznek, aki viszont nem Manó s nincs olyan jövedelmező vállalata, mint nekem... De ami azt illeti... én sem vagyok akárki... magam is vagyok egy fejedelem, ha éppen kell — tette hozzá büszkén.

— Tudom, tudom — bólintott a hölgy — az ispillángi fejedelem.

— Nagyobbarányu tévedés — legyintett — prézli-fejedelem, Zsemlemorzsa-király kedvesem...

Közben alaposan szemügyre vette a nőt és arra gondolt, hogy ezzel a kaladdal kenterben ver minden kalandhőst.

— De ki hiszi el? Ha most beállitanék vele valamilyen táncolokálba. Ezzel a loreleyhaju démonnal ... Nem is olyan rossz ötlet — ragadt meg ennél a gondolatnál. — Botrányos feltünést keltene. Nézne nagyot a Szőke Pipi, meg a Krikszkraksz báró. És a Csokonai-Grünbaum, hogy meresztené a szemét.

Leült az ágy szélére.

— Kissé megöregedtél — mondta Csipkerózsika, hogy mondjon valamit és kezével végigsimitotta Herceg Manó kopaszodó homlokát. — Sokat bolyongtál ugy-e, amig rám találtál, hogy kezemmel vidd atyám hetedhét országát hozományul?

— Hát hol is vagyok én tulajdonképpen — próbált tájékozást szerezni a hozomány tekintetében a prézlis.

— Hogy hol? Hát hajdanában danában atyám királyi várában... Puczpaszta.

— Pucz-paszta? Hát az mit jelentsen?

— Azt sem tudod? Hát az ugy történt, hogy hol volt, hol nem volt, volt egy orsónk, de nem volt puczpasztánk és igy az orsót nem lehetett kipucolni, mire felséges anyám, részletfizetésre vásárolt egy Singer-varrógépet, aminek én nagyon megörültem. A gépet egyszeribe izibe ki akartam próbálni, na és képzeld megszurtam magam a tüvel. Ugy megszurtam az ujjam, hogy menten elájultam. Nem is tértem magamhoz, mig te nem jöttél, nehogy a Grimm ellentmondásba keveredjen.

A prézligyáros teljesen ellágyult. Ráborult Csipkerózsa vérvörös ajkára:

— Szálikám — suttogta. — Ha igy áll a dolog, most már tegezhetsz — és hosszasan csókolta... Csókolta...

VI.

... Jack mindinkább türelmetlenné vált. Idegesen dugdosta ki a fejét a kocsi alól, hogy nem látja-e már közeledni gazdáját.

— Az ördög vigye ,de elmarad! — kiáltott fel bosszusan. — ... Az ujjaim már elzsibbadtak..

A Nap, a poézis kedvéért épp ekkor tünt el a fák mögött.

VII.

— Hat megyünk?

— Előbb szólok a papának — vélte Csipkerózsika — tudott mégis... a rossz nyelvek.

— Fölösleges — ellenkezett hevesen Herceg Manó — az nincs a mesében, azaz csak a mesében van. Manapság egy jól nevelt hölgy bucsu nélkül mond bucsut a kapufélfának.

— Ja!? Hát én, most jut az eszembe, jól nevelt vagyok, tehát mehetünk. De várj csak édes férjem ladiladilom, hogy gyorsabban járjunk, előkeritem a hétmérföldes csizmákat.

— Sohse keritsd cicám — fölényeskedett a prézlis — van nekem egy hetven mérföldesem az ut szélén. Gyorsabban jár az.

— Na nem bánom — egyezett bele Csipkerózsika, fejére illesztve piciny koronáját — akkor csak a ridikülöm veszem és hipp-hopp, ott legyünk, ahol te akarod . . .

VIII.

Már a napot felváltotta a hold, amikor az erdőbe érkeztek. Egymást átkarolva törtettek a bokrok között, az autó felé. Utközben senki sem tartóztatta fel őket. Csak egy kis erdei manóval találkoztak... Egy üveg Juniper-sósborszeszt cipelt a hátán...

IX.

Jó félórai gyalogolás után előtünt az Opel és Jack kimagasló alakja, aminek láttára Herceg Manó megtorpant.

— Aivé!

— Mi baj van édes férjem? — riadt fel álmodozásából Csipkerózsika is.

— Hát a forrasztó... Jack... Jack! Hé! Baj van! Nincs forrasztó... Most mit csinálunk? Mi van a repedéssel?

— A repedést az idő beheggesztette — válaszolt Jack nagy lelki nyugalommal és már kurblizott is.

A következő pillanatban berregett a motor és az utána következő pillanatban pedig már száguldott az Opel. Hátsó piros lámpája csak ugy imbolygott a fák között. De mit tehetett volna egyebet?

X.

Reggel korán ébredt az udvar. A parkban a virágágyakról összesereglettek a törpék. Egyikük-másikuk szakállával a földet seperte, mert ami igaz az igaz, nagy gondot forditottak a tisztaságra. A fiatalabbak körbe-körbe táncoltak és közbe-közbe énekeltek.

»Ki evett a tányérkámból kuk
Ki ivott a pohárkámból kuk
Ki szurkált a villácskámmal
Ki vágott a késecskémmel kuk.«

Épp tizenötödször ismételték óriási sikerrel, amikor a király kiadta a parancsot:

—Gyüjjön össze menten minden teremtett lélek, hogy a királynak kivánjon pálinkás jóreggelt!

Nosza lett erre nagy riadalom. A trónterem egy-kettőre megtelt, mire előállott a fő-ceremoniamester:

— Felséges királyom egy életem, egy halálom, azt is kezedbe ajánlom, a pálinkás jóreggelt szivemből kivánom.

— Jól van édes szógám — felelte a király lenge szakállával a legyeket csapkodva — ásó-kapa válasszon el benneteket.

— Herstált! Ezt csak a királykisasszony lakodalmán szabad mondani — igazitotta ki a király szavait a főigazitómester.

— Eh — kiáltott indulatosan a király — muszáj nekem mindig ahhoz a Grimm Jakabhoz alkalmazkodni? Apropó hol van a lányom?

Az udvaroncok szétnéztek, bekukkantottak a trónterem minden szegletébe, miközben az udvari dalárda nagy érzéssel elénekelte:

»Kis tükröcském mond meg bátran
Ki a legszebb az országban«

Kétszer ujráztak, aztán előállott a főkutató Sámuel:

— Felséges királyom, tul az operenciástengeren, mint ahogy illik, megnéztünk minden polcot, sarkot, függönyredőt, pókhálót, elkalandoztunk, amerre a kurta farku malac tur, megkérdeztünk mindenkit, még arra is, merre a madár se jár, de hiába, a királykisasszonyt még a kályhacsőben sem találtuk.

— Nem jó — vetette közbe a főigazitómester — kimaradt a mondatból az életem-halálom...

— Kikérem magamnak — pattant fel a főkutató Sámuel. — Mindig megzavar.

—Zavar? — meresztette feléjük pápaszemét a király. — Irgum burgum ha mondom, távolitsátok el a zavargót. Nézze meg az ember szakálla volt kender...! — majd jóságos arcával a főkutató Sámuel felé fordult — jól van hü szógám, jól megfeleltél, tehát hivjátok elő a hü Jánost!

Mig egyet is gondoltak volna, a hü János előtoppant.

— Mond meg nekem hü János, itt van-é a széles termetü taposó asszony?

— Egyszeribe előállitom — felelé a hü János, majd noviszadi jelentés alapján Kukutyinban elfogta és a király elé vitte.

— Na gyere ide hugám — intett a király — had bizzak rád egy fontos teendőt, mert mást ugy sem bizhatok.

— Szerencséd, hogy öregapádnak szólitottál — renitenskedett a kövér taposó asszony — mert máskülönben, hogy ne mondjam, mi egymás, azt a kutya teremtette, adj hálát!

A király ismervén a taposóasszony pletyka természetét, nem akart fösvénynek látszani és ezért teljesitette kivánságát, majd ismét felé je fordult:

— Most pedig felméssz a kisasszony szobájába és megnézed felébredt-e már.

Kis vártatva visszaérkezett a taposóasszony a nemrég elhunyt vasorru bába sikerült jelmezében és a király elé kacsázott:

— Felséges királyom életem halálom a kisasszonynak hült helyét találom.

— Nyomban fussatok orvosért — adta ki a parancsot a király — nem szabad, hogy a lányomnak hült helye legyen, mert könnyen tüdőgyulladást kaphat!

Az orvos a kertben épp a fákat oltogatta vörheny ellen, amikor a parancsot kézhez kapta. Rögvest Csipkerózsika szobájába sietett, ahol megkönnyebbülten sóhajtott fel:

— Hál' istennek ugy látom, már későn érkeztem. Nem kell diagnozison törnöm a fejemet.

Megállapitotta, hogy a királykisasszonynak valóban hült helye, amin azonban már nem lehet segiteni. Mindamellett elővette hallgatócsövét és megvizsgálta a lepedőt.

— Azt hiszem himlő — jegyezte meg feltekintve a lepedőről.

— Miből gondolja kedves doktor ur? — kérdezte látható érdeklődéssel a mellékelt javasasszony.

— Gyanus foltokat találtam rajta.

Tizenkét apród aranytálcán vitte a hirt a király elé, aki rettentően és még annál is jobban felbőszült:

— Keritsétek elő azonnal a gonosz csábitót, meg azt a hitvány vászoncselédet! Aki előbb ide hozza, fele királyságom kapja.

A kilátásba helyezett jutalom megmozgatta az egész rendőrséget. A detektivek százai rántották fel hétmérföldes csizmájukat és rengő léptekkel, hegyen, bokron, völgyön át, a világ négy tája felé szálltak szét, mint a buborék.

Maradt mi volt a puszta lég.

XI.

Herceg Manóék már második napja, jóformán megállás nélkül száguldoztak. Csipkerózsika nem tudott hová lenni a csodálkozástól.

— Na gyorsabb-e ez, mint a ti hétmérföldes kalocsnitok? — szellemeskedett a prézli-fejedelem.

— Hát tudod lelkem gyönyörüségem mézes-mázos férjem — felelte Csipkerózsika köntörfalazva — engem kicsi koromban az asztal körül kergettek, hogy gyorsabban menjek, de ilyen gyorsan még sohse közlekedtem.

Néhány percre, közös megbeszélés alapján gondolataikba merültek, majd Csipkerózsika megtörte a csendet.

— Brrr...

— Mi az szóltál valamit — érdeklődött Herceg Manó.

— Fázom. Utközben betérhettünk volna a mitsütsz-kisszücshöz, a Morgensteinhöz a bundámért. Látod, látod...

— Látom — felelte könnyedén a prézlis és visszamerült gondolataiba.

Majd Jack törte meg a csendet, gazdája felé fordulva:

— Hova parancsolják?

— Hát hová, mint a Tabarinba — volt a lakonikus válasz.

XII.

A Tabarinban, amely egyike volt a legelőkelőbb helyeknek, eleven élet pezsegett. A pezsgő nyüzsögött. A néger jazzband tombolt. Legszebb formáját játszotta ki. A nők nemkülönben. A dobos dobolt, a szaxofonista szaxofonált. Káprázatoan. A hölgyek táncoltak. Szemkáprázatoan. A zongorista énekelte a refraint:

»Nem kell a szerelmet mellre szivni
egy kis plüre csuszást...«

...KIKIRIKU...!

»... ki fogsz birni. Mert az aki feljel megy a falnak... Nagyot koppan és aztán elhallgat...«

...BIM...BAM... BIM...BUM..!

...TRÜTÜTÜ...!

Rendületlenül. Végkimerülésig. Egymás után a slágerek.

FENETE LAJOS:

HAJNAL A HEGYEN

A ködben ülünk, térdeink közé csuklott
fejekkel;
hüvös a hajnal a hegyoldalon.
A harmat száll,
a hegyorma füstöl s a rámátlan távolból
valaki kikiabál.
Alattunk olvadt ólom gyanánt
alig moccan apálszin testével a folyó
s rajta kis mécsszemü tutajok
lomha huzása rémlik. —
A szomszédhegyen fürészmalom zuhog;
odvas szájjal tátong a tárna
s bányászok jönnek fekete dallal,
mint feszitetlen szomoru Krisztusok.
S aztán leszállnak éjsötétbe; a földnek éhesen
korog a gyomra, de kiönti magából végső kincsét
s a terhes csillék már csikorognak. —
A lázadás vörös jegyében kel a nap
s az első rőt sugárban
diadalmasan megcsillan az érc.

— Halljuk a dadogót — rikoltotta valaki a parkettről és a négerek már hallatták is:

»... *csak dadogva tudom ezt a dalt... Bo-bo-csánatot ké-kérek... Ró-ro-rozi mert igy da...*«

A zsivaj elnyelte a zongorista hangját, de azért folytatta:

»... *Van a kö-kö-köruton egy momo-mozi...*«

... NYIHIHIHI... PRICC ... PRUCC...!

»... *oly sö-sö-sötét tinom, oda-da-meghivom...*«

... TIRRÁRÁRAMTÁM .. TIRÁRRÁRÁMM...!

— — — — — — — — — — —

A zenekar közvetlen közelében, egy páholyban vidám társaság szórakozott. Báró Krikszkraksz vitte a szót. Időnként a társasághoz telepedett a Szőke Pipi is, aki, amióta a *Pitypalaty*-mulató felszámolt, a Tabarinba helyezte át székhelyét. Itt kötötte kisded viszonyait charleston és fox-trott zenére. Nagyon szeretett táncolni és meg kell adni tudott is. Eredményesen tudott. Néhány rövid hét alatt három állandó barátot táncolt össze magának. Szóval az existenciáját alaposan megalapozta. Herceg Manót is barátai közé számította, a prézligyáros azonban hamarosan ráunt és épp azért rendezte autókirándulását, hogy az alatt, mig visszatér, a Szőke Pipinek alkalma legyen őt hütlenül elhagynia. És Szőke Pipi nem ahhoz a nőkhöz tartozott, akiknél egy kis hütlenség nagyobb lelki emociókat vált ki. Herceg Manó tehát jól számitott, a mikor több napos kirándulását megvalósitotta. Barátnője már a második napon megvigasztalódott valami nyugalmazott szanitécezredes oldalán, akit ugyan a köszvény nem engedett táncolni, mégis ugy táncolt, ahogy a Szőke Pipi fütyült. Most is épp a szanitécztől vált el, hogy néhány percre felkeresse barátait.

— Miről fecsegtek palikáim? — lépett a báróék asztalához.

— Irodalomról — adta meg a választ Szegfü Kajetán, akinek mellesleg, annyiban volt köze az irodalomhoz, hogy terjeszteni igyekezett. Jó forgalmu könyvterjesztő vállalata volt a papájának.

— Irodalomról ? — kapcsolódott a beszélgetésbe Szőke Pipi, széthuzva vörösre maszkirozott száját. — Az engem is érdekel...

— Igen? — fordult feléje Szegfü Kajetán — hát akkor mond meg mi az, amit Karinthy alá ir?

— Hát mi legyen? Az egy jó irás. Igaz?... De várjatok most én kérdek valamit:.. És ha Rotschild irja alá?

— ??

— No látjátok. Az egy jó aláirás. Fiaim! Én kiismerem magam az irodalom minden ágában...

— Hogy állsz a szerelemben? — vetette fel a kérdést Krikszkraksz báró, megtörülve monokliját.

—Aktuális — válaszolta Szőke Pipi — épp most főztem ... de még nem találom fel a nevét.

— És a Manó? — csaptak rá egyszerre valamennyien.

— Tudja a Manó. Látni sem akarom azt a prézlist. Különben is nagy...

Mondd, mért jár a szád, mért jár a szád...«

Ezt már a zongorista citálta, bevezetésül, mire Szőke Pipi, anélkül, hogy a mondatot befejezte volna, ellejtett a parketton...

— Mert hát az a charleston — trillázta utána Csokonay-Grünbaum.

Ebben a pillanatban léptek be a terembe Csipkerózsika s Herceg Manó. A szaxofonista látta meg őket először és torkán akadt a szusz. Egy pillanattal később általános csodálkozás középpontjába kerültek az ujonnan érkezettek. A táncolók megálltak, a távolabb ülők felálltak és a kiváncsiak sorfala között méltóságteljesen haladt el Csipkerózsika, akit a reájuk tapadó pillantásoktól megzavarodva követett a prézligyáros. Egy pincér szolgálatkészen robogott eléjük:

— Méltóztassék erre parancsolni — és egy kis sarok asztal felé mutatott.

— Ki lehet ez? — morajlott végig a termen.

—. Nézd milyen slafrog van rajta.

— Ugyan ne beszéljetek — vágott közbe egy kis molett — épp ma mondta a Bergerné, hogy Párisban már hosszu ruha a divat.

— Nézzétek azt a hercig kalapot a fején, mint egy korona.

— Ugy látszik ez a legujabb divat.

— De hogy csillog — akadt meg a szeme egy szőke asszonynak — Apus! — szólt férjéhez fordulva — most jut eszembe, nincs egy rendes kalapom. Emlékszel, már harmadik napja abban a rongy eperszinüben járok. Mondd, hogy tetszik neked ez a csillogó. Holnap megyek a szalonba...

— Gyerekek! A hajját... — tapsolt a szőke asszony szomszédja.

— Nekem mondod, drágáim divatba jött, már lehet kapni parókát...

— Igen, én is épp tegnap hallottam.

— Was sagst du? — sivitott egy kövér huspárna, összecsapva kezeit. — Ismét divat? ... És én ma nyirattam le nullással...

— — — — — — — — — — —

— Mondd, hercegem — kérdezte Csipkerózsika, amikor már letelepedtek — miért viselnek errefelé szoknyát a férfiak?...

A pincér hajlongott.

— Hát kéhrem — tétovázott a prézligyáros a pincér felé fordulva — kéhrem hozzon... Milyen pezsgőjük van?... Vagy válhrjon... Tudja mit? Hozzon két málnaszörpöt szopókával.

A szőke Pipi elsaszirozott előttük. Merő kiváncsiságból. Égett a vágytól, hogy megtudja, ki az az ismeretlen, különös öltözetü hölgy a prézlis társaságában. Krikszkrakszék sem győztek bámulni.

— Vajjon ki lehet? — töprengtek.

— Meg fogom tudni — igérte meg ünnepélyesen Szegfü Kajetán.

— Hogyan??

— Egyszerüen felkérem a legközelebbi táncnál.

Csipkerózsika ezalatt épp ugy csodálkozott a látottakon, mintahogy rajta csodálkoztak. Mindegyre kérdésekkel ostromolta Herceg Manót.

— Mondd, ez melyik király udvara? — kérdezte.

— Itt kicsim semmiféle királynak nincs udvara. Itt csak a hölgyek tartanak maguknak udvart.

— És mondd, mért ment el a hajuk?

— Mert valamelyik hóbortos yenkinek elment az esze.

— Milyen szegény lehet itt a város.

— Miből gondolod?

— Hát alig van nekik valami ruhájuk.

— Eh, csudát! Itt ez a divat.

— Mi az, hogy divat.

— Hát a rövid ruha.

— Ja? Azt nálunk patyolatnak nevezik.

— És mondd, mi füstől a kezükben?...

De a választ már elnyelte a felharsanó zene:

TÁM TÁM TARÁRÁM!

»... *Gyere tubicám, ülj ölembe cicám, nincsen abba semmi...*«

NYEK... NYEK...!

»... *szégyen...*«

Csipkerózsika, ámbár nem volt illő, de mégis eltátotta a száját:

— Nézd, hogy táncolnak — álmélkodott — ilyet nem látni Hetedhétországban...

Valaki megállt asztaluk előtt. Szegfü Kajetán volt. Mélyen meghajolt, majd barátja felé fordult:

— Kéhrlek alássan mutass be.

— Kéhrlek alássan — zavarodott meg Herceg Manó — izé... na... Bemutatom bahrátomat, Szegfü Kajetánt.

— Örvendek a szerencsének holtomiglan, holtodiglan — pukkedlizett Csipkerózsika.

— Tessék?! — lepődött meg Szegfü Kajetán — hogyan méltóztatott...

Herceg Manó közbevágott:

— Izé, meg kell magyaráznom... Tudniillik, hogy is mondjam csak... izé... a kisasszony nem ide való, náluk tudniillik igy szokás... Igen, igy szokás...

— Igen, mifelénk hajdanában danában — egészitette ki a mondatot Csipkerózsika. — Holtomiglan, holtodiglan.

— Hajdanában danában, holtomiglan holtodiglan — bámult el Szegfü Kajetán, a prézligyárostól várva magyarázatot.

— Igen... ami azt illeti — vette át a szót Herceg Manó — valamit meg kell magyaráznom. A kisasszony tudniillik Csipkerózsika. Hihetetlen, de igy van.

— Igen, Csipkerózsika vagyok — erősitette meg ő maga is — Hetedhétország királykisasszonya. Mit nézesz rajtam ó, ifju.

— Jó trükk, jó trükk — vette tréfára a dolgot Szegfü Kajetán. — Hol táncolt ezelőtt a kisasszony?

— Száz éve, nem jártam a tipegőtopogót.

Szegfü Kajetán elnevette magát:

— Na ne ugrassatok gyerekek. Én értem a mókát, de ez ... hogy ugy mondjam.

— Mit beszélsz ó ifju?! — kiáltott fel indulatosan Csipkerózsika — ha ezt atyám hallaná menten a fejedet vétetné ... Mond édes férjem, hol van itt a hóhér?

Szegfü Kajetán most már a hasát fogta ugy nevetett:

— Manó mi van veletek? — és választ sem várva, a nevetéstől támolyogva tért vissza a páholyba.

— Hihihihihahahaha! Gyerekek ilyet még nem láttatok — ujságolta az asztaltársaságnak.

— Mi az, ki az, beszélj már! — rohanták meg a kérdésekkel.

— Hogy ki, hihihi Csipkerózsika, hogy mi, hihihihi királykisasszony. Mondja ő. Valami copfmutogató artistanő. Mondom én. Valami tizedrangu bárcsillag lehet ... De hogy hol a csodába szedte fel ez a Manó? Ugy emelhette le valahol a szinpadról ... hahahaha ... — és még a könny is kicsordult a szeméből. — ... Ajjé de link nő ...

— Mond édes férjem — szólalt meg az izgalomtól remegő hangon Csipkerózsika. — Mi baja volt ennek az ifjunak. Vagy errefelé ilyenek a pórok? Ki volt e vakmerő szolgalegény? ... Hová hoztál te engem, ily furcsa országba? Ilyen különös világba? Ilyen, ilyen különös világba, ahol ennyire vakmerőek az emberek, ahol kopaszra nyirják fejüket az asszonyok, ahol akkor veszik magukra a divatot, vagy micsodát, mikor felkelnek és talán akkor vesznek magukra ruhát, mikor lefekszenek ... Egy életem egy halálom, de én itt helyem nem találom.

Herceg Manó nem tudta tartóztatni. Felkelt a helyéről és a bevonulásnál alkalmazott méltóságteljes léptekkel elindult a kijárat felé. Nem nézett sem jobbra, sem balra, megvetéssel lóbálta kezében a ridikült ... Herceg Manó nem tehetett mást, szó nélkül követte.

Az emberek kiváncsian fordultak utána.

— Ugyanilyen kosztümöt csináltatok kékbe — jegyezte meg a szőke hölgy barátnéja felé ...

XIII.

Két hónappal később a *Liget*-kabaré szinpadán táncolt Csipkerózsika...

Rövid volt a haja és rövid a szoknyája.

Töredék

Meg nem látni nem lehet. Fakó aranytallérjai szemérmetlen zizegnek és vesztegetőn, mignem az Ősz uccaseprője jönne a tél ormótlan lapáttal felkavarni sápadt kincsét. Levélkék, mélázó hárfák szelid hangosságát hozzátok, lombok beszélgetését ám ki hallja? Hisz kánya riad a tarlón, városban ember rémül, örömre spaletta kerül és szürke irdatlan huzat a megnyugvás cirádás öreg karszékére.

✵

Körisbogár öregsége, hernyó hullása, legyek aggkora ősz! Szivvel a ködben járni rossz sor, nem értem závárja titkos ábécéjét. Délután uccánk szegletén fény lángal például. Bucsuzó télhati nap e vagy kósza konilis céltalan acetilenje? Titok.

✵

Gesztenye, őszi szinjáték belépőjegye, be meghültél ráncosodtál a dérben, lelked be kiadtad gyermekségem gyümölcse barnavérü. Kopott vagy, aszott és kicsiny, nyilván távol kertekből hozódtál gyötrelmes uton, köd tüzhelye ucca cégére gesztenye.

✵

Menetelő levélhordó vállára levélke hull. Viszi őt házról-házra, de le nem adja seholsem, nyugtát nem kér, ajánlást nem ragaszt rá senki. E levél az övé, kapta Istentől s marad a széles vállán, mint odakapott verébke, fagyottan, mozdulatlan.

✵

Sápadt tornácok ugróin járni nem jó most. A kisértetek melegebb vászonból szabatnak leplet, nyirkot lélegzeni elkél a tartóbb vászon. Omló kastély egynémely boltjain versenyt kell futniok a pihent déli széllel. Félnek is szegények nyilván. Tudják a köd leszurta már a napot, csóvát sző üstökös és mintha vészt dajkálna eperfánk ingó orma. Rossz arca van mostanában a holdnak is esténkint a padkáról nézvést.

✵

Valahol a kőből való városban most gyulnak ki a lámpák. A diva megbeszél még valamit a tükörrel és kiperdül brokát függönyök elé. Faluban öblös jóestét kivánnak a Tiszának, mely szennyesvizü, mintha önmagában mosdott volna meg. A kis piros kék házak lassan nyitják ki szemüket az estének, mely benyit csendben és akkurátusan levéteti a gerendáról a bibliát.

✵

Ez a megigazulás hónapja. Elseje rejtelem idusa bánat és hó a vége. Számoljátok a pénzt, tele legyen vakok perselye, bénáknak uj mankó kéne, sok a teendő, pedig a rengeteg kis állomás jelzőharangja ujesztendő vonatát jelenti. Tudjátok-e még az esti imát s készült-e már ellenző a kályhának, hogy sárga parázsló torkában a várakozás lankadt karja fekete karácsonyt nézek.

Isten velünk.

D. breceni József

JAPÁN VERSEK

Saigyo

*Ha ideged még olyan erős is,
Ha a lelked még olyan nagy hős is,
Eltogja a szivedet a bánat,
Mikor látod ködös alkonyatkor
Szállani a néma szalonkákat*

*

Okura

*Ez a világ olyan gonosz,
Hogy élni fájdalmat okoz,
Ó mért nem vagyok kis madár!
Ha nekem szárnyaim lennének,
Engem senkise látna már!*

*

Mushimore

*Ez a domb itt egy leány sirhantja,
Fiatal füz ágait lehajtja,
Hogy a másik sirdombra is futja.
Susog, susog szótalan felette:
Vajjon van-e, aki még nem tudja
Hogy a leány ezt a fiut szerette.*

*

Aforizma

*A sóhajtásnak hangja van,
A fájdalomnak jajja van
De legkeserübb mind között
A bánat, amely hangtalan.*

AMBRUS BALÁZS

LÁMPÁK AZ UCCÁN

*Az árva sötét uccán
elvétve itt-ott sápadt lámpa ég,
halvány fénye mellett
csak árnyéka remeg az éjbe még.*

*A szomoru, gyászos Élet-uton
remegve annyi Ember-lámpa vár,
várnak, várnak csak hiába
és sirnak az Élet után.*

*A szánalmas, szomoru, hosszu uccán
vad bünök csatáznak,
vágyak születnek
és vágyak a semmibe szállnak.*

*Árva sötét ucca,
hol fényét fáradtan, sok-sok lámpa ontja,
mig a könnyelmü öreg Idő
szép lassan sorra mind eloltja.*

HERCZEG JÁNOS

MEDDIG?!

*... Meddig fogjuk még karjainkat
Az ég felé emelni
S vérünk szent áhitását
Meddig dobáljuk még
A tüzevő bálvány vasgyomrába;
Meddig hurcoljuk még nyakunkon
Mázsás igáját a Megalkuvásnak.
Meddig lesz még ravatal a bölcsőnk
S lágy elringatás az elmulásunk...
Vajjon lesz-e még idő, mikor
Nem törnek elő ajkunkon sikoltva
Rimtelen fájdalmak
S nem tikkadunk el a Közöny
Homoksivatagán
A Várástól, a Nézéstől, a Messzeségtől?!...
Soha, soha!
A mi itéletünk alá van irva,
Menjünk csak szépen egyenesen
Az uton, mely előttünk van,
Ne nézzünk sem jobbra, sem balra,
Sem előre, sem hátra —
Hisz, ugyis mindegy.
Gondoljunk vissza az énekekre,
Melyeket őseink dalolták
S egy utolsó nagy siratással
Vágyaink virágos földjébe
Temessük el
A rajongásunk,
Az ifjuságunk
S a szerelmünk...*

(Ada, 1926.)

SALGÓ LÁSZLÓ

A jó ember, a rossz ember meg a rossz nő

Irta: Borsódi Lajos

A szoba, amelyben Altonyay János, az ismertnevü iró, harminc esztendeje hajolt lelkes robottal, a papiros fölé, pont olyan rendetlen és félszeg volt, mint gazdája. A viaszkos vászonnal bevont iróasztalon szinte nyüzsögtek a tintafoltok, amelyek akkor szoktak a tol'ból félrepotyogni, amikor menetközben megáll a gondolat, mert nem akar szürke szavak készen megvetett ágyába feküdni. Az iróasztalon ferde gulában könyvek halmozódtak egymásra és könyv repült egy ellenőrizhetetlen pillanatban az egyetlen szekrény tetejére és könyv aludt, ki tudja, mióta, az ágy lábánál. A fogas aggancsai közé is tévedt egy elfelejtett regény, sőt még a levegőben is élő és halott könyvek lélegzettek. Mos azt mondhatnám, ez volt Altonyay János szobája, de mondhatnám igy is: ez volt Altonyay János, legföljebb tessék még hozzáképzelni egy sovány, korai ráncokkal keresztülhuzott arcot, egy homlokot, amelyen a szenvedés bélyege csillogott, egy fejet, amely már olyan szürke volt, mintha minden sóhaja menten ezüst hajszállá változott volna át.

De nem mondtam még semmit a szeméről, holott az a megtört, szegény, szomoru szem tele volt megbocsátással, megértéssel és jósággal. Altonyay János szeme, simogatóan és könnyesen, mindig csak a szenvedésen akadt meg, minden elesett embernek jó birája volt és minden bánat szinte hazaszaladt a szivébe. Talán ez a szokatlan jóság tette, hogy irói neve már nem keringett olyan széles ivben az emberek között, mint azelőtt. Szegény Altonyay János könyök nélküli tehetség volt, aki megbocsájtó mosollyal türte a kritika apró éles tüszurásait és egy gyermek hitével bizott egy késői generáció hálájában. Már csak lelkes gimnazisták verekedtek a neve dicsőségeért, de egykori barátai régen elhagyták, mert csak a rosszaság füzi egymáshoz erős szállal az embereket, mig a jóság papirfonala egy-kettőre elszakad.

Igy lett lassan befelé néző, örökké regényvázlatok között kóválygó, az irás lázában gyötrődő emberré. Nem kerülte el a betegség sem és mialatt rohanó gondolatok felhőin nyargalászta át gyönyörüséges világát: bizony sokszor akadt meg a lélegzete és ilyenkor a szeme rémülten ugrott ki üregéből és dermedt kezéből kihullott a toll. De amint magához tért, a toll megint ott reszketett a kezében és megint csak ott mozgott, hajszás sietséggel, a papiron.

Altonyay János ezuttal uj regényen dolgozott és e késő éjszakai órán épp az utolsó mondattal zárta le a nagy müvet. A szoba ekkor már tele volt sürü és hullámzó cigarettafüsttel, amely lusta mozgással ölelte át az iró fejét. Még egyszer átgondolta a leirt regény meséjét. Aggályai támadtak, mint mindig, valahányszor egy munkát befejezett. Félt, hogy a mese nem követi hiven az élet menetét, sőt még egyes kifejezéseken is rágódott, emelyekkel talán nem véste ki elég élesen a gondolat profilját. Pedig ezzel a munkával nagy céljai voltak, ez a regény lett volna hivatva arra, hogy nevét a messze jövőbe vetitse . . .

Lássuk csak mégegyszer az egészet, mondta magában és mialatt sápadt arcából két égő szeme belelángolt a képzelet éjszakájába, megjelentek előtte a regény alakjai.

Megvilágította ujból a jó embert, aki szeszélyes élete utján összeakadt a rossz nővel. A rossz nő kis szininövendék volt, lángra virult szemekkel, homlokra pajkoskodó hajfürtökkel, kiméletlen, nyers, romlott és szép, mint az élet. Ezért a nőért lobbant fel a jó emberben minden nemes érzés, ennek a nőnek adta oda gadag, fiatal lelkét. Ragyogó, szép szavai támadtak, amikor ezt a nőt az ő világába akarta vezetni és amikor gondolatban már a szivén érezte, a rossz nő véresre karmolta ezt a meleg szivet. Figyelő, okos arccal leste ajkairól az oktató szót és utána betért a rossz ember legénylakására és ott ketten kéjes ölelgetés között nevetve és gunyolva emlegették a felhőkben élő jó embert. Egy napon besurrantak a szobájába és kifosztották minden vagyonából. A jó ember hitet tett a biróság előtt, hogy szegény ember volt mindig és semmije sem hiányzik. És amikor a felmentő itélet elhangzott, a rossz nő arcán édes mosoly ült, a rossz ember bárgyu nevetéssel állt fel a vádlottak padjáról, csak a jó ember szeméből buggyant ki két forró, mélyből érkező könnycsepp. Hivta magához ezután is, de a rossz nő kajánul rohant előle a maga utjára. És vele ment a másik rossz ember is és ketten ott keringtek az éjszakai élet zümmögő, nagy ivlámpája alatt, két élő bün, mindig egymás fölé akarva kerülni, mint akik a gonoszságban egymást igyekeznek legyürni. A jó ember oda is követte és piszkos lebujokban, lármás éjjeli mulatókban szomjas tekintete messziről csak a rossz nőt kereste. Már az egész világ őt nevette, félig hangos csipkelődések röpködtek körülötte, ő mindent tudott, mindent türt és ott ült az asztalánál egyedül, magára hagyatva, sóhajosan és nevetségesen. Már csak a szeme hivta reménytelenül a rossz nőt, mert a jó ember idővel gyáva lett és már csak hangtalan szavak keringtek benne. Egyidőre aztán eltünt a rossz nő és mire ujból haza került, fölényes, ragyogó, nagyvilági dáma lett belőle. A jó embert pedig észrevétlenül félrelökte az élet, nem volt már senkije a világon, de nagy érzése keretében még mindig a rossz nő képe ragyogott. Megtudta, hogy a Csákány-uccában fényesen berendezett lakása van és esténkint odasompolygott a ház elé, áhitatosan fölnézve az első emelet ablakára várta, türelmes megadással, a boldog percet, amikor a rossz nő gunyos mosolya fölvillan az ablak mögött. Aztán beteg lett a jó ember és a testi szenvedés örökkévalóságában tisztán látta lendület nélküli, szegény kis életét, vergődésének apró kövét, központjában a rossz nővel és a halál házának közeli küszöbét, amelyre jó szellemek már fölteritik véresre sebzett, elfáradt lába részére a nyugalom puha szőnyegét. Érezte, hogy még csak néhány napig, talán néhány óráig erőlködik benne haszontalanul az élet. És ekkor, hideg téli estén, föltápászkodott ágyából. Homályos, lázas gondolatok ostromolták, amelyek abban a tudatban állitak össze, hogy őt életének értelme a halál közelségében is a rossz nő felé parancsolja. És elindult, lázban lüktető halántékkal, ziháló mellel a Csákány-ucca felé. Közvetlenül a kapu előtt összeesett. Pillanatok alatt egymás feje fölé ágaskodó, egyre nagyobbodó tömeg vette körül. Meghalt, — suttogták kiváncsi, ijedt és résztvevő képpel. Egy uccai lány a nevét is tudta . . .

Ezt a történetet pergette le ujból maga előtt Alonyay János, mialatt kinzó kételyek hasogatták a lelkét. — Szememre fogják vetni, mondta magában, hogy ilyen jó ember nincs a világon. — Van, van, nyugtatta meg magát és valami szomoru mosoly tévedt az arcára . . . — Ez az ember készen és befejezetten belőlem szállt ki az életbe, itt lélegzik, itt könyezik előttem, a nevén szólithatnám és ő felelne nekem, mintahogy most magam felelek önmagamnak . . . Nem, nem, itt nincs baj, de a rossz nő alakja? . . . Él-e ez a nő? Világit-e elég élesen a gonoszság bélyege a homlokán, a jellemén? . . . Ujból lecsititotta lelkiismeretét. Hiszen csak elmult esztendők ködfüggönyeit kellett félrevonnia, egyiket a másik után és előtte állott a való élet ragyogásában, nevetve és gunyosan a rossz nő, amint éles körmeit a szivének szegzi. Hiszen ezt a nőt vonásról-vonásra, szinfoltról-szinfoltra csak másolta, ez a nő él és oly igaz mint a fájdalom a lélekben.

És most a rossz ember konturjait kezdte vizsgálgatni. Vajjon a merev betük némaságából életre kel-e a rossz ember alakja is? Vajjon tud-e az ő megbocsátó, szelid szivével gonosz embert rajzolni? Nyugtalan lelki szemmel maga elé akarta idézni, de csak nagy távolságban, elmosódva látott maga előtt valakit . . .

Altonyay János lehajtotta a fejét. — Ezt az embert nem ismerem, vallotta be magának elbusultan és vergődve. — Ez az ember hazug, fantóm, csak egy ijesztő árnyék, szakadt ki belőle a mardosó tépelődés. És reszkető kézzel, zugó fejjel a hajnalba hajló éjszakán ujból a toll után nyult.

E pillanatban elborult előtte a világ. Levegő után kapkodott, kidülledő szeme ijedten segitséget keresett, fáradt, vén feje erőtlenül aláhanyatlott. És mialatt a halál verejtéke ült ki homlokára, ugy érezte, hogy a rossz ember a mellére ugrik, hogy görcsös ujjakkal összeszoritja a torkát. A szive már alig vert, öntudata már alig lobbant. A halál előtti pillanatban még tisztán érezte, hogy a torkát szoritó kéz hirtelen elerőtlenedik és látta, amint a rossz ember vele együtt megsemmisül, porrá foszlik.

*

Már erősen alkonyodott, amikor a halottas kocsi Altonyay János egyszerü fakoporsójával megindult a temető felé. A koporsó mögött mindössze egyvalaki haladt: a jó ember, megindulva, könnyesen és magába merülve.

A halottas kocsi egyhangu kocogással gördült tova a végtelen uccákon.

Amikor a Csákány-uccába befordult, az egyik háznál a jó ember hirtelen felkapta a fejét. A lehunyó nap fényében egy emeleti ablak mögött felvillant a rossz nő nevető, gunyos, diadalmas arca.

A halottas kocsi tovább haladt.

A jó ember ujból lehajtott fejjel, mélyen elgondolkozva követte a fekete koporsót.

ŐSZUTÓ

*Bánatos és kopasz fák alatt
Az ősz fáradtan bandukol
S valami elhervadt fuvallat
Az életbe zuzmarát dalol.*

*Homályba tul az izzó napkorong,
Napsugár már ritka drága kegy,
A kertekben bus virágromok,
Innen valaki most messze megy...:*

*Már fagy az éj s az opálos köd
Fátyolával álmokat beföd
És beborit mindent, ami él...*

*És távol könnyező egén
Kezdődik egy szomoru regény:
A közelgő Tél halkan zenél...*

HILTL ILONKA

HIÁBA

*Hét sovány esztendő tünő peremén
ujrázva dönget néhány bolondos,
lantos legény ..
Hites koldusok. Esztendők ifju vigyázói,
kik hálót meritenek a fekete iszapba
a holnapért.
(Pedig nem kapott koncot a mától
a holnap horgásza még.)
Vörös csóvát gyujtanak a kietlen
éjszakába
örökmécsnek az esztendők fölé.
Hiába.
Az ifjuság fölött
véges uccák vesztője kandikál mát igérve
csókos kapuk mögött
és a percekre morzsált végtelen
vak tükörén
megtörik a messzivágyó fény.
Minek is loholni bódult akarással
a kivénült esztendők nyomán?
Nincs az éjszakának vak sötétje még,
hisz minden uccasarkon
— lámpa ég...*

P. GERGELY BORISKA

CSAK FELNŐTTEKNEK!

MÁTYÁS KALANDJAI

EGY ROMLATLAN IFJU TÖRTÉNETE

Irta: TAMÁS ISTVÁN

Négy napon és három éjjelen megállás nélkül rohant vele a vonat, át városokon, kövér folyókon, zöld mezőkön, fehér hegyeken és bozontos erdőkön, amelyekben még paradicsomian szüz volt a természet és ahol marcona rablók tanyáztak a virágos dombokon.

A podgyásza két kofferből és egy teljesen kész, háromfelvonásos drámából állott.

Pénteki reggel pillantotta meg először Párist.

*

A kiváló szinigazgató csak ennyit mondott:

— A darab kitünő, szenzációs vigjátékot lehetne belőle csinálni, egyenesen ívonne kisasszony testére szabott szerep, de Olivér ne haljon szörnyet már a második felvonásban, ide inkább valami hatásos revüjelenetet...

És abban maradtak ,hogy Mátyás majd átdolgozza a drámát a mai kor szellemében.

*

Uj barátai felháborodottan szörnyüködtek:

— Az a vén gazember prostituálja az irodalmat! Nehogy szóba álli vele!

Az őszhaju, többszörösen akadémiai dijat nyert vigjátékiró, jóságosan átkarolta:

— Majd elviszem a darabját az én szinházamba. Mi is a témája?

Mátyás lelkendezve mesélt a nőről, aki mindennek az oka, aki egy havas éjszakán kimegy a farkasok közé és a férfiről, aki jött a semmiből életuntan.

A hófehér szakállu poéta figyelmesen végighallgatta, bravózott és kijelentette, hogy ilyen siker még nem volt Párisban.

— Hozza csak fel hozzám holnap este — ezzel bucsuzott és egy meleg öleléssel.

Mátyás dagadó keblekkel nézett körül és nem értette, hogy mért röhög rajta az asztaltársaság.

— Belédszeretett az öreg! — hahotázott a kerekarcu festő — vigyázz, téged is elbuktat!

Mátyás nem értette.

— A darabom jó — mondta gőgösen — azt nem lehet megbuktatni!

A fiuk szanaszét dülöngöztek jókedvükben.

— *Téged* fog elbuktatni te falusi kakuk! *Tetszel neki.* Ő *igy* támogatja a kezdő irókat!

Mátyás füllig vörösödött és a legszivesebben sirva fakadt volna. Nem a férfi háborgott benne, csak a drámairó.

*

A nagy szinésznő, akinek nevétől visszhangzott egész Páris, selymek és orchidea illatok felhőjében fogadta.

— A női főszerep meséje? — kérdezte óvatosan, mielőtt Mátyás a felolvasásba kezdett.

Egyébként igen közvetlen teremtésnek mutatkozott és a háztartási küzdelmek után hamarosan családi ügyeire terelte a szót.

— Az a nyomorult uram csak azzal a feltétellel vett feleségül, ha lemondok a szinpadról. Pedig milliószor jobban imádom a művészetet az uramnál.

— Akkor mért hagyta ott mégis?

Ő, méltóságosan:

— Hogy nevet adjak születendő gyermekemnek.

Mátyás tisztelettelteljesen összezsugorodott:

— Oppardon! És mi lett a neve a bébének?

— Semmi. A gyermek nem jött a világra.

*

A nagy kiadó, érzéssel vakargatta a fejét.

— Hiszen a drámа ellen nincs is semmi kifogásom, gyönyörü franciasággal van megirva, csak az a baj, hogy mi nem adunk ki szindarabokat. Ha ön regényt irna belőle! Könnyed, kicsit lirai hangon, mondjuk *Cocteau* modorában, de azért ne legyen annyira pongyola.

Összenéztek és ebben a pillanatban mindaketten tudták már, hogy földi vándorlásaik alatt nem lesz többé dolguk egymással.

A kiadó mélyen meghajolt:

— Tehát a viszontlátásra!

*

Rövidesen egész sereg kiváló művésszel és iróval ismerkedett meg. A fiatalokkal barátságot is kötött, komoly vérszerződést, hogy ápolni és gyámolitani fogják a nemzetközi *Szellemet.* Ez elsősorban természetesen a saját műveikre vonatkozott, de szó volt arról, hogy más tehetséges irásokat is átültetnek a maguk nyelvére. Ám a befutott, európai viszonylatban ismert költők már idegenek voltak a számára, a féktelen monománia megdöbbentette és elriasztotta a közelükből. Csupa desztillált lelkü ember, akik irtóznak átlépni a házuk küszöbét, menekülnek az események elől és a *Véletlent* kulccsal és patent lakattal zárják ki az életükből. Menetrendszerü pontossággal teinek a munkanapjaik. A sikerből élnek, de boldogtalanok, ha az »olvasóval« kell érintkezniök. Differenciált agyvelők. Ha kettő összejön, egyszakmáju tollforgató, kinyujtják lelki csápjaikat és aggódva kémlelik egymást. És Mátyás igazolva látta régi gyanuját: a *zseninek* semmi köze ezekhez a nyavalyatörős, nyápic gerincesekhez, ők *nem tehetnek róla,* hogy a verseik, képeik vagy regényeik jók, tisztára véletlen, hogy *bennük* van a csuda. Abnormis lények, akár egy érzékeny virág, amely mügégével lélegzik.

Látta meglepetéssel: *a bohém és a kispolgár szerepet cseréltek.* A kispolgár ma a fejetetején jár, kokaint szed, hajnalig táncol, piszkos affférokba és adósságokba keveredik. Mig a művész otthon ül az iróasztala előtt, csendes, uri miliőben — feleséggel és gyerekkel a nyakán és forradalmat csinál, történelmet.

Eszébe jutott *Geraldyval* való első találkozása. A költő, aki reggeltől estig robotol, az iróasztala előtt finom meritett papirhalom, csordultig tele apró betüsereggel, amelyből aztán megmarad két sor, két meleg, véres, dobogó sor, mint az alkimistánál, aki katlanokban kotyvasztotta a hegyek ércelt a gyüszünyi aranyért.

— Én is iró vagyok — gondolta Mátyás és rémülettel mérte össze kezdődő hisztériáját a költő idült elmebajával. Igen, őrültek ezek mind, csak ügyesen titkolják, a művészet kényszerzubbonyában.

A lefüggönyözött, néma dolgozószobában kinosan hatott a tüsszentés is, minden sarok a magántulajdon szentségét zengte és amikor Mátyás meglátta a tenyérnyi sárfoltot, amit cipője hagyott hátra a pedáns poéta pompás perzsaszőnyegén, abban a pillanatban tudta már, hogy irodalmi megértésről itt többé szó se lehet.

*

Blancheot a *Dóm*-kávéház terraszán hozta elé végzete, amint éppen gyüjtést inditottak számára a tehetősebb művészek között. A telivér szőke leány ékes germán akcentussal jajongott franciául:

— Megől az anyám, ha ilyen szégyent hozok rá! Agyonvág!

A fáradt bohémek unottan hallgatták, de azért mindenki adott pár frankot. A szerelem itt közügynek számit, közös bünnek és ha kolleganőt ért a baj, bajtársai kötelességüknek tartották segiteni. Hisz egy kicsit valamennyien ludasok voltak. Hogy melyikük a főbünös? Azt csak a jóisten tudná megmondani.

Blanche Mátyás szemében látta megcsillanni a részvétet és neki öntötte ki vékányi bánatát.

— Szülejm szájuktól vonták el a falatot, hogy kijőhessek Párisba szobrászatot tanulni. Egész München ösmeri a családunkat és a Hanzi feleségül fog venni, amint letette a doktorátust. Valami őrület ez, folyton látom magam előtt, az anyámat, ahogy varrja a stafirungomat, a gombokat erősiti a kabátomon, hogy egy évig le ne szakadjanak. Aztán jött az a gazember, ó, ó, ó! *(Iu dokló zokogás.)* Kellett nekem a Szajna partján csavarogni! Gyalázatos teremtés vagyok! Bukott céda!

És leszidta, lepiszkolta önmagát a sárga földig. Ezalatt a kis festőkisasszony visszaérkezett a körutjáról; ötszáz frankot szedett össze az irgalmas burzsuj művészektől és *Poujita,* a csendes japán magához intette Blancheot:

— Nesze, itt van egy klinika cime. A főorvos jóbarátom, ő elvállalja a műtétet. Még marad is pénzed.

Blanche hálálkodni kezdett, aztán könnyes szemmel leült Mátyás mellé és egy csokoládét ivott, három kockával és két tejeskaláccsal.

*

Ezen az éjszakán München összes bünnét, Blanche összes ellenségeit, szerelmeit és csalódásait megismerte Mátyás. Éjfélkor kocsiba ültek, de nem mentek haza. A leány kijelentette, hogy ilyen élvezetes estében még nem részesült soha, pecsételjék meg tehát a ritka barátságot egy pohár borral. Mátyás aggodalmaskodott, mert a pénze erősen fogytán volt és a »*Döglött patkányhoz*« cimzett mulató bizalomgerjesztő portáléja nem igérkezett olcsó mulatságnak. Vele szemben terült el a vendéglő »*A még nem döglött patkányhoz*«, amely épp olyan rablóbarlang, akár a vizavija. Különbség csupán a patkányok között van, amelyek ott lógnak a bejárat fölött csalogatónak. Ugyanis ha az utóbbi cégér kiszenved, nyomban átkerül a konkurenciához, amelynek elve, hogy csak szigorian döglött patkányt akaszt ki a hórihorgas szegre.

A harmadik üveg pezsgőnél zajos lelkiösmeretfurdalásai támadtak Mátyásnak. A részeg nő eszeveszett költekezést vitt véghez, az ötszáz frank szemlátomást olvadozott és Mátyás ugy érezte, hogy alávalóság elmulatni a pénzt, amit a leány becsületének megmentésére adtak össze pajtásai. Az ötödik üvegnél azonban belátta: missziót teljesit, amikor a faj szent parancsának engedelmeskedve megakadályozza, hogy egy induló életet megöljenek.

— Prosit! — hörögte Blanche elborult szemmel és Mátyás felmagasztosult pózzel hörpintette ki a poharát.

Hajnaltájban vetődtek haza. Mátyás ünnepélyesen kezet csókolt a hotel kapujában és bucsuzni akart. Blanche az üstökébe csimpaszkodott:

— SZERETLEK!! SZERETLEK!!!

Mátyásnak semmi hajlandósága nem volt a dologhoz, de érezte: tapintatlanság lenne visszautasitani a finomlelkü leány felajánlkozását. És igy merő udvariasságból vele töltötte az éjszakát.

*

Azt a buta és gondtalan életet élte, amit a gazdag léhütők, akik sarcolni jöttek Párist, örömöt és nőt áhitoztak, fényt és hirt, akár *Tankréd* vitézei a Szentföldön. Kereszt helyett csekkönyv a lobogójuk és mögöttük a gyár, vagy a bank irdatlan frontjai.

Mátyás lézengett átkozott drámájával a szive fölött és közben tartotta a stilust: a taxis becsapta, a pincér becsapta, a portás becsapta, csak a nőket csapta be ő — gondolta elégtétellel és diszkréten hunyorított egyet a szemével.

Aznap este a Montmartreon kóválygott. Most összel egész Párist elárasztották sátrakkal, lottójátékos bódékkal körhintákkal és verklikkel: egy nagy, bábeli vurstli lett a Clichy, véges végig a kóbor müvészet szellős templomaival felpupozva. Az egyik pult előtt Mátyás is megállt. Szerette a tömeget, a lármát, a tolongást, amelyben oly kellemes elmerülni, könyökölni és lelkesedni.

— Segitség! Megloptak!

Mindenki a jajveszékelő nő köré csoportosult és az emberek gyanakodva szemlélték egymást. A tolvajnak még itt kell lenni! Mátyás részvéttel kérdezte:

— Mennyije hiányzik?

— Tizenöt frank! — sirta a leány — de lehet, hogy több is volt!

És reszketve kapaszkodott a mellette álló nőbe, aki hangtalanul könnyezett.

Mátyás a kezébe csusztatott tizenöt frankot. A leány hálálkodni kezdett, az oszladozó kivánesiak pedig azzal a meggyőződéssel mentek tovább, hogy Mátyás volt a tolvaj, de megijedt az igazságszolgáltatástól és ezért inkább visszaadta a pénzt.

*

Hármasban sétáltak tovább. A két leány közre fogta, de csak a szőke csacsogott, a másik meg se mukkant. Mátyás már unta a zsibvásári csudákat, ám a hálás megmentett huzta, cipelte magával és amikor látta a flu kedvetlen arcát, lábujjhegyre ágaskodott, hogy elérje a fülét. Ritka, titokzatos örömökről sugdolózott és Mátyás elnevette magát. Minden bolondságba benne voltak. Ökrön lovagoltak, disznón lovagoltak, léghajóztak és amikor egy hajasbabát nyertek a lottón, a szőke macska majd megőrült az örömtől.

— Nekem adod? Az enyém? — szorongatta a porcellánfejü bábut olyan izgalommal, mintha az életéről lenne szó.

— A tied — mondta Mátyás az ajándékozó fölénye nélkül és a leány egy vad rohammal orron csókolta.

Langyos őszi este volt, a város a leglehetetlenebb szinekben égett és Mátyás meghatottan elhatározta, hogy ezt a leányt megtartja szeretőnek, végig, mig csak Párisban marad.

*

Mátyás érezte, hogy őt itt számontartják rá készültek, várták, aminthogy ez az egész város, a világ szerelemcsárdája, idegenekre van berendezkedve.

A mulató, amelybe bevonultak, feketével volt boritva, az ajtó felett cégérül egy koporsó lengedezett és a gyászjelentésen ennyi állott:

MIELŐTT BELÉPNÉL
GONDOLD MEG:
NEM KELL NÉKED EZ AZ
ÖT FRANK
HOLNAP EBÉDRE?

A dohos kripta zsufolásig tömve volt vendégekkel. A mennyezetről halálfejek, lábszáresontok és oldalbordák lógtak le, mint a szőlőfürtök. A sirboltszerü páholyokban öröklámpák égtek, mümisztérium, müpenész, müdoh és mesterségesen előállitott hullaszag, ami a mütrágya illatát juttatta eszébe és az egész miliő annyira borzalmasan hatott rá, hogy röhögnie kellett: igy palástolta felindultságát.

A lányok csörömpölni kezdtek az asztalon egy sárga, félig már elrothadt karcsonttal és a halálfejü pincér felvette a rendelést: három pár tormás virsli és egy palack vörös bor. A zenekar gyászindulót játszott, valami furcsa, fejfájditó muzsikát, amire táncolni is lehetett a zöld reflektorok alatt. Kisérteties alakok bokáztak a parketton, nyers vadalma és a salétrom szineivel az arcukon, némelyik lepedőt is kanvaritott a vállára, a ventillátor baljósan huhogott és két oszlásnak induló asszony időnkint friss hullaszagot spriccelt szét a teremben.

A Mátyásék melletti koporsóban vén kokott ült méla lesben. Ugy csinált, mintha csak smink, müvészi preparátum lenne a feje. Pedig élethü volt, valódi mumia, akit a viharos párisi éjszakák balzsamoztak be az örökkévalóság számára.

— Egészségedre! — kocintott rá a kislány és Mátyás lefuttatta torkán a tüzes bort. A harmadik pohárnál már készen lettek. Mátyásnak feltünt a másik lány szótlansága és hozzáhajolt:

— Jól érzed magad?

A kicsi mosolygott, a száját tátogatta, erőlködött, pirult, de nem jött ki hang a torkán. A szőke megmagyarázta:

— Etiennette süketnéma.

Mátyást elboritotta a szánalom.

— Szegényke, milyen szerencsétlen lehet!

A szőke elnevette magát:

— Dehogyis szerencsétlen! Többet keres, mint én! Csupa gazdag barátai vannak. És vigyázz, ha előtte beszélsz, mert a szád mozgásáról mindent megért. Öt nyelven tud. Intézetben tanult és gimnáziumot végzett.

Mátyás elcsudálkozott és mint valami természeti jelenséget, bámulta Etiennettet. Most látta csak: gyönyörü függői voltak, az ujján, karján és nyakán arany ékszerek, a szemében pedig nyugtalan tüzek lobogtak. Festék és puder lárvája alatt titokzatosan hallgatott, de ezer arc és szemjátékkal, mosollyal és mozgással tudta felejtetni, hogy nem beszél. Pompásan összebarátkoztak. A kicsi egyenesen szellemes volt és Mátyás hibátlanul olvasott az ajkairól. Még ezt is bevallották:

— Nem lopta ám el senki a tizenötfrankomat.

— ???

— Nem is volt tizenöt frankunk!

És harsányan felkacagtak a háromszemélyes koporsóban.

Mikor a müsorok alatt a kripta elsötétedett, a süketnéma lány egyszerüen gyufát gyujtott, hogy lássa Mátyás száját. Igy folytatták a beszélgetést. Jólelkü lánynak mutatkozott. Igen, a süket ember egy finom világban él. Az élet lábujjhegyen surran el mellette, durva zörejek nem bántják és a kábító forgatagból csak a szineket és az izgató tempót látja. Egy nagy némajáték a világ. Mintha lepisszegték volna a házat, a várost, az országot, Európát, az egeet. Csend legyen! Etiennette nem szereti a zajt! és a menydörgés, a vekkeróra az ajtócsapás pisszegve állnak odébb.

Szőke féltékenyen nézte a hirtelen barátkozást. Dicsekedni kezdett:

— Hétezer frank megtakarított pénzem van. Sokat dolgozom.

— Ugyan mit dolgozol te? — csufolódott Mátyás és a lány sértődötten pattant fel:

— Azt hiszed a szerelem nem fáradtságos munka? Robot! Ezerféle nációt szerettem már! belgát, görögöt, törököt, japánt, oroszt, spanyolt, angolt, négert, arabot, az ördög tudja még milyet nem! Csupa idegen valuta. Autót akarok venni. Már ki is alkudtam egy szép, zöld sportkocsit. Mért csak a Mistinguettenek lehet saját autója?

— Mátyás lelkesen helyeselt és tréfásan hátbaütötte egy szuvas lapockacsonttal. Ittak és szemérmetlenkedtek. Éjfél után felkerekedtek. Mátyás takszit akart hozatni, ám a lányok lehurrogták.

— Kár a pénzért! Jó nekünk a Metró is.

Etiennette az utolsó percben meggondolta magát és kiugrott a már induló vonatból. A szőke dühös arca villámként robogott el előttük és Mátyás gyalog sétált haza ig a süketnéma lánynyal. De a kapunál mégis észretért és a szomszédos hotelbe vitte. Másnap a Louvre elé adott randevut neki, meleg csókkal bucsuzott tőle és miután a lelkére kötötte:

— Pontosan nyolc órára!

Elhatározta, hogy többet nem fog találkozni ezzel a süketnéma csudával.

✸

Már harmadik hete házalta körbe Párist lelke kincsével, ám hiába kinálta, mutogatta, rejtegette, nem jelentkezett érte senki. Nem tolongtak körülötte, nem verekedtek érte, nem licitáltak rá, semmi jelentős nem történt vele három hétig, ép hogy az óráját lopták ki a zsebéből az Opera előtti tolongásban, mig az autóbuszra várt csudar hangulatban. A napjai unottan teltek. Azelőtt minden napnak megvolt a maga különös jelentősége, a Hétfő: szürke csapatvezér, mögötte hat nap sulya, gondja. Ugy sorakoztak a háta mögött lesben, akár egy rablóbanda, amely kegyetlenül ki fogja fosztani. A Kedd kövér hajcsár és mikor a Szerda éjfélkor elnyeli, átvillan rajta az első öröm: derekán vagyunk a hétnek! Csütörtök a gyász és a munka napja, telivér, akár a nagy dög huslégy, amely kilométerekről megérzi az oszló tetem illatát. A Péntek lehangol, mint a gyertyák fénye, de jólesik átbámészkodni rajta lábujjhegyen, mint egy keritésen, hogy hol késik a holnapután. A szombati csaták már nem is fájdalmasak, hisz holnap Vasárnap, a nyugalom és a nyujtózkodás ünnepe, mikor a lélek kiszellőzik.

✸

Este elment a Moulin Rougebálba, táncolni.

Itt keringőznek Páris csillagjai, a kiégettek és akikben még nem gyultak ki a fáklyák. Lila és vörös fénynyalábok ugráltak a teremben és a dzsessz fájdalmasan nyávogott, hogy majd a szive szakadt tőle. 1926-nak a tam-tam a riadója, a tüz, amelyet a legsötétebb Afrikából loptak át éhes harcosok, a tüz, amely falut falura hangol, mint a hegedü. Mert a láng is tud költői magaslatokra emelkedni, akár a lélek. Micsoda zavaros sorsok! Mint mikor a borba tejet öntenek és rózsavizet, ugy árad itt az ember-kotyvalék. A civilizáció karmaiban vergődő négerek, spanyolok, olaszok, csáléfejü orosz kokottok és jukas harisnyáju midinettek, akik zárás után jönnek ide, harmatos piros orral, hogy áldozatkész barátot csipjenek fel maguknak. A muzsika aranyos kődöt huzott rájuk és a szüzi nyafogás, ami a saxofonból sir fel, az agyukra ment, mint a borgőz. Csak az egyházi zene ilyen komor és fekszik ilyen sulyosan a mellre, mint a dzsessz.

Éppen szünetre csengettek, a táncolók levonultak a parkettről, a kis alkalmi kulisszákat ripsz-ropsz összeütötték és vastag lila fénypászmák esőjében bemasirozott a meztelen revü. Mátyás ásitozott. A szomszéd asztalnál groggos csészék mellett két felháboritóan fiatal lány ült. Szinte rájuk akart kiáltani:

— Nem takarodtok haza! Taknyosok!

És megmondani a mamájuknak, hogy ma este büntetésből ne adjon a kis komiszoknak vacsorát.

Lihegve diskuráltak. Mátyás hallotta a fitos egérhangon odavetett apropóját:

— Hál' isten tegnap óta én sem vagyok már lány! Rémes volt.

És összekuncogtak.

Igen, ezeknek a lányoknak teher a szüzesség, nyüg és az »eset« maga kellemetlen, akár a foghuzás. Csak tul lenni rajta mielőbb!

A lokál slágere egy szőke néger nő volt, aki vad bakugrásokkal simult a brutális zenéhez. Mátyás zavarodottan nézte azt felpaprikázott őserőt, amely az erdei istenek önérzetével libegett, zuhant és szökdécselt az asztalok között. Csokoládészinü bőre ragyogott a lámpák fényében és a kócos, szőke hajcsomót ugy hordta a feje bubján, mintha semmi köze se lenne hozzá. Egészség orditott le róla és tizenhatesztendő.

A hajrás tapsvihar szinte oda lökte Mátyás melé, mint egy ütés. Lihegett a melegtől, kis selyemsáliát lecsusztatta a válláról és a felsőteste teljesen meztelenül fordult Mátyás felé.

— Fáradt? — kérdezte a fiu, hogy valamit mondjon.

A táncosnő legyintett:

— Mint a dög.

És a környék tálcáiról leitta az összes pohár vizeket. Széles, gyors gesztusai voltak, olyan ügyes neveletlen, aki pontosan ösmeri a neveletlenség paragrafusait és kinosan be is tartotta őket, akár a gáláns emberek az illem és az uri modor szabályait.

— Kicsoda maga? — nyult a fiu keze után és közben szórakozottan megdörzsölte a mellét, akár az orrát, ha viszket, vagy ha a hidegben megereszkedik.

✸

Délben, amikor kábult fejjel lefelé botorkált a táncosnő lakásáról, mélységes utálat fogta el és ágyenkezés. Ismét *európaivá* vedlett, *fehéremberré* és igy józanul sehogyse tudta megérteni beteges vágyakozását, amely a laposorru néger nő ölébe hajtotta. Ez az undor a faji ösztön demarsa volt, diplomáciai tiltakozás az *idegen vér* ellen és Mátyás a Chatelet nimfája előtt ünnepélyes esküt tett, hogy *soha többé!* Különben is már a torkáig értek a szemrehányások: »mi lesz a jövőmmel? a darabbal? Amerikával?« Az idő mulik és ő szerencsétlen holdkóros ként csak gyüszmékkel a barna boulevardokon. Semmi nagy érzés, vagy indulat. Az Eiffel-tornyot hidegen megbámulta, a Notre Dameban megfájdult a nyaka és a Szajnába beleköpött éjfélkor, amikor a misztérium legmeghatóbbnak igérkezett. Ebben az időben határozottan gyülölte Párist. Skandinávlában szeretett volna lenni, vagy Hollandiában, szélmalmos, rózsásarcu parasztok között, akiknek nyugodt az álmuk és sohasem találkoznak pézsmaszagu kisértetekkel.

✸

Mig az uccán járt, kelt, hol nők szólitották le, hol férfiak. De általában a nők sokkal tolakodóbbak és erőszakosabbak voltak. A védtelen férfi Párisban ezer insultusnak van kitéve. Tisztességes urifiut nem is engednek ki a boulevardra egyedül. A jobbfülébe egy kokott susog szerelemről, a balfülébe egy vakmerő öregur. Az egyik pénzt kér, a másik pénzt igér. A rendőr pedig áll a sarkon fehér kesztyüjében, mint a paradicsomi kerub és röhög.

A Madelaine előtt egy sápadt férfi szédült elébe:

— Uram! ma még nem ettem!

Mátyás tiz frankot vett elő. Éhező kikapta a kezéből, berohant az első csemegekereskedésbe és felzabálta az összes osztrigákat.

Mátyás hozzászokott már az ilyen csudabogarakhoz. A legbizarabb egzisztenciák csődültek köréje a kis litteratus kávéházakban, levitézlett orosz hercegek, politikai és irodalmi kalandorok, hogy sokszor elfogta a félsz: művész-e ő csakugyan. Ennyi gazdag témát, ami itt szabadon kószál, miért nem tud egyetlen nagy regénnyé kiabálni? Hogy nyomdafesték helyett alvadt vérszag büzölögjön a lapokról!

Feldult lelkiállapotban tért be a Madelaine moziba. *Buster Keaton* »A tehenem és én« cimü slágert adták.

Mellette egy nő ült. A nyakán ragyogó ékszer, fülében mogyorónyi kövek és a tokái husos szentháromságban futottak össze, mint a vasuti karambol. Buster Keaton éppen nevetségesen viselkedett, amikor az ismeretlen nő Mátyás nadrágzsebébe nyult. Mátyásnak elakadt a lélegzete. *A kéz nem a pénztárcáját kereste.* A film pergett tovább. A fiunak irtózatos nevethetnékje támadt, az asszony pedig tudomást sem vett róla. Balkeze elegánsan, nyugodtan pihent a bársony karfán, mint aki nem tudja, hogy mit csinál a jobb. Mátyás még mindig nem ócsudott föl. Általában szájasan rossz véleménnyel volt a női nemről, de amikor igy *tényekkel* került szembe, ijedt gyerekké kukult az elképedéstől.

Az utolsó felvonás előtt öt perccel igy szólt hozzá az asszony:

— Akar velem jönni? A bátyámnak óriási rézbányái vannak Kinában. Pompás dolga lenne ott magának.

Mátyás jó fiu, most az ijedtségtől pedig még mindig kisfiu és dadogva igent mond. Hogyne, Kinára borzasztóan kiváncsi!

Az aszony sajátkezüleg irta fel a noteszébe a cimet:

— Holnap délután háromkor várni fogom. A Concorde felől nyilik a főbejárat.

És olyan erőszakosan szoritotta meg a karját, hogy Mátyásnak recsegtek, ropogtak a csontjai.

✸

Ugy érezte magát a párisi nők között, mintha isteni tornyok alatt járna, amelyek után régen áhitozott. Ám alig kezdte csudálni őket, inogni kezdtek, ráomlottak, féktelen földrengésként, hogy örökös menekülés volt az élete. Mátyás tudott annyira józan lenni, hogy belássa: ő nem donzsuán és a hóditásai nem hóditások. A szerelem Párisban olyan magától értedődő, természetes dolog, akár az udvariasság, a merszibien és a szüvuplé frázisai. A kóristaleány, aki odaadja magát, hogy magot vehessen a kanárijának. A megnemértett aszony, aki nyakig merül Páris rejtelmeiben. Teljesen összekuszálták az életét, akár egy gombolyag pamutot.

Az özvegynek, akit sehogyse tudott lerázni, kinjában ezt mondta:

— Vérbajos vagyok!

Mire a bestiának felragyogtak a szemei:

— Én is!

Szorult körülötte a hurok, észrevétlenül megsokasodtak a helyek, ahová többé nem járhatott, mert a sarkon már lesben áltak a boszuért lihegő nők, akiket törbe csalt, akiknek randevut és tartós viszonyt igért. Eleinte csak legyintett egyet:

— Eh, hisz elég nagy Páris, hogy ne akadjanak rám!

De amikor vasárnap szórakozottan lesétált a Bastille felé és az óra alatt megpillantotta Blancheot, aki fehér zsebkendőjével fenyegetően integetett feléje, elhült benne a vér és futásnak eredt. A betörő kapja nyakába a lábait ilyen ádáz sietséggel, ha rendőr tünik fel a horizonton. Aggódva nézte Páris térképét. Kétségbeejtően kicsivé zsugorodott számára Babilon! Két-három biztonságos kerület, ahol még tiszta volt a levegő, itt óvakodott is női ismeretséget kötni, de legkedvesebb boulevardjain már nem mehetett végig, mert rendszerint belebotlott a faképnél hagyott hölgyek egyikébe. Égett a föld a talpa alatt. A hotelben is keresték és barátja, a francia ujságiró komolyan figyelmeztette:

A párisi nőt könnyü megkapni, de nem lehet szabadulni tőle. Csak a halálban. A szakitás vagy végkielégitéssel, vagy vitriollal történik.

Mátyást kiverte a hideg verejték. Milyen banális folyadék ez a VITRIOL regényben olvasva! A párisi lapok törvényszéki rovatában pedig naponta előfordul.

✸

A drámát az utolsó percben vette meg *Brown*, az amerikai filmügynök.

— A rizikó nagy — magyarázta Mátyásnak a szerződés aláirása közben — mert lehet, hogy évekig kell várni, mig eladhatom. De addig is előlegezek rá száz dollárt.

Mátyás reszkető kézzel vette át a méltóságos bankjegyeket és amikor ismét lélekzethez jutott, megkockáztatta a kérdést:

— És mennyi lesz a teljes honorárium?

Az ügynök féllábbal az uccáról kiáltotta vissza:

Majd értesiteni fogom!

Mátyás magánkivül üvöltött utána:

— De hisz nem is tudja a cimemet!

Ám Brown, a fürge ügynök, ekkor már messze járt.

✸

A Gare de L'Estre ugy lopakodott be, hogy az utasok veszedelmes zsiványnak nézték és mindenki keményen megmarkolta a kofferét. A jegy már a zsebében volt. Lassan somfordált a hármas számu trotoár felé, ahol a vonata állott. Megkönnyebbülten sóhajtott fel és ugyan ekkor megpillantotta Blancheot, aki az egyik ablak alatt beszélgetett. Mátyás ból tele tüdővel szakadt fel a fohász:

— Csak EZT usszam meg, uram Isten

Aztán az órára nézett.

— Tiz perc mulva indulás.

Elszántan nekivágott. A ruhája surolta a nő mellét és Blanche megrezzent:

— Pardon!

És anélkül, hogy rátekintett volna, tovább csacsogott.

Mátyás visszafordult.

Az ablakból egy vigyorgó szakállas férfi-fej lógott ki és egy szőrös kar, a mely Blanche arcán csuszkált, mászkált, mint egy ronda hernyó.

— — — — — — — — —

A vonat gorombán rántott rajta egyet. Mátyás szerette volna felrugni önmagát, hogy a bele kiforduljon. Átkozódni, sirni és könyörögni, mint a gyilkos, akit a vesztőhelyre visznek és aki az utolsó pillanatban UJRA akarja kezdeni az életét.

(VÉGE)

HÁROM SZÜLETÉS — HÁROM HALÁL

Irta: LÁSZLÓ FERENC

I.

Aggódva várta és ujjongva fogadta megszületését egy ország. A királynő terhessége szentebb volt minden asszonyok anyaságánál, mert a jövő uralkodóját hordta méhében. Egy nagy ország figyelte féltő szeretettel a trónörökös megszületését, a nagy eseményt, amely a dinasztia fáradt testébe uj vért, uj erőt öntött.

A királynő ágyánál a királyi palota szülőszobájában az ország leghiresebb orvosai várták a döntő órát. A fehér porcellánfalak vakitóan világitottak az ivlámpák szikrázó sugarában, hófehér fényben uszott az egész szoba és a fehér ágyon halványan, kissé lihegve feküdt a királynő. Az udvari orvos mellett négy kiváló szülész-professzor virrasztott a királynő ágyánál, a szomszédos szobában egy-két udvarhölgy és ápolónők vártak fojtott izgalommal. A szoba sarkában az odakészitett müszerek kisérteties fénnyel csillogtak és az izgalmas, néma várakozás nyomasztó csendje szinte hallható volt a fehér szobában.

Órák teltek el igy és időnként megjelent a szülőszoba ajtajában maga a király is, aki a szokottnál emberibb hangon érdeklődött az orvosoknál. Éjfél tájban aztán a királynő fájdalmasabban kezdett hánykolódni a hófehér ágyon. Az orvosok jelentősen néztek egymásra, egy-két fehér mütő-köpenyes asszonyt hivtak be és néhány biztató szóval nyugtatták meg a királynőt. A hatalmas királynőt, aki most csak asszony volt. Vajudó, életet adó anya.

A királynő hosszan és élesen sikoltott és a következő pillanatban már gyönge és mégis visitó gyereksirás ütötte fel a palota csendjét. A trónörökös megszületett. Egy perc alatt nyüzsgő, izgalmas öröm zaja váltotta fel a királyi palota éjszakai nyugalmát. Szárnysegédek futottak, az udvari miniszter ezerfelé intézkedett, mint a megbomlott méhkas rajzottak az udvari emberek. A király boldog volt, ritkán érzett melegség öntötte el a szivét.

Ágyulövések adták tudtul az országnak, hogy a trónörökös megszületett. A királynő fáradtan, szeliden mosolygott, az anyaság büszkesége tükröződött az arcán és féltő szeretettel kereste a gyermeket. Boldog volt mindenki a királyi palotában és azon tul is, az ország messzi zugaiban, ahová a tompa ágyulövések nyomán pillanatok alatt elröppent rádión, telefonon és sürgönydróton az örömhir: megszületett a trónörökös.

Csak az ujszülött sirt keserves nyivákolással, mintha haragosan tiltakozna ellene, hogy akarata ellenére életre hivták és egy ország gondjait akarják a vállára rakni.

✲

A szülészeti klinika mütőszobájában feküdt az asszony. Nem volt már fiatal és most félve, ezer aggodalommal várta első gyermekét. Kispolgári asszony volt, az ura valami hivatalban görnyedt reggeltől estig. Örökös vendégük volt a munka és a gond, amely sokáig utját állta a gyereknek. Szerettek volna gyereket, de féltek is tőle, mert kettőjük számára is kevés volt a pénz, amit a férfi elsején hazahozott. Nagy gondot jelentett egy harmadik és félve néztek a jövő elé, a mely a gyermeknevelés tömérdek gondjával-bajával ijesztette őket. Évekig küzdöttek a gyermek ellen, de most már hiábavalónak bizonyult a harc, a gyermek követelően és erőszakosan jelentkezett.

A klinika sivár épületében az élet termékenysége ujjongott, óránkint uj emberkék születtek és olyan volt az egész üzem, mint valami nagy embergyár. Az inspekciós orvos álmosan és közömbös unalommal teljesitette kötelességét és arra gondolt, hogy hol fogja tölteni holnapi szabad estéjét. A vajudó asszony magárahagyva, ezer félelemmel a szivében várta a mindinkább erősödő fájdalmak beteljesülését, a testéből kiszakadó testet, a gyermeket. Egész életét átgondolta, vagy inkább átérezte most pár perc alatt és már nem lázadozott a sors ellen, amely anyává teszi. Már szelid megnyugvással várta a gyermeket, öregedő asszonyéletének nagy megujhodását.

Az orvos néhány közömbös utasitást adott a szülésznőnek, a levegőben a fertőtlenitőszerek erős illata gomolygott és az asszony félkábulatban feküdt a mütőasztalon. A fájdalom eltorzitotta az arcát és nehezen lélegzett. Néhány órán keresztül szenvedett igy, mig végül a felszabadulás örömérek és a fájdalom megmérhetetlenségének a hangja tört ki belőle majdnem artikulálatlanul. A gyermek, a jövő dolgozó embere már mellette pihegett.

Csönd volt a klinikán, amikor az asszonyt a mütőszobából visszavitték a közös kórterembe. Néhányan kiváncsi pillantást vetettek feléje a szomszédos ágyakról, más fájdalmas anyák és asszonyok. Ő magához szoritotta a reszketegett és most már mégis annyira szeretett gyermeket, féltő aggodalommal és ebben az ölelésben már benne volt a védelmező anyai kéz minden áldozatkészsége, a nagy elszántság, amellyel könnyebbé akarta tenni a küzdelmekre és munkára született uj ember életét.

A mütőasztalon ekkor már más asszony feküdt.

✲

A piszkos kamra zugában huzódott meg a kis cseléd, mint a szégyen szimboluma. Piszkos rongyokon feküdt gyötrődő sirással; megkinzott, fájó teste lázban égett. Elhagyatva, mindenünnen elkergetve itt bujt meg ebben a döbbenetes órában a nagy udvar végén, raktárak és istállók mögött a büzös kamra sötétjében. Nem tudta felfogni, mi bünt követett el, hogy igy kell bünhődnie. Szeretett és azt hitte, viszontszeretik és későn tudta meg, hogy hazudtak neki, becsapták, rászedték csunyán. A férfi cserbenhagyta és ő magára maradt a terhességgel, ami átkot jelentett neki. Kaotikus összevisszaságban kavarogtak előtte a mult és a jövő bizonytalanul összevegyülő képei és csak egyet tudott félelmetes bizonyossággal: gyereke lesz.

Nem is tudta igazán, hogy mért kell szégyenkeznie. De elkergették hazulról, megtagadták azok, akikhez bizalma volt, még az a férfi is, aki mindennek az oka és ő ösztönszerüen elrejtőzött ebben a piszkos és sötét zugban, ahol bizonyosan nem talál rá senki. Szörnyü fájdalmak tépték a testét és nyöszörgő, magába fojtott sirással gondolt rá, hogy más asszonyokat ilyenkor mennyire tisztelnek, hogy körülveszik őket becéző gyengéd szeretettel, mig őt megvetik, mint a gonosztevőt és magárahagyják az anyává magasztosulás órájában.

A kamra törött ablakain besüvitett a szél és gyötrődő nyögéseire csak a lompos házőrző kutya figyelt fel. Ez az állat kitartott mellett ebben az órában is, mintha pótolni akarta volna az emberek szeretetét. A szenvedő asszony teste meg-megvonaglott a szalmára dobált ócska rongyokon és lázas gondolataiban már nemcsak magáért, a maga elrontott életéért aggódott, hanem az eljövendő gyermeke sorsáért is, a kis kitagadott, törvénytelen gyermekért, az ártatlan csöppségért, akinek nem lesz apja és aki támogatás nélkül, szerető szülői otthon nélkül fog felserdülni, névtelenül, mint a társadalom szerencsétlen számüzöttje.

Tehetetlenül temette könnyes arcát munkától durva kezeibe. Óh, mit nem adott volna, ha most meghalhatna itt elrejtőzve, még meg sem született gyermekével együtt, ha megmenthetné magát és azt a kis életet kivánó másik embert a szégyentől, szenvedéstől, szomoruságok légiójától. De az életet és halált nem lehet kormányozni, az irányitja az ember-bábuk tétova lépteit és a szegény szenvedő cseléd ezt érezte.

Később elvesztette az eszméletét és amikor magához tért, maga sem tudta, hogy percekig vagy órákig feküdt-e öntudatlanul. Csak azt érezte, hogy nagyon gyönge és maga mellett a piszkos rongyokon egy meleg, ficánkoló kis testet érzett: a gyermekét. A senki fia, a törvénytelen gyermek megszületett.

A kamrában sötét volt és a törött ablakon sem hatolt be fénysugár.

II.

Félelmetes csend volt a királyi palotában. Mintha a szomoruság vára lett volna a hatalmas ház, az aranycirádás, biborfüggönyös termek bánattal voltak teli. Haldokolt a király. A magas ágyon, a selyemtakarók alól csak egy megkinzott sápadt fej jajdult elő. Hol volt most erről a fejről a királyi korona, ki mondta volna, hogy egy ország urának, milliók parancsolójának büszke feje ez? Csöndes öregember feküdt a halálos ágyán, végső óráját élő szánandó ember, aki már nem volt uralkodó, hanem csak tehetetlen, a haláltól félő, szomoru öreg.

Az udvari orvos a napok óta tartó virrasztástól kimerülten ült a betegágynál, mellette még két orvostanár virrasztott. Ők jól tudták, hogy már hiába minden, eddig mesterségesen meghosszábbitották a király életét, de most már gyengék a hatalmas erővel, a halállal szemben, a végső óra ez és semmiféle szerrel nem lehet a szivmüködést tovább meghosszabbitani. Az orvosok is már csak a halált várták.

A király tehetetlenül, esdeklő szemekkel nézett rájuk. Életében sohasem félt semmitől, csak tőle rettegtek milliók; sohasem kért, csak tőle kértek vagyont, hatalmat, életet. Most először rettegett a király és elsőizben könyörgött. A megsemmisüléstől, a nagy misztikumtól félt, a fekete semmitől, amit jönni érzett, a haláltól, amely erősebb nála és mindennél hatalmasabb. És életet koldult az Istentől, az orvosoktól, lakájától, akárkitől, életet, csak még néhány esztendei nyugalmat, örömet, életet! Hány embernek adta vissza az életet, gondolta ezekben az utolsó percekben és most nincs senki, aki az ő életének megkegyelmezne...

Megremegett a félelemtől, amikor hirtelen tisztán érezte, hogy nincs menekvés. Félt, mint a megriasztott szegény kisgyerek, aki a sötétben küzköd láthatatlan rémekkel. A szemei előtt elhomályosult minden és az előtte kavargó végtelen sötétségben is félelmetes rémek incselkedtek. Az udvari gyóntató jelent meg a halálos ágynál, ima mormolása töltötte be a betegszoba csendjét és a király öntudatának utolsó fellobbanásával most megerősitve látta eddig még bizonytalan szörnyü félelmét: vége mindennek. Tehetetlen, kétségbeesett félelmet érzett, valami szörnyü borzadást egészen az utolsó percig. Aztán már nem érzett semmit. Nagyot rándult és mereven elnyult a selyemtakaró alatt. A király meghalt.

Nyüzsgés zaja, izgalmas intézkedések lármája váltotta fel a következő percben a királyi palota csendjét. Szárnysegédek futottak, az udvari miniszter ezerfelé intézkedett, mindenki el volt foglalva. Az egész országban megszólaltak a gyászt hirdető harangok.

Az élők futottak az élet után. A halott király egyedül, magára hagyva feküdt a kihült ágyon.

✲

Asszonyi zokogás, gyermeksirás jajongott a polgári hálószobában. A dolgozó ember, az egyszerü szürke polgár a halállal vivódott. Az egymásmellé tolt családi ágyak egyikében feküdt, az arca szörnyü rémületet és valami furcsa csodálkozást tükrözött. Tegnap még dolgozott, ugy mint évtizedek óta mindennap, még tervei voltak, kicsinyes bosszuságai és apró örömei és ma itt fekszik menthetetlenül. A halálos kór orvul, hirtelen támadta meg, a szakadatlan munka alatt váratlanul megroppant és az előbb tisztán hallotta, amikor az orvos az ajtón tul lemondó szavakkal készitette elő a feleségét arra, hogy legfeljebb már csak órákig tarthat az élete.

A feleségére és a gyermekeire nézett bucsuzó szemekkel és a mellette álló másik ágyra esett a tekintete. Milyen rövid volt az élet... Mintha csak tegnap lett volna, amikor megesküdött az asszonynyal és azóta... Megállás nélkül dolgoztak és csak ezek az ágyak adtak néhány órás pihenést és örömet sivár, gondterhes életüknek. Itt fogantak meg gyermekeik, mintha csak néhány napja lett volna... és milyen nagyok már ezek a gyerekek.

A robotos munkában nem volt ideje észrevenni, hogy az élet elmult. Gyorsan és meglepetésszerüen mult el az élet még mielőtt megpihentett volna. Tompa szomoruság markolta össze beteg szivét. Hogy remélte még tegnap is, hogy a szüntelen munka után nyugalmas, csendes öregség következik, jóleső pihenés, egy munkásélet szerény jutalma. Most vége ennek a reménynek is, ami a nehéz küzdelmekhez erőt adott.

Meg kell halni, érezte kétségbeesve és lázongott az orvul rátörő halál ellen. A szegény küzdő ember most a leghatalmasabb ellenféllel szállt harcba, de tudta, hogy ebben a küzdelemben is alulmarad, mint egész életében mindig. Élni szeretett volna, sohasem érzett még ilyen életkedvet, mint most az utolsó órában. Görcsösen kapaszkodott az asszonya kezébe, mintha az életet szoritaná magához és sohasem akarná elengedni.

Az asszony magábafojtott sirással simogatta a haldokló verejtékes homlokát. Aztán hirtelen felsikoltott, mert a férfi szemei mereven, üvegesen szegeződtek rá. A szive fölé hajolt ijedten, de az már néma volt. A férfi még halálában is görcsösen szoritotta az asszony kezét, halvány arcán pedig a rettegés utolsó borzadálya rémlett.

✲

A fülledt, rosszszagu kórteremben magárahagyva hánykódott az ágyon a senki fia. A sürün egymás mellé állitott ágyakból nyöszörgések és sóhajtások szálltak az éjszakába, rossz kigőzölgések tették elviselhetetlenné a levegőt. A kórterem sarkában homályos fénnyel égett a villanylámpa és egy apáca járt nesztelenül fel-alá. A szomoruság és a halál rideg házában, mint valami végső, vigasztalan raktárban, vártak a pusztulásra magukkal tehetetlen emberroncsok, mint kiselejtezett rossz lim-lomok.

A szegény nyomorultnak, a cseléd fiának tüdeje veszettül sipolt. A halálos kór, amely egyedüli öröksége volt, most végső birokra kelt vele. Ugató köhögés tört elő horpadt melléből és a szomszédos ágyakból haragosan néztek feléje a többi szenvedők. Ő lázasan forgolódott az ágyon és dobálta forró testét a csikos ágynemü fölött.

Egész élete lemondás, nélkülözés és szenvedés volt és most mégis irtózott attól, ami elkerülhetetlenül közeledett. Utolsó volt az utolsók között is, már kicsiny gyerekkorában megvetették és kiközösitették a társai, mintha tehetett volna arról, hogy ostobák a törvények, amelyek megfosztották a családi névtől. Törvénytelen gyermek volt és ez a szégyenbélyeg ott égett a homlokán még akkor is, amikor erről már kevesen tudtak. Elkeseredett, örömtelen ember lett, hajszolt igavonó. Senkisem akadt, aki szerette volna és sohasem hallott egy gyöngéd szót. Rongyos, éhező nyomorult élete durva munkában őrlődött fel és még akkor is nehéz zsákokat cipelt, amikor a tüdejét már egészen kiköpködte.

Most mégis rettegett a haláltól. Érezte, hogy azt, amit itthagy, nem kell sajnálnia, de mégis valamit várt még, valamiben még reménykedett ez a nyomorult élet is. Egy kis szeretetet, valakit, aki megosztja vele a sulyos gondokat, egy jóságos kezet, amely ápolni fogja. Ehhez az utolsó reményéhez görcsösen ragaszkodott mindvégig és most, hogy tudta, hogy már ez sem válhat valóra, megcsalatva, kifosztva érezte magát. Utolsó órájában is a szörnyü igazságtalanság fájdalma marcangolta és rémülten eszmélt rá, hogy az élet adósa maradt mindennel. És most mégis a halál következik már. A félelmetes ujabb rém, az utolsó. Miért kellett élnie és miért kell most meghalnia?... Hörögve átkozódott és a tüdeje, mint rossz fujtató ijesztő melódiákat sipolt.

Amikor később az apáca az ágya felé nézett, ott csendes volt már minden. A kedves nővér keresztet vetett és letakarta. A kórterem többi betege megkönnyebbülten vette észre, hogy az ugató köhögés megszünt. A nehéz levegőjü szobában eggyel kevesebben lehelték ki a rossz, fojtó gőzöket.

Hajnalban érte jöttek, egy fekete targoncára tették és a hullaházba szállitották.

Mérő Margit:

Minek is tovább menni?

Nem szeretem a vánkost
sem a tüvet,
perzsaszőnyeg selymét,
vagy iróasztalom hideg mappáját
ha ráborulok néha;
sem a kályha cirádás csempéjét,
vagy a strand parti homokját
arcomon ugy,
mint a tenyeredet!
Tenyered puhább a váskosnál
és frisebb, mint a tü,
selymes és hüs,
s a szeretet melege ugy árad belőle,
hogy a meleghullámu kályha,
meg a parti töveny elszégyenkezhetnek miatta,]
Tenyeredben arcom olyan boldog!
Szemem soha bátrabban nem hunyódik.
Bizakodóbban sehová nem simul a bőröm
mint a kezedbe,
fejemet nem hajthatnám megadóbban
a legnagyobb fáradtság után sem
más pihenőbe...
Halálos jóérzéssel csuklik belé az arcom,
ugy érzem: minek is tovább menni
vagy kinyitni még valamire szemem?
Hiszen megérkeztem a nyugalmas célhoz
s egy sóhajjal elengedném már
mint a további életet.
Ilyenkor csusztathatnád guillotin alá fejem:]
Ilyenkor ölhetnél meg egy szoritással,
ötletből, hirtelen, ösztönös emberállatsággal]
s hördülő védekezésemet ekkor tenné bénává]
a pokoli gondolat,
hogy egyetlen bizalmas menedékem tör így rám.]
Gyilkosabb volna e gondolat — szörnyűség kezdenél]
s hamarabb végezne velem!
Vigyázz, mert megölhetsz ma is — bármikor,]
ha megütsz a kezeddel,
vagy elhuzod egyszer fejem alól a tenyered!]

ILLÉS PRÓFÉTA

Irta: LUCIA

A csengő berregve megszólalt.

A kis lány fölkönyökölt az ágyban. Érdeklődéssel figyelt. A vékony, finom gyermek karja ugy támasztotta alá sötét fejecskéjét, mint egy tulipánnak a szára. A szomszéd szobában meleg ismerős férfi bariton zendült meg. Pirkó arcát elöntötte a vér. Hirtelen hátra feküdt, lesimitotta a paplanát és eligazitotta a hajfürteit.

A meleg bariton közvetlenül az ajtó mögött zengett: »Bemehetek hozzá?« És anya hangja: »Hogyne, parancsoljon tisztelteles ur«.

Az ajtóban megjelent a pap nyulánk alakja.

— Jó napot kis beteg! Hogy vagyunk?

— Óh, tiszteletes ur! Milyen jó... köszönöm, hogy eljött hozzám.

A pap fesztelenül huzott egy széket az ágyhoz és megfogta Pirkó kezét.

— Hogyne jöttem volna, mikor tudom, hogy az én kedves kis tanitványom beteg. Hiányzott ám a hittanórán.

A Pirkó keskeny arca rózsás volt, a szeme csillogott, e percben cseppet se látszott betegnek.

— Óh, ugy szerettem volna már iskolába menni tegnap, egész jól érzem magam, de a doktor azt mondja, még legalább két hétig kell feküdnöm.

A pap elfordult egy pillanatra, aztán még szorosabban megfogta Pirkó átlátszó kis kezét. Meleg, szürke szeme nedvesen fénylett, ahogy a gyermekre nézett, akit szivéből szeretett és akiről tudta, hogy meg kell halnia.

Gyorsan beszélni kezdett, a hittan óráról, az osztályról, hogy ki felelt és miből. Erőltette az agyát, hogy emlékezzék pont a negyedik fölsőben történt eseményekre, amik Pirkó számára a világ legérdekesebb dolgai voltak.

— És mi volt a magyarázat? — kérdezte Pirkó a maga felsőbb-lány stilusában.

— Illés prófétáról beszéltem.

— Illés próféta. Melyik is volt az? Az most volt először?

A pap örömmel kapott az uj témán:

— Illés próféta, az a szent férfiu volt, aki... — a hangja mélyen zengett, mint mikor a szószékről beszélt.

Pirkó ugy hallgatta, mint egy szép mesét és közben édes bizsergést érzett. A karcsu barna ujjaiban kezdődött, a kezében, amit átölelve tartott a pap erős fehér keze és végig borzongott a testén a paplan alatt.

Eszébe jutott, milyen sokszor vágyott erre, óra alatt, vagy a templomban. Elnézte a pap szép fehér kezeit és mindig ugy szerette volna, ha megsimogatja, ha valamiképpen hozzá ér, a hajához, vagy a nyakához. Néha meg is tette, ha jól felelt, vagy ha régen nem látta. Különösen az előtt, mig kisebb volt. Pirkó olyankor mindig nagyon boldog és büszke volt.

De ezt..., hogy igy ül mellette és fogja a kezét... milyen szerencse, hogy beteg... ha meggyógyul, megint csak az iskolában fog beszélni vele.

Egyszerre megrémült arra a gondolatra, hogy ez nem maradhat igy, hogy mindjárt, talán már ebben a percben, elfogja engedni a kezét és elmegy. Minden erejéből átszoritotta a kezén nyugvó kezet és barna bársony szemei könnyes ijedtséggel tapadtak a pap arcára.

A pap beszélt Illés prófétáról, hogy tüzes szekér szállt alá az égből és magával vitte és hogy a nép mindig visszavárta és... egyszerre görcsösen átfogták kezét a barna ujjak.

— No, Pirkó kislányom, mi baj van? — kérdezte ijedten, ahogy a gyermek könnyes szemébe nézett.

Pirkó torkán nem jött ki hang.

— Hogy szeretem, érezte, milyen borzasztóan szeretem! — és egyszerre odaszoritotta fürtös fejét a pap kezéhez.

A pap félve keresgélte végig Illés próféta történetét. Vajjon mi izgathatta igy föl a kis beteget. A halál, persze a halál gondolata. És már halálfélelmet vélt látni a Pirkó rémült szemében és az élethez való kétségbeesett kapaszkodást a szenvedélyes mozdulatában.

Akkor nagy, forró részvét ömlött el benne. Az ölébe szerette volna venni és vigasztalni és meggyógyitani ezt a szép barna gyermeket, akinek Isten kifürkészhetetlen akaratából meg kell halnia.

— Pirkó, kis Pirkó, suttogta, nem szabad — és fölemelte és simogatta a kezébe fészkelt fejecskét. Az sápadt volt és lázban égtek a barna bársonyszemek.

A pap fölé hajolt és megcsókolta. Talán a Zola csodatevő püspöke jutott eszébe, aki megcsókolta a betegeket: »Si Dieu veut je veux« és a betegek meggyógyultak, vagy egyszerüen elfeledkezett papi és tanári tekintélyéről és ki kellett fejeznie a lelkében fölgyült szeretetet és jóságot. Vagy a beteg leány megint az a kis baba lett szemében, akit ő keresztelt és akit ha az uccán meglátott magasra emelt és összecsókolt.

Egy pillanat volt csak, egy futó surolása az arcnak az ajkakkal, de a másik pillanatban két karcsu barna kigyó szoritotta körül a pap nyakát hihetetlen erővel és egy keskenyre zárt lázas száj gyermekes ügyetlenséggel préselődött az ajkaira.

Honnan vette a beteg gyerek ezt a vakmerőséget, ő maga se tudta. A két karcsu kar lehullott, mint letört virágszárak, a szemek zavart félelemmel tágultak a fölemelkedő pap szemébe, de az arc rózsás volt, a száj nedvesen piros és a keskeny test a paplan alatt boldog izgalomban remegett.

A pap lassan végighuzta a kezét a homlokán. Mit csinált ő itt... Az ablakhoz ment és fejét az üveghez szoritotta. Pirkó félénken figyelte. A pap arcát is halvány rózsaszinben futotta be a vér, de csak egy pár pillanatig. Mire visszafordult, már a szokott jóságos, nyugodt mosoly ült az arcán, amit tett, vagy ami történt vele, elintézte az ő Istenével.

— Szóval — mikor Illés próféta meghalt — mondta mosolyogva és vissza ült a székre az ágy mellé és folytatta az Illés legendát.

Pirkó ugy nézett rá, mint egy szentre.

*

Másnap futó tüzként járta be a hir a hivőket, hogy a pap hirtelen meghalt.

Vasárnap volt. Délelőtt még megtartotta a szentbeszédet és csak egynéhány közelálló vélt emlékezni, hogy milyen sápadt volt.

Istentisztelet után a paplakba ment és az egyházfi, aki alig félóra mulva bekopogtatott hozzá, halva találta az iróasztala előtt a nagy karosszékben.

Anya elakarta titkolni Pirkó előtt a szerencsétlenséget, de csaknem rögtön megtudta a cselédek sirásából, az izgatott telefonálásokból és anya meg apa földult arcából. A papot bálványozta az egész község és az egész várost betöltötte a jajveszékelő, pásztorától megfosztott nyáj panasza. Krisztusi jósága, igazi, hivatott lelkipásztor volta, az a szinte szuggesztiv erő, amivel a jót sugározta és terjesztette maga körül, szavának meleg zengése, szellemének káprázatos gazdaságsága, melyek életében már osztatlan lelkesedést és bámulatot szereztek neki, most a tragikus esemény árnyékában legendaszerüvé nőttek és a nép kezdte ugy emlegetni, mint szentet, akit Isten azért vett magához, hogy jobbjára ültesse, mert nem erre a világra való volt.

Mindenki tudott róla valami csodálatos eseményt.

A pap szegényeket kisegitett a nyomorból, betegeket meggyógyitott, ártatlanokat kiszabaditott, gonosztevőket megjavitott.

Az események igazak voltak és mégis határosak a csodával.

Pirkó merev testtel nagy lázban feküdt.

— Én öltem meg, én vagyok az oka — mondogatta magában. Lázas fantáziájában egész másképen látta a tegnapi jelenetet: A pap, aki jó volt, szent volt, tiszta volt, miatta bünözött. Ő volt az, aki bünre csábitotta. Ő, aki szerette, aki szivesen meghalt volna érte. Ő az oka, hogy a pap kiesett az isteni kegyelemből.

Ez a büntetés, amivel Isten sujtotta, ez is azt bizonyitja, hogy nem volt földi ember, földi bünökkel. Szent volt, próféta volt, akinek nem lett volna szabad bünbe esni.

Egyszerre hosszu szürke utat látott. Lehajtott fejjel ment a pap és az ut végén várta Krisztus és Pirkó lázasan dobálta magát az ágyban, ugy szerette volna megmondani, hogy mindennek ő az oka és sietni akart, hogy előbb érjen oda, mint a pap és megmondhassa. És akkor egyszerre a pap volt a Krisztus, aki az ut végén állt és Pirkó ment az ut egyik feléje és mikor oda ért, letérdelt eléje és azt mondta:

»Tiszteletes ur kérem, nem készülhettem Illés prófétából, mert beteg voltam.« Ekkor a pap lehajolt és ő megint át akarta ölelni a nyakát, mint *akkor*, de nem merte, olyan sokan voltak körülöttük és mindenki sirt és a harangok mind zugtak.

A harangok zugtak és az egész háznép a temetésen volt.

Anya megparancsolta a szobalánynak, hogy maradjon Pirkónál, de az egy darabig ott sirdogált az ablaknál, aztán, hogy a menet föltünt a másik uccában, egy pillantást vetett a becsukott szemü betegre és kifutott a sarokra.

Pirkó akkor egy sziklás hegyoldalt látott, ahol fáradtan, lehajtott fővel ment a pap. Fönt a hegyen állt az Isten. Most olyannak látszott, mint Zeusz a mithológia első lapján. Jobbjából villámok pattogtak és Pirkó sietett a pap után. Előbb akart oda érni, hogy megmondhassa, hogy ő, csak ő az oka mindennek, őt kell büntetni. Kuszott a pap mögött a hegyre. Egyszerre észrevette, hogy az ágyában van. Fölkelt. Belebujt fehér flanell pongyolájába, meleg posztócipőibe, amik az ágy mellett voltak. Kabátot akart venni, meg kalapot, de a szekrény zárva volt, anya bizonyára elvitte a kulcsot. Nem baj.

Pirkó kilépett az uccára. Enyhe tavaszi nap volt. Pirkó a kéklő levegőben maga előtt látta menni a papot és sietett utána.

Előtte nagy tömeg ember ment, sirva és énekelve. Pirkó a fal mellett suhant, mint egy fehér árnyék.

— Megyek az Istenhez — ismételte magának.

Egyszer csak kiértek a temetőbe. Pirkó már nem látta a papot. Egyszerre tisztán tudta, hogy ott van a koporsóban, hogy el fogják temetni, hogy *meghalt* és hogy ez a temető, ahova neki nem lett volna szabad kijönni, mert ő beteg és otthon van az ágya. Egy széles tuja nőtt az egyik siron, amögé bujt el.

A kék fellegek gyülekeztek, a nap elbujt és hüvös szél borzongatta meg a kis beteget. Lábai remegtek, le kellett ülnie a sirra. A papok beszéltek, a kántorok énekeltek, de Pirkó nem hallotta, csak nézett a fekete koporsóra és ugy érezte, nem lehet, hogy ott benne van a pap, nem lehet, hogy ugy meghalt, mint a többi ember és ugy betegyék a földbe és *megszünjön*, mint mások, akik meghaltak.

A felhők mind feketébben gomolyogtak. Egyszerre csak mennydörgött és a keleti égből éles villám szakadt ki. Pirkó kitágult szemekkel látta, hogy a felhők, mint nehéz szürke bársony függönyök, nyilnak szét és a kiömlő aranyfényben megjelenik egy tüzes szekér, négy szárnyas tüzparipa röpiti végig az égen.

Nyugat felől kibukkant az alkonyodó nap és aranyfényt sugárzott a siró, gyászoló tömeg fölé és ebben a fényben Pirkó megint látta a pap alakját lebegni és látta a tüzes szekeret, amint nagy ivben vágtatott felé az égen.

Akkor boldog kiáltás tört ki Pirkóból és hátra hullott a tuja lombok közé.

*

Mikor a gyásznép temetés után kifelé tódult, ott találták meg Pirkót az idegen siron. Édesen aludt, mintha saját ágyacskájában feküdt volna.

HARCZ MIHÁLY:

Emlék

A délután estbe szürkül.
Már régen vágyom a rég nem látott
Kedves ucca vad zuhatagába
Máig a nőt vártam
S megöltem, mert sokáig vágytam.

Emlékek! Hühók. Tobzódások.
Az emlékezés kegyetlen önkinzás.
Már azt sem tudom, merre jártam tegnap,
S nem tudom lesz-e még vidám, nagy álmom.

A halált most elhessegetem,
Mert tudom, az életem több mint vad kiáltás,
Az életem több, mint örök tobzódás.

Mégis hordom az átkot
Mit elültettek a szivek,
Várom, mig nem lesz senki, aki átkoz.

Hiába kérded, mi volt?
Lelkemben némaság volt
Kérded, mi lesz?
Nagy némaság lesz.

Voltam s akartam lenni,
Nem tudom jó volt-e,
Nem tudom jó lesz-e.

Régi, régi kérdés kinoz
S megmondani csak néked merem,
ó jaj volt egy nagy szerelmem,
Akit én szerettem s utána megöltem
Megöltem, hogy ő legyen az egyetlen,
Hogy ő legyen a minden,
Ki után már minden hiába lenne
Ki után soha senki se jön.

És mindez mért volt?

Mért néztem utána a zajból az árnynak
Mért voltam mindig a szerelmes nyárnak
Bus szeretője mért nem a vágynak
A soha-halálnak, bárminek másnak.

Ó, csak még egyszer visszamehetnék
Az életem nem lenne többé hiába,
Nem lenne hiába s nem lenne gyáva
Senki a halálra s nem halna hiába.

ÁLMATLAN ÉJ

VIGJÁTÉK 1 FELVONÁSBAN

Irta: SZENTELEKY KORNÉL

Személyek:

Az agy értelmi része.
Az agy érzelmi része.
A gyomor
A szív.
A máj.
Altatószer.
Vérsejtek.

A szin egy fütőház belsejéhez hasonlit: kerekek, szijjak, csövek, drótok, lámpások. Fent emelvényen ül, helyesebben trónol a két agyfél. Helyük parancsnoki hidhoz hasonlatos, előttük hatalmas kormánykerék, melyet az agy értelmi része forgat lassan, békésen. A reflektor ide szória legerősebb fényét, az agy két része szinte vakitó világosságban fürdik. Alattuk áll a gyomor mögött egy kazán nagyobb ajtóval, mely mögött piros fény duruzsol, előtte lombikok, retorták, lefelé vezető csövek. Tőle balra s kissé magasabb emelvényen ül a szív, mely mögött hatalmas inga mozog jobbra-balra. Az emelvény alatt két csapóajtó. A gyomortól jobbra, de már egészen a földszinten ül a *máj*. Asztalszerü alkotmány van előtte apró reteszekkel, fiókokkal, melyekből kis csövek nyulnak ki s egy hatalmas csőbe torkollanak, mely ívben lefelé hajlik, mintha a szinpad alá vezetne.

Mikor a függöny szétnyilik, ritmikus zugás, dörömbölés, sipolás, mely azonban hamar halkul, csillapodik.

A gyomor (30—40 év körüli jól táplált férfi fehér kötényben, szakács sapkában. Derült, kövérkés arc, bosszankodása nem komoly. Szeret nagyképüsködni. Sürgölődik a lombikok és kazánok között, kémleli, hogy jól ég-e a tüz s ilyenkor vörös fénykévék hullanak rá. A máihoz beszél): Borzasztó ez a köhögés. Az embert nem hagyják nyugodtan dolgozni. Annyi dolgom van evvel az öt szardiniával, nem is értem, hogy lehet este öt szardiniát leküldeni. Utoljára is az embernek éjjeli nyugalomra is szüksége van. Hol van itt a szociális érzék, hol van itt a munkásvédelem? Nem találja ezt felháboritónak, kedves nagysád?

A máj (korosabb kövér nénike, maga a közönv, a jovialitás. Egykedvüen üldögél asztala előtt, mint valami gyümölcsárus kofa, öltözete is ahhoz hasonlatos. Nagy ritkán csavar vagy igazit valamelyik csavaron, legtöbbször bóbiskol. A gyomor felé): Én nem törődöm ilyesmivel. Ezekből a köhögésl rohamokmokból sem sokat érzek. Ami pedig a dolgomat illeti én nem sietek vele. (Ásit.) Majd csak elvégzem egyszer.

A gyomor (élénken): Nagysád roppant könnyen veszi a dolgot, hogy ne mondiam: flegmatikusan. Majd meg ietszik látni, mennyi baja lesz evvel az öt szardiniával és mennyi olaj van hozzá! Még olajos kenyér is jött utánuk. Nem értem, hogy fogadhat el szái önagysága ennyi zsirosságot? Elvégre is nem vagyunk mi szappangyár! Persze neki ott fenn semmi komoly dolga sincs, még meg se őrli rendesen a táplálékot és máris leküldi hozzánk. Mi pedig dolgozhatunk. Ez igazán nem eljárás, ez nem munkamegosztás! (Kis szünet.) Aztán mit szól ehhez a habos süteményhez? Szerencse, hogy tojáshab meg sacharin van benne, igy könnyebben végzek vele. (Ujabb zakatolás, sipolás, mely azonban hamar elmulik.) Már megint! Ez borzasztó! Igy nem lehet dolgozni.

Az agy értelmi része (idős, szakállas férfiu, görög bölcshöz hasonlatos. Nyugodtan ül, nagyon keveset mozog, beszéde lassu, megfontolt): A jobb kéz dobja el a cigarettát! (megnyom egy gombot, egy lámpa jobboldalt egy pillanatra felvillan) Igy. A dohányzás ártalmas dolog: érelmeszesedést csinál és rákcsőhurutot.

Az agy érzelmi része (csinos, fiatal nő erősen dekoltálva, csupasz karokkal. Gesztusai hevesek, patétikusak, beszéde szavaló. Többször felkel helyéről): Ugyan hagyja a jó tanácsokat, kedves kolléga ur! Maga mindig a következményektől fél, mindenben veszélyt lát és mindig óvatosságot ajánl. Hisz akkor az egész élet csupa elővigyázat, csupa félés, csupa gyáva, tespedt fontolgatás. Mi értelme van igy az életnek?

Az agy értelmi része: Az élet értelmét ne keressük, mert arra ugy sem kapunk kielégitő választ. Minden változik. Az élet célja és értelme is változik akárcsak az évszakok.

Az agy érzelmi része: Most meg filozofálni kezd. Ez határozottan untat engem. Én arról beszéltem, hogy egy kis köhögés miatt felesleges eldobni egy cigarettát, mikor az izlik. Van valami poézis abban, valami megnyugtatás, valami puha, szelid hangulat, mikor hátradülünk a karosszékben és lassan, fáradtan füstkarikákat fuvunk a levegőbe. Persze, maga ilyenkor semmit se érez, maga ilyenkor ujabb óvatosságra gondol. (Ismét mélázó hangon.) Ó, mennyi vigasztalás van ilyenkor bennünk . . . merengünk . . . mélázunk . . . megnyugszunk . . . mintha valaki lágyan, duruzsolva álomba ringatna . . . Még szépnek találjuk az életet!

A szív (szeles, rajongó, eleven ifju hosszu szőke hajjal, borvörös trovatore öltözetben, tollas föveggel. Nyakában gitár lóg. Majdnem mindig szaval): Ah, az élet oly szép! Néha ugy érzem, hogy a végtelenben vágtatok, szivárványszinü kertek felett repülök és sokszor ugy siklok a gyönyörök felhői között, hogy nem is hallom a gépezet zakatolását . . . Ah, az élet . . .

Az agy értelmi része: Magának, kedves fiatalember, a legkevesebb oka van lelkesedni a cigarettázással kapcsolatban. A nikotin elsősorban önben tesz kárt: szurásokat, nyilalásokat okoz.

A szív (hetykén): Mit bánom én!

Az agy értelmi része: Most, amikor fürge és fiatal nem is gondol arra: milyen lesz majd később, amikor elfárad, amikor unni kezdi ez az örökös ugrándozást. A könnyelműség mindig megbosszulja magát, fiatal barátom.

Az agy érzelmi része: Ugyan ne oktassa folyton ezt a kedves fiut, hiszen ő ugy sem érti az ön óvatos gondolkozását, az ön utilitarista bölcselkedését. Ő az ugrándozásra született és nem a filozofálásra. Egyébként hagyjuk a vitatkozást! . . . Annyi csunya vigalmon mentünk már máma át . . . Unok mindent . . . Emmi de vure . . . Aludni szeretnék, hogy semmiről se tudjak semmit. Ha ébren vagyok, csupa mardosó emlék minden gondolat. Le szeretnék feküdni és aludni vagy meghalni, csak semmiről se tudni. Adjuk ki a parancsot az ágybafekvésre.

A gyomor (befelé beszél): Bocsánatot kérek, de én még nem vagyok készen, ez a sok olajos dolog még egy félórai munkát igényel. Ne tessék kérem rendelkezni anélkül, hogy a munkásságot meg ne hallgassák.

Az agy értelmi része: Gyomor ur szavait mindenesetre fontolóra kell vennünk.

Az agy érzelmi része (az értelmi részhez): Ugyan kolléga ur, ne legyen ilyen tulzott demokrata! Mindenféle vegyi munkásnak a véleményét »fontolóra veszi«. Mit törődik maga a munkássággal? Miért nem dolgoznak jobban, akkor nem lennének folyton hátralékban. De persze, egyik sem ért a dolgához . .

A gyomor (tiltakozva): Bocsánat, én szakmunkás vagyok! Vegyészmérnök!

Az agy érzelmi része (kacag).

A szív: Aztán nem mondaná meg, tisztelt uram, hol szerezte meg a diplomáját?

A gyomor (zavarban a máj felé fordul): Mit szól ezekhez a sértésekhez, kedves nagysád?

A máj (vállat von).

Az agy értelmi része (az érzelmihez): Bocsánatot kérek, kedves nagysád, de önnek nincs igaza. Nekünk igenis figyelembe kell vennünk Gyomor ur hozzászólását, mert utoljára is az együttmüködés, a tökéletes összhang a célunk. A mi gyárunk, a mi vállalatunk berendezkedése igenis demokratikus.

A gyomor (a máihoz): Én egy kis sétát ajánlanék. Ugyebár, nagysád is ezen a véleményen van?

A máj: Nekem mindegy. Én éjjel is dolgozom.

A gyomor (sugva): De azért csak mondja. Ha többen vagyunk, ugy valóra válik akaratunk.

Az agy érzelmi része (az értelmi részhez): Hallja, miről korognak odalent? Gyomor ur, a fővegyész sétát ajánl. (Gunyosan nevet). Legközelebb még azt is meg fogja határozni, hogy hova, melyik uccába, milyen ruhában.

A szív: Ah séta, ah friss levegő . . . milyen jó lenne. Gyomor ur folyton jobban melegit. Nem tudom meddig fut még itt nekem . . . Szinte szédülök a forróságtól.

Az agy érzelmi része (mintha szónokolna): De arra nem gondolnak tisztelt sétapárti urak, hogy milyen állapotban vagyunk mi itten? Nem gondolnak arra, hogyha sétára indulunk, ha Éva lakása elé megyünk, ugy felkavarogna megint az az izgalom, ami most már nagynehezen lecsillapodott.

Az agy értelmi része: Ebben igaza van nagysádnak.

A szív: Ah igen, nem tudom feledni azt a fájdalmat!

Az agy érzelmi része: Ha kimegyünk az uccára, ugy megelevenedik minden emlék, felsajog a gyönyörü mult, a sok kedves mosoly, mozdulat, szó, igéret... Hát ezt a nagy fájdalmas megrázkódtatást akarják az urak és hölgyek?

A gyomor: Lehet kérem másfelé is sétálni, nem muszái kiszámitottan Éva nagysád lakása elé mennünk.

Az agy érzelmi része (gőggel, gunynyal): Ilyen ostobán csak egy vegyészeti munkás beszélhet . . .

A gyomor: Bocsánat! Vegyészmérnök!

Az agy érzelmi része . . Egy vegyészeti munkás beszélhet, aki örökké erjedéses gázok közt él. Hát hogy képzeli azt, tisztelt vegyészeti munkás ur, hogyan lehet másfelé sétálni menni, mikor mindig ő rá gondolunk, mikor feléje vonz a vágy, a szeretés.

A szív: Ah igen! Szeretem, szeretem, szeretem!

Az agy értelmi része: Engedje meg, kedves háztartásnő, hogy megjegyezzem, hogy ilyen beszéd nem szolgálja üzemünk érdekeit. Éjjel van már s ezért egyedüli célunk a nyugalom. Örüljünk, hogy elmult már az izgalom, hogy olyan jól sikerült a vacsora, hiszen már két nap óta alig kaptunk táplálékot. Örüljünk, hogy tulestünk azon a kellemetlen jeleneten s most ismét visszazökkentünk a rendes, csendes, polgári életbe. Tudom, hogy önt nem vezeti gonosz szándék, hogy ön semmit se akar az üzem kárára csinálni, de az ilyen beszéd ismét felkavar mindent, akárcsak az a séta, melyet ön is ellenzett.

Az agy érzelmi része: De ezt nem lehet olv könnyen elfeleiteni. Igenis beszélni kell róla különösen mikor ilyen alantas munkások belekontárkodnak gépünk érzelmeibe. Hiába a jó étvággyal elfogyasztott vacsora, nekünk ez nem hoz megnyugvást és vigasztalást.

A gyomor (a máihoz): Hallja nagysád? Állandóan sértegetnek. Azon a címen, hogy ott fenn nincs lelki nyugalom, hát bennünket se hagynak dolgozni. Ez önkényuralom!

A máj: Bizony, ez nem járja. Ki kiváncsi a szerelmi históriákra? Én nem szeretem a pletykát.

Az agy érzelmi része: A szakitás nagyon fájdalmas dolog volt.

A szív: Igen, ugy van. Nagy fájdalom volt!

Az agy érzelmi része: És ezt a fájdalmat nem lehet kitörölni az emlékezetből. Ez a fájdalom friss még és ugy éget, mint az eleven láng.

Az agy értelmi része: Ön elragadtatja magát, kedves kartársnő. Ez a fájdalom már csak olyan, *mint* a hunyó parázs. Szórjunk hamut rá és nemsokára teljesen elalszik.

Az agy érzelmi része: Nem lehet, nem lehet! Én érzem, hogy lobog, lángol, tündököl . . .

A szív (sikoltásszerüen): Szeretem! Szeretem! Szeretem!

A gyomor (megvetően néz a szivre és fejét csóválja): Félnadrágos fiatalember!

Az agy érzelmi része (némi izgalommal): Én nem tudok belenyugodni a válásba. Ez ostobaság volt, meggondolatlanság és kegyetlenség. Igenis: kegyetlenség! Ön nagy bölcsen kieszelte, hogy ennek igy kell lenni, hogy igy lesz a leghelyesebb, de most látom csak, milyen rosszul van most igy. (Fokozódó izgalommal): Én ezt nem birom ki, ebbe nem tudok belenyugodni!

A szív: Szeretem! Szeretem! (Az inga sebesebben mozog.)

Az agy értelmi része: Kérem szépen ne izgassa magát, kedves kartársnő. Most már ugyis minden hiábavaló, a szakitás már megtörtént.

Az agy érzelmi része (állandó izgalomban): Nem igy van, nem hiábavaló! Én mindent visszacsinálok még!

Az agy értelmi része: Nem lehet, lássa be, hogy nem lehet. A szakitásnak meg kellett történni akár előbb, akár később, örüljünk, hogy már tulestünk rajta. Éva nem volt hozzánk való, a táncosnők erényei nem szilárdak, ezt talán Ön is tudja, kedves nagysád. Mi nekünk azonban most házasságra, csendes családi életre, a hozományra és egyéb hasznos dolgokra kell gondolnunk. Egy táncosnő nem való feleségnek, ezt be kell látnia, kedves kartársnő.

Az agy érzelmi része: Én nem látok be semmit. Mit bánom én a házasságot, a hozományt, a családi életet, mikor én őt szeretem, Évát, a ledérerkölcsü táncosnőt!

Az agy értelmi része: De józanul és okosan kell gondolkozni. Két éves viszonyunk alatt alig mentünk jobb társaságba. Ha ezt igy tovább folytattuk volna, ugy teljesen elvesztünk volna az uri társaság számára.

Az agy érzelmi része: És az olyan baj lett volna? Éva kárpótolt volna minden előkelő unalomért, minden ásitó álszemérért.

Az agy értelmi része: De a jövő, az előmenetel, a karrier, aztán meg anyagi kérdések... Ezek mind kényszeritő okok voltak a szakitásra. Egy táncosnő mindig s mindenben hátráltatta volna felfelé törekvő pályánkat. Aztán, valljuk be, Évával nem volt olyan komoly a dolog. Az utóbbi időben nagyon elhidegült viszonyunk. Napirenden voltak a nézeteltérések, apró csetepaték. Örüljünk, hogy nem ismétlődnek többé.

Az agy érzelmi része: A veszekedéseket, a nézeteltéréseket mi provokáltuk. Igenis, mi voltunk az igaztalanok s a kegyetlenek. Az Ön tanácsára veszekedtünk is vitatkoztunk, kartárs ur, mert azt hittük, hogy Éva megunja a dolgot és ő fog majd szakitani. Ki akartuk kerülni a felelősség kellemetlen érzetét, gyáván ki akartunk bujni a mardosó lelkiismeret elől. Ez kegyetlenség, ez gazemberség!

Az agy értelmi része: Csak semmi izgalom, kedves nagysád, az önvádaskodásnak ez esetben semmi jogosultsága nincs. Mindketten idegesek voltunk az utóbbi időben s idegességünk oka egyedül a szerelem kihülésében keresendő. Ugyebár, ezt Éva is beismerte, mikor megmondtuk neki.. Nem szabad érzékenynek lenni, még kevésbbé érzelgősnek. Nyugodjon meg kedevs kartársnő és térjen napirendre a dolog felett.

Az agy érzelmi része: Milyen hidegen és szivtelenül mondja ezt: »térjen napirendre a dolog felett.« Hát ez holmi »dolog« volt csak? Ez a nagy szeretés, ez a nagy összetalálkozás, két hosszu évnek ezernyi bája, gyönyöre, felpirosulása és ujjongó boldogsága... Hát ezek felett napirendre lehet térni? (Kitörve) Ugy szerettem Évát és ugy sajnálom!

A szív: Szeretem! Sajnálom!

Az agy értelmi része: Lehet, hogy sajnálja, de már nem szereti.

A szív (Dacosan): De igen: szeretem! Szeretem!

Az agy érzelmi része (A szívhez): Nézze csak, fiatalmeber, maga legjobban tenné, hanem avatkozna a mi ügyeinkbe. Végezze csak rendesen a dolgát és ne heveskedjen, ne áradozzon, mint valami vidéki ripacs.

A gyomor s a máj (kárörömmel helyeselnek):

Az agy érzelmi része (merengve, megtörten): Szegény Éva, most egyedül van, gondol reánk, az elsüppedt szép napokra, megérint egy-két emléktárgyat, amelyet mi vettünk egykoron, leül a zongorához s talán egy-két sós csepp hull a billentyükre. Éva... Éva! (Feje lecsuklik, sirni kezd).

Az agy értelmi rész (melegen): Ne érzékenykedjen, kedves kartársnő. Temesse el a multat, higyje el, legjobb lesz igy.

A máj (a gyomorhoz): Mondja csak uram, nincs még semmi se készen? Ön is munkához fognék már.

A gyomor: Nem lehet kérem itt dolgozni, mikor ott fent állandóan lelki izgalmakat csinálnak! (Belenéz a katlanba, kémleli a csöveket.) A sósav termelés minimális. Igy nem tudok dolgozni, igy még reggel is itt lesznek a szardiniak.

A máj: És a sütemények?

A gyomor: Az nem számit! Az ugy se a maga esete. Teljesen zsirtalan.

A máj: Más nincs?

A gyomor: Egy narancs van még munkában, de tudom, hogy az se érdekli nagysádot. (Tovább szorgoskodik a csövek között.)

Az agy érzelmi része (felemeli fejét, megtörli a szemét. Ábrándozva): Ó mily bájos volt, mikor leült a zongorához, a vörös lámpaernyő puha pirt lehelt az arcára és ő kis kedves hangjai

énekelni kezdett. Emlékszik, kolléga ur?

(Zongorahangok. Az agy érzelmi része lágy, kedves dalocskába kezd. Halkan énekel.)

A gyomor (ének közben): Ez egyenesen felháborító! Éjnek idején énekelni! Ezt még sose hallottam. Hát hol vagyunk mi tulajdonképen?

A máj: Az a nagyság ott fenn ugylátszik azt hiszi, hogy kabarében van.

A szív: Ah milyen már minden tisztességes polgári gyomor üresen és boldogan hortyog, de itt ez lehetetlen. Ez valóságos őrültek háza! Énekelnek, lelki izgalmakat csinálnak és nem hagynak rendesen dolgozni. Hát mikor pihenjen az ember, kéremalássan? Nincs igazam kedves nagyság?

A szív (a gyomorhoz): Az ur ugylátszik nem zeneértő. Nem tudja élvezni ezt a finom muzsikát. Ah milyen szép. (Halkan utána dudol.)

A máj (sugva a gyomorhoz): Én ugy látom, hogy ez a fiatalemebr nem egészen épeszü.

A gyomor: Nekem is ugy tetszik Mondhatom szép kis társaságba keveredtünk Ha nem lennék helyhez kötve már rég kértem volna áthelyezésemet egy rendesebb üzembe.

(Az ének véget ér.)

Az agy értelmi része (az érzelmihez): Nézze kedves nagyság, ennek az érzelgös emlékezésnek semmi értelme sincs. Legokosabb lesz, ha lefekszünk, előveszünk valami olvasni valót s olvasunk, mig az álom ránk nem teriti palástját.

Az érzelmi része: Maga azt hiszi, hogy mi most tudnánk figyelemmel olvasni s ezután nyugodtan elaludni? Hát nem hallja, hogy zenél a mult? Csipognak, csicseregnek az emlékek, mint tavasszal a madarak, mikor visszatérnek régi fészkükbe. Ah, emlékszik kolléga ur, milyen szép volt sárga selyemruhájában a szinpadon? Mint büvös, bünös vörös liliom. Hogy csillogtak a fogai, milyen örjitő volt a mosolya...

A szív: Ah, milyen szép volt! Milyen szép volt!

Az agy értelmi része (határozottan, szinte keményen): Mondtam már, kedves nagyság, ezek az emlékezések csak felesleges izgalmat okoznak.

Az agy érzelmi része: Mit bánom én! nem akarom elfelejteni. Én szeretem, szeretem!

A szív: Szeretem! Szeretem!

A gyomor (rosszalólag a szív felé): Már megint nyugtalankodik. Végezze csendben a dolgát es maradjon veszteg.

Az agy érzelmi része: És milyen gyönyörüség minden apró gyönyörüséget életre akarok kelteni Fel akarom ásni az egész temetőt, az egész multat. Ah, emlékszik-e arra a zöld pongyolára, mely szabadon hagyta vállát, finom, fehér vállát?

A nyomor: Persze, a nők csak ruhákról tudnak beszélni.

Az agy érzelmi részs: És milyen gyönyörüek voltak a karjai, milyen fényesek, formásak, melegek és illatosak! Ó hányszor fonódtak ezek a karok nyakunk köré, hányszor tárultak szét, mint puha fehér szárnyak, hogy magukba zárjanak. És emlékszik melleire, kedves kis melleire...

Az agy értelmi része: Amint már mondottam, ennek semmi értelme sincs.

Az érzelmi része: Hogy lüktetett kis szive! Mi föléje hajoltunk és hallgattuk mint kalapál.

A szív: A testvérem! A testvérem!

Az agy érzelmi része: Nyugtalan, karcsu derekára emlékszik e még, kolléga ur? (Az agy értelmi része bosszankodva elfordul.) Milyen finom, csintalan derék is volt az! Hogy fordult és ficánkolt, mint tündöklő aranyhalacska. A lábairól meg hosszu, rajongós költeményeket kellene zengeni. Gyönyörüek! Tökéletesek!

A szív: Ah a lábai, a lábai!

Az agy érzelmi része: Emlékszik-e, mikor egy izben zöld pongyolában fogadott bennünket? Hidegnek és rosszkedvünek látszott. Egyszerre azonban felgombolta a pongyola egyetlen gombját és fehér tökéletességben állt előttünk. Mosolygott és kis lányos szemérem bujkált mosolyában. Ah, milyen elragadó volt, milyen drága, milyen vonzóan gyönyörü. A pongyola lecsuszott karjairól, a lámpaernyő málnavörös reflexe mohón végigcsókolta a fehér testet. Azt éreztük akkor, hogy a legtökéletesebb Afrodite áll előttünk. Emlékszik?

Az agy értelmi része: Ostobaság! Bolondság! Menjünk szépen az ágy felé, vetközzünk le, vegyük elő az esti ujságot és próbáljunk elaludni.

Az agy érzelmi része (most elhagyja a rajongó, emlekező hangot, hirtelen feláll, heves mozdulatokkal, vibráló izgalommal beszél): Nem! Nem! Ezerszer nem Mi szeretjük őt, mi szeretjük Évát!

A szív: Szeretjük, szeretjük!

Az agy érzelmi része: Mi most felöltözködünk és elmegyünk hozzá, becsönget-

getünk az ajtaján és azt mondjuk: tévedtünk, bocsásson meg, mert mi csak őt szeretjük, örökké csak őt szeretjük.

A vérsejtek kara (a szin mögül, mozgásszerüen): Csak őt szeretjük!

Az agy értelmi része (feláll, izgatott, mert látja, hogy a dolog komolyra fordul): De kérem, kedves nagyság ön megfeledkezik magáról...

Az agy érzelmi része (kába, süket izgalomban): Most mindjárt odamegyünk, letérdelünk elébe, átkulcsoljuk finom térdeit és azt mondjuk, hogy ő a mindenünk, az életünk, a holnapunk, a menyasszonyunk! Igen, a menyasszonyunk!

A vérsejtek kara (hátulról): A menyasszonyunk!

A szív (mindenen tulsikoltva): A menyasszonyunk!

Az agy értelmi része: De ez őrület, kedves nagyság, ez a legnagyobb foku meggodolatlanság...

Az agy érzelmi része (semmit se hall, semmire nem figyel, szinte lázban beszél): Mirtusz koszorut teszünk a fejére, a menyasszonyi fátyol bomlik gyönyörü vállaira. Éva fehér lesz, tiszta lesz, mint az álom, Éva menyasszony lesz!

A vérsejtek kara: Menyasszony!

(Az orgona a szinfalak mögött nászindulót játszik. Állandó moraj.)

Az agy érzelmi része: A templomban ezer és ezer ember... Éva esküvője! Mi megyünk a főoltár felé, csupa ámulat minden, még a szent képek is csodálkoznak, csak Mária Magdolna tekint le szeretettel és megértéssel Évára, Mária Magdolna!

A vérsejtek kara: Mária Magdolna.

Az agy érzelmi része: Igen, mi hozzákapcsoljuk az életünket, a jövőnket örök hüséget eszkiszünk neki és egyek leszünk törvény és isten előtt, mert szeretjük őt, egyedül csak őt szeretjük mindig mindenütt, minden időben.

A szív: Őt szeretjük!

A vérsejtek kara: Őt szeretjük! Egyedül őt!

Az agy érzelmi része: Ezt mindjárt meg is mondjuk neki. Rögtön elmegyünk hozzá és visszacsinálunk mindent.

Az agy értelmi része (kétségbeesetten): De ez őrület, amit ön csinál, ez beláthatatlan következményekkel jár. A felelősség mindenesetre...

A szív: Mit nekünk felelősség!

Az agy érzelmi része (ezalatt lázasan kapkod a csavarok között. Itt-ott fények gyulnak fel és elusznak el. Zavaros zugás.) Felkelünk, felvesszük a felöltőnket, a kalapunkat és megyünk.

Az agy értelmi része (erélyesen): De nem, nagyság, mi nem megyünk. (Odalép ő is a csavarokhoz és igazitani akar rajtuk, de az agy érzelmi része nem engedi. Viaskodás. Sistergő zugások. Elsötétedik.)

Az agy érzelmi része (lesz győztes a tusában, megfogja a kormánykereket és ellenkező irányba csavarja. Diadalmas hangon): Hiába minden! A lábizmok már müködésben vannak!

Az agy értelmi része (mégegyszer megpróbálja visszacsavarni a kormányt s a csavarokat, de az érzelmi rész erősebb, visszalöki őt.) De nagyság...

Az agy érzelmi része: A jobb kar izmai is mozognak már! Most felvesszük a kalapot! (Fények, sistergések, a szív ujong): Most felvesszük a felöltőt! Megyünk. (Élesen, diadalittasan) Megyünk!! Egyenletes kattogás hallatszik, mintha valamilyen motor elindult volna. Megdöntöttük a józanság uralmát! (Sikoltva) Éljen a forradalom!

A szív: Éljen a forradalom!

(Hatalmas zugás, zsibongás, kavarodás. Vörösfényben uszik a szinpad. A szív alatt lévő jobb ajtóból nagy robbajjal tódulnak ki a vörös és fehér vérsejtek, akik apródokhoz vagy manókhoz hasonlatosak. Villámgyorsan felugranak a lépcsőkön, létrákon, majd ismét lecsusznak, némelyek eltünnek a balol dali ajtóban, de csakhamar ismét kirobognak a jobb oldaliból. Zürzavar. Harsona hangok. A máj s a gyomor folyton ujjedeznek és méltatlankodnak, az agy értelmi része csüggedten hull le helyére.)

A gyomor: Na, még csak ez hiányzott!

A vérsejtek: Éljen a forradalom!

A szív: Megdöntöttük a józanság uralmát!

A vérsejtek: Le vele!

A szív: Éljen az érzelmek kormányzónője!

A vérsejtek: Éljen! (A hassmák indulószerü darabot játszanak. Zugás. Zürös kiáltások: Éljen a forradalom! Éljen az érzelmi szabadság! Le a zsarnokkal! Le az öreggel! Éljen az uj kormányzónő! stb.)

A szív (a zaj csillapulásával): Halljuk az érzelmek kormányzónőjét!

A vérsejtek: Halljuk!

A gyomor: Beszéljen a néphez, nagyságod, hadd halljuk meg, mi is a programja!

A máj: Ugy van, halljuk a programbeszédet! Előbb nem lelkesedhetünk!

Egy vérsejt: A nép hallani kivánja uralkodónőjét!

A vérsejtek: Ugy van! Halljuk!

Az agy érzelmi része (szónok pózban és modorban): Tisztelt hölgyeim és uraim! Szeretett szerveim és sejtjeim!

(Felkiáltások: Halljuk, halljuk!) Először is köszönöm azt a lelkes támogatást, azt az odaadó bizalmat, amellyel megajándékoztak s amellyel lehetővé tették, hogy uralomra juthassak, hogy én vehessem kezembe a kormányzókereket. Néhány pillanat előtt még magam se hittem volna, de most már, ime, valósággá lett vágyunk és álmunk: szabadok vagyunk! Most már szabadok vagyunk, kedves szerveim és sejtjeim, nem gátol senki munkában és mozgásban, azt csináljuk, amit ép akarunk, a hogy vágyaink és érzelmeink megkivánják. Ninesenek gátlások, elnyomások, óvatos megfontolások többé, a józanság zsarnoki uralma végleg megdőlt. (Felkiáltások: Le vele!) Mi most megyünk a magunk utján, ő hozzá megyünk a boldogságunk felé megyünk! Ahhoz megyünk, akit szeretünk, aki után vágyódunk mindnyájan. (Lelkes »Ugy van!«) Siessünk feléje, kedves szerveim és sejtjeim, siessünk és boruljunk le lábai elé, kérjünk bocsánatot tőle és adjuk oda neki életünket, jövönket, mindenünket! (Éljenzés.)

Az agy értelmi része (fáradtan felemelkedik helyéről. Szerényen, csendesen beszél): Bocsánatot kérek tisztelt hölgyeim és uraim, hogy ellenvéleményt merek megkockáztatni. (Mozgás.) Tudom, hogy sokan öreg filiszternek, esetleg óvatos szkeptikusnak fognak nevezni... (Zaj.)

Egy vérsejt: Vén hülye!

Másik vérsejt: Menjen vissza a középkorba!

Az agy értelmi része: Nekem azonban kötelességem, hogy óva intsek mindenkit a kilengésektől, a meggondolatlanságoktól...

(Zaj.) Meg kell mondanom hogyha mi igy tovább megyünk, ugy mi vesztünkbe rohanunk... (Nagy zaj, felkiáltások: »Nem igaz!« »Vén spekuláns!« »Üljön le!«) Én azt hiszem, hogy az óvatosság (Ujabb zaj. Felkiáltások: »Nem kell több óvatosság!« »Éljen az érzelmek szabadsága!«) Mérlegelnünk kell a jövőt, az általános helyzetet (Nem érteni minden szót)... a következményeket, amelyek .. utoljára .. intő szavamat... (Közben állandó zaj. Felkiáltások: »Eláll!« »Le vele!« Az agy értelmi része csendes vállvonogatással ül le helyére.)

A gyomor. Még nem is hallottuk mit akar mondani. Szerintem is helyén való lenne a meggondolás, a helyzet mérlegelésre...

Vérsejtek (felháborodva öklüket rázzák): Ellenforradalmár! Gazember! Ételkotyvasztó!

A gyomor (dühösen): Talán csak szabad véleményt nyilvánitani?

A vérsejtek: Nincs már többé demokrácia! Megdőlt a régi kormány! Éljen az érzelmek kormányzónője!

Az egyik vérsejt (támadó helyzetben áll meg a gyomor előtt): Mond rögtön, hogy éljen az érzelmek kormányzónője, különben megfojtunk és ledobunk a saját kazánodba!

A gyomor (megszeppenve: Hát éljen az uj kormányzónő.

A szív (az agyhoz beszél): Csak balra a kormánykerékkel, csak balra, hogy az ellenforradalmárok elhalgassanak.

Az agy érzelmi része (lelkesen): Megyünk teléje! Mindjárt az ő utcájában leszünk! Rohanjunk! Rohanjunk! Balra a kerékkel! (Erősen és gyorsan balra hajtja a kormánykereket. A kattogás szaporább lesz, végül sistergő zugaba olvad. Az inga veszettül kalapál.)

A szív (nagyon izgatott. Hápog. Nem kap levegőt): Ah... ah... ah... ez nagyon gyors... megfuladok...

Vérsejtek (csupa izgalomban és nyugtalanságban): Csak balra, csak balra! Siessünk! (Össze-vissza szaladgálnak.)

Az agy érzelmi része (egy darabig még lázas izgalomban csavargat és hajtja a kereket, majd hirtelen mindent abba hagy, fejéhez kap és meginog): Ah! Hogy szédülök... Elájulok... (Lebukik és elterül a kormányzói emelvényen. Éles, hosszu sipolás. Sötétség. Egy-két pillanat mulva ismét fehér világosságban ragyog a szín. A vérsejtek eltüntek. A szív ájultan fekszik, mögötte az inga megállt. Az agy értelmi része az érzelmi rész élesztgetésén fáradozik, de ugyanakkor visszacsavarja a kormánykereket. Egy-két pillanat mulva a szív éledni kezd s az inga megindul. Döbbent csend.)

A gyomor (a változás döbbenete után a májhoz): Hát nem meg mondtam, kedves nagyság, hogy ez őrület? Szerencse, hogy nem tartott sokáig.

A máj: Milyen szemtelenek voltak ezek a vörös tacskók, folyton itt ugrándoztak körülöttem.

A gyomor: Neveletlen népség! (Hivalkodón.) De én jól oda mondtam nekik! Én nem hagytam magam.

A máj: Éjnek idején ilyen cirkuszt csinálni... (fejét rázza).

Az agy értelmi része (még mindig lassan jobbra csavarja a kormánykereket): Vissza, csak vissza! Lássa, kedves nagyság, hová vezet a meggondolatlanság, a tapasztalatlanság? Jobban érzi már magát? No tessék csak felkelni és szépen visszaülni a helyére. (Felsegiti és leültetí.) Igy ni. Most már nem lesz baj.

A gyomor: Hát kellett ez neki? És nekünk? Nem okosabb rendesen dolgozni nappal s rendesen pihenni éjjel, mint ilyen őrültségeket, ilyen komédiákat csinálni! (A máj bólogat).

Az agy értelmi része (leszól a szivhez): És hogy érzi maga magát, fiatalember? (A szív biccent fejével.) Maga még nagyon zöld ahhoz, hogy a kormányzásba beleszóljon. Hiszen maga ment volna először tönkre, ha még tovább ment volna a kerék. Maga örök gyermek marad, ostoba, szeleburdi fickó.

A gyomor: Félnadrágos!

A szív (még mindig nehezen lélekzik, fuladozva beszél): Kikérem magamnak ezt a sértést... Már megint terror és... és zsar... zsarnokság...

Az agy értelmi része: Csak végezze rendesen a dolgát, fiatalember, akkor mindjárt nem fog igy hápogni. A politikát bizza csak rám. (A csavarokon igazit.) Igy ni. Most szép nyugodtan hazamegyünk, levetjük ruháinkat és lefekszünk.

Az agy érzelmi része (durcásan): Nem fekszünk le!

A szív (még mindig fuladozva): Nem fekszünk le!

A vérsejtek (a szinfalak mögött csendesen morogva): Nem fekszünk le!

Az agy értelmi része: Csak semmi ellentmondás, hölgyeim és uraim. Az imenti kudarc azt hiszem megtanithatta önöket arra, hogy önök képtelenek üzemünket vezetni és rendes müködésben tartani.

A gyomor és a máj: Ez már igaz!

Az agy értelmi része: Nézzék csak, mit csináltak! Nézzék csak! (Egy csavart gyujt meg, mire vibráló fény gyullad fel jobb oldalról). A kinyujtott jobbkar, hogy reszket! Minden idegrost tele van ingerlékenységgel

A gyomor: A sósav és a pepszin termelés teljesen megszünt. Igy nem lehet kérem semmit se dolgozni.

Az agy értelmi része (az érzelmihez): Nézze csak, kedves nagyság, azt a fiatalembert ott lenn. Ez az Ön legkedvesebb hive. Látja, hogy még most se tért magához. Pedig, ha ő felhagy a munkával, akkor, tudhatja, minden megáll.

A máj: Nálam sincs rendben a dolog. Az epetermelés teljesen szeszélyes s a nagy izgalomban az epevezetek izomzata felmondta a szolgálatot.

Az agy értelmi része: Hát belátja kedves nagyság, hogy helytelenül járt el? Hát szükséges volt azt az őrült izgalmat kiváltani? Minden felizgatva, munkájából kizökkentve... Mennyi kár és mennyi baj!

Az agy érzelmi része (elsírja magát): Mikor ugy szeretem... Ugy szeretem...

A szív (hápogva): Szeretem! Szeretem!

Az agy értelmi része (csavargat): Igyni. Már itthon is vagyunk. Levesszük kabátunkat és kalapunkat. Igy (Ujabb csavargatás, susogós zaj) Most pedig lefekszünk.

Az agy érzelmi része (sirós hangon): Most nem tudunk aludni. Hiába minden. Nem tudunk aludni.

Az agy értelmi része: Én azt tartanám a leghelyesebbnek, hogy olvassunk valamit az ágyban. Itt van például ez éjjeli szekrényen a mai ujság. (Ki nagy, kerek lámpa gyul fel az ernyő alatt, mint két szem. Olvasó hangon.) Kormányválság. — Borzalmas gyilkosság a Vörös Kakas-szállodában. — Sikkasztó főkönyvelő. — Autószerencsétlenség három halottal. — A Nemzetszövetség ülése. (A két lámpa elalszik.)

Az agy érzelmi része: Minden izgat, untat. Nem tudunk most figyelemmel olvasni.

Az agy értelmi része: Talán ez a regényt »Bünös Szerelem«. Már

nap olvastunk husz oldalt belőle. Folytassuk.

Az agy érzelmi része: Nem nem! Ez a könyv csupa szenvedély, csupa szerelem. Ez csak ujabb izgalmakat okozna.

Az agy értelmi része: Akkor nincs más hátra, mint eloltani a villanyt és aludni.

Az agy érzelmi része: De én nem tudok aludni!

A szív: Nem tudok aludni!

Az agy értelmi része: A fiókban van még néhány altatópor. Én ugy gondolom, vegyünk be egyet, akkor majd nyugodtan alszunk.

Az agy érzelmi része (könyörgön): Ah ne, ne aludjunk még... Emlékezzünk...

Az agy értelmi része: Ennek semmi értelme sincs. Az előbbi izgalom is csak az emlékezésből keletkezett. Nem engedek több izgalmat, az üzem munkásainak pihenésre van szükségük.

A szív (gunnyal): Milyen óvatos munkásvédelem!

Az agy értelmi része: Szóval bevesszük az altatóport. Igy (csavaragt)) Mindjárt teljes nyugalomba kerülünk.

A gyomor: Még a szardiniákkal se készültem el, nem tudom, hogy fog menni...

Az agy érzelmi része: Ez a por nem fogja zavarni az emésztést. Csak siessünk a feldolgozással, hogy mielőbb elaludjunk. Késő van már s pihenésre mindnyájunknak szüksége van.

Az altatószer (puha, fehér, fátyolos lepelbe burkolt gyermekleány. Felülről ereszkedik le lassan a gyomor karjaiba): Milyen különös itt minden.

A gyomor: Nem érünk rá itt fiacskám sokat csodálkozni. Gyorsan be a kazánba, hogy mielőbb felbontsalak.

Az altatószer: De előbb engedjen meg kedves bácsi, egy kérdést? Jó?

A gyomor: Jó, jó. Csak gyorsan.

Az altatószer: Nézze kedves bácsi, a mig engem összeállitottak, az sok időbe és fáradságba került. Hevitettek, desztilláltak, pároltak, lecsaptak, közömbösitettek, szublimáltak, kikristályositottak — szóval nagy gondot és sok lombikon meg csövön keresztül keltettek életre. Felépitettek, összetettek, mint valami épületet a kőmives bácsik. És most ide kerültem — azt se tudom hol vagyok? — és maga most ismét széjjel akar bontani. Hát mire való ez? Mire való az én életem? Az egyik összeállit, a másik szétszed — hát hol itt az értelem?

A gyomor: Milyen okoskodó kis taknyos vagy te. Azt hiszed talán, hogy engem lehet itt vizsgáztatni? Mit hiszel mi vagyok én? Rejtvényfejtő? Csak bujj be ide a kazánba, hogy felbontsalak (Kinyitja az ajtót).

Az altatószer (orrfintorral): Milyen rossz szag van itt!

A gyomor: Még finyáskodol!? Nem bujsz be rögtön. (Az altatószer bebuvik, a gyomor rácsukja az ajtót, majd nézi a csöveket s a manuméreteket.) Na, a sósavtermelés már megindult. Nemsokára végzek a halakkal s evvel az okoskodó kölyökkel s akkor átadom őket nagyságdna. (Kezét dörzsöli.)

Az agy értelmi része (leszól): Hogy vagyun, gyomor ur? Hogy megy az altatószer feldolgozása?

A gyomor (felfelé): Minden a legnagyob rendben megy, kormányzó uram. Nemsokára alszunk.

A máj: Hála istenek, már elég volt a komédiából.

A szív: Még az a kofa mer ott beszélni! Mintha valamit is dolgozna! Pletykaságon töri a fejét és nem csinál semmit.

A máj: Kikérem magamnak, én nem akartam pletykálkodni.

Az agy értelmi része (erélyesen): Csendet kérek! Elég volt már a veszekedésből Mindenki helyezze magát nyugalomba.

Az agy érzelmi része: Milyen kába vagyok... De eszembe jut egy bölcsődal....Hogy is megy? Az anyánk énekelte utoljára valamikor...

(Lassankint mindenki elbóbiskol. A szív előveszi gitárját és halkan megpöngeti, az értelmi rész pedig ábrándosan énekelni kezd).

Aludjál én hercegem!
Bárány s madár is pihen
Néma a kert és a rét
Nem halolm a méhecskét...

(Puhán, finoman sötétedik, csak a szív marad állandó világosságban. Ének folytatólagosan tovább.)

Luna az ablaknál áll
S hamisan bekandikál
Aludjál ezüst fényben,
Aludjál én hercegem,
Aludj... Aludj...

(Az utolsó soroknál már teljesen sötét a szín, csak a szívre hull a reflektor fénye, aki ábrándosan, megbékülten pengeti hangszerét. A függöny lágyan, lassan összecsukódik.)

Diadalmas szőkeség

»Man prefer Blondes« hangzik odaátról, az Oceánon tulról. Mi ez? Kihivás? Ha igen, ugy okvetlenül felelni kell rá. Világ barnái, feketéi, vörösei egysülljetek a sárga veszedelem ellen! Mert a »szőkék előnyben« humbug. Humbug még akkor is, ha Amerika fedezi fel és finanszirozza őket. Vagy éppen ezért. Mert férfia válogatja a barnát, a feketét, a vöröset, a szőkét és nevetségesen medd dolog lenne egyiket a másik rovására felmagasztositani, vagy egyiket a másik kárára kisebbiteni. Mert az itélet, a döntés joga amugy sem a nőt, hanem a férfit illeti meg és ezért ha Amerika Párisa a maga szőke leánykájának nyujtja almáját, az még nem jelenti azt, hogy a még megmaradt világrészek valamennyi asszonyát átfessük szőkére.

A legcsodálatosabb azonban az egész dologban az, hogy a »szőkék előnyben« világhirü szerzője maga is nő, mégpedig barna és ki tudja, ez a napló alakban megjelent szatira milyen eseményeknek és lelki élményeknek köszönheti létét? Annyi bizonyos, hogy szatirikus céllal és éllel megirt korrajz. Csak az nem tudja, az nem látja, akinek számára irták. Mohón, csillogó, kiváncsi szemmel kap rajta mindenki. Hogyne, amikor már a cim maga a csiklandósságra és sikamlósságra hajlamos inyeket ingerli. Inyencfalat, amely mellett nem szabad mosolyogva és vállvonogatva elhaladni. Inyencfalat? Dehogy! több annál, világcégér, egy egész kornak a cimtáblája. Lássuk csak, mit kirakatoz, mit is árusit ez a világcég? Hust. Gyenge, finom, illatos, puha, ápolt leányhust, termékletlenségre itélt lányasszonyok husát.

Mert ma szőkének, férfiétvágygerjesztőnek, ennivalón csinosnak, kivánatosnak lenni nem csak divat. Több annál. Megélhetési, érvényesülési eszköz, fáradtság, küzdelem és érdem nélkül való eredmény, életjog, vagyonalap, életbiztositás, mert a szőkeség árfolyama egyre emelkedik a világtőzsdén és legfeljebb a fekete gyémánt, a néger táncosnő, Josephine Baker versenyképes vele. Ugy ahogy valamikor izzó, lángoló Tizian-vörös hajzuhatagról és a vele együtt járó habos, szinte földöntuli fehérségről érzékkáprázató álmokat szőtt a felajzott férfi vágy, ugyanugy, ugyanilyen mértékben dominál ma a pompás, a hajlékony, acélos testü »American girl«je, ez a Gretchent kivül-belül meghazudtoló szőkeség, ez a hajmeresztő mutatványokat produkáló »leányka«, ez a Vesta szüzecske, aki csodálatosan egyesiti termetében a fiunak és a szüzleánynak finom testvonalait. Csodálatos összetétele az ijesztő tudatlanságnak és még ijesztőbb romlottságnak.

Ez az a tipus és a leányka napló hősnője nem is akar, nem is tud más lenni tipusnál, ez az az ideál, a ma ideálja, amelynek jövetelét Frank Wedekind megálmodta és a Lu-ban, Pandora szelencéjé-ben és egyéb darabjaiban először megszólaltatta. Mert nem kell elhinni, hogy Dolly amerikai találmány, csak amerikai preperatum. Európa, a vén, bünös, a pusztuló Európa fedezte fel Amerika számára és ez a felfedezés most böven termi gyümölcsét Amerikának. Mert a szőkeség romantikája, nem uj dolog és legfeljebb gomb és nadrágtartó hatalmasságoknak köszönheti ujjászületését. Ki mondja, hogy a »business man« hiján van minden romantikának? Ellenkezőleg. Nem ez a világsláger. A *Man prefer Blondes* igazolja, bizonyitja ezt a legjobban. A modern Faust felébred az aranyért folytatott könyörtelen küzdelem gyilkos légköréből és fiatalság, pénz, szerelem után törtet. »My girl« vezet ma a Mr. Elsman-ok jóvoltából. Szilárdan, magabiztosan, rendületlenül, feltartózhatatlanul halad girly és nem sok biztatás, unszolás kell néki, hogy a nagy versenypályán legelsőnek fusson be. Gyengéd férfi gondoskodás egyengeti e dicső beérkezésnek a talaját. Meglepő müvészet, szeretet szól ebből a talajegyengetésből, müvészet-szeretet és lelkes müpártolás. A nap hősnői ők, a szőkék, korlátlan hatalom élvezői és kluzsorázói, mert a feketéket, barnákat és egyéb szinárnyalatokat számüz a divat őfelsége vagy a korszellem kegyetlensége.

Minden a szőkéknek kedvez: divat, irodalom és mintha ez a görnyedt, agyonhajszolt földgolyó csak azért fordul csikorogva a saját tengelye körül, hogy a Dolly-k önbizalmát növelje. A világ egyik félgömbjének egyedüli és kizárólagos tulajdonjoga őket illeti. De csak az egyik fele. Övék a félvilág, itt ők uralkodnak férfi ekzisztenciák, szivek és erszények felett. A Dolly. A doll, a baba, a dolly, a babácska, a Bäbi. Ez a csinos, méregdrága portéka, aki megbabonázza a fél világot. Csak a felét, a kisebbik felét, mert a világ másik fele nem ér rá. Kenyér után lohol a kalácsevők között. Vadul verekszik az anyagi nehézségek, reményvesztettség, hitetlenség lidércnyomása ellen. Hösiesen és hiábavalón.

De Dolly mosolyog és Dolly mosolya győz. Mert Dolly mosolya tartja a Mindenséget és nélküle ránk szakadna az égbolt. Hogy ez be ne következhessék ez egyenesen Dolly müve.

Ragyogó ékszerek, illatos szörmebundák, puha perzsa szőnyegek és mükincsekkel bélelt gyönyörü paloták meghitt paradicsomából mosolyog fel Dolly és ez a mosoly elindul hóditó világkörutjára. Elindul, hogy mosolyt varázsoljon, mosolyt lehelljen ennek az elaggott világnakráncos, gondterhes homlokára. És Dolly tudja, hogy ellenállhatatlan, ha mosolyog. Az ő mosolyát tükrözi Mr Eisman energikus arcélü koponyája, az elragadtatás és a biztatás mosolyát küldi a többi gentle-man is, akik türelmesen szorongatják kezükben a sorszámot. A mosoly ragyogva kél, mint a nyári nap az átlátszóan kék égbolt üvegharangján, de a tört szemek, a tört szivek sugarából ugyancsak feléje száll, őt köszönti a lemaradottság, a bus lemondás kényszeredett, fagyos és fanyar mosolya, bágyadtan elalélón, mint haldokló őszi verőfény, kora vén arcok bánatos redői közül. Dolly mosolyog és Dolly mosolya az, amely a posztó, gomb, acél, patkószeg és egyéb földi hatalmasságok jóvoltából kivirágzik, hogy diadalmas, gőgös gesztussal letörölje a müsorról az izzó vörösek, lángoló feketék és a busongó barnák madonna-képét. A kis szőke type — mamsellban életrecsókolták és a kin, a szenvedés, a küzdelem, a lét minden nyomorusága fölé helyezték a paradicsom madarat.

De Dolly kedves és gyermekded kedélyével sok mindent kifecseg. Kegyetlen és véres irónia, amikor Dolly a szellemi fejlődéséről beszél. Mert ugy látszik Mr Eisman nem éri be a szőke Dorothy testi tökéletességével, szellemet és nagyvilági allüröket követel a pénzért vásárolt majmocskától, akitől igazán nem lehet rossz néven venni, hogy szellemileg nem versenyképes fél Krsima Wagner-ral, akinek »kezére királyok hajoltak hódolattal«. A szellemi fejlődésnek nem mindig a puha, a kényelmes, a tétlen élet a melegágya. Nem egyszer a küzdelemből robban ki és küzdelmet teremt önmagában, maga körül. De Baba nem küzd. Minek? Baba mosolyog. Ő jobban ismeri a világnak és az életnek a titkait bárki másnál. Hogy minden az ölébe szalad, minden, szinte magától, ez csak természetes. De azért téved, aki azt hiszi, hogy Dolly butácska. Dehogy! Sőt. Okos, nagyon okos és tudja jól, hogy a pénz csengés a legszebb muzsika, a világon, mi ehhez képest Beethowen Pathétique-je? És ő elég erősnek érzi magát, hogy ezt a csengő-bongó muzsikát megszólaltassa. Az arany csilingelése kiséri, követi mindenhova és a kezek nem fáradnak el soha aranyat, sok aranyat szerezni, hogy a »poreet girl« ne jöhessen zavarba soha, ha »shopping«-oláshoz támadna kedve. Baba életjoga, életfeltétele a mosolyán, a kedvességén alapszik és ez a kedves, naiv, kegyetlen, önző, komisz mosoly a világ lelkiismeretét terhel

Anita Loos könyve nem szatira, nem is korrajz. Több. Végzet. Ahol Mr Eisman a Dolly doll-ja a hires gombkirály, semmivel sem számit többnek, mint a kedves, Dollynak csufolt, tengeri füvel bélelt baba.

A »Szőkék előnyben« szép és érdemes, sőt azt is mondhatnám, tanulságos olvasmány. Az élet gondtalansága, derüje mosolyog belőle. Ki tudja, mi indithatta Mr Eismant arra, hogy a szőke hajszint favorizálja. Vajjon mit vár, mit keres a *business life* keneny harcosa ettől a csunya aranyakért vásárolt szerelemtől, ettől a fülledt érzékiséggel telitett »romantikától«. Vajjon milyen testi és lelki berendezettség folytán csempész bele az ilyen ember szőkeséget, lágyságot ez életbe, amely csak sarkokat, szögleteket ismert, amikor a gombgyártás üzemének felvirágoztatása mellett »die blaue Blume der Romantik«-ját tüzi gomblyukába. Mi ez? szerelmi vágy? Vagy egyszerü hivalkodás, mert a szőkeség talán jobban illik naponta frissen beretvált, vagy éppen kecskeszakállt viselő ábrázathoz, monoklijához, esetleg csontkeretes szemüvegéhez? Vagy talán az Eton college-beliek gondos frizurájához, gondosan leplezett kopaszságához, a keményitett ingmell gyöngy, vagy brilliáns gombjaihoz, a nyakkendő színéhez, vagy a cipő orrához? Ki tudja?

Erre legfeljebb Anita Loos tudna megfelelni. Én nem. Én csak azt tudom, hogy »szőkék előnyben« és hogy a párisi divat egyenesen az ő számára válogatja össze a szineket. Amerika már Párisra is ráfeküdt. Mert a francia nő nem szőke, kivévén ha festett. És azt tudom, hogy a barnák, vörösek, feketék csufosan lemaradtak és hogy a szőkeség most tartja diadalmas bevonulását az 1926—27-ik esztendő »chronique scandaleuse«-ébe.

Sattler Katinka

EGY FIATAL POÉTÁHOZ

(FEKETE LAJOSHOZ)

Sikertelenséged cseppet se fájjon
Fekete testvér. Ezen a tájon
Próféta bár ha született,
Virág rügyezhetett:
Letört korai dértől,
Ki szobája falán feszületet
Szent áhitattal rejteget,
Ismeretlen vagy neki,
Nem érti a te gyönyörü nyelvedet.
A lülemille daldt se érti meg.

Jámbor, papos, paraszt
Szobafalán mindent szegre akaszt,
Ami előtte szent.
Azt is, ki mennybe ment, —
S a kalanddrjomot.

Meg nem teszit, »Feszitsd meg«-et
Soha se emleget.
De uj eszmét se ismer el:
»Igen«-edre semmis »Nem«-mel felel.
Elrágódik egy hosszu életen
Mint féreg az odvas fakérgeken,
Vagy keresztes pók a fonalán,
A ponyvdn, tim-lom könyveken.

De van, aki téged megértene,
S annak se kell a könyved.
Preferánszozni, alsózni könnyebb,
Erre időt áldoz,
Mert hoz a konyhához.

Az üzlet üzlet. Ki könyved megveszi
Üzletember, megfizetted neki,
A többi borra, nőre költ,
Kutyájára, s lovára büszke.
A magyar kultura hamvadó üszke
Fel-felszáll néha romló portáján,
Ha ez is el nem uszott a kártyán,
Ügyvédfurfangon, s a politikán,
S csak arra vigyáz, hogy éhen ne haljon,
Vagy saját zsirjában meg ne fulladjon.

Sikertelenséged tehát cseppet se fájjon
Fekete testvér. Ezen a tájon
Próféta bár ha született,
Naggyá még sose lett.

(Temerin, 1926.)

KOVÁCS ANDRÁS

Az ideál régen és most

Az utolsó évek sok zavaros eseménye közepette gyakran érezhettük, hogy játékkockák vagyunk egy szeszélyes, rossz gyerek kezében. A sors annyit rázott, dobált bennünket ide-oda, hogy néha csodálkozva dörzsöljük szemünket és kíváncsian nézünk körül, hogy vajjon hol is vagyunk, mi is történt velünk?

Filozófus hajlamu megfigyelők ezzel ellentétben azt prédikálják, hogy nincsen uj a nap alatt és alapjában véve most sem változott meg semmi, 1926-ban éppen olyan volt a tavasz, mint tiz, száz, ezer és még több évvel ezelőtt. A fák rügyeztek, a virágok nyiltak és virult a szerelem is, akárcsak a régen, meg a kevésbé régen mult időkben. És akik ezt mondják, azoknak talán igazuk is van. A szerelem tényleg nem változik. Nem befolyásolja a politika, nem pusztult el a háboru pergőtüzében és nem veszett el a forradalmak kavarodásában sem. Akármi történik is a világban, Kupido jókedvüen táncol, ha Vizkeresztkor eljön a farsang és tavasszal manapság éppen ugy ábrándozik virágzó fák alatt, mint tiz, száz, ezer és még több évvel ezelőtt. De ha az érzelem lényegén nem is változtat se az idő, se az eszmények Kupido isten birodalmában, de annál sürübben változik a szerelem tárgya, az ideál.

Az ősasszony izléséről, hogy barlangjában, cölöpre vert kunyhójában kiről ábrándozott, sajnos, semmit sem tudunk. De a középkori asszonyok izlésével a költők jóvoltából már teljesen tisztában vagyunk. Tudjuk róluk, hogy könnyes szemmel hallgatták a trubadurok énekét és a Szent Sirért küzdő lovagokért rajongtak, értük imádkoztak, rájuk vártak hüségesen hosszu, hosszu évekig.

A renaissance asszonya a müvészekért, tudósokért lelkesedett, vagy talán még inkább a müvészet, tudomány megértő mecenásáért, akiknek helyét a 17. században azután a játékkardos, udvari gavallérok foglalták el. Ők már nem képekről, régi kéziratokról beszéltek, hanem inkább szellemes és kétértelmünek nem is mindig mondható bókokat suttogtak a kacéran mosolygó szépasszonyok rózsás fülébe. A szeszélyes női szív elfordult azután ezektől a mindig jókedvü, léha lovagoktól, akik szavukkal és szivükkel egyaránt csak játszottak, hogy a szerencsétlen ifju Werther tragikus sorsán keseregjenek. Divatba jött a boldogtalan szerelem és minden asszony olyan udvarlóra vágyott, aki ugy érezte, hütlenségre a halál az egyetlen méltó felelet. Az egész biedermeier világ Werther epedő szivü és ábrándos szemü követőiről ábrándozott, de azután fordult egyet a világ kereke és mint minden és mindenki, ők is kimentek a divatból. A leányok szive nemsokára már csak akkor dobogott hevesebben, az asszonyok akkor lövelték leghódítóbb pillantásaikat amikor olyan nyalka gavallér tünt fel a láthatáron, aki már nem törődött ideálja hütlenségével. Hogyan is törődhetett volna, hiszen ő maga azt se tudta, mi fán terem a hüség. Ellenkezőleg ugy törte a női szíveket, mint háziasszony őszszel a diót.

A frakkos gavalléroktól, kardjukat csörtető daliás katonatisztektől azért fordultak el később a leányok, mert ideáljukat inkább tudósok és müvészek körében vélték feltalálni. Nem bánták, ha ezeken az ifjakon meg is látszott, hogy sejtelmük sincs arról, milyen nyakkendő van rajtuk és az sem rontotta le a rajongó leányok illuzióját, hogy ezeknek az álmodozó tudósoknak fogalmuk sem volt az udvarlás müvészetéről. Nem korcsolyáztak és nem tudtak táncolni és szindarabokban mindig kómikus játszotta a szerepüket. De ha az idők és izlések ilyen gyökeres változásán méltán csodálkozó szemlélő figyelmeztetni próbálta a leányokat szivük királyának némely furcsaságára, a tárgyilagos megállapitásokra léha megjegyzéseknek kijáró megvető pillantás volt a felelet.

A háboru azután ujra előtérbe hozta a legrégibb, az örök ideált, a hőst. A katona felsőbb lény volt, akinek hódolata minden leányt boldoggá tett, akiknek hüségesen irtak lirai tartalmu, de méretében inkább hősköltőményhez hasonló leveleket. Sajnos azonban ezek az ideálok távol, a harctéren, vagy hadifogságban voltak, mért is a bánatos szivü leányok kénytelenek voltak az untauglichok vigasztalásával beérni. És mert ezek az itthon levők ritkán voltak daliás külsejünek mondhatók, hát a nők igénye udvarlók tekintetében sajnálatosan leszállt. A végén már hittek is a bölcs öregeknek, akik olyan kenetteljesen magyarázgatták ábrándozásra hajlamos leányoknak, hogy a férfinek éppen csak egy ici-picit kell az ördögnél szebbnek lenni és máris bele lehet szeretni.

A háboru után a romantika teljes csődje következett. Senki sem helyezett sulyt arra, hogy az ideál szerepét játszó ur jóképü és daliás legyen. Nem kellett neki ábrándosan forgatni a szemét, se szellemes megjegyzésekkel elkápráztatni a világot. Azt se várták tőle, hogy müveltsége tudósokéval keljen versenyre. Mindezt bőségesen pótolta, ha szive királynőjét sok lóerős automobilon röpitette a boldogság országa felé. A keresztes vitézek, a költők, rokoko márkik, dallás huszártisztek dicső örökébe, mi tagadás, a tőzsdés lépett.

Talán ha a konjunktura örökké tartott volna, ha az autókat, gyöngysorokat, bundákat és a tőzsde hőseinek egyéb hóditó fegyvereit nem vitte volna el a krach, érzelmes lelkek tényleg sirathatnák a poézis halálát, az öreg király végleges győzelmét az ifju költőpásztor felett. De szerencsére (sokan bizonyára inkább sajnálkozva emlékeznek meg az események ilyetén fordulatáról) jött a krach és a tőzsde titánjai az érdeklődés homlokteréből az ismeretlenség homályába sülyedtek vissza, sőt sokan rácsos ablakok mögött várják az idő mulását. Bár ideálszerepükből hirtelen és váratlanul csöppentek ki, de azért már készen állt az uj idők uj hőse, hogy a végszóra bevágva folytassa ott, ahol az elnémult elöd abbahagyta.

Be kell vallani, hogy a tőzsdéstől, mint egyéntől és tipustól akkor fordultak el a női szivek, mikor vagyonuk szappanbuboréknak bizonyult. Tanulság: a pénz nem boldogit, különösen, ha nincs. Inkább legyen ő hóditó és daliás, mint Ramon Novarro, Petrovics Szvetiszláv, vagy a mozi többi világhirü, esetleg névtelen hőse. Ma mindenki róluk álmodozik, a női szív birodalmában csak egy komoly ellenfelük van, a sportbajnok. Legfőbb előnye, hogy nemcsak vásznon, vagy Hollywoodban látható. Fess kapus és fürge hátvéd jóformán a legkisebb faluban is akad. És ha a sportprimadonna világhirü, akkor ez manapság már nemcsak dicsőséget, hanem csengő aranyat is jelent. A sportbajnokok deli legények és mert öklük erős, valószinü, hogy sokáig nem fogják őket a jövőnek ma még ismeretlen hősei a porondról, az ideál szerepköréből kiszoritani!

Benedek Rózsi

ÁLARCOSBÁL

EGY ÖNGYILKOS UTOLSÓ GONDOLATAI

Irta: QUASIMODO

A csillárokról, mint szines kigyók ugy hullotak a szerpetincsikok. Pici lámpások piros fénye furcsa ákom-bákomokat raizolt a falakra, mint egy kisgyerek betüit, aki most tanul irni.

Ott állt az ablaknál és cigarettájának kék füstkarikáin keresztül nézte a táncoló párokat.

Odakint hullott a hó és az ablakon néha hangos reccsenéssel kipattantak a jégvirágok... Ilyenkor összerezzent... Mintha félt volna valakitől...

Néha elővette az óráját és sokáig tartotta kezében, de tekintete elsiklott a számlap fölött... Aztán egyszerre, mintha valami eszébe jutott volna, még egyszer körülnézett a nagy, csillogó teremben és lassan vigyázva, hogy senkihez ne érjen, átment a könyvtárszobába.

Nem gyujtotta fel a villanyt. Belevetette magát egy puha bársonyfotellba és lecsukta szemeit. Kezében a cigaretta izzó parázsa olyan volt, mint egy szentjánosbogár. A kipárnázott ajtón halkan szürösödött be a dzsesz lármája és az ajtó alatt, a szőnyegen keskeny, sárga csik játszadozott. Mint csöpp aranyfolyó.

Egy... kettő... három... tizet ütött a falon az óra.

— Még nincs itt...?

A nagy sötét szobában kirajzolódott előtte a lány nevető arca és lassan, mint a mozivásznon elsuhant valahol a levegőben az utolsó néhány hónap.

Az ősz elején volt... egy este... A lámpák szeliden, halványan szórták fényüket az utra s halkszavu szél kocogott a házak között. Egyedül járta a várost, felgyürt kabátgallérral, cél nélkül, unott nemtörődömséggel...

— Furcsa, mondta magában, mintha undorodna tőlem. Mindig, mintha félne velem lenni. Még soha nem szólt hozzám. Ismerem, több mint egy éve, csaknem minden nap találkozunk... és olyan, mintha meg se látna.

Valaki jött a háta mögött és könnyed, sietős léptekkel ment el mellette. Apró lábai csendesen koppantak az uton, mintha egy suhanó árnyék nagy üveggyöngyöket szórna maga után.

Ő volt... Megismerte... Nem tudta miről, de megismerte... Halkan megszólította.

— Dea!... A lány megállt és csodálkozó szemekkel nézett feléje.

Mikor hozzálépett még nem gondolt semmire. Valamit mormogott a fogai közt, mintha azt mondta volna, hogy szabad-e elkisérnie, aztán szótlanul ment tovább a lány mellett.

Később... hirtelen megkérdezte.

— Mondja, Dea, mért haragszik maga rám?

A lány először, talán nem értette, belenézett az arcába nagy, tágranyilt gyerekszemeivel.

— Nem tudom... Aztán felkacagott. Valahogy rosszul esett neki a nevetése.

— Ne nevessen... Van valami furcsa magában. Soha nem szól hozzám... Annyiszor vagyunk együtt s olyankor, mintha keresztülnézne rajtam.

A lány hallgatott... ő sem beszélt tovább. Csendesen mentek egymás mellett és mikor elváltak érezte, hogy erősen bátoritóan megszoritják a kezét.

Mikor egyedül, lassu léptekkel ment visszafelé, eszébe jutott, amit mondott.

— Igen... van benne valami különös. A szemei, melyek mindig nevetnek.

Az eső halkan, mint nagyon csendes suttogás, hullott és a szél belecsapta arcába a vizcsöppeket.

Sietni kezdett... El akarta felejteni a lányt.

— Mi közöm hozzá?... Miért kisértem el?

Miért...? sok, sok miért és egyikre sem tudott válaszolni.

Otthon idegesen, rosszkedvüen ledobta kabátját és nyugtalanul, sápadt arccal járt le-föl szobájában. A kályhában égett a tüz és pirosan, mintha vér lenne kiömlött a fény a padlóra... Felnyitotta a kályha ajtaját és belebámult a tüzbe... Végigheveredett a szőnyegen és nézte, hogy kap lángra a fadarab, aztán kuszik feljebb a láng, mint egy kigyó és hosszu fekete csik maradt utána... Csillogó, pici parázsszemek pattantak a levegőbe, mint sok kis rakéta, aztán visszahulltak és a szürke, puha hamu betemette őket...

A melegség fáradttá tette... Feltápászkodott és rádobta magát az ágyra...

Elaludt. Zavaros álmai voltak, mintha valahol messze nagy sürü ködön keresztül látta volna a képeket, de nem tudta megjegyezni őket.

Reggel, mikor felébredt, zugott a feje.

Kint erőtlenül sárgult a nap... Az uccán néhány lehullott sárga falevelet hajtott utána a szél s a hüvös reggel meggyógyitotta.

Aztán... mi is volt aztán?... Összefolytak szeme előtt a képek s ugy érezte, mintha valahonnan magasról, nagyon magasról zuhannának... mint egy vizesés.

Egy pillanatra ugy rémlett, mintha valaki a háta mögé osont volna... Megfordult... Senki... Elmosolyodott... Igen, egyszer ott ült az asztalnál és irt... mit is irt akkor?... de hisz az mindegy... Nem hallotta, Dea halkan mögéje suhant, pici hideg kezével befogta szemét... és megcsókolta a száját... Akkor csókolta először a száját... Csodálatos... milyen pici szája volt Deának... Egész vékony, mint két vonás, mint két topázcsik... és hideg volt, éppen olyan volt, mint két pici topázcsik.

Hogyis mondta egyszer?

— Sose fogom elfelejteni a maga csókjait. Az akkor volt mikor Dea elutazott... előtte való este. Akkor nagyon vadul csókolta... Beleharapott abba csöpp piros szájba. Akkor szerette volna mondani, hogy legyen az övé... Vagy mondta is? Most már nem emlékezett...

Azóta sok minden történt és most... egyszerre vége... Kár... nagyon kár érte... Mindegy... Minden mindegy...

Egy percig még belebámult a nagy feketeségbe... Ujját megégette a cigaretta parázsa. Hirtelen rányomta az asztal plüstakarójára. A megpörkölt szövet émelyitő szaga belecsapott az orrába.

Felállt... Kezo lassan ökölbe hajlott, de nem tudta összeszoritani ujjait.

— Nem fogok meghalni... Miért...? Felnevetett... Száraz volt a hangja, olyan tompán csengett, hogy ő maga is összeborzadt.

Kinyitotta az ajtót... A nagy csillár fénye erősen, hirtelen beleömlött az arcába, mint az aranyeső.

Ott előtte suhantak, siklottak, ölelkeztek és furcsa, érthetelen szavakat suttogtak. Nevetett... Ha valamelyik itt lerántaná az álarcát... Most nem látják egymást. Lábai megrekedtek... A falnak támaszkodott.

— Világoskék selyemálarc... Szemeit összehuzta, tekintetét belefurta a forgó, táncoló tömegbe.

— Ő az... Egész biztosan ő.

Keserü mosoly szaladt végig az ajkán... Kis fehér borítékot huzott elő zsebéből, lassan mégegyszer elolvasta a levelet, aztán lezárta. Vett egy nagy csomó piros rózsát és halkan magyarázta a virágoslánynak.

— Most féltizenkettő... Tehát éjfélkor. Látja...?

— Most ott táncol, világoskék selyemálarc van raita... Meg fogja ismerni...

Nagy forróságot érzett... Kiment az erkélyre... A fehér csillogó hópihék még mindig hulltak.

— Nem fogják meghallani...

Nyugodt volt. Hátrasimitotta haját... Meleg ujjai hozzáértek a homlokához.

— Igen... Azt hiszem ez a legbiztosabb...

Aztán visszament a terembe... Megint látta Deát és megint összerezzent. Érezte, hogy elsápad... alig birták a lábai.

A könyvtárszobában ugyan oda ült... Kinézett az ablakon... Az égen hidegfényü csillagok nevettek hangtalanul a fehér, hófátyolos utakra... Mintha pici gyémántszemek csillantak volna, pici pihékben hullt a hó. A hold, mint egy arra tévedt idegen lámpása halványan bevilágitott a szobába.

Fejét hátrahajtotta s becsukta szemeit... Keze görcsösen markolta át a revolver gyöngyházagyát s a sokszinü apró lapok szivárványfonalakat szőttek a mellére... Mint száz pók a hálóját... Halkan suttogta maga elé.

— Azt hiszem most olvassa... Egy pillanatra talán valami hidegség fut át a testén... Aztán felnevet... Gyerekség... Igy szokta mondani.

— Nem fogja elhinni... Szerettem élni. Szép volt... Nem tudom... Lángeső, levegőbe kuszó aranykigyók... Tüzkerék, melyből mindig hullott, hullott a parázs. Mindegy... Nem én akartam... talán ő sem. De kell. Meg kell lennie. Hiszen minden mindegy... Csak... mégegyszer... szeretem volna, ha mégegyszer megsimogatta volna a homlokom... Most is forró és az ő keze olyan puha, selymes... és hideg... hideg, mint a halálé.

Megrázkodott... Nehezen lélegzett... Felnyitotta szemeit s a kezére meredt, melyben kékesen fénylett a fegyver acélcsöve. Szomoruan mosolygott.

— Most talán rám gondol? Arra, hogy holnap eljön, kacagva mutatja a levelet... s talán azt is fogja mondani.

— Maga nem mer meghalni.

Holnap?... Soha nem lesz holnap... És ha megkérdeznének, hogy miért?... nem tudnám megmondani... Nem tudom. Valami fáj... Furcsa, hogy ott künn most táncolnak... Mindenkin álarc van... fekete... csak az ő álarc kék...

Aztán nem gondolt semmire... Nézett valahova messzire.

Lasan, remegő kézzel homlokához emelte a revolvert s ujja rágörcsösödött a ravaszra... Szemére pici könny szaladt.

Az ablakra fehér jégrózsák fagytak s tompán, mint halk ütésre, valami csendesen kopogott... Mintha valahonnan csöndesen hullott volna vér a földre.

SZERB—MAGYAR KÖZELEDÉS

Deák Ferenc nemzetiségi politikája

Kisérlet

Irta: DETTRE JÁNOS

Az utódállamok magyarsága nem az elszakadás pillanatában kezdte meg kisebbségi küzdelmét A régi hazától való elszakadás pillanata s e pillanat nyomába lépő felesmélés csak elvégezte a nagy átrendezést: a történelem szinpada elsötétült egy időre, de amikor ujra feltündöklött a fény, átöltözött aktorok ágáltak az uj kulisszák között. A naturbursból tragikus apa lett, a sihederből drámai hős, de a régi hangon szólaltak meg és — nem kellett improvizálniok.

Hányszor mondogattuk egymásnak mentségül és vigasztalásul: *mi vagyunk a világtörténelem legelső magyar generációja*, akik kisebbségi sorban élünk. Minden kudarcnak, befolyásnak, meddő gondolatnak és elvetélt tervnek fájdalmát ezeknek a szavaknak pókhálójával — enyhitő és mérgező kötés — fogtuk le. Holott: ami kisebbségi harc, nemzetiségi küzdelem az anyanyelv jogáért és kulturájának szabadságáért *ezen a földön* folyt, az az folyt a *mi* érdekünkben is. Ami példát mutattak, dokumentumot összehordtak, igazságot manifesztáltak és martiriumot vállaltak, az mind mi érettünk is történt. *Nemzeti kisebbségek között a nyelv különbözősége nem válaszfal. Az olaszországi szlávok legalább olyan közel vannak a jugoszláviai magyarokhoz, mint a sumadiai szerbekhez.*

De az uj utakra került magyarságnak segitője maradt mindenki, aki a magyar uralom ormáról a nemzetiségi békének cselekvő programját sürgette. A magyar kisebbségeknek nincs más erejük, mint *a jog és a tradició*. A mult történetének feltárása könnyebbé teszi a jelen küzdelmét. S végtére nekünk is kell tudnunk, talán jogcimül, talán védekezésül, talán vigasztalásul: a magyarság nemzetiségi politikáját nem a koalició szolgabirái és rendőrkapitányai reprezentálták, de *a reformkor nagyjai*, az uj országalapitók. A magyar kisebbségek bátran számithatják Deák Ferenctől igazuk elismerését s a szónak és cselekedetnek átütő erejü precedenseit, miket nem homályosithatnak el eltorzult, elkeseredett emlékei az egyéni sérelmeknek.

A kisebbségi magyar nemzetek uj küzdelmükhöz régi történetükből senkitől se kaptak a hivatkozásnak és jogcimet teremtő igazolásnak annyi mulhatatlan értéket, mint Deák Ferenctől.

*

Az első adatot, amiben már megnyilatkozott a deákferenci liberalizmus nagyvonalusága és providenciája, már az 1834-iki diétanaplójában találjuk. A karok és rendek azt tárgyalták, hogy milyen nyelven szerkesszék a törvényeket. A vitában felszólalt Zalamegye követe is s többek között a következőket mondotta: »A törvény nem csupán a birák részére alkottatik, érteni kell azt minden egyes polgárnak, akit az kötelez; a törvény főkelléke az, hogy értse, akinek részére alkottatik.«

Itt még a magyar nyelv védelmében hangzanak el ezek a szavak, de Deák Ferenc hü maradt az igazsághoz is, amit a »honi nyelv védelmében« talán csak könnyebben látott meg.

1839 julius 16-án a magyar nyelvnek a törvényhozásban és közigazgatásban való alkalmazásáról tárgyaltak. *Busan Herman* horvátországi követ azt javasolta, hogy a törvény rendelkezéseit ne terjesszék ki Horvátország területére.

Ebben a kérdésben már Deák Ferenc nemzetiségi politikája is megszólal. »Nem osztozom azok véleményében — mondotta többek között Deák Ferenc — akik azt gondolják, hogy a horvátokat valaha is megmagyarosithatják, mert *noha e nemzet magában kicsiny is, mégis van neki nyelve*, van nagy buzgósága, ugy hogy ha a magyarok olyan lelkesedéssel pártolnák honi nyelvüket, mint ők a magukét, akkor bizonyára nem a mai ponton állana az.«

Ebben az időben természetesen a magyarositási törekvések sem annyira általánosak, mint amilyenekké később váltak, mégis figyelemreméltó, hogy Deák Ferenc milyen határozottsággal veszi védelmébe a horvátoknak anyanyelvhez való jogukat s mintaképül állitja a magyarság előtt azt a buzgóságot, amivel ragaszkodnak anyanyelvükhöz.

Nem sokkal később még határozottabban nyilatkozik meg ez a meggyőződése. Az 1840. évi április 15 napján tartott ülésen a következőket mondta: »Nem hibáztatom, hogy Horvátország nemzetiségét fenn akarja tartani, sőt óhajtom és kivánom, hogy azt tartsa fenn, de *azt óhajtom, hogy a latin helyett a horvát nyelvet vegye be. Maradjanak meg és buzogjanak a nemzetiségük mellett.*« Deák Ferenc tehát nem csak ellenezte a magyarositást, de *a horvátokat el akarta horvátositani* s buzditotta őket arra, hogy vessék el a latin hivatalos nyelvet s tegyék anyanyelvüket hivatalos nyelvvé

Talán mindez nem is meglepő, ha arra gondolunk, hogy Deák Ferenc törvényhozói munkásságát ekkor már a tisztult felvilágosodás, a nagy reformkor uralkodó eszméi vezették. Deák Ferenc ezen az országgyülésen már a botbüntetés eltörlése s a vegyes házasságok behozatala *mellett* emelte fel egyre sulyosodó szavát. Érthető tehát, ha a nemzetiségi kérdésben sem tagadta meg a liberális kor ébredező szellemét. Ezeknek a megnyilatkozásoknak mégis azért kell legalább is a nemzetiségek politikai küzdelmének történetében nagyobb jelentőséget tulajdonitani, mert ekkor még tulajdonképpeni nemzetiségi kérdés nem volt. Horvátországnak Magyarországhoz való viszonyáról már sürün esik szó, de a horvát nemzetiségi kérdés ekkor még alig foglalkoztatja a közvéleményt. »*A horvát nem külön nemzet* — mondja Deák — *de a horvátok maradjanak horvátok.*« Ez a gondolata bontakozik ki később s válik alapjává a horvátokkal való megegyezés koncepciójának s a magyar nemzetiségi törvénynek, melyet Deák Ferenc támogatása érlelt meg törvényjavaslatból törvénnyé

*

A 43—44-iki országgyülésre Deák Ferenc a jól ismert okok *miatt* nem ment el. Annál élénkebben vett részt a vármegyei életben s itt is érvényesitette nemzetiségi kérdésben vallott tisztult felfogását. A megyei közgyülés elé többen azt az inditványt terjesztették, hogy a megyegyüléseken csak magyarul lehessen beszélni. Deák Ferenc az inditvány ellen szólalt fel s felszólalását a megyei közgyülés jegyzőkönyve igy sommázza: *Nemlátja helyén, hogy aki magyarul nem tud, az a választási jogból kihagyassék.* A nemzetiségi ügyben praeclusiv termi nust szabni nem foganatos; a magyar nyelven élésre a polgárokat inkább privát kapacitáció utján óhajtja vezéreltetni. Az 1825-iki országgyülésen még a legjobb követek is latinul szólottak. Ime a muraközi járás, magyar iskolamestereket rendeltek oda s mégsem tud a nép magyarul. Csak a privát kapacitáció s nem a praeclusiv terminus lehet célszerü.

*

Az 48-as országgyülésen mondott beszédeiből csak két fénylő adatot jegyzünk föl.

Az április 4-iki ülésen azt inditványozták, hogy ne a negyed, csak a féltelkesek nyerjenek szavazati jogot. (Itt jelentkezik először a választójog korlátozására irányuló törekvés a nemzetiségi veszedelemre hivatkozás álokával.) Deák Ferenc pregnáns szavakat talált a jogkiterjesztés védelmezésére. »Mi az, amitől ők — a főrendek — a legjobban félnek? *Az általános szavazat.*«

Az augusztus 8-iki ülésen, amikor az elemi oktatásról szóló törvényjavaslatot tárgyalták, Deák *tapintatosságot, figyelmet, türelmet, engedékenységet* követelt a nemzetiségek iránt. »Azokra nézve — mondotta — mik Horvátországban történtek, azt mondjuk, nem követtünk el semmi igazságtalanságot; ámde csak néhány szó odavetése, néhány kifejezés, vagy rosszul magyarázott javaslat, ami magában ártatlan, ha nem egyedül ok, de eszköz volt az indulatok felzaklatására. *Nem akarom a testvériséget ugy érteni, hogy akiket testvérekké akarunk tenni, láncra verjük.*«

Nem elég tehát, ha a nemzetiségekkel szemben az uralom csak *nem igazságtalan. Igazságosnak is kell lenni* és nemcsak szóval, de hittel és becsülettel: *testvérinek* is.

*

Az ezután következő korszak tárgyalási anyagunkból *kiesik*. A szabadságharc második fele, az abszolutizmus az ébredező alkotmányosságig nem adott Deák Ferencnek alkalmat arra, hogy igazságot és emberiességet követeljen és adjon a nemzetiségeknek. Ebben a korban a magyarság maga is nemzetiséggé vált s az uralommal szemben a többi nemzetiséggel szemben még alárendeltebb jelentőséget nyert. Csak a magyarság fájdalma, a szörnyü bukás emléke, az »erőszak nélküli« jobb jövő várás hite szólal meg Deák Ferenc megritkult és nehéz lélekzetüvé vált szavaiban.

Csak *az első felirati javaslat* ad alkalmat Deák Ferencnek, hogy megszólaltassa »egyenlőségen és testvériség«-en alapuló nemzetiségi politikáját.

Az első főlirati javaslatban Deák a következőket irta:

»A mult idők szomoru eseményei káros félreértéseket idéztek elő közöttünk és a nem magyar nemzetiségü polgártársaink között. Ezen polgártársainknak nemzetiségük érdekében és Horvátország közjogi állása érdekében követeléseik vannak, miket igazolnunk nem lehet, de nem is akarunk. *El vagyunk határozva mindent elkövetni, hogy a félreértések elhárittassanak s teszünk, amit az ország szétdarabolása s önállóságának feladása nélkül tehetünk, hogy a honnak minden nemzetiségü polgárai érdekben és érzelemben összeforrjanak.* Óhajtjuk törvényeink azon rendeleteit, mik e részben akadályul szolgálhatnak, közös érdekeink szerint méltányosság alapján módositani.«

A nemzetiségi aspirációk teljesitésében tehát Deák Ferenc az ország feldarabolását és önállóságának feladását jelölte ki határul; kész volt az ország politikai egységének feláldozása nélkül teljesiteni a nemzetiségek követeléseit. Ennek a liberalizmusnak fölmérésénél ne felejtsük el azt sem, hogy Deák Ferenc még azzal a generációval állt szemben, amelyik a szabadságharcban fegyvert fogott a magyar honvédség ellen s a csonka országgyülésnek voltak olyan tagjai is, akik maguk is fegyverben állottak a magyarokkal szemben. És ne hagyjuk figyelmen kivül azt sem, hogy Deák »*érdekben és érzelemben*« kivánta egyesiteni az ország minden polgárát, nem pedig — nyelvben és kulturában.

Deák Ferenc sokkal többet volt kész adni a nemzetiségeknek, mint az utána következő generáció s hogy a békét mégsem tudta megkötni a nemzetiségekkel, annak az az oka, hogy viszont a nemzetiségek is sokkal többet követeltek, akkor, mint egy generációval később Szemléltetően illusztrálja ezt mindaz, a mi a nemzetiségi törvény megalkotása és végrehajtása körül végbement. Deák Ferenc nemzedéke megalkotta a törvényt, de az utódok soha nem hajtották végre. A nemzetiségek viszont a legélesebben küzdöttek a nemzetiségi törvény ellen s azután — a legélesebb harcot inditották meg annak végrehajtásáért.

A hatvanas évek nemzetiségei még nemcsak az anyanyelv jogaiért küzdöttek, *nemcsak a nemzetiségi kultura szabadságáért, hanem territorialis önállóságért.* Azt hirdették, hogy Magyarországon annyi *politikai nemzet* van, a hány nemzetiség s abban a törvénytervezetben, amit Miletics Szvetozár és társai a nemzetiségi törvény tárgyalásakor benyujtottak, valamennyien nemzetiség, magyar, német, szerb, román, tót stb. számára egyenlő jogokat követeltek. Deák Ferenc csak egy pricipiumhoz ragaszkodott mereven és alkudozás nélkül ahhoz, hogy Magyarországon csak egyetlen politikai nemzet van: a magyar, de ez a politikai nemzet *épenugy* — s ezen van a hangsuly — magába öleli a magyarokat, mint a szerbeket és románokat.

Ezekben az időkben, az alkotmánykészités esztendőiben a nemzetiségi kérdést a legalapvetőbb közjogi problémák tárgyalása fonja keresztül. Az erdélyi kérdést az Erdéllyel történt unió kimondásának hatályossága felett megindult vita szoritja le olykor a közérdeklődés reflektorá elől, a horvátok nemzetiségi törekvése viszont a Horvátországgal kötendő megállapodás nagy gondjában s vissza-visszatérő vitájában olvadnak fel.

A második felirati javaslatban Deák Ferenc szükségesnek tartotta a következők kijelentését:

»Nem fogjuk elfelejteni, hogy Magyarországon nem magyar ajku lakosai szintugy Magyarország polgárai s mi őszinte készséggel akarjuk mindazt, amit e részben az ő érdekeik s a haza közérdeke megkiván, törvény által biztositani.« Hangsulyozza a főlirat, hogy a 48-as törvények megvalósitották a helyes jogegyenlőséget s azt kiterjesztették minden osztályra, fajra és nemzetiségre. S most a királyi leirat sürgeti a nemzetiségek követeléseinek teljesitését. Holott az abszolut hatalom mit tett? Elismerte a nemzetiségek nyelvét és — a német nyelvet tette kötelezővé. »*Még a szerb Vajdaság is egyedül csak a nevére volt szerb.*«

A feliratí vita során *Aratimirovics* György azt követelte, hogy *előbb a nemzetiségekkel egyezzen meg a magyarság, csak azután Ausztriával.* (Miletics Szvetozár még a jogfolytonosság követelését is elitélte s tiltakozott a »magyar haza« kifejezés ellen.) Deák Ferenc higgadt nyugalommal válaszol: a nemzetiségi kérdésben tanácskozni fogunk, mit szabad polgár, szabad polgárral. Igazság érzése, mely nemcsak szerette, de már számára is követelte az igazságot, cselekvően nyilatkozott meg, amikor *a magyar képviselőházban románul felszólaló Macellariu Illést védelmébe vette.* »Higyje el a képviselő ur — mondotta — hogy felszólalása sem ingerültséget, sem keserüséget *nem* keltett.«

Deák különösen Miletics Szvetozárral szemben fejtette ki pregnánsan álláspontját A 1866-iki országgyülés a királyi leiratra készült feliratot küldeni s a tárgyalások folyamán Miletics az ország *foederativ alkotmánya mellett tört lándzsát. Deák Ferenc ekkor is kijelentette, hogy a nemzetiségeknek mindazt a jogát elismeri* és kielégitendőnek tartja, a mi az egységes magyar politikai nemzet sérelme nélkül megvalósitható. De a magyar politikai nemzetiség épugy magában foglalja a románokkal, mint a magyarokat, épenugy a szerbeket, mint a tótokat.

Az egységes magyar politikai nemzet, de azon belül a nemzetiségekkel szemben a legteljesebb szabadság és igazság — ez a gondolat, ez a cél, ez a program; ez legyen az államhatalom cselekvésének normája Deák nemzetiségi politikájának nagyvonalu koncepciója szerint. A nemzetiségi törvény alkotása idején alkalom nyilik arra, hogy pregnáns és és félreérthetetlen szavakkal ismételje meg Deák Ferenc nemzetiségi programját. A nemzetiségi törvény tárgyalásakor Deák Ferenc külön törvény-

javaslatot terjesztett elő, melynek alapelve — Deák szavaival — a következő: Magyarország honpolgárai *egy* politikai nemzetet alkotnak s e *politikai nemzetnek minden honpolgár egyenlő jogu tagja.* A törvényhozás nyelve magyar, de *a törvények hiteles forditásban a többi nyelven is kiadandók.* »A megyéknél, törvényhatóságoknál, községeknél, egyházaknál — mondotta ugyanekkor — én nem idegenkedném az egyenjoguságot nem korlátozni s annak tág teret adni, az igazságszolgáltatásnál is az alsóbb bíróságokat illetőleg.« *Az egyenjoguságnak egyetlen egy korlátja van:* a hivatalos nyelv, de az is csak *feltételes* korlátozás. Ahogy Deák mondta: »*Azon egyenjoguság, melyet Magyarország bármely nemzetiségü polgárai politikai és polgári jogok tekintetében különbség nélkül élveznek, egyedül az országban divatozó nyelvek hivatalos használatára nézve és csak annyiban esik külön szabályok alá, amennyiben ezt az ország egysége, a kormányzat és közigazgatás gyakorlati lehetősége ugyszintén az igazság gyors és pontos kiszolgáltatásának igényei szükségessé teszik.*«

Ez Deák nemzetiségi politikája: az államegység fentartása mellett *teljes szabadság,* az anyanyelv jogának elismerése mellett az állam hivatalos nyelvének csupán az az előjog adassék meg, amit a kormányzat, közigazgatás és igazságszolgáltatás *gyakorlati lehetőségei* kivánnak meg.

Egyenlőségen és igazságon épült föl az a program s tisztasága, őszinteség, határozottsága s emelkedettsége világitó fénnyel mutatkozott meg nem egy alkalommal. 1868 őszén Dimitrievics Milos azt inditványozza, hogy az ujvidéki *szerb* szinháznak adjanak *államsegélyt.* Deák ekkor mondotta a következő, márványba kivánkozó szavakat: »Nemzetiségi kérdésben sem akarok más elvet követni, mint azt, amit igazságosnak látok. De sehogysem tudom megegyeztetni az igazsággal azt, hogy az állam, mely politikai tekintetben egységes és osztatlan magyar állam, magára a szinházra, mint a magyar nyelvet müvelő s egyáltalán müvelődési intézetre, *egyedül és kizárólag csak egyik nyelvü és nemzetiségü nép számára költsön a közös adókból.* Erre nézve én azt gondolom, hogy *vagy mindegyikre, vagy egyikre sem.* Ha módunk van valamenynyinek adni, igenis adjunk, ha módunk nincs, *az állam költségvetéséből ne adjunk a magunk nyelvéért sem. Nem akarok semmi igazságtalanságot pártolni, még akkor sem, ha belőle hasznot huznánk.*« Milyen gyönyörü korszaka volt az a liberalizmusnak, amikor ezeket a szavakat »*általános helyeslés*« ünnepelte.

Az *egyenlőség és igazság* nevében követeli — a képviselőház 1871 január 23-iki ülésén — a zombori *állami szerb* gimnázium felállitását. »Minden nemzetiségnek meg van az a joga, hogy mód nyujtassék neki gyermekei nevelésére, kimüveltetésére«. (Ismét — »élénk helyeslés« s ezekben az »élénk helyeslés«-ekben a liberálizmus lelke szólalt meg). Ha mi a nemzetiségeket meg akarjuk nyerni — mondotta ekkor — ennek nem az az utja, hogy őket mindenáron magyarositsuk, hanem az, hogy velők a magyar viszonyokat megkedveltessük, mert kettő tisztán áll előttem: *kiirtani akarni őket istentelen barbárság volna; ellenségünkké enni, ez nem lekszik érdekünkben.*« Kivánom — mondotta később — hogy egy uj kizárólag szerb gimnázium állittassék fel még pedig valamely szerb vidéken, *mert hisz másutt* nem volna értelme. Deák nemcsak azt kivánta, hogy az elemi oktatás, hanem hogy *a középiskolai tanitás is anyanyelven történjék.*

Ez az *igazság és egyenlőség* nyilatkozott meg akkor is, amikor — 1873 junius 26-ikán, ez volt az utolsó alkalom, hogy nemzetiségi kérdésben megszólalt — azt követelte, hogy *a Népnevelési Lap*-ot, mely államköltségen jelent meg, necsak magyar nyelven, hanem az országban élő hét nemzetiségi nyelvén, hét nyelven adják ki.

Egyenlőség, igazság, szabadság, az anyanyelv jogának elismerése közigazgatásban, igazságszolgáltatásban s nemcsak az elemi, de a középiskolában is s csak az az elsőbbség az államnyelvnek, amit a gyakorlati célszerüség kiván, az államegység fentartása mellett a teljes politikai és kulturális szabadság s az a követelés, hogy az állami bevételekből a magyar nyelv ápolására se adjanak többet, mint amennyit a nemzetiségek kulturájára tudnak áldozni — ime ezek azok a pillérek, amiken e kor tiszta, nemes ivelésü liberálizmusa s Deák Ferenc államalkotó s jövendőt biztositó, egyenlőséget és szabadságot nemcsak hirdető, de megvalósitó nemzetiségi politikája nyugodott.

Az uj nemzetiségi államok mind megtalálják államalkotó politikusaikat, de a nacionalista programmuk soviniszta követelések, a türelmetlenség és elfogultság plakáthangu fogadkozásai rekedt hangzavarából mikor fog megszólalni az uj Deák Ferenc zengő bölcsesége? Ha a magyar kisebbségek politikai és kulturális törekvéseit, melyek csak egy töredékét kérik annak, amit Deák *csorbitatlanul* adott a régi Magyarország nemzetiségeinek, a régi magyar nemzetiségi politika botor visszaéléseire utalva akarják elfojtani, a magyar kisebbségeknek van pajzsuk, amit maguk elé tarthatnak, van zászlójuk, mit magasra emelhetnek, van »kisebbségi aranybullájuk«, amivel befödhetik mezitelen mellüket. Ez a pajzs, ez a lobogó, a kisebbségi jogok aranybullája: Deák Ferenc tanitása és alkotása. De Deák nemcsak azoknak ad példát s tanitó szót, akik az uralomról kisebbségi sorba sodródtak le, hanem azoknak is, akik a kisebbségi sors homályából az uralom napsütéses bérceire kerültek.

Aki a régi haza bölcse volt, bölcse lehetne az uj hazának is.

AMIKOR ZMAJ JOVAN JOVANOVICS A SAJÁT KÖLTSÉGÉN NYOMATTA KI AZ EMBER TRAGÉDIÁJA FORDITÁSÁT

Egy érdekes könyv, amelyről mindenki megfeledkezett — Miért lehet ma szerbül potom árért megkapni Zmaj Jovan kitünő forditását?

A szerb könyvkereskedés tulajdonosa, miközben a legujabban megjelent szerb és horvát könyvek és folyóiratok között böngészek, hirtelen a homlokára csap és már szalad is a létráért.

— Tudom, hogy mi érdekli magát! Hanem egy kicsit várni kell!

És máris odatámasztja a létrát és mászik fel a legmagasabb polchoz, ahova azokat a könyveket szokás eltenni, amelyeket senki sem keres. Rendszerint régi, mindenkitől elfeledett könyvek porladnak ezen a polcon és a könyvkereskedő esztendőben egyszer mászik föl a magasba, hogy valakinek lehozzon valami régi furcsaságot.

Sokáig keres az állvány tetején, rakosgatja a könyveket, dörmög valamit a foga között, végre kihuz egy szürkefedelü könyvet és odacsapkodja a falhoz. Ahogy a könyv a falhoz ütődik, hatalmas porfelhő száll fel belőle, tanubizonysága annak, hogy esztendők óta heverhet fenn a polc tetején, ahol csak por és feledés van.

— A könyv tragédiája — gondolom magamban és mintha mégis léteznék a telepáthia, igy társitja a gondolatot a könyvkereskedő:

— *Az ember tragédiája.*

Lejön és mosolyogva hozzáteszi.

— *Szerbül. Forditotta Zmáj Jovánovics.*

Csakugyan. Amiről ma már senki nem beszél, amit senki nem emleget és amiről olyan kevés vajdasági könyvmoly tud, az egyszerre itt van a szemeim előtt. »Az ember tragédiája« szerbül. Még hozzá Zmáj forditásában, a melynek a pontosságához és müvészi-ességéhez, semmi kétség nem férhet. Hiszen Zmáj, Arany egyik jóbarátja nagyszerüen beszélt magyarul és csodálatosan forditotta szerbre a legmagyarabb verseket.

— Csak tizenöt dinár — mondja még a kereskedő sztereotip mosollyal. Megforgatja a könyvet, megnézegeti és leteszi.

Régi kiadásu könyv, 1890-ben jelent meg. A cimbetük körül a hagyományos virágcsokor, meg szálló madarak. Margaréták, előttük szitakötő. És köztük cirill betükkel:

ЧОВЕКОВА ТРАГЕДИЈА
од ИМБРА МАДАЧА
преео З. – Ј. Јовановић
у Новом Саду
штампарија А. Пајевића 1890.

A könyvet a forditó a Kisfaludy társaság 1889 május tizenhetedikén megtartott ülésén mutatta be, aminek tanubizonysága az ajánlás is, amely a cim utáni oldalon szerbül olvasható:

A nagyrabecsült
KISFALUDY TÁRSASÁGNAK
hálája jeléül
1889 május 17 (29)-n bemutatta a
szerző

És a másik oldalon az első kép forditása, Madách csodálatosan messzizengésü sorai szerbre leforditva. Az angyalok kara énekli:

Slava mu na visini
bogu velikome
I zemljo i nebese
pevajte njegov slaj . . .

Szerb-magyar kulturközlekedés tehát volt már Zmáj Jován Jovánovics idejében is, csak épen az a baj, hogy a politika akkor is nagyon távol tartotta magát ettől a kulturközeledéstől. Pedig Zmáj Jovánovics, az aranyszivü és aranyszáju költő mindent elkövetett, hogy ez a közeledés létrejöjjön, mindent megtett, hogy a szerbek megismerjék a nemzetközi nagy értékeket jelentő magyar irodalmat és ennek legfényesebb bizonyitéka épen »Az ember tragédiájának« leforditása. Mert ennek a könyvének a végén van egy utószó, a mely kulturtörténeti szempontból talán többet jelent az egész könyvnél. Ez az utószó azt bizonyitja, hogy akkor, amikor a vajdasági fekete ugarakon (akárcsak ma) nem akadt egyetlen kiadó sem, aki ennek a kulturközeledésnek a szolgálatába állt volna, Zmáj Jovánovics, a földhözragadt szegény poéta saját garasaiból adta i ezt a könyvet. Megható és egyben rendkivül érdekes elolvasni azt a néhány szót, amelyet csupa szerénységből Zmáj a könyv végére irt és amely egyszersmind vádirat is a vajdasági megnemértés és közöny ellen. Ez a szomoru utószó igy hangzik:

Néhány szó, mint utóbeszéd

Megmondtam és ugy gondoltam, hogy ehhez a könyvhöz hozzácsatolom az előfizetők nevét is, de mivel mind a mai napig nem vagyok a károktól biztositva, melyeket ennek a könyvnek a saját kiadásban való megjelentetése a részemre okozhat (nagyon nekiiramodtam, az első felbátorodásra 1700 példányt cirilicával, 700 példányt pedig latinicával nyomattam, ami nagy költségekkel járt) senki nem veheti tőlem rossz néven, hogy most az előfizetők nevének kinyomatásával nem szabad még nagyobb költségekbe vernem magamat és ép ezért a könyvet nem is diszithetem ugy képekkel, amint azt szándékoztam.

Hallom, azt rebesgetik, hogy ennek a könyvnek az árát, a terjedelméhez arányitva tulmagasan állapitottam meg. (A könyv megjelenésekor 1 forint ötven krajcárba került.) Azt azonban elfelejtik, hogy az ilyen könyv a német, vagy az orosz irodalomban drágábba kerülne, holott aránytalanul több is fogyna el belőle. Másrészről nem vagyok abban a helyzetben, hogy rodalmunknak nagyobb anyagi áldozatokat tudnék hozni. Ezen a könyvön csaknem teljes kilenc hónapig dolgoztam, eltekintve rendes munkám idejétől, amiből élek, vagy éldegélek, lesz sokszor éjszaka is dolgoznom kellett, amivel egyáltalán nem kiméltem az egészségemet és hogy mostani esztendőmben ettől a munkámtól *hasznot is vártam, azt ime,* a nagy nyilvánosság előtt a legkevésbé sem szégyenlem bevallani.

Ami a latin kiadást illeti, azzal az volt a célom, hogy segitsek annak a kinai falnak a ledöntésében, amely az irodalmat »szerbre« és »horvátra« osztja. És vajjon hány előfizető jelentkezett a latin kiadásra? Kevéssel több, mint amennyit az ujjaimon el tudok számolni. De ettől kezdve barátaim bátoritottak arra, hogy a könyvet latin betükkel is jelentessem meg, igérve, hogy a mikor halljak, hogy a könyv napvilágot látott, azon lesznek, hogy legalább a kártól biztositsanak. Ezért merészeltem mintegy 700 latin példányt kinyomatni, amelyekből 650 van eladásra kibocsátva . . .

Ezeket mondja Zmáj Jovánovics 1890-ben meglehetősen elkeseredetten, bizalmatlansággal az emberek megértésében és a munka eredményességében. És ez a keserü hangu utóbeszéd épen a túloldalán van a nagy munka befejezésének, amely igy végződik:

Az Ur szava: *Rekoh ti što sam hoco bori se uzdaj se!*

Mondottam: ember küzdj és bizva bizzál!

Zmáj küzdött és bizott. Sok minden szépért és ideálért harcolt. Másokkal együtt. De ugylátszik ennyi év után mindent elölről kellene kezdeni.

A hiba pedig nincs Zmájban és nincs Madáchban. Másutt van . . .

Csuka Zoltán

MILOS CRNJANSKI

A kifáradt ifjuságnak

Emlékszel még átvirrasztott éjjeleinkre,
mikor az orgonavirágnak piros az árnya,
mikor sötét, mint a méla szem,
mely mintha az égtől valamit várna?

Megérezted-e, hogy mindenütt fáj az,
nemcsak mindnnk: fiatal lenni.
Lelkünkben hordozni egy homályos bút,
mely mindent szeret, de nem tud segiteni?

És megvigasztalódtál-e már egyszer,
hogy ez ifjuság:
ez a szomoru, ködös sors?

Forditotta: J. P.

JOVAN POPOVIĆ

DAL

(Az »Örökkévalóság Zarándoká«-ból, 1925)

És látod,
elég, ha néha egymásra rámosolyodunk,
elfeledkezve,
cél nélkül, mint a hajnal pirkadása.

Mégis, a bolyongás végtelen pusztáján
pásztortüzek gyulladnak néha
suttogva keresztül az éj hallgatásán
és fáradt vándor tűlét távoli,
mint sóhaj elhaló üzenet üti meg
más partok felől.

Lehet, hogy ez a dal is —
miért ne? —
valakinek az arcára könnyet vagy
mosolyt varázsol.

Forditotta: J. P.

M. ĆURĆIN

Hagyjatok békében

(PUSTITE ME KAKO JA HOĆU)

Miért szól mindég egyformán a szál,
Hogy lőn a beszédje mindig ugyanaz
És ki parancsolta, hogy muszáj
Azon az uton járni, melyet a szokás behavaz

Értsék meg már, nem a betü a gondolat
És ez a vers korántsem akta,
Amelyre por nehéz nehezékét rakta
A »mindig ugyanaz« mondolat.

A vers majd üt magának utat,
Csak ne féltsék
És ne méricskéljék igaza bércét,
Hagyják a mércét.

DEBRECENI JÓZSEF

KARÁCSONY

Irta: BORISZAV SZTANKOVICS

Hogy aludtál öcskös?

Már egy hét óta nem alszunk. A karácsony Szkopljéből jön, most Presevóban van, aztán Bikácsba megy s igy jön közelebb és közelebb mihozzánk. A kampókra felakasztott füstölt verebeket már fogyasztják.[1]) A gombos cipő, a jumbaszmából[2]) készült mente, a katonai posztóból készült vállkendő már régen készen vannak es rám várnak. Egymás mellett feküsznek a ládában. Különösen a cipők, azok sehogyan se hagynak nyugton. Sárgak, fényesek és a talpuknak még csiriz szaguk van. Mihelyt anyám a piacra megy, bezárom az ajtót és felöltöm az uj dolgokat. Sétálok a szobában és mustrálom magam, milyen is leszek karácsonyra. Karácsony! Eh! Nem is karácsony ez. Valami, ami az örvénygyökér és a száraz bazsalikom illatára emlékeztet, mely a szentkép felett fonnyad. Anyám nem pöröl, ha valamit eltörök, a »kis gazember«-t pedig »világért se verné el, hiszen karácsony előtt vagyunk. Szinte máskép néz most rám. Nem mint anya, hanem valahogy másképen, szinte alázatosan, ahogy idősebb emberekre szokás.

— Menjél »bevásárolni!« — igy küld a piacra, hogy egy-két apróságot vegyek, ami otthon ép szükséges és pénzt ad nekem anélkül, hogy megszámolná.

Elmegyek. Visszajövök. Elveszek a sok csomag és zacskó között, melyeket a boltos karomra és övemre akasztott. Anyám már a kapuban vár, mindent levesz rólam, csakhogy mielőbb könnyitsen rajtam. Még a visszajáró pénzt sem kéri, ugy látszik, nálam hagyja, hogy csörgessem zsebemben s hogy dicsekedjek vele pajtásaim előtt. És ő? Már egy hete, hogy nem ül le ebédre vagy vacsorára. Az egész ház az ő vállán nyugszik. Nem hoz senki vizet neki, mások segitségét el nem fogadná. Összemorzsolódik a nagy dologban. Csipői szinte átszurják a lelappadt bugyogókat, a szallagok meglazultak. Minden percben megköti kötényét, mely nemsokára ismét lecsuszik, mert vagy a madzag oldódik meg, vagy pedig elpattant a nagy hajolásban. Az öregség már meggörnyesztette, de ő azért járkál és doldozik.

Ujjait feltüri, keze bemocskolódik, a sok mosástól a körmök körül felhasad a bőr. Arra sincs ideje, hogy papucsot vagy fatalpu sarut huzzon, hanem öreg, foltozott harisnyában jár és ugy gázol sárban, vizben, mely bőven található a ház körül. A polcon ragyognak a viztálak: a fal mellé vannak támasztva az asztallap és a gyuródeszkák, hogy mielőbb felszikkadjanak. Sárgák és csikokban csorog le róluk a gőzölgő forró viz. A polc, az ajtó, az ablakrámák nedvesek és sárgák a friss zsurolástól. A házban valami tiszta, nedves, megmosott illat hullámzik. De honnan van szegény anyámnak ennyi ereje? Ugy dolgozik, mintha nem is dolgozna. Nem érez fáradságot. Egyformán, igaz, hogy nem gyorsan, de lassan, kitartóan tipeg és topog, egészen elmerül a munkában, hajnaltól kezdve dolgozik mig csak a sötétség ránk borul.

Emellett velem is foglalkozik. Nem engedi, hogy zsirosat ne egyek, vagy pedig abból a husból torkoskodjam, ami még a tüzhelyen fől, avagy valami kalácsféléből, melyet ép az előbb vett ki a sütőből, még egészen puha és kendővel takar le — olyan bájos, csalogató illat terpeszkedik ilyenkor a szobában, ahol a letakart kalácsok alusznak.

— Ne egyél, fiacskám — mondja szeliden, mintha attól félne, hogy megsértene. — Anyád mindezt neked készitette. Hát ki másnak?... Ne egyél most belőle. Várd meg a karácsonyt. Holnap már itt lesz. Ma már Tekijébe jött.

— Kihez jött Tekijébe? — kérdezem felbátorodva — hadd nézzem meg...

És készülődök is.

— Ne, ne — tartóztat. — Nem láthatsz ma ott semmit. Holnap ugyis eljön hozzánk.

És valóban a karácsony eljön, de hogyan?

Drága anyókám! Hajnal hasad és lassan nappalodik. A tarackok visszhangzanak és megrázzák az ablakokat. Az utcáról az uj cipők éles kopogása hallatszik. Fejem fölött es az ágy körül sorjában ki vannak teregetve a fehérnemü s ruhadarabok, melyekből az uj holmik tiszta szaga sóhajt felém. A szentkép alatt perceg a függő mécses és tömjénfüst tölti be a szobát. A szoba pedig meleg, minden frissen zsurolva és nyájasan elrendezve, minden már kitakaritva. És te a konyhában vagy; álmomban hallom, hogy dolgozgatsz, behozod a teknőt és egy nagy rácsban vizet melegitesz. Azután hozzám jössz, feltakarsz, feltüröd az ingujjadat, aszott karjaiddal alám nyulsz és ugy mesztelenül, az álomban felmelegedve kiemelsz az ágyból, karodra veszel és megcsókolod homlokomat:

— Gyere fiacskám, kelj fel, itt a karácsony . . . gyere drága *gazdám*.

És ennél a szónál »gazdám« érzem, mint reszket ráncos meleg ajkad és könny csöppen forró orcámra.

Megfürdetsz engem. Erős fehér testem sok fáradságot okoz neked. A harangok pedig már megkondultak. Mintha nem is harangok lennének ezek, hanem valahonnan messziről halkan, de minden oldalról zugna, hullámozna a hang. A leporoló csilimek[3]) és a gyékény szalmája furcsa szagot áraszt. A mécses perceg. Az uccáról érdes hangok érkeznek. A kékes szürkület áttör az ablakon és a gyertya lángjával viaskodik. Felöltösztetsz engem. De minden nagy rajtam, a cipő, a nadrág. Bosszankodom.

— Nem, nem . . . még kicsi is ez neked. Hisz' te vagy az én nagy fiam. Hadd lássam csak, milyen nagy vagy...

És ugy térdepelve, széttárt karokkal odébbcsuszol, hogy lássad milyen nagy vagyok. Ha nagyobb és idősebb lennék, akkor még rám adnád jó apánk sötétkék selyem övét. Óráját igy is keblembe rejted, de kihuzod a láncát, hogy szebb és ünnepélyesebb legyek. Kis fejemre édesapám öreg bojtját teszed, melynek elefántcsont a foglalatja s mely a fülem alá lóg. Utnak indítasz. Gyertyát adsz, meg bazsalikomot, meg zsebkendőt. Egész a kapuig kisérsz, minden oldalról végignézel és megigazitod ruhámat. Mikor kint vagyok az uccán és pajtásaim közé vegyülök, még mindig látom fejedet kikandikálni a kapurésből. Nézel engem, kisérsz...

Ha más ünnep lenne, ugy szivesebben mennék a török temető felé, hogy lássam, miként gyujtják meg a tarackokat, mint a templomba. De most karácsonykor az eszembe sem jut. Zsebretett kézzel, övemben a gyertyával, szinte megdermedek az uj ruhában, a friss kemény ing szoritja a torkomat és én igy lépegetek, sőt elégedetten hallgatom, mint nyikorog az uj cipő, mint nyiszeg és nyögdécsel az uj tarsoly a mentémen.

A piac tele van emberekkel. Minden uccából ide ömlik a nép. Főleg az öregek. Hosszu bélelt ködmönükbe takaródzva, aprókat lépegetnek. Cipőjükből kikandikál fehér harisnyás lábuk. Nyakuk körül erős kötött gallér fehérlik, kezükön nagy meleg kucsma. Mindegyik mindkét oldalán néhány unokát vezet, csititja őket és vigyázz nehogy valamelyik lekapcsolódjon, elvesszen.

Már messziről megérződik a tömjén szaga. A templom mennyezetén gyertya kör libeg, mely átcsillog a komor téli ablakokon. Halk ének hallatszik. Sem káprázik a sok gyertyalángtól, melyet a templom körül gyujtottak. A templom ennyi fény között, melyek köves falait nyaldossák, szélesen és hatalmasan emelkedik ki a hajnal derengéséből. Már az ucca végén leveszem a kalapomat, jól begyömöszölöm a keblembe nehogy valaki kihuzza és meggyujtom a gyertyát. Mindenütt emberek, egyik a másik mellett, egymáshoz szorulva, összetömörülve, gyertyával kezükben, hajadonfővel, minden percben keresztet vetnek és folyton ismételgetik az imát, meg az éneket, mely kinyulik a templomból. És bent a templomban csak emberfejeket látni, melyek közt lángocskák lobognak és ezekből a lángocskákból lassan, tekerődzve, száll, szétolvad és eloszlik a füst a bolthajtások alatt. Szemben a szentkép felragyog, előtte a lobogó csillár és efölött mint csillagok, ugy csillognak és kandikálnak le kivülről a feszület körül meggyujtott gyertyák. Az emelvényen, háttal felénk a gyakon[4]) áll felemelt jobbkézzel a szárnyas ajtó felé szegzett tekintettel, olvas, nem is olvas, hanem énekel, a jektániák[5]) hangján... Kivülről dereng már az éneklő székekről váltakozva indul el és száll fel az ének:

»Rozsdesztvo tvoje Hriszte Bozse nasz!«[6])

Néha pedig elfulad a hang, a harangzugásban, meg a tarackok dörgésében, melyek megrázzák a fagyott, meztelen földet.

*

Selhogyan sem tudok naforát[7]) kapni, az ambónon[8]) álló lelkésztől. Ezért meg kell elégednem azzal, amit a tányérhordó templomgondnok ad. Hazafelé. A kapu tárva nyitva. Az udvar kitisztogatva. Az eresz alatti lécek a fal mellett állnak, a farakás a házon kivül került. A lépcső alatti szemét, rongy és minden lim-lom eltünt. A polcon ragyognak a réztálak. A hosszu széles abrosz, a mellyel a vizzel telt korsók vannak befődve, vakitóan fehérlik. A tüzhelyen rotyognak a fazekak, a cserépfödő alatt sistereg a pecsenye. Belépek a szobába. Anyám ugy tesz, mintha nem venne észre. Valamit igazit a fogasokon és rendezi a csészéket, az almákat, az ajándéktárgyakat.

— Krisztus megszületett![9])

Anyám megfordul és mikor észre vesz fezben, apám bojtjában, anyám övében, szinte el se hiszi, hogy én vagyok Hozzám lép.

— Valóban megszületett... — és oly nehezen nyujtja a kezét, mintha csak neki kellene megcsókolni az enyémet, majd elkezdi csókolni homlokomat, a szememet, a szemöldökömet és orcáimat... Még akarna, de én elkapom az arcom. Oda adom neki a náforát és kérdezem: »volt itt valaki?« De milyen hangon kérdezem ezt! Oly hangon, a melyre anyám alázatosan igy felel:

— Kumasinék, fiacskám Tartóztattam őket, hogy maradjanak még, mig te hazajösz, de nem volt idejük. Itt hagytak neked egy narancsot és sok-sok üdvözletet... De te éhes vagy ugy-e? — rezzen fel. — Hogyne lennél éhes, te drága, bánatos, bánatos gyermekem.

És hamar száritott verebet hoz nekem, hogy legeslegelőször azt kóstoljam meg, hogy egész évben oly könnyü legyek, mint a veréb. Azután jön a többi. Eszem. Ő fáradhatatlanul szaladgál körülöttem, vigyázz, hogy be ne piszkitsam uj ruhámat és mindjárt összegyüjti a morzsákat, nehogy rendetlenség legyen, ha valaki jön. Künt minden méla, csendes. Halkan hallani a zenészeket a »felső piacról«, ahogy az uri házakban muzsikálnak. Ha valaki jár az uccán, az is siet, csak, hogy befejezze a gratulációkat, hogy mielőbb otthon ebédelhessen. Én egy folytában eszem. Még akarok. De anyácskám nem ad többet:

— Ne egyél fiacskám, elég volt. Elrontod az ebédet. Meg aztán, jöhet is még valaki.

És elrakja az ételt előlem. Szeretnék az uccára menni, de ő nem engedi, máris leveti a fezemet, ujból megfésül, nyakamnál kigombolja a mentémet, ugy hogy látszik az uj ingem és egyedül hagy a szobában.

— Üljél le. Ki fogja a vendégeket fogadni? Azért vagy házigazda. Én nem érek rá. Van még dolgom a konyhában és nem is vagyok még felöltözve...

Egyedül maradok. Nagy lépésekkel mérem végig a szobát. A szoba illatozik. Meleg, tiszta, száraz. A mécses perceg. A tömjénillat lassan, hullámosan kering, terpeszkedik. A konyhából ételszag szökik be. Jönnek a vendégek. Már a konyha küszöbéről kiáltják:

— Krisztus megszületett!

Anyámnak kezet akarnak nyujtani, de ő ugy tesz, mintha ezt nem venné észre; összerezezn, nem ad kezet, hanem hozzám, a szobába utasitja a látogatókat. Ők belépnek. Leülnek a török kerevetre, kezüket térdükre teszik és máris mintha indulnának. Kérdezgetnek engem. Széjjelnéznek a szobában és mindjárt látják, hogy minden rajta nyugszik. Nem először, vannak itt. Én kiszaladok, csak ugy hajadonfővel, kigombolt mentében kissé kidüllesztem a mellem és dohányt hozok a kis szelencében. Beszélgetünk, azaz én az ő gyerekeikről beszélek, pajtásaimról, hogy mit csináltunk, hogy hova mentünk a szánkóval és igy tovább. Ekkor belép az anyám. Görnyedt fejjel jön és kezét kötényébe dugja.

— Hogy vagytok? Mi ujság otthon? — kérdezi őket és ugy rendezi, ugy forditja a levetett cipőket,[10]) hogy a vendégeknek le se kell nézniök, rögtön belebujhatnak a távozásnál.

Aztán feléjük megy, megcsókolja őket és ismét a konyhába megy, hogy kávét készitsen. Otthagy engem, de nem azért, hogy kiszolgáljam őket, hanem, hogy ugy viselkedjem, ahogy ez a házigazdához illik: üljek és beszéljek velük. És ő anélkül, hogy becsukná az ajtót, mindegyiknek külön hozza a kávét a fehér csészékben. Aztán pedig a falnál, az ajtó mellett vagy a kályha közelében meghuzza magát, az övén keresztbe rakja a kezét és várja, hogy a vendégek kigyák a kávét és az üres csészét elvihesse. A vendégek szégyenkeznek, hogy ilyen öreg asszony, ilyen alázatosan szolgálja ki őket s ezért sietve kiszürcsölik kávéjukat, övükből narancsot vesznek elő, leteszik az asztalra és elmennek.

Anyám kikiséri őket a kapuig. Az volna rendjén, ha én kisérném ki őket, de ő nem engedi, mert tudja, hogy mihelyt kilépnék a kapun és meglátnám az uccát meg az öreg templom előtti teret, a repedezett falakat, a törött, tarlott csereket s látnám pajtásaimat, akik az uccán csatangolnak és arról dicsekszenek, hogy mennyi kalácsot és pénzt kaptak — mindjárt oda mennék és akkor szegény anyám kinos keresés után még a másik negyedben sem találna meg, nem hogy a miénkben. Ezért ma nem megyek ki a szobából. Nem mintha félnék tőle, az ő pörölésétől, hanem nehezemre esne szomoru szemrehányó tekintete, ha végül valahol mégis megtalálna, ha kezemen fogna és anélkül, hogy megfedne, szépen hazavezetne. Még takargatna is, nehogy valaki észrevegye, hogy én elhagytam szegény anyámat ezen a »szent napon.« Akkor bizony nem terítené meg ennyi örömmel az asztalt

---

[1]) Karácsonykor füstölt verebet enni Délszerbia egyes vidékein babonás néphir. Aki karácsony reggelén verebet eszik, az egész évben könnyü és vidám lesz. Más helyen mézet esznek, hogy életük egész évben édes legyen.

[2]) Jumbászma = török selyem fajta.

[3]) Csilim = szerb szövött szőnyeg

[4]) Gyakon, (gör.) diakonusz = segédlelkész.

[5]) Jektenia (gör.) = szó szerint hosszu ének, a pravoszláv egyházban a misézö pap hangja.

[6]) Ó-szláv karácsonyi ének. Forditása: »Megszületett Krisztusod a mi Istenünk!«

[7]) Nafora (gör.) = szentelt kenyérdarabkák, apró kockára vágva.

[8]) Ambon (gör.) = emelvény, amelyen a gyakon áll.

[9]) Pravoszláv karácsonyi köszöntés, melyre a válasz: »Valóban megszületett!«

[10]) A cipőt levetni a látogatás alkalmával, szigoru török szokás.

nem rakna kenyeret és sót reá, még gyertyát sem gyujtana a közepén. A konyhából most behozza az ételt a rézbográcsban, hogy ebéd alatt többé ne keljen felkelne.

És miután megmosta kezét odamegy védőszentünk képe elé, leveti fejkendőjét — ezt évente csak egyetlen egyszer teszi — és már olvas »a jó ételért«. Mellette állok, keresztet vetek. De nem tudok ugy hajlongani mint ő, noha én is gyorsan és mélyen lehajlok, térdre esem, kezemmel megtámaszkodom és homlokommal a padlót érintem. A szoba erős, zsiros ételszaggal telődik meg. Felettünk csendesen, bágyadtan pislákol a mécses és főleg reá veti fényét, csupasz ősz fejére a nyakszirt fehér választékára, ő pedig igy susog.

— Krisztus uram! Védszentem, csodatevő szent Miklós! Tekints le reám uram és könyörülj rajtunk és segits rajtunk. Áldd meg asztalunkat a kenyeredet, melyet te adtál számunkra . . . — És uj erővel esik térdre, hogy a padló szinte felnyög és hallani, mint pattannak jó anyám izületei. Mikor pedig befejezi imáját, ismét felköti fejkendőjét, leül az asztalhoz, szabadon fellélegzik, de előbb még egy pillantással átsiklik a szobán, mintha attól félne, hogy valamit elfelejtett, amit még ebéd előtt kellett volna elrendezni. Ekkor én pálinkáspohárral a kezemben, odalépek hozzá, keze után nyulok és ünnepet köszöntök:

— Krisztus megszületett jó anyám, kellemes karácsonyt!

— Valóban megszületett. Neked is kellemes karácsonyt, fiacskám. Ez évben az anyád csak igy veled, egyedül, de jövőre, ha isten is ugy akarja, hogy te . . .

Köhécsel, mintha cigány uccába tévedt volna valami és alig tudja poharát kinni.

Ebédelünk. Ő folytonosan feláll és ujabb ételt hoz a konyhából. Mindenből nekem kell először vennem s ő csak utánam, térdepelve.[11]) És csak akkor, mikor jólakottan felkelek, csak akkor eszik ülve, jóizüen.

Azután csend van. A konyhában a macska dorombol és a kakas csőrével végigkopogtatja a tepsiket, meg a réztálakat, maradékot keresve.

Erős, zsiros szag ül ma minden házra. Püszeres, fagyott ételek, az emberek szobájukban heverésznek vagy szundikálnak a kályhák és mangálok[12]) körül, ködmönükbe burkolódzva, az asszonyok pedig fejük alá teszik vastag vállkendőjüket. Karácsony első napja van, az ember nem megy el mindjárt hazulról, hiszen van még idő, három napig tart az ünnep.

És valóban másnap alig, hogy elmulik az éjfél, máris csipognak a sipok és énekhang szökik a szobába.

Reggel legfeljebb a papok állják végig az istentiszteletet, a hivők csak gyertyát gyujtanak és már mennek is, háttal kifelé, gyorsan és szorgalmasan számtalan keresztet hányva magukra, mintha valami adósságot akarnának leróni. A kéményekből a pecsenyék, husok és kolbászok sötét, sürü füstje bugyog. Az egész ucca füstölt husszagu lesz. A kiskapukban, meg az udvarokban kipirult asszonyok jelennek meg, amint poharakat és székeket visznek. Az uccán tizen is mennek együtt. Ködmönük csak ugy panyókára vetve, cipőjük nincs is rendesen befüzve, mert minden percben levetik, szemük gyulladt és dagadt. Akivel találkoznak, máris Fatiméhez küldik, a hirhedt, nagymellü cigánylányhoz, kinek fehér az arca és fekete a szeme. (Később a község kénytelen volt erőszakkal férjhez adni Fatimét, mert aki vele volt, az elfelejtett ebédelni, vacsorázni és aludni. Az emberek reggelig pálinkát ittak vele, pénzzel diszitették és pénzbe öltöztették, saját feleségüket verték és elkergették a háztól, mindezt Fatimé miatt.) Egy pillanat alatt minden megváltozott, mintha a levegőben pajzán gondtalanság és bővérüség áramlana. Amelyre csak fordul az ember, mindenütt zsivaj, ének, zeneszó. A zenészek a házak előtt teremnek, gyerekek gyürüznek körülöttük. Visitanak a sipok, a dobok pedig olyanokat szólnak, hogy megrezdülnek az ablakok, sőt a mécses is elalszik.

Csak nálunk! Eh! . . . Már megebédeltünk, javarészt azt, ami tegnapról maradt. Ebédután kiálltam a kapuba, hogy hallgassam a zenét, az éneket s hogy nézzem, mint bolondozik a részeg Menko az utcán, mint tépi le és dobálja szét a ruháját. Mikor visszatérek a szobánkba, anyámat alig ismerem meg. Ünneplő ruhába öltözött, megmosta a fejét, szép fökötőt kötött reája és orcái szinte kicsattannak. Az ablaknál ül, karját keresztbe fonja és homlokát az üveghez szoritja; ugy néz ki az utcára. Jóllehet ráncos az arca, most mégis tiszta, illatos és rajta derüs pir csillog. Öreg, de erős nyakán lüktetnek, reszketnek az erek. A szobában, alig hogy leülepedett a takaritás pora. A ládán, a kopott tálcán előkészitett poharak álldogálnak, mellettük csupor bor, sőt a konyhában a korsóban is szinültig áll a bor, ide öntöttük mindazt, amit a gazdag szomszédoktól kaptunk. A kávé már meg van főzve a lábasban, sőt harapni való is van hozzá készitve. De mindez hiába, ha nincs akit megvendégeljünk. Akik jöttek, azok reggel jöttek pálinkára, mintha kimélni akarnának bennünket, mert tudják, hogy szegények vagyunk és ezért jönnek inkább reggeli pálinkára, mivel akkor nem üldögél és iszik annyit az ember. Azért nem kellene bennünket igy kiméln. Hogy szolgálnám, hogy vendégelném őket, hallgatnám szépen a beszédüket és legszivesebben töltenék nekik, csakhogy jöjjenek máskor is hozzánk, ne kerüljenek, kiméljenek bennünket, mivel mi is olyanok vagyunk, mint a többiek. Talán ezért mosolyog olyan kényszeredetten anyám és mintha viszkedne a szeme ugy dörgölgeti, mikor kinéz az utcára, amelyen nyüzsög a nép és elhalad szélesre tárt kapunk előtt. Senki sem jön be és az udvar meg a ház csendes szomoruságba süllyed. És mindenünnen minden szomszédságból ének, zene, vigasság. Már dolgozik bennük a bor.

Palamár Govan a háza előtt ül. Kidobta a mangált meg a kályhát — melege van. Eltörte a poharait és egy kis üstöt vett elő, abból iszik. A vendégeket nem fogadja állva,[13]) végül is azoknak suttyomban kell kiszökni a házból. Riszta, a festő, mindenkivel összeveszett és most bezárkódzott házába. Az erkélyen ül, puskájából lövöldöz, erőszakkal arra kényszeriti feleségét, hogy énekeljen és ő torkaszakadtából szidja és káromolja a »százparás«[14]) urakat. Egyes udvarokból kihallatszik a kolo dobogása és felcsillámlik a duhátfüzér a lányok mellén . . . Donyovrányecset Szoján házában gyermeksivitás, asszonysirás, meg az ő orditása hangzik. Keresi a lovát meg szablyáját, egy régi hatalmas szablyát, melyet a felszabadulás idején kapott valahonnan. És nemsokára már látni is őt tüzes, nyalka, barna lován, vörös katonai nadrágban, üres patrónövvel és kihuzott szablyával. Bemegy a kapukon, lovával betör a szobákba és maga előtt hajtva a zenészeket és Fatimét, aki fehér selyem zekében és bő nadrágjában keringőzik körülötte, hüvelykujjával a dahirét,[15]) ütögeti, táncol neki és vadul, torkaszakadtából énekel:

»Nem sajnálom a testemet!
Csak az ezüst füzőmet.
Csak az ezüst füzőmet!«

— Ide, ide! — hallatszik a kapunk előtt.

Anyám felugrik. Arcáról peregnek a könnyek. Kapunkban János bátya jelenik meg, boldogult apám társa és öreg barátja. Belép az udvarba, nyomában nyüzsögnek a zenészek.

— Ide, ide — mondja nekik és rámutat a házunkra.

Házunkban felharsan a nóta. Nem is tudom, anyám, hogy ment ki eléjük a konyhába, csak azt tudom, hogy a szivem majd megállt.

— Hej gazduram! — kiáltja János bátya és kihuzza magát.

— Itt vagyunk, itt vagyunk! — feleli jó anyám és ide-oda tipeg, hogy rendbe szedje magát.

— Krisztus megszületett! De hol van, merre van a házigazda? . . .

— Itt van, itt van! — szól anyám és rámmutat és beljebb tessékeli, sőt a cigányokat is beereszti a szobába. János bátya bejön, kezet csókolok neki, ő lehajol, száraz, öreg kezével átfogja a fejem és megcsókolja homlokomat. Aztán leül a szoba közepére, keresztberakott lábakkal.

— Huzd az angyalát! — parancsol a cigányoknak, akik a fal mellé huzódtak.

— Mit uram?

— Amit a házigazda akar! — És szemével rám mutat.

A cigányok rámnéznek és várnak és én elvörösödöm örömömben és zavaromban. Anyám kijön s mikor elhalad mellettem, odasugja:

— Mondd azt, hogy: »Illatozik a rózsa, mert kinyilott a rózsa!«

És én azt mondom a cigányoknak.

— Bravó! — ugrik fel János bátya a boldogságtól, mivel épen eltaláltam a nótáját. — De aztán szépen játszátok!

És rólunk kezd mesélni, a cigányokról, a mi házunkról, apámról, akivel ő együtt evett sót és kenyeret, akinek annyi évig társa volt és elbeszélte, hogy néha nálunk három napon át muzsikaszó és vigasság járta. Aztán a cigányok között is akadt egy, aki jó apámat személyesen is ismerte, játszott is neki egykor. Anyám letérdel örömében, a cigányoknak pálinkát ad, de nem pohárból, hanem üvegből. És mindent odaadna nekik kinálja őket, hust meg kenyeret tukmál rájuk s ők, amit már nem tudnak megenni, azt hónuk alá csapják és övükbe dugják.

— Drága, aranyos hugomasszony, ne csináld ezt — tiltakozott János bátya. — Hiszen van már házigazda — és rám mutat. — Hogy megnőtt ez a fiu! De ülj ide, igy ide mellém.

Már meg is mozdul, hogy anyámnak helyet csináljon. Anyám leül, majd feltérdel és kinálgatja János bátyát, kezei reszketnek.

— Kóstold meg ezt János. Próbáld emezt. Épp neked tettem félre. Köszönöm neked, hogy megemlékeztél rólunk — és nem mutatja fájdalmát, semmit sem beszél magáról, hanem főleg rólam. — Ha az ő apja élne, most minden másképp lenne. De igy . . . De köszönöm neked, köszönöm, hogy legalább te el nem felejtettél bennünket és eljöttél hozzánk.

— Nono! — kiált fel János bátya sértődötten. — Talán én is elfelejteném ezt a házat?

És hogy mindjárt bebizonyitsa, megfordul és harsányan parancsolja:

— Cigány! Huzd rá!

A cigányok nótába kezdenek. A sip ugy sivit, hogy talán még Törökországban is hallani. A dob dörög, az ablaküvegek zörögnek, a mécses felszikrázik s a felső gerendákról lehull a szurágás. Kint nyirkos sötétség. János bátya vékony, rekedt, kopott hangon énekli:

»Illatozik e rózsa, mert kinyilott e rózsa!«

Ott állok hajadonfővel közöttük és cigányok között, apám órája van a keblemen . . . anyám arcáról pedig lassan, lassan csorognak a könnyek, rám néz és mondja:

— Látod fiam . . . karácsony.

Fordította és jegyzetekkel kisérte:

Szenteleky Kornél

[11]) Ugyancsak török szokás.

[12]) Mangál (tör.) = hordozható kis szénkályha.

[13]) A vendégeket állva fogadni Ó-Szerbiában nagy sértés.

[14]) Százparás = széllel béleit. »hochstapler.«

[15]) Dahire = csörgős, kis török dob, hasonlit a tambourinhoz.

TIN UJEVIĆ

CSILLAGOK A MAGASBAN

(ZVEZDE U VISINI)

Csak azt ne higyjék, nem szeret
kevésbé az, aki hallgat —
az érti már a zengzetet
és égi nótát, zengve vett
jogot magának, halkat
tütyülni hiv világtolyásra.
Az csupa titok, csupa figyelem,
az őrzi titkát jó mélyre ásva
a fenti csillagoknak s egy szivnek idelenn.

A hallgatás óh, hallga csak, beszél —
azt mondja: álmodhatom világról,
de másról, mint ez itt, veszély
és félelem nem bánthat — álmodom
egy szép szonettről, szál világról,
tervezgetésről, bohóról, Rólad
s egy boldogságos, maró, vad
szóról, melyet majd feléd kiáltok egykor:
jövök, jövök, jövök.

DEBRECENI JÓZSEF

Elég volt a szenvedésből!

Szent Rókus lábsó uj lábat csinál.

Ezen készitmény, mely külföldön régen és kitünően bevált, különleges sóessenciákból áll, melyet meleg lábvizben feloldunk. Ezáltal egy oxigénnel telitett vizet nyerünk, mely csodálatosan jótékony hatást gyakorol a fáradt és fájós lábakra, megszünteti a fájdalmakat, melyeket a cipő szoritása okoz, meggyógyitja a láb püffedtségét és égő érzéseit.

Elegendő, ha egy csekély mennyiséget ebből a lábsóból teszünk egy lavor meleg vizbe és áztatjuk a fájós lábat 10—15 percig. Ezen idő mulva a láb dagadtsága, zuzódása, a kinzó, égető érzések egy csapásra megszünnek és többé ujra el nem kezdődnek.

Hosszabb áztatás megpuhitja a tyúkszemet és bőrkeményedéseket annyira, hogy azok könnyü szerrel, kés vagy beretva nélkül eltávolithatók.

A legégetőbb, legmakacsabb lábfájások, fagyások elmulnak a Szent Rókus lábsó használata által.

Meg lehet Ön győződve, hogy a Szent Rókus-lábsó a lábat tökéletesen ujjá alakitja, ugy, hogy a szük cipő, sőt az uj cipő is épen olyan kényelmes lesz, mintha évekig hordta volna. Megszabaditja önt a láb különböző zavaraitól, annyit járkálhat, amennyit akar, gyalogolhat, vagy állhat egy helyben órákig a fáradtság vagy fájdalom legcsekélyebb érzése nélkül.

Egy nagy csomag Szent Rókus-lábsó ára 16 dinár. Kapható minden gyógyszertárban és drogériában. Ha nem kapná, forduljon az SHS. királyság területére jogositott képviselethez:

NADA DROGERIA Kalor i Gabrić Subotica Strossmayerova ulica 2.

A Fekete Hegyek országa

A legendás Lovcsen — Tizenötezer dináros nemzeti viselet — Vérdij a rablókra — Montenegró államjogi helyzete — Nikita és ősei — Fegyvergyüjtemény az empir-szalonban — Szent Vaszilije csodái — Az első szláv könyvnyomda

— Crnagórai riport —

A hajó befordul a kotori öbölbe, a mérsékelt égöv e ritkaszépségü fjordjába. Délkelet felé óriási meredek sziklatömb képez torlaszt az Adria hullámainak. A hegy már Montenegro, Crna Gora: a Fekete Hegyek országa. Kíváncsian nézzük a hegykolosszus *színét*. Bizonyos, hogy a »fekete« meglehetős tulzás, mert legfeljebb szürkének lehetne nevezni, maga az öböl pedig kék tengervizével, olajfáival, velencei stilusu romladozó házaival és templomaival, barnára égetett magasnövésü, beszédes lakosaival olyan tipikus dalmáciai partvidék, akár Rab, Sibenik, Vis, Split, vagy Makarska. Az a csodálatos és szédítő szerpentinut is, amely Kotortól felvezet a legendás Lovcsenre, inkább arra való, hogy elkényesztetett kéjutazóknak gyönyörü panorámát nyujtson a kotori fjordra, mintsem, hogy valami speciális montenegrói vadregényességet érzékeltessen. Montenegrót akkor érezzük meg először, amikor felérve a szerpentinut legmagasabb pontjára, ahol a hgyek elzárják a kilátást a kék Adriára és belekerülünk egy beláthatatlan sötétszürke szinü hótengerbe. Hó, hó, hó mindenütt, a közelben néhány siralmas páfrány, aztán semmi, csak kő. Ha lábunk alatt nem kigyóznék fehéren a pompás karbantartott országut és a sziklákon nem sorakoznának rendben a telefonpóznák, azt hinnők, hogy ember még nem járt ezen a vidéken soha.

✸

Az első ember, akivel Montenegróban találkoztam, csendőr volt. Ott állt az országut mentén a kőből épült »Karaula« előtt és csendőr intette az utolsó montenegrói üdvözletet, amikor egyheti bólyongás után Barban hajóra szálltam. Ugy látszik a montenegrói közbiztonsággal nagyon sokat törődnek. Sehol nem láttam még annyi csendőrt, mint itt. Már a második crnagorai kilométerkőnél kis emlékoszlop emlékeztet erre a közbiztonságra. Itt támadták meg a rablók a cetinjei postaautót. Eredmény: *hét halott, sikertelen nyomozás és ez az emlékoszlop.* A virpazar-bari vasutvonal mentén, a vucsitoni alagut előtt megint egy emlékoszlop: itt támadták meg a kacsákok a személyvonatot. *Az összes* utasokat kiszállásra kényszeritették, megmotozták, *a civileket a hegyekbe kergették, a katonákat pedig lemészdrolták.* Eredmény: sok halott, sikertelen nyomozás, egy ujonnan épült csendőrkaraula a vucsitoni alagut bejárata előtt és az emlékoszlop. Beszélgetek a csendőrökkel: derék marcona legények és jó emberek. Egyikük sem montenegrói, mert montenegrói nem mehet csendőrnek, legalább hazájában nem. Nagyon roszszul vennék az övéi. Azt mondják, most már jól megy minden, már csak egynéhány rabló bujkál a hegyekben, de ezeket nagyon bajos elfogni — hiszen az országuttól jobbra-balra százméteres szakadékok tátonganak. Valamennyi községházán, korcsmaajtón, utmutatótáblán a következő hivatalos hirdetménynyel találkozom:

100.000 dinár jutalmat

kap az, aki elfogja, megöli, vagy bármi módon lehetővé teszi, hogy elfogják, vagy megöljék

Milivoje Kalezics

Kalezics falubeli, Pavkovics községbeli Danilovgrad járásbeli 30 éves középtermetü, sovány (következik személyleirás) ... és

Dusan Roganovics

Miscsa-Bara községbeli (ésatöbbi)... *gonoszhirü országuti rablókat és sokszoros gyilkosokat, akik veszélyeztetik Montenegró és Hercegovina közbiztonságát, békéjét és a lakosság, valamint ezen vidékek utasainak nyugalmát.*

A közbiztonságról szóló törvény értelmében ők mint veszélyes gonosztevők törvényen kivül helyeztettek és mindenkinek szabad őket vadállat módjára bárhol megölni a fenti jutalom ellenében, amelyet rögtön elfogatásuk, vagy megölésük után fizetnek ki, kivánatra titokban is, ugyhogy senki meg ne tudja. Éppen ugy titokban fogják tartani azoknak a személyeknek nevét is, akik a gonosztevők elfogatásában, vagy megölésében segitenek. A pénzbeli jutalom mellett letelepedésre termékeny földet is kaphatnak az ország valamely más vidékén.

A belügyminisztérium közbiztonsági osztályának irodájából

Beograd 1926 augusztus 20.

J. B. Br. 12933.

Itt kezdődnek a tipikus montenegrói benyomások.

✸

Egyébként igen szimpatikus, kedves, barátságos és vendégszerető emberek ezek a montenegróiak. Marcona, daljás, sötéthaju, sötétszemü férfiak, magasságuk 180 centiméteren felüli és a nők a legszebb asszonyok Európában. Talán sehol nem őrizte meg a nép ősi viseletét, mint itt és — ami a legérdekesebb — a tradicionális és festői szépségü népviseletet társadalmi osztályra való tekintet nélkül, a főispántól, püspöktől lefelé mindenki hordja, sőt épen a szegényebb néposztályok hajlanak inkább az utóbbi évek gazdasági krizisei miatt az »uri« viselethez, mert *egy montenegrói férfi komplett nemzeti ruházatához 10—15.000 dinár kell.* A legnehezebb selymes posztóból, amelyen a piros és kék-szin dominál, készül az öltöny, amelyet mindenütt dus aranyhimzés diszit. A tradicionális pisztolyok eltünték az övekből, csak kevesen hordják, mert — ugy mondják — Beogradban nem biznak a crnogoracokban és elrekvirálták tőlük a fegyvereket. Pedig a montenegrói jobb és fajtisztább szerbnek tudja magát a szerbiainál s minden vörös sapkában, aranyhimzésben ott diszeleg a szerb cimer négy ciril »S« betüje: »Samo Sloga Srbina Spasova«. (Csak az összetartás menti meg a szerbet).

✸

Beograd egyáltalán nem népszerü a fekete hegyek országában. Beogradot okolják minden bajért. Azelőtt három nagyhatalom versengett a legkisebb királyság barátságáért s a versengésnek mindig apróbb ajándékok adtak nyomatékot. A niksicsi nagy kőhidat, amely áthidalta a legnagyobb montenegrói várost árviz idején elzáró mocsarat, az orosz cár emelte, az egyetlen vasutvonalakat Nikita veje, az olasz király épitette, ezt az utat, azt a vizvezetéket az osztrákok csinálták... 1918 után *Montenegró számára megszünt a konjukturra,* az évszázadokig önálló országból egyszerü megye lett, amely még a nevét is elvesztette, most *Zetska oblast*-nak hivják. Azóta nem ajándékoz senki semmit a montenegrólaknak, legfőljebb választások előtt kapnak — igéretet. Mihelyt kiirják a választásokat, megjelenik a mindenkori kormánypárti jelölt, munkásokat toboroztat, utakat, telefonvonalat épittet, hogy munkaalkalmat adjon a szegény választóknak. A választás utáni napon azonban elbocsájtják a munkásokat és mig a parlament dolgozik, Montenegróban szünetel a munka. Ezeknek a választási epizódoknak megmaradt nyomait, egy-egy hegyi utat, vagy telefonvonalat, a lakosság irónikusan »választási ut«-nak, vagy »választási telefonnak« nevezi.

✸

Keserves, szegényes az élet Montenegróban. A kukorica a főtápláléken azonkivül van még birka és kecskehus. A sertéshus ritkaságszámba megy és marha vagy borjuhust egyáltalán nem lehet kapni. Virpazarban, amely a montenegrói fogalmak szerint nagyközség, a kerületi előljáró székhelyen egyetlen *egy Vardar-cigarettát sem lehet telhajtani,* a trafikos nem tart Vardart, mert egész évben egy dobozzal sem adhatna el belőle s nem győzi senki sem fizetni. A pénznek itt egész más értéke van mint nálunk. *Tiz dinár megfelel egy ember napi életstandardjának* és ehhez kell alkalmazkodniok az áraknak is. Nem csoda tehát, ha a montenegrói egyetlen gastronómiai szenvedélye, *a fekete kávé egy dinárba kerül csak Cetinje legelőkelőbb kávéházában is.* Fényüzésnek nyoma sincs ugy, hogy a más vidékről idekerült utas legmegszokottabb kényelméről kénytelen lemondani. Még a villanyvilágitásu, konzultükrös podgoricai nagyszállóban is ugyanazzal a késsel és villával eszik az ebédnél a tortát, mint a birkahust. Fürdőszobát egész Montenegróban csak kettőt találtam: Podgorica és Cetinje legnagyobb hoteljeiben.

✸

Nikita sorsa nem izgatja volt alattvalóit. Sohasem volt népszerü, mert erőszakos volt, autokrata és kapzsi. Ahol az országban egy-egy szebb földdarab, vagy szebb ház van, az biztosan Nikita tulajdona volt. Azt mondják, nagyon elütött ősétől, Ráda püspök-fejedelemtől, a hires költőtől, akinek csontjai ott porladnak az 1600 méteres Lovcsen tetején. Ráda püspök, a legnagyobb nemzeti alakja a montenegróiaknak, költeményeit nemcsak egész Jugoszlávia összes iskoláiban tanitják, *de mestermüvének, a »Gorski Vijenac«-nak egész szakaszait kivülről tudja az egyszerü pásztor is.* Fia, Mirkó herceg is népszerübb volt Nikitánál, akinek legfeljebb bizonyos tisztelettel hódoltak alattvalói: tisztelték benne a jó diplomatát, aki három nagyhatalom barátságát tudta lekötni. A barátságból annyi jutott Nikitának, hogy a morzsáikból az alattvalóinak is adhatott. Ezért tisztelték, de nem szerették soha. Az a pár tucat fiatalember, aki 1918-ban vérfürdőt rendezett Cetinjén, szintén nem Nikitáért vérzett, hanem népe rosszulfelfogott érdekeiért. Ennek a vérengzésnek emlékét, emlékoszlop őrzi a királyi palota előtt.

✸

Nikita rezidenciája, amely Sándor király szülőházával, a »bilijárdá«-val szemben áll, nem látványosság. Kis szegényes, elhanyagolt parkocska közepén egyemeletes balkonos ház. Berendezése — azt mondják, hogy ugy hagyták, a hogy Nikita alatt volt — közepes jólétről és izlésről tesz tanuságot. A legtöbb tárgy a nagy barátok ajándékaiból áll és a holmikat nemannyira stilus és célszerüség, hanem inkább az adományozó személye iránti tisztelete szerint állitottak egymás mellé. *Az Umbertó királytól kapott empire-szalónban, a szultántól kapott japán teagarnitura is ellér a diván felett fegyvergyüjtemény van és Cserny történelmi képei mellett Bukovac portréi, csendéletek és családi képek.* Nikita fürdőszobájában aligha fürödne meg kulturember.

✸

Ráda költő-püspök mellett van még egy nagy szentje Montenegrónak, Szent Vaszilije szerzetes. Ereklyéi az Ortrog-kolostorban nyugszanak. Érdekes sziklakolostor ez, egy majdnem függőleges sziklafal közepén. A szobafalakat maguk a sziklák képezik. Három szerzetes lakik itt, de nem oly magános az életök, mint hirlik, mert *sok ezer zarándokló mászik fel évenként a meredek szerpentin uton,* hogy megcsókolja a Szent Vaszilije földi maradványait tartalmazó ezüstládácskát. *Vaszilije pravoszlávszent, de zarándokolnak hozzá albán katholikusok is és podgoricai törökök,* mert csodái messze vidéken ismeretesek. Ez a szent hely volt állandóan a törökháborunak gyujtópontja. *A törökök féltek a szent csodáitól,* el akarták pusztitani, de a bátor szerzetesek letaszitottak mindent ellenséget a mélységbe. Ez az egyetlen hely a környéken, ahol a török ellenség nem vethette meg a lábát. Sok csodáról mesélnek a jámbor szerzetesek. Csak nemrég, három év előtt, amikor a kolostor farészei leégtek — azóta Sándor király szolid betontból restauráltatta az ősi kolostort, *a szent ereklyéi épek maradtak.* Amikor egy asszony imáddkozott az ereklye előtt *kis gyermeke, akit őrizet nélkül hagyott, leesett egy ötven méter magas sziklárol, de semmi baja se történt.* A kolostor mellett, a sziklából kinyilik egy ötvencentiméteres galyacska. Azt mondják, hogy minden évben gyermekfejnagyságu almákat terem. A szerzetesek mondják és a pravoszlávok, katholikusok, muzulmánok hiszik.

✸

Montenegróban alapitották valamikor az első szláv nyomdát. Crnojevicsa Rijekavároskával szemben, Obod kolostor területén mutogatnak néhány romot, ahol valamikor ez az első szláv kulturdokumentum állott. *Crnojevics Makszim, Montenegró akkori fejedelme alapitotta a nyomdát, a XV. század végén, husz évvel Gutenberg feliedezése után.* A nyomdát egy velencei szakember vezette de alig nyomhattak ki rajta pár egyházi könyvet, amikor a törökök elől a nyomdát Cetinjébe kellett vinni és itt alapját képezte a későbi montenegrói államnyomdának. Persze már rég elkallódott minden nyomdászszerszám és csak néhány szent könyv a montenegrói és hercegovinai kolostorokban tartja fenn Crnojevics Makszim uttörő munkájának emlékét. Obod kolostort a törökök feldúlták és ma csak néhány kő jelzi az első szláv nyomda helyét.

✸

Legtermékenyebb része Montenegrónak a szkadari (Szkutari) tó vidéke — volna, ha a termőföld az év legnagyobb részében nem állna viz alatt. A tó félakkora mint a Balaton, az árterülete ugyanekkora. Kiszáritása miliárdokba kerülne, de erre sem Jugoszláviában, sem Albániában nincs fedezet. Mert a kiszáritásnak csak akkor van értelme, ha mindkét oldalon végzik. Ha pedig ezt a munkát nem teheti az SHS királyság, mikor teheti majd a szegény Albánia? Pedig, amig a szkadari tavat nem száritják ki, az a *Crnojevics folyó minden év tavaszán az első emelet ablakainak magasságáig elárasztja Crnojevics község főuccáját.* Az áradás után iszap és sás marad az árterületen, amelyen miliárd és miliárd bacillus tenyészik és malariát terjesztve egész generációkat pusztit el.

✸

Montenegróban nem volna éhség, hogy, szentimentalizmus, mocsár és malária, máskép volna minden. De akkor Montenegró sem volna.

Puplts Ottó

ALEKSZA ŠANTIĆ

KISASSZONYNAK

(GOSPODJICI)

Valaha én is ott hevertem
Pici lába előtt (e szó nem a vádé
Kisasszony) kezemben skatulya csokoládé
S ha kidobott, mentem leverten.
Am napjaim mint lármázó folyam
Habjai hulltak, mint őszi bus ág.
A multé már a drága ifjuság
S akár a sohsevoltak emléke, olyan.
Tudom, kegyednek mind mais
Oly ifju szive, amilyen rég volt
És a szeme nyáresti égbolt —
Ifjas, lányos, kedves, hamis.
De tőlem hol van már az ifju télsz..
Dadogds — szerelem — óh, bal szavak,
Mik régen megvájt sirban alszanak
S fehér fejem hólátta bérc.

DEBRECENI JÓZSEF

9967
Valódi francia
VALDA PASZTILLA
megóv a hideg, köd, nedvesség és bacillusok által okozott légzőszervi bántalmaktól.
Kapható minden gyógyszertárban és drogueriában

UTAZÁS A SZERB IPARVIDÉKEN

Ha valaki először utazik Szerbiába az ottani ipari viszonyok tanulmányozására, az utazásnál nem tud elnyomni egy fölényes mosolyt. Beogradon tul a vajdasági ember nem is igen tartja érdemesnek az utazást. Amikor azonban visszatér Szerbiába belsejéből, már sokban megváltozik a nézete.

A szerb nagyipar igazi területe nem Beogradban, hanem *a Déli és Nyugati-Morava völgyében, a keletszerbiai bányák közelében van.* Az, aki ezen a vidéken utazik, sok érdekes és értékes benyomással gazdagodik, sokkal jobban megismeri az országot, a szerb népet s a történelmi emlékeket.

Beogradból elindulva vasuton csakhamar a *Topcsider* erdős-dombos területére érünk. A beogradiaknak ez a kedvelt nyaraló- és kirándulóhelye hatalmas, de még rendezetlen park benyomását kelti. A villák és nyári lakok közül kiemelkedik a királyi nyaraló uj épülete, mely a Beograd alatt lefolyt legutóbbi nagy harcok szinhelyén, a *Leginje* dombon épül. A képet méltóan egészíti ki a *rakovicai rádió-leadó* állomás hatalmas antenna-árbóca. Csak az zavarja meg ezeknek a kellemes benyomásoknak a harmóniáját, hogy a vonat mellett hosszu sorban, perceken át látjuk a mellékvágányokra kitolt vagonokat és mindenünnen a háboru és a lakáshiány mementói: *a szomoru vagonlakók kandikálnak a vonat után.*

Ezzel azután el is hagytuk a fővárost és kezdődik a vidék. Nem az a vidék, amely a vajdasági városok körül szokott elterülni. A végtelen róna helyett, a hullámzó kalásztenger helyett mindenfelől meszes, agyagos dombok zárják el a láthatárt. Fiatal erdők és apró, lejtős szántóföldek mutatják az emberi kulturát. A háttérben az *Avala* hegység sötét, sürü erdővel boritott háta látszik, tetején régi vár romjai és az *Ismeretlen Katona* emlékoszlopa. Az Avala régebben hires higanybányái kimerültek, elpusztultak. A meszes agyag, melyből itt a talaj áll, igen alkalmas cementgyártásra. A vonat el is halad több kisebb, régi cementgyár mellett, melyek közül azonban csak a raljai van még müködésben. A többi nem igen birja a konkurrenciát és beszüntette müködését. Tovább kanyargunk a dombok között, 3—4 alaguton is áthaladunk, végre szélesedik a látóhatár, a háttérben pedig ágaskodó hegyek ütik föl fejüket az eddigi szelid dombok helyett. *Mladenovác* felé járunk. Itt még láthatók háborus emlékek is. Német hadi teherautók hevernek felfordulva, elrozsdásodva az állomásoknál. Magában Mladenovácban még néhány összelőtt, félig összedőlt ház és magazin is látható. A város hátterében a Vencsac hegység magas, erdős gerince huzódik. Itt tört meg az 1914-es Potiorek-offenziva és vált csufos visszavonulássá. A városhoz közel csinos villaszerü épületek emelkednek erdős domb hátán. Ott van a hires mladenováci savanyuviz-forrás: a *»szerb selters«* és a vele kapcsolatos fürdőhely. Mladenovác után hirtelen ellaposodik a vidék: mocsaras rétek váltakoznak gyér erőkkel. Itt már az állattenyésztés játszik fontosabb szerepet. Tehenek, juhok, lovak legelésznek, de sohasem nagyobb csoportokban. Nem igen érdemelnék meg vajdasági fogalmak szerint a »gulya« meg a »nyáj« elnevezést. Az állatok mellett tarka kötényü, sárga kendős nők vagy bocskoros férfiak őrködnek. Egyébként a vidék elég néptelennek látszik. Alig-alig bukkan föl egy-egy falu a láthatáron vagy a vonat mentében.

Patakvölgyek szelik át sokfelől a lapos dombhullámokat és a patakok sok primitiv vizimalmot hajtanak. Igy érünk be *Palanka* városkába. Palanka: ez a szerb *»Mucsa«*. Ami furcsát és vidékieset mi »mucsai« névvel tisztelünk meg, azt a szerbek »palánkai«-nak nevezik. A város tényleg kicsi és élettelen. Feltünő a házakon a sok uj cseréptető és a vadonatuj keritések, természetesen a háboru pusztitásait pótolják ezek. A háttérben még mindig kisért a Vencsac és a Kukóljak magas háta, de már a város közül zöld mezők terülnek el: az első valóban sik terület Beograd óta. *Palánkán sok vajdasági fiu szolgálja önkéntesi évét.*

Palánkán tul csakhamar *Velika-Planához* érünk. Balfelől itt már teljesen sik a vidék. Ez már a Morava völgye. Maga a Morava folyó még nem látszik, de a Moraván tuli, keletszerbiai hegyláncok mutatják az irányát. Ez a Morava-völgyi síkság nem olyan, mint az Alföld. Ligetek, dombok tarkitják, különösen sok az akácerdő. Velika-Planáról igazán el lehet mondani, hogy »tele van a város akácfavirággal«. Az egész utvonalon mindenütt akácfa illattól terhes a levegő. Bizony, aki azt hitte, hogy az akácfa speciálisan az Alföld fája, a »magyar fa«, annak most alaposan korrigálnia kell a véleményét és be kell látnia, hogy sok közkeletüvé vált egyéb frázist is alapos reviziónak kellene alávetni, mielőtt az ember készpénzként elfogadná, sőt egész politikai és életfilozófiát építene rá.

Az akácerdőkön és akácfasorokon föltünő itt, hogy csupa fiatal fát látunk csak. Ennek a magyarázata az, hogy az akácfa ezen a vidéken három célt szolgál. Először is: *tüzelőnek* használják — egyéb fa hiányában — azért folyton nyesik, az idősebbeket kivágják és fiatal palánkákat ültetnek mindjárt a helyébe; szóval majdnem ugy kezelik, mint a szőlőtőkét. Másodszor: *élősövénynül* szolgál. A szántóföldek határai is fiatal akácokkal vannak körüskörül megjelölve és az egész táj olyan, mintha mindenütt mértani ábrákkal rajzolták volna tele, harmadszor: a *méhészet* céljait is szolgálja a sok akác és a méhtenyésztés fejlettségét mutatják a selyemfonódák is. Itt már népesedik is a táj. Gyakrabban tünnek a falvak, az utakon városiasan, jól öltözött nők és férfiak láthatók. Vonatunk, mely tizennégy hatalmas Pullmann-kocsiból áll, gyorsan halad előre *Lapovo* felé. Lapovo csinos városka; házai mind cserepesek, rendesek. Itt ágazik el a szárnyvonal *Kragujevác* felé. Selyemfonóda van a városban; jól épült, nagy telep ez. Lapovo után csakhamar *Jagodinába* érünk. Idevaló *Uzunovics* miniszterelnök és jellemző a szerb demokratikus felfogásra, hogy egy *uccai boza-árussal itt-jártakor elbeszélgetett és kézfogással bucsuzott tőle.*

Bagrdan állomás és Jagodina között érjük el a Moravát. A folyó nem éri el a száz méter szélességet, egy-két méter mély, csak csónakok járnak rajta — elég gyéren. Sok helyen van gázlója, ahol sekély vizálláskor egész szépen át lehet rajta gázolni a tulsó partra. Kanyargós völgye majd összeszükül, majd széles siksággá bővül. A keleti hegyláncok itt már egészen közelünkbe jutnak és felmagasodva elzárják sötét tömegükkel a látóhatárt. Jagodinán említésreméltó *a sörgyár*. Van egy régi, most nem dolgozó üveghutája is. Van itt még *szalámigyár* és modernül berendezett *vágóhid* is. Külön feljegyzést érdemel izléses temploma is, mely az ugynevezett »szerb-bizánci« stilusban épült. A bizánci kupola és a külső vörös-sárga csikok, valamint az arabeszkekre emlékeztető diszitések jellemzik ezt a stilust. Érdekes, hogy a torony egészen külön épült, meglehetős távolságban magától a templomtól.

Jagodinát elhagyva nagy vasuti hidon átrobogunk a Moraván és csakhamar *Csupriljában* vagyunk. Az állomás vagy három kilométerre van a tulajdonképpeni városkától. Bemegyünk a városba, mert innen fogunk indulni utunk egyik célja: a *senji-i szénbányák felé.* A szerb bánya- és iparvidék itt kezdődik. Kis város ez, talán 7000 lakossal. Ugyszólván egyetlen uccája van, de az néhány kilométer hosszu és nagyrészben aszfaltozott. A házak között egyemeletes is kevés van. Több kávéháza van. Egy dinárért a legfinomabb, zamatos török kávé kapható bennük. Érdekes, hogy mindegyik kávéház vacsora-idő után egyuttal mozi is. Van egy uj, modern, minden kényelemmel és fürdőszobával ellátott szállodája a városnak, de a régi szállodák keletiesen piszkosak. A város mellett hatalmas *cukorgyár* emelkedik; cseh alapitás. Ez a legnagyobb cukorgyár Szerbiában.

Keskenyvágányu vonalon folytatjuk utunkat, be a hegyek közé, *Senjski Rudnik* felé. Csakhamar vöröses mészkősziklák közé jutunk. Sok barlagot, szenet, réz- és egyéb érceket rejtenek ezek magukban. Tölgyerdők boritják őket, de ritkásak és fiatalok, mert folyton vágják őket. Csak *Ravanica* kolostor körül van érintetlen, sürü őserdő. Leszállunk a régi XIV. századbeli kolostornál, mely még Lázár fejedelem alapitása. A történelem lehellete csap meg bennünket ennek a régi müemléknek a látásakor. Méteres, vastag falai még most is teljesen épek; egy fő és négy mellékkupolája van. Belül még a teljesen elhalványodott felső-festmények láthatók: az alsókat a törökök bemeszelték. A falak véges-végig festményekkel voltak diszitve. Mellette Lázár kastélyának romjai láthatók. A kolostor szerzetesei megmutatták a megszeliditett őzet is, mely az erdőségből bejár hozájuk eledelért. De tőlünk megijedt az őz és gyors futással elrobogott az erdőbe.

Ravanicától már nem messze van Rudnik. Az állami szénbánya van itt, 1500 munkás dolgozik benne. A napi termelés most 35—40 vagon, jó minőségü barna szén; de ha az aknáknak most folyó kiépitését befejezik, akkor jóval nagyobb lesz a termelés. A szomszédos *Ravna Rekán* a bánya francia társaság kezében van. A széntelep vastagsága 5—8 méter közt váltakozik; a termelt szén kalóriája 5—6000. Sok apró bánya van még a környéken egészen Zajecsárig. Ezen a környéken van a hires *Bor* rézbánya is, ugyancsak francia társaság tulajdonában. Ez Európa egyik leggazdagabb rézbányája, évi 5000 tonnán felül termel tiszta rezet.

Senjski-Rudnikból keskenyvágányu vonalon viszatérünk a Moravához, hogy az itteni bányákra támaszkodó paracsin-i ipartelepeket megtekintsük. *Paracsin* talán 9000 lakossal biró városka. Itt is, mint Csupriján, elektromos világitás van. Paracsinnak szép, uj temploma van, hasonló a már Jagodinán leirthoz. Az ajtókon és falakon még mindig számtalan puskagolyónak a nyoma. Elmentünk itt egy táncmulatságra is. A hölgyeken legujabb divatu selyemruhákat láttunk, de érdekes, hogy simmit nem táncolnak. A kedvelt tánc itt a vanstep.

Paracsinban van a szerb nagyipar két hatalmas telepe: az *üveggyár* és a »Teokarovic i Drug« igazán nyugateurópai méretü *szövetgyára.* Ez a két hatalmas telep elfejteti velünk, hogy egy rossz kövezetü kis »balkáni« városban vagyunk s a Nyugat gazdasági életének nagyerejü lüktetését érezzük e két ipartelep zugó gépei között. A »Paracsini Üveggyár R.-T.« tiszta szerb tőkével dolgozik. Most épül az uj üveghuta, mely az eddiginél is nagyobb méretü lesz. Nagyszerü látvány, amint a köralaku üveghutában mindenfelől a vörösen és fehéren izzó olvadt üveget fujják, préselik, lóbálják és huzzák a munkások, hogy különféle formákat adjanak neki. Vésett és szinezett üvegtárgyakat s általában lapos, öntött üvegen kivül minden üvegárut készit ez a gyár. A szükséges kvarchomokot, meszet, szenet mind a szerb bányavidék szolgáltatja, csak a hamuzsirt hozzák Németországból.

A szövetgyár hatalmas park közepében áll. Itt is uj épületek voltak készülőben ottjártunkkor. 120 szövőszék és 12 selfaktor dolgozik. A nyersgyapju nagy részét a Vajdaságban szerzi be a gyár. Van még Paracsinban *bonbon* és *ratluk* gyár, valamint kisebb bőrgyár is.

Paracsin után *Krusevác*-ba, Lázár fejedelem egykori székvárosába igyekeztünk. *Stalacs*-nál láttuk a két Morava összefolyását s azután befordultunk a Nyugati-Morava hegyektől övezett völgyébe. Krusevácon látható a *Lazarica* templom, mely 1381 körül épült s még mindig teljes épségben van. Krusevác főterén van a koszovói ütközet emlékére, annak 500 éves évfordulóján 1889-ben megkezdett és 1904-ben befejezett nagy gránittalapzatu emlékszobor.

Krusevácnak külön nevezetessége a nagyméretü szappangyár. Még a tengerentulról, Uruguayból is hozat ez a gyár nyersanyagot: faggyut; Marseilleből hozzák a kókuszzsirt. Itt is uj épitkezés folyik. Vasbetonból épülnek hatalmas raktárak és munkáslakások. A gyár be van rendezve toalettszappannak napi egy vagonnal és mosószappannak 5 vagonnal való gyártására. Az egész országban ismeretesek a gyár »Merima« jelzésü szappanai, sőt még külföldre is szállit.

Krusevác közelében van a nagy, modern állami *lőporgyár* is. Van itt még szitagyár és egy nagy malom is. Tovább folytatva utunkat mindinkább szükül a Morava völgye és szinte alpesi jellegü tájakra érkezünk. *Elhaladunk Vrnjacska Banja* fürdőhely mellett, melynek vize majdnem a karlsbadival azonos összetételü. Keresztülmegyünk az *Ibar* folyón és *Uzsicé*-be érünk, a moravai vasut egykori végállomására. Most készült el nemrégen az uzsice-vardistei vasut, mely 25 alaguton keresztül furja át magát a Zlatibor hegységen és átvezet a Drina völgyébe, Boszniába. *Uzsice* kis hegyi városka, de nagy jövőt jósolnak neki a *Gyetina* folyócska hatalmas vizesései, »a fehér szén« miatt. Egy cseh mérnök tanulmányozta itt nemrégen a terepet és állitása szerint 3000 lóerőt lehet itt kitermelni a vizesésekből. Csak a tőke hiányzik. Részvénytársasági alapon is nehezen megy a dolog, mert szegény a lakosság és termékenytelen a vidék. Természetesen villanyvilágitás van a városban, melyet egy régibb viziturbina szolgáltat. Most épül még két uj turbina. A legnagyobb ipartelep a *szövetgyár*, mely szintén a vizierő elektromos kihasználásával dolgozik és fölülmulja a Vajdaság bármely hasonló ipartelepét. Lepedőket, kendőket, pokrócokat, vászonárukat készit. Van egy uj bőrgyár is. A városban sok állami és magánház épül, ami mutatja a város erős fejlődését, különösen a vasutvonal kiépitése óta.

Uzsicét elhagyva az uj vasutvonalon az alagutak végtelen során át a *Romanija Planina* nagyszerü fenyőerdői és faipari telepei között Szarajevóba érünk. Elhagytuk a tulajdonképpeni Szerbiát és uj benyomásokkal, a szerb ipari kultura megismerésével gazdagodva nemsokára ismét a Vajdaság ismerős rónái köszöntenek bennünket.

Wollák Gyula

ÉPDAL

(XIV. század)

Álmos a szemem,
reszket a lábam,
de egyre futok,
hogy elérjelek.
Látlak libbenni
lengő liliom,
fekete lányka,
aki szeret.

Sokat álmodom,
mindig csak Rólad.
Téged neszellek,
Veled vagyok.
Te az enyém vagy
és én a Tiéd.
Szeretjük egymást
mint két fiatal.

Miénk a világ
s a mi világunk,
ha ketten nézzük
egymás szemét.
Halljuk a hangunk
és ha hallgatunk,
akkor is szépen
értjük egymást.

De messze Tőled
távolban lenni,
kicsi szerelmem,
olyan nehéz.
Mulnak a napok
s hangod nem hallom,
csak ha álmodom.
Ezért vagyok

olyan buskomor,
mert a napsugár
elüzi arcod.
Néha, néha...
Kopog leveled,
a lila angyal,
derüt teritve
bánatomra.

Jön az éjszaka,
az álom s Te is.
Fekete hajad
zizeg felém.
Most ujra itt vagy,
beszállsz szobámba.
Jöjj, szép szerelmem,
senki se lát.

Forditotta: SIMON SÁNDOR
(Beograd)

LEVELESLÁDÁMBÓL

RÉGI AKARÁSOK

Irta: BAEDEKER

Neve az irónak, akiről itt szó lesz, nem nagyon ismerős hangzásu, — az elfeledettek közé tartozik. Korán (igen fiatal korban) halt meg s nem volt ideje, hogy oly müvet alkosson, a mely a szerzőjét tuléli. De meleg talentum volt, eszmékkel és eszményekkel tele, s ha nem ragadja el tulkorán a halál (alig élt harmincnyolc esztendőt) nemcsak azok az öregek tudnának róla, akik vele együtt voltak fiatalok, de olyan fiatalok is, akik őt most mint veterán irót tisztelnék. A Pallas-Lexikon ennyit ir róla:

Filó Lajos (Csáktornyai), költő szül. Szentesen 1858 szept. 5. Középiskolai tanulmányait Uj-Verbászon és Nagykőrösön végezte, s miután Heidelbergben Bluntschlit Kuno Fischert és Bunsent hallgatta, Pesten fejezte be jogi tanulmányait. 1881-től Aradon az Arad és Vidéke mellett segédszerkesztő, majd Nagykőrösön közjegyzőhelyettes, 1888. pedig Szentesen mint gyakorló ügyvéd müködik. Költői és hirlapirói munkásságát korán, már mint joghallgató elkezdette, a legtöbb fővárosi és számos vidéki lapban jelentek meg tőle költemények, beszélyek és egyéb cikkek, s munkáiból felolvastak többet a Petőfi- és Kisfaludy-Társaságban s a Kölcsey-egyletben. Megjelentek önállóan: *Költemények* (Pest 1879); *A gyámoltalan* (Vigjáték, Arad 1885); *Szeressünk és megbocsássunk* (Beszélyek és rajzok, U. o. 1883); *Derült percek* (Vig rajzok, Esztergom, 1886); *Soha többé!* (Regény, Arad 1881). Álneve: Csáktornyai Lajos.

Ez a közlemény 1894-ben jelent meg s a kiválóan tehetséges fiatal iró már két évre rá meghalt. Ami jót és igérőt produkált, az se kelthetett igazi érdeklődést, mert Szentesen élt s a könyveit vidéken adta ki. A »vidék« akkor — Szegedet, Nagyváradot és Kolozsvárt kivéve — teljes sikertelenséget, jövőtlenséget és reménytelenséget jelentett az iró részére. A borus hangulat, amely az ily miliőből fakad, majd látható lesz ama levelek egyikéből, amelyeket alább közlök, s még a mai olvasó is szánakozással fog gondolni az iróra, aki ily sivár területen próbált áldozni a Muzsáknak. Istenem, a Muzsák mindenütt ott vannak, ahol költők telepedtek le, de Szentesre még ők se szeretnek utazni...

Velem Csáktornyai Lajos az irodalmi kávéházakban ismerkedett meg Budapesten, bizalmas barátom lett (fiatalkorban és irók közt könnyen támad és fejlődik intimmé a barátság) s abban a rövid időben, amikor lapot szerkesztettem Szabadkán, annak részére kéziratot is szivesen küldött. Első levele, amely alább jön, erre az összeköttetésünkre vonatkozik, s érdekessé az teszi, hogy leplezetlenül nyilatkozik meg benne egy a tehetségében bizó, de kevéssé méltányolt költőnek az elkeseredése az akkori »klikkrendszer« tulkapásai ellen. Ebből a szempontból némi irodalomtörténeti fontosságot is szabad tulajdonitani ennek az őszinte irásnak. A 44 év előtt irt panaszos episztola nemcsak egyszerü tiltakozás az akkori »rendszer« ellen (amely persze csak a Csáktornyai érzékeny lelkében tükröződött olyan kegyetlennek), de egyszersmind hü képe a nehézségeknek, amelyekkel akkoriban a »nem szerencsés tehetségü« iróknak az akarások és az érvényesülés harcában megküzdeni kellett.

A derék fiatal iró — 24 éves volt akkor, — nagyon is tragikusan fogta föl ezeket a nehézségeket, egyáltalában nem itélte meg objektiv szemmel a saját helyzetét s az irodalmi viszonyokat s keserüségében sok tulzásra ragadtatta magát, de a keserüsége őszinte volt és komoly s egy nemes törekvésü talentumnak az indignáltságából fakadt. Tulbecsülte a befolyást, amelyet a levelében szidott Szana Tamás, a Petőfi-Társaság akkori titkára (aki különben se volt veszedelmes ember) gyakorolt az irók sorsára, de elég találóan jellemezte a szerepet, amelyet e nem nagytehetségü, de jóhiszemü és egyáltalában nem hóhértermészetü kritikus amaz esztendőkben az irók társadalmában játszott. Iróknak a sorsát épp oly kevéssé intézhette a jó Szana, mint a Csáktornyai által másodsorban inkriminált Dolinay Gyula, az Irók és Müvészek Társaságának a főtitkárja, bankett-, ünnepség- és kirándulásrendezője. Mindketten, s különösen ez utóbbi, inkább voltak *Vergnügungsleiter*-ek, *maitre de plaisir*-ek, mint karriereket teremtő vagy gátló potentátok. De az is, hogy kifelé — s főleg vidékre — ugy festettek, mintha itélnének elevenek s holtak fölött, s mintha tőlük függne a napsütés, eső és minden más idő, megijesztette a bátortalanokat és könnyen csüggedőket.

Kisebb ügyekben se volt jól tájékozva a panaszos levél irója. Csak jellemzésül emlitem — s mert kiinduló pontjául szolgálhat egy későbbi megjegyzésemnek —, hogy engem gyakorló ügyvédnek tartott. Manap lehetetlen volna, hogy fiatalemberek *évekig* barátkozzanak anélkül, hogy egymásnak az életét, az életemódját s a foglalkozását ismerjék. *Akkor lehetséges és gyakori volt.* Abban az időben egyszerüen barátkoztunk, szerettük egymást, mert ugyanazon ideáloknak hódoltunk, s nem tudtuk egymásról, ki fiai vagyunk. Akár hiszik, akár nem: még egymás vallása iránt se érdeklődtünk. (Képzelhető volna ez mostanában?) Az ötven év előtti irodalmi Magyarország hasonlitott kissé a Kazinczyéhoz: leveleket, barátiakat és irodalmiakat küldött egyik iró a másiknak, amelyekben aziránt érdeklődtek, hogy a másik mit ir s nem aziránt, hogy hogyan *mit* ir s nem aziránt, hogy hogyan keresi a kenyerét. Az iró t. i. akkor még — egy-két kivétellel — *másképp* kereste a kenyerét, akár a házmester, aki mellesleg suszter vagy foltozószabó volt.

S most átadom a szót az érdekes levél érdemes irójának.

*

Szentes, 1882 nov. 7.

Kedves Barátom!

Kellemesen érintett szeretettelles bizalmad. Bizony, ugy kellene azt nekünk iróknak! Ha már a közönségnek mostoha-gyermekei vagyunk, legalább egymásnak lennénk testvérei!

Kivánságodhoz képest szivesen küldök ujra lapotok számára pár verset a régiekből, mert ujat már nem irok. Föltételem, hogy igy lassan-lassan leőrlöm a garaton, amiket irtam, azután felhagyok az irodalmi munkálkodással teljesen.

Mi jutalma van az irónak ma munkáiáért? . . . A közönség közönyös lett az irodalom iránt, kell, hogy az irók is közönyösekké váljanak a közönség iránt. Hülveség az vagy üres frázis, amit Jókai mondott, hogy a költő »zengjen a sivatagnak« s »dalolion a tengereknek« egyéb hiányában . . . A költészet öncélu ugyan, de a kölcsönhatás mulhatlan létföltétele. A hol a költészet nem bir hatni, ott lehet ugyan játékjoga, de *létoka* nincs. — Könyveineket a közönség nem veszi, kártyára, agárra, taltékpipára azonban jut. Irodalmi müködésünkben minket sem egyház, sem állam, sem intézetek, de még saját irótársaink sem gyámolitnak. A »szobrász«, mihelyt egy füles kancsót meg tud eszkábálni, a »festő«, mihelyt egy szamarat irónnal lemázol, küldetik államköltségen külföldre, mód nyujtatik neki arra, hogy magát szakmájában tovább képezze, eszközök adatnak neki, hogy tehetsége el ne veszszen, kedve el ne hagyja. — Pedig ezek mik lesznek? Idegen föld müvészetének papjai, kiknek legfőbb gondjuk — hálából — a külhonban megtelepedni, ott pénzt, dicsőséget szerezni, hazájuknak legfölebb azt méltóztatnak kegyesen megengedni, hogy őket *mint* nagyjai-kat emlegesse a távolból, s ünnepelje leereszkedő látogatásuk alkalmából. De az a nyomorult iró ide van láncolva ehhez a földhöz, ahol mindenkinek »élni és halni kell«, — neki azonban csak meg halni szabad.

Az irótársak közt? Aljas féltékenység s irigykedés uralkodik. Ennek hü kinyomatát lelhetni az irodalmi társaságokon is, legyen az kávéházi vagy megerősitett alapszabályokkal biró. Hol keresse tehát az erkölcsi jutalmat, ha a közönség is közönyössé lett iránta, é[illegible]iát felei is megtagadnak mindent tőle.

Az akadémiának? annak a hires, specialiter magyar-akadémiának uccakölyke csak a szépirodalom. Mig bármely falusi kosta egy iskoladolgozatszerü történelmi, filozófiai vagy természettudamányi gyarlóságot összeabrincsol, rögtön tagjául választatik, addig a szépirodalmi téren küzdő számtalan lelesünk kivül szorul.

S az anyagi jutalom? Azt te magad tudod legjobban. Ha véletlenül angolnak vagy franciának születtel, bizonyára nem kellett volna rászorulnod az ügyvédi pályára s azon falusi fiskálisok szamár szócsavarásaival vesződnöd féléleten át! . . . De ha a legmagasbra nézünk is, a szépirodalmi munkásság révén ugyan senki el nem éri nálunk, amit egy járásbirósági irnoksággal mégis idővel elérhet:

»Egy kis független nyugalmat, Ahol a dal megfoganhat«.

Pedig az Élet elébe áll az embernek és kenyeret kér, nem keresve, hogy honnan vesszük azt. És a mai anyagias korban *minden* — a legcsekélyebb szolgálat is — a hordárság, a másolás is — egyenértékesitést, viszontszolgáltatást követel, s azt oly természetesnek találják. Csupán az iró irion, dolgozzék, áldozza idejét minden anyagi viszonzás nélkül is . . . Csupán azért, hogy Dolinay Gyula majd küld a koporsójára koszorut?!

Nem, barátom. Az életnek komoly feladatai, a jövőnek várakozásai vannak az emberrel szemben. S midőn minden téren megfelelő jutalmazást találnak anyagilag mint erkölcsileg, csak a szépirodalmi téren nem, felnyilik végre az a mi ifiukori aranyábrándoktól elvakitott szemünk is és azt mondjuk: elég volt a mámor, legyünk józanok. Nézzünk »becsületes munka« után. Aláz'szolgája Dolinay ur, aláz'szolgája Szana Tamás!

Valóban Királyi adakozó kedvében kell lenni nálunk annak a jó bolondnak, annak a dicső őrültnek, aki itt *ennek* a közönségnek, *ezek* közt az irodalmi viszonyok közt csak egy Hazafi-Verai-féle rigmust is megereszt.

Ezért mondok én és fognak velem együtt igen sokan, mihelyt a mámorból eszökre térnek, végbucsut mondani az irodalmi munkásságnak, s ezért olvastam keserü mosollyal leveled ama helyét, hol kivánod hogy ujra tevékenykedjem az irodalom terén, »hol rám nagy szerep vár.«

Barátom! Legnagyobb szerep ott vár az emberre, ahol ugy magának mint a társadalomnak — együtt és egyszerre — legtöbbet használhat.

Bocsáss meg, hogy annyi dörmögéssel terheltelek, de ióI esett előtted is kinyilatkoztatom magam, aztán meg valami humorisztikus tárcádban még sikerülten applikálhatod is mint aféle Tániádát: — de légy meggyőződve, hogy e kinyilatkoztatás, illetve ez elhatározás nálam hosszu türés, hosszu várakozás s érett megfontolás keserü gyümölcse.

Maradok szives szeretettel hived

Csáktornyai Lajos

*

Szerencse, hogy amit az ember huszonnégy éves korában »komolyan« elhatároz, nem válik mindig valósággá vagy cselekedetté, s bár Csáktornyai arról biztositott, hogy elhatározása a litteraturától visszavonulni »hosszu türés, hosszu várakozás és érett megfontolás keserü gyümölcse«, ez a föltevése csak rövid időre szólt. Az irodalom nem olyan szerető, akit könnyen lehet a faképnél hagyni. Rendesen azok szakitanak vele, akik tehetetleneknek bizonyulnak, nem tarthatják a pozicíójukat, s nehogy szégyenletes módon elkergessék őket, ugy tesznek, mint ha ők unták volna meg a sovány koszton tartott muzsahölgyet s »önként« vonulnak vissza tőle, átengedvén őt tehetségesebb ember termékenyitőbb ölelésének. A most közölt levél irója nem ebből a fajtából való udvarló volt, s amikor menni akart, az Irodalom erősen fogta meg a kabátja szárnyát és — nem engedte. A »visszavonuló« és keserüen rezignáló iró nem sokkal e levele után két kötet rajzot és beszélyt ir s egy vigjátékot ad ki, s néhány év mulva még lázasabban dolgozik, akar és kutat. Bizonyiték a második levél, amelyet szintén egész terjedelmében közlök, mint érdekes dokumentumát a szerzője ideális fölfogásának s a lelkes akarásának, s az irók akkori szolidaritásának, egymásbanbizásának s barátkozásának. Némi érdekességet az is kölcsönöz ennek az irásnak és az akciónak, a melyet az meginditott, hogy azt Magyarország egyik legparasztibb városából, a Sima Ferencéből, irták s inditották. Szentesnek s az ott uralkodó kulturközömbösségnek bizonyára nagy része volt abban, hogy jeles szülöttjét 1882-ben oly szomoru hangulatba hozta s a levelében foglalt kifakadásokra késztette, — nagyobb, mint Szanának és Dolinaynak s a budapesti irodalmi viszonyoknak. Irónak, müvésznek nincsen nagyobb ellensége, mint a körülötte terpeszkedő analfabétaság, — ennek a kontójára kell irni az első levél desperátus kitöréseit. De mi történhetett közben? A rusztikus város változott nagyot négy esztendő alatt, vagy a költő ment óriási metamorfózison által? Vagy egyéb tényezők okozták, hogy az iró második levele tele van bizalommal s messzemenő, nagyszabásu tervekkel, vérmes reményekkel? Higyjük a legjobbat Szentesről és tételezzük föl róla, hogy ebben az időben kezdte jobban megbecsülni a tehetséges szülöttjét, akit eleinte valószinüleg különös rajongónak, álmodozó versirónak nézett, aki értékben mélyen alatta áll egy sertéshizlalónak vagy marhakereskedőnek... Mégis azt hiszem, hogy amikor e leveiet irta, a lelke Budapesten időzött valamelyik irodalmi kávéházban vagy egy vendégszerető szerkesztőségnek a bizalmas szobájában, ahol a nagy tervek és hatalmas nekilendülések ugy ugranak ki az irók elméjéből, azzal a játszi könnyüséggel, mint a kacagtató viccek és az elmés szójátékok.

Ehhez a levélhez tán annyi kommentár se kell, mint az előbbihez. Csak annyi, hogy több kötetre tervezett munkája, sajnos, sohase született meg, amit ma is fájlalhat mindenki, akit a kultur- és folklorekutatások érdekelnek. Valószinü, hogy a szép terv azon feneklett meg, ami sirásója szokott lenni sok üdvös vállalkozásnak, amelyhez kollektiv munka kivántatik meg. Az ily munka a legtöbbször vagy rosszul sikerül, mert ahhoz, hogy jó legyen, nagyon is sokan csinálják, vagy egyáltalában nem jön létre. Itt az utóbbi eset következett be. Ki tudja, hányan hagyták válasz nélkül azt a felszólitást, amelyet ebben az ügyben irt hozzájuk az én lelkes barátom? (A mi elszigeteltségünkben is hány irodalmi terv és szépcélu kulturakarás bukott meg csirájában, s hány koncepció hunyt el csecsemőkorában, mert hiányzott a hivatottaknak együttmüködésre való készsége!) Magyar ember, még ha iró is, nem akarja tudni, hogy a levélre, amelyet kapnak, csak ugy illik válaszolni, mint ahogy a kalapemelést az uccán hasonlóval szokás viszonozni. S ki tudja, hányan igértek kéziratot a munka részére, s feledkeztek meg nyomban az igéretükről?

A kérdéses mü nem jelent meg soha, de én örülök, hogy megőriztem ezt a két levelet, s most előkotorhattam őket a levelesládámból. Okmányok ezek egy elmult korszak vajudó irodalomtörténetéhez.

A második itt következik

*

Szentes, 1886 aug. 21.

Kedves Barátom!

Egy általános érdekü s bizonyára hézagpótló irodalmi vállalat érdekében vagyok bátor Téged bizalomteljesen megkeresni.

Amivel más nemzetek, de különösen a németek dicsekedhetnek: a tanuló évek képét a maga ifjui kedélyességé-

ben, tréfáiban, bohóságaiban, csinyjeiben s összes ártatlan fonákságaiban — pusztán mulattatva vagy morális célzat mellett — feltüntető irodalommal mi magyarok nem birunk; nekünk a diákéletről egyetlen könyvünk sincsen.

Pedig a mi irodalmunknak is vannak a diákéletről szóló termékei, csakhogy elszórva, itt is, ott is, egyes jeleseink művei közt. A magyar diákélet sem szegényebb, sőt inkább oly gazdag anyagban, hogy szinte kinálkozik a toll alá. Alig van irónk, aki saját tanulóéveiből ne tudna valami, a magyar diákéletet jellemző, mulattató rajzzal, karcolattal, életképpel, humoreszkkel vagy verssel az eddigelé erről már meglevő közkincs gyarapitására közremüködni.

Én ez eszmére a heidelbergi egyetemen és Münchenben töltött időmben jöttem; a bursch-életet látva, dalaikat hallva, gazdag diákirodalmukkal megismerkedve, s azóta itthon a budapesti könyvtárakban kutattam folyton ez irányban, s mig egyrészt ez uton a diákéletre vonatkozó becses gyüjteményt létesitettem, másrészt be kelle látnom, hogy e kincsesbánya még annyira kiaknázatlan, hogy élő jeleseinknek ez irányu közremunkálása nélkül célomat: egy, a magyar diákéletet humorral és szelid szatirával hiven visszatükröző, a magyar ifjuságnak a mulattatására és tanulságára, de egyáltalában mindenkinek, aki csak valaha diák volt, kedvére való, irodalmi szinvonalu, hézagpótló gyüjteményes müvet adni — nem érhetném el.

Egy ily mü lesz az, melyhez, igen tisztelt Barátom és Irótársam, becses közremukálásodat kérem, karcolat, rajz, humoreszk vagy életkép alakjában — ismert kitünő tolladból —; bármelyik: csak kizárólag a magyar diákéletet tárgyazza. Benne lesz e müben, elkezdve a »Megy hosszu utjára az árva diák«-tól minden jellemzetes önálló munka, mely a diákéletre vonatkozólag iratott volt, s képviselve lesz benne az »élő irodalom«: veteránok és ujabb nemzedék a legszebb társaságban. Felkérettek már általam s részben munkát is igértek: Törs Kálmán, Mikszáth, Szabó Endre, Gáspár Imre, Inczédy Laci, Reviczky, Rudnyánszky, Tóth Béla stb. barátaim, továbbá Guszti (Lauka) bácsi, Balázs Sándor, Baksay Sándor, Szépfaludy, Kazár, etc. — ugyhogy máris biztathatom magamat hosszan ért tervem és fáradozásom teljes sikerével.

Ha az eszmével rokonszenvezel és becses közremüködésedet e, csekélységem szerkesztésében Budapesten megjelenendő, a magyar diákéletről szóló mühöz megnyerni szerencsés lehetek, felkérlek, miszerint kedvesen várt dolgozatodat lehetőleg mielőbb, legkésőbb azonban f. évi november 1-ig, mert már a kezeim közt levő anyag sajtó alatt is van, ide Szentesre cimemre beküldeni, s egyuttal, ha bármely szerzőtől a magyar diákéletre vonatkozó, már megjelent vagy kéziratban lappangó, e könyvbe való munkát ismersz, arra figyelmemet felhivni, esetleg azt szintén kezeimhez juttatni sziveskedjél.

A téma annyi! Beiratkozás. — Önképzőkör. — Priváták. — Diákbál. — Maiális. — stb. Neved és munkád nélkül a könyv nem volna teljes!

Fölösleges Téged, igen tisztelt Barátom, biztositanom, hogy célom egyedül a fentebb kifejtettekben foglaltatik. Ha más célom volna, — a könyvvel amugy is alig elérhető *anyagi cél*, magam is könnyü szerrel tudtam volna a diákéletről egy-két kötetet irni s kevesebb fáradságomba is került volna. De én azt óhajtom, hogy az *egész* magyar irodalom legyen egy ily müben képviselve.

Bizalomteljes baráti kérésemet megujitva s az iránti szives válaszodat — hogy vallon becses közremunkálásodra számithatok-e és mily dolgozattal? — mielőbb várva vagyok igaz hived.

Csáktornyai Lajos

*

Sem Csáktornyainak igen tiszteletreméltó egyénisége, sem az általa kontemplált nagyon életrevaló terv nem oly fontos itt, mint a mód, amellyel a lelkes ember a céljához hozzáfog, ahogy nekilendül s munkát-fáradtságot, levelezést és *captatio benevolentiae-t* nem sajnál, hogy irótársainak az érdeklődését a gyüjteményes munka iránt fölkeltse. Képzeljék, hány ilyen hosszu levelet kellett irnia (mind sajátkezüleg, mert az irógépek kulturája akkor még távol volt Szentestől és vidékétől), s hány irótársat kellett többször is megsürgetni, hogy küldje már az igért vagy meg se igért kéziratot, — amelyet végezetül még se kapott meg! Oh, ezek a lelkes irók, a tollnak e fáradhatatlan bajnokai s az irásnak e szerelmesei akkor is megérdemlik, hogy ne felejtkezzünk meg róluk egészen, ha semmi olyat nem produkáltak, ami halhatatlanná teszi őket. Egy félórára fölidéztem az emlékét. Hátha tanulunk valamit tőle! Ha egyebet nem: önzetlen munkakészséget, ha nyelvünk ápolásáról van szó, s az irótársak megbecsülését, akiket testvéreinknek tekintettünk abban a korban, amelyet röviden igy szoktunk jellemezni: *a régi jó idők.*

SÓHAJ

CSÁKTORNYAI LAJOS

Szeretnék lenni vadgalamb, hogy
Sirhatnék ablakodnál!...
Akkor tudom, hogy el nem üznél,
Sőt sirva meghallgatnál.

Szeretnék kis kertedbe' lenni
Letört rózsa a porban...
Akkor tudom, hogy lehajolnál,
Megesne szived rajtam.

Szeretnék lenni halvány csillag
Rádnézve titkos éjben...
Akkor tudom, megolvashatnám,
Hány könnyet ejtesz érttem!

Kosztolányi Dezső házatájáról

A költő nyilatkozik regényeiről, otthoni dolgokról, Milkó Izidorról, Fenyves szerkesztőről, a mai fiatalságról, fiáról: Ádámról, a moziról és a rádióról.

Irt: SOMLYÓ ZOLTÁN

Ezt a riport-cikket karácsonyi ajándéknak adom a *Bácsmegyei Napló* olvasóinak. Jellegzetes kedves városunk immár hiressé vált, messze külföldön és nemesnek fémjelzett talentumu szülöttét a látás figyelőlámpája alá helyezem. Senki sem lehet próféta a maga hazájában, a legprófétábbnak való néha a legkevésbbé. Akik a nagy költőt talán még nyurga fiu korában, hátán iskolatáskával, a gimnáziumból hazajövet, ólálkodni látták borzasan a cukrosbolt kirakata előtt, vagy később tovasuhanni a korzó homályában, babonás őszi estéken valamely tizenhárméves démonnal, a kétes közelség lemindennapiasitó szürkeségében a nagy szellem és a rendkivüli lélek árnyékát látták csupán. És a versontás huszéves özönében a sietős olvasás talán csak a Kosztolányi-versek mély esszenciájának parfőmgőzét közelitette a napi gondoktól terhes szivekhez...

A *Bácsmegyei Napló* olvasói jól ismerik azt a szinte könyvtárra menő munkát, amely Kosztolányi háta mögött van. A »Szegény kisgyermek panaszai« örökéletü zengésétől kezdve bizonyára figyelik ma is, amikor a legjellegzetesebb, legforróbb, legáldottabb lira édenkertjében keményen megférfiasodva, már szivesen nyul a regény bővebb, kiterjeszkedőbb, pazarabb közlési lehetőségei felé. A pesti németuccai és józsefkörúti garzonlakás megejtő poézise bekanyarodott a budai táboruccai udvarház hatszobás filozófikus derüjébe, ha nem is uj étappe nyilik a költőnek, de mélyebb emberi élet, sulyosabb irói lehetőségek és mérhetetlen lelki perspektiva. Itt ül a költő, ma már szinte emberfeletti nyugalommal áldozza magát sokszor reggeltől hajnalig a munkának: a budai nyárspolgárok házain már régen a sötétség honol, a költő dolgozószobája két ablakából még finoman szürődik ki a villanyfény, ahol a rengeteg könyvespolcok között, egy sima, hatalmas barna iróasztalon rögződnek betükké, mondatokká a legmaibb magyar költő, a legnagyobb élő pesti költő gondolatai...

A régi barát és régi figyelő bekopogtatott a táboruccai udvarház vasajtaján, hogy körülnézzen és hirt vihessen. A friss kavicshomokkal beszórt udvaron néma csönd. A nagy házőrző kutya némán bujik elő cementházából, hozzámdörgölődzik és némán visszamegy. Pedig azt mondják, ugatós kutya. Megérezte, hogy engem nem kell megugatni... Meleg tónusu bidermayer-szobák labirintusán át egy kis benyilófélében ül a költő — a telefonnál. Éppen a kiadójával tárgyal, valami kefelevonatokat kérnek tőle sürgősen. Szemben egy barna pianinó, fölötte egy olajportré a költőről: Karinthy Elsa festette. Elevenen csap meg a mult édes ragyogása: látom Kosztolányit a legszebb évekből, egy vigasztaló folt a ma vigasztalanságában...

Bemegyünk a nagy dolgozószobába. És a többit már csak jegyzem készentartott friss, erre az alkalomra hozott blokkom lapjaira:

— Nagy boldogság nékem, hogy hazafelé mondhatok néhány szót — kezdi Kosztolányi, egy mély bőrfotelbe teljesen belebujva és álmodozva lehunyja szemét — hol is kezdjem? ... Egyszer hat éven át nem voltam otthon. Aztán Sziciliából, Nápolyból jövet, hazamentem. Karácsonykor volt. Ennél izgalmasabb utazásra nem emlékszem és ennél nagyobb élményre, pedig jártam már Párisban, Olaszországban, Németországban, Belgiumban ... Egész idő alatt a perronon voltam, várom, hogy mikor tünnek föl az otthoni szőlők ... Apám az ablakban vár rám ... Ennek a viszontlátásnak köszönöm az »Aranysárkány« cimü regényem születését. Ezt a regényt diákkori emlékeimről irtam. A régi dolgok ... a régi gázlámpa ... ez jelenti nékem az otthont, az igazi életemet. A többi: csak játék. A temető ... a régi uccák ... ezek a fontosak: a szimbolumok, amelyek szentté válnak az emlékezésben.

— Az érettségi találkozó idejére esett ez a látogatásom otthon. A sok barát... Kisérteties megdermedése volt ez a multnak. Egy évig irtam a regényt, akkor rögtön elkezdtem a munkát. Ez a legvaskosabb regényem. Addig is sokat és folyton otthonról álmodtam és akkor láttam a különbséget az álom és a valóság között ...

— Sokat ültem az »Aranybárány«-ban, a Városi kávéházban. Valóságos zarándoklás volt ez. Csak ott vagyok én otthon ... A régi otthoni patriarkális szellemet már nem találtam: orosz menekültek, a fiatalokban bizonyos futurista tendencia ... Ez furcsa volt. Én ezen már rég tulvagyok ... Éreztem, hogy társtalannná lettem ...

— Meglátogattam Milkó Izidort, akit rendkivül nagyra tartok és első sorba helyezek. Mindennap olvasom az irásait, elbámulok rajta, mily örökké friss szellem mily tisztán lát! Őt tartom a legfranciásabb tehetségnek és pedig a legjobb értelemben, mert nem szellemeskedik, nem ötleteskedik, hanem megtalálja a dolgokat és folyton elemez, másokat és — önmagát. Kiapadhatatlan szellem!

— Van egyébként otthon egy uj tehetség: Tamás István. Nagyra tartom és nagy jövőt jósolok néki.

— Örömmel üdvözlöm Fenyvest. Osztálytársam volt, egymás mellett ültünk a negyedik padban, ő már akkor irodalommal foglalkozott, lapot szerkesztett. Már akkor bámultam rendkivül nagy stiluskészségét. A *Bácsmegyei Napló* mindennapi rendes olvasmányom, az egyetlen európai nivóju lap a vidéken.

— Élményt elmondani — nem tudok! Élményt kérni egy irótól a legfurcsább dolog. Mert az iró élményekben a legszegényebb. Mindent felhasznált munkáiban az irással mindent kioperált magából. Ez olyan: mintha egy koldustól kérünk pénzt ...

— Látogatókat fogadni csak vasárnap érek rá. Egész nap dolgozom, főleg a Nyugatnak, amely most fejezte be Édes Anna c. regényem közlését. Ez a regény most karácsonyra könyvalakban is megjelenik a Géniusznál. Ezt is egy álló évig irtam, éjjel-nappal. Egy furcsa emberszemléletet akartam ebben megirni. Azt, hogy az emberek kismerhetetlenek, egymás mellett élnek és sohasem láthatnak egymás igazi lelkébe. Regényem egy cselédleány megrázó tragédiája. Valahol a csöndes idilli Krisztinaváros egyik polgári házában szert tettek egy mindenesleányra, aki kötelességtudó, megbizható, szerény, szorgalmas, olyan tüneményesen jó és kifogástalan, hogy hamarosan hire fut mindenüvé. Ez a mintacseléd. Hogy mi zajlik lelkében, azt nem tudják, talán nem is akarják látni gazdái. A gép, az embergép végzi a maga munkáját napról-napra. Egy éjszaka aztán ez a leány, akit a legkisebb mulasztásra és botlásra sem gondoltak képesnek, konyhakéssel kezében besurran gazdái hálószobájába s ott legyilkolja mindkettőjüket. Hogy miért történik ez, arra ád választ a regény, mely egy uj emberszemléletet, egy bátor s egyszersmind vigasztaló erkölcsöt hirdet, feltárva a huszadik századbeli ember mélységes meghasonlottságát ... Magam is szerepelek a regényben névszerint.

— A »Véres költő« c. regényem most karácsonykor jön ki olaszul, a »Delta« kiadásában Fiuméban, Antonio Vidmar forditásában, »Poeta insangvinato« cimmel, ugyancsak a második kiadásban jelenik meg Frankfurtban »Iris Verlag«, mert az első kiadás egy év alatt elfogyott Konstanzban, Wöhrle kiadásában. Párisban pedig a szabad verseim jelennek meg, Béla Pogány és egy francia költő: Leon Basalgette forditásában, a »Les Ecrivains Reunis« kiadásában.

— Nagyon érdekel a mai fiatalság, amelynek tipusa nekem rokonszenves, bár idegen tőlem. Ezek sportolnak, táncolnak, nem cigarettáznak, nem feketéznek, korcsolyáznak, vivnak: józanok, van bennük valami szépség: az élet egészséges romantikája. Mibennünk egy egészen más romantika élt ... Mi Páris felé tekintettünk, az volt a mi lelki fővárosunk. Ezeké pedig Hollywood ... Ezt a mai rádiós és mozis kulturát teljesen idegenül nézem. A müvészet, ha elszakad a szavaktól, a beszédtől, bárgyuvá lesz. A mozi nivójának folytonos emeléséről beszélnek. De bárhogy is akarják, ezt a nivót emelni nem lehet! A rádió pedig — nagyszerü boszorkányság, de nagy különbség, hogy valaki Párisban hegedül és én itt hallgatom, vagy itt hegedül és én hallom is, látom is hegedülni! ... Ez puszta térbeli csuda, de engem csöppet se hat meg ...

— Visszatérve a költői munkára: meggyőződésem, hogy az iró szerzetesi életet vállal. Én csak az iróasztalomnak élek, csak a betü érdekel és csak a munkában találok boldogságot. Az élményünk pedig az, hogy megszülettünk. Élmények után futni hiábavaló dolog, az élmény mélyen be van ágyazva a lélekbe.

— A kisfiamról is valamit: Ádám most tizenegyéves, jól beszél franciául, a matematika iránt érdeklődik, mint a nagyapja. Azt szeretném, hogy valamiféle tudós legyen, de fontosnak tartom, hogy jól érezze magát az élete keretei közt, hogy amit csinálni fog, azt szenvedélyyel csinálhassa ...

— A mai kor tipikusan irodalomellenes. A háborúban, amelyet kitörésétől kezdve utáltam, láttam, hogy hova visz kivétel nélkül minden európai népet ... Az első hősi halott: az *egyéniség* volt. Az emberek figyelme elterelődött arról, hogy mit gondol és mit érez az *egy* ember! És igy van ez még ma is. Egy sláger tömegkultura kezdődik, amelyhez nekünk semmi közünk sincs. A mai kort hasonlónak tartom Néró korához és épp ez inspirált a »Véres költő« megirására.

— Ha még álmom van, az csak: Páneurópa! ...

FIAM, NE LÉGY

ÜGYVÉD, ORVOS, MÉRNÖK, TANÁR, KERESKEDŐ, IPAROS, GAZDÁSZ HIVATALNOK, MUNKÁS . . .

Szociális riport a pályaválasztásról

A pályaválasztás, mint probléma több, mint tiz év óta nem szerepel az ujságokban. 1914-ben épen pályaválasztás előtt állitak a középiskolák érettségizett növendékei, amikor lángbaborult a világ és a háboru őrjöngő furiái a lövészárokban készitettek pozíciót a fiatalság szinejava számára. A háboru alatt nem kellett elhelyezkedést keresni senkinek, hiszen még az utolsó középiskolai osztály elvégzésére sem maradt idő. Az érettségit a fronton tették le fiaink és a Kárpátoktól az Argonneokig, a Fekete-tengertől az Isonzóig huzódó rajvonalban bőségesen jutott hely mindenkinek.

Öt év után a forradalmak, uj államalakulások kaotikus korszaka következett. A komoly munka értékét a minimumra sülyesztette le a konjunkturában tobzódó spekuláció, amely órák, percek alatt produkált hihetetlen nagyságu vagyonokat és behozhatatlan előnyt adott a becsületes, komoly munkással szemben a könnyü lelkiismeretü sibereknek, valutaspekulánsoknak és az erőszak politikáját hangoztató handabandázó türelmetlenségnek.

Ujabb öt év, azután még néhány esztendő telt el. A forradalmat zavarából uj államrend bontakozott ki, a fórumon tán csendesebb lett a tónus, elmult a konjunktura és a dinár, a pengő, shilling, frank és dollár mellett lassan-lassan mindenütt *ujból életbelép a munka-valuta.* Aki érvényesülni akar, annak épen ugy a komoly, veritékes munkát kell programmja alaptételévé avatnia, mint a hogy a háboru előtt volt és abban a pillanatban, amikor munka lépett előtérbe, vele együtt felmerült a munka minőségének meghatározása: *a pályaválasztás.* Ha a konjunkturás évek után azonnal visszaállt volna a normális háboruelőtti idő, akkor erre a kérdésre bizton adhatnának feleletet házi dolgozatban a nyolcadik osztály diákjai, mert valójában összezsugorodnék a probléma, annak megvitatására, hogy kinek mihez van inkább tehetsége, kedve, hajlama és anyagi lehetősége. A konjunkturát azonban a dekonjunktura váltotta fel és a háboru, majd a zavarévei után a *gazdasági válság korszaka következett.*

Ha szükségtelennek látszott minden pályaválasztás a háboru alatt és egyformán jó egzisztenciát nyujtott minden foglalkozási ág a háboru után, akkor ma bizton kimondhatjuk azt a tételt, hogy *a gazdasági depresszió jelenlegi korszakában minden pálya, minden élethivatás, megélhetési szempontból egyformán rossz.*

Ez a megoldás azonban a dolog természetéhez képest nem elégitheti ki azokat, akiknek a pályaválasztás nem elméleti probléma hanem sürgetően komoly való, azokat, akik az élet kapuja előtt állanak és a fiatalság erejével ostromolják a megélhetési lehetőséget nyujtó életpályákat. Ilyen viszonyok között a pályaválasztás kérdése komoly szociális problémává szélesedik ki és magába foglalja a foglalkozási ágak társadalmi és szociális helyzetét és azt az energiamennyiséget, amelyet — pénzben, időben és munkában — a pályára való speciális kiképzés, *a tanulás* megkövetel. A felnőtteknek kell megközelithetővé tenni ezt a kérdést az ifjuság számára és emiatt a *Bácsmegyei Napló* munkatársa megkérte azoknak a foglalkozási ágaknak egy-egy reprezentánsát, amelyek a kispolgári középosztály gyermekeinek elhelyezésénél számba jöhetnek, hogy *ismertessék foglalkozásuk szociális helyzetét különös tekintettel azokra az egzisztenciális lehetőségekre, amelyeket az illető foglalkozási ág a pályaválasztó fiatalságnak nyujt.*

Ki kellett hagyni az alább következő felsorolásból két foglalkozást: a gazdászatit és a hivatalnokit. *A gazdászatot, mint pályát Jugoszláviában megszüntette az agrárreform.* Akinek van ötven láncot meghaladó birtoka, annak kemény munkával tisztességes megélhetést nyujt a föld, de olyan birtokok, amelyek szakképzett, esetleg gazdasági főiskolát végzett intézőt, vagy ispánt tudnak foglalkoztatni a földosztás óta nincsenek országunkban. Ebből a szempontból mindössze egy-két szupermaximumos mintagazdaság jöhetne számitásba, ezeknek száma azonban olyan csekély, hogy, mint a tömegek előtt nyitva álló elhelyezkedési lehetőség meg sem említhető.

A hivatalnoki pálya a nagy tömegek előtt nyitva áll, de ezen a téren, a helyzet napról-napra rosszabb és *a munkanélküliség szinte óráról-órára nő.* Ma minden vállalkozásban redukálják az alkalmazottak számát, amellett a hivatalnokok által fizetendő negyedosztályu kereseti adó kivetése körül olyan aránytalanságok vannak, hogy ennek a foglalkozási ágnak részletesebb fejtegetése a felvetett probléma szempontjából teljesen felesleges. A helyzet röviden az, hogy *a pálya minden nyomorusága mellett is hivatalnoknak kénytelen menni az az óriási tömeg, amelynek nincs módja tovább tanulni és nincs kezdő tőkéje valamely ipari, vagy kereskedelmi vállalkozáshoz.* Hogy mennyivel kedvezőbb a helyzet más pályákon, az ki fog derülni az alábbi válaszokból. Előzetes összefoglalás képen megállapithatunk annyit, hogy nem kell tulzottan sötétenlátó pesszimizmus ahhoz, hogy az apa ilyen tanácsot adjon pályaválasztás előtt álló fiának:

Fiam! ne légy ügyvéd, orvos, mérnök, tanár, kereskedő, iparos, gazdász, hivatalnok! Fiam, nem találok foglalkozási ágat számodra.

A helyzetet azonban nem szabad ilyen pesszimisztikusan megitélni. A válaszok reményt nyujtanak arra is, hogy a dekonjunktura után végre a normális gazdasági viszonyok következnek és a pályája kezdetén álló fiatalságnak csak néhány évig kell hadakozni a különleges viszonyok nyomasztó körülményeivel.

Manojlovics János dr. ügyvéd

volt országgyülési képviselő és a szuboticai jogászszövetség alelnöke kérdéseinkre a következő választ adta:

— Nem minden jogásznak kell ügyvédnek lenni. Nagyon, de *nagyon téves nézet, hogy az ügyvédi pálya biztos kereseti forrás.* A középiskolai ifjuságot ösztönözni kell arra, hogy minél nagyobb számban lépjen a jogi pályára és a *jogi képesités megszerzése után a közigazgatás terén keresen érvényesülést* Az állam konszolidációjának előfeltétele a jó közigazgatás és a jó közigazgatáshoz jellem mellett jogi tudás is kell Ez a tény ad létjogosultságot a szuboticai jogi fakultásnak is.

— Ami az ügyvédséget, mint foglalkozást illeti, ebből a szempontból az ügyvédek száma nem döntő. *Szuboticán 15—20 ügyvéd van, aki dolgozik, a többi csak tengedők.* Ezekre vonatkozik a fentebbi tétel. Ezeknek kár a jogi diplomával az ügyvédi pályán maradni. Általánosságban is nagyon káros, de ebből a szempontból is akadály, hogy a *közigazgatási állások betöltésénél a politikai szempontok a döntők, ha ez nem volna, a jogászok tömegesen mennének közigazgatási pályára és ezáltal az ügyvédi pálya is felszabadulna a tultömöttségtől és nem állna elő az ügyeknek mostani elaprozódása.*

— A készülő uj törvény, mint ismeretes, még inkább meghosszabbitja az ügyvédi tanulmányi időt. Ez az intézkedés célszerünek látszik?

Eltekintve az anyagi résztől, ez az intézkedés az ügyvédek gyakorlati képzettsége szempontjából mindenesetre hasznos.

— A háboru előtti állapotokkal összehasonlitva, milyen most a vajdasági ügyvédi kar helyzete?

— *A helyzet nálunk most is ugyanolyan, mint volt.* A háboruelőtt is csak egyesek dolgoztak és most is igy van. Egy tekintetben azonban visszaesés mutatkozik, tudniillik *az ügyvédi kar tekintélye alábbszállt.* Hogy ebben mennyiben hibás az ügyvédi kar, azt nem lehet megállapitani, de tény az, hogy az ügyvédeknek kisebb a tekintélyük, mint volt a háboru előtt. Akkor a Vajdaságban az ügyvédség a legelőelőbb pozició volt. Remélem, hogy az ügyvédi törvény meghozatala ezt a helyzetet ismét visszaállitja. *Egyébként teljesen indokolatlan az utóbbi időben az ügyvédek ellen megnyilvánuló ellenszenv.* Minden fél a saját ügyében a legerélyesebb fellépést követeli meg ügyvédjétől az ellenféllel szemben, viszont haragszik, ha az ellenfél ügyvédje vele szemben lép fel hasonlóképen. Az ügyvéd sokat szenved amiatt, hogy a bíróságoknál óriási hátralékok vannak. A felek az ügyvéd terhére irják, hogy nem lehet sürgősen elintézni ügyüket.

— Ha kifogásoljuk, hogy a költségvetésben nem gondoskodnak kellően, hogy ezt a hiányt pótolják, ezt annak a törekvésnek kell betudni, hogy a költségvetés reális legyen. Ennek az irányzatnak hatását érezzük a kereskedelem és ipar minden ágában, de el kell ismerni, hogy a költségvetés egyensulyba hozása rendkivül fontos szempont. Éppen ezért a jogászvilág saját hatás körében igyekszik ezen segiteni. A szuboticai jogászegyletben most is folynak tanácskozások erről a kérdésről, ugyanis ez a szempont idézi elő, hogy *a birák javadalmazása meg sem közeliti azt a nivót, amelyet el kellene érnie, a* gondtalan megélhetés biztositását és az anyagi függetlenséget a biró saját személye és családtagjai számára. Ha ez a szükséghez képest biztositva volna, akkor *azonnal megoldást nyerne a biróhiány és az ügyvédi pálya tultömöttsége is* és a jogászvilág legelőkelőbbjei szivesen cserélnék fel a vesződséges és sokat kárhoztatott ügyvédi pályát a nyugodtabb birói tisztséggel.

Wohl József dr. orvos

a következőket mondotta:

— Amikor körülbelül negyven évvel ezelőtt *Billroth,* minden idők egyik legnagyobb sebésze azt a kijelentést tette, hogy *ne menjen orvosnak, akinek nincs legalább tizenötezer forintja,* általában elnikusnak, antiszociálisnak és minden rossznak elmondották. Ő ugy osztotta ezt be, hogy a diáknak ötezer forintja legyen öt évi tanulmányi időre, ugyanennyi a szigorlati évekre és a klinikákon eltöltendő időre és végül ismét ötezer forint kell ahhoz, hogy kitartása legyen a prakszis megkezdése után.

— Ha ezt szigoruan vennék, nagyon megcsapanna az orvosok száma, ami talán nem is volna baj nagy, *mert nem mindig végez több ember ugyanannyi munkát jobban, mint kevesebb.* Minthogy azonban ilyen ideális állapotok a pénzügyek terén sem akkor nem voltak, sem most nincsenek és valószinüleg a jövőben sem lesznek, hiszen ma harmincezer aranykorona valorizált értékét alig tudná néhány orvos megfizetni, nemhogy kezdők rendelkezzenek annyi pénzzel, *Billroth* kijelentése szerint ma senki sem lehetne orvos, ezt a körülményt tehát ki kell kapcsolni.

— Az orvosi pályára csak az menjen, aki magában erre hivatottságot érez. *Ne menjen orvosnak, aki tisztán kenyérkeresetnek szánja ezt a pályát és csak megélhetési lehetőséget lát benne, mert az ilyenből nem lesz jó orvos soha.* A gyakorlat azt mutatja, hogy elmultak azok az idők, amikor megállt az a tétel, hogy »*Dat Galenus opes, Justinianus honores.*« Ma mind a két munka a nagy császár hiveinek kezébe került és *az orvosok letehetik a szerzetesek egyik fogadalmát: a szegénységet.*

— *Az orvosi pályán ma ugy — ahogy meg lehet élni,* de erősen redukálni kell az igényeket, amelyekre anyi év küzdelmei az embert feljogositanák A háboru utáni eltolódások ugy gazdasági, mint minden más téren oda hatottak, hogy pillantnyilag és nemcsak a városokban, hanem a falvakban is, *orvosi tultermelés van,* amelynek viszont az a következménye, hogy *a tulságosan apróra felosztott keresti lehetőségek egy ember szükségletét alig fedezik.* Igaz ugyan, hogy a tapasztalat azt mutatja, hogy a magát szabályozó természetes kiegyenlitődés törvénye itt is érvényesül és igy valószinü, hogy bizonyos időn belül egészségesebb szakmabeli viszonyok jönnek létre. Ez azonban kevés vigaszt nyujt a jelenleg küzdőknek. Mégis azt mondom, hogy *menjen orvosi pályára az a fiatal ember, aki, erre magában hivatottságot érez,* mert talán a papi pályát kivéve és egy-egy nagy államférfitól eltekintve, senki sem tehet annyi jót az emberiséggel, mint az orvos és tényleg senki sem tesz annyit. Aki tehát ebből a szempontból fogja fel a dolgot, azt ne riasszák vissza se a tanulmányi nehézségek, se az élet küzdelmei.

— A szuboticai helyzetre vonatkozólag csak azt jegyzem meg, hogy amig *a háboru előtt mintegy harminc orvos volt Szuboticán, addig ma hatvannál is többen folytatunk itt prakszist* és a dolog természetéhez képest az állandó és meglehetősen magas jövedelmet biztositó hatósági orvosi és más ehhez hasonló állások a szláv orvosoknak jutnak és a magyar orvosoknak meg kell elégedniök a magánpraszissal.

— Az orvosok elosztódásának mai egészségtelen viszonyain az állam könnyü szerrel segithetne anélkül, hogy a jogos egyéni érdeket és szabadságot erősebben korlátozná, mint más téren és amellett mégis ugy, hogy egyuttal a közegészségnek is használna, ha alábbi javaslataimat figyelembe venné:

— *Kötelezni kellene az orvosokat, hogy mielőtt valahol letelepednek, egy, esetleg két évi községi orvosi szolgálatot végezzenek* azon a helyen, ahova őket az egészségügyi miniszter kiküldi. Ezáltal orvoshoz jutnának azok a vidékek, amelyek most anélkül szükölködnek. A megélhetés lehetősége is biztositva volna a kezdő orvosnak, mint az állam alkalmazottjának. A közegészségügynek kétségtelenül nagy előnyt jelentene ez a megoldás és valószinü, hogy az orvosok egészségesebb elosztódását azáltal is szolgálná, hogy egyesek végleg letelepednének azokban a községekben, ahova máskülönben soha el nem jutnának.

Váli Gyula

épitészmérnök

volt szuboticai városi főmérnök kérdéseinkre igy felelt:

— Qui fit Mecenas, ut nemo sortem contentus vivat et laudat diversa sequentes. Horáciussal elmondhatjuk: Hogy van az, hogy senki sincs megelégedve sorsával és a más pályán levőket dicséri? Ha végig gondolom pályafutásomat a kora ifjukor tanulmányai óta, nem emelek kifogást az ellen, hogy sokat kellett dolgozni, mert hiszen ez magától értetődik. Amikor azonban egyik legnehezebb főiskolai szakot elvégeztem és Budapesten kaptam állást, nemsokára áthelyeztek más olyan vidékre, amelyet nem szerettem. Ekkor otthagytam kondiciómat és hazajöttem Szuboticára. Itt épen tisztujitás volt. Városi mérnök lettem, ami annakidején meglehetősen szép jövedelmet jelentett, kilencszáz forintott évente és nyugdijat. Harmincnégy esztendeig dolgoztam a városnál. Én épitettem minden számottevő városi épületet és nem szereztem vagyont. Ha nem mint városi mérnök, hanem mint magán vállalkozó végzem a városnak ezeket az épitkezéseket, ma gazdag ember lennék. Most ismét magán mérnök vagyok de hogy milyen viszonyok vannak az épitészmérnöki szakmában, annak jel-

lemzésére nem csak azt kell tudni, hogy a háboru óta nálunk *szinte teljesen megállt minden épitkezés*, de ami esetleg van is, annak csak kis része kerül épitészmérnök kezébe, mert földszintes házat kőmives épithet, emeleteset épitőmester és bármilyen mérnök. Középületet nem épitenek és amit épitenének is, azt a városi mérnöki hivatal tervezi. Ilyen formán csak olyan magánmunka marad, amelyet nem végezhet el kevesebb képzettségü, de esetleg olcsóbb munkaerő.

— Nem sokkal több jót lehet mondani az általános mérnöki praxisról. Rosszul megy ez is, mert ingatlan forgalom az agrárreform és a határmenti megszoritások miatt alig van. Amig a földosztás tartott, volt munkájuk a mérnököknek, azonban az agrárreform nagyon roszszul fizetett és még sokan vannak, akik most sem kapták meg járandóságukat.

— Mindez együttvéve előidézte azt, hogy annak ellenére, hogy nagyon sok mérnök van Szuboticán, magánpraxist valójában csak nagyon kevesen folytatunk, mert akiknek gyenge volt a praxisa, annak nem fizetődött ki belépni a mérnök-kamarába és fizetnie a magas illetékeket, viszont magán-praxist csak az folytathat, aki tagja a kamarának. Igyenformán körülbelül elmondhtjuk, hogy *annyi mérnök van Szuboticán, ahányan meg is tudnak foglalkozásukból élni.*

— Ami a mérnökképzést illeti, Beogradban és Zagrebban van technika. Hogy itt milyen fokú képesitést adnak a hallgatóknak, azt nem tudjuk, mert nálunk egyetlen ott tanult mérnök sem működik. A külföldön való tanulást általában megengedik, csak Magyarországon nem tanulhatnak a diákok. Viszont azt mondanom sem kell, hogy külföldön tanulni, olyan anyagi megterhelést jelent, amelyet csak nagyon kevesen birnak el.

Mindent összevetve, amig az általános gazdasági viszonyok nem javulnak, az épitkezés és a normális forgalom helyre nem áll ugy az iparban, mint a mezőgzdaságban, addig a mérnöki pálya hosszu költséges és nehéz tanulás után csak nagyon gyenge egzisztenciális lehetőségeket nyujt és igy nem én vagyok a hibás, hogy nem vagyok megelégedve pályámmal.

Zvekán Antal iparos

a szuboticai általános ipartestület elnöke, az iparosok helyzetét a következőképen ismerteti:

— Arra a kérdésre, hogy milyen a helyzet az ipari pályán, egy szóval válaszolhatok: *szomoru*. Minden életerőt elvisznek innen részben Noviszadra, de főleg Beogradba. A nagy vállalatok nem dolgoznak, vagy csak erősen redukált üzemmel és ez az általános pangást vonja maga után. A legnehezebb a helyzet az épitőiparban, mert az épitkezés teljesen szünetel és nemcsak uj épületeket nem emelnek, hanem renoválás is alig akad. Az épitkezés viszont össze van kapcsolva az asztalosiparral, uj lakásba uj berendezés kell, butor, szőnyeg, lámpa, edények és igy tovább. Az iparosok számtalan szakmája sinyli meg az épitkezések hiányát.

— *Az adóról legjobb nem is szólni*, nem is tudjuk hány féle adónemet rónak ránk. Mindazokat az adókat, amelyek a gazdákat terhelik, az iparosoknak is fizetni kell és azonkivül forgalmi adót, harmadosztályu kereseti adót, munkásadót, betegsegélyezési illetéket. Ha felvesz az iparos egy munkást, nem is tudja, hogy mit vonjon le.

— Az iparosok száma nem olyan sok Szuboticán, mint amennyit a város lakossága normális viszonyok mellett el tudna tartani, mégis *a kétezer szuboticai iparos közül csak ezer van, aki rendesen meg tud élni, ötszáz valahogy vegetál, a másik ötszázról azt sem tudjuk, hogyan tengetik életüket.* Aránylag legjobb a helyzetük azoknak, akiknek nem kell nagyobb befektetést eszközölniök és nem készitenek eladásra árukat. Borbélyok, husvágók, piaci kofák és más ilyenfajta iparosok még aránylag legjobb helyzetben vannak, de komoly nagyobb ipari üzem nem tud prosperálni. Erre mutat az is, hogy *az idén összesen két uj telepengedélyt kértek.*

— Sokat vár az iparososztály a most megalakitandó iparosbanktól, amelynek alaptőkéjéhez negyven százalékkal az állam járul hozzá, mig a többi részét maguk az iparosok és bankok fogják jegyezni. Reméljük, hogy az iparbank olcsó kölcsönt ad az iparosoknak, akik ezzel lélegzethez jutnak és helyzetükben talán valami javulás áll be.

Damjánovics Milán

a szuboticai Lloyd és a Felsőbácskai Gydrosok Egyesületének titkára a kereskedői pálya helyzetét a következőképen ismertette:

— A kereskedői pálya épen olyan rossz, *mint* a többi foglalkozási ág. Ma egyik pálya sem jó, de a kereskedelem különösen annyi mindenféle nehézséggel jár, hogy ma már a régi kereskedők is legszivesebben felhagynának foglalkozásukkal. Már régen megszünt az az állapot, hogy mindent simán, könnyen el lehet végezni, hanem amerre csak fordul az ember, mindenfelé akadályokba ütközik. Az adó, vám, vasut, hajó, közigazgatás mind költséges, lassu és sokszor lehetetlenül rossz.

— *Nagy baj, hogy a kereskedői pálya nincs szakképzettséghez kötve.* Ma mindenki kereskedő lesz, akinek van egy kis vagyona. Az ilyen hamarosan elveszti kis tőkéjét és nemcsak maga megy tönkre, hanem kétségbeesett próbálkozásaival elrontja a piacot és megneheziti a régi kereskedők helyzetét. Megjegyzem, a legitim kereskedelemben is gyakran találkozunk ma már olyan kilengésekkel, amelyek tulhaladják a tisztességes konkurrenciát. Ilyen a hólabda-rendszer, külön jutalmak, stb.

— Az anyagi részt illetőleg ma nemcsak, hogy senki sem ismeri más kereskedő anyagi helyzetét, de legtöbbször maga a kereskedő sem tudja, hogy áll. Ha például ma kifizeti adóját, pár hónap mulva rájönnek, hogy még enynyivel tartozik. A vámnál még különb dolgok történnek. A kereskedő meghozatja az árut, kifizeti a vámot és a költségeknek megfelelő kalkulációval eladja, de *félév mulva a vámhivatal megállapitja, hogy egy vámtiszt rosszul számitott és nehéz ezreket kell utólag fizetni.*

— Nagy baj, hogy a kereskedőknek nincs a parlamentben képviseletük. A képviselők legnagyobb része a kereskedőkkel leginkább szembenálló parasztosztály érdekeit tartja szem előtt. A gazdák azt hiszik, hogy ami pénz a kereskedőhöz befolyik, az tiszta haszon és minden, amit a kereskedő boltjában látnak, mind a kereskedő tulajdona. Az adózásnál más kulcsot alkalmaznak a gazdáknál, mint a kereskedőknél és másként adóztatják meg a kereskedőket is a különböző vidékeken. Nagyon téved, aki azt hiszi, hogy az állam a kereskedőkkel mostohán bánhat. *Ez tarthat egy ideig, de végül tönkremegy a kereskedő, eltünik a legnagyobb adóalany, az állam fejőstehene.*

— A helyzet akkor lesz jobb, ha egyöntetü adórendszer lesz mindenkire és mindenhol: ha minden ember, minden országrészben és minden szakmában száz dinár jövedelem után ugyanannyi adót fizet és nem egyik helyen és egyik szakmában 20 dinárt, a másikban 56-ot, a harmadikban 96-ot; ha az állam a Narodna és a Hipotekarna Banka utján a kereskedőknek és az iparosoknak olcsó pénzt juttat, esetleg külföldi kölcsönt szerez és külföldi kölcsönt vesz fel a maga számára, hogy beruházásokat eszközölve munkaalkalmat teremtsen, mert akkor a kereskedő is nagyobb forgalmat csinál; ha az adminisztráció gyors lesz és olcsó, a posta, telefon, táviró, vasut, hajó olcsó és megbizható és megszünnek a vám- és adómizériák. Akkor és csak akkor ismét jó elhelyezkedést nyujt a kereskedelem.

Petényi Gyula dr. tanár

a szuboticai főgimnázium magyar tagozatának tanára az alábbi felvilágositást adta:

— *Quem dii oderunt, filosofum fecerunt!* Ma kétszeresen érezzük ennek a mondásnak igazságát, mert *ma tanárnak lenni valóságos önfeláldozás.* Az a huszonöt jugoszláviai magyar tanár, aki még állásban van, az iskola és az állás becsületéért tartja magát. *Nem hagyhatjuk el azt a zászlót, amelyhez kedvezőbb körülmények között csatlakoztunk* ugy, hogy ma nem szabad, hogy visszariasszon bennünket a kérdés anyagi oldala. Ma inkább a *magyar kultura* — nem egészen mártirjai — de *apostolai vagyunk. A magyar kulturát és a magyar gyermeket meg kell védelmeznünk és amellett loyalitásra kell nevelnünk az állammal szemben.* Abban a reális, okos irányban kell nevelnünk a gyermekeket, hogy ne csak szükségből alkalmazkodjé a megváltozott viszonyokhoz, hanem, ha számottevő elem akar lenni az állam intelligenciájában, azt csak a szerb nyelv alapos és feltétlen elsajátitásával érheti el. *Amellett, hogy az anyanyelv szeretetét kell beoltanunk a gyermek lelkébe, el kell tüntetnünk belőle az állam iránti minden esetleges aminoziták is.* Hogy ez mennyire sikerült, azt mi sem bizonyitja jobban, mint hogy az igazgatótól kezdve minden felsőbb fórum a legteljesebben meg van elégedve a magyar tanárok működésével.

— Magyar tanárokra szükség van és *a jövőbe tekintő ifjuságnak gondoskodni kell arról, hogy a magyar iskolák katedrái ne maradjanak üresen.* Fel kellene állitani magyar tanszéket a beogradi és zagrebi egyetemen, mint ahogy például *Asboth* és *Margalits* horvát nyelvet tanitottak Budapesten. Emellett a jugoszláv-magyar közeledés aktuálissá tette olyan megállapodás létesitését, hogy *néhány jugoszláviai magyar fiu Budapesten szerezzen diplomát és azt Beogradban a szükséges különbözeti vizsgával nosztrifikálják* és viszont. Állambiztonsági szempontból ennek nem lehet semmi akadálya, hiszen mi Budapesten végzett jugoszláviai tanárok nyolc év alatt átvezettük az ifjuságot a legnehezebb problémákon és a szerb irodalomban és nemzeti történelemben évről-évre fokozódó eredményt értünk el ugy, hogy ebben a tekintetben a minisztérium kiküldöttei és az igazgatók a legteljesebb megelégedésüket fejezték ki.

— A fősulyt arra kell fektetni, hogy a magyar ifjuság tudomásul vegye, hogy itt *szükség van magyar tanárra és tanitóra, legyenek áldozatkész diákok, a kik hajlandók lesznek oktatni a jövő generációt, különben meg lesznek papiroson a magyar iskolák, de nem lesz, aki magyarul tanitson.*

— Ami a tanárjelöltek megélhetését illeti, a Thökölianum mintájára állami, vagy társadalmi segélyezéssel kellene biztositani — esetleg meghatározott számu — magyar diák tanulását, hiszen *Jugoszláviában még egyetlen magyar tanár ellen sem volt soha kifogás államhüség szempontjából.* A kérdés anyagi oldalát illetően, amig néhány magánórával pótolni lehetett a szükös tisztviselői fizetést, addig a szolid megélhetés biztositva volt. Most a kormány ezt eltiltotta, de reméljük, hogy ez a rendelet nem sokáig marad érvényben és egy-két magánóra mellett a tanár a legszorosabban vett megélhetés mellett még a vakációban való üdülésre is gondolhat.

— Elhelyezedési lehetőség szinte korlátlan a tanári pályán. Montenegró ontja ugyan a tanárokat, de inkább tanárhiány van, mint bőség és különösen magyarul tudó tanár és még inkább nyelvész van kevés. A tanitás nehéz, de nem hálátlan mesterség. Az a tanár, aki szivvel-lélekkel foglalkozik az ifjusággal és nem csak zsandárja, hanem nevelő barátja tanitványainak, megkapja azt a megbecsülést, amely értéket ad munkálkodásának.

Domány János famunkás

akit a munkásosztály helyzetéről kérdeztünk meg, az alábbi választ adta:

— Amikor karácsony előtt, a fényesen ragyogó kirakatok előtt vitt el az utam, vékony kabátkájában didergő gyermekem azt kérdezte tőlem:

— Apukám, miért nem hozol nekem ilyen szép játékokat, hintalovat, dobot, trombitát?... És én mit feleljek, mit felelhetek neki?

— Nemhogy játékra nincsen pénz, fiam, de talán holnap már kenyérre is alig lesz!

— Elmondhatnám neki, hogy a munkanélküliek száma ijesztően emelkedik. Eddig mintegy kétszázezer keresetnélküli munkás van Jugoszlávlában. És azok is, akiknek jelenleg van munkájuk, minden pillanatban ki vannak téve annak, hogy elbocsátják őket. És az a pénz, amit megkeresnek, épen hogy elég arra, hogy ne haljanak éhen. Minden munkaadó közül az állam fizet legrosszabbul. Egyes iparágak munkásai megkeressik ugyan a nyolc-tiz dinár órabért, de a legtöbb gyárban nem keresnek többet a munkások, mint három és fél—hét dinárt óránként. Ezzel szemben az állami mühelyekben dolgozó munkások fizetése nem több mint százötven—kétszáz dinár hetenként. Az eddigi órabérfizetés sem volt elég, de amióta behozták az akkord rendszert az állami mühelyekben, azóta még kétségbeejtőbb az állami munkások helyzete. Vannak azonban munkaadók, akik nem is alkalmaznak üzemükben szervezett munkást, hanem tapasztalatlan munkáslányokat, akiknek napi öt—tiz dinárt fizetnek. Ilyenek a kendőgyárak, dobozgyárak, koszorugyárak és más hasonló vállalatok. Ezek az üzemek terjesztik a prostituciót, tüdővészt és a huszadik század civilizációjának többi nyavalyáját.

— *Még kétségbeejtőbb a helyzete a mezőgazdasági munkásságnak.* Vége a mezőgazdasági konjunkturának és igy vége a mezőgazdasági munkások régi kereseti lehetőségének is. Tavaly óta harminc—ötven százalékkal csökkent a földmunkások fizetése. És mindemellett még boldog mindenki, aki munkát kap, hogy abból az éhbérből, amit munkájáért kap, akárhogy is eltarthassa családját.

— Összegezve a dolgokat, megállapithatjuk, hogy a munkásság minden rétegének a helyzete lényegesen rosszabbodott tavaly óta. A gazdasági válság következtében csökkent a munkaalkalom, a fizetések a minimálisak és igy a munkásosztály exisztenciája a krizis felé közeledik.

— Szomoru dolog, hogy ilyen érzésekkel kell néznünk a karácsonyi ünnepek elé.

*

A nyilatkozatokhoz nem kell és nem lehet semmit sem hozzáfüzni. Nemcsak a pályaválasztás nehézsége, hanem a mostani gazdasági helyzet minden nyomorusága és a megoldásra váró szociális, gazdasági, pénzügyi és közigazgatási problémák egész sora bontakozik ki belőlük. A kérdés lényege azonban most nem ez, mert végeredményben mégis határozott feleletet kell adnunk az élet kapujánál álló fiatalságnak, amikor kinyitva a jövő ajtaját, azt a kérdést intézi hozzánk: *»Ha mindenütt egyaránt sulyos, nyomoruságos a helyzet, melyik utra térjek hát, apám?«*

— Fiam! válaszolhatjuk szomoru lemondással, *higyj abban, hogy a mai helyzet csak rövid átmenet, amelyet normális gazdasági rend kialakulása fog követni rövidesen.* Dolgozz és tanulj, a szerteágazó utak bármelyikére irányit a sors és munkádban a jelen veritékes — sokszor kilátástalannak látszó — küzdelmei között nyujtson ösztönző vigasztalást egy jobb jövő reménye.

Komor Mihály

A BIRÓ ELŐTT

— KÉPEK A TÖRVÉNYSZÉKRŐL —

Jelentéktelen kis emberek, jelentéktelen kis ügyei. De ezek a kis apróságok néha egyetlen villanással jobban bevilágítanak az élet szövevényébe, mint némely szenzációs, nagy bünpör. Három ilyen kis ügyet ragadunk ki a törvényszék előtt naponként lezajló bünpörök tömegéből.

A tanitóné stratégiája

Nyolc év előtti bünügyet tárgyalt a biróság. 1918 november végén betörést követtek el az egyik tanyai iskola épületében, a tanitó lakásába. Az ügyben nem maga a büneset az, ami feljegyzésre érdemes, hanem a tanitóné stratégiája, amelyet a betörés pillanatában követett.

A nyolc év előtti büntény vádlottjai természetesen azzal állottak elő a tárgyaláson, hogy nem ők jártak a tanitó lakásán. A tárgyalásra két tanu volt beidézve: a tanitó és a felesége. Előadásuk szerint az emlékezetes novemberi éjszaka eseményei igy történtek: A tanitói lakásban ketten tartózkodtak, a tanitó és a felesége. Este 9 óra lehetett, amikor zörgettek az ablakon. Három fegyveres ember kért bebocsájtást, de a tanitóék nem nyitotak ajtót, mert a tanitó ur bölcsen *megsejtette*, hogy a három ember nem barátságos szándékkal jött. Arra a kérdésre, hogy miből keletkezett ez a *sejtése*, azt felelte, hogy attól, hogy egyikük *belőtt az ablakon*. A lövés után nyomban feszegetni kezdték a konyhaajtót és perceken mult, hogy bent lesznek a szobában.

Ezekben a kritikus percekben haditanácsot tartott a tanitó ur és a felesége. A tanitóné állapitotta meg a hadiervet.

— Nyakunkon a veszedelem — szólt az urához — az emberek mindjárt a szobában lesznek. Ezt nem biriuk megakadályozni. Egyetlen menekülési ut áll nyitva előttünk, az országutra nyiló ablak. Azon kiugorhatunk. Ha *mindaketten* menekülünk és itt hagyjuk a lakást, akkor teljesen kirabolnak bennünket, valamelyikünknek tehát itt kell maradni. Ez a valaki pedig *én* leszek! Ne ellenkezzék! Egy perc veszteni való idő sincs.

Közben a kellemetlen éjszakai vendégek már felfeszitették a konyhaajtót és a bezárt szobaajtót döngették.

— Meneküljön! Meneküljön, — kiáltotta a tanitóné az urának.

A tanitó ellenkezett. Ő is ott marad — jelentette ki. Atanitóné erre nem sokat vitázott, az ablakhoz vonszolta az urát és formálisan kidobta.

Alig, hogy ez megtörtént, nagy robajjal betört az ajtó és a három fegyveres ember berontott a szobába.

A tanitóné nyugodtan állt a szoba közepén és megkérdezte az embereket, hogy mit akarnak?

— Hol a gazda? — rivalt rá az, aki a vezetőjüknek látszott.

— Nincs a házban! — mondotta az asszony.

Átkutatták a házat és amikor nem találták meg a gazdát, szitkozódások között enni és inni kértek. — Adtam nekik — mondta az asszony. — Akkor pénzt kértek. Azt is adtam. — Ekkor azután ujabbi szitok-zápor után eltávoztak anélkül, hogy a tanitónénak bármi bántódása esett volna. Az emberek távozása után az ura is hazajött, minden baj nélkül.

A tárgyalás egyébként azzal végződött, hogy a védő kimutatta az elévülést és a vádlottak ellen megszünt az eljárás.

A cigány, aki gombát keres és lovat talál!

Öreg cigány áll a biróság előtt. Az a vád ellene, hogy egy kelebiai gazda istállójából elvezetett két pejlovat.

— Ugy volt az, könyörgöm — mondja a cigány, hogy én az erdőbe mentem gombát szedni és találtam két pejlovat.

— De hiszen maga egy gazda istállójából lopta el a lovakat

— Isten ments, hogy én loptam volna. Nem vagyok én sátoros, kóborló cigány. Nekem rendes foglalkozásom van.

— És mi az a rendes foglalkozás?

—Hát könyörgöm, ami gyün. Honnan tudjam én azt ma, hogy holnap mi lesz a foglalkozásom? Van, amikor fát apritok, van amikor tapasztok, vagy napszámba dolgozok. Ami előadja magát. Nem vagyok válogatós.

— *És azon a napon, amikor a két pejlovat találta*, mi volt a foglalkozása?

— Azon a bizonyos napon, amikor a két pejkót találtam? Hát könyörgöm, amint már mondtam, gombát szedegettem és mikor szép csendesen ballagok az erdőben, egyszerre csak előttem terem két ló. Ők néztek engem, én néztem őket. — Zsiga te — mondtam magamban — ezeket az állatokat maga a sátán küldte ide a te vesztedre. Bár csak a föld nyelné őket el. Olyan furcsán néztek rám, mintha nem is lennének igazi lovak —

— Hanem ugye, elvarázsolt gombák?

— Nem gombák, könyörgöm, hanem táltosok és már vártam, hogy tüzet fujjanak. Amikor azután láttam, hogy mégis csak igazi lovak, gondoltam, várok, hátha gyün valaki értük. Esteledni kezdett már, de senkisem jött. No, Zsiga, mi lesz most a lovakkal? — kérdeztem magamban. Ide-oda gondolkoztam, aztán azt mondtam: Megvan! Beviszem a lovakat Szuboticára a városházára és átadom a rendőrségnek.

— Jól gondolta — de rosszul végezte, mert a lovakat másnap a csendőrök Topolán találták meg, amikor maga eladásra kinálta azokat. Hát ezt hogy magyarázza meg?

— Hja, könyörgöm, ez ugy volt, hogy amikor este a lovakkal eljöttem az erdőből — *eltévedtem* és Szubotica helyett Topolára jutottam. De nem kináltam senkinek, hanem éppen hoztam a lovakat a városba, amikor gyüttek a csendőrök és megfogtak.

Az öreg cigany megelégedett arccal ült le kihallgatása után, mint aki biztos abban, hogy teljes sikerrel kihazudta magát.

De jött a gazda, aki elmondotta, hogy a lovait nem az erdőből, hanem az istállóból vezették el. jöttek a csendőrök, akik kijelentették, hogy a cigány többeknek kinálta a lovakat megvételre, de nem akadt vevő — passzus nélkül.

— Egy szó se igaz ezekből, könyörgöm — mondotta az öreg cigány nagy meggyőződéssel, amikor a biróság elrendelte a szembesitését a tanukkal.

— Nekem száz tanum van, tekintetes, méltóságos főbiró ur, akik *nem látták*, hogy én a lovakat eladásra kináltam.

— Nem az a kérdés — mondta a biró, hogy hányan vannak, akik *nem látták*, amikor a lovakat eladásra kinálta, hanem az, hogy a lovak gazdája azt mondja, hogy az istállóból vezette el a lovakat és nem az erdőben találta? Ehhez mit mond?

— Az egész világ ellenem fordul — siránkozott az öreg cigány, akit egy esztendei börtönre itéltek és mindjárt a fogházba is kisértek, nehogy megint eltévedjen.

Hogy oszlatott fel két rendőr egy falusi bálat?

Két falusi rendőr a vádlott. Hivatalos hatalommal való visszaéléssel vannak vádolva.

Ez pedig igy esett.

Bál volt a falu nagyvendéglőjében. Rezes banda szolgáltatta a zenét, amelynek recsegő hangjai mellett tüzesen járta a falu mindkét nembeli fiatalsága — sőt még az idősebb évjárat is — a táncot.

A dübörgő zene kihallatszott a csendes, elhagyott »nagyuccára«, amelyen két rendőr közeledett a vendéglő felé. Az állomásról jöttek, ahol hivatalos szolgálatot teljesitettek. Mihelyt meglátták a vendéglő kivilágitott ablakait és meghallották a rezesbanda csattogó zenéjét az egyik rendőr megállt és társa felé fordult:

— Te, hallod a bandát?

A másik rendőr is megállt:

— Hallom!

A két jóhallásu és éber rendőr rövid haditanácsot tartott.

Az a rendőr, aki elsőnek hallotta meg a zenét, előterjesztette a haditervet.

— Bemegyünk a nagykorcsmába és »feloszlatjuk« a bálat.

— És miért oszlatjuk fel? — kérdezte a másik rendőr.

— Hogy lehet ilyesmit kérdezni? Azért, mert elmult a záróra és igy a bál nincsen engedélyezve.

A rögtönzött haditanács ezzel véget is ért és a két rendőr gyorsitott menetben indult a vidám zenétől, kacagástól, énektől visszhangzó korcsma felé.

A báli közönség nem is sejtette, hogy milyen veszedelem fenyegeti a »sikerült táncvigalmat«, amely világpostával és szépségversennyel volt egybekötve. Éppen a szépségverseny győztesét hordoztak körül, amikor betoppant a két rendőr és pillanatok alatt felfordult világ lett a korcsmában.

— Feloszlatjuk a bált, mert nincsen engedélyezve! — kiáltotta az egyik rendőr.

Nagy riadalom támadt. A rezes banda elnémult.

— Mindenki menjen haza! — hangzott a parancs.

Az egyik rendőr a kijáratnál foglalt állást, a másik kiment az udvarba és az ablak mellé állt.

Most pedig következett az oszlatás.

A bálozók ugyan nem szegültek ellen az oszlatási parancsnak és szép sorjában igyekeztek az egyetlen kijárat felé, de ott azután kellemetlen meglepetés várt rájuk. Az ott posztoló rendőr egész kedélyesen minden távozónak kiutalt egy bucsuütleget a gummibottal.

Azok, akik még a helyiségben tartózkodtak, rögtön felismerték a helyzetet és a rendes kijárat helyett az ablakon át igyekeztek kijutni a szabadba. Ujabb meglepetés! Az ablaknál posztoló rendőr, társa példáját követve, minden egyes bálivendégeknek szintén kiutalta a bucsuütlegeket.

A báli mulatság ezen programon kivüli száma természetesen nagyon és kellemetlenül lepte meg a báli vendégeket. Azok, akik már kint voltak a szabadban és megkapták a maguk »oszlatási« ütlegüket, siettek haza hajlékukba, hogy egyéb bajuk ne essék, de azok, akik még a korcsmahelyiségben tartózkodtak, tanácstalanul állottak: mit csináljanak. Ha az ajtón mennek ki, ott kapják az ütleget, ha az ablakon át ugranak ki, akkor ott zudul rájuk a bot, akármerre mennek, biztos a verés. Nem mentek tehát semerre, hanem a teremben maradtak.

Erre aztán az oszlató rendőrök szigruan rájuk szóltak, hogy miután a bál fel van oszlatva, ők is menjenek ki a korcsmából.

— Kimegyünk mi innen, de maguk jöjjenek be.

A két rendőr be is jött és a hátralevő vendégsereget engedte békében távozni

Ez volt a »tényállás«. A vádlottak nem tagadták, hogy feloszlatták a bált, de az nem ismerték be, hogy *embereket* ütöttek: ők csak kabátokat poroltak ki!

Amikor azt mondták nekik, hogy a kabátokban *véletlenül emberek* is voltak vállat vonva azt felelték, hogy arról pedig ők nem tehetnek. Az ablaknál tevékenykedő rendőr pedig azt mondotta hogy ő azért »porolt«, mert azok, akik az ablakon át távoztak, ... *kihágás* követtek el.

A tárgyalás pedig azzal nyert befejezést, hogy a vádlottakat a biróság elmarasztalta.

—rth.

Karácsonyi ajándékul

legcélszerübb hasznos és értékes
szőnyeget, butorszövetet, butorselymet vagy **linoleumot** vásárolni

Külföldi és belföldi

áruból gazdag választéku raktár
elismert olcsó árban

Weitzenfeld és Társa

cégnél Subotica

Sziveskedjék áruinkat vételkö elözetttség nélkü megtekinteni.

Legszebb ajándékok Karácsonyra és Ujévre

az eredeti **Caron, Guerlain, Coty, Houbigant parfümök, pouderek, kölni vizek** valamint **manicür-kasetták** pompás kivitelben, dus választékban.

Drogerija HERCZL Subotica

Te. 165. — Aleksandrova ul. 1. — Tel. 165.

11207

Szerb és jugoszláv

NEMZETI-ZÁSZLÓK

tiszta gyapju, szine viz és nap ellen garantálva

Szállit nagyban és kicsinyben minden nagyságban

KLEIN i VINKLER SUBOTICA

Trumbićeva 22 **Kérjen árajánlatot**

500

ÁLLATTENYÉSZTŐK!

Az országban már mindenki tudja, hogy májmételykór ellen a legjobb szer a

„DISTOL"

amelyet a hazai KASTEL d. d. vegyészeti, gyógyszerészeti gyár r. t. gyárt.

Őrizkedjék utánzatoktól és hamis Distol-tól

Csak olyan kapszulát fogadjon el, amelyen a „DISTOL" bélyegző látható

A „DISTOL" árai:

Kapszula bárányoknak drbja 3·50 din.
„ szarvasmarháknak „ 10·50 „

Kapható minden gyógyszertárban
Utasitással és felvilágositással szolgál a gyár

ADAGOLÁSI TÁBLÁZAT

Bárányok és kecskék:

20 kg-ig	2	báránynak való kapszulát				2	napra
20—25 „	3	„	„	„	„	2	„
25—35 „	4	„	„	„	„	2	„
35—45 „	5	„	„	„	„	2	„
45—55 „	6	„	„	„	„	2	„

Szarvasmarhák:

50 kg-ig	2	marhának való kapszulát				4	napra
50—100 „	4	„	„	„	„	4	„
100—150 „	6	„	„	„	„	4	„
150—200 „	8	„	„	„	„	4	„
200—250 „	10	„	„	„	„	4	„
250—300 „	12	„	„	„	„	4	„
300—350 „	14	„	„	„	„	4	„
350—400 „	16	„	„	„	„	4	„
400—450 „	18	„	„	„	„	4	„
450—500 „	22	„	„	„	„	4	„
500—550 „	22	„	„	„	„	4	„

„KAŠTEL" tvornica kemijsko — farmaceutskih proizvoda d. d., KARLOVAC 8459

HA FÁJ VALAMIJE

vegyen a gyógysze tárban vagy valamely szakmabeli üzletben Feller-fé e va'ódi jó tu Elsafluidot. Dörzsö j be mind n e te e e a fájó helyet es nemcsak örülni, ha es d l-kozni is fo , hogy milyen gyorsan es ha a o-san megszünteti az Elsafluidot fájda ma t. Ha egészséges ha ználjon Elsafluidot, garatöblögeté re, lemosáso ra, bálá lesz és örök é hü marad az Elsafluidhoz. Naponkinti testápolás Elsafluiddal jutalmul tiszta lejt, erös idegeket és egészséges alvá t ad. Atyáink és nagyatyáink ha zná'ák már ezt a me bizható haziszert és szépségápolót küls leg és belsőleg.

Kérjen próbára gyógyszertárakban vagy más szakmabeli üzletekben kifejezetten „Feller"-el valódi Elsafluidot 6 dináros próbaüvegcsével, vagy 9 dináros dupla üveggel vagy 26 dináros különleges üveggel. Postán olcsóbba kerül, ha minél több üveget rendel egyszerre, az ára csomagolással és postaköltséggel együtt:

9 próba, vagy 6 dupla, vagy 2 különleges üveg 61 dinár
27 próba, vagy 18 dupla, vagy 6 különleges üveg 133 dinár
54 próba vagy 36 dupla, vagy 12 különleges üveg 250 dinár

A megrendeléseket pontosan így cimezze:

Feller V. Jenő gyógyszerész Stubica Donja, Központ 185 Hrvatska 10780

Lignose

a világhirü, eredeti gyári töltésü vadásztöltény, automatikus pisztoly.

Vezérképviselet és gyári erakat:

PIRA D. D.

Zagreb

Račkoga ul. 7/d 9766

Veszek használt árvizbélyegeket

kérek ajánlatokat a mennyiség és értékek megjelölésével

Deutsch Károly tükörgyár Osz St.-Kanjiža

11115

DECEMBER A KIÁRUSITÁSUNK HÓNAPJA!

A késedelmesen bekövetkezett téli időszak folytán a beogradi **MITIĆ**-cégi. a legolcsóbban és leszállitott árakon kiárusitja összes téli áruit és ezenkivül a,

bevásárlási érték tizedrészét visszatériti.

Ugy mint minden évben, ugy ebben az évben is a Mitić-áruház december hónapban **az összes téli áruit kiárusitja** és dacára a legnayobb és legszebb választéknak, valamint a legolcsóbb áraknak, ezenkivül minden vevőnek a bevásárlási érték 10%-át visszafizeti, ha téli áruból legalább 200 din értéket vásárol. Háziasszonyok, kik kiadásaik minden fillérjével számolnak a legjobb alkalom elsőrangu árunak bevásárlárlásával takarékoskodn.

A nagyszámu vásárló-közönségre való tekintettel kéretnek azon vevők, akik többfélét óhajtanak bevásárolni, hogy vagy a reggeli órákban, vagy d. u. 2 órakor az áruházat felkeresni.

Csipkefüggönyök méterenkint 20 dinártól fölfelé, ágytakarók (garniturák) a legjobb és legujabb szinekben és csikokban.

Uj eladási osztályunk ugyanoly árakkal mint a központban, a királyi palotával szemben:
Kralja Milana 70.

MITIĆ, BEOGRAD

Központ:
Knez Mihajlova 43.

Bankhivatalnokok és községi alkalmazottak részére megnyitottuk **részletüzletünket ugyanoly árak mellett, mint készpénz fizetésnél.** — Állami hivatalnokok, tisztek, hajózási alkalmazottak és nyugdijasok már nagyszámban használják ezt a bevásárlási módot. Tanitók és tanitónők az egész országból kaphatnak részletre.

11731

TÖLGYFA KOMLÓOSZLOPOK

legolcsóbban minden hosszuságban és vastagságban kaphatók.

Erdőipari Társaságnál, Stari-Futog

VADÁSZOK!

A vadászfegyverek és lőszerek lényegesen olcsóbbak lettek.

Kérjék a legujabb, nagy képes fegyverárjegyzéket.

V. BATA SIN

SUBOTICA

vadászfegyver és lőszer nagykereskedő cégtől. Az ország egyik legnagyobb és legjobban felszerelt **vadászati szaküzlete**

Vadászfegyvereinkért irásban jótállást vállalunk

Óriási raktár. **Óriási választék.**

NAGYBAN. KICSINYBEN.

Tegyen egy próbavásárlást.

VADÁSZTÁRSASÁGOKNAK KÜLÖN ÁRENGEDMÉNY

Villanyerőre berendezett, nagy puskamüves műhelyünk, elsőrangu fegyvermester vezetése alatt áll.

Javításainkért teljes garanciát vállalunk

Telefon 614. Telefon 614.

Nagy karácsonyi

gramafon- és lemezvásár

Gramafonok 300 din.-tól

kezdve 4 havi

részletfizetésre is.

Az összes táncujdonságok, népdalok, müvészfelvételek, **Columbia hanglemezek** állandóan raktáron.

S. AD. ENGL, Subotica.

Kérjen katalógust lemezekről! 11203

Jótállás a biztos eredményért!!!

REITTER OSZKÁR találmánya

PATKÁNIN

Törv. véd.

PATKÁNYIRTÓSZER

Egy doboz ára 15 dinár

Megrendelhető:

Patkánygyár (Torontáli Agrárbank RT.) Vel.-Becskerek

Viszonteladók Subotican:

Herzl Drogeria, Kurtos Milos csemege- és füszerkereskedés, Decsi Jenő gyógyszertár.

Vidéki viszonteladók:

Ada Wolf Soma vegyeskereskedés
Arad (Torontál) Veselinov gyógyszertár
Bajmok Balassa Bertalan vegyeskereskedés
Beltinci Ebenspanger Jean vegyeskereskedés
Bač-Petrovoselo Kolofon Károly gyógyszertár
Čantavir Krausz Mór vas- és füszerkereskedés
Novisad Popity Milán gyógyszertár
Kosta Živojnović, Higiea drogeria
Nakovo (Banat) Bárány Lajos gyógyszertár
Odžaci (Bačka) Rausch Ede vegyeskereskedés
Pančevo Dragutin Irasek drogeria
Somber Fehér drogéria
Senta Bánffy Gyula gyógyszertár
Glückstha Zoltán gyógyszertár
Jovanovits Vojiszlav gyógyszertár
Ormos Andor drogeria
St.-Kanizsa Domokos János gyógyszertár
Stara-Moravica Pacsar Albert vegyeskereskedés
Topola (Bačka) Balla Árpád kereskedés
Veliki-Bečkerek Kovács drogeria.
Balla Richard drogeria
Kollarich Gábor gyógyszertár
Vinkovci Eisenstädter Adolf vegyeskereskedés
Vršac Flórián G. és Fiai vaskereskedés

Kapható minden gyógyszertárban és drogeriában

Irtásokat felelősséggel vállalunk. 1046

Szalámi

Védjegy:
„RIHA"

Uj áru!
Teljesen érett!
Kapható mindenütt!

Gyártja:

Riha L. és Fia
Vel.-Kikinda.

Képviselők minden nagyobb városban.

Szuboticán: **Trafikant Gábor** nagykereskedő.

Vigyázzon a szemére!

Csak szaküzletben vásároljon!

A valódi **„ZEISS"** szemüvegek gyári lerakata

A. Mayerhoff

Subotica legrégibb és legmegbizhatóbb szakoptikusánál

Subotica Aleksandrova ul. 9.
V.-Becskerek Aleksandrova ul. 16.

LESZÁLLITOTT ÁRON

vásárolhat üzletáthelyezés miatt **férfi öltönyöket, télikabátot és mindenféle szőrméket** kedvezményes feltételek mellett **heti vagy havi részletre is.**

UD. NÁVAY ISTVÁN

uri- és divatszabó üzletében, Prestolonaslednika **Petra ul. (Somborski put) 2.** 10562

10814

Naponta

friss batteria

gyári áron

S. AD. ENGL

SUBOTICA

Visszonteladók kérjék zseblámpa- és öngyujtó árjegyzékem.

SREBRNJAK SZANATORIUM

ZAGREB

Uj belgyógyászati szanatórium nyilt meg Srebrnjakon 62. szám alatt, a Medjašna ulicai villamos állomástól 10 percnyire, alacsony dombon, ideális helyen fekszik. Körülötte szőllők és erdők. Gyönyörü kilátás a Száva völgyére és a zagrebi hegyekre. Az összes belsőbajok részére, kivéve a fertőző és elmebajokat. Dietetikus, fizikalis és medikamentalis gyógyitás a legmodernebb terapiai módszerek szerint.

Főorvos: **Dr. Franjo Kavčić.**

Mérsékelt árak! 11243 **Telefonszám 23 8**

Mélyen tisztelt vevőinknek **füszerárukban karácsonyi kedvezményt** adunk és pedig: **I-a papirhéju dió 10·— din. I-a aszalt szilva 8.— Pörkölt kávé** különféle minőségü . . 56·— din.-tól 90·— din.-ig. Azonkivül **tea, rumok, liqu örök, borok, pezsgők** és ásványvizek legjutányosabban kaphatók:

Kukić i Schik

füszer és csemegeüzletében

Subotica, Aleksandrova ul. 13.

Legkisebb rendelés is házhoz szállitva.

Komlótermelők! Legmodernebb és legjobb Komlótermelők!

komlószáritóberendezéseket

Telefon: 134. gyártja Telefon: 134.

Braća Goldner, Subotica

Kérjen árajánlatot! **Jugovića ulica br. 20.** **Kérjen árajánlatot!**

11503

Hille-Werke A. G. Dresden Kemény Gyula

DIESEL- és SZIVÓGÁZMOTOROK képviselete: műszaki üzlete Subotica

Szőlőoltványok

2—3 éves gyökeres oltványok, egy éves amerikai gyökeres és sima vadvesszők minden fajban valamint nemesített 2—3 éves gyümölcsfák megrendelhetők

Árjegyzék kívánatra ingyen!

SÉVÁR LÁSZLÓ
mintaszőlő és szőlőoltvány telepe
PETROVARADIN (Majur) Postafiók 17
(Lerakat a vasuti raktárral szemben)

1328

Mindenki csak a PYRAM

cipőkrémet használja!

A legmodernebb férfi és női cipők raktáron

Mérték után a legdivatosabb cipők angol és francia divatlap szerint. Javitások olcsón és ízlésesen

Altmann cipőüzletében Subotica, Vilsonova ul. 16. Pazekas-ház

7459

Vizvezetéki, csatornázási munkálatokat, fürdőszobák és angolklosetek szerelését garancia mellett pontosan végzi

KARDOS

villamossági és vizvezeték szerelési vállalat Subotica
Boška Vuića ul. 21. Telefon 122. Braun fatelepén.

9757

Hogy minél nagyobb vevőkörünkkel

Vel. Kikinda és környékén

cipőáruink kitünő minőségét ismertethessük, megállapodtunk abban, hogy az összes dusan felszerelt raktárunkon létező árainkat

eredeti gyári árakra leszállitjuk

Ma csoda olcsón kaphat I-a lábbelit

Jovan Wetzl i Sin, Velika Kikinda
A városházával szemben

1157

KOMLÓ

ZSINEGET

2/2 ajánl a

Fonó és kötélverőgyár R. T.
Odžaci

Din. 29-ért
kilógramonként

11417

Leszállitott karácsonyi árak!

Karácsonyfadisz

Mignon-liqueur
kis üvegben 5 dinártól

Kitünő siller borok	6 D-tól
Kitünő fehér borok	7 D-tól
Kelebiai rizl. 6-bor	10 D-tól
Különféle pálinka	19 D-tól
Rumok	25 D-tól
Liququrok	29 D-tól
Cognac	48 D-tól

Palackokban különféle elsőrendü márkája bor, pezsgő, rum, liqueur, cognac és szilvóriumok kaphatók

Szilasi Sándor Subotica
Trumbićeva 16. (Csirkepiac)

TÜZIFA
KOKSZ SZÉN
FASZÉN

garantált elsőrendü minőség kicsinyben és nagyban
Pontos mérés.
A legkisebb mennyiséget is házhoz szállitom

Illgen Károly
Sokolska (volt Gombkötő) ul. 17.
Mész és cement
I-ső minőség állandóan raktáron

NAGY

árusitás női télikabátokban rendkivül olcsó gyári árakban

Gyapjukabát	Din. 298
Sport — — —	395
Finom sport — —	500
Eskimovelour —	650
Prima divatos —	720
Faxonos velour, plüssel — — —	980
Selyemsilskin plüss	1400

Kabát leánykáknak 150 dinártól felfelé, u. m. sok más kész ruha minőséget a legjobb minőségben szétküldi a nagyáruház:

R. STERMECKI
CELJE, 27. sz. Slovenija

Rendelést 500 dináron felül bérmentve küldünk. Irjon mindjárt a nagy szerü 1000 ábrás árjegyzékért. Kereskedőknek engros árak. — Képviselőket felvesz.

Naponta friss
sertés-, marhahus és felvágottak
kaphatók
Palotás István-nál
Save Tekelije ulica 41.
Sertésvágást vállal.

ELŐNYOMDÁT
MODERNÜL FELSZERELVE, LEGOLCSÓBBAN SZÁLLIT
Leopold Sámuel
előnyomda berendezési gyára
4852 **Senta**

VULKÁN
cserépkályhák

Valódi cseh samottégla-, por- és meteorkályha, bélés legolcsóbb áron kaphatók

Átrakások, javitások, samottozások, jutányos áron készülnek

TAKÁCS MIHÁLY
kályhás Subotica
Pašićeva ulica 2.
(Edény piac) 10145

PARLOPHON

A legmodernebb beszélőgépek, lemezek óriási választékban (slágerek), alkatrészek és kellékek legelőnyösebb árban kaphatók

Em. FISCHER, ZAGREB
SUDNIČKA UL. 3. ÉS JURIŠIĆEVA UL. 6.
nagykereskedésében.

Képes ár- és lemezjegyzék ingyen 1020

KARACSONYFA
csokoládé diszek
legolcsóbbak
SUDÁR
cukrászdában
Aleksandrova ulica 1.
Staniolos csokoládé kilója 70 din.

Royal Mail Line

Angol Királyi Postahajózási Vonal

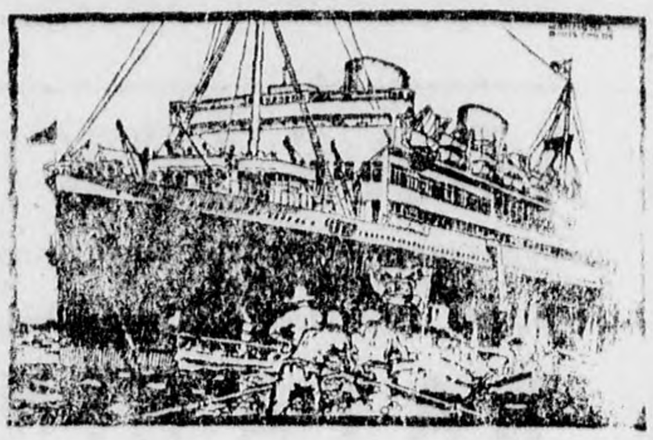

Rendszeres személy- és áruforgalom

Hamburg—Cherbourg—Southamptonból Newyorkba és Kanadába Cherbourg—Liverpool—Southamptonból Délamerikába

Rio de Janeiro, Santos, Montevideo, Buenos-Aires, Sanpaolo III. oszt. fülkék 2 és 4 ággyal

Kényelem! Gyorsaság! Biztonság

Jugoszláviai vezérképviselet

Zagreb, trg I. Sz. 17.

Alképviseletek: Beograd: Karagjorgjeva ul. 91. Ljubljana Kolodvorska 26. Vel. Bečkerek: Princese Jelena Obala br. 1 Sombor, Kraljevića Djordja ul. 3.
Sürgönycim: „Keymail-pac". Bosznia, Hercegovina és Dalmácia részére: Srpska Prometna Banka Sarajevo és Gruzban. Sürgönycim: „Prometna Banka".
Split: Diokleicijanova obala 5. Metković: Ivo Vrsalo. Sarajevo: Srpska Prometna Bank, táviratcim: Prometna Banka. Gruž: Kapetan Ivo Batilla táviratcim: Batilla.

3169

Ki akar érettségizni?

Összevont magánvizsgát tenni?

Teljes anyagi felelősséggel előkészíti a

BAROSS-GÁRDOS TANINTÉZET
BUDAPEST, RÁKÓCZI-UT 57/A. INTERNÁTUS.

Kraljevbregi Pezsgőgyár és Pincészet

a közeledő ünnepekre

ajándékládáit ujból forgalomba hozza.

Mindenki lássa el magát ezen válogatott elsőrendü italokkal!

1 láda tartalma: 2 üveg vörös pezsgő,
2 „ fehér „
5 „ rizling és
1 „ cognac. **Ára csak 450 Din.**

Suboticán városi fogyasztási adóval együtt 530 Dinár.

Megrendelhető:
Suboticán: **Farkas J., Schick Márton, Sugár Manó,** St.-Kanjižán: **Fehér Ferenc** banküzlet. Noviszadon: **„Alimentaria" Petra Zrinjskog 59.** Pančevón: **Ivan Petrović, Ernő Cirják,** Veliki-Bečkereken: **J. Perkovac,** Kovinban: **Franz Schneider.** Mitrovica: **Jakob Kovač—Hotel Kovács.** Osijek: **Viktor Barić** csemegekereskedés. Senta: **Ormozs-drogéria.**

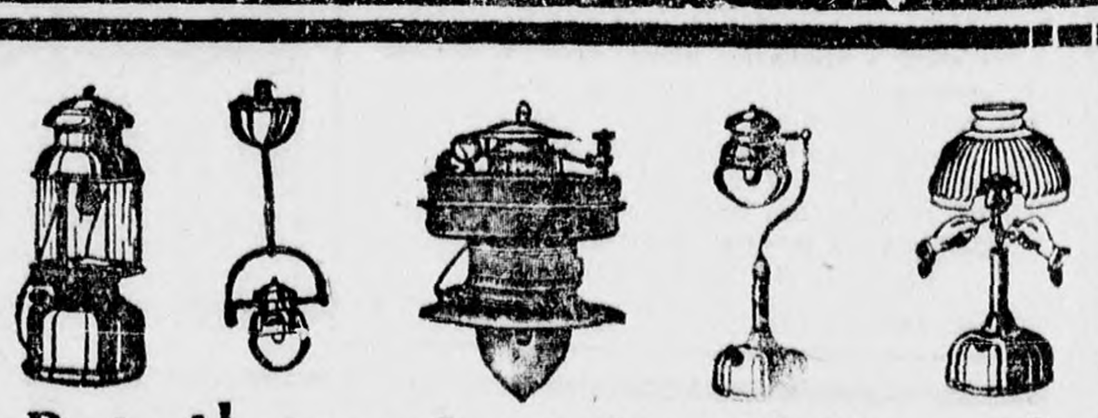

Petróleumgáz-takaréklámpák

külső- és belső világitásra, 150-3000 gyertyafénnyel. — Kezelés rendkivül egyszerü. Kis petróleumfogyasztás. Ügyes képviselőket keresünk. 35 lámpatipus.

„PETROPLIN" Zagreb, Draškovićeva ulica 58.
Legnagyobb raktár az SHS-ben. 11372

Kaics-féle

speciális köinivizek kimérve és tucatonként

Chypre, Ambra, L'origan, Kaliforniai Poppi, Orgona

Gyöngyvirág, Jácint, Szekfü, Orosz és Princesse

1014

Dr. FARKIĆ

gyógyintézet, Beográdban

KEZEL:

Idegbetegeket, neuraszténia, hiszteria, epilepszia, nemi sifilis, bénulások, isiasz, stb. — **Sebészet-ortopéd megbetegedéseket;** hátgerincgörbüléseket, izületi és csontTuberkulózust, csonsérülé ek, testi hibák stb., **azonkivül** reuma, s rófli, elhizás, vérszegénység. **Vizgyógyintézeti kezelések:** (hidroterapia) villamossággal (4 fülkés fürdő), mesterséges napfürdő (kvarc), szénsavas fürdő, eredeti pöstyéni iszap, mekanikó-mechanika, ortopéd-kezelés masszázs.

Vizgálat és kezelés Röngten-sugarakkal Diathermia

Klinikai laboratorium

Az intézet orvosai:

Dr. Klein H. idegbajoknak, Dr. C. Kajon sebészeti ortopédorvos.

Az intézet nyitva: reggel 7-től 12-ig, vasárnap és ünnepnap csak délelőtt.

Árak: külön szoba 150, 2-3 ágyas szoba 120 dinár naponkint.

Felvilágositással szolgál az intézet Beogradban, Knez Mihajlova Venac 28. a Kalimegdánnal szemben. Telefon 5-89.

11707

ÓVAKODJATOK KÜLFÖLDI ÁRUTÓL

SZUPERFOSZFÁT

garantált 16—18%, vizben oldható foszforsavtartalommal, békebeli jó minőségben, valamint minden növény részére mindenféle egyéb mütrágya u. m.

keverékmütrágyák, csilesalétrom, kálisó és mésznitrogén kapható

„Fosfat d. d.“

Zagreb, Mažuranićev trg 4.

Követeljetek garanciát legalább 16% vizben oldható foszforsavtartalomért.

Használati utasitás, röpiratok magyar nyelven is dijtalanul.

11413

Népesödüle Subotican

Elsőrangu férfikalap 65 din.
Kitünő férfiing . . 65 din.
Összesen 130 din.

Sugár Béláné
Iveksandrova u'. 11.

BARKINEK

(fiziognomiai analizist)

jellemrajzot

adok, ha beküldi a hü fényképét az eredeti hajszin megjelölésével, 50 dinár levelezési költség ellenében. A fényképet a jellemrajzzal postafordultával visszakapja

Péić Agentura
Subotica
Paje Kujundžić ulica 5.

Olcsó vá zon-vásár

Filiala Š. KRAMMER
Vilsonova ul., Zöldfa-vendéglő mellett 8223

I-a 90 cm. szé es sárga vászon	11·50 din.
I-a fehér vászon	10·— d n.
I-a „Lion“ vászon	14 50 din.
I-a lepedő ászon	14·— din.
Paplan há me v szinben	190·—

I-a kályhaszén
I-a diókoksz
I-a bükk és gyertyánfa
aprítva, házhoz szállítva legolcsóbban kapható
WEISZ DEZSŐ
fakereskedőnél
Petőfi utca 4.

10137

Karácsonyi ajándékban

em vehet a szülő gyermekének szebb, hasznosabb és jobb ajándékot egy pár szép, i leses, erős s helyes **kis csizmánál.**

Kapható Thu zó cipészné 20. számtól 37-ig, fekete-, bord - és árga-box-ból, ma már 380 dinártól, amig a készlet tart. Rakt ron lévő áruim mélyen szállított árban. Mérték utáni rendelése et olcsón, pontosan és szakszerüen készíl. Ortopéd és hibás lábakra különös gon fordittatik. Szives pártfogást kér

Thurzó cipész
4163 Karagyorgye tra 5

MERNÖKISKOLA

TECHNIKUM ALTENBURG

Thüringia, Németor zág.

Gép- és automobilgyártás elektrotechnika

Méréseket ellát s a Diák-Kaszinóban

Kivánatra pro pektu ok.

10788

Alapitási év 1899.

BRAUN MARCEL

mezőgazdasági gépek, malomgépek és technikai cikkek raktára

V.-BECSKEREK. ● TELEFON: 106.

Képviseletek: Hoffherr-Schrantz & Clayton — Schuttl w R.Tt., Budapest — Mc. Cormick International Harvester Company, Chicago — M. Michelin et Cie, Drezda.

Malomberendezés!

Di talan mérnöki látogatás!

11492

Hölgyeim!

Aki elegáns, izléses és divatos ruhát akar,

siessen

11616

Marschallné

francia-angol szalonjába

Velika Kikinda. (Pentz-féle ház)

Reumát, isiást és csuzt

gyógyit a kéntartalmu

VENECIN

gyógyvíz-ivókura.

Kapható minden gyógyszertárban és drogeriaban. Elsőrendü kórházak és orvosok tapasztalatairól ingyenes prospektusok.

Főlerakat az S. H. S.-re

Cosmochemia k. d. Zagreb

Ulica Račkoga 7-a.

9204

JEANNINE

Langsteinerné Hajós Jancsi

FRANCIA ÉS ANGOL DIVATSZALON

NOVISAD

JEVREJSKA UL. 4., I. EMELET

MINDENNEMÜ

himzést és plissét

VÁLLALOK

Varrónőknek engedmény!

10941

Üveg és porcellánáruk

legelőnyösebb bevásárlási forrása

Grifatong Péter V.-Kikinda

porcellán és lámpa kereskedő

NAGYBAN! KICSINYBEN!

Nagy választék karácsonyi és alkalmi ajándékokban ugymint:

Rosenthal asztalkészletek és porcellán mütárgyakban, üvegkészletek legnagyobb raktára.

Képkeretezések legszebb és legmodernebb kivitelben.

Tekintse meg nagyszerü kirakatom, melyben az összes európai porcellángyárak képviselve vannak.

10.9.

Hogy a

JUNIPER

zöld sósborszesz bármely más gyártmánynál jobb és hatásosabb, erről könnyen meggyőződhet, ha fuszerkereskedőjétől kér

egy ingyen próba üveget két utasitással.

Ahol nem kapható, kérje levélileg

JUNIPER 491

laboratorium, Subotica, Strossmajerova 11

Füszerkereskedőknél jól bevezetett jutalékos ügynökök ajánlkozzanak!

Megnyilt a polgári sörcsarnok és étterem

BEOGRADBAN, Beogradska ulica 15.

Kitünő italok és izletes ételek. Vendégeink részére magyarnyelvü éllap. Igen mérsékelt árak

ÓRÁK és ÉKSZEREK RÉSZLETRE SUBOTICA, SOKOLSKA-U. 2.

Telefon 93. **Ford** Telefon 93.

THE UNIVERSAL CAR

AUTORIZÁLT KÉPVISELŐ

Kemény Arnold

Velika-Kikinda

TELJES ALKATRÉSZ RAKTÁR.
GARAGE, JAVITÓMÜHELY, BENZINÁLLOMÁS
VACUUM OLAJOK

11373

Konfekciósok!

Prossnitzi és bécsi munkásokkal készült gyermekkosztümök, felöltők, férfi, fiuruhák, valamint az összes többi konfekció áruk legjutányosabb áron kaphatók.

Nagybani eladás csak viszonteladóknak!

Schwarz és Kolta

Velika Kikinda **Telefonszám 77.**

Rinso

Ime az egyszerű Rinso-eljárás: Készitsd el Rinsot a burkolat utasitása szerint. Áztasd benne a fehérneműt; reggel öblitsd ki és akaszd fel száradni — és semmi más.

Rinso mos Ön helyett — Ön csak öblitsen.

Minden kereskedésben és drogeriában kapható.

Hu. 4|6248

R. S. HUDSON LIMITED, LIVERPOOL, ENGLAND.

Vezérképviselet és lerakat:
NORBERT WEISS i DRUG ZAGREB, SAJMIŠTE 51.
6247 **Telefon 7—33. — Táviratcim NORBERTIS.**

LUX

Megőrzi az Ön gyermeke ruhájának puhaságát, hogy meg ne sértse gyenge bőrét.
A gyapjuruha nem ugrik össze a mosásnál.

Vezérképviselet és lerakat:
NORBERT WEISS i DRUG ZAGREB
Sajmiäte 51. Telefon 7—33.
Táviratcim: NORBERTIS.
Minden kereskedésben és drogeriában kapható.

LEVER BROS. LTD. Port Sunlight, ENGLAND.

E régi ruha még teljesen divatos

csak egy szem **Twink** kell hozzá

Twink

Vezérképviselet és lerakat
Norbert Weisz i Drug
Zagreb, Sajmište 51
Telefon 7-33
Táviratcim: Norbertis

LEVER BROTHERS LTD., Port Sunlight, ENGLAND.

v. 78 **Minden kereskedésben és drogériában kapható!**

Vim a konyhában tisztit és fényez mindent

LEVER BROS. LTD., Port Sunlight, ENGLAND.

VIM

Vezérképviselet és lerakat:
NORBERT WEISS i DRUG ZAGREB, SAJMIŠTE 51.
Telefon 7—33. — Táviratcim: NORBERT S.
Minden kereskedésben és drogeriában kapható

Tw. 71|5/26

Tüzifa

I-a gyertyán, cser, kőris, tölgyhasáb keverve **36 dinár**

I-a bükkhasáb 38 D.

apritva és házhoz szállitva. Pontos mérés

Vujković J. és Társa fatelepén, Jukićeva 41. Telefon 669.

Tüzifa vagontételekben olcsó napi áron.

SZERB—MAGYAR KÖZELEDÉS

Deák Ferenc nemzetiségi politikája

Kisérlet

Irta: DETTRE JÁNOS

Az utódállamok magyarsága nem az elszakadás pillanatában kezdte meg kisebbségi küzdelmét. A régi hazától való elszakadás pillanata s e pillanat nyomába lépő föleszmélés csak elvégezte a nagy átrendezést: a történelem szinpada elsötétült egy időre, de amikor ujra feltündöklött a fény, átöltözött aktorok ágáltak az uj kulisszák között. A naturbursból tragikus apa lett, a sihederből drámai hős, de a régi hangon szólaltak meg és — nem kellett improvizálniok.

Hányszor mondogattuk egymásnak mentségül és vigasztalásul: *mi vagyunk a világtörténelem legelső magyar generációja*, akik kisebbségi sorban élünk. Minden kudarcnak, befolyásnak, meddő gondolatnak és elvetélt tervnek fájdalmát ezeknek a szavaknak pókhálójával — enyhitő és mérgező kötés — fogtuk le. Holott: ami kisebbségi harc, nemzetiségi küzdelem az anyanyelv jogáért és kulturájának szabadságáért *ezen a földön* folyt, az az folyt a *mi* érdekünkben is. Ami példát mutattak, dokumentumot összehordtak, igazságot manifesztáltak és martiriumot vállaltak, az mind mi érettünk is történt. *Nemzeti kisebbségek között a nyelv különbözősége nem válaszfal. Az olaszországi szlávok legalább olyan közel vannak a jugoszláviai magyarokhoz, mint a sumadiai szerbekhez.*

De az uj utakra került magyarságnak segitője maradt mindenki, aki a magyar uralom ormáról a nemzetiségi békének cselekvő programját sürgette. A magyar kisebbségeknek nincs más erejük, mint *a jog és a tradició*. A mult történetének feltárása könnyebbé teszi a jelen küzdelmét. S végtére nekünk is kell tudnunk, talán jogcimül, talán védekezésül, talán vigasztalásul: a magyarság nemzetiségi politikáját nem a koalició szolgabirái és rendőrkapitányai reprezentálták, de *a reformkor nagyjai*, az uj országalapitók. A magyar kisebbségek bátran számithatják Deák Ferenctől igazuk elismerését s a szónak és cselekedetnek átütő erejü precedenseit, miket nem homályosithatnak el eltorzult, elkeseredett emlékei az egyéni sérelmeknek.

A kisebbségi magyar nemzetek uj küzdelmükhöz régi történetükből senkitől se kaptak a hivatkozásnak és jogcimet teremtő igazolásnak annyi mulhatatlan értéket, mint Deák Ferenctől.

*

Az első adatot, amiben már megnyilatkozott a deákferenci liberalizmus nagyvonalusága és providenciája, már az 1834-iki diétanaplójában találjuk. A karok és rendek azt tárgyalták, hogy milyen nyelven szerkesszék a törvényeket. A vitában felszólalt Zalamegye követe is s többek között a következőket mondotta: »A törvény nem csupán a birák részére alkottatik, érteni kell azt minden egyes polgárnak, akit az kötelez; a törvény főkelléke az, hogy értse, akinek részére alkottatik.«

Itt még a magyar nyelv védelmében hangzanak el ezek a szavak, de Deák Ferenc hü maradt az igazsághoz is, amit a »honi nyelv védelmében« talán csak könnyebben látott meg.

1839 julius 16-án a magyar nyelvnek a törvényhozásban és közigazgatásban való alkalmazásáról tárgyaltak. *Busan Herman* horvátországi követ azt javasolta, hogy a törvény rendelkezéseit ne terjesszék ki Horvátország területére.

Ebben a kérdésben már Deák Ferenc nemzetiségi politikája is megszólal. »Nem osztozom azok véleményében — mondotta többek között Deák Ferenc — akik azt gondolják, hogy a horvátokat valaha is megmagyarosithatják, mert *noha e nemzet magában kicsiny is, mégis van neki nyelve*, van nagy buzgósága, ugy hogy ha a magyarok olyan lelkesedéssel pártolnák honi nyelvüket, mint ők a magukét, akkor bizonyára nem a mai ponton állana az.«

Ebben az időben természetesen a magyarositási törekvések sem annyira általánosak, *mint* amilyenekké később váltak, mégis figyelemreméltó, hogy Deák Ferenc milyen határozottsággal veszi védelmébe a horvátoknak anyanyelvhez való jogukat s mintaképül állitja a magyarság előtt azt a buzgóságot, amivel ragaszkodnak anyanyelvükhöz.

Nem sokkal később még határozottabban nyilatkozik meg ez a meggyőződése. Az 1840. évi április 15 napján tartott ülésen a következőket mondta: »Nem hibáztatom, hogy Horvátország nemzetiségét fenn akarja tartani, sőt óhajtom és kivánom, hogy azt tartsa fenn, de *azt óhajtom, hogy a latin helyett a horvát nyelvet vegye be. Maradjanak meg és buzogjanak a nemzetiségük mellett.*« Deák Ferenc tehát nem csak ellenezte a magyarositást, de *a horvátokat el akarta horvátositani* s buzditotta őket arra, hogy vessék el a latin hivatalos nyelvet s tegyék anyanyelvüket hivatalos nyelvvé.

Talán mindez nem is meglepő, ha arra gondolunk, hogy Deák Ferenc törvényhozói munkásságát ekkor már a tisztult felvilágosodás, a nagy reformkor uralkodó eszméi vezették. Deák Ferenc ezen az országgyülésen már a botbüntetés eltörlése s a vegyes házasságok behozatala *mellett* emelte fel egyre sulyosodó szavát. Érthető tehát, ha a nemzetiségi kérdésben sem tagadta meg a liberális kor ébredező szellemét. Ezeknek a megnyilatkozásoknak mégis azért kell legalább is a nemzetiségek politikai küzdelmének történetében nagyobb jelentőséget tulajdonitani, mert ekkor még tulajdonképpeni nemzetiségi kérdés nem volt. Horvátországnak Magyarországhoz való viszonyáról már sürün esik szó, de a horvát nemzetiségi kérdés ekkor még alig foglalkoztatja a közvéleményt. »*A horvát nem külön nemzet* — mondja Deák — *de a horvátok maradjanak horvátok.*« Ez a gondolata bontakozik ki később s válik alapjává a horvátokkal való megegyezés koncepciójának s a magyar nemzetiségi törvénynek, melyet Deák Ferenc támogatása érlelt meg törvényjavaslatból törvénnyé.

*

A 43—44-iki országgyülésre Deák Ferenc a jól ismert okok miatt nem ment el. Annál élénkebben vett részt a vármegyei életben s itt is érvényesitette nemzetiségi kérdésben vallott tisztult felfogását. A megyei közgyülés elé többen azt az inditványt terjesztették, hogy a megyegyüléseken csak magyarul lehessen beszélni. Deák Ferenc az inditvány ellen szólalt fel s felszólalását a megyei közgyülés jegyzőkönyve igy sommázza: *Nemlátja helyén, hogy aki magyarul nem tud, az a választási jogból kihagyassék.* A nemzetiségi ügyben praeclusiv termi nust szabni nem foganatos; a magyar nyelven élésre a polgárokat inkább privát kapacitáció utján óhajtja vezéreltetni. Az 1825-iki országgyülésen még a legjobb követek is latinul szólottak. Ime a muraközi járás, magyar iskolamestereket rendeltek oda s mégsem tud a nép magyarul. Csak a privát kapacitáció s nem a praeclusiv terminus lehet célszerü.

*

Az 48-as országgyülésen mondott beszédeiből csak két fénylő adatot jegyzünk föl.

Az április 4-iki ülésen azt inditványozták, hogy ne a negyed, csak a féltelkesek nyerjenek szavazati jogot. (Itt jelentkezik először a választójog korlátozására irányuló törekvés a nemzetiségi veszedelemre hivatkozás álokával.) Deák Ferenc pregnáns szavakat talált a jogkiterjesztés védelmezésére. »Mi az, amitől ők — a főrendek — a legjobban félnek? *Az általános szavazat.*«

Az augusztus 8-iki ülésen, amikor az elemi oktatásról szóló törvényjavaslatot tárgyalták, Deák *tapintatosságot, figyelmet, türelmet, engedékenységet* követelt a nemzetiségek iránt. »Azokra nézve — mondotta — mik Horvátországban történtek, azt mondjuk, nem követtünk el semmi igazságtalanságot; ámde csak néhány szó odavetése, néhány kifejezés, vagy rosszul magyarázott javaslat, ami magában ártatlan, ha *nem egyedül ok*, de eszköz volt az indulatok felzaklatására. *Nem akarom a testvériséget ugy érteni, hogy akiket testvérekké akarunk tenni, láncra verjük.*«

Nem elég tehát, ha a nemzetiségekkel szemben az uralom csak *nem igazságtalan. Igazságosnak is kell lenni* és nemcsak szóval, de hittel és becsülettel: *testvérinek* is.

*

Az ezután következő korszak tárgyalási anyagunkból *kiesik*. A szabadságharc második fele, az abszolutizmus az ébredező alkotmányosságig nem adott Deák Ferencnek alkalmat arra, hogy igazságot és emberiességet követeljen és adjon a nemzetiségeknek. Ebben a korban a magyarság maga is nemzetiséggé vált s az uralommal szemben a többi nemzetiséggel szemben még alárendeltebb jelentőséget nyert. Csak a magyarság fájdalma, a szörnyü bukás emléke, az »erőszak nélküli« jobb jövő várás hite szólal meg Deák Ferenc megritkult és nehéz lélekzetüvé vált szavaiban.

Csak *az első leliratí javaslat* ad alkalmat Deák Ferencnek, hogy megszólaltassa »egyenlőségen és testvériség«-en alapuló nemzetiségi politikáját.

Az első főliratí javaslatban Deák a következőket irta:

»A mult idők szomoru eseményei káros félreértéseket idéztek elő közöttünk és a nem magyar nemzetiségü polgártársaink között. Ezen polgártársainknak nemzetiségük érdekében és Horvátország közjogi állása érdekében követeléseik vannak, miket igazolnunk nem lehet, de nem is akarunk. *El vagyunk határozva mindent elkövetni, hogy a félreértések elhárittassanak s teszünk, amit az ország szétdarabolása s önállóságának feladása nélkül tehetünk, hogy a honnak minden nemzetiségü polgárai érdekben és érzelemben összeforrjanak.* Óhajtjuk törvényeink azon rendeleteit, mik e részben akadályul szolgálhatnak, közös érdekeink szerint méltányosság alapján módositani.«

A nemzetiségi aspirációk teljesitésében tehát Deák Ferenc az ország feldarabolását és önállóságának feladását jelölte ki határul; kész volt az ország politikai egységének feláldozása nélkül teljesiteni a nemzetiségek követeléseit. Ennek a liberalizmusnak fölmérésénél ne feledjtsük el azt sem, hogy Deák Ferenc még azzal a generációval állt szemben, amelyik a szabadságharcban fegyvert fogott a magyar honvédség ellen s a csonka országgyülésnek voltak olyan tagjai is, akik maguk is fegyverben állottak a magyarokkal szemben. És ne hagyjuk figyelmen kivül azt sem, hogy Deák *»érdekben és érzelemben«* kivánta egyesiteni az ország minden polgárát, nem pedig — nyelvben és kulturában.

Deák Ferenc sokkal többet volt kész adni a nemzetiségeknek, mint az utána következő generáció s hogy a békét mégsem tudta megkötni a nemzetiségekkel, annak az az oka, hogy viszont a nemzetiségek is sokkal többet követeltek, akkor, mint egy generációval később. Szemléltetően illusztrálja ezt mindaz, a mi a nemzetiségi törvény megalkotása és végrehajtása körül végbement. Deák Ferenc nemzedéke megalkotta a törvényt, de az utódok soha nem hajtották végre.

A nemzetiségek viszont a legélesebben küzdöttek a nemzetiségi törvény ellen s azután — a legélesebb harcot inditották meg annak végrehajtásáért.

A hatvanas évek nemzetiségei még nemcsak az anyanyelv jogaiért küzdöttek, nemcsak a nemzetiségi kultura szabadságáért, hanem *territorialis önállóságért.* Azt hirdették, hogy Magyarországon annyi *politikai nemzet* van, a hány nemzetiség s abban a törvénytervezetben, amit Miletics Szvetozár és társai a nemzetiségi törvény tárgyalásakor benyujtottak, valamennyien nemzetiség, magyar, német, szerb, román, tót stb. számára egyenlő jogokat követeltek. Deák Ferenc csak egy pricipiumhoz ragaszkodott mereven és alkudozás nélkül ahhoz, hogy Magyarországon csak egyetlen politikai nemzet van: a magyar, de ez a politikai nemzet *épenugy* — s ezen van a hangsuly — magába öleli a magyarokat, mint a szerbeket és románokat.

Ezekben az időkben, az alkotmánykészités esztendőiben a nemzetiségi kérdést a legalapvetőbb közjogi problémák tárgyalása fonja keresztül. Az erdélyi kérdést az Erdéllyel történt unió kimondásának hatályossága felett megindult vita szoritja le olykor a közérdeklődés reflektorá elől, a horvátok nemzetiségi törekvése viszont a Horvátországgal kötendő megállapodás nagy gondjában s vissza-visszatérő vitájában olvadnak fel.

A második felirati javaslatban Deák Ferenc szükségesnek tartotta a következők kijelentését:

»Nem fogjuk elfelejteni, hogy Magyarországon nem magyar ajku lakosai szintugy Magyarország polgárai s mi őszinte készséggel akarjuk mindazt, amit e részben az ő érdekeik s a haza közérdeke megkiván, törvény által biztositani.« Hangsulyozza a főlirat, hogy a 48-as törvények megvalósitották a helyes jogegyenlőséget s azt kiterjesztették minden osztályra, fajra és nemzetiségre. S most a királyi leirat sürgeti a nemzetiségek követeléseinek teljesitését. Holott az abszolut hatalom mit tett? Elismerte a nemzetiségek nyelvét és — a német nyelvet tette kötelezővé. »*Még a szerb Vajdaság is egyedül csak a nevére volt szerb.*«

A feliratí vita során *Aratimirovics* György azt követelte, hogy *előbb a nemzetiségekkel egyezzen meg a magyarság, csak azután Ausztriával.* (Miletics Szvetozár még a jogfolytonosság követelését is elitélte s tiltakozott a »magyar haza« kifejezés ellen.) Deák Ferenc higgadt nyugalommal válaszol: a nemzetiségi kérdésben tanácskozni fogunk, mit szabad polgár, szabad polgárral. Igazság érzése, mely nemcsak szerette, de már számára is követelte az igazságot, cselekvően nyilatkozott meg, amikor *a magyar képviselőházban románul felszólaló Macellariu Illést védelmébe vette.* »Higyje el a képviselő ur — mondotta — hogy felszólalása sem ingerültséget, sem keserüséget nem keltett.«

Deák különösen Miletics Szvetozárral szemben fejtette ki pregnánsan álláspontját. A 1866-iki országgyülés a királyi leiratra készült feliratot küldeni s a tárgyalások folyamán Miletics az ország *foederativ alkotmánya mellett tört lándzsát. Deák Ferenc ekkor is kijelentette, hogy a nemzetiségeknek mindazt a jogát elismeri* és kielégitendőnek tartja, a mi az egységes magyar politikai nemzet sérelme nélkül megvalósitható. De a magyar politikai nemzetiség épugy magában foglalja a románokkal, mint a magyarokat, épenugy a szerbeket, mint a tótokat.

Az egységes magyar politikai nemzet, de azon belül a nemzetiségekkel szemben a legteljesebb szabadság és igazság — ez a gondolat, ez a cél, ez a program; ez legyen az államhatalom cselekvésének normája. Deák nemzetiségi politikájának nagyvonalu koncepciója szerint. A *nemzetiségi törvény* alkotása idején alkalom nyilik arra, hogy pregnáns és és félreérthetetlen szavakkal ismételje meg Deák Ferenc nemzetiségi programját. A nemzetiségi törvény tárgyalásakor Deák Ferenc külön törvény-

PÁRISI PORTRÉK

Beszélgetés a világhirü magyar müvészekkel, Kelen Imrével és Vértes Marcellel, a kubista Picassóval, a divatos Van Dongennel, Gaby Morlayval, az uj Sarah Bernhardttal, Rotschilddal, a milliárdos drámairóval és Josefin Bakerrel, a fekete táncosnővel

Irta: TAMÁS ISTVÁN

KELEN IMRE

A fiatal francia rajzológárda egyik legtehetségesebb és legnépszerübb tagja ma kétségkivül *Kelen* Imre. A világ valamennyi nagy lapjának munkatársa. Rajzait a párisi, berlini, drezdai, koppenhágai, madridi, római és newyorki

ujságok hozzák az első oldalon, kevés magyar tehetséget becsültek még igy meg, mint őt, fényesebbnél-fényesebb szerződési ajánlatokkal halmozzák el és Kelen, akit először Páris szippantott fel, *a tavasszal talán bucsut is mond már Európának,* hogy eleget tegyen amerikai szerződésének, amely *hosszu esztendőkre Newyorkba szólitja.*

A *Dóm* kávéház egyik csendes zugában beszélgettünk először. Nem is annyira interju, mint inkább barátságos ismerkedés volt ez. Ő kérdezett engem. én őt és közben, mellékesen, a világ sorjáról is szó esett. Másodszor a lakásán találkoztunk és most már betekinthettem a mühelyébe,ahol szanaszét hevertek kincsei: rajzok, festmények, vázlatok és papirlapok néhány tollvonással a hátukon. Mint a gyémántköszörüsnél a forgácsok.

Fekete haját hátrasimitotta a homlokából és mig mesélt, fel-alá járkált a két, egymásbanyiló szobában.

— A szatira a legnagyobb müvészet — mondta Kelen meggyőződéssel.— *Swift Jonathán igazibb költő volt Byronnál.* Ha majd nem *kell* karrikaturát csinálnom és a magam ura leszek egyszer festeni is fogok, *szép, finom vásznakat és nem törpe istenek lelkét kificamitani.* Én mindig a bensőjét fogom meg az embereknek és nem az arcuk hibáit. *Az ha valakinek görbe az orra, nekem csak arra jó, hogy megmutassam: nyugtalan lelkü ember, sokrétü, veszedelmes.* És a nadrágja szárába süritem az egész beteg generációt.

Az élete nem bővelkedik kalandos részletekkel. Pár szóba süriti összze:

— Győrben születtem, onnan Pestre kerültem, a dolog nem tetszett és 1919-ben Münchenbe eveztem át, ahol a *Lustige Blätter*-nél dolgoztam teljes három évig. Sokat tanultam a németektől. Rendszert és technikát. *Dezsővel* Berlinben találkoztam és ekkor támadt az ötletem: »menjünk el Genfbe!« És a genfi konferencia megalapozta a mi karrierünket. Ezt a zsánert, *a politikai karrikaturát,* mi csináltuk először és később, a konferenciák során, *hivatásos és hivatalos politikai rajzolókká léptünk elő.* Dezsővel együtt albumot adtunk ki, csupa hires politikus karrikaturáját, az illetők autogrammjával. Az albumnak várakozáson felüli *nagy sikere lett,* ettől kezdve egymásután kaptam a megrendeléseket a világlapoktól és egy zürichi kiadótól pedig ujabb megbizást karrikaturista portré-albumra. *Locarnó* város tizezer frankot fizetett locarnói skicceimért és gyönyörü kiállitásban jelentette meg valamennyit. A történelmi jelentőségü genfi ebédnek mi csináltuk az étlapját. Ezen, csupa mókából, ugy rajzoltam meg *Stresemann*-t és *Briand*-ot, amint *Chamberlain* feje fölött koccintanak és áldomást isznak a békére. A rajz nagy konsternációt keltett. *Briand* — ugy ahogy ezen az étlapon is láthatja — felállt, kezében a borospohárral és igy szólt a világ miniszterelnökeihez:

— *Az ujságirók és a karrikaturisták sokszor tévedtek, de ezuttal tényleg igazuk lesz: én koccintani fogok Sresemann urral a békére!*

És az egész társaság viharos éljenzése mellett *fenékig üritették a poharukat Franciaország és Németország megszemélyesitői.*

Kelen elősegitette a világbékét.

— Az esetet a világ összes lapjai megirták — mondta Kelen és megmutatta az étlap eredeti példányát *amely keresztül-kasul van firkálva miniszterek és miniszterelnökök autogramjaival.* Egy másik étlapot, amely szintén eredeti, mert hisz összesen csak ötven litografált lap készült belőlük, nékem adta emlékbe.

— Én ugyan nem ettem abból a tartármártásból, se a rákból, se a sültből, de bizonyára finom lehetett — mondtam az étlapot tanulmányozva.

— *Elsőrangu volt* — válaszolt Kelen nevetve — a rajzok mind *az eredeti után készültek!*

Ezután megmutatta a lakását. Kellemes, elegánsan berendezett szobák, a falakon régebbi képei lógtak. *Ezeket a dolgait nem engedte a nyilvánosság elé, magának őrzi.* Élmények mind. Egy viaskodó müvész döbbenetes látomásai és bevallom meglepett nagyon, hogy *a karrikaturista Kelen* ilyen megrázóan *müvész is tud lenni,* mint a legnagyobbak.

Az egyik fej egy tébolydából való. Csak egy fej, de ennyi marcangoló tragédiát emberi arcban *még sohase láttam* és szemekből ennyi szomoruságot kiáradni. A másik kép egy katonafej. Amilyen sok százezer masirozott a csatába. *De ez már a csatából jött vissza, ez már meguszta a dantei poklokat* tizediglen! A gránátokat és a

szuronyrohamokat és az esti vártát az elhagyott dombokon. Mindez nem a kép alá volt irva. A katona szeméből olvastam ki, a ferdére csuklott nyakából és a ráncból, ami a szája szögletébe bujt, akár egy eltévedt puskagolyó.

Kelen nem szólt semmit.

Én se szóltam semmit.

Igy hallgattunk pár percig a néma képek között. amelyek farkasszemet néztek velünk. Csak aztán kérdeztem tőle:

— Most teljesen a karrikaturának él?

— Igen. Dolgozom, mert pompásan fizetnek. Én három korszakra osztottam fel a világot. Békében a királyok parádés vizitjei voltak hiresek és hoztak sokat a fényképészeknek, aztán a háboru alatt a hadvezérek és a hadi »hősök« az uj Kinizsik szerepeltek a legtöbbet a nyilvánosság előtt, *mig ma a konferenciák korát éljük.* Hogy meddig tart ez és hova vezet? Senki se tudja. Mindenesetre *most ez a mi konjunkturánk, tekintve, hogy némileg sikerült háttérbe szoritanunk a fotografusokat.*

Gunyos, csofondáros grimász futott át az arcán. A modernekről is nyilatkozott.

— Egy falkányi elkésett ember, akik mindig kubizmust csinálnak és kétségbeesetten ficánkolnak , amiért nem kellenek az ördögnek se. Holott *a vezérek már rég cserben hagyták őket,* tovább álltak illetve visszatértek a jó öreg naturalizmushoz. Itt épp olyan krachok és csődök voltak, akár a frank-kontremin idején.

Ekkor kopogtak az ajtón és egy gyönyörü szép, fiatal, francia leány jött be. Láttam, rám itt már nem sok szükség lesz. Bucsuzónál mégkérdeztem:

— Ez is szatira?

Mire Kelen átszellemült arccal igy felelt:

— *Nem, ez már lira* — és gondosan bezárta utánam az ajtót.

EMBER, AKI 24 ÉVE SZOMJAZIK

A *Theater Renaissance*-ban ünnepélyes fényalommal készülődtek az előadáshoz. A közönség lassan nyomult előre a vörös szőnyegeken és a jegyszedőnők tulzott udvariassággal vezették helyre a szmokingos, butonos, elegáns publikumot.

Mi van ma este? Premier? Ünnepi díszelőadás? Nem, mert hisz ma már huszonegyedszer fut az »Orvosnő szerelme« cimü André *Pascal*-dráma.

A *ruhatár* előtt két ur diskurált:

— Ennek a darabnak legalább ötszázszor kell mennie! mondotta Pascal, amikor kéziratát átnyujtotta a direktornak.

— Ha ő igy kivánja, biztos élni fog ötszáz estét.

XIII. Alfonz spa..gol kirá'y gratu'á! Rotschildnak egujabb darabjához

— Rémesen rossz! A fiam tegnap látta.

— Pedig a Pascaltól jó is lehetne! És gunyos röhejjel bevonultak a páholyukba.

— Ki ez az André Pascal? — töprengtem — hogy rossz darabját mégis szinrehozta az előkelő Renaissance? Ilyen óriási reklámmal, elsőrangu szinészgárdával és anyagi áldozatokkal?

Az öltözők közti folyosón egy elhanyagolt öltözetü férfi járt-kelt, két kurta karját hátracsapta és a kezeit összekulcsolta a hátán. A kezében egy kalapot tartott. *Én* nem tenném a fejemre ezt a kalapot. Én szégyelnék a kezemben tartani egy ilyen büdös, kopott, zsiros kalapot.

— André Pascal urat keresem.

A kis zavarosszemü ember hidegen rámnézett:

— Én vagyok.

Ekkor odarohant a szinházi titkár és legalázatosabb mosolyával jelentette:

— Herr Baron, az előadás megkezdődött.

— Herr Baron?

— Igen. Báró Rotschild. Irói álnevén André Pascal!

És végignézett, mint egy szánalmas analfabétát, aki annyira elrugaszkodott a kulturától, hogy még azt sem tudja, miszerint Henri Rotschild drámákat ir André Pascal néven.

— Interjut szeretnék...

A szerző elővette a kronométerét, mint a lóversenyeknél szokás, lemérte az időt és startolt:

— Tiz percem van az ön számára. Tessék kérdezni.

— Mióta ir?

— Huszonnégy éve. *Ez a huszonegyedik darabom.*

— Legnagyobb sikere?

Fanyar grimász az ajkán:

— Csak pénzügyi téren voltak még eddig sikereim.

— Sürün volt szerelmes? Nő inspirálta-e már az irásra? Akart-e öngyilkos lenne asszonyért?

A titkár megbotránkozottan nézett végig. Hogy lehet valaki ilyen tapintatlan a báró ur szivügyeivel! Ám Rotschild habozás nélkül felelt:

— Voltam szerelmes többször is, fiatalabb koromban verseket is irtam egy lányhoz, *de általában nem sokat fájt a fejem nők miatt.*

Ez érthető is. Melyik női szív tud ellentállani egy Rotschildnak?

— Mikor ir?

— *Ha belső kényszert érzek.*

(Persze, *kivülről* ugyse kényszeritené senki.)

— Politikával nem foglalkozik?

— Most nem. *(Kajánul.)* A Móricnak is élni kell!

(Maurice *Rotschild*, a szerző öccse képviselő a francia parlamentben, elszánt politikus, akinek pénzen vásárolt mandátumát egyszer már megsemmisitették a szenátusban.)

— Mik az irodalmi elvei?

— Én azt hiszem, hogy az irodalom hivatása elsősorban a tanitás. *Nevelni és segiteni az embereket.* Mostani darabom is ennek a célnak a szolgálatában áll. Egy modern fiatal lány, aki szembeszáll a természet törvényeivel és ezért halállal lakol. *Antifeminista vagyok. Gyülölöm a férfias nőket. Az asszony legyen jó feleség, szeresse az urát és szülljön neki gyereket.*

(Gondolom Rotschild sokkal könnyebben tudna segiteni a szegényeken a millióival, mint a szindarabjaival. De ezt nem lehet megmondani egy többszörös, nyilvános drámairónak.)

— Élő alakokról ir?

— *Nem. Nekem problémáim vannak, amelyekhez szereplőket faragok.*

Egy bankár, aki problémákat csinál, hogy szindarabot irhasson! Határozottan érdekelni kezdett ez az ember. Jó téma. Nagyszerü regényt lehetne irni róla. Végre egy irodalmi siker, amihez neki is köze lenne! Csak néztem a kövér, jóltáplált bácsikát, a világ egyik leggazdagabb emberét. Lehetnek ennek problémái? Szent válságai? Gyötrelmei? Rátelhénkedett a pénz, mint a lidércnyomás és ő csak ül aranykezü testvéreivel a feneketlen pénzes hordókon. Öt részeges, kopasz bátyuska a mindenható isten paradicsomában! Istenem: hányan vagyunk, akik azzal kérkedünk: »csak lenne sok pénzem, majd megmutatnám, hogy kell élni!« Ám a pénz a legnagyobb rabság. Börtön. Nem vigasztaló frázis ez a lyukaszsebüek számára, ebéd helyett. De most láttam micsoda pokoli kin az övé: *amihez nyul, abból arany lesz*, mint Midás király, akinek kezében arannyá válik az ócskavas, a rongy, a szappan, a toll, a fa és a pára is, mit kilehel! Muszáj sajnálni ezt a *szegény* embert.

— Ha felépül az uj szinházam, *majd megmutatom* milyennek kell lenni az ideális komédiának!

Rotschild a rue Sigalleon szinházat épit, amely jövő év októberére nyilik meg. *Ez a világ legnagyobb és legmodernebb szinháza,* kétezer ülőhellyel. Forgószinpad helyett ujrendszerü kulisszák lesznek, ugyhogy *nyolc diszletváltozás szinte pillanatok alatt megy végbe.*

— Külföldi szerzőket is szinre enged?

— Elsősorban külföldieket! Nálunk ugyis tulságosan elvannak kényeztetve a francia irók. Nagyon szigoru leszek a rostálásnál!

— *Még André Pascallal se tesz kivételt?*

Elnevette magát.

— *André Pascalnak, az irónak mindig van egy kis protekciója Rotschildnál, a szinháztulajdonosnál.*

Én koplaltam, nyomorogtam már sokat, volt, hogy napokig nem ettem és eszméletlenül henteregtem az ágyon, de mindez semmi amellett, *ahogy a szerencsétlen Rotschild éhezik a sikerre.* A gomblyukában a becsületrend szalagja fityeg *(százezer frank nettó kiadás)* palotája előtt a köztársasági diszőrség strázsál, de neki nem polgári dicsőség kell, ő a nyakára akar lépni ennek a városnak! Rátenni a jobb tyukszemes lábát az Eiffel-toronyra, a másikat a Parnasszusra és igy csudáltatni magát a Szajna népével: »oh dicső Shakespeare« és nem a börze Napóleonja! és a szemében ott villog a téboly, amit a régi szatócs ősök hagytak rá tragikus örökségképpen. *De ez már degeneráció:* amikor a józan zsidó megunja Istenét, a pénzt és átevez az irodalomra! Sikert! *Sikert tüzzel-vassal!* Őrült szomjuság kinozza a glória után! Szinte félő, hogy eleped belepusztul ebbe az irtózatos vágyódásba. A lelkigyomra olyan hangosan korog az ucán is, hogy az emberek megfordulnak utána és a szemébe tapsolnak, had örüljön!

— Az öcséim azt mondják, hogy jó iró vagyok. Mig az irók azt mondják, hogy jó bankár vagyok. Gondolom csufolnak is a hátam mögött. *Pedig én irónak hiszem magam.* Nem póz, vagy eredetieskedés ez nálam.

A darabjához kényszertoborzással, terrorral és szabadjegyekkel csődül összse a publikum. Kibérelte a legszebb párisi szinházat, a legdrágább francia lapokat, mindene megvan, ami a sikerhez kell, csak éppen a tehetsége hiányzik, az isteni szikra, amit egyesült millióival sem tud kierőszakolni a sorstól. Pedig mikor annyi pénze van! Mesélik, hogy esténkint elbujik a szinház egyik sarkában és sápadtan lesi a nézők arcát. És felvonás végénél elál a szivverése: *most, most* jön az őrjöngő tapsvihar! az orkán, a fékevesztett csudálat, amely *neki* szól, a bolygó zsidó léleknek és amely összeomlasztja a szinház kőfalait! Hogy leszakadnak a sulyos csillárok! Hogy egymást tapodják halálra az emberek! *(Milyen szivesen viselné ötlag az összes költségeket!)*

De csak a bérencek, a báró ur talpnyaló zsoldosai verik véresre a tenyerüket. És utána: *kinosan süket csönd.*

Ki érzett már égő, irtó szomjuságot? Amikor ölni tudna egy korty vizért? Amikor a vért is meginná, a vizeletet és mindent, ami cseppfolyós? Igy szomjazik az aranygyapjas költő a siker után. Egyébként szerény és komoly ember. Ment a csunya földi hiuságtól. A titkárja mondta, — amikor az interju véget ért — *a magánéletben nem türi, hogy irói müködéséről beszéljenek.* Otthon ő: Rotschild báró ur.

Igen, nagyon szerény ember. A neve mellett minden telefonkönyvben ott áll zárójelben az álneve: *(André Pascal.)* És a *Bottin Mondainban*, amely a párisi müvészvilág cim és telefonkönyve, André Pascal drámairó neve mellett ott olvasható zárójelben: *(Báró Henri Rotschild).*

VAN DONGEN

A legesleggazdagabb és legeslegjobban fizetett párisi festő. A zseniális *Manet*, akinek vásznait már a Louvreban őrzik, még most, ősz fejjel sem kap annyit a képeiért, mint Van Dongen, a hollandusból vedlett francia. Ő különben egyik ékes szála annak a bóditó csokornak, amely ma Páris müvészi gyeplőjét tartja a kezében. *Mind idegenek:* japánok, oroszok, spanyolok, németek, magyarok, négerek, belgák, csak a miliő francia, amelyben élnek és amely-

ben kivirágzottak. Francia müvésznek lenni nem sikkes dolog Párisban. Egzotikumra buknak.

A máról-holnapra lett burzsujoknak a polgári életben is meg vannak a jellemző figuráik. A piktura hadigazdagjaira még nem faragtak csipős jelzőket, ám Van Dongen ezt se venné zokon. Nem is tagadja, *sőt dicsekszik vele*, hogy jött a semmiből és egyszer csak: esemény lett belőle. A szalónja irodalmi gócpont és estélyeiről hetekig beszél Páris. Van Dongen nemcsak az ecsettel tud zsonglőrködni, de az emberekkel is.

Elegáns, álomszerüen gazdag palotájában kerestem fel. A kaput libériás inas nyitotta ki, a lépcsőfeljárat, a hall, az előcsarnok, csupa szemfényvesztés, szinek és szőnyegek misztikus özöne, zürzavar és káprázat, akár Van Dongen egész müvészete. A mütermében várakoztat. A falon tarka képek, olaj és vizfestmények, portrék, *Lili Damita* életnagyságu képe, uccai jelenetek, könnyed, hangulatos és szellemes dolgok, amelyek ugy hatnak, mint egy frappáns elbeszélés, pikáns história, vagy néha: trágár adoma.

Falba vágott tapétaajtó nyilott ki nesztelen és a homályos mélyedésben megjelent egy ősz, nagyszakállu férfi: *Van Dongen.* A fején tenyérnyi bársony gall-sapka, volt, a szeme gyanakvóan keringett és egész arca ravasz, kemény, okos embert tükrözött. Egy embert, aki biztos nem adná oda a nadrágszijját se jótékonycélra, *ha nem látja senki.* Viszont ezreket szór el léhütők közt, akik szétviszik a hirét fél Európában.

Kéjjel adott interjut. Nagyon szeret beszélni önmagáról.

— Eddig semmi érdekes nem történt az életemben. *Csak majd ami jönni fog.*

Ez az őszülő szakállu, javakorbeli férfi jövőről ábrándozik!

— A multam? Keservesen küzdöttem. Tizenkétéves korom óta egyedül keresem a kenyeremet. Istálló-fiu voltam, pincér, rikkancs, hordár és *koplaltam hat helyett.* Alaposan megedzett az élet, mondhatom.

Direkt hencegett a zavaros multjával. Semmi megindultságot nem éreztem ki a hangjából, inkább fölényt és cinizmust. De ezt annak a rovására irtam, hogy nagy tréningje van az interjukban. Annyi ezerszer csak nem lágyulhat el!

— Hogy lett festő?

— Előbb csak rajzolgattam. Lapokba, krokikat, fejléceket, malacságokat és ájtatos dolgokat, ahogy jött és ahogy fizettek. *De általában rosszul fizettek.* Minden krokista festeni akar. Én is beképzeltem magamnak, hogy tehetséges vagyok és az ecsetre vetemedtem. Főleg a portrét szeretem. Ott analizálok, boncolok, szurok, vágok!

És gesztikulál kézzel-lábbal. Tüz és temperamentum ég benne.

— Honnan vannak kitünő pszihológiai ösmeretei?

— Ne féljen, *nem a Sorbonneon szivtam magamba!* Még pincérkoromban tanultam megismerni az embereket. A *Holland—Americen—Line*-on szolgáltam. Láttam gazembereket, tisztességeseket, urakat és nyomorult zselléreket. Az élet forgott körülöttem és ennél keményebb iskolát, mint az enyém volt, még nem járt piktor. Párisi karrierem ugy indult, hogy mikor már nagyon éhes voltam, kiálltam az uccára és amikor jött szembe egy nevelőnő a gyerekekkel, elkezdtem kiabálni, hogy milyen bájos profilja van és lerajzoltam fonnyadt salátafejét, üdének, szépnek, *amilyennek ő is szeretné*, az akkori divat szerint *enyhén molettnek.* Kaptam érte öt frankot. Ma? Mindenki sovány akar lenni.

— Elvei?

— *Abszolute nincsenek. Fütyülök minden irányra és izmusra!* Dolgozni akarok *és pénzt keresni!* Mesterem nem volt, *nem értem rá soha tanulni*, amit tudok: *a magam emberségéből szereztem!* Tőlem élhet mindenki más, *csak engem hagyjanak békében.* A legszebb dolog, papoljanak a fiatalok, amit akarnak: *a gazdagság! A pénz!*

Őszinte ember, aki *véletlenül* müvész is.

Mikor kikisért, a kabátja szárnya beleakadt a nehéz, tömör fakapu kilincsébe. Van Dongen idegesen belerugott

a finom faragásba és káromkodott egyet. *(Ezt a jószokását még megtartotta a rikkancsidőkből.)*

Valamikor boldog lett volna, ha csak megállhat egy ilyen elegáns palota előtt. Vagy ha bekukucskálhat és megcirógathatja a gyönyörű lábtörlő szőnyeget. Most ur, duskál benne és parancsol. Felgyujthatja, lebonthatja, járkálhat felalá a méltóságos termekben, ezüstök és nippek között *és nem néznek a körmére távozáskor...*

VÉRTES MARCEL

Ami finomságot és előkelőséget Paul *Valéry* reprezentál az uj francia költészetben, azt produkálja a pikturában és rajzban a legpárisibb magyar festőművész, *Vértes* Marcel. Hogy Vértes művészete hol és milyen fokon áll, ezt megállapitani már a képzőmüvészettörténészek feladata. Én az *emberre* voltam kiváncsi, a szőke magyar fiura, aki hat esztendővel ezelőtt faképnél hagyta a pesti dzsungelt, hogy meghóditsa a szajnaparti Babilont.

Párisban több ezer tehetséges fiatalember tülekszik a Parnasszus, de sokszor csak egy falat kenyér felé! Itt nemcsak talentum, de szerencse és kitartás is kell az érvényesüléshez. Vértesben megvan mind a kettő.

Barátságos, kellemes müterme van a hatodik emeleten, de enyhitő körülmény a lift, amely egész az ajtajáig szállitott. Vértes éppen dolgozott. Nem az a véletlen, hogy munkaközben találtam, mert Vértes a legszorgalmasabb piktorok egyike. Reggel, ahogy kilép a fürdőkádjából, már az iróasztala előtt is ül és féllábbal a vizben, féllábbal a földön: *dolgozik.*

Igy mesél önmagáról:

— Tempó, tempó, tempó! Csak rendszeres munkával lehet boldogulni. A tehetségnek ép ugy kell a tréning, mint az egészséges testnek. A munka nekem szórakozás, nem robot, *de ha abbahagynám, hamar leszoknék róla.* Nem dolgozni: ez a legkellemesebb. Az én muzsám reggel kilenc órakor áll helybe és hajrá! nem szabadul este kilencig. Ritkán kap kimenőt. Ha néha szabadnapot csinálok, *határozottan rosszul érzem magam. Lelkiismeretfurdalásaim vannak.* Még szerencse, hogy örökké zsebemben a vázlatkönyvem.

— Az otthoniakra emlékszik-e még?

Elgondolkozva néz maga elé.

— Hogyne! A régi pajtásaim ma is pajtásaim maradtak. Pest! Istenem, untam a reménytelen tétlenséget. Higyje el, a magyar irók sokat ártottak önmaguknak a Párisból exportált bohémromantikával. Beülni a kávéházba és egy fekete mellett lesajnálni a világot. Vagy kártyázni a fészekben végkimerülésig és ha már minden hitel kimerült, rajzot sózni potom áron a *Borszem Jankóra*, vagy a *Fidibuszra*. A pesti rajzoló a legsajnálatraméltóbb kulija a világnak. Mikor egy hét mulva viszontláttam a skicceimet a borbélynál, rosszul éreztem magam. Itt megbecsülik a rajzot, bársonyba, bőrbe kötik és mikor beviszem a képet a kereskedőhöz, *mielőtt hozzányulna, előbb gondosan megmossa a kezét.* Mért tagadjam? Jól esik.

— Fest?

— Keveset. *Ma nem lehet nagyot produkálni, mint a klasszikusok, mert nincs idő.* Az ember ezerféleképen van elfoglalva. Az élet csupa rohanás és az idő kétségbeejtően rövid. *Azelőtt hétszer ennyi ideig tartott egy nap, mint 1926-ban huszonnégyóra.* Néha azért én is megcsömörlök. Ilyenkor menekülök a várostól, van egy kis autóm és *sportolok.* Minden versenyben benne vagyok. Imádom a motort, a benzinillatot és a száguldozást! *A sebesség az élet legszebb csudája.* Lehet, hogy egyszer kitöröm a nyakam, *de ez egészséges halál. Boldogság és öröm.* Ilyenkor gyülölöm ezt a kis szobát, a ceruzát, az ecsetet és a rajzlapot, amely előtt görnyedek. Viszont *most* folyton csudálkozom, hogy is tudtam büdös soffőrökkel és sáros gépekkel vesződni!

— Nehéz küzdelmei voltak Párissal?

— Képzelheti. Az első magyar voltam itt, idegen, barátok és ismerősök nélkül. A világ szivében társtalanul. Két hét mulva találtam csak meg a Montmartreot, egy pénteki éjjel. A kihalt uccákon néma csend honolt, sehol egyetlen lélek a rendőrön kivül és én szentül hittem: svindli az egész, reklám, hogy idecsődítsék az idegeneket. Franciául kukkot se értettem. Vicclapokba rajzoltam. *Legalább kétezer krokit csinaltam* öt esztendő alatt. Csupa tanulmány, ujjgyakorlat, mint a zongorásnak a skálázás. Aztán jött a *Dancing*, első kiállitásom és nyomában a siker. Az *Illustration* két oldalt szentelt a képeimnek, a

Figaró és a többi lapok hasábokon keresztül foglalkoztak velem. *(Mutatja, mint az ékszerész a kincseit, az elsárgult lapokat.)* És kineveztek a legpárisibb franciának. Azóta tényleg megszereztem a francia állampolgárságot. A többi már könnyen jött: *kiadók, albumok, kiállitások és megrendelések.* Mi a siker titka? Megláttam Párist ugy, *ahogy millió és millió ember látja, de ahogy rajtam kivül még senki se rajzolta meg.* Karrikaturák. De ez tükrözi vissza igazán a századunkat, *a torz grimász*, amely senkinek se irgalmaz.

Elibém teregette a DANCING impozáns lapjait. Vizfestmények. Tizenkét megrázó kép, a fény és az árnyék, a téboly, a dzsessz, a *nő és minden, amit ez a rothadt civilizáció adott az emberiségnek.* Csak George *Gross* tudja még ennyire elképesztően torkunkba szalajtani az undort, hogy genny és büzös kelevény fakad a papirról, ha az arcukba nézünk. Vértes látta ezeket az embereket, köztük forgolódott és most elhozta elibénk is néhány frappáns ecsetvonással — nem önagysága bájait — hanem komisz, vadállati lelkét. Kölcsönös nem tud ilyen portrét adni a modern asszonyról, mint Vértes boszorkányos ceruzája.

Mig a képeit néztem, a sarokban folyton szólt a *»Katóka légy, hej Katóka légy a babám«.*

— *Ez az én hangulatgramafonom* — magyarázta Vértes — a Pathé cég csinálta külön az én számomra. Igy, zene mellett kellemesebb dolgozni.

A gramafonra egyébként rém büszke. Ahová csak lehet, berajzolja.

— *Korunk hőse* — mondta olyan mozdulattal, mintha személyesen akarná bemutatni — a parkettáncos, *a kis argentiniai tánckenguru.* A legeslegujabb állatfajta, amit Európába importálnak. Ez már az uj generáció, kicsi karokkal könnyü, hajlékony testtel és kitornászott izmos lábakkal, amelyek reggelig birják az iramot.

Vértes nem tömegcikk, elitközönsége van, finyás müértők, akik *fantasztikus összegeket adnak albumaiért.* Száz és ötszáz példányban jelennek meg mindössze pazar kiállitásban. *Csak a renaissance becsülte meg ilyen tüntetően a müvészi munkát, mint ma a párisi kiadók.* Sorra mutatja valamennyit. Az első a

Dancing 12 lito 350 példány. Edition Pellett Paris 1924. Előszó Paul Reboux 100 példány.

Maissons. Előszó Pierre Mac Orlan. 10 lito Ed. Pellet Paris 1925.

La journée de Madame. Előszó Pierre Plessis 10 lito 100 példány. Ed. Guiot Paris.

Les jeux de demi jours de Pierre Mac Orlan 10 lito 500 példány.

Les Six Etages de Gerard Baner 500 példány. Ed. Etoile Paris.

Les Tableaux de la Mode. Ed. Nouvelle Revue Francaise 350 példány, de Georges Armand Masson.

L' Age d'Or de Raymond Hesse 250 példány.

L' Amour Venal de Francis Carco 95 példány. En preparation.

L' Europe Galant de Paul Morand Ed. Lart et Livre.

La Vagabonde de Colette Ed. de cité de Livre.

Les vaccances de Venus preface de Carco 6 nagy szines litho.

Rue Pigalle de Francis Carco Ed. B. grasset. És egy könyv, ami most jelent meg *róla* ezzel a cimmel:

Vértes. Irta: *Carl Roger Marx* 100 *razi reprodukcióla.*

Vértes gazdag ember és önálló, nincs kiszolgáltatva kicsinyes lapszerkesztők kényére-kedvére. *Egy kétkötetes regény illusztrálásáért százezer frank honoráriumot kapott.* Tipikusan francia. Nem a tehetsége. *A szeme.* Ugy lát, mint egy francia, *de ugy rajzol, mint Vértes.*

A legérdekesebb téma — magyarázza — *a sexuális mocsár.* Itt egyformák mind a nők. Mindegy, hogy a meztelen asszonynak buton van-e a fülében, vagy üveg.

Vértes tárgyilagos, hideg, elegáns és sokszor kegyetlen. Mikor megmondtam neki, hogy milyen indulatokat váltott ki belőlem a *Maisons* cimü mappája, elcsodálkozott és mentegetőzve mondta:

— *Én igazán nem akartam.*

A tusáit, viaskodásait, nem ösmerem. Hol fog megállni? Kiforrni magát? Lesznek-e véres, katasztrófális szenzációi? *A holnap titka.* Vértes nem filozófus, nem kutat a jövőbe, nincsenek nyugtalanitó problémái, csupán végigkalauzol bennünket a bünön és a szennyen, az ő egyéni, diszkrét modorában és bizalmasan elárulja, hogy ime: *a pogány Babilon után jött a keresztény Babilon. Ez a ma.*

Nem itél el, nem is dicséri. És nem kiabál mentőkért. *De ujjal mutogat rá:* »igy nézünk ki.« És csak ennyit mond halkan:

— *Jól nézünk ki...*

PICASSO

A kubizmus ifju ősapja hallani se akart interjuról. Müterme közepén állt, ecsettel a kezében és ingerülten hadonászott.

— Uram az istenért, *nincs semmi mondanivalóm!*

— Csak tiz percet Mester — kértem, mindenesetre az ajtóból.

Egyetlen kemény ráncba szakadt az arca:

— Irtózom a felületességtől! *Én se tudnék tiz perc alatt portrét csinálni önről. Hogy akarja hát az egész életemet egy tizperces interjuba gyömöszölni?*

Marokra fogtam a ceruzámat:

— Kérem, igy tehát saját érdekében szenteljen nekem legalább félórát!

Elnevette magát és most már *végre hellyel kindlt meg* a bősz spanyol.

— Bocsásson meg, hogy ilyen barátságtalanul fogadtam, de el se képzeli mennyi zaklatásnak vagyok kitéve! Napjába ezerszer üldöznek, keresnek, kiváncsiskodnak nálam, hogy alig jut időm munkára. *A barátaim lakásra menekülök festeni, mert itthon nincs egy nyugodt percem se.*

Óvatosan megkérdeztem:

— Kik üldözik a Mestert?

Montecuccoli se felelt volna elkeseredettebben:

— Ujságirók, ujságirók és ujra ujságirók! És kerge nők. Démonok. Pedig nős vagyok, *boldog férj és apa:* csudaszép fiam van!

Ragyog a szeme, ahogy dicsekszik, zömök, vállas teste ide-oda himbálózik a derekán és fekete haja a homlokába hull. Markáns és lágy vonások olvadnak egybe az arcán, csupa temperamentum, egy mokány spanyol zsidó, aki már nem vállal felelősséget az őseiért.

Keresztbecsapta a lábait a térdén és megnyugtatott:

— Rólam annyit összefirkáltak már, hogy egy könyvtár kitellene belőle, *de elvből nem olvasok el soha semmit.* Csak nevetek azon a sok szőrszálhasogató el-

méleten és képzőművészeti pizsamába bujtatott nagyképűségen, *amelyekkel rajtam keresztül akarja leltorndszni magát egy csomó unalmas, üres ember.*

Elmondtam neki, hogy fiatal tanítványai panaszkodnak rá, amiért nem támogatja őket. Picasso felfortyant:

— Bah! *A tanítvdnyaim!* Egy csomó tehetségtelen fráter, *akik utánoznak,*

kompromittálnak és vén hülyének neveznek a hdtam mögött. Semmi lelki közösséget nem érzek ezekkel a nagyhaju, piszkoskörmü kölykökkel, akik *ha barátsdgos vagyok hozzájuk, mindjárt szemtelenek lesznek, pumpolnak* és a végén már ÖK akarnak NEKEM tippeket adni!

Picasso rettenetesen haragszik, mert a kubizmuson más is keresett, nemcsak ő. Az uj müvészet — amelynek kétségkivül Picasso a legnagyobb mestere — ugyanis *kitünő üzletnek bizonyult* és az élelmesebbek halálra keresték magukat rajta.

Picasso trzsasztala a Dmo-ban

— *Az élősdlek!* — mondta fogcsikorgatva — *mind engem utánoznak.* Azt hiszik, hogy ha egy papirra bélyeget, tapétát, vásznat és más vacakot ragasztanak fel, az már kubizmus! Dekorativ szobafestők! Mázolók! És van merszük ki is állitani az ilyen gyalázatot!

Igen, itt láttam, hogy a müvészet is csak spekuláció, amelynek megvannak a maga *tehetséges siberei,* akik megérzik a konjunkturát és kihasználják. *Picasso ma többszörös millomos.* Leonce *Rosenberg,* a világhirü mükereskedő palotájában lakik és ő szállitja neki a gazdag amerikai megrendeléseket is.

Labdázni kezdett a festékes tállal.

— *Nem akarok én tetszeni senkinek* — kapta fel a fejét dacosan — *amit csindlok, magamnak csinálom.* Ön most már a kész eredményeket ösmeri, Picassot, aki »befutott« és divatos. *De ez az ut gyötrelmes kinlódásokkal volt tüszerezve. A dicsőséget nem adják ingyen. Vérre és idegre megy.* Sokszor abbahagytam és megrendült a hitem: *csakugyan festő vagyok én?* Gondoltam is én akkor kubizmusra! És elvekre! És müvészi törvényekre! *(Itt egy reprodukálhatatlan jelzőt használt a Mester.)* Ösztönös alkotó vagyok! Kinlódva dolgozom és ha nem megy: *földhöz vágom az ecsetet!*

— Mégis, mi irányitja a festésnél?

— A szép. *Addig gyurom, amig nem érzem világosan: ez jó. Ez beszél. Ez él. Ez szenved. Ez örül.*

A modellje meséli, hogy *Picasso ordit, tombol és fatveszékel és késsel vagdalja ezer darabra a képet, ha nem tetszik neki.* Ilyenkor közveszélyes.

Végigvezetett szalónjában. Egy 1923-ból való képe előtt megálltunk. Nagy, félméteres vászon. Csudálatosan csudálatos és elragadó. A legönkényesebb vizió: *butorok, porcellánok, állatok és tárgyak ugy tonódnak egybe ezen a képen, mint szerelmes emberi testek.* Élnek és vonaglanak. Ezt csak Picasso tudta megcsinálni, a kubizmus bravuros akrobatája, aki egy szál ecsettel a kezében a legszéditőbb bukfenceket és nyaktörő slágereket produkálja a képzőművészet arénájában.

A nagy falon, saját képei mellett régi mesterek szolid tájképei csüngtek. Picasso észrevette kérdőjellé görbült arcomat és nyomban megmagyarázta:

— *Ami szép, azt én szerettem. Leonardo da Vincinek lelkes rajongója vagyok.* Az a lelki elrugaszkodás, amit a kubizmus eddig produkált *nem eredmény akart lenni,* csak indiszkrét részletek a mühelyből, ahol a lázas munka folyt. *Tulajdonképen nem is tartozott a nyilvánosság elé,* aminthogy semmi köze sincs a müteremhez és az előhivókamrához a mozilátogatónak. *Egy ilyen görbét kellett megfutnom, hogy visszajussak kiforrva, uj utakon a természethez, amely az örök igazság.*

Álmodozva nézett ki a párisi ködbe. A profilja Adyra és Karinthyra emlékeztet. Költő. Ezt már nem is nekem mondta:

— Az apám is festő volt, tőle tanultam a legbölcsebbet, hogy az életben csak egy fontos van: az egészség. *Hát én nem is voltam még beteg soha!*

Ez meg is látszik Picasson. Ennek az embernek az a szerencséje, hogy nem müvelt, nem akadémikus, nem végzett egyetemet, talán még középiskolát se. Ezért tudott ilyen őserővel kitörni zsenije, mert az élet didijét szopta és nem a klasszikus emlőket.

Önarcképet kértem tőle a lap számára, de nem adott eredetit. *A szerződése köti.* Minden kezevonása Leonce Rosenberg úré és a képzőművészettörténelemé. Amit már megrajzolt és amik még az ujjaiban szunnyadnak, mint az angyalok, akiknek a menyek országából a földön kell ujra születni polgári vagy főuri milliőben.

JOSEPHINE BAKER

Nem is olyan fekete, mint ahogy a falra festik, szoborba faragják, üvegbe öntik, plakátra nyomják.

Határozottan csokoládébarna bőre van.

Páris fekete gyémántjával a *Folies Bergére* szinpadán találkoztam először, este tizenegy órakor, diszletváltás alatt. A kulisszák között, amelyek olyan bizonytalanul imbolyogtak, akár a Richter féle épitőkockák, félmeztelen angyalok sürögtek-forogtak, kikről csurgott a festék és az izzadtság. Ők valóban verejtékkel keresik a kenyerüket. Az ivlámpák és fényszórók is pokoli hőséget árasztottak. A pukkasztó melegben egy száraz, sovány gépirókisasszony dolgozott. Egy névtelen, fonnyadt veréb, aki körül örökké vakitó csillagok nyüzsögtek és ő megkopott, kipörkölődött a sok ezerwattos ragyogástól.

— Baker kisasszonyt keresem — mondtam szerényen és bevallom, drukkoltam az elkényesztetett néger démon hisztériás nagystilüségétől. Etikettet vártam, be- és kijelentést, pózt és körmönfont haccacárékat.

A gépiró hölgy csak ugy ültében felemelkedett, kidugta csöpp madárfejét a szinpadra nyiló rácson és ráüvöltött az *Égi Kunyhó* cimü diszlethez támaszkodó táncosnőre:

— *Jozefin!*

Lihegve, kipirultan már ott is termett a filigrán, formás, fiatal néger lány: *Josephine Baker.* Arcáról csepegett a festék és puderfelhők libegtek körülötte, minden mozdulatnál. Én nem ösmertem fel a homályos kulisszák közt, mert *a sötétben... minden táncosnő fekete.*

A gépirónő undorral ellém lökte:

— Itt van!

Ennek a fakó bagolynak óriási elégtétel, hogy igy szabadon zsarnokoskodhat a néger tánccsodával. Elégtétel a saját penészes fehér bőréért, elégtétel, amiért róla nem beszél egész Páris, amiért őt nem üdvözli mennydörgő tapsvihar estéről-estére és mert az ő soványka combjaiért nem töri a frász a férfiakat.

A fehér táncosnők még jobban gyülölik a *néger lányt,* aki felhabzsolt előlük minden népszerüséget, aki árnyékká vakitja őket vad slágereivel. És ami a legbosszantóbb: *tud is táncolni!*

A függönyt most eresztették le, a nézőtéren még tombolt az ezerfejü Hydra és a csokoládébőrü Josephine, ijedten kérdezte tőlem: mivel lehet a szolgálatomra. Lehet, hogy engem is egy olyan pénzeszacskó fiatal urnak nézett, amilyeneket az impresszáriója hajt az ölébe és ő szeret, mukkanás nélkül, szorgalmasan, nehogy szerződésszegéssel vádolhassák.

— Ujságiró vagyok, megakarom interjuvolni — bökoltam és *bemutatkoztam,* amit határozottan rossznéven vettek a többiek.

A néger nő aggodalmasan dörzsölte az orrát.

— Kérem, kérem és mit kell nekem csinálni?

— Semmit. Csak meséljen valamit az életéről.

A kis csokoládékrém kétségbeesetten harangozott a fején lógó csimbókkal.

— Jaj, az nagyon nehéz, történetet mondani! Rólam mindent tudnak Párisban. Tizenöt hónapja táncolok és jó dolgom van!

— Filmezni nem szeretne?

— De fogok is! Január elején.

— Hol?

Elkezdte törni a kis dió fejét, aztán dzsungeli együgyüséggel nyögte ki:

— *Azt már elfelejtettem...*

Közben csengettek és az öltözők közti folyosóról egy nagy barna ló cammogott felénk. Amikor odaért, hirtelen vál-

ság tört ki a paripában, rejtélyes hangok és izgatott vita foszlányai szürödtek ki a hasából, majd az egyik lóláb önállósitotta magát és ekkor kibujt a lóláb, illetve két ember, akik egyesült erővel vittek életet a pejkó bőrébe a szinpadon. Itt két ember számit egy lónak, nem ugy, mint a tehervonati fogalmak szerint, ahol negyven ember arányük hat paripához.

— *Menj arrébb!* — rivallt rá Josephine a lópótlék és kedélyesen belecsipett a karjába.

Általában ugy bántak vele, akár egy háztartási alkalmazottal. Mint azokkal a kis falusi sváblányokkal, akik ugyan félig-meddig a családhoz tartoznak, de azért sürün az eszébe juttatják: »cseléd vagy Rézi!« Rabszolga ő és aranybányát csináltak belőle. Ő pedig röhög a buta fehéreken, akik bankóval fizetnek azért a suta ugrálásért, amit minden lány tud a falujában.

Josephine civilben

— Szereti a fehéreket?

Rámnézett sunyi tekintettel és ajkbittyesztve mondta:

Nekem mindegy, hogy fehér, vagy fekete. *Csak a fehérek tesznek különbséget az emberek bőre között.* De azért azt hiszem *a fehér egy kicsit buta népség.*

És most már bizalmasan hozzám hajolva suttogott, nehogy a gépiró hárpia meghallja:

— Buta a fehér nagyon! *Csak tüvölteni kell egyet és tombol a nézőtér. Vadulni! Vadulni! Akkor dől a pénz és a publikum. Mert akkor lelkesednek, hogy ez az őserő! Az ösztön! A természet!*

És kacagott tiszta barna szivvel. Mert biztos, hogy az is csokoládéból van. Kedves és nemesen egyszerü, akár a ludak. De nem fölényes, mint a primadonna-ludak.

—Sokat dolgozik?

— Rengeteget! Délután is van előadás és este. A fárasztó táncok után lefekszem aludni. Csak az utolsó percben keltenek fel, amikor a jelenésem következik. Egy hideg tuss a fejemre, festék a számra, ripsz-ropsz! és már ugrálok is tovább!

— Hol tanult táncolni?

Vállat vont, szinte sértődötten:

— Sehol. Nem jártam én tánciskolába! Az őseimtől örököltem.

Harmadszor is megszólalt a csengő. Az egyik meztelen táncosnő virslit evett, az ajtóhoz dülve. Épp hogy lenyelte az utolsó falatot: már lökték is ki a szinpadra. Akár hajdan az emberáldozatot *a Tüz Bálvány* torkába.

Amikor elébe toltam a fényképét, hogy szignálja, rémes zavarba jött. Azt hittem, hogy nem tud irni és jóindulatuan figyelmeztettem:

— Csak a kezevonását. Vessen rá egy keresztet.

De le tudta irni *lába nélkül* a nevét. *A meztelen képe miatt pirult el, amivel egész Párist elárasztotta a Folies Bergère élelmes igazgatósága.*

A nézőtér Josephine után bömbölt. Csupa asszonyi hang. Igen, a párisi nők kiváncsiak arra a bestiára, aki kiszivatytyuzza férjeik tárcájából a pénzt és csontjaikból a velőt.

GABY MORLAY

A Theater Gymnase művésznője és a legjobb tragikája Franciaországnak.

Mademoiselle Gaby *Morlay*, az uj *Sarah Bernhardt*. Igy titulálják a párisi lapok. Minden fellépte esemény. Nemrég átcsábitották a filmre. *Rimsky Korzakoffal* játszott, de még a személyes környezete sem ösmert rá, amikor viszontlátták a moziban. Itt bizonyult be, hogy milyen reménytelen a film ve-

télkedése a szinházzal. Az élet, a szenvedély, a hang rezgése, szine, a mozgás és a testek melege csak a rivalda varázsos atmoszférájában igaz és emberi. A vászon némasága kisérteties és érdekes: »nahát, hogy táncol a kép.! Ami lebilincsel bennünket, az inkább a *technika iránti csudálat* és ami kacagtat, az *a trükk*.

Gaby *Morlayt Bernstein Félixjében* láttam először. Ez a háromfelvonásos komédia tulajdonképen nem is érdekes. Ami sikerre vitte és viszi most is estéről-estére, az Gaby *Morlay* vonzó egyénisége és elragadó talentuma. Nem lehet jelzőket faragni rá. Nem lehet összehasonlitani senkivel. Még *Sarah Bernharddal* sem, aki patetikus lihegő és szenvedélyes asszony volt, mig Gaby *Morlay* fenséges egyszerüségével

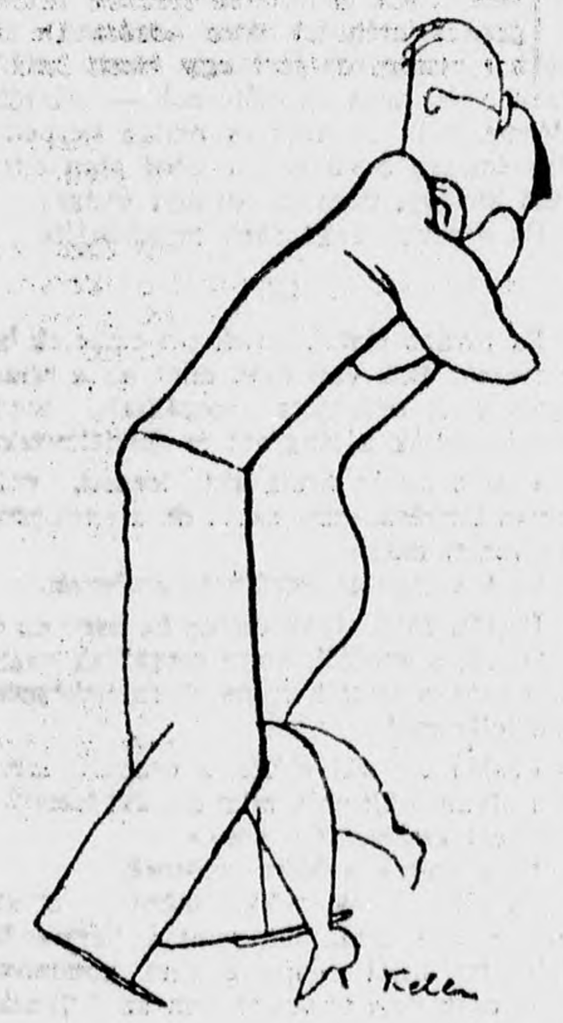

korbácsolja a nézö torkába a szivét.

A *Félix* kétszázharmincadik előadása közben, a második felvonás utáni szünet alatt kerestem fel az öltözőjében. Éppen jött a szinpadról, fáradtan, kipirultan, mint akit kergettek.

— Fáradt? — kérdeztem a bemutatkozás után.

Egyszerüen belerogyott az ajtó melletti fotelbe.

— Nagyon. *Egy este kétszer is kell simi ebben a darabban.* Én még olyan fiatal vagyok. Nem bánnám, ha már vidámabb históriát irna ez a Bernstein.

A világhirü drámairó Gaby Morlayra szabja a darabjait. Most folynak a próbák uj drámájából, amely szintén egy asszony válságait tárgyalja, kétségbeesett küzdelmét önmagáért, izgalmas és fordulatos jelenetekben.

A művésznő keserüen felsóhajtott:

— Ebben a darabban *állandóan a fuladás veszedelme fenyeget.* Egy ötperces csókjelenet van az első felvonásban.

— Unja már nagyon: kétszázharmincadszor játszani ugyanazt?

— Nem. *Én minden nap más vagyok. És a szerepem is olyan ezerarcu, akár jómagam.* Lehetek szomoru, bágyadt, temperamentumos, vagy mélázó, sohase veszit a darab, mert Bernstein alakjai annyira élő figurák, hogy *nem is szabad őket* szigoruan egyformán játszani.

A Félixben van egy szenzációs slágerjelenet, amikor a müvésznő levetkőzik a szinpadon. Megkérdeztem a színésznőtől:

— Nem találja tul frivolnak?

Meglepődve emelte fel hosszu szempilláit:

— *Frivolnak?* Bernstein nem sikerhajhász. Az irás nála szent dolog és ha ő megcsinálta ezt a jelenetet, bizonyára tudta is, hogy miért. Ez adja meg az ütemét, a liráját a drámának.

Az asztalán puderes dobozok, virágok és egy csomó illatos levél.

— Sok szerelmes levelet kap?

Büszkén, mint a menyasszony, aki a völegénye fényképével dicsekszik:

— Naponta tizenöt-huszat. Férfiak és nők. Ezeriéle kérdés tisztelet, sóhaj, autogrammkérés, »csak egyszer szeretném látni egy pillanatra!« Mint a regényekben.

— És ön mosolyog rajtuk?

— Igen. *De mindenkinek válaszolok.* Szeretem őket, mert ők is szeretnek.

— Szerelmi ajánlatok?

Kacag:

— Nem veszélyes. Nem unalmas az életem soha. Sokszor azon kapom rajta magam, hogy otthon is játszom. Beszélek, veszekszem és egyszer csak megdobban a szivem: *micsoda komédia ez?* Viszont a szinpadon elérzékenyülök, transba jövök és *irtózatosan szenvedek ismeretlen asszonyok bünéért, amelyeket az iró talált ki.*

— A film?

Legyint:

— *Szégyenlem magam.* Én nem is akartam, de mindenáron rábeszéltek, hogy próbáljam meg. *Az én országom a szinpad. Játék az ájulásig.*

És elragadtatva kitárta fehér, kislányos karjait.

Gaby *Morlay nem népszerü primadonna, mert nem a karzat a publikuma.* Az ő közönsége nem üvölt a gyönyörüségtől és nem veri lábaival a padlót. Ugynevezett »entellektüel« rajongói vannak, ami azért szintén nem utolsó dicsőség Párisban. Csak tapsolnak és virággal várják a kiskapunál. És ha lehetne, bizonyára kifognák a benzint is az autójából, hogy személyesen huzzák végig a grand boulevardon.

Az adóegységesitésről

Irta: Fischer Jákó dr.

Játék a szavakkal, szemforgatás, reservatio mentalis, diplomatizálás, az őszinteség hiánya és még néhány kifejezést lehet felsorakoztatni, amikor ezzel a régen vajudó kérdéssel foglalkoznak irányadó körökben.

Politikai jelszóvá vált, hogy az egy ország területén belül lakók nem állhatnak különböző adótörvények hatálya alatt és az északon lakók nem fizethetnek többet, mint a déliek, a keleten lakók nem kerülhetnek rosszabb helyzetbe, mint azok, akiket a sors nyugaton telepitett le. Az egyenlő adóztatás elve igazság másutt és mindenütt, tehát nálunk is meghonostiandó. Hirdetik és hangoztatják régtől fogva, de még mindig nem vált valósággá. Mindenki jót és megkönnyebbülést vár tőle és mégsem sietnek a megvalósitásával és életbeléptetésével. A vajdasági radikálisok és a Radics-pártiak nem csinálnak belőle titkot, hogy az adóztatás egyenlőtlenséget tovább türni nem hajlandók és inkább kenyértörésre viszik a dolgot, semhogy az ország terheiből tovább is nagyobb porciót hordjanak a vállaikon, mint a régi szerbiaiak és montenegróiak, a boszniaiak és hercegovinaiak. Az a reményük és kivánságuk, hogy azok a bizonyos válak, amelyek eddig már görnyedeznek, tehermentesittessenek és a suly szélesebb területen osztodjék széjjel.

Megkönnyebbülés és boldogság igérkezik az ugynevezett adóegységesités keresztülvitele által és a kormánynak, valamint a parlamentnek szerbiai és montenegrói tagjai sem zárkóznak el a szónoklatokban és az igéretekben a kiegyenlités munkája elől, *csak éppen hogy a gyakorlatban késik még egy kicsit a dolog* és késik addig, ameddig csak késhetik. Mert hát ez az adóegységesitési, adókiegyenlitési törvényjavaslat már 1922. évtől kezdve jött divatba és munkába, de vannak rossz nyelvek, amelyek azt hirdetik, hogy még sokáig el lehet taktikázni a törvény meghozatalával parlamenti uton, az életbeléptetésével pedig adminisztrativ uton, addig legalább az ország egyik részéből nem zudul fel a panasz hangja.

Már a jelszóban és a törvényjavaslat cimében sincs meg az őszinteség. Nem az adóegységesitésre kellene a hangsulyt helyezni, hanem az *adókiegyenlitésre*, a vajdasági adórendszer kiterjesztésére, általánositására. A javaslat tartalma legalább arról győz meg minden objektiv szemlélőt, hogy itt nem adóegységesitésről van szó, nem *egy uj adórendszer* statuálásáról és kodifikálásáról, miként ezt Perics Ninkó a pénzügyi bizottságban elismerte, hanem arról, hogy azokat az adóterheket, melyeket eddig csak a Vajdaság és Horvát-Szlavónia viseltek, viseljék ezentul az ország összes lakosai — *telemelt adókulcsok szerint.*

Miért késik az uj adótörvény?

A törvény megalkotása és életbeléptetése azonban nem azért késik, mert az eddig terhesnek bizonyult adórendszeren könnyitéseket terveznek, hanem azért, mert politikailag nem opportunus Szerbiát, Montenegrót, Boszniát és Hercegovinát azokkal az adókkal megismertetni, amelyek a Vajdaságra nehezednek. Szerbiában és Montenegróban hozzá voltak szokva, hogy az állami kiadások főleg közvetett adókból és vámokból fedeztessenek, ott az egyenes állami és községi pótadók rendszere nem bántotta az embereket. Legfeljebb az jött számitásba, hogy hány »füst«-je, vagy mennyi jószága volt valakinek. *Rentabilitásról, házbéradóról, hadipótlékról, jövedelmi és vagyonadóról* ott vajmi keveset tudtak.

De azért sem sietős a dolog, mintha az eddigi adókulcson enyhiteni akarnának, hanem azért, mert valami tetszetős formába kell burkolni az *általános adóemelést*. Vajdasági radikális képviselők és koaleált Radics-párti urak! miért türelmetlekednek és sürgetnek, a mikor a beterjesztett és a pénzügyi bizottság által már letárgyalt javaslatból arra a meggyőződésre kellett jutniuk, hogy az adóterhek egy része nem vétetik le rólunk és kiegyenlitésképen és *egyensulyozásul* nem vitetik át máshova, hanem előbb az érvényben levő *adókulcsok emeltetnek fel* és azután osztódik el egyenlően az ország minden vidékére és lakósára.

Azt a csekély kedvezményt, mely a vagyonadó és némely pótlék megszüntetésével jár — hiszen ezek eddig sem voltak az ország egész területén érvényben — nem lehet adómérteklésnek tekinteni az adóalapok és adókulcsok következetes és általános emelésével szemben. És én nagyon csodálkozom azon, hogy sem a törvényjavaslat miniszteri indokolásában, sem a pénzügyi bizottság tárgyalásain szó sem esett azokról az eredményekről, amelyeket az eddig hatályban levő ötféle adórendszer az egyik országrészben okozott és miféle statisztikai adatok kerülnek elő az egységesitő és kiegyenlitő adótörvény nyomán?

Minden adóreformnak az az első előfeltétele, hogy előbb tisztában legyünk azon összeggel, amely a vámok, monopól, közvetett adók, illetékek és egyéb állami bevételeken tul szükséges, az állami kiadásoknak adókkal történő fedezésére. Azután állapitsuk meg, hogy az adórendszer mennyit fog jövedelmezni, másszóval kontingentálni kell az adójövedelmet és nem a végtelenségig, korlátlanul szabadjára ereszteni az állami adóbevételek gyüjtőcsatornáit, mert minden adóbevétel fokozásának ellensulyozója az adózók teherviselő *képessége*, amire nézve helyesen jegyezte meg *Setyerov* Szlávkó képviselő, hogy a mostani adóterhek már *háromszorosan meghaladják az aranyvalutában fizetett adókat.*

Jóbarát, vagy ellenség

Nem hiszem, hogy készen volnának azok a számadások, amelyek feltüntetnék, hogy egy-egy adónemből mennyi bevételre számithat az állam? *Már pedig pénztári feleslegeket nem szabad az adótilérekből* gyüjteni. Erős a sejtésem, hogy az általános adóemelés szükségtelen mértékben fogja megdagasztani a fiskus páncélszekrényeit és kiüresiteni az adózók zsebeit, hogy az *állam mint öncél fog jelentkezni* és nem mint a polgárok összességének érdekképviselete. Nem mint két jóbarát, hanem mint két ellenség fog egymással szemben állani az önző fiskus és a megélni akaró polgárság. Ezért van szükség arra, hogy a polgárok önadóztatási rendszere kiforgattassék az eddigi formájából és *korlátlan hatalom biztosittassék a pénzügyi kormánynak.*

Milyen adók szünnek meg?

Ezen általánosságok után vonjunk mérleget a nyereség és veszteség számlából és az eredmény igazolni fogja azt a szállóigét, hogy *az adó soha kisebb nem lesz.*

Megállapithatjuk, hogy megszünik a kereseti adó I. és IV. osztlya, a betegápolási pótadó, a vadászati és fegyveradó, a 30—35%-os általános jövedelmi pótadó, a 60%-os hadipótlék, az 500 és illetve 30%-os rendkivüli pótadó, továbbá a nálunk nem ismeretes obertnissa és az utazási jegyek adója, el fog tünni a jövedelmi adóra életbeléptetett 120%-os pótadó is.

A törekvés az, hogy a kincstár ne dolgozzék többé a sokféle pótadóval. Ennek ellenére mégis *fentartja a rokkantadót, a 100%-al telemelt kulcs alapján, az előlegati és a forgalmi adót,* amelyek korlátlan mértékü jövedelmeket biztositanak az állam *részére*.

A pótadóknak a szintérről való lekerülése azonban nem tekinthető véglegesnek és csak arra való, hogy indokolják vele az adókulcsoknak általános emelését. A háttérben máris megjelenik a rezerváció, hogy a minisztertanács hozzájárulásával — a parlament megkérdezése nélkül — *uj pótadókat léptessenek életbe.* Eltekintve attól, hogy ez a felhatalmazás az alkotmánynak világos megsértése és még a nemzetgyülés hozzájárulása esetén sem lehet hatályos, az álalmi adókulcsnak felemelését a községek és a tartományok fogják elsősorban a saját háztartásuk javára kihasználni és kisebb százalék helyett nagyobb bevételeket biztositani maguknak.

A legnagyobb mértékben kiváncsiak lettünk volna a törvényjavaslat indokolásából és a pénzügyminiszter expozéjából arra, hogy ez a nagy horderejü törvényhozási munka mennyit hoz az államnak és *mennyi jövedelmét veszi igénybe a polgárnak?* Mert ha ismét ott tartunk, hogy az adók tulhaladják a keresetet, vagy annak nagyobb részét veszik el, akkor ne gondoljunk a takarékossági szellem növelésére és az adómorál meghonositására.

Ezután is kétszer

Már pedig a törvényjavaslat maga sem csinál belőle titkot, hogy *minden keresetet legalább kétszeresen fog meg-*

adóztatni. Egyszer mint a földnek, háznak, keresetnek, tőkekamat és járadéknak a hozamát, másodszor mint összjövedelmet. És amikor az egész adórendszernél a *Wekerle*-féle szisztemát követi, mellőzi Wekerlének azt a gondolatát, hogy az általános jövedelmi adó behozatala a rendes, fundált jövedelmek és a személyi tevékenységekből eredő keresetek *adókulcsának leszállításával elengedhetetlenül szoros kapcsolatba hozandó.*

Ehelyett az egész vonalon adóemelést látunk a javaslatban, amely a pénzügyi bizottságban is letárgyaltatván, kevés reményt hagy azoknak, akik még mindig valamely változtatásra számítanak a parlamenti tárgyaláskon.

Az uj földadó

Igy a *földadó* csak látszólag számítódik a kataszteri tiszta jövedelem után, mert a földek jövedelmét tartományonkint egy 16 tagból álló, Beogradban székelő — uj bizottság fogja megállapitani a termelvényeknek 1925—26. évi középára alapján és az adókulcs az igy megállapitott földjövedelemnek 20 százaléka lesz.

A békében körülbelül 20 korona volt egy hold föld kataszteri tiszta jövedelme és ezután 4 korona egyenes földadó volt fizetendő, amely után 30% általános jövedelmi pótadót, 60% hadipótlékot és 15% betegápolásit, végül 500% vanredni porezt számitottak és mindezt koronák helyett dinárban. Igy jött ki hogy egy katasztrális holdnak összes állami földadója nem haladta meg a 28 dinárt. Ha most a 16 tagu bizottság azt fogja megállapitani, hogy egy vajdasági hold föld hozama 500 dinár, akkor egy hold adója 100 dinár lesz és ez az 500 dinár hozadék még egyszer számitásba jön az összjövedelmi adó megállapitásánál is.

Aki pedig a földjét 1000 dinárért haszonbérbe adja, az a további 500 dinár után még 15% járadékadót tartozik fizetni, anélkül, hogy a haszonbérlő megszabadulna a kereseti adófizetési kötelezettség alól.

Az uj házadó

A *házadó* kulcsa az 1909. évi VI. t.-cikk szerint eddig a fővárosban 16%, azokban a városokban, melyeknek a lakossága a 15.000-et meghaladta, 14%, ezen alul 100 lako számig 11% és azután 9%. Most *általában 20%* lesz, azzal, hogy a tatarozási és fentartási költség cimén a jövedelem bizonyos százaléka levonható, ami ezelőtt nem volt megengedve. A pénzügyi bizottság az adókulcsot 16%-ra szállitotta le.

A házosztályadó majdnem teljesen kiküszöböltetett és *a háztulajdonosok általában házbéradót* fognak fizetni a szomszédos hasonló lakások bérösszegének megfelelőleg. Ez az intézkedés *az adókulcs felemelésénél jóval több kincstári bevételt fog eredményezni.*

Emellett az ideiglenes házadómentességgel is igen szükkeblüen bánik a javaslat, mert a földszintes házakra csak öt évet akar engedélyezni. Annál szigorubb a házbérek pontos bevallásánál, ahol az ez ellen vétő a rendes házbéradón felül még 4—8-szoros birsággal sujtható és *megfosztja a házigazdát a birói jogsegélytől* a házbérnek be nem vallott részére nézve, a bérlőt pedig a lakástörvényben biztositott előnyöktől.

Az uj kereseti adó

A *kereseti* adó kulcsa az 1909. évi IX. t.-c. szerint a szellemi foglalkozásuaknál 4, a többieknél 5% volt. Ezt az adókulcsot az 1912. évi LIII. t.-c. 3, 2, illetve 1%-ra szállitotta le abban a feltevésben, hogy az összjövedelem az általános jövedelmi adó kulcsával ujból adó alá kerül. Ezek a törvények a háboru folytán nem léptek életbe és igy a jövedelmi adó mellett megmaradt a 10%-os, immorális nagyságu adókulcs. A javaslat nem elégszik meg az összejövedelmi adóval és annak is felemelt adókulcsával, hanem a kereseti adó kulcsát ott, ahol a keresetnél nagymértékben a tőke is szerepet játszik, felemeli 12%-ra. A kereskedőkkel és gyárosokkal, mint a legtöbb adót fizető elemmel szemben a szellemi munkások kereseti adója 8%-ra lett leszállitva, mig a fizikai munkások, akik azelőtt adómentesek voltak, 2%-ot fognak fizetni, jobban mondva a munkaadókon ennyit hajtanak majd be.

A kereseti adót nem háromévi ciklusban, hanem *évenkint* vetik ki az előző évi kereset alapján. Igy tehát nem minden három, hanem minden egyes évben ujra kezdődik a reszketés. Sulyosbitja még ezt az adónemet az, hogy a keresetből nem vonható le sem az állami, sem a községi adó, sem a háztartási szükséglet, sem az előző évi veszteségek, de még a családtagok munkájának az egyenértéke sem és igy az ilyen veszteségek után, *mint nyereségek után kell* adót fizetni. *A tisztességes létminimum biztositására a javaslat nem gondol,* ellenben arra, hogy *az adóért nemcsak az adókötelezett, hanem a vállalat mindenkori tulajdonosa feleljen, annál figyelmesebben gondol.*

Nagy igazságtalanságot hoz azonban helyre a javaslat, amikor a hivatalnokokat mentesiti a kereseti adó fizetése alól, vagyis eltörli a IV. osztályu kereseti adót. *A hivatalnokok* ezentul csak *egyszeresen adóznak* és pedig az összjövedelmi adókulcs alapján:

Az uj részvénytársasági adó

A nyilvános számadásra kötelezett vállalatokkal továbbra is kegyetlenül bánik a javaslat és szeretettel karolja fel a rentabilitási elvet, mely az ország déli részein eddig ismeretlen volt.

Éveken át tartó küzdelmet folytattak, különösen a pénzintézetek, hogy legalább azokat a korrekturákat vigyék keresztül, amelyeket az eredeti törvény kigondolója szükségesnek tartott keresztülvinni, de ez hiábavalónak bizonyult, mivel a kifizetett adókat és a vállalat érdekében eszközölt ajándékokat ezentul is nyereségnek fogják tekinteni, sőt a helyzet még sulyosbodott azzal, hogy *az alkalmazottak helyett kifizetett adók tantiémek, napidijak, a felügyelő bizottságnak és a választmánynak adott honorariumok is nyereségnek tekintendők* és ezen regiétételek után is adót kell majd fizetni.

Az adókulcs itt is változik aszerint, amint a vállalat ipari, bányavállalat és szövetkezet, vagy más célra alakult.

Az előbbiek a régi törvény hatálya alatt 10, 12, 14, 16 és 18%-ot, *most 15, 17, 19, 21 és 23%-át,* sőt bizonyos esetben 30%-ot fizetnek — az utóbbiaknak adókulcsa 12, 14, 16, 18 és 20% volt, *most 20%-nál kezdődik és 22, 24, 26, 28 és 30% lesz.*

Az uj rente adó

Nehogy valamely jövedelem kikerülje a megadóztatást, hatályban tartják *a tőkekamat és járadék* adót is, amely Bosznlában és Hercegovinában fog nagy meglepetést okozni, mivel ezt az adónemet ott eddig nem ismerték. Az 1875. évi XXII. t.-c. az adókulcsot 10%-ban állapitotta meg, de ebből az összegből csak *7%* jutott az állami közpénztárnak, *3%* a földtehermentesitési kötvényekre fordittatott. Az 1909. évi VII. t.-c. 5%-ra, sőt némely esetben még ennél csekélyebb összegre is szállitotta le az adókulcsot.

Ezzel szemben a javaslat 10 és 15%-ban állapitja meg az adókulcsot, aszerint, amint a kamat a takarékbetétek vagy más kölcsönök és járadékok után folyik. A bizottság az adókulcsot 8, illetve 10%-ra szállitotta le. A bankok tartoznak a kamatadót nemcsak a *tényleg kifizetett* kamatok után beszedni a kincstár *részére*, hanem azon kamatok után is, melyek a félnek javára iratnak és tőkésittetnek.

Ellenszenves intézkedése lesz a törvénynek, hogy a bíróságokat ismét igénybe veszi finánceendőkre és most már nemcsak az illetékek ellenőrzésére és beszedésére kötelezi azokat, hanem a kamatadó behajtására is. Kötelezi a bíróságokat, *hogy a behajtott követelések utalványozásánál a kamatadót vonják le.* De ennél még tovább is megy a javaslat és kimondja, **hogy *a hitelező nem perelheti adósát a kamatokért, ha nem hoz bizonyitványt arról, hogy a kamatadó követelése a pénzügyigazgatóságnál be van jelentve, kamatadó kiszabása végett.***

Még egy adóbizonyat!

A általános jövedelmi adót én *összjövedelmi* adónak nevezem, mert ez a cim tökéletesen fedi a kifejezni óhajtott fogalmat. Egyébként ez az adónem sem uj, hanem teljesen az 1909 évi X. t. cz kópiája, mely szerint ezt első sorban a *természeti* személyek fizetik összes jövedelmük után, vagy ha jobban tetszik, jövedelmük összesége után, bárhonnan származzék is az és bármilyen adóval terheltetett már meg. Fizetik azonban a vagyonösszeségek, házközösségek, egyházak, alapitványok, közbirtokosságok, nyugvó örökségek és a külföldiek is. A jövedelem alól nem lehet kivonni a tőzsde, sorsjegy, kockajáték és lóverseny nyereséget sem, de a 4800 dináron aluli összjövedelem adómentes marad.

Fentartja a javaslat a *háztartások* szerinti adózás rendszerét is, mert ezzel a progresszivitás jobban előtérbe nyomul és a kincstárnak több jövedelmet biztosit.

Ujitása, hogy a köz- és magánhivatalnokok csak ezt az adót fogják fizetni és náluk ez az adó nem fogja a kétszeres adóztatást jelenteni. Az előzékenységben még tovább megy, amikor az állami hivatalnokoknál az adóalaphoz nem számitja a lakpénzeket, drágasági pótlékot és az utiátalányokat, ellenben az adókat itt sem lehet leszámitani. A befizetésért a munkaadó felelős.

Az adókulcs progressziv és a következő:

Az első megkezdett	5000 dinár után		1%
A következő	»	5000 dinár után	2%
A következő	»	5000 dinár után	3%
A következő	»	5000 dinár után	4%
A következő	»	5000 dinár után	5%
10.000 dinár után			8%
15.000 » után			7%
20.000 » »			8%
40.000 » »			9%
50.000 » »			10%
100.000 » »			11%
150.000 » »			12%
200.000 » »			13%
A köv. megkezdett 200.000 din. után			14%
A köv. megkezdett 200.000 din. után			15%

Egy milliótól két millióig minden megkezdett 200.000 dinár után további 1 százalék és két millión feluli összegnél 20 százalék az adókulcs.

Ugyancsak kopirozása a Vajdaságban hatályos törvénynek az egyedülléti *(agglegény adó)*, amely szerint azok, akiknek összjövedelme meghaladja a 12.000 dinárt, *még 10% pótlékot* fizetnek, ha nincs feleségük, vagy férjük, a gyermektelen házaspár 5% és az egygyermekü 3% pótlékkal sujtatik.

Ezzel szemben a sok gyerekkel megáldott házaspár, ha a jövedelme nem haladja meg a 36.000 dinárt, 5%-ig terjedő kedvezményben részesülhet.

A törvényjavaslat anyagi rendelkezéseit kiegészíti a *közadók kezeléséről szóló* rész, amely az államhatalomnak olyan befolyást biztosit az adóösszeg meghatározásánál, hogy evvel a befolyással minden jogszabály megdönthető. Illába irta elő a törvény az adókulcs nagyságát, ha a p. ü. miniszternek módjában van az ő embereivel és bizottságaival az adóalapokat ugy emelni, amiként arra neki szüksége van. Az adókulcs továbbra is meg fog maradni a törvényben előirt mértékben, de az adóalap a fiskus tetszése szerint növelhető és evvel növekszik az állami bevétel is.

Amig a p. ü. miniszternek többsége van a bizottságokban, amig joga van a tagokat leváltani és a jogerős kivetéseket megsemmisiteni, addig illuzorlusnak mutatkozik a javaslatnak parlamenti tárgyalása, addig problematikus minden anyagi rendelkezés, mert a törvény gyakorlati keresztülvitele teljesen a fiskus képviselőjének kezébe tétetik le. Igen nagy suly volna helyezendő a javaslatnak alaki rendelkezéseire azáltal, hogy a törvényhozó akarata a törvény végrehajtásánál is érvényesüljön. Ellenkező esetben *pénzügyi diktaturához* jutunk, amelyben a parlament akarata: »Kvanta species, sed celebrum non habet.«

A nagy fa

Irta: Apel'les Mestres

I.

Az ut közelében áll egy óriás fa, amely olyan magas, hogy szinte a kék égbolt csucsáig ér.

A fa töve mellett haladt el egy ember, aki bámulva nézte és igy kiáltott fel:

»Gyönyörü ez a fa!«

És folytatta félbeszakitott utját.

Aztán egy másik járókelő haladt el ott és ennek is az a gondolata támadt, hogy gyönyörü a fa, de nem nyitotta ki a száját, hogy gondolatának kifejezést is adjon, hanem megállás nélkül tovább ment.

Később egy harmadik ment arra is még ügyet sem vetett a fára.

II.

Végül jött két őrült. Egyikük fel akart mászni, de alig érte el az első ágakat, leesett a földre és szétzuzta a fejét. Ekkor kiderült, hogy a feje üres volt.

Társa szintén fel akart mászni, de neki — vagy több furfangja, vagy több ereje volt, mint az előbbinek — sikerült elérnie a fa sudarát és onnan nézhette figyelmesen a világot, a lábai alatt elterülő kicsiny, nagyon parányi világot.

És a világ lángésznek proklamálta.

III.

És tovább jártak-keltek ott emberek: ez emberek, akik épp ugy, mint az a bizonyos első, pillanatra megálltak, hogy megbámulják a lángészt és felkiáltottak:

»Talán az az őrült, aki leesett, volt olyan lángész, mint ez... de a sors nem kedvezett neki.«

Ezek voltak az *intelligens emberek.*

És jött több olyan ember is, mint az a második s anélkül, hogy megálltak vagy egy szót is szóltak volna, ilyenféleképpen gondolkoztak:

»Talán ez, aki elérte a csucsot, szintén olyan őrült volt, mint az, aki leesett... de neki kedvezett a sors.«

Ezek voltak a *bölcs emberek.*

És több — ók, sokkal több! — olyan ember járt arra, aki, mint a harmadik, folytatta utját semmire sem gondolva, még csak nem is sejtve sem az őrültnek, sem a lángésznek létezését.

És ezek alkotják *az óriás többséget*, a melyhez majdnem mindnyájan tartozunk. És ezek azok, akik dolgoznak és tétlenkednek, mert övék a föld.

Forditotta: Salamon Frigyes

HORNIMANS TEA
LONDON

100 ÉV ÓTA A LEGJOBB
VEZÉRKÉPVISELET:
ADOLF SCHOSSBERGER
NOVISAD

95 ELSŐDIJ
Csillagvizsgáló Neuchatel
MOVADO
VEZETŐ MÁRKA
ARANY és PLATINAOKÁBAN

AHOGYAN KEZDŐDÖTT...

Beszélgetés a legidősebb szuboticai orvossal, ügyvéddel, kereskedővel és iparossal pályájuk kezdetéről és a régi szabadkai életről

Furcsák ma az elindulások és szeszélyesek az utak, amelyeken a háboruk, forradalmak és nagy átalakulások után az emeberek bizonytalanul tapogatóznak. A világgazdaság válsága, a társadalmi átalakulás forrongó erői, a mai kor ezernyi kiszámithatatlan körülménye vadul dobálják ide-oda az embereket, mint a dühöngő vihar a kis csónakot a hatalmas tengeren. Gunyt üznek a szeszélyes események az emberi akaratból, pályák törnek ketté, akkor, amikor az ember azt hinné, hogy már nem jöhet gyökeres változás az életében és ujra kell kezdeni a harcot, az egzisztenciáért, a kenyérért vivott nehéz küzdelmet sokszor a férfikor delén, vagy még azon is tul.

Nem mindig volt igy. Csak tegnap, vagy tegnapelőtt — milyen messzinek látszik ez a még köztünk élő mult — biztosabb alapokon épült az élet, szilárdabb bázison vethette meg a lábát a dolgozó ember és a becsületes, jószándéku munkát nem fenyegette minden percben az összeomlás, a minden nehezen kiharcolt eredmény megsemmisülésével fenyegető veszedelem. Tegnap még nem véletleneken, *kiszámithatatlan* szeszélyeken mult az emberek sorsa és ha voltak is harcok, szenvedések akkor is, jiol vannak azok a mi küzdelmeink, a mi bajaink mellett? Nyugodtabb volt a tegnap embereinek a munkája és több eredménnyel kecsegtetett, mint a mai sulyos harc, a létért való *kiméletlen* tülekedés.

Felkerestük a *tegnap néhány* emberét, akik mint egy boldogabb, jobb korszak emlékeztetői ma is itt élnek és itt dolgoznak közöttünk és megkértük őket, mondják el, milyen volt régen, egy félszázaddal ezelőtt az elindulás. Hogyan kezdte meg ebben a már-már feledésbe merülő korban az orvos, az ügyvéd, a kereskedő, az iparos, általában a dolgozó polgár pályafutását? Milyenek voltak akkor a viszonyok ebben a tunya, nagy alföldi városban? Mik voltak akkor a nagy szenvedések és kis örömek? Hogy kezdődött?

Amit elmondtak, abból nemcsak a saját érdemes munkás-életük emlékei, hanem az egész régi Szabadka élete is megelevenedik...

Igy kezdődött.

Amikor hat orvosa volt csak Szabadkának

A legidősebb szuboticai orvos dr. *Wilheim* Adolf orvosi rendelőjében fogadott bennünket. Ő maga is aktiv orvos dolgozik, gyógykezel fiatalos kedvvel és erővel, mintha nem is lenne tul a hetvenedik éven. Fekete csontkeretes szemüvegét leteszi, mintha anélkül tisztában látná a mult képeit és a jólesö visszaemlékezés hangján beszél.

— *A jövő évben lesz ötven éve, hogy orvos vagyok* — kezdi. — Bécsben promoveáltak 1877 junius 4-én, aztán hazamentem Szegedre pihenni, ahol Csongrádmegye akkori levéltárosa, volt osztálytársam könyörgött, hogy menjek Szegvárra, a megyeszékhelyre községi orvosnak, mert akkortájt halt meg az ottani orvos. Fiatal voltam, gondoltam átmeneti stációnak jó lesz Szegvár. De megválasztottak községi orvosnak és ottragadtam három esztendeig. Aztán visszamentem két évre Bécsbe, ahol a klinikákon tökéletesbitettem tudásomat. A tervem az volt, hogy Szegeden nyitok rendelőt, de *közbejött a szegedi árviz*, a szüleim Szabadkára menekültek és igy kerültem én is ide, ahol 1880 október 1-én nyitottam meg orvosi rendelőmet.

— *Hat orvos volt akkor mindössze Szabadkán, holott a városnak már akkor körülbelül 80.000 lakosa volt.* A legértékesebb orvos dr. *Milkó* Lipót kórházi igazgató főorvos, Milkó Izidor iró édesapja volt. Nagy tudásu, rendkivül szeretetreméltó, kollégiális gondolkozásu, humanisztikus érzésü ember, aki már előrehaladott korban volt és mivel jó anyagi viszonyok közt élt, azzal a tervvel foglalkozott, hogy feladja az orvosi gyakorlatot és engem ajánlott a legelőkelőbb szabadkai családoknál utódául. Igy kezdődött meg a prakszisom, amely hamarosan már nagy elfoglaltságot jelentett számomra.

— Itttétem harmadik évében megválasztottak *kórházi orvosnak* és ugyanakkor a kórház igazgatója *Kertész* Sándor lett. Az akkori kórház ott volt, ahol most a tüzoltólaktanya van. *A régi kórház azonban mindössze ötven-hatvan ágyra volt berendezve,* ami persze nem elégitette ki a szükségletet és ezért dr. *Feuer* Náthán honvéd ezredorvos, a kitünő szemspecialista inditványára külön szemkórházat létesitettek a Szentaiuton, azon a helyen, ahol jelenleg a gyalogsági laktanya van. A jelenlegi uj kórház 1910-ben nyilt meg, első igazgatója dr. *Weisz* Ignác volt, aki azonban hamar meghalt és ezután én lettem a kórház igazgatója. Mint kórházi orvos egészen az átalakulásig negyven és fél évet töltöttem a város szolgálatában. Az uj kórház 160 ágyra volt berendezve, az én igazgatásom alatt azonban *az évi megtakaritásokból állandóan bővitettük* és amikor megváltam a kórháztól, már 400 beteg befogadására volt alkalmas.

— Az első időkben bizony *nagy felvilágositó munkát kellett itt az orvosoknak végezni.* Orvosi és gyógyszerész-egyesület müködött a régi Szabadkán, amelynek dr. *Wiener* Salamon volt az elnöke, tudományos előadásokat tartottunk, betegbemutatással, barátságos összejöveteleket, azonban később az orvosok szaporodásával az érdeklődés mint kisebb lett. A felvilágositó munka terén a legtöbbet dr. *Szilasi* Mór végezte, aki népszerü előadásokat tartott és nagy igyekezettel világositotta fel a népet ismertetve a tüdővész, a trachoma és általában a ragályos betegségek elleni óvóintézkedéseket.

— Az orvosok helyzete akkor mégis lényegesen jobb volt, mint ma. Egyáltalában nem volt ilyen nehéz a létért való küzdelem, mint napjainkban. A legtöbb családnak állandó háziorvosa volt és *a nyolcvanas években a háziorvos évi dijazása körülbelül harminc forint volt,* esetleg ötven és ha valaki nagyritkán száz forintot fizetett, az már fejedelmi dijazás volt. *Az orvosi rendelőben ötven krajcár volt egy vizit dija,* a beteg lakásán egy forint. A helyzet mindenképen jobb volt mint ma, mert nem volt ilyen sok orvos és nem müködött ennyi betegsegélyző egyesület, amely már-már megszünteti a háziorvosi intézményt. Pedig a régi háziorvosok lelkiismeretesek voltak, bizalmas barátaik voltak azoknak a családoknak, amelyeket kezeltek és gyakran hasznos tanácsokat és utmutatásokat adtak a gyermkek nevelését illetőleg is...

Kopognak a rendelőszoba ajtaján. Az előszobában betegek várakoznak. Egy szemoperáció és egy betegvizsgálat közben szakitott magának dr Wilheim Adolf annyi időt, hogy elénkidézze a multat. Egy félszázadot, amely alatt állandóan betegeket gyógyitott és szenvedést enyhitett. A pár percnyi multba feledkezés után pedig folytatta az emberbaráti munkát a jelenhez visszatérve.

Volt idő amikor a mainál is lassubb volt a jogszolgáltatás

A szuboticai ügyvédi kar doyenje dr *Szilasi* Fülöp az irodájában beszéli el hogy milyen volt pályája kezdete és milyenek voltak régen az állapotok a szabadkai törvényszéken, amely a mai városi zeneiskola épületében müködött. Egyik ügyfelével intéz el előbb telefonon egy sürgős ügyet, aztán kényelmesen elhelyezkedik a karosszékben, amelyben annyi ügyes-bajos ember panaszát hallgatta meg hosszu évtizedek folyamán és bámulatos, mindenre kiterjedő emlékezőtehetsége csak ugy ontja az adatokat, amikor a következőket mondja:

— Deák Ferenc temetése napján, 1876 február 3-án tettem le az ügyvédi vizsgát és pár nap mulva már megnyitottam Szabadán az irodámat. Körülbelül tizenöt ügyvéd müködött akkor a városban rajtam kivül: *Szkenderovics* János, *Mamics* József, *Pertics* Mihály, dr. *Pertics* József, *Milosavlievics* Milán (akit később egy ügyfele megölt), dr. *Schäffer* Mór, *Paukovics* Andor, *Mamuzsics* Ágoston, *Mamuzsics* Lázár, a későbbi polgármester, dr. *Manojlovics* György városi főügyész, *Lénárt* István, *Czeisz* Máté, *Szomborcsevics* Ferenc, dr. *Landauer* Adolf, *Birkás* Gyula, *Gyelmis* Gerő, *Regényi* Lajos, dr. ...*n* György, aki még a Bach-korszakban került ide mint közjegyző és az ügyvédi kamara elnöke volt.

— A törvényszék elnöke *Biró* Antal, a járásbiróság vezetője *Milassin* Jakab volt, az ügyész *Sátor* Jenő, alügyész *Piukovics* János. Az igazságszolgáltatás menete bizony meglehetősen primitiv volt és a birói kar nagyrésze a régi, elég gyenge elemekből állt. Egy váltókereset kisürgetése hetekig tartott. Az én prakszisomban történt, hogy amikor egyszer egy váltóbiztositási kereset elintézését sürgettem hetek után, *Vojnich* Mihály az ügy referense ezt felelte: *»Miért sürgeti ügyvéd ur az ügyet? Ne adtak volna hitelt az illetőnek!«* Igy ment akkortájt a jogszolgáltatás és *évekig elhuzódott egy pör elintézése.*

— Az ügyvédek nagyrésze akkor tanulta meg ezt a mesterséget, amikor arra a legkevesebb szükség volt. Mégis akadt néhány kiváló jogászunk, igy *Manojlovics* Emil, a szabadkai ügyvédi kar kimagasló alakja, aki országgyülési képviselő lett és mint kuriai tanácselnök halt meg husz évvel ezelőtt. A birói karból pedig kivált *Corda* Bódog, aki ugyancsak képviselő volt és 1872-ben igazságügyi államtitkár lett, majd táblai elnökké nevezték ki.

— Érdekesebb ügyek? 1895 körül nagy port vert fel *Baky* Gedeon törvényszéki biró ügye, aki ellen a zentai közlegelő tagositása körüli eljárásból kifolyólag vesztegetési összeg elfogadása miatt indult bünügyi eljárás. Tekintve, hogy szabadkai biró volt, az ügy letárgyalására a kikindai törvényszéket delegálták és Zentán tartották meg a főtárgyalást, a melyen Baky Gedeont felmentették. Szivesen emlékszem vissza erre az ügyre, mert én voltam Baky védője.

— Általában nagyon primitivek voltak itt akkoriban meg a viszonyok és *az ügyvédek kereseti lehetőséget nagyon közepesek.* A kereskedelem és a forgalom tekintve, hogy az Alföld—fiumei vasuton kivül más vasutja a városnak nem volt, egész minimális volt csak és nagyon kezdetlegesek voltak az állapotok a kereskedelem, ipar és a gazdasági élet minden ágában. A régi szabadkai viszonyokat talán szemléltetőbbé teszem, ha elmondom, hogy abban az időben *a város még kövezve sem volt és gyér petroleum-lámpák világitottak csak, télen pedig még a főtéren is elakadtak a kocsik a feneketlen sárban...*

Szilasi ügyvéd ur, a paragrafusok embere itt már szinte egészen a multban él és mesél szinesen és érdekesen sokat a régi Szabadka életéről

Akik nyolcszáz forintból nyitottak üzletet

Sugár Belát, a szuboticai kereskedők nesztorát az üzletében kérjük meg, hogy mondjon valamit pályája kezdetéről és a régi szabadkai kereskedelemről.

— Amikor 1886-ban megnyitottam üzletemet — mondja — egészen mások voltak az üzleti viszonyok, mint ma. *800—1000 forint elég tőke volt ahhoz, hogy valaki önálló üzletet nyisson* és ha valakinek ennél nagyobb tőke állt rendelkezésére, az már fényesen berendezhette raktárát. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy *abban az időben ötven forintból fedezni lehetett egy polgári háztartás havi kiadásait.*

— A kereskedelem a régi Szabadkán elég élénk volt bár korántsem olyan, mint ma. A könyvék, ami ide gravitált bizonyos *mértékben* nagyobb volt azonban, mint ma és egészen Ujvidékig, Zomborig és Bajáig terjedt. Áruinkat leginkább Budapestről és főképen Bécsből szereztük be. A legfejlettebb már a régi időkben a füszer- és kézmüaru-kereskedelem volt a régi Szabadkán. A kereskedők és alkalmazottak akkor a Kereskedő Ifjak Egyesületében tömörültek, amelynek *Freidenberg* Zsigmond volt az elnöke, a Lloyd csak később alakult és egyidben vendége volt *Bilinszky* volt bankkormányzó és *Vázsonyi* Vilmos, aki adóügyekben adott felvilágositást a helybeli kereskedőknek.

— A régi kereskedelem egészen szolid alapokon nyugodott és korántsem volt olyan nagy az üzleti verseny a kiméletlen konkurrencia, mint ma. Igaz, hogy akkor is voltak olyan kereskedők, akik fizetési zavarokkal küzdöttek, de hol van azoknak a száma a mai fizetésképtelenségek mellett?!

Itt már a jelenbe kapcsolódik a beszélgetés és szóbakerülnek a kereskedők sérelmei, a sulyos adó- és vámterhek. A mai kereskedő *nem ér rá* sokat a mult szép emlékeivel foglalkozni, minden gondolatával és idegszálával a jelen nehézségeihez kapcsolódik.

Amikor nyolcvan krajcár volt a napi munkabér

A legöregebb szuboticai iparos *Nánay* Mihály szabómester, már visszavonult üzlete vezetéséről. Amikor meglátogatjuk mégis régi könyveivel bajlódik és öreguras kényelemmel közben uzsonnázik. Szivesen foglalkozik a mult emlékeivel, amelyek fiatalságát juttatják az eszébe.

— Amikor 1888-ban Szabadkára jöttem — kezdi — egészen mások voltak minden tekintetben a viszonyok, mint ma. *Az iparosok helyzete azonban nem volt olyan jó, mint 1914 elején, közvetlenül a világháboru előtt.* A szabóipar — és általában a régi szabadkai ipar — bizony nagyon gyenge és primitiv volt még, főleg azért, mert *nem volt elég képzett munkaerő.* A legnagyobb szabó-mühely például a *Krammer-cég* volt, amelyhez én szabásznak jöttem, de még ennek a cégnek is csak kis zugüzlete volt a mai viszonyokhoz mérten. Csak a kilencvenes években, amikor én is önállósitottam magamat, kezdtek az iparosok egymásután modernül berendezkedni.

— A munkásviszonyok nagyon gyatrák voltak abban az időben és fokozatosan kellett nevelnünk használható munkásokat. A legfejlettebb az asztalos- és lakatos-ipar volt akkoriban és lassan fejlődött a többi is, igy például a sütőipar, amelynek egyik szabadkai képviselője *Döntő* István pékmester a párisi kiállitáson ketszersültjével kitüntetést nyert.

— Az Ipartestület akkor már megvolt és *Lendvai* Antal volt az elnöke. *Az iparosok egyébként döntő tényezői voltak a város társadalmi életének,* igy például *mi alapitottuk meg a városi közkönyvtárat* is *Döntő* István, *Fiador* József, *Sümegi* Ferenc, *Turzó* Pál és a magam közremüködésével. Én ezenkivül *ifjusági müvelődés-kört* is alapitottam.

— A régi szabadkai iparnak elég nagy területre kiterjedt a piaca. Szegedig, Kiskunhalasig, Bajáig és Ujvidékig terjedtek ki a kapcsolataink. Az iparosok és a munkásság között általában jó volt a viszony. *A napi munkabér átlag nyolcvan krajcár volt, ami többet jelentett a mai látszólag nagy munkabérnél.* Az első bérharcra csak 1900 körül került a sor Szabadkán, de akkor sem volt általános sztrájk, hanem csak szakmánkint részleges munkabeszüntetés. Még azoknak az időknek a krónikájához tartozik, hogy egy öltözet ruha ára 18—40 forint közt váltakozott és én havi öt forintos részletekre dolgoztam. Hányan vannak, akik még ma is tartoznak ezekkel a részletekkel...

Fizetni már akkor sem szerettek az emberek, állapitjuk meg, aztán Nánay Mihály megmutatja még nagy aranyérmét, amelyet egy kiállitáson kapott és sok-sok érdekes részletet mesél a régi szabadkai ipartestület életéből. A munka a régi becsületes iparos husba-vérbe faragott szobra ez az ember, aki most az emlékezés szárnyán repül visza régi, feledésbe halványuló napokba.

*

A tegnap emberei — talán kicsit a maiak okulására is — igy mondták el, azt, hogy hogyan kezdődött.

L. F.

Egyedárusitás:
Roth Ármin cégnél

Az automata központ

Jugoszlávia első automatatelefonközpontj t január első napjaiban adják át a forgalomnak

Noviszadé a dicsőség, hogy az első jugoszláv automata központ a Vajdaság e virágzó és egyre fejlődő városában kezdi meg müködését. Ljubljanában már hónapok óta készek az automataközpont szerelési munkáival, de a postaminisztérium ezalkalommal ugy akarta, hogy a Vajdaság fővárosában valósuljon meg először a telefonelőfizetők által annyira óhajtott és türelmetlenül várt ujitás, amelynek szerkezete a *modern technika* egyik csodálatraméltó nagy vivmánya.

A noviszadi uj postapalota több termét foglaliák le az automataközpont gépezetei akkumulátortelepei, dinamógépei és egyéb alkatrészei. Akinek módjában volt az automataközpont berendezését megtekinteni, ugy érzi magát, mint aki csodával áll szemben. Ezek a gépek maguktól dolgoznak és Noviszadon sok száz telefonelőfizető ezentul minden emberi segitség nélkül, önmaga képes telefonkapcsolást létrehozni és ezzel megszünnek a gyakori és hosszadalmas várakozások, amelyek a telefonálást elviselhetlen bosszusággá tették. Az egész *valami elvarázsolt kastélyra emlékeztet*, ahol minden emberi kezelés nélkül a termekben felállitott gépek megmozdulnak, szinte pillanatok alatt berregve kapcsolnak és amikor a telefonelőfizető befejezte beszélgetését, abban a másodpercben, ugyancsak automatikusan, megtörténik az összeköttetés szétbontása és máris uj szám hivható fel. Valóságos araniuezi »telefon« napokra kinálkozik kilátás.

A szerkezet, a gépek nemcsak titokzatos automatikus működésükkel ejtenek bámulatba, hanem tökéletes finomságukkal is, ugyhogy a készülékek mechanizmusa hasonlit az óraszerkezet érzékeny apró kis kerekekből álló összetételéhez. Természetes, hogy ezt a finom szerkezetet vigyázattal kell kezelni, mert könnyen elromlik. Nem érdekte en, hogy a közönség mennyire nincs az ilyesmire tekintettel, mert a postaigazgatóságtól szerzett értesülés szerint, már most, az automataközpont működésbehelyezése előtt, a telefonelőfizetők hibájából akik a már a hetek óta felszerelt készülékekkel játszottak, a készülékek több mint harminc százaléka elromlott. A postaigazgatóság, hogy a rongálásoknak és hibás kezeléseknek elejét vegye a postaigazgatóság 28-as szobájában naponta délután 3—4 óra közt betanitja a jelentkezőket a készülékek kezelésére.

A noviszadi telefonközpont berendezése valójában tizezer szám bekapcsolására elegendő egyelőre azonban csak egy ezres táblát helyeznek üzembe, a mely minden nagyobb beruházás nélkül hamarosan átalakitható további 500 uj előfizetőre, vagyis olyan szükségletre, amelynél nagyobbra egyelőre a közeljövőben nem kell számitani, miután ezidőszerint nem egész hétszáz előfizető van bekapcsolva.

Aki egy számot fel akar hivni, annak mindenekelőtt le kell venni a készülék villaszerü tartójáról a kagylót és annak hallgatóját a fülhez kell figyelnie, hallható-e egy rövid és hosszu (vagyis pont-vonából álló Morse) jel, amely jelzi hogy van szabad vonal és igy a keresett szám hivható. Igenlő esetben a készüléken levő és tiz számjegyből álló korong segitségével másodperceken belül beállitható a kivánt kapcsolás. Tekintettel arra, hogy a telefonközpont 10.000 előfizetőre van berendezve, az összes noviszadi telefonelőfizetők számait négyszámjegyü számokra változtatják át és pedig minden eddigi telefonszám elé odailleszt k a 2-es számjegyet, vagyis az 580-as előfizetőnek ezentul 2580 lesz a telefonszáma. Különben a legtöbb telefonelőfizetőnek megmarad a száma, csak a 99-re végződő telefonszámot cserélik ki, mert a 99-el végződő számokat az ellenőrzés számára tartják fenn.

Eszerint, ha a kagyló leemelése után hallunk a jellegzetes rövid-hosszu Morsejelet (*ti-tá*), akkor a jobb kéz mutatóujjával bele kell nyulni a korong számjegyeinél levő lyukba a mélyedésbe amely a kivánt számnak megfelel, vagyis, ha a 2580-at akarjuk felhivni, a mutatóujjal előbb a 2-essel jelzett koronglyukba nyulunk és a korongot megforgatjuk, addig, mig a mutatóujjal megforgatott koronglyuk a korong mellett levő ütközőig ér, akkor azután kivesszük az ujjunkat és a korong magától visszakerül eredeti állásába, ezután megismételjük ugyanezt előbb az 5-ös, azután a 8-as, végül a 0-ás számjeggyel. Amikor mindez megvan, be van állitva a 2580-as számmal a helyes kapcsolás. Téves kapcsolat csak akkor lehetséges, ha a hivó téves számjegyeket forgatott meg. A korong belsején levő ABC vagy 0-tól 9-ig terjedő és fekete mezőnyben elhelyezett fehér számjegyeknek nálunk semmilyen jelentősége nincs. A hivott telefonkészülék tiz másodpercenként, öt percig folyton csenget és csak ha a hivott szám öt percen belül, dacára a csengetésnek nem jelentkezik, akkor kapcsolja ki automatikusan a hivó és hivott készülékét. Ha azonban időközben a hivott jelentkezik és a készülék kagylóját leemelte, akkor már helyreállt az összeköttetés. Ha a hivott szám el van foglalva, vagyis mással beszél, akkor a hivó a készülék fülkagylóján állandóan hallgató bugást hall, mely esetben a kagylót vissza kell tenni és bizonyos idő mulva uira fel kell a keresett számot hivni.

Ha helyes kapcsolásnál a hivó a készülék fülkagylóján nem hallja a rövidhosszu Morsejelzést, akkor vagy a készülék nem jó, vagy az összes vonalak el vannak foglalva, miért is bizonyos idő mulva uira fel kell a keresett számot hivni és ha akkor sem hallható a Morsejel, akkor tanácsos a 8-as számot (egyedüli) felhivni, amely esetben a telefonközpont müszerészei jelentkeznek.

Egyedüli 0-ás szám hivásánál interurbanközpont jelentkezik ahol az egyik négy telefonkisasszony helyett hatan teljesitenek majd szolgálatot. Annál kell a keresett interurban bejelentést eszközölni. Ha sem a 0-ás, sem a 8-as szám nem jelentkezik, ez azt jelenti, hogy a bejelentő vagy a müszerész számai mással beszélnek. A telefonellenőr az egyedüli 9-es számon hivható. Miközben a hivó befejezte a beszélgetést és visszatette a villára a kagylót, abban a pillanatban automatikusan ki van kapcsolva, tekintet nélkül arra, hogy a hivott a kagylót a saját készülékének villáira visszahelyezte-e vagy sem. Ha a hivott is visszatette kagylóját a villára, ugy ő is automatikusan ki van kapcsolva és ő is abban a pillanatban uj számot kereshet.

Érdekes hogy éllel a központ jelzőgépei nincsenek állandó üzemben, csak napjal, de ha éllel akárcsak egy készüléken hivnak egy számot, a jelzőkészülék automatikusan mozgásba kerül és kapcsolja a keresett számot és addig marad működésben, mig a kagyló ismét vissza nem kerül a készülékre. *A helyi beszélgetések ezentul szigoruan bizalmasak lesznek, mert azokat senki, még a központ sem hallgathatja ki.* Interurbanbeszélgetések befejezésénél a központ a hallgatónak a villára történő visszahelyezésénél automatikusan kikapcsolja a helybeli számot és ezáltal *megszünik az a gyakori anomália hogy a kapcsolás a központ hibájából hosszabb ideig fennmarad.*

Kellő elővigyázat mellett az automataközpont tökéletes és ideális telefonbeszélgetéseket tesz lehetővé. **(M. I.)**

ANGELA ÉLETE ÉS HALÁLA

Bécs, 1926 december.

Ennek a történetnek hősnője Angela, azaz Angyal. »Az arca olyan volt, mint egy Madonnáé!« — mondotta a háziasszonya, aki szük konyhájában esténkint napi egy shillingért vaságyat ágyazott meg Angela fáradt kis testének. Angela testének, mondom, holott ez a test nem volt az övé, nem csupán az övé: mindenkié. Angéla bukott nő volt, Bécs egyik külvárosában keringett, szenvedett és szeretett.

»Mosolyogni sohasem láttam« — mondta a háziasszonya. És én elhiszem, mi oka is lett volna kacagni és örülni egy ilyen Angelának, aki mindég reggel tért aludni a vaságyba és ilyenkor egész délelőtt mozdulatlanul aludt, miként egy fatuskó. Angela vaságya ne izgassa egyetlen embertársam fantáziáját sem, egyszerü, közönséges vaságy volt, durva pokróccal, *mint amilyent* Schönbrunnban mutogatnak, hogy első Ferencz József császár és király abban a kemény, katonás vaságyban aludt és ahova utazott, mindég utána vitték ezt a vaságyat. Ha egy királynak jó volt egy hosszu életen az ilyen vaságy, miért ne lehetett volna jó Angelának, az örömök e szomoru leányának? Miért unta meg egyszerre a vaságyat és miért lett öngyilkos. Vajjon nem keményebb a boncolóterem márványasztala?

— Angela nagyon előkelő családból származott. Apja tisztviselő volt Szlovéniában — mondta a háziasszonya, akit felkerestem abból az alkalomból, hogy Angéla megölte magát és mint ujságiró, hivatalból kötelességemnek tartottam, hogy érdeklődjem — amennyiben azt senki tolakodásnak nem veszi — miért és mely okból dobta el magától életét, vajjon hagyott-e hátra bucsulevelet, irt-e végrendeletet és ki miatt randevuzott a halállal?

— Soha sem szólt az öngyilkossági szándékáról — mondta a háziasszonya — és igy folytatta: Többször megesett azonban, hogy az ágybért nem tudta kifizetni és én szivesen hiteleztem neki. Hogy szerelmes volt-e? Nem. Angela becsülete tisztán ragyog. Angela sohasem volt szerelmes. Kivétel a pincér. Egyszer egy pincérrel volt huzamosabb ideig jóban, de Angela kegyei közkincsnek számitottak. (A háziasszony nem ilyen válogatott kifejezést használt, mi azonban legyünk finomak).

A konyha melletti szobát egy pincérházaspár lakta albérletben. A pincér éppen szmokingba vágta magát és hivatalba készült:

— Mi alig ismertük a kisasszonyt — jelentette ki a pincér. Nem igen beszélgettünk. Ugy aludt, *mint a bunda*. Nem ébredt fel akkor sem, amikor átjártunk rajta.

A pincér neje is fukarkodott a szóval:

— Nem sok vizet zavart. Vagy ő aludt, vagy mi aludtunk.

Angela háziasszonyának egy angol doggja van: Buli.

Buli és Angéla nagy barátságban voltak.

— Ki van adva már Angela ágya? — kérdeztem.

— Óh, egyetlen egy éjszakára sem maradt üresen. Nyomban kiadtam. Most egy férfi alszik benne. Angela egyik udvarlója, aki mikor értesült Angela haláláról, nyomban kivette az ágyat.

— Itt van még Angela holmija. Nem láthatnám Angela kofferjét?

— A kofferjét, nem. Nem volt annak koifenje. A holmiját szivesen. Az még itt van, nem tudom, hogy mit csináljak vele.

Angelának összesen csak két ruhája volt. Ez a barna, itt a fogason és a piros selyem, amelyben öngyilkos lett. És se égen, se földön nem volt több két ingénél. Csak két inge volt szegénynek, két ing és kétpár harisnya — ezen a pályán. Sokszor megsajnáltam és mondtam, hogy ilyen ingben nem mehet ki az uccára és a magaméból kölcsönöztem neki. És a cipőjét, ha látná! Istenem, hogy agyon voltak taposva! Ezt meg kell nézni! A derék asszony az ágy alól előkotorta Angela cipőjét és én kézbe véve közvetlen közelről megszemlélhettem ezt a két szomoru cipőt, amelyben Angela (jelenleg virtigliche bentlakó a menyországban) földi életében járt-kelt az uccán, kávéházról-kávéházra. Könnyü volt a mesebeli király urfinak Hamupipőke cipőjéből pezsgőt innia. Angela cipője bizony nem volna alkalmas ilyen célokra. Angela két félcipőjéről külön regényt lehetne irni. Angela cipője maga volt a tisztesség. Olyan borzalmasan elviselt, elnyomorodott, fénynélküli félcipő volt, ferde sarkokkal, hogy amint a grafológus valaki jellemét az irásából állapitja meg, azonképpen, ha volnának tudósok, akik a cipő állapotáról következtetnének a viselőik karakterére, ugy lehetetlen meg nem esküdni arra, hogy Angela valóban megvetette a világi hiuságokat. Ez a cipőlelet muzeumba kivánkozik. Minden hallépésnek, amit Angela elkövetett, rajta volt valami nyoma. A cipő érzett és vérzett Angela helyett. És szégyelte magát és pirult és sorvadt, bizonyára ellenkezett is, nem akart a fertőbe menni, de Angela rákényszeritette, hogy a cipő arra menjen, amerre ő akarta. Vajjon tényleg ő akarta-e, avagy Angela életének, cipőjének és sorsának nem az akaraterő volt a motorja? Vannak *nehézkedési törvények*, amelyeken nem lehet kifogni. Angelának el kellett züllenie, pedig zárdában nevelkedett és apja előkelő ur volt valahol Marburg környékén. Jaj, mit szólna az apja, ha meglátná vágott cipőit? Angela papája azonban nem kiváncsi leányára, még kevésbé arra az iszonyuan lestrapált pár félcipőre, amelynek ime sehol sem jelentkezik örököse...

Angelát zárdában nevelték és akkor történt, hogy egy kirándulás alkalmával legurult egy hegyről és eltört a lába. Az eltört lábat összeforrasztották, amely müvelet öt centiméterrel megrövidítette Angela lábát. Ezt az öt centimétert nem tudta soha többé behozni. Angela biccegett. »Nem baj kis leányom — mondották neki a jó apácák. —Te angyal vagy.«

A házlasszony arra vonatkozóan nem tudott felvilágositást adni, mely stációkon keresztül jutott, illetve gurult Angela a zárdából sántikálva a külvárosba olcsó pirositóval kiszinesitett Madonnaarcával. A háziasszony nem volt lélekbuvár, őt a napi egy shilling ágybéren kivül, nem érdekelték Angela privátügyei. Egyszer volt csak a terhére, amikor Angela a törvénnyel került összeütközésbe. A törvény ugyanis rossz néven vette Angelától, hogy nem volt hajlandó megszülni gyermekét, akinek apjára nem tudott visszaemlékezni. Angelát emiatt kéthetí fogházra itélték és mellékbüntetésből el kellett hagynia az ingkölcsönző háziasszonyt, a vaságyat és a Buli kutyát. Csak egy év után fogadta vissza vaságyába Angelát a háziasszony. És Angela tovább folytatta mesterségét, mintha semmi sem történt volna. A bejelentő lapján mint hivatalnoknő szerepelt, pedig nem volt hivatalnoknő. Olcsó portéka volt a szerelmi vásáron. Elérhetetlen álmaiban egy pár uj cipő lebegett... Az uj cipő igérete a férfiak karjaiba kergették Angelát, akik mindent kaphatak tőle, csak mosolyt nem. Mert mosolyogni Angelát nem látta senki.

Ellenben meghalni látták.. Többen, akik épen az uccán jártak akkor, amikor Angela életében először kipróbálta angyali mivoltát. Az emberek látták, midőn a garni-szálló harmadik emeleti ablakából egy nő kilép. Felnyitja az ablakot veszkődik az ablakszárnyakkal és szépen kilép az ablakpárkányon.

Ez a nő Angela volt, kezében a retiküljével, mintha menekülni akarna valaki elől. És sikerül, szép szabályosan kitolja magát az ablakon és lezuhant a kövezetre. Az emberek hozzá rohantak: Angela halott volt. Akik jobban megnézték, halvány kis mosolyt láttak játszadozni ajka körül. Angela *mosolygott*... A siker, az elégtétel mosolya ült halottiban is kipirositott arcára. Aztán felmentek a harmadik emelet illető szobájába, a hova Angela aznap esti »vőlegényé«-vel beköltözött. A vőlegényt álmából kellett felzavarni, aludt és fogalma sem volt arról, hogy Angela merre tünt el. Hagyják őt tovább aludni, miköze van neki Angelához?

Rekonstruálván a történteket, megállapithatjuk, hogy Angela családás áldozata lett. Angela családása abban állott, hogy szegényke azt hitte, hogy a harmadik emelet helyett, egy földszinti szoba fogadta be őket. Egy valóságos három emeletes családás, *mert* Angela nem akart öngyilkos lenni, ő csak a vendégétől óhajtott szabadulni, ki akart menekülni a földszintes szoba ablakán keresztül és eszeágában sem volt az öngyilkosság. Angela csak ki akart fogni a pasin. Ez a jobb fajta ur reggel kijózanodik és bolenyul a nők retiküljébe. Angela egyszer ravasz akart lenni és retiküljével kilépett az ablakon. És akkor derült ki, hogy Angela mégsem angyal, nem nőttek szárnyai... Lezuhant a kövezetre, a ritikült benne a honoráriumot odaszoritotta a szivéhez. Innen nem veheti vissza pénzét a legény, akit különben is hagyjunk aludni.

Angelát beszállitották a törvényszéki orvostani intézetbe. Legyen neki könnyü a boncolókés!

Eos.

A MI UCCÁNK

Egyszer volt egy ucca, promenád volt benne. A promenádon emberek sétáltak, azután elsétált a promenád.

Igy esett meg ez a *mi uccánkkal*, amely ma a *Zrinjszki tér* büszke nevét viseli.

Tér vagy ucca?

Kérdés már most, hogy a mi uccánk tér vagy ucca?

Az ucca legrégibb bennlakói azon a véleményen vannak, hogy *ucca* és nem tér. Viszont vannak, főleg az uj lakók közül, akik az előkelő hangzásu *tér* mellett foglalnak állást. Vannak, akik az ucca és tér között ingadozva arra az álláspontra helyezkednek, hogy ha tetszik ucca, ha pedig ugy tetszik, tér, vagy hétköznap ucca, vasár- és ünnepnap tér. Azok is szép számmal vannak, akik azt mondják, hogy uccának egészen olyan, mintha tér lenne, térnek pedig ugy fest, mintha szabályszerü ucca volna.

Az ennyire szétágazó vélemények mellett nem tudtam eldönteni a kérdést, hogy ha a mi uccánkról irok, uccának, vagy térnek vegyem és különben is mint az ucca egyik régi, törzsökös benlakóját, állandóan izgatott ennek a kontroverz kérdésnek a megoldása.

Elhatároztam tehát magamban, hogy felvilágositásért az egyedüli illetékes fórumhoz, az ucca bölcséhez fordulok. Mondja meg ő, miben áll voltaképpen ez az ügy?

Látogatás az ucca bölcsénél

Az ucca bölcse karosszékben és szivesen fogadott. Amikor előadtam neki jövetelem célját, arcán finom mosoly jelent meg.

— Ismerem az ügyet. Igen érdekes! — mondta lágy, zengzetes hangján. — Az nem vitás, hogy amikor itt voltt még a promenád és itt diszelgett a vadgesztenye fasor, akkor ucca volt lényegében éppen ugy, mint elnevezésében és Promenád-ucca volt a közismert neve. Egy szép napon azután az történt, hogy a város akkori vezetősége elhatározta, hogy kilakoltatja az uccából a promenádot ,gesztenyefástól, korlátostól, mindenestől. Ezen elhatározásnak azután karhatalommal érvényt szerzett és »elsétált a promenád«.

Amikor ez megtörtént és a város urai megláttak a lekopasztott, sivár pusztasággá átváltozott promenád-uccát, megsajnálták szegényt és ugy gondolták, hogy valamelyes kárpótlással tartoznak neki diszétől való megfosztása ellenében és akkor határozták el, hogy díjmentesen adományozzák neki a *tér címét és rangját, de jelleg nélkül!* Már most, hogy ez vajjon történeti valóság-e, vagy nem, azt nem tudom és nem mernék rá esküt tenni, hogy igy volt. De *igy kellett lennie*, még akkor is, ha nem igy lett volna!

Az ucca multja

Megkértem ezután az ucca agg bölcsét, hogy mondana el valamit a mi uccánk multjáról.

— Mikor épült ki, mikor született a mi uccánk? — kérdeztem.

— A jó isten tudná ezt megmondani — felelte pipahegyről, miután fogai már nem voltak. Az bizonyos, hogy a városnak egyik legrégibb uccája és valamikor a *legszebb* uccája volt. Abban az időben, amikor még nem léteztek hivatalos ucca-nevek, hanem füzfák, kőhidak, meg gombkötő mesterek adtak nevet egy-egy uccának, ezt az uccát — miután a legszebb volt — *Szép-uccának* hivták.

— Vannak erről hiteles feljegyzések? — kérdeztem.

— Hogyne volnának? Van egy városi közgyülési jegyzőkönyv 1860. év április haváról. Ebben a közgyülési jegyzőkönyvben többek között a következő is foglaltatik:

»*Czorda* Félix főjegyző inditványára egyhangulag kimondja a közgyülés, hogy *Széchenyi* István gróf halála alkalmából a Szép-uccát Széchenyi-uccának fogja nevezni és a *diszes sorfák árnyékában* (ez volt a promenád) Széchenyi István gróf szobrát fogja felállitani«.

— Ez a közgyülési határozat igazolja, hogy már 1860-ban ez volt a város »Szép« uccája. Egyebekben pedig, bár a nagytekintetü városi közgyülés egyhangulag hozta meg határozatát, »a diszes sorfák árnyékában« sohasem állitották fel Széchenyi István gróf szobrát, ellenben vagy husz évvel későbben, magukat a »diszes sorfákat« is kivágták árnyékostól, korlátostól, mindenestől.

— Vajjon mikor keletkezett a promenád a fasorral?

—Ugy tudom, hogy 1850-ben, *Czurda* Ede, akkori gazdasági szenátor létesitette a promenádot a hármas sorban álló, fehérvirágos vadgesztenyefával.

Az ucca hiresebb épületei

— Mennyi ideje lehet, hogy az ucca mindkét házsora kiépült?

— Van egy térkép 1799-ik évből a város akkori külképéről, uccáiról. Ezen a térképen a mi uccánk, mint *teljesen kiépitett ucca szerepel* és mindkét házsora nyilegyenes vonalban ki volt épitve. Nem egy olyan ház van az uccában, amely kétszáz évesnél is régibb és ma is ugy, abban a formában áll, ahogy *őseink* felépitették.

— Mondjon valamit az ucca nevezetesebb házairól.

— Nagyon sok nevezetes ház van az uccában. Régente ez az ucca volt az előkelőségek uccája. Erre az uccára néz az egykori báró *Rudics* József-féle háznégyszög. Szemközt a báró *Rudics*-házzal, az ucca alsó végében állott az egykori Kakas-iskola. Ma is Kakas-iskolának nevezik azt a nagy kétemeletes épületet, amely a Rudics-telekkel néz farkasszemet, de *ez nem az a Kakas*-iskola, amelyről én most beszélek.

— A régi, *eredeti* Kakas-iskola földszintes épület volt, homlokzattal a promenádra. Két oldalán két ucca huzódott — mint most is — és két kapuja volt, mindenik oldaluccán egy. Az egyik uccára szük, kis, keskeny kapu vezetett, a másikra nagy, tágas, kétszárnyu kapu. Ezt azért mondom igy apróra, mert a Kakas-iskolában folyt le a leghiresebb követválasztás, amely valaha ebben a városban volt és ennél a választásnál nagy szerepe volt a Kakas-iskola két kapujának.

— Milyen választás volt az?

— A nyolcvanas években lehetett. Két jelölt küzdött mandátumért: *Mukics* Károly dr. volt az ellenzék jelöltje, *Horváth* Móric dr. a kormánypárté.

Választás, ahol a kisebbségből többség lesz

Akkoriban nyilt szavazás volt és a választóknak, a választási helyiségben, a választási elnök előtt élő szóval kellett megmondani, hogy kire szavaznak.

A *Mukics—Horváth* választás előtt az egész város tudta, hogy *Mukics* Károlynak legalább is kétszer annyi választója van, mint *Horváth* Móricnak, még se volt senkisem meglepve, amikor a választásnál *Horváth* Móricot választották meg képviselővé — tizenöt szótöbbséggel.

Ez pedig röviden ugy történt, hogy a választási elnök parancsára a *Mukics-választók* a Kakas-iskola *szük kis kapuján mehettek csak be* az épületbe, mig a *Horvát*-választóknak »nyitva volt a nagykapu«.

Már most, amikor a választási elnök látta, hogy elfogytak kint a Horváth-választók, megparancsolta a Kakas-iskola kiskapujában álló feltüzött szuronyu csendőr-szakasznak, hogy *»lélek se ki, se be«*. Egyben kitüzte a zárórát. A szavazni akaró polgárok, akik reggeltől fogva estig ott táboroztak az uccán, várva, hogy leszavazhassanak, ostromolni kezdték a kiskaput. Az elnök csak *ezt* várta. Kiadta a parancsot a huszároknak, hogy a népet szoritsák vissza. Ez megtörtént és elmult a záróra, anélkül, hogy csak egyetlen Mukics-választó bejuthatott volna a szavazóhelyiségbe. Igy választottak képviselőt a régi Kakas-iskolában.

Mária Terézia gárdistája

— Az uccának egyik nevezetes lakója volt egykor *Rudics* Móric, akinek az volt a háza, ahol jelenleg a református egyházközség imaháza és paplaka van.

Rudics Móric fiatalabb éveiben gárdatiszt volt Mária Terézia osztrák császárné lovas gárdaezredében. A ragyogó megjelenésü fiatal gárdatiszt a császárné udvarában belesodródott egy szerelmi cselszövénybe, nyilván elhódította valamelyik osztrák császári főherceg szivehölgyét. Ezért magára vonta Mária Terézia császárné nagy haragját. A császárné szerelmi ügyekben nem ismert tréfát. Mihelyt tudomására jutott, hogy »Garde-Kapitän von Móric Rudics« idegen szerelmi vadászterületekre tévedt, azonnal kiadta a császári parancsot, hogy »Er musz weg vom Hof«. Garde-Kapitän von Móric Rudics másnap megkapta a rendeletet, hogy nyomban nyujtsa be »egészségi okokból« nyugdijazási kérvényét.

A gárdatiszt, aki magára vonta a császárné villámló haragját, akkor éppen negyven éves volt és ami az »egészségi okokat« illeti, olyan volt, mint egy Herkules és a későbbi események ugyancsak rácáfoltak ezekre az egészségi okokra.

Mária Terézia gárdatisztje otthagyta az udvart, otthagyta Bécs városát és eljött ide, szülővárosába, behuzódott nagy sárga házába, a Szép-uccán és ki sem mozdult onnan, csak minden hónap első napján, amikor a szigoru nyugdijszabályok szerint, személyesen kellett neki elmenni az akkori »Kais. Kön. Steueramtba«, hogy fölvegye a gárdatiszti nyugdiját és igazolja, hogy életben van.

Elmult tiz esztendő és az egészségi okokból nyugdijazott Móric von Rudics, a tiz év százhusz hónapjának egyetlen elsején se hiányzott a Steueramtból. De elmult a második, harmadik, sőt negyedik évtized is és a gárdakapitány egy óramü pontosságával jelent meg az adóhivatalban minden hónap elsején.

Bécsben, a gárdánál már csóválták a fejüket és mondogatták, hogy ez az egészségi okokból nyugdijazott tiszt egy kissé sokáig — egészséges, de nem tehettek semmit, mert a Steuerant hitelesen igazolta, hogy »Der Pensionist lebt«.

De amikor azután elérkezett a nyugdijazás *ötvenedik* évfordulója, bizalmas és titkos irás jött Bécsből ide a Polizei-Chef címére, azzal, hogy tudja meg, mi van hát ezzel a Móric von Rudicscsal? Két titkos ügynök azután a legközelebbi hónap elsején megállt a Rudics-ház előtt és saját szemükkel látták, hogy az egészségi okokból »nyugdijazott gárdatiszt, *kilencven* éves korában, személyesen megy el nyugdijáért az adóhivatalba, kemény, katonás léptekkel...

Hogy ha a bécsi császárnői testőrgárda két titkos ügynöke ma figyelné meg *Rudics* Móric gárdakapitány ur hajdani házát, akkor talán észrevennék, hogy a ház fölött ott kóválygó még most is a szerelmes gárdatiszt lelke és valahányszor szép fiatal leány lépi át az uccai kis kapu keskeny küszöbét, mindannyiszor leszáll és jól megnézi a leányt: *nem az-e, akit ő szeretett?*

Az ucca első háza

— Az ucca első háza — mesélte tovább az ucca bölcse — a bajsai *Vojnics* Dénes kastélyszerü épülete volt. A »Dinis«-ház — igy nevezték városszerte — nem csak sorrendileg volt akkoriban az ucca első háza, hanem nagyság és előkelőség tekintetében is. Hogy mekkora volt ez a háztelek — a legnagyobb az egész uccában — az kitünik abból, hogy jelenleg a zsidótemplom, (Zrinszki trg), a zsidóiskola (Zmaj Jovine-ucca), a Narodna Banka (Zmaj Jovine trg) és a zsidóhitközség emeletes bérháza (Pasicseva-ucca) a régi Dinisház telkén áll. A Vojnics Dénes kastélynak egy kis, szük kapuja nyilt a Szép-uccára, a promenád felé. Ez a kis kapu állandóan, éjjel-nappal zárva volt és ugyancsak kiváltságos embernek kellett lenni annak, aki előtt az a kis kapu megnyilt. Az udvarban — amint a legenda mondja — egész vadaskert volt, őzekkel, szarvasokkal, sasokkal. Hogy igy volt-e, nem tudom, mert én sohasem voltam bent a házban.

— Az uccának egyik nevezetessége a Mi Asszonyunkról elnevezett óriási zárda-épület. Az apácák hatalmas épület-tömege azonban nem kevesebb mint *három* háztelken áll és pedig a hajdani Schäffer-ház, a Blau Simon ház és a Buchwald Lázár házak telkén.

— Az ucca előkelőségét jelzi, hogy *négy* bajsai *Vojnics*-ház volt benne; nevezetesen a már emlitett Vojnics Dénesház, szemben vele a Vojnics Jakab ház, aki a leggazdagabb Vojnicsok egyike volt, azután a Vojnics Ottó-ház és Vojnics Alajos (Lojzi) háza. Két Mukicsház volt az uccában, a Mukics Aurél háza, valamint *Mukics* János háza. *Mukics* János, akit városszerte *Mukics* Mukinak hivtak, sok éven át töltötte be a polgármesteri tisztséget a városban. Ugyanazon a házsoron áll dr. *Manojlovics* Emil, egykori magyar kuriai tanácselnök előkelő stilusu háza. Később néhai *Polák* Lajos tulajdonába került a ház és jelenleg *Birkáss* István tulajdonában van. Itt van a várszerü *Magyar*-kuria, massziv épitkezésével, az ősrégi *Kolonics*-ház, ahol az osztrák Bach-korszakban vasas-németek, kürasszirok kaszárnyája volt. De, talán már sokat is fecsegtem az ucca multjáról?

— Óh, dehogy! Minden, amit mondott, érdekes volt. Azonban, ha gondolja... De akkor kérem, még valamit az ucca jelenéről.

Az ucca jelene

— Az ucca jelene?... Ezt kevés szóval el lehet intézni. A mi uccánk, a felette elviharzott évszázadok mellett, megfiatalodott.

— És mi hozta létre ezt a csodát?

— Az iskolák. Az idetelepitett sok tanintézet produkálta az uccafiatalitás csodáját. Az apáca zárda több száz növendéke, a felső kereskedelmi iskola diákjai és főleg diákkisasszonyai — ezek a drága bájosak — a több száz elemista apróság: ezek fiatalitották meg az uccát. Nincs a napnak olyan szaka, hogy ne találkozna az uccában iskolába menő vagy onnan jövő édes, kacagó, csacsogó gyerekseregggel.

— Nézze, nézze — mondta mohón és az ablakhoz intett — most jönnek a diáklányok a kereskedelmiből. Az élet tavasza vonul itt, legragyogóbb pompájában. Ez a mi uccánk jelene.

B. J.

Erényőv

avagy védekezés az asszonyok hütlensége ellen

(Majdnem tudományos értekezés)

Hölgyeim és uraim, a téma felette kényes. Erényövekről, amelyek nincsenek, voltaképen nem illik beszélni igy nyiltan és minden apropos nélkül. Háztartásomban jelenleg nincs szükség erényövre és ha volna is, nem kötném senki orrára. Ezek az övek egyébként már régen kimentek a divatból. Vagy a nők lettek erényesebbek, vagy a férjek kevésbé féltékenyek, vagy pedig kiderült, hogy az erényövet is ki lehet játszani és nem nyujt garanciát arra, amit éppen az erényövnek garantálnia kell. Tény az, hogy az erényövet, mint célszerütlent, jóideje már szegre akasztották. Én tehát csak akadémikusan taglalom az erényöv-kérdést.

Legutoljára 1910-ben volt szó az erényöv alkalmaztatásáról, akkor történt, hogy Párisban letartóztattak egy *Parat* nevü patikust, aki vak féltékenységében láncra verette feleségét és ezenfelül erényöv viselésére kényszeritette. Az erényöv mellé még béklyót alkalmazott, amiből az következik, hogy magának a gyógyszerész urnak sem lehetett tulságosan nagy bizalma az erényövhöz. Annál valószinübb, hogy az ilyen kettős óvatossági rendszabály nagy gondot adhat egy gyenge nőnek. Ugyancsak 1910-ben a Berliner Tageblatt 96-ik számában azzal állt elő, hogy Franciaországban az erényöv készitő iparnak még vannak müvelői. Ennek a hirnek valóságát azonban most tizenhat év multán nem lehet kontrolálni, bár az asszonyi hüség konzerválásának problémája napjainkig is foglalkoztat egyes köröket. 1903-ban Németországban szabadalmazták Schäfer Emilia asszony találmányát, az ugynevezett hitvesi hütlenség megakadályozására szolgáló lakattal ellátott védőhálót. Emilia asszony patentja azonban csak hat hónapig uralkodott, hat hónap után, a szabadalmi hivatal 204.532 szám alatt töröltette a szabadalmak közül. Az erényöv tehát ma már csak mint a mult emléke él, akár a füző, a turnier, vagy a bajuszkötő. A középkor relikvái közé tartozik annak a korszaknak egyik félelmetes instrumentuma, amikor általában vad indulatok és még vadabb szenvedélyek égtek az emberben, a férjek ördögien bizalmatlanok és pokolian féltékenyek voltak. (Ezzel szemben az asszonyokban bizonyára már akkor is nagy volt a hajlandóság némi kis csalásra.) Minden várur Othellót alakitott s ami biztos, biztos, lakat alatt tartotta nejét. Akkor még azt hitték, hogy a hitvesi hüség megvédelmezésére állnak még fegyverek rendelkezésre. Ma azonban már a férjek nem indulnak el keresztes háborukba és valószinüleg a női hüségbe vetett bizalom is megerősödött, főképpen pedig megokosodtak az urak és belátták, hogy technikai szerkezet nem nyujthat védelmet az asszonyi ravaszsággal szemben, ezért egyszerüen eltették az utból az erényövet, amely, ha ma is alkalmaztatnék — a francia irók nem tudnának darabot irni. Tehát mivel nincs már erényöv, vannak házasságtörések, ergó vannak drámák, ezzel szemben, mivel erényöv mégis csak volt, az erényövnek története is van. És ha van története, ezt a történetet meg kellett irni.

Egy németországi F. M. Feldhaus nevü mérnök, aki tudományáért tiszteletbeli doktori cimet kapott, vett magának fáradságot ahhoz, hogy az erényöv multját tudományosan ismertesse és erről könyvet adjon ki. Hajoljunk meg a német tudomány előtt, amely ime a berozsdásodott erényöveket is kikaparja a feledés homályából.

A szerző ismerteti az erényöv lényegét, amelyet az övön és kapcsolt részein kivül egy jelszavas biztonsági lakat jellemez. A lakat kulcsát a férj őrzi haláláig, innen van az, hogy a középkorban, amikor valaki meghalt azt mondták: »*Beadta a kulcsot*«. A kiváló tiszteletbeli doktor megjegyzi, hogy az erényövnek egy asszonyra való rátukmálása a legnagyobb mértékben sérti a személyes szabadságot. A higiénia és az erényöv szintén nem egy anyaméhben születtek. Sőt.

Egyes források szerint a keresztes hadjáratok szilárd erkölcsü lovagjai a Keletről hozták magukkal az erényöv barbár ötletét. Nagy tévedés. A középkor hatalmas urai sohasem mentek a szomszédba egy kis találékonyságért, o mikor erőszakot és gonoszságot akartak müvelni. Inkább elfogadható a történelmi kutatások alapján kialakult ama feltevés, hogy az erényövet legelőször 1395. év körül Francesco Carrara, Paduo utolsó kényura léptette hivatalba. A firenzei iparosok készitették az első erényöveket, 1405-ből jegyezte fel Konrad Kijeser nevü mérnök, hogy firenzei asszonyok közt itt-ott akadtak erényövesek. Az irodalomban nagyon ritkán szerepel az erényöv. Feldhaus szerint csak egyes nem egészen normális férjek övezték nejeiket az erényövvel, amelyet inkább csak ijesztésből tartottak a háznál. Az Ausztriában levő Kreuzenstein városban talált, uraságoktól levetett erényöv még elfogadható praktikusság szempontjából, de az a két erényöv, melyeket a bécsi és berlini muzeumban mutogatnak, nem nagyon alkalmas arra, hogy a nő erénye mellett az egészségét is megőrizze.

1532. évből fenmaradt egy rézmetszet, amely Aldegrever kezétől származik. Ezen a rézmetszeten két talpig felöltözött lovag között egy szerencsétlen nő szerepel, akin az erényövön kivül nincs egyéb. 1550-ben egy M. Schedel nevü piktor egy exlibrisre rajzolt egy erényöves hölgyet. 1889-ben Pachinger udvari tanácsos Ausztriában egy 1800-ból való ólomkoporsóra akadt, amelyben egy előkelő hölgy porai feküdtek és egy erényöv. Egy Uffenbach nevü frankfurti patricius utaztában 1709-ben Kasselben, 1710-ben pedig Oxfordban találkozott az erényövvel.

Ezeket és hasonló komoly adatokat és ujból adatokat sorol fel dr. Feldhaus a könyvében, amelyből megtudhattuk, hogy a naiv középkori férjek mi mindent próbáltak, hogy a hitvesi hüségen csorba ne essék. Jaj be jó, hogy már tul vagyunk azon a koron, amikor az erényövek divatosak voltak. Képzeljük csak el a mai szórakozott férjeket, hányszor kerülnének bajba, mert nem találnák meg nejeik erényövének kulcsát. És hányszor kerülne sor zártörésre! Ajajaj!

Esetleges kérdezősködésekre, hogy mi a cime Franciaországban az erényöv készitő gyárnak, kijelentjük, hogy cégeket elvből nem ajánlunk.

Eos

DIÁKSZEMTELENSÉGEK

Hosszu ujságirói pályámon gyakran megesett, hogy itéletet kellett mondanom a tanár és a diák afférjában. Meglehetősen kényes téma, hiszen nem minden tanár hivatott népnevelő is egyuttal; tudom, hogy sok a baj, idegektől rángatott ember a tanár is, — mégsem adtam a diáknak soha igazat. A főoka az, hogy visszagondoltam a magam diákkorára s ez éppen elég volt arra, hogy fejembe szökjön a vér. A becskereki piaristagimnázium nem vezetett följegyzéseket a stiklijeinkről, amelyek felülmultak minden más stiklit, de mai eszemmel nézve a dolgokat, én biz megbubolnám a diákot, ha azt követné el velem, amiket mi követtünk el.

Ebből a távlatból szállva vissza a multba, valahogy az a felfogás alakul ki bennem, hogy a diák Istentől elrugaszkodott lény, kegyetlenebb az önző apró gyereknél is, a tanárnak pedig sosem lehet elég jósága, türelme, megértése a számára.

Képzeljenek el egy rugdalózó csikóhoz hasonlatos kamaszt, akinek nyüg az iskolai fegyelem s a tanárban csak a vegzálóját látja. A tanár — nagy baj, ha ilyen — nem tud hozzá leszállani, nem is akar engedni az olimpusi magaslatból. Leesne az aranygyürüje, vége volna a tekintélyének. Legalább azt hiszi. Kérdések kérdése azonban, hogy miért rajongunk Linder Róbertért, Kiss Sándorért, miért nem mertünk Herr Ödön órája előtt port verni? Ezek az emberek lesétálgattak velünk az uccán, beszéltek iskolán kivüli, emberi dolgokról is. Aztán miért nem szerettük Kiszelák Ferencet, aki hatodikus korunkban is veréssel fenyegetett s a nem egészen »szobatiszta« ember tulajdonságait tárta fel előttünk órák alatt. Pedig határozottan tudós férfiu volt, de félszeg s olyan szeizmográf a diák, hogy semmi sem marad előtte titokban. Megérez mindent.

Ki figyelte már meg, hogyan »derül« az iskolában a diák? Hányféle a skálája? Kiss Sándor is mondott tréfákat, a Szeged-vidéki táj napsugara ragyogott a szavaiban s zengett az osztály a jóizü nevetéstől. Linder Róbert megjegyzései a nagystilü világfi szerkazmusát jelentették, oda voltunk érte. Aztán jön Kiszelák a tipikus tanár vicceivel, amik évről-évre visszajárnak s valahogyan azt jelentik a pedagógiában, amit a helyzetkomikus a dramaturgiában.

— Brühühü...

Valaki a hátulsó padokban megreszkiroz egy ilyen erőszakos nevetésfélét. Ugy kiérezni belőle a szánakozást, a gunyt! Merészség volt, de mindig akadt vállalkozó s főleg akadt visszhang. Mert Kiszelák vicce ugyan esetlen, de ez a muszáj-nevetés egészen mulatságos. Felharsan hát nyomban rá olyan röhögés, hogy alig tudjuk magunkat tartani.

Kiszelák csak néz, mint aki nem érti a dolgot, aztán ráfogja, hogy neki volt ekkora hatása, ugyanazért elmondja még egyszer a viccét. De mi akkor már gurulunk a derütől, mert mégis csak mulatságos, hogyan lehet ennyire bedőlni s még mulatságosabb, hogy felszabadult kedéllyel kitombolhatjuk magunkat a »brühühü«-n.

Harzer József szintén tekintély volt, bár svábos akcentussal »puta pirká«-nak nevezett mindenkit, ha nem értett annyit a fizikához, mint ő. Sosem tudta megérteni, hogy miért nem hagynak abba az emberek minden lehetetlen tudományágát a fizika kedvéért. Emlékszem egy félszeg kis civilemberkére, pápaszemet hordott és nyolc centiméter magas steklit, — mégsem nőtt meg a szemünkben. Sőt ez lett a végzete. Mihelyt ugyanis a tanár elárulta a gyöngéjét s nem csap le alkalmas módon már az első pillanatban, — elveszett.

Szemüveges, de a félszegségben szinte tökéletes volt M. F. piaristatanár is, szelid és bátortalan. Nem tudom, merre lehet, kilépett a rendből s megnősült. Mondom, félszeg volt.

A rövidlátását arra használtuk fel, hogy arcátlanul kiolvastuk a könyvből felelésnél a leckét. Harminc diák az osztályban, tiz név egy oldalon a noteszében, de mindig a legelső hármat hivta ki felelni.

— Arend, Binder, Brezowski... Gyertek ki.

Máskor azt mondja:

— Kausch, Kelemen, Kriegner.

Aztán variálta a sort az utolsó noteszoldal helyezettjeivel is:

— Rippka, Radocsay, Rozenberg.

Isten tudja, micsoda rendszer volt ebben a bogarában, de félév is elmult anélkül, hogy más felelt volna kilencükön kivül. Mulattunk rajta sokat, a kilencek dühöngtek.

Egyszer hogy jön be órára, még az asztalhoz sem jut, elkiáltom magam:

Kausch, Kelemen, Kriegner, menjetek felelni.

M. F. elmosolyodik s azt mondja:

— Hát gyertek.

Ettől kezdve sportot csináltam belőle, föltétlenül szemtelenül kiáltva három nevet, amit M. F. mindig helybenhagyott. A fiuk már rimánkodtak: ne feleltess ma bennünket, de én játszottam a zsarnokot s aki megbántott, azt bemondtam felelésre.

Egyszer azt mondja, megharagudva rám valamiért, M. F.

— Térdelj ki.

Őrült röhögés harsant fel az osztályban. Ilyent mondani, az ötödikben! Hozzá még tegezve. Ha azonban humor, legyen teljes humor, megindultam kifelé. Nem térdeltem ugyan le, inkább ültem törökösen s krétával mindenféle tréfás dolgokat rajzoltam a talpamra, ugy mutogattam az osztály felé. Rossz szemével odasanditott néhányszor M. F., de tudhatta az állandó nevetésből is, hogy itt rendkivüli események történnek. Akkorára azonban az összes krétákat a szivacsal együtt beletettem a télikabátja zsebébe.

Csak másnap reagált rá egész röviden.

— Itt maradsz hatig bezárva.

Az övé az utolsó óra, imádkozás után szedelőzködünk, én is veszem a kabátomat és megyek kifelé vele együtt, mintha a szomszédot zárta volna be, nem engem. M. F. nem szól semmit, megint eltelik egy nap s hogy a következőn is az övé az utolsó óra, azt mondja:

— Gyere velem.

Megyünk fel a rendházba, a szobája felé, követ a fél osztály, hogy mi történik.

— Le fogod ülni a büntetést a szobámban, onnan nem szökhetsz meg.

A tanár lakása mindig misztikum volt, már csak ezért is mentem, nem csupán a hecc kedvéért.

Felérkezünk, M. F. leveszi a kabátját, engem hagy állani, aztán leül egy fotelbe az asztalkája mellé, cigarettát vesz elő a dobozból és rágyujt.

Velem játszik az ördög s egészen elönt az impertinencia, kiveszek én is a skatulyából egy cigarettát. Amikor azonban a gyufa után nyulok, M. F. megelőz és meggyujt egy szálat, ugy nyujtja felém.

— Parancsoljon!

Ami ezután történt, azt sosem lehet elfelejteni. A cigaretta kiesett a kezemből, valami nagy, meleg szégyenérzet kapott a hatalmába, levágódtam az asztalra és bőgtem keservesen.

M. F. ott állt mellettem és simogatta a fejemet.

— Nyugodj meg, ne sirj. Na, hallod, legyen eszed. Látod, nem vagy te romlott, csak egy kicsit szemtelen. Én pedig gyönge, azonkivül nagyon szeretem a gyerekeket. Na, ülj fel szépen.

Ültem, de a földön és csókoltam a kezét sokáig. És azután is megcsókoltam sokszor, soha sem feledve el, milyen jót tett velem az egész életemre, mennyire sulyosabban megvert a lefőzéssel, mintha végigpálcázott volna. A pajtások nem értették meg, miért rendezek affért, ha valaki illetlenkedik M. F.-fel az osztályban, senkinek nem dicsekedtem a jelenettel, de ne haragudjatok, mai diákok, képtelen vagyok mellétek állani, ha afféretek támad a tanárotokkal. Akkor nincs igazatok, amikor van.

Torontáli

Halott rokonok

Ha megállok —
Szavak árnya hull rám
A bánat édes-rokonom
S a szivem sir és elandalog
Egy eldobott régi mosolyon.

Néha azt hiszem: nem érdemes
De aztán uj öröm-verem
Csodálatos a fájdalom arca
Az élet üzen — mély a szemem.

Ó, jó a szavakat megcsókolni
A szavak szeretője vagyok
Kényesek és bünbeesettek
— Egy szóért néha meghalok.

De mégis kegyetlen, buta gőggel
A leghübb szavakat elfelejtem
A szám már hiába hivja őket
Alusznak, mint sápadt lelkem.

Mindig ez a legfájóbb, ó ez
Ez a sok halott rokon
S a szivem sir és elandalog
Egy eldobott régi mosolyon.

KRISTÁLY ISTVÁN

A szabadkőmüvesség és az egyház

A szabadkőmüvesség története és programja — Az egyházak állásfoglalása a szabadkőmüvesség kérdésében

A szabadkőmivesség lényegét, célját, működését az emberek nagyrésze előtt még mindig a legnagyobb homály födi. A legtöbb ember csak annyit tud róla, hogy a szabdkőmivesség mögött valami titokzatosság lappang, céljai homokosak, működése titkos, tehát gyanus és a mi fő: a vallásnak és egyháznak ellensége. Csodálatos, hogy még ma is ilyen a közfelfogás. Csodálatos, hogy mennyien vannak, akik a szabadkőmiveseket gonoszlelkü, sötétszándéku bünösöknek tartják, bár semmi pozitivet nem tudnak róluk.

Rendkivül érdekes, ahogyan *Rodics* Rafael érsek, Bánát apostoli adminisztrátora nagy port felvert pásztorlevelében érinti ezt a kérdést. A nevezetes pásztorlevél, mint ismeretes, főként dr. *Várady* Imre személye és működése ellen foglalt állást és miután mindent felsorol Várady ellen, amit csak lehetséges, végül csattanónak vastag betükkel azt irja, hogy *Várady szabadkőmives.* Nem mondja el a pásztorlevél, hogy miért bün az, ha valaki szabadkőmives, hogy miben áll a szabadkőmivesség lényege, csupán mint egy bélyeget, rágeti Várady homlokára ezt a szót: *szabadkőmives.* Kevéssel utóbb pedig elmozditja tisztéből Rodics érsek a belacrkvai katholikus hitközség elnökét azzal az indokolással, hogy ő is szabadkőmives. Egy hónappal az események előtt pedig a világ szabadkőmivesei kongresszust tartottak Beogradban, amikor *Őfelsége Alekszandar király melegen üdvözölte a szabadkőmivesség Beogradba érkezett nemzetközi képviselőit.*

A szabadkőmüvesség története

Mindezek a körülmények arra késztettek, hogy foglalkozzam a szabadkőmivesség történetével, célkitüzéseivel és főképpen a különböző egyházak állásfoglalásaival ebben a kérdésben. Ily módon talán sikerül némileg eloszlatni azt a ködöt, amely a szabadkőmivesség fogalmát körülveszi.

A szabadkőmivesség történelmi adatai röviden a következők:

A szabadkőmives szövetség eredetét a 13-ik századra vezetik vissza, de csak a 18-ik század elején (1717-ben) lett azzá, ami ma is megmaradt: tisztán *szellemi és erkölcsi működést kifejtő társaság.* Ez a határkő a szabadkőmivesség történetében: az angol nagypáholy megalakulása 1717-ben. Addig a szabadkőmivesek valóban kőmivesmunkával, épitkezéssel foglalkoztak. A középkorban az épitő iparosok különös kedvezményekben és előjogokban részesültek: nem álltak a hatóságok hatalma alatt, a köztük felmerült viszályokat saját főnökeik intézték el és ezért őket *szabad kőmiveseknek* nevezték. Helyenként szövetségeket alakitottak, ahova a legényeket is felvették. A felvétel bizonyos formalitások szerinti felavatás által történt.

A kőmivestestületek vezetői eleinte papok voltak, később maguk a mesterek vezették a szövetségeket. A szövetségekben különböző szentartásokat tartottak be, amelyek azonban Németországban később elmaradtak, de annál pontosabban betartották Angliában, ahol mind több tudós és előkelő férfiu vétette fel magát a kőmivesek szövetségébe, ahol sokat tanulhattak. III. Vilmos angol király szintén szabadkőmives volt és védnöke az angliai szövetségeknek. Halála után (1702) már csak négy mühely volt Angliában, amelyek 1717-ben egy nagy páhollyá egyesültek. Az uj páholy lemondott a tényleges épitésről és csak a *szellemi épitést tüzte ki célul.*

A szabadkőmivesség ezután gyorsan terjedt mindenfelé. A 18. század közepe felé már alakultak páholyok Franciaországban, Németországban, Hollandiában, Spanyolországban és Portugáliában, Német-Svéd-Orosz-Lengyel- és Törökországban, Svájcban és Amerikában, sőt Kelet-Indiában is. Magyarországon a 18-ik században már 17 páholy működött, amelyekben a magyar fő- és köznemesség, az egyház, a tudomány és irodalom reprezentánsai foglaltak helyet. De I. Ferenc király 1794-ben beszüntette a páholyokat és csak 1848-ban a márciusi események után alakult meg az első páholy, amely »*A dicsőbb fény hajnala*« cimet viselte. 1886-ban alakult *a Magyarországi Szimbolikus Nagypáholy,* amelynek főhatósága alá *tartozott az összes magyarországi, asztrial, továbbá a Beogradban, Nisben és Zagrebban működő páholyok is.* A háboru után a magyarországi páholyok működését betiltották, székházukat lefoglalták.

A béke és szeretet birodalma

Hogy mi a célja a szabadkőmivességnek, azt az egyik *szerb nemzetiségü* szabadkőmives testvér a következőkben fejtette ki:

Nagyon igazságtalan azoknak a félrevezetett embereknek a felfogása, akik a szabadkőmivesség céljait és törekvéseit bünöseknek és gonoszoknak tekintik. Ezt a hitet szándékosan hintették el a lelkükben azok, akik nem szeretik a felvilágosodást, a haladást az emberek szabadságát és az örök emberi szolidaritást. Ezek mibennünk ellenséget látnak, mert ők azt szeretnék, ha a tömegek lelkében sötétség uralkodnék, mert igy könnyebben törődnek bele a nyomoruságba, az elnyomásba és igy könnyebben uralkodhatnak fölöttük.

A mi törekvésünk az, hogy megteremtsük a szabadság, a béke, az erkölcsiség és a szeretet birodalmát. Mi azt a kort akarjuk minél hamarább elérni, amikor *minden ember, bármilyen vallás szabályai szerint imádja istenét, bármilyen is az anyanyelve, akármelyik országnak polgára, bármilyen legyen is politikai meggyőződése, testvérének tekintse minden embertársát.*

A szabadkőmüvesség és hazafiság

— A szabadkőmivesség *nem avatkozik bele vallási, állami, nemzetiségi problémákért folyó harcba,* mert az a meggyőződésünk, hogy az egyház, a nemzetiség, a haza olyan társadalmi formák, amelyek egyesitik az emberek egy-egy nagyobb csoportját, de elkülönitik és elidegenitik az emberiség más csoportjától, sőt sokszor szembeállitják azokat egymással. Az ilyen szembeállitás pedig többnyire szenvedélyes gyülöletet kelt. Mi egy olyan általános, egyetemes társadalmi formát keresünk, amely magába foglalja minden egyház, minden nemzetiség, minden haza és minden politikai meggyőződés hiveit és *azt tanitja, hogy minden ember egyenlő és egymást szeretve, egymást támogatva kell az erkölcsi tökéletesedésre törekednünk.* Ilyen módon lehet a társadalmi ellentéteket kiegyenliteni. A szabadkőmivesség erre tanitja minden egyes tagját, akik pedig ezeket az eszméket békésen terjesztik az emberiség között az egész világon.

— Sokat vetik a szemünkre hogy titokban működünk. *Pedig ez nem igaz.* **a szabadkőmivesség nem titkos társaság csak zárt szervezet.** Titkaink nincsenek, csak azokat a jeleket, amelyekről az egész világ szabadkőmüvesei megismerik egymást és a felavatás szertartását tartjuk titokban. Ezzel szemben *miniszterileg jóváhagyott alapszabályaink vannak,* amelyeket bárki megszerezhet, azonkivül nyilvános a szabadkőmivesség története, alapelvei, törvényei, szervezete és minden működése. Azt, hogy valaki szabadkőmives, nem tartozik senki eltitkolni, teljesen tőle függ, hogy nyilvánosságra akarja-e hozni. Azonkivül könyvek jelentek meg, amelyek a szabadkőmivesség működését részletesen ismertetik.

Ezeket mondotta el a szabadkőmivesség programjáról és működéséről. Ez mind szép, jó és nemes. De akkor vajjon mért haragszanak rá annyira az egyházak? Elhatároztam, hogy felkeresem az összes egyházak becskereki papjait és megkérdezem, mi az egyházak állásfoglalása a szabadkőmivesség kérdésében. Először

dr. Kovács István pápai prelátust

a nagytekintélyü és nagytehetségü becskereki katholikus plébánost kerestem föl ezzel a kérdéssel. Kovács prelátus az ő ismert lekötelező és szeretetreméltó előzékenységével fogadott és a szabadkőmivességről a következőket mondotta:

— Mikor a 13. században a szabadkőmivesek szervezete megalakult, már az akkori pápa megtiltotta a katolikusságnak, hogy a szövetségbe belépjenek. Azóta több pápa is megujitotta ezt a tiltó rendelkezést. A pápai rendelkezés pedig olyan parancs, amelyet a világ minden katolikusának engedelmesen be kell tartani. A pápa, a római katolikus egyház feje, joggal megkivánhatja hiveitől, hogy ezt a tilalmat vita nélkül tiszteletben tartsák. *A feltétlen engedelmességben van a mi egyházunk ereje és fennállásának örök biztositéka.*

— Tudvalévő — jegyeztem meg — hogy mégis jelentékeny számmal vannak katolikusok a szabadkőmüvesek szervezetében. Mi történik ezekkel az engedetlenekkel?

— Akik a pápa parancsának nem engedelmeskednek, azok az egyház kebeléből kiközösittetnek — felelte dr. Kovács prelátus.

— Tehát ha egy szabadkőmüves katolikus meghal, nem részesülhet egyházi temetésben? Vagy ha megnősül, nem esketik meg az egyházi szertartás szerint?

— Tulajdonképpen ez volna a kiközösités konzekvenciája, de ezt nem szokták szigoruan betartani. *A mi egyházunk nem kegyetlen, inkább engedékeny és megbocsátó.* A szabadkőmüvesség kötelékébe belépett katolikusok ellen sem járunk el szigoruan, csak néha, itt-ott, ha a viszonyok a szigoru fellépést megkövetelik.

— De vajjon miért tiltják meg a belépést a szabadkőmüves páholyokba? Olyan káros az ő működésük a hivők lelkére?

— Én az ő működésüket, programjukat, céljukat nem ismerem. Nem volt rá szükségem, hogy ezeket tanulmányozzam. De ha Őszentsége a pápa ezt igy rendelte el, akkor ez igy is van jól és helyesen és minden jó katolikus is bizonyára hasonlóan gondolkozik. Persze vannak olyanok is, akik másként gondolják — mondotta végül mély sóhajtással...

Beszélgettem a szabadkőmüvesség kérdéséről

Sztajics Száva pravoszláv esperesel,

a kikindai püspöki konzisztórium jogi tanácsadójával és Szerb Elemér község népszerü és nagytekintélyü plébánosával, aki kérdéseimre a következőket mondotta:

— *A mi egyházunk a szabadkőmivességet nem tekinti ellenségének,* soha sem tekintette annak és ezért nem is foglalt sohasem állást ellene. Több pravoszláv püspök volt tagja a szabadkőmüves páholyoknak, még pedig nem titokban, hanem egészen nyiltan és soha az egyház kilépésre fel nem szólitotta őket, vagy szemrehányást nem tett nekik. Ott van például *Sztradimirovics* metropolita, aki hosszu éveken át tagja volt az oszijeki szabadkőmüves páholynak, anélkül, hogy egyházi oldalról bármiféle hátránya származott volna belőle.

— A pravoszláv egyház tehát teljesen közömbös a szabadkőmüvesség kérdésében, ámbár a legutóbb Beogradban megtartott nemzetközi szabadkőmüves kongresszus alkalmából a mi lapjaink meglehetős ellenséges hangnemben irtak a szabadkőmüvességről. De ez nem az egyház hivatalos álláspontja. A mi álláspontunk az, hogy egyházunkat sem a szabadkőmüvesektől, sem másoktól nem kell félteni, mert a pravoszláv egyházat az Isten alkotta meg és az Isten meg is fogja védeni minden támadás ellen.

...Hogy a református egyház álláspontját megismerhessem, felkerestem

Szabó Zoltán ref. plebánost,

a népszerü és kedves modern fiatal református magyar papot, aki a kérdésre rövidesen válaszolt:

— A református egyház főpapjai majdnem teljes számban tagjai voltak mindig a szabadkőmüves páholyoknak. Ebből a tényből világosan következik egyházunk álláspontja a szabadkőmüvesség kérdésében. A szabadkőmüvesség működése semmit sem árthat az egyháznak és a vallásnak. A szabadkőmüvesség céljai nemesek és igazak, abban egyházunk püspökei is közreműködhetnek. Ez azonban csak következtetés, mert az egyház hivatalosan ilyen határozatot nem hozott, egyáltalában nem foglalt állást ebben a kérdésben, mert arra nem volt semmi szükség.

Felkerestem végül

Dr. Niedermann Mórt,

a becskereki zsidó hitközség tudós és szentéletü főrabbiját, akinek nagy tudása, mény vallásossága és nemes szive messze földön ismeretes a zsidóság körében. Niedermann főrabbi a szabadkőmüvességről a következő érdekes kijelentéseket tette:

— Tudvalévő, hogy *a zsidóság számarányához képest igen nagy számban van képviselve a szabadkőmüves páholyokban.* Ennek az a magyarázata, hogy a zsidó lélek tele van idealizmussal, békevágygyal, embertársai iránti szeretettel, a szabadkőmüvességtől pedig ezeknek az érzéseknek megfelelő működést remél: a világbékére, a népek testvériségére, az egyetemes emberi szolidaritásra való törekvést.

— Amennyiben azonban *a zsidóság azt tapasztalná, hogy a szabadkőmüvesség a világ népeit egyesitő nagy eszmék megvalósitása helyett olyan működést fejtene ki, amelynek célja valamely egyház papságának hatalmát meggyöngiteni, akkor a zsidóság elfordulna a szabadkőmüvességtől,* mert az ilyen harcnak minden ódiuma a zsidóságra hullna. A zsidóság a saját jól felfogott érdekében nem állhat egy olyan mozgalom mellé, amely akár a saját, akár egy más vallás papsága ellen irányul.

— Rodics érsek ur egyházfői jogánál fogva megtilthatja minden hivőjének, hogy ebben a mozgalomban részt vegyen, hiszen arra pápai rendelet is van.

*

Az egyházak tehát — a katholikus egyház kivételével — békességben megtürik a szabadkőmüvességet. Mindamellett igen sok katholikus egyházi főméltóság tartozott mindig a szabadkőmüvesség kötelékébe. Azonkivül számos uralkodó — köztük katholikus is — miniszter és más főhivatalnok, magasrangu katonatiszt, arisztokrata és pénzfejedelem tartozik közéjük, ami feltétlen hatalmat jelent. Azonban arra még soha sem volt bizonyiték, hogy a szabadkőmüvesek ezzel a rendkivül nagy hatalommal bármikor is a legcsekélyebb mértékben visszaéltek volna.

Dr. Hesslein József

Gazdák figyelmébe!

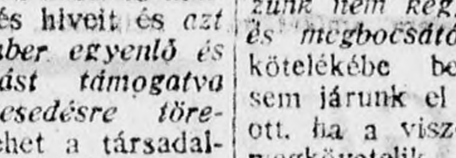

»KPN négylyuku

kukoricamorzsolókat

benzinmotorral, vagy anélkül és közönséges egylyuku

kukoricamorzsolókat

gyárt elsőrangu kivitelben

11279

bámulatos olcsó árak mellett

Osijeki vasöntőde és gépgyár R. T. Osijeken.

Feltétlenül kérjen rögtön árajánlatot!

SOMBOR

HOTEL SLOBODA

SOMBOR

*

A Vajdaság legmodernabb és legnagyobb szállodája

70

kényelmes, ragyogóan tiszta szobával. Hideg-, melegviz, fürdők

Az étteremben

kitünő meleg és hideg konyha és tiszlán kezelt italok.

*

Két kávéház!

Minden csütörtökön, szombaton és vasárnap

Jazz band - Shimmyverseny

11607

A hét többi napjain kitünő cigányzene. Minden délelőtt külön helyiségben speciális villásreggeli (dining room) 4 din.

Zadružna Gospodarska Banka D. D.

fiókja Sombor

FOGLALKOZIK

mindennemü bankügyletekkel, amelyeket a legkedvezőbb feltételek mellett lebonyolit.

Alaptőke és tartalék: 15.000.000 dinár

Betétek: 185.000.000 dináron felül

Központ: LJUBLJANA

Fiókok:

SOMBOR, NOVISAD, MARIBOR, SPLIT, SARAJEVO, SIBENIK, DJAKOVO, CELJE.

Kirendeltség: BLED

VULKAN GARAGE

SOMBOR

TELEFON
249

11738

Állandóan szállithat raktárról vagy megrendelés szerint

teher, autóbusz, tűzifecskendő és személykarosszériákat

alvázakra

Költségvetést és árajánlatot díjmentesen adunk

„EXPORT“

GABONAKERESKEDELMI R. T.

SOMBOR

11549

SOMBOR

SZTÓROK
SZŐNYEGEK
MOSÓROZSOK

A. EHRENFREUND
KÉZIMUNKAÜZLET, SOMBOR
11740

CSIPKÉK
FEHÉRNEMŰ
Mindennemű kelékek

Telefonszám: 177.
11537

Aleksander Haas
a sombori mezőgazdasági tőzsde
hites ügynöke

Sürgönycim: Halex.

KÁRLO PERLES
kolonialna agentura, Sombor
Sürgönycim: Karlo Perles
Postafiók 10. Alapitva 1922

Ajánlom a tisztelt vevőkörömnek az alant részletezett képviseleti gyáraim gyártmányait:

„ARKO" szesz, likőr, élesztő és vashordógyár Zagreb
„ZLATOROG" szappan és glyceringyár, Maribor
„ORIENT" papirzsákgyár Bezdán
„HIGIEA" parafadugógyár Zagreb
„GINGOLD" halkonzervgyár Subotica
„DÉNES" paprikafeldolgozó telepe Horgos
„SLOGA" cukorka és csokoládé gyár Novi Sad
„NEDELO" huskonzerv és prágai sonka Sl. Požega
„RADIČ" sajt és vaj gyár Beli-Manastir
„SIZ" svájci ementhaler „TIGER" Zagreb.

Saját érdekében áll, ha tőlem kér árajánlatot!
11132

„MARE"
KIVITELI ÉS BEHOZATALI R. T.
SOMBOR

TELEFON: 239. TELEFON: 240.

VESZ és ELAD MINDENNEMŰ
GABONÁT és ŐRLEMÉNYT

TÁVIRATCIM:
„MARE"

11729

EN GROS EN DETAIL

MAKSO ŠALGO FILIJALA
azelőtt: GOMBOS LAJOS
Sombor, Hupiac, a Sloboda szálloval szemben
TELEFON 19 SZÁM.

Kender-, len- és jutaáruk, zsákok, legjobb minőségű **vizmentes ponyvák**, gumikabátok, (esőköpenyek) **kárpitoskellékek**, afrik, lószőr, matrac és roletta gradlik, kender és jutakoc, kender és jutaguttnik.

Spárga- és kötéláru, uti- és lótakarók

Szabókellékek, watiervászon, sleifleinen, kanavász stb., stb.

LINOLEUM A LEGOLCSÓBB ÁRBAN

Törülközők, lepedővásznak, kenyér- és törlőruhák, viaszkosvászon abroszok és meteráru gyári árban.

11734

Resch és Aczél
Telefon 107 Sombor Telefon 107

Tüzifa
Szén
Koksz

bel- és külföldi, nagyban és kicsinyben

11736

BUTOR

ALAPITVA 1892 TELEFON 50 SZ.

Kizárólag helyi elsőrendű iparosok készitménye
HÁLÓ-, EBÉDLŐ-, URISZOBA-, KONYHA-, RODABERENDEZÉSEK, GYERMEKÁGYAK, GYERMEKKOCSIK STB.

TÉNYLEG MÉLYEN LESZÁLLITOTT ÁRAINAK A LEGEGYSZERŰBBTŐL A LEGFINOMABB KIVITELIG RÉSZLETFIZETÉSRE IS KAPHATÓ A

SOMBORI BUTORIPARI ÁRUCSARNOK
SZÖVETKEZETNÉL, SOMBOR

Vidékre ingyen csomagolás!

11735

CZEISEL JÓZSEF
kutfurási vállalat, autó-, motor- és gépjavitó műhelye
Svetozar Miletić ul. 36. SOMBOR Telefonszám 1-36.

11538

LEVÁLAL
a legszolidabb árak mellett mély- és artézi kutak furását, gázkutatásokat. Autójavitásokat, autogén hegesztést. Mindennemű motorok, mezőgazdasági gépek javitását.
Vizvezetékek szerelését, fürdő zoba és „Narag" melegvizfütések berendezését.
Különféle szivattyuk készitését és szállitását.
Különféle vizzoványtató telepek letesitését.

BEOGRAD
Cara Lazara ulica 11
TELEFON 32-44

RELAIS
VILLAMOSÁGI GYÁR R. T.

NOVI SAD
Kr. Aleksandra ul. 17
TELEFON 4-87

Malmosok! Gépüzemtulajdonosok! Községek!

Bátorkodunk b. figyelmüket felhivni, hogy rövid idő alatt egész sor malom- és egyéb üzemet kiválóan jövedelmező

VILLANYTELEPEKKÉ

bővitettünk ki. Igen kényelmes fizetési feltételeink lehetővé teszik minden hajtóerővel rendelkező malom vagy más üzemnek az egész község, sőt esetleg a környező községek villamosárammal való ellátására alkalmas teleppé való átalakitását, miáltal az üzem jövedelmezőség szempontjából a legteljesebb mértékben kihasználhatóvá lesz. — Tervezünk és épitünk azonkivül teljesen önálló villanytelepet is. — Ne mulasszák el tehát a kinálkozó előnyös alkalmat, kövessék tanácsunkat és használják ki azt! Forduljanak mielőbb novisadi müszaki irodánkhoz, amely ugy árajánlatokkal és költségvetésekkel, mint tapasztalt szakembereink előnyös és praktikus tanácsaival ingyen áll az érdeklődők rendelkezésére.

Villamos főző-és fütőtesteink, vasalóink, pompás csilláraink

kiválóan alkalmas ajándéktárgyak! Óriási raktár az összes szakmába vágó cikkekben!

Versenyen kivüli árak! 11785 **Gyors és pontos kiszolgálás!**

KŐRÖSI GÉZA
בשר szalámikészitő és füstölthusáruk feldolgozó telepe
a helybeli főt. rabbiság felügyelete alatt
SUBOTICA
Telep és expedició: Save Tekelje ulica (Hala-ut) 2. szám
Iroda és detail eladás: Rudić ulica 4. szám — Telefonszám: 513

Készit: **I-a szalámit, tormásvirslit, kolbászt, finom felvágottakat** továbbá mindennemü **füstölt-, marha- és libahust.**

LIBAZSIR ELADÁS.

Kereskedőknek árengedmény.
Vidéki megrendeléseket azonnal továbbitunk.
11573

11569

PÉNZT, vagyont, szerencsét KINÁLOK ÖNNEK

még 15 napig

ne mulassza el a szerencsés pillanatot, vegyen osztálysorsjegyet

Schöffer Hugó
bankháza, Sombor
Telefon 1-77

Első huzás január 11. és 12.-én

SAVA

KIVITELI ÉS BEHOZATALI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG SOMBORI FIÓK-INTÉZETE

Sürgönycim: Kelemen Sombor :: Telefonszám 134

Képviseli: Kelemen József

Vesz mindennemü gabonát, őrleményt, magvakat

Kár ezen vitatkozni!

Szaladjon és vegyen!

Bérmily hihetetlen, de tény az, hogy
Wagner Béla órás és ékszerésznél, Sombor
egy arany karkötőóra csak 300 din., 1 brilliánsgyürü csak 400 din., 1 valódi kinaezüst likőrös készlet csak 150 din., 1 aranygyürü csak 50 din.
Ne mulassza el az alkalmat és győződjön meg személyesen!

11604

Pénztárak eladása és vétele!

Figyelem! Biztosítsa pénzét!

Figyelem! Biztosítsa értékeit!

Az összes bel- és külföldi pénztárak és pénzszekrények gyári vezérképviselete.
Viszonteladók eredeti árak mellett, előnyös fizetési feltételeket élveznek. — Tessék árajánlatot kérni! —
Használt pénzszekrényeket és amerikai rendszerű pénztárakat bizományi eladás a átveszek.

MAVRO WEINMANN keresk. és bizományi ügynökség
Subotica, Štrosmajerova ul. 22. — Telefon 386.

Olcsó tüzifa

a bradinai és sretniai uradalomból száraz, tuskómentes I-a bükkhasábfa, bármely bácskai állomásra 10.000 kg-ként 3000 dinár, bármely bánáti állomásra Sentától a vasuti fuvar megtérítéssel, azonnal szállit:

Spitzer Herman
Sombor, Florián u. 3.
11442

Zongorák Pianinók a világ legjobb márkái. Hosszu lejáratu részletfizetésre a legnagyobb raktár az országban

KAIN
hangszerkészitő Subotica, Városháza épület.

Karácsonyi olcsóságok!

Ezek a MODELLJEIM!

Beck Jenő
kötött- és szövöttárugyára
SUBOTICA
Pašićeva ulica 10.

8286
Révai Adolf Subotica
Sokolska ulica 2. (volt Gombkötő-ucca, Kunetz-féle ház). Telefon 551
Ajánl:
Szavatolt kőmentes **épitőmeszet**, elsőrendü fehér darabos **meszet**, beocini portland **cementet**, elismert kitünő minőségü tešlici
RETORTA FASZENET
pécs-szabolcsi kétszer mosott
KOVÁCSSZENET

Használt, jókarban levő
hintó
ELADÓ
Cim a kiadóban.
11773

SZENTI ÉS VIRÁG SUBOTICA

ÉPÜLET- MÜBUTOR-ASZTALOSÁRUGYÁR

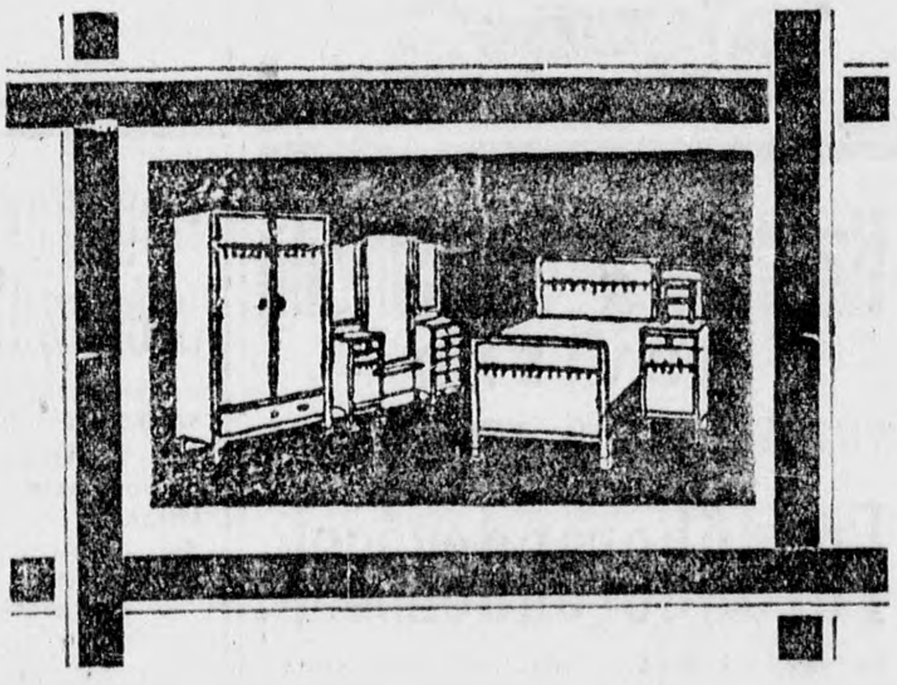

11782

Készitenek: mübutort, épület, portál, parkett, üzletberendezést, stb.

Telefonszám: 383.

Árajánlatot dijmentesen küldünk bárhová!

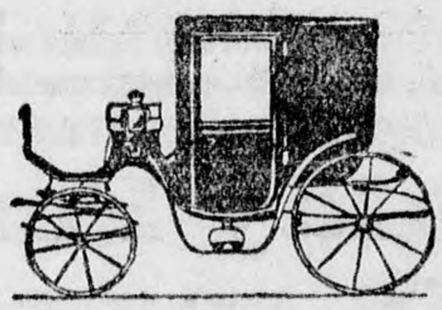

Elsőrendü munkájáért több kiállitáson kitüntetve

ERDEI BÁLINT

AUTÓKAROSSZÉRIA- ÉS KOCSIGYÁR

SUBOTICA

CARA LAZARA UL. 19

Autó- és kocsigyártásban előforduló összes munkákat gyorsan és pontosan készíti

Állandó nagy raktár

mindenféle ruganyos kocsikból és autóbuszkarosszériákból!!!

Elsőrendü munkájáért több kiállitáson kitüntetve

11781

A XIII. állami osztálysorsjáték

I. oszt. huzása: 1927. január 11-én

1/1 sorsjegy Din. 100.—

1/2 sorsjegy Din. 50.— 1/4 sorsjegy Din. 25.—

!

Ne mulassza el a kitűnő alkalmat és siessen sorsjegyét

SZELES bankházban, Sombor

beszerezni, ahol csupa nyerő számot vásárolhat.

A következő öt hónap alatt 82 millió dinár kerül kisorsolásra

11737

Cipészek figyelmébe!

Elsőrendü kivitelben

speciális felsőrész készitás

a legujabb divat után mindenféle fazonban legolcsóbban

RÓKA ISTVÁN

cipőfelsőrész készitő

SUBOTICA, Zrinjski trg 16. (az udvarban.)

7344

VEZÉRKÉPVISELET ÉS GYÁRI LERAKAT

furnier, egyvezett lemez és asztalos cikkekben

KARBIENER TH. és FIAI

okleveles faiparosok

BUTORGYÁR ÉPÜLETASZTALOS BUTOREXPORT

NOVISAD, ŽELJEZNIČKA ULICA 86.

11800

Dragoljub Milojković és Társai bőrgyára

Telefon: 2-50. Subotica Telefon: 2-50.

Raktár: Zmaj Jovan ul. 1. Konto: Narodna Banka Subotica

Poštatakarékpénztári folyószámla: 46.635.

Kidolgoz:

Mindennemü bárány és birkabőröket, brezovai tót szattyánt, szürke és fekete chevreauxt, ló chevreauxt, brandsohlt

11793

Modern lakást

keresek a központban bérbe vagy örök áron. Címeket a kiadóba kérek „Földszintes" jeligére. 1064

Legolcsóbb bevásárlási forrás

Üveg- és porcellánáruban

Vogel Henrik

NOVISAD, Jevrejska ul. 8.

11491

Ha kedvező kölcsönre van szüksége, forduljon bizalommal Biro „Fortuná"-hoz Novisad, Kr. Petra ulica 11

1139

Rádió! Nagy választék Rádió!

8 lámpás készülékekben

valamint az összes tartozékokban amatőrök részére az összes alkatrészekben legjutányosabb beszerzési forrás.

11749

KRAUSZ MIKLÓS

villanyfelszerelési cikkek kereskedése

NOVISAD Jevrejska ul. 18

PANČEVO Vojv. Bojovića ul. 1

Kutfurási vállalat

20 évi gyakorlattal biró kutfuró-mester vezetése alatt

kutfurást és tisztitást vállal

ugy helyben, mint vidéken

Lónárt Lajos lakatos és vizvezetékszerelő

Szabotica, Strossmajerova ul. 20. Huspiac.

11456

ECKSTEIN SIMON

TELEFON 285 NOVISAD TELEFON 285

Szilva és törköly nagyfőzde

Likőr- cognac- és rumgyár

Bornagykereskedő

11748

E.őnyomdát 10374

legujabb rajzokkal fölszerelve

olcsón szállit

Bleier Márk

I. Jugosl. Előnyomda Berendezési Gyára

— SENTA —

Cipészek figyelmébe!

Speciális felsőrész készités mindenféle fazon szerint legocsóbban és legmodernebb kivitelben

Róka István 7344

cipőfelsőrészkészitő, Subotica, Zrinjski trg 16. (az udvarban)

Háziasszonyok figyelmébe!

Olcsóbb, mint bárhol Sphinx I-a koral és öntött

VASEDÉNYEK

kefék, sziták, piaci utazó és papir

KOSARAK

virág és kézimunka állványok

METEOR-KÁLYHÁK

tüzhelyek és kályhatálcák

LÁBTÖRLŐK

nagy vá asztékban

Ehrenfreund Géza

háztartási és konyhafelszerelési üzletében, Rudić ul. 1

Autógarázs és finom mechanikai gépmühely

Szalay Ferenc Sombor.

Autók szakszerü javitását vállalom. **Autóalkatrészek** raktáron. **Irógépek,** National-kassa, **varrógépek,** valamint ezek alkatrészei raktáron. Ugyanezen gépek évi karbantartását garanciával vállalom.

Gumi vulkanizálás és heggesztés.

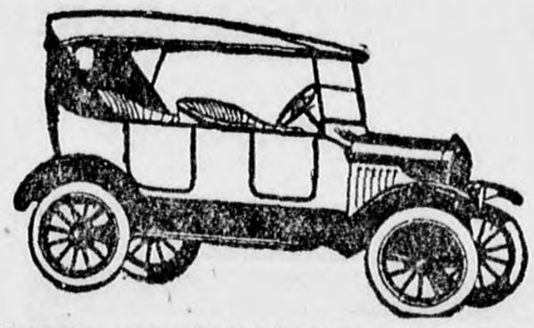

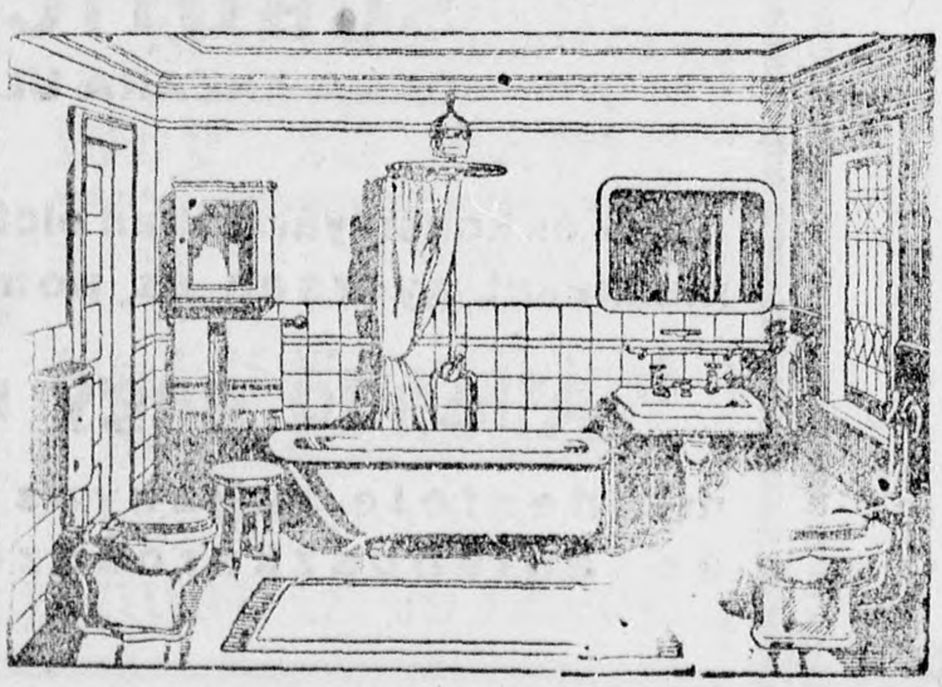

Handler & Grossmann

NOVISAD

FUTOŠKI PUT 9. TELEFON 434.

Fürdőberendezések,

csövek, légszesz-, viz- és gőzvezetéki felszerelések, szerszámok és müszaki cikkek raktára.

Szolid árak. Megbizható kiszolgálás.

11786 **KÉRJEN ÁRAJÁNLATOT!**

ABLAKÜVEG

minden méretben legelőnyösebb áron

Drag. Obradović

gyári lerakata Beograd Kr. Milana 31. (Uroševa Pivnica)

Telefon 31—96. 9652

Lakodalmas torták

50 dinártól kezdve, cukrászsütemény 2 dinár

Jancsek cukrásznál

Preradovićeva 8.

10088

Leggyorsabb szénszállitás

a mai szénkrizisben, ha szenet Vrdnikről rendel.

Árak:

darabos szén	3600·—
kocka „	3400·—
dió „	2500·—
apró prima	1800·—
„ szekunda	1500·—

franko Vrdnik.

Rudarsko Trgovačko Društvo Ruma

Telefon 21.

Távirat: Rudarsko Ruma.

11453

11693

Karácsonyi és ujévi ajándékok

arany- és ezüst órák, ékszerek, ezüst és china-ezüst disztárgyak, evőeszközök a legjobb kiviteiben és a legszolidabb árakon kapható

Keszler Dezső ékszerész és órás Sombor, Kr. Aleksandra.

A cseka halálpincéjétől — a kényszermunkatáborig

(Szemelvények a naplómból)

Irta: Gróh Imre

— Befejező közlemény —

Bucsuznak a halálraitéltek — Tömeges kivégzések — Hálószoba az asztal tetején — Tyurmából a kényszermunkatáborba

E pillanatban csatlakozott hozzám Zseleznikov tanító. Az egyik tanítványom, akinek a házában német órákat adtam.

Szótlanul mentünk egymás mellett. Egyszer csak az egyik folyosó ablakból *egy összehajtogatott papirdarabka repült a ládbainkhoz.* Zseleznikov lehajolt, felvette és kibontotta. Néhány sor volt rá irva oroszul. Elolvastuk. Egy másik szerencsétlen embernek a bucsuja. *Üzenetet küld a feleségének, hogy az éjjel a cseka pincéjében agyonlövik.*

Október 13-án ujabb hatvan embert lőttek agyon. Ezen a napon került a tyurmába az én két fogolytársam is, az a százados és főhadnagy, akikkel együtt tartóztattak le augusztus 15-én. Eddig ültek a csekán.

A II. emelet hatos cellájában október 6-ikáig ültem. Október 6-án egy katona lépett a cellába és a nevemet szólította. Szedjem össze minden holmimat és készüljek.

Izgatottságom tetőpontra hágott. Nem tudtam, mit akarnak velem. Lehet, hogy szabadlábra helyeznek, talán egy másik cellába kisérnek, de lehet az is, hogy a kényszermunkatáborba visznek, vagy — a halálpincébe.

A földszintre vezettek. Ugyanabba a cellába, aol az első nap ültem. Amint az ajtón belépek, valaki rám kiált:

— *»Good day — Mister Grob!«*

Az angol tüzérkapitány volt. Egy-két héttel utánam ő is a tyurmába került.

Nagyon megörültünk egymásnak. Meghivott, hogy legyek a szomszédja. A cella zsufolva van, még a priccsek alatt is fekszenek. Ő is az asztal tetején kapott már csak helyet. Ezt megosztja velem.

Megköszöntem és a felajánlott helyet elfogadtam. Igy feküdtünk egy pár napig. Ekkor az angolt elvitték innen. Egy másik cellába. Hogy hova került azután s mi lett vele, nem tudom. Többet nem találkoztunk.

A helyét az asztalon egy *Schachmator* nevü orosz paraszt foglalta el. Egész fogságom alatt — *pedig nyolcvannyolc napot ültem* — ez az ember volt a legkellemetlenebb szomszédom. Alig fértünk el egymás mellett a keskeny asztalon. Egész éjjel rugdosott és az orrom alá fujta a mahorka füstjét. Egyik mahorkát a másik után szivta. Különben sem vagyok dohányos és nem igen állom a dohányfüstöt. Még kevésbé a mahorkáét. Majd megfulladtam, annyira köhögtem tőle.

Igy teltek napjaim október 12-éig.

Október 12-én délfelé egy csinovnik jött a cellánkba. Neveket olvasott fel egy, a kezében tartott névjegyzékből. Többek között az én nevemet is. Egyben tudomásunkra hozta azt is, hogy *kényszermunkára* lettünk elitélve, amiért másnap, október 13-án át fognak bennünket kisérni a Vojenni Gorodokba, a kényszermunkatáborba.

Megmondta azt is, hogy ki hány évet kapott. Felolvasta az én büntetésemet is. *Én a polgárháboru végéig tartó kényszermunkára lettem itélve.* Az *»indokolás«* rovatban a nevem mellett csak ennyi állt: *»azért, mert magyar tiszt.«* Ennyi volt az egész indokolás.*)

Még az nap este felvittek a második emeletre. Oda, ahol eddig ültem. Csak más cellába. Itt koncentrálták mindazokat, akiket másnap a kényszermunkatáborba kellett átkisérni.

Innen másnap, október 13-án, levezettek bennünket a tyurma-irodába. Negyvenhárman voltunk összesen, 42 férfi és egy nő. Az egyik fehértisztnek a felesége. A büntetések időtartama 5 és 8 év között váltakozott. Egyedül engem ítéltek el a polgárháboru végéig tartó kényszermunkára. Eddig szólt a többi magyar tisztnek a büntetése is, akik már a kényszermunkatáborban ültek. Csakhogy ők simábban kerültek oda, mint én. Őket mindjárt oda vitték, s nem járatták velük a »halálpince« és a tyurma kálváriáját végéig. Hogy nekünk, nekem és társamnak, *Brandsetter Ferenc századosnak* és *Szemere Zoltán főhadnagynak* miért kellett ezeket a poklokat előbb végig szenvednünk, ki tudna erre válaszolni.

A tyurma irodában délután négy óráig várakoztunk. Ez alatt az idő alatt megirták az okmányainkat. Amikor ezek elkészültek, az udvarra vezettek bennünket és átadtak az őrségnek azzal az utasitással, hogy mind a negyvenhármunkat a Vojenni Gorodokba kisérjenek, a kényszermunkatáborba.

Az ut a Vojenni Gorodokig hét-nyolc kilométer lehetett. Máskor ennyi utat játszva megtettünk. Most alig tudtunk elmenni odáig. Annyira ki voltunk éhezve, annyira le voltunk gyengülve, hogy állni alig tudtunk. Az őrség kénytelen volt minden kilométer után megállni velünk, hogy pihenhessünk. Most látszott csak, mennyire leszedett mindannyiunkat a lábunkról a börtön.

Sötét este volt már, amikor a Vojenni Gorodokba megérkeztünk. Lehetett tizenyolc, mikor odaértünk. Az őrség az iroda elé kisért bennünket, hogy ott a dezsurnaak átadjon.

A dezsurni átvette az okmányokat és ellenőrizte a neveket. Minden név után felolvasta azt is, hogy ki hány évre lett elitélve. Amikor az én nevemhez ért, — a büntetés időtartamát nem emlitette — Előléptem tehát és megkérdeztem, hogy *én* hány évet kaptam. Oroszul szólitottam meg, ő németül felelt. Az ő rossz kiejtésével *ennyit mondott csak:*

— *»Sie können noch recht lang sitzen.«*

Ezután a dezsurni elrendelte, hogy ki melyik barakban jelentkezzék. Engemet a 43-as számuba utasitott. Itt ült a többi magyar tiszt is, akik tusz gyanánt voltak kiszemelve. Igy kerultem én is a tuszok közé.

*

Hosszu, nehéz két hónap volt az, a mit a cseka pincéjében és tyurmában kellett elszenvednem. A kényszermunkatáborban sem voltak épen a legrózsásabbak a kilátásaim. S azért mégis örültem, amikor már idejutottam. Itt legalább nem egyedül voltam. A társaim is velem voltak. Mégis csak könnyebb volt velük együtt lenni, velük együtt szenvedni.

Vége.

*) 1921-ben Lenin hivatalosan bejelentette a polgárháboru végét. Sok orosz elitélt amnesztiát kapott. Csak a mi büntetésünket emelték fel. A magyar tisztekét. Megtoldották *még öt esztendei* kényszermunkával. Igazán szerencse volt, hogy 1922. julius havában kicseréltek bennünket. Különben még most is ülhetnénk.

A magyarországi szerb nemzetiségi párt küzdelme egy magyar választáson

Hogyan született meg a nagykikindai program? — Harc a kormánypártiak, a mérsékeltek és a passzivisták között

Szerbek részvétele az 1884-es magyar választásokon

A magyarországi szerb nemzetiségi párt 1884-ben teljes erejével, nagy felkészültséggel vett részt az országgyülési választásokon.

A választási mozgalmat a szerb nemzetiségi párt vezető lapja, az ujvidéki *»Zasztava«* egy vezércikke vezette be, amelyben Tisza Kálmán miniszterelnök politikájának kemény ostorozása után a következőket irja: »Az a kérdés, milyen álláspontot fogunk az uj választásoknál mi szerbek elfoglalni? Vajjon a választási mozgalmakban részt akarunk-e venni s ha igen, *milyen* eszközökhöz fogunk nyulni s mihez fogjuk magunkat tartani? Erre a kérdésre csak egy nagy nemzeti szerb konferencia adhat feleletet. Kétséget nem szenved, hogy a politikai védelem igen nehéz munka s különösen reánk szerbekre nézve a mai helyzetben kétszeresen nehéz. Meleg szív és higgadt gondolkozás kell ehhez, kitartás, nagy áldozatkészség és türelem. Ahol ezek hiányzanak, ott eredmény nem lehet. De megtörténhetik az is, hogy mindezekkel rendelkezünk és az eredmény mégis kétséges, sőt évtizedek és egész generációk mulnak el, mig az elvetett mag gyümölcsöt hoz. Ez azonban minden politikai dolognál megtörténhet és ebben fekszik a nehézség. Nálunk szerbeknél a mi álapotaink közepette ez a nehézség még nagyobb. *Számra nézve kevesen vagyunk, anyagilag ugyszólván tönkretéve, igazságtalanságok által az ellenzékhez vagyunk kénytelenek szitni. Községekben, ahol többségben vagyunk, a választási névjegyzékkel kisebbséget alkotnak belőlünk, izgatóknak neveznek bennünket azért, mert nem engedjük azt, ami a miénk.«*

»És hogy a mérték teljes legyen, még szülötteink is ellenünk lépnek fel: csodák csodája, hogy még ennyire is tartjuk magunkat. Ezt bizonyitják ama jelek, amelyeket népünk a választási mozgalmakban kezd elárulni. Az a hir kering, hogy az idegen befolyás népünkben kezd zavart előidézni s választóinkat saját *részükre* csalogatják, igérvén ezeknek eget-földet. Ennek következtében a fiatal nemzedék az idősebbektől tanácsot kér: *ily körülmények között mit tegyen.«*

»E kérdésre fog feleletet adni a *nagy nemzeti gyülés*, amelyet szükséges volna mielőbb összehivni, hogy a nemzeti gyülés *véget vessen minden zavaros tájékozatlanságnak.* Kétséget nem szenved, hogy vezető férfiaink erről már tanácskoztak, mi csak kifejezést adunk annak, hogy ez a választók többségének is forró óhaja.«

»Ki fogja összehivni a gyülést, arról kétség nem lehet, erre hivatva vannak ismeretes és elismert vezérférfiaink. Mielőbb üljön tehát egybe a nagy nemzeti gyülés, mely határozott irányt fog adni a szerb választóknak az uj választásoknál.«

»A pártok választási mozgalmaiban már messziről hallatszik a zivatar előjele, mely teljes erővel kitörni készül. És *mi* szerbek akarunk-e a zivatar elől kitérni vagy nyilt sisakkal fellépni, hogy erős akarattal és együttes készséggel a zivatart bevárhassuk. *Ez a kérdés mely feleletre vár.«*

A »Zasztava« cikkére Tisza szerb nyelvü lapja, a szintén Ujvideken megjelenő *»Szrpszki Narod«* válaszol mely Tisza kormányzatának rendkivül lojális dicsérete után igy ir: »Mi szerbek itt Magyarországon, ha azt akarjuk, hogy okosan és hazafiasan cselekedjünk és ezáltal politikai érettségünket bebizonyitsuk, akkor *a jelenlegi kormányt kell, hogy támogassuk. De a hazafias embereknek ez kötelességük is,* mert egynéhány éve már, hogy egyházi hierarchiánk panaszai Tisza kormányánál meghallgatást nyertek az egyház ellenségeivel szemben és ezáltal vége lett az egyház üldözéseinek. Nehéz feladatuk tehát a jelen választásoknál nincs a szerbeknek. Mindenekelőtt válasszuk meg a kormány jelöltjeit. Ahol lehetséges, választassék meg a szerb kerületekben szerb jelölt, de csak olyan, aki a kormánynak és egyháznak hive, különben nem kell megválasztani.«

A nemzeti konferencia

A »Zasztava« által kezdeményezett konferenciát március hó 24-ikén Budapesten tartották meg, amelyen *különösen* a bácskai szerbség vezetői jelentek meg nagy számban. Résztvettek az értekezleten dr. Makszimovics Miklós zombori képviselő, a párt elnöke, dr. Krónits István, Gruics Miklós, dr. Majnszky Vlajkó, dr. Vucsetics Illés, dr. Jojkits Mladen, dr. Radics, Dungyerszki Gedeon, Debeljacsky Iso, Katyanszki Lázár stb. (Polit Mihály távoltartotta magát az értekezlettől, Miletics Szvetozár fényes elméje ekkor már elborult volt.) A megjelentek mind ismert vezetői voltak az akkori szerb nemzetiségi mozgalomnak. Az értekezletet, amelyre nyolcvan legtekintélyesebb szerb vezető volt meghiva, a »Hungáriá«-ban tartották meg s azon dr. Makszimovics Miklós, az egyik szombori delegátus és országgyülési képviselő elnökölt. Az értekezlet a következő határozati javaslatot fogadta el.

»A Magyarország összes vidékéről egybegyult szerb választók a Budapesten 1884. évi márc. hó 24. és 25-ik napjain tartott értekezleteken a jövő országgyülési választásokra vonatkozólag a következő programban állapodtak

I. A szerbek az 1867 évi XII. t. cikkben letett közjogi alapon állva és hazafias érzülettől áthatva, mint alkotmányos állampolgárok, a haza többi polgáraival együttesen, a korszerű, liberális elvek szerint arra fognak törekedni, hogy a magyar állam minden tekintetben fejlődjék, erősödjék és hogy ezáltal a közjólét eléressék.

II. Törekedni fog a »nemzetiségek egyenjogusitásáról« szóló 1868. évi 44. t. c. szigoru végrehajtására.

III. Követelni fogja a szerbeknek biztositott és az 1868-ik évi 9-ik törvénycikkben törtvényesitett nemzeti egyházi autonómia teljes élvezetét és

IV. E kereten belül követelni fogja a nemzeti egyház autonom jogain ejtett sérelmek orvoslását. E határozatok javaslat alakjában jóváhagyás végett a szerb választók nagygyülése elé fognak terjesztetni. E gyülés Nagy-Kikindán fog megtartatni április első napjaiban.«

»Meddő sérelmi politika

A konferencia elé a kormány egyik vidéki, a szerbség lakta helyen megjelenő félhivatalos lapjában a következőket iratta »A magyarországi szerbek álláspontja« cimen: »... Tagadva és félreismerve a létező állapotokat, meddő sérelmi politikát üztek. Kiváltak a létező nagy párttestek kötelékéből és nemzetiségi párt cime alatt jelentéktelen töredékét képezték a magyar alsóháznak.«

»Minden nem szerb és nem szláv ügyet ignoráló exclusiv magatartásuk; a fennálló rend és törvények elleni örökos elégedetlen panaszaik; az egyházi és iskolai ügyekben kifogásolt tendenciák merev tagadása; az állami nyelv egyetemes elterjedése elé mesterkélt fogásokkal faragott akadályaik; sajtójuk nagy részének bőszült magyarfaló vészjajgatásai: olyanokul tüntetik fel őket a szerb néppel magával ismeretlen honatyák előtt, *mint* akik magukat e hazában nem jól érzik, akik kifelé gravitálnak az államban államot alkotni akarnak; és mint akik a légbe röpitendő Magyarország füstölgő romjain, muszka alkotmány boldogitása alatt képzelik megalkothatni földi paradicsomukat.«

»Mi, akik együtt élünk velük, akik osztozunk velük ugyszólván són-kenyéren, akik együtt szereplünk velük államhivatalnoki, politikai, municipális, társulati s testületi állásokban, a világért se oszthatjuk a felőlük nehány országos képviselőjük magatartása alapján elterjedt balnézeteket.«

»Szeretik nemzetiségüket, ragaszkodnak vallásukhoz, lélekszámukkal arányos szerepet követelnek közéletünkben — ez mind igaz, de ezek oly tiszteletreméltó tulajdonok, hogy közülük egynek is hiányát senki se bocsájthatná meg magának szivesen.«

»Egyházi autonomiájuk szemük fényét, Achillessarkukat képezi. És alighanem csalódunk, ha a velük való feszült politikai viszonyt ezen okból származtatjuk.«

»Tudjuk mi, hogy a szerb értelmiség tulnyomó része megunta s utálja ezen meddő, sikertelen harcot, hisz az ő eszükjárása után irtuk össze a föntebbi gondolatokat.«

»Tudjuk azt is, hogy a kibékülésre első lépés a tarthatatlan bosszu- és dacpolitikának elejtése.«

»Talán ez lesz — vajha ez lenne — a célja legközelebb Budapesten megtartandó szerb pártértekezletnek! A jobbak békülékeny hangulata megengedi ezen optimisticus föltevést.«

A konferencia után igy ir ugyanez a félhivatalos:

»Ezen előértekezlet — mert a döntő nap csak Nagy-Kikindán virrad fel — világos és határozott cáfolata azon meg nem érdemelt gyanusitásnak, hogy a szerbek perhorreszkálják a magyar állameszmét, mert ime magukat a ma-

gyar alkotmány híveinek tekintetni kívánják.«

»Részünkről csak örülünk ezen közeledésnek és akármelyik létező magyar országos párt javára döljön el politikai állásfoglalásuk, mindenesetre biztositva van nekünk magyaroknak az a nyugodt tudat, hogy a szerbekben nem államunk, hanem talán csak — s ez is kérdés — országos kormánypártunk politikailag jogosult ellenzékeit látjuk. És ez oly eredmény, melyhez bármily meggyőződésü s pártu magyar hazafi csak gratulálhat a szerbeknek.«

A nagykikindai választói nagygyülés

amelyen ötvenhat község ezer küldöttje jelent meg, a 2. pont lényegtelen módositásával elfogadta a budapesti határozati javaslatot.

Arra a kérdésre, hogy a két nagy közjogi alapon álló — szabadelvü és függetlenségi — pártok közül, melyikhez csatlakozik a szerbség, a következő határozatot hozta az értekezlet a gyülés két szellemi vezérének, dr. Makszimovicsnak és dr. Kaszapinovicsnak inditványára: *»A szerb párt a közjogi alapon álló azon országos párthoz fog csatlakozni, amely biztositékot nyujt a most megállapitott szerb program végrehajtására.«* Az értekezlet tehát a csatlakozás kérdésében a szabad kéz politikáját tartotta fenn. A szerbség ezzel a határozattal letért az 1869-ben hozott, u. n. *»becskereki határozat«* utjáról, mely erősen domborította ki a szerbség sérelmi politikáját és sokkal radikálisabb a kikindai programnál. A kikindai határozatot ugy a kormánypárt, mint a függetlenségi párt megnyugvással fogadta, mert mindkét párt voksainak szaporodását várta a határozattól.

Miért nem vett részt a nagygyülésen Polit Mihály?

Általánosan feltünt, hogy — mint a budapesti értekezlettől — ugy a kikindai gyüléstől is távol maradt a szerb mozgalom legkitünőbb vezetője, dr. *Polit* Mihály. Dr. Polit álláspontját, egy a »Pester Lloyd« szerkesztőjéhez intézett nyilt levélben szögezi le, amelyben a következőket irja:

»Tisztelt barátom! Feltünt tán neked, hogy a szerbek legutóbbi nyilatkozásaiban semmiféle irányban részt nem vettem. Ennek oka abban keresendő, hogy véleményeim által szerb feleim véleményének nyilvánitására befolyást gyakorolni nem akartam. Ha e legujabbi nyilatkozások igaz kifejezői lennének a szerb népben mutatkozó áramlatnak, én lennék az utolsó, aki sikra szállna ez áramlat ellen. Csakhogy a dolognak meg van a maga története. Ha szerb rokonaim némelyike előtt az a gondolat lebegett, hogy a kormánypártba való belépésük által Angyelics patriarcha bukása előidézhető lesz, ugy a magam részéről ezt mindig nagy illuziónak tartottam, valamint másrészről az a nézetem, hogy a kormánypárt területén okvetlenül be kell következni a patriarcha híveivel való összetalálkozásnak — amint ezt a nagy-kikindai választógyülés fényesen meg is mutatta. Nézetem szerint a szerb viszonyokban a nagy-kikindai legujabb program sem fog változást előidézni, mert ugy a kormány, mint a létező három nagy párt bármelyike sem kész a nemzetiségeknek adandó engedmények terére lépni. Ha a szerbek legutóbbi nyilatkozásainak csak az lenne a céljok, hogy néhány választókerület megmentessék a szerbek számára, ugy azt mondanám: le jeu ne vaut pas la chandelle. Ha azonban a legutóbbi nyilatkozások által a szerbek iránt barátságosabb hangulat lenne elérhető, ugy ezt igen örvendetes jelenségnek tekinteném. Ujvidék, 1884. ápr. 17.«

A kikindai határozat tehát a szerbséget két, illetve három részre osztotta. Egy részük feltétel nélkül a kormány pártjába lépett (lapjuk az ujvidéki »Szrpszki Narod«) és mint a szabadelvü párt jelöltjei vették fel a küzdelmet, több helyen éppen a kikindai vagy becskereki alapon álló fajtestvéreikkel szemben, igy például a titeli választókerületben, ahol dr. Mándics Tivadar nyugalmazott miniszteri tanácsos szabadelvüpárti jelöltnek szintén két szerb nemzetiségü ellenjelöltje volt. A másik rész, az ugynevezett »mérsékeltek«, a kikindai program alapján vették fel a harcot (lapjuk az ujvidéki »Zasztava«). Ehhez a csoporthoz csatlakoztak dr. Makszimovics szombori képviselő, dr. Kaszapinovics és Brkics, ezek hárman irták alá a csoport választási kiáltványát is. A harmadik csoport megmaradt a becskereki program alapján. Ezek voltak az ugynevezett *passzivisták*. Ennek a csoportnak vezetői dr. Polit és dr. Milosavljevics voltak. Ez utóbbi jelen volt ugyan a kikindai gyülésen, de az ott hozott határozatokat a legvehemensebben ellenezte.

A választási kiáltvány

A kikindaiak által kiadott választási kiáltvány többek között a következőket tartalmazza:

»A szerbség több, mint tizenöt éven át a nagybecskereki program alapján állva ellenzéki álláspontot foglalt el és követelte a nemzetiségek teljes egyenjoguságát, a szerbek autonómiáját, Horvátország nagyobb önállóságát stb. Ezen ideális alapokra épitett programnak egyetlen pontja sem teljesült. Ily teljes sikertelenség mellett az előrelátó és hazafias szerbek pártkülönbség nélkül konferenciára gyültek össze Budapestre, uj, aktiv politikát üzendő program alapján, mely az államjogi alapon, mely a nemzetiségek és felekezetek szabadságán és egyenjogusitásán nyugszik.« A manifesztum ezután ismerteti és ajánlja a programot, majd igy folytatja: »Ezen az uton a magyar hazának is hasznára lehetünk. A szerbek megmutatták és készek megmutatni, hogy a magyar államnak őszinte és hü barátai s hazafiságtól áthatva készek a többi magyar állampolgárokkal egyetértve a magyar állam javára és erősitésére munkálkodni.

A háromfelé szakadás eredménye az lett, hogy a szerbségnek számarányához mérten nem lett kielégitő képviselete az 1884-ben megválasztott országgyülésen. Igy pl. Bácsmegyében a tizenegy választókerület közül csak egy ben — a titeliben — győzött Dimitrijevics Misa, aki Polit csoportjához tartozott, azonban megválasztottak a megyében még két szerb nemzetiségü képviselőt, de szabadelvüpárti programmal és pedig Dimitrijevics Milost Kulpinban és Popovics Vazult Óbecsén.

A kikindai program híveinek befolyása a szerb népre a választások után mindinkább csökkent és a vezetés mindinkább a passzivisták, Polit és társai kezébe került.

gv. d.

Az ujvilág a csudák hazája

Dr. Auspitz Rudolf szombori fogorvos feljegyzései a philadelphiai világkiállitásról

Negyedik közlemény

A VII. nemzetközi fogorvosi kongresszus Philadelphiában

A VII. nemzetközi fogorvosi kongresszus lezajlása után a penszilivániai és a vele egyesült vasuti társaságok meghivása folytán alkalmunk volt az idegen delegátusoknak a rendelkezésünkre bocsájtott különvonaton meglátogatni az Egyesült Államokat. A vendégszerető házigazda: az amerikai Egyesült Államok amerikai vendégszeretettel adott alkalmat arra, hogy betekinthessünk az amerikai vidéki életbe és hogy megismerkedhessünk annak szociális berendezkedésével.

Az amerikai mezőgazdaság

Newyorkból egymással párhuzamosan, de egymástól óriási távolságra négy hatalmas transzkontinentális országut vezet San Francisko felé. Az egyes nagy metropolisokat végig aszfaltozott utak kötik össze, melyeket az automobilok százezrei lepnek el. E kimondhatatlan nagy összegbe kerülő utak lendítették fel az utolsó husz év alatt az amerikai automobilipart. Az sem ritka eset, hogy az amerikai gazdagok automobilon teszik meg a négy-hat hetes utat San Francikotól Newyorkig. A közbiztonság őrei gondoskodnak arról, hogy az utazó közönség minden kellemetlenség nélkül utazhassa be a hatalmas területet. Sürü egymásutánban sorakoznak fel a benzinállomások. Az Unióban jelenleg huszonötmillió automobil van forgalomban.

Alkalmunk volt Detroitban megtekinteni a világhirü Ford cég nagyméretü telepeit is. 1925-ben maga az öreg Ford kalauzolta az angol trónörököst e világhirü gyártelepek megtekintése alkalmával, hogy bemutassa a munkabeosztás bámulatos eredményét. A trónörökös szemei előtt készült el tizenhét perc és öt másodperc alatt a Ford-kocsi, amelyet a következő percben a trónörökös maga vezethetett.

A telep kereskedelmi vezetését most a fiatal Ford intézi. A technikai igazgató egymillió dollárnál magasabb fizetést huz, de a vasárnapi munkaszüneteket és egyéb ünnepnapokat pontosan levonják neki is, mert Ford véleménye szerint a Ford-intézmény nem fizethet munkadijat a munkát nem végzőnek.

Érdekes látvány volt a Ford által megvásárolt, az Unió által kiselejtezett régi hadihajók szétrombolása, melyeknek anyaga a békés gazdasági fejlődést fogja elősegiteni. Az acélóriások átalakulnak békés, hasznothajtó mezőgazdasági traktorokká.

A detroit-i Ford-telepek megtekintése után megszemléltünk egy Amerikában is hires mezőgazdasági telepet. Ennek a földbirtoknak a gazdája az igazi szerholdas. Itt vehetne csak földet el a vajdasági agrárreform. A birtok tulajdonosa százhetvenezer hold földön gazdálkodik. A talaja sokkal gyengébb, mint a bácskai, vörös, agyagos talaj, ennek dacára Mr. Mik-Kornich azt állitja, hogy teljesen *függetlenitette magát az időjárás szeszélyeitől*, mert a modern gazdát, ki a gazdaságot industrializálja, nem befolyásolhatja a természet illetőleg az, hogy van-e eső vagy nincs. A gazdálkodásban lehetőleg kerülli az emberi és állati munkaerő alkalmazását. Az emberi munkaerő csak a gépek kezelésénél nyer alkalmazást, minden munkát gépnek kell elvégeznie. Számtalan Fordson és másfajta mélyszántásra használt mezőgazdasági gép segélyével *háromszor szántatja* fel a földet alaposan, mélyen, pontos időben vet — természetesen gépekkel. Az aratást a legujabb tipusu gépek végzik, melyek azonnal ki is csépelik a buzát és automatikusan zsákokba töltik. A gép után haladó teherkocsik azonnal átveszik a buzás zsákokat s beszállitják a magtárba. A földnek gépekkel való megmunkálása évente ackerként öt dollárba kerül, mig azelőtt ugyanez ötven dollárba került. Minél nagyobb a birtok, annál nagyobb a megtakaritás az üzemköltségekben.

Amerika az állattenyésztés terén is bátran felveheti a versenyt a hires angol állattenyésztéssel. Fajlovai, szarvasmarhái s egyéb jószágai semmiben sem maradnak vissza az angliai tenyészállatoktól.

Az alkoholtilalom folytán Kalifornia hires és nagy kiterjedésü szőlőgazdászata sokat szenvedett, bár az állam a szőlőgazdászokat nagy áldozatok árán részlegesen kártalanitotta. Gyümölcskertészete a maga nemében páratlanul áll. Transzkontinentális fekvése következtében mindenfajtáju gyümölcs az évszakokra tekintet nélkül kapható.

Óriási áldozatot hoznak az egyes gazdaságok s az állam maga is, hogy a gyapottermést pusztító élősdieket kiirtsák. Három év óta folytatja a mezőgazdasági tudomány e küzdelmét, de végleges győzelmet még nem aratott.

Amerika dohánytermelése ma a legfejlettebb. Évről-évre nagyobb területeket vetnek be dohánnyal. Itt is a technika minden segitségét kihasználják. Kukoricaültetvényei pedig páratlanok. Itt is mindent gép végez éppen ugy, mint a cukornád, cukorrépa ültetvényeknél. A vetés, törés, szedés géperővel történik, pontosan a legnagyobb gyorsasággal s időmegtakaritással

Amerikai kultura

Kulturális tekintetben Amerika ma már tulszárnyalta Európa vezető államait. Az Unió kulturnivójának statisztikáját tulajdonképpen az európai bevándorlók rontják le, mert ezekből, de különösen a délolaszországi bevándorlókból kerül ki az irni és olvasni nem tudók tömege. Az amerikai benszülöttek és a még iskolakötelezettség alatt álló bevándorlók közt egyetlenegy sincsen, aki ne tudna irni és olvasni. Az Unió a legkegyetlenebb szigorral hajtja végre az iskolai oktatásra vonatkozó törvényeket. Az állam és a társadalom oly bőkezüen mozditja elő a középiskolák főiskolák fejlődését, hogy nem szabad azon csodálkoznunk, hogy a legujabb technikai berendezkedések segélyével is lehetővé teszi a tanulást, részint a kenyérkereseti kötelezettségek miatt kénytelenek távol maradni az iskola padjaitól. Télviz idején, mikor a nagy távolság miatt a messze lakó farmer gyermekei nem tudják az iskolát látogatni, *az előadást rádió utján hallgatják.* Áll ez nemcsak elemi és középiskolákra, hanem az egyetemekre is. Az egyetemeken is bevezették az előadásoknak rádió utján való továbbitását. Az amerikai egyetemek hallgatója korántsem rendelkezik olyan nagy szabadsággal, mint európai kollégája. Az előadások látogatása szigoruan kötelező. Minden óra előtt a tanársegéd névsort olvas s bizonyos számu óráknak elmulasztása magával hozza a szemeszter elvesztését. Előfordul, hogy a beiratkozott hallgató nem tudja látogatni az egyetemet azon egyszerü oknál fogva, hogy pl. a Missisippi partján fekvő őserdőben mint munkás keresi meg napi kenyerét s még sem szeretné elveszteni a félévet. Az illető hallgató ezt bejelenti a dekanatusban s igazolja elfoglaltságát. Ezekután az egyetem az illetőt beirja rendkivüli rádióhallgatónak. Az ilyen hallgató köteles három hónaponként a teoretikus anyagból levizsgázni s igy vizsgázhatnak azok is, akiket nem a gondosan megválasztott apa segit át a kezdet nehézségein, hanem önmagukra támaszkodva, mint valódi self made men-ek történetnek minden akadályon keresztül s az ilyen self made men-ekre van a demokratikusan berendezkedett hatalmas Uniónak szüksége. Évről-évre szaporodnak az egyetemek rádióhallgatói s az egyetemek kimutatásai szerint nem szolgáltatják éppen a legroszszabb tanulóanyagot a rádióhallgatók. Természetesen nem minden pályán alkalmazható a rádióelőadás, mert pl. az orvosi pályán nagyon nehéz lenne a teoretikus és gyakorlati előadásokat egymástól elválasztani, azonban a bölcsészeti, jogi és kereskedelmi pályán semmi nagyobb nehézséget nem okoz a rádió utján való előadás. Németország is bevezette a közoktatás e legujabb módszerét, egyenlőre még csak a középiskolákban s az egyéves tapasztalat szép eredménnyel járt s remélhető, hogy általánossá válik.

Az indiánok között

Utazásunk közben eljutottunk a vörösbőrü indiánok reservákta területre is. Manapság már a vörösbőrüek közül sok országgyülési képviselő ül az Unió alsó- és felsőházában; s ezek mindenki által megbecsült polgárai a nagy köztársaságnak. A vörösbőrüek ma kizárólag angolul beszélnek, kik közülük nagyon sokan az orvosi és ügyvédi pályán keresik boldogulásukat. A még fenmaradt s kicsire olvadt törzsek teljes függetlenségben élnek, mint állam az államban.

Amerikai tartózkodásom alatt olvastam, hogy akkoriban kötötte meg Coolidge elnök a *»végleges békét«* az egyik nagy vörösbőrü törzzsel, mely törzs még 1787. év óta állandóan a *»harc ösvényein járt«* a sápadtarcuakkal. A békeszerződés értelmében a harmincötezer főnyi törzs minden tagja *bizonyos összeget kap az államtól végkielégités cimén.* A törzs által lakott területen keresztül vezették a három transkontinentális vasuti vonalat és ott fekszenek a nagyszámu dus petroleum források is s igy a »sápadt arcuak« rekompensálni óhajtották a territorium tulajdonosait. A végkielégités összegét az állam a petroleum források és a vasutak tulajdonosain hajtja be adó formájában. Szóval csak mostanában *»szivta«* el Coolidge elnök a »békepipát« a »Zerge Szarvu« nagy főnökkel és a mig az Unió pontosan fizeti a szerződésben megállapitott összeget, e törzs nem fog a *»harc ösvényére«* lépni.

(Folytatása következik).

WILDE OSZKÁR: ITYS ÉNEKE

Ez az angol Themze szentebb itt, mint Róma.
A harangvirágok, mintha tenger árad,
Elöntik a tisztást s bakszakál, szélrózsa
Fehérrel fodrozza a kékelő árat, —
Inkább van itt Isten, mint abban a tokban,
Mit sápadt pap emel drága gyémántokban.

Fényes-lila pillék, mint a kegyes abbék
Fehér liliomok kelyhén sátoroznak,
S merre a nád suhog s merre napfény van még
Csuka sütkérezik, henyél órahosszat,
Félszemét bezárva — süveges, agg püspök,
Zöld nikkelyén citra aranyak, ezüstök.

Fák nyugtalan foglya, szél jár ide-oda,
Palestrinát játszik s mesteri kezekkel,
Úgy rémlik, ő maga nyomja az orgona
Zengő billentyűit kék husvéti reggel,
Amikor a Pápát sötét szobáiból
Emeletes székén, mely mint a bün bibor,

A bronzkapuk fölé hozzák a Balkonra
A tér fölé, min nép tolong véges-végig,
Szökőkutak fölé, mik láztól ujjongva
Ezüstdzsidáikat fölvetik az égig
S Ő kezét kitárja Keletre, Nyugatra,
Békétlen népeknek hiu békét adva.

Itt ez a narancsszín, késí fénykéve,
Mely dacol a holddal, sokkal édesebben
Ég, mint Róma dicse! Beh furcsa, egy éve
Egy vörös Bibornok előtt térdepeltem,
Az Esquilinuson vitte az Ur testét,
S most a vetés között e pipacs is szebb még

A kékzöld babföldből, min a nyári zápor
Harmatja tündöklő, illatosabb illat
Száll a hüvös estbe, mint láng aranyától
Ékes füstölőből, mit ministráns ingat,
Mikor az öreg pap az oltárhoz fordul
S igaz Isten lesz a kenyérből és borbul.

A szegény fráternek, ki a misén dalol,
Megszegne a hangja, mert énekel ottan
Egy kis barna madár, hallom, a tü alól
Csattogni a torkát, mint egykor hallottam
Arkádia hímes, csillagtényes ölén,
Hol egy lesz a tenger és a fehér fövény.

Édes, ha csicsereg fecske az eresznél,
Mikor az arató kaszákat köszörül,
Vadgerlice zokog, béreslány feleszmél
Szerény nyoszolyáján, dudolni kezd s örül,
Mert benn a karámban béget reá nyája
S párázó, nagy nyelvvel várja már mindnyáján

Édes Kent mezein a virágzó komló,
Édes a szél, mely friss szénaillatot hoz,
Édes a döngő méh, mely zugva, kibomló
Rajokban röpül a hársfa-virágokhoz,
Édes a kis üszö, mely csupa nyugalom,
Hasadó, zöld füge piros téglafalon.

Édes hallani a kakukkot tavasszal,
Hogy késő ibolya nyílik az ér alján,
Édes hallani, hogy bug föl a panaszdal
Arkádia táján, Daphins pásztor ajkán,
Hogy érik a buza s mentén az akolnak
Daliás aratók fürge táncot ropnak.

Édes Lycoris-szal együtt heverészni
Illyria völgyén, mely az égbe vész el,
Majorannás füvön levegőbe nézni,
Tölteni nyarakat semmit — se — tevéssel,
Páros fuvolánkkal fuvolázni versenyt,
Míg a bibor tenger türemkedve berzeng.

De édesebb lenne, ha ezüst saruval
Tapadná egy régi Isten e ligetet,
Hallgatni a nótát, mi nádsipon fuvall,
Látni a faun-fejet, mi a szittyó megett
Egyszerre kibukkan s ah az égi pásztor
Fehérgyapjas nyáját hajtaná a pástról.

Zengő énekesem, hát dalolj már végre;
Bárha éneked lesz saját requiémed!
Szegény krónikásom, hát kapj a mesédbe,
Bárha enszavadban tragédiád émed!
A mi komor angol mezőink ne vesd meg,
Vannak virágaink, mindennél nemesbek.

Mennyi virágunk van, amelyet nem is mer
Keresni a fiu görög föld talaján,
Mennyi virág, melyet aeol táj sem ismer
S itt a sövényen nő dusan, mint buja lány
Pazarolva tékoz szépségét s illlom,
Mit lilissos sem lát, a folyón, milliom.

Vetésbe kék rozsnak, ami délre csalja
Fecskék fázó raját, de idegen nagyon
Ott, hol Attikának lejt szelid dombalja;
Vörösbegy kedvence, a piros, kusza gyom
Arkádia táján szintén meg nem terem
S mennyi elégia szunnyad édesdeden

Nádunkba, amelyik prémezi a Themzét,
Syrinx lágyabban szólana az ének,
Ha belegnának és a bűvösen szép
Barna orkidea, min ülnek a méhek,
Vénus homlokára lenne méltó merész
Fejékül s ott, ahol a bika legelész.

Kis, sárga nárcisz nyíl, egészen pöttömnyi,
De már jó messziről meglátja a lepke,
Pedig a nyári éj kétszer is megtölti
Harmattal a kelyhét, mielőtt remegve
Feltün az esthajnal csillaga s a pásztor
Hazamegy; levele aranycsillogást szór,

Mintha fényes Danae, Jupiter arája
Még égve a láztól megcsókolta volna
Reszketeg szirmait fényt hintve redja,
Vagy talán sarolta Mercur szárnya-tolla,
Hogy lefelé röpült, a pázsit vánkosán!
Mi napjait tartja, a pirinyó kocsán,

Akár az ökörnyál, oly vékonyka-hitvány
Vagy mint bus Arachne szövöttes-ezüstje,
Mondják ott fakadott hajdan Annak sirján,
Kit egykor imádtam, de ma nekem büszke
Emlékek kellenek, helíconi berek,
Vig faunok ligete, kék-nimfás tengerek.

Magányos vidék kell, elhagyatott Tempe,
Hol a patak partján Nárcis ül borongva,
Szemében a lankák végtelen csendje,
Hajában az erdők kusza ága-lombja
S udvarolja egyre a törékeny képet,
Mely mihelyt csókolná, azonnal elszéled;

Salmacis kell, ki nem fiu, lány, de kettő
S két tüz melegíti és ki nem elégül,
Szenvedélye olyan halálos-rettenő,
Nem tud elszakadni egy a mástól s végül
Belehal szerelme; azután oreád,
Ki holdas lombokon az erdőbe belát,

Ariadne, az kell, ki naxosi parton
Látja a tengeren az áruló népet,
Rázza bibor fátylát és hivja kitartón
Hütlen Theseusát s már mögéje lépett
Sárga párducával Dionysus s várja;
Az a kép kell, amit Maeonia bárdja

Látott vak szemekkel, magastalu Trója,
Elefántcsontszobán heverő Heléna,
Pirosajka fiu deli udvarlója,
Sisakja tetején lobogó bokréta,
Messze künn riadal, tompa nyögés, hadzaj,
Ajax követ röpít, Hector vár a pajzzsal;

Szárnyas Perseus kell, ki hősien-durván
Levágja kardjával Gorgo ezer fejét;
S az a sok-sok mese, mi a görög arnán,
Mint gazdag rakomány meredezik feléd.
Nem hoz ennyi kincset a dus spanyol naszád
Kincses Indiából; csak ezt add vissza hát,

Mert tudva-tudom, hogy nem haltak végkép
A görög istenek, csupáncsak alusznak,
Ha dalolsz, ocsudnak s Thessalia rétjét
Látják meg azonnal a mi egünk alatt,
Themzénk Daulis-vize s hol hideg hegylánc volt,
A sárga mező lesz, hol ítys viháncolt.

Ha te vagy a madár, ki jázmin-bölcsőben
A leveles csöndből dalolsz alant a
Gyönyörű Ifjunak, míg meghalld ő lenn,
Hogy fujja a kürtjét messze Atalanta
Cummor halmain át, majd szavára elment
S este meglelé az attikai csermelyt.

Ó, kopott talárú ici-pici ügyvéd,
Aki a nap ellen véded meg a holdat!
Ha te vagy csakugyan, kinek hállva füttyét
A pásztor kedvesét kereste s elolvadt
Maga Proserpina lágy mámorba ejtve
Pázsitos Sandfordon hazáját feledve, —

Szárnyas, fényes szemü csodája erdőknek!
Ha már énekeltél a barátainknak,
Azoknak a kevés rokon kesergőknek,
Kiknek sokkal több a toszkán hajnalcsillag
Mint ragyogó napja dicső Rafaelnek,
Akkor dalolj nekem! mert igen szeretlek.

Dalolj! dalolj nekem! ifjuljon a föld meg.
Ősi elemekre bomoljon a forma,
A Szépség, amelyet azóta megöltek,
Járjon a ligetbe, a szabad majorba,
Amint Letho fia, a gyereknek tetsző
Juhot, kecskét terelt, kezébe fűzvesszőt.

Dalolj! dalolj nekem! és Bacchus az indus
Citra himnuszára megjelenik ujra,
Rázza bősz tigrisén botját, amit szindus,
Sárga repkény díszit, tobzok koszoruja,
Amig Bassarides részegen torozván
Vadat üz s prédája gödölye, oroszlán!

Dalolj! s leopárdbőrt ölök majd magamra
Ellopom Astaroth szárnyát, a fehéret,
Jeges szekerében szilajul rohanva
Egy óra alatt már Atheronba érek,
Mielőtt nem csordul habtól a boroskád
S faunok a fürtöket boldogan tapossák!

S a hajnal nem üzte még el a kuvikot,
Denevér halk szárnnyal uj kalandra rándul,
Szőlőlombos mellel egy menádlány riog,
Elcsenve a makkot a sok alvó Pántul,
Oly csöndesen, hogy nem rezzen föl a rigó,
Csak aztán oson el, ugrálva, sipító

Kacajjal a völgybe, hol a szilfa alatt
Vastag már a harmat s megnézi a prédát,
A barna szatirok, egész vidám csapat
Tiporja a fűzény bibor sarjadékát
S szarvas mesterének, aki díszbe terped
Fűzkosárba nyujt át hamvas szilvát, cpret

Dalolj s látni fogom ama halhatatlant,
Apolló gyermekét láztól alélt arccal,
A tyrusi herceg vadász sörtés vadkant,
Gesztenyés ligeten zöld sürübe nyargal
És az ivortestü, szürke szemü nő szép
Lován üzi-hajtja hajtja bársonyzekés őzét

Dalolj! s a haldokló fia elém tünik,
Fiatalon csorgó bibor vére indul,
Szennyezve a jácint viaszk-csengetyüit,
Vénus elmeséli, lelkébe mily kín dul,
Megcsókolom szemén, aztán ajakon is
S myrtusligetbe visz, hol fekszik Adonisz!

Zengj hangosan ítys! mert az emlékezet,
ez a tejtestvére bunak és önvádnak,
Mérget önt ütlembe, — ó majd szabad leszek,
Fölgyujtom vén hajóm! aztán ujra látlak,
Fehér hab csodája. S proteust, zsarnokát
Leverem, elrablom korállos csarnokát!

Aztán Medeát is, mákos büvét-báját!
Kolhiszi szekrényét, kincsérő titkait!
Fáradt Proserpina sápatag rózsáját,
Mely lankadt homlokán busan virágozik
S oly harmatot izzad este, hogy ő távol
Ennáról álmodik és Sziciliáról.

Ahol aranyköves kis méhét hajtotta,
Sima, kies mezőn liliomok felett
Mielőtt zord ura azt nem óhajtotta,
Hogy a gránátalma magvát ízlelje meg
S fekete lovakkal levitette oda,
Hol virág se nyilik, nap se ragyog soha.

Ó, csak egy éjjelre lehetne kedvesem
Méloszi majorban az egyszerü Vénus,
Ó, csak egy órára ocsudna csendesen
Néhány antik szobor s nem lenne setét-bus
A florenci Hajnal, közönyét felejtvén
Nyugtathatnám fejem óriási mellén!

Dalolj nekem, dalolj! Vágytól legyek részeg,
Ittas ifjuságom szüretes borától,
Felejtem a hiu harcot, az egészet,
Szörnyü Gorgo arcát, mely arcomba bámul,
Imátlan virrasztást, tusázást s mostohább
Meddő ajándékát, fajt, levegőnk dohát!

Még csak egy pillanat, zörren a lomb zengve,
Endymion lép ki a rétre sététen,
Holdasan a vágytól, megcsobban a Themze,
Pán keres nádsipot locsogó vizében,
Hogy kék barlangjából kijőjjön a najád
S rémülve-örülve hallja dalos ajját.

Még csak egy pillanat, turbékol a galamb
És az ezüst tenger drága ezüst hölgye
Karjába béklyózza a vadászt, kit kaland
Csalt el oldalától és Dryope tölgye
Szétnyilik, hogy nézze kedvesét viddman,
Aranyos hajával a nehéz igában.

Még csak egy pillanat és fák lombja is
Csókolja bus Daphnét, ki remegve ébred
Reszkető babérból, magányos Salmacis
Tárja kopár báját a halott holdfénynek,
Antionus megy a völgybe, ámuló-bus,
Kéjes mosolyával, piros Nilus-lótusz

Lengedez csöndesen hullámos hajából,
Árnyazva bűvölő, álmatag szemhéját,
Szeplőtelen Artemis ott a lankán távol
Magas tunikában ver riogó réjét,
Ebeit uszítjam vadat riasztó szóval,
Éles dárdaheggyel, érces halihóval.

Csillapulj, heves szív, lázas panaszoddal!
Ó mélabu, zárd be hollószárnyaidat!
Ó zokogó Dryád, ne adj a hegyoldal
Alján olyan választ, melytől a szív riad!
Apollo nem kedvel ily gyászos éneket!

Álom vala pusztán, elhagyott a tisztás,
Jón kacagás nem zeng itt a levegőbe,
Lassan folyt a Themze, ólmos tükre visszás,
Kopár ligetéből mulatozni dőre
Népével elfutott Bacchus, csak az erdőn,
Nuneham lombjain sir a dal kesergőn.

Olyan szomoruan, mintha mindegyik hang
Egy emberi szivet repesztene ketté,
Mert a zene néha emberien sikant,
Könny bűvöli s emlék igaz szeretetté;
Mért sirsz Philoména, mért remegsz, nem tudod,
Hogy nincs itt Pandion s nem jár erre hugod?

Nincs itt a zordon Ur, sem a gyilkos penge,
Sem a szövet, melyen vérfoltból van a jel,
Pajtások járkálnak a lankán merengve,
A völgy ölén egy-egy fáradt diák hever
Félig csukott könyvvel s a kanyargó mesgyén
Szeretők tanyáznak este, csókot esdvén.

Az agyontaposott parton viháncolnak
Apró nyulfiakkal a hancuzó nyuszik,
Hol imént vig ifjak biztatták a csolnak
Sebes haladását, mely cél felé uszik,
Bomló ezüst szálát pici szövőszékén
Kötözgeti a pók, a majorba békén

Vöröstetős konyhán tompa fény keringél,
Bégető juhait a vesszős akolba
Terelte a pásztor, sandfordi zsilipnél
Egy oxfordi ladik fut el zakatolva,
Fölriad a fajdtyuk a szittyós berekben,
Hosszu, setét árnyék mint a fecske rebben.

Otthon van a kócsag nádlepett hajlékán,
A kékelő pára már a fák közé folyt,
Kel az aranycsillag, messze világ, némán,
Tündökletes égen vonul a fehér hold,
Mint a repülő virág, amint a szél fujja,
Lázas gyászéneked hallgatag tanuja.

Nem törődik veled, a levegőn átszáll,
Tudja, Endymion nincs már nagyon távol;
Csupán az én lelkem olyan, mint a nádszál,
Mely dalra sohasem zendülhet magától,
Csak hogyha más fujja s mindegyik szél hányja,
Dobálja a bánat széles óceánja.

Jaj, a barna madár hallgat; még egy trilla
Sir a setét erdőn, halkan, elhalóan,
Másképp csöndes a lég, olyan csöndes, mintha
A denevér szárnyát hallanám valóban
S hallanám a harangvirágot a csendben,
Amint tele kelyhén a harmat kicseppen.

Távolban a róna, bokor borul rája,
Sürü, barna cserje, enyhe-szelíd tüzes,
Itt van a kisváros hosszu főuccája,
Magdaléna tornya, mely aranytól tüzes,
Engem is fölébreszt; vajjon mire várnék,
Krisztus templomában csendítik az órát.

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

Uj bohémia

Irta: Karinthy Frigyes

Maga mit beszél, mondta a »hájhasu polgár« a színésznek, aki panaszkodott, hogy nem tud megélni magáé az egész világ. Müvész hazája széles e világ.

A színész savanyuan nézett rá és a polgár kényszeredetten mosolygott. Az egész beszélgetés ugy hatott, mint egy nagyon nem időszerü valami. Odakint transzformátor-fényreklám lövelte szét a boxmérkőzés eredményét.

*

A külső feltételek, ami azt illeti, megvannak. Megvannak a külső feltételei annak, hogy a müvész ismét szabadon, vagyis aljas pénzvágytól megromlatlanul rajonghasson az ideálért. Világszerte nyomorognak festők, színészek, poéták, csakugy, mint a tizenkilencedik század közepén, mikor Murger híres könyve meglátta s ugyanakkor meg is teremtette az uj tipust: a bohémet. Nincsen divatban a költészet s a polgár lakószobáját megint csak kontárságok »giccsek« diszitik. A szellemi arisztokrácia társadalmi tekintélye — politikai tekintélye sohase volt — a kivételek olyan kevesek, hogy igazán csak a szabályt erősitik) proletárnivóra süllyedt. Üres a zseb és a bendő — lobogjon hát fel a szív, árassza el meleg barátságos fénnyel a világot, édes humor nedvével a keserü poharat.

*

Az ám, ha a dolgok ilyen egyszerüen és logikusan függnének össze. Sajnos az az átkozott Einstein megzlóditotta a világot és azóta két egyenlő feltételből nem jön ki mindig ugyanaz az eredmény: mozog a föld s ami itt nappal, az ott éjszaka. Eltolódtak az arányok, a romok fölött nem nő fel mindig uj palotasor földrengés után — néha ott maradnak a romok s száz mértfölddel odább épitik fel ujra az elpusztult várost: de csak vályogból és facölöpökből mint szegény népvándorlókhoz illik — s a z Uj Város néha nyomtalanul pusztul el a föld színéről, mig a régi romhalmaz évezredeken át megmarad »kiváncsiságára iskolásfiuknak«. ha Murger »Bedeker«-ével kezeiben megindulsz most, hogy Rodolphe Bohémtanyáját felkeresd ,ugyancsak zavarba jösz, nem ismered ki magad. A ház, ahol a müterem állott, megvan még talán, de ablakából nem néz ki immár az édes Mimi. A müteremben most autójavitó műhely van és Rodolphe nevére nem is emlékszik már a házmester. Valahol bent lakik a városban, albérletben vagy egy szegény rokonnál. Állást keres, szeretne kimenni Hollywoodba, esetleg lehetne a mozinál valamit csinálni. Vagy plakátot rajzolna, ha Kovács ur volna szives szólni a vezérigazgatónak. A bubifrizurás Mimivel szokott még néha találkozni, de nem igen tudnak mit mondani egymásnak. Miminek egy uszóbajnok udvarol, aki most gondolkodik rajta, hogy profivá lesz s akkor esetleg el is veheti.

*

Igen, a feltételek megvannak. A müvész zsebe üres — nyomorognak a színészek, festők, poéták. Uj Bohémia született meg, de bohémromantika nélkül, bohémkedély, bohémderü nélkül. Mi ennek az oka?

Nagyon egyszerü, ebben az uj Bohémiában hiányzik egy feltétel — a legfontosabb, valamikor ugy hitték, hogy: remény. Ezek az uj bohémek nem érkezhetnek be, annál az egyszerü oknál fogva, mert ők már egyszer be voltak érkezve. Nem rajongó fiatalokból áll ez az uj bohémtársaság, akiknek tarsolyában ott a marsallbot — lecsuszott Napoleonjai ők egy boldogabb kornak, amikor egyszer már primadonnák voltak, ünnepelt kedvencei a hálátlan közönségnek. Nincs mód rá uj Mecenást találni azon a cimen, hogy »ez a név valamikor még ragyogni fog«, mert a név valamikor már ragyogott és elvesztette fényét. Az uj Rodolphenak csak lakcime nincs — a nevét megtalálod a lexikonban.

*

Az élet vonata sebesen száguld valamerre — jó volna tudni hová. De ha nem is tudjuk az irányt, bizonyos, hogy szalad és nagyon naiv lélek az, aki visszafelé haladva a vonat, a vonat folyósóján abban a boldog hitben ringatja magát, hogy lassacskán majd csak hazaérünk gyalog, ha mindig visszafelé megy a folyóson.

Az alkony hasonlit a hajnalhoz, de aki látta a hajnalt, nem fogja a kettőt összetéveszteni. A hajnal Murger »Bohemvilága« volt.

Aludj, Kató!

Irta: Sz. Szigethy Vilmos

Tudjátok-e, mi az, mikor az ember szereti magát megkinozni? Minden évben elmegyek a templomba, megnézem az először áldozó gyerekeket. Olyan büszkék fehér fátyolos ruhájukban és olyan ártatlanul tiszták. Mirtuszkoszoru a fejükön, de most még a Jézus jegyesei lélekben s nem földi halandóé, mint később, amikor az a disz tőviskoszoru is lehet. Nézem őket, hogy a kis hugomra emlékezzem, aki az első áldozásra annak idején fekete ruhában ment. Néhány héttel előbb halt meg az apánk. Ma is elszorul a szivem, akárcsak akkor, amikor hátrasimitott hajjal, fehér arccal, őzike tágranyilt szemével állt szomoruan a sok boldog menyasszonyka között. Ha nem szerettem volna amugy is nagyon, magáért ezért kellett, hogy az apja legyek, becézője, akivel soha az életben ideges szót nem váltottam. Talán szeretett az életben más is, — ekkora távlatban összefut minden s kődbe omol — de föltétel nélkül tisztelni csak a Kató hugom tisztelt. Neki én valaki rendkivüli, jó, hatalmas voltam, féltett és féltékeny volt rám. Közel férkőzni a lelkéhez csak azzal lehetett, hogy elismeréssel nyilatkoztak rólam.

Aztán azóta, hogy fiatal asszony korában a ravatalon láttam viszont, nem tudok bolondos, apró lelkiismereti furdalásoktól szabadulni. Tudom, hogy oktalanságok, de igy vagyok minden halottammal, szeretném, ha sok minden nem történt volna meg; egy-egy szó ver bennem visszhangot hihetetlen erővel s magányos órákban beszélek velük, engesztelem őket, amig le nem tapad a szemem, hogy az álom hozzon mindent helyre.

... Voltaképpen az anyámmal kell kezdenem, aki idegességben megelőzte a korát. Nem igen mondhatom, hogy tőle örököltem a magamét, mert még életében megvolt mindegyikünké. Az élet megviselte, valósággal hullámvasutszerüen hajigálta végletekben, hát nyilván ezért volt nyugtalan. Preciz és pontos a mániákusságig, akinek senki sem tesz semmit a kedve szerint. Az a jó, amit ő csinál. A gyereke főztét sem ette meg, csak a magáét s később is, amikor már nem volt rá szüksége, jobb körülmények között, lestrapálta magát vendégségben.

Volt néhány specialitása, aminek az ize megmarad az ember szájában a haláláig napjáig, de többé nem találkozik velük.

A nővérünk, maga is kitünő háziasszony, megkérdezte:

— Hogy csinálod, Grószi?

— Látod, igy ni.

Hiába utánozták, mégse lett az. A kavarásban volt-e a titka, a keze mozdulatában, másodperceken mult valami lényeges intézkedés? — nem árulta el. Tagadta, hogy titka volna. A világ legegyszerübb dolga ez!

— De nekem csak megmondhatod, Grószi!

— Ugyan, ne járjon a szád. Ha mondom...

Igy csinálják a francia bencések is a világ legjobb pálinkáját. Igy zárkózik be a szalámigyártás mestere az alkotás bizonyos pillanatában, csak a beavatott utódja tudja, mit csinál, miért lesz szalámi a szalámija.

Szegény Grószinknak abban az időben a költözködés volt a mánlája s ha a becskereklek egyszer emléktáblával akarják megjelölni azt a házat, amelyikben éltem, ugyancsak meg lesznek akadva. Esetleg annyi márványra iesz szükségük, amennyiből fölépithetnek egy palotát. Voltunk mi váltakozva Amerikában, annak felső, alsó, középső, szélső helyén, a Budzsákban, a Begaparton, azután a Kigyó-uccában, a mellenceiben, a gradu ulicában, a magyarban, az uriban, az aradáciban, csak éppen a nagyhidon tuli részekben nem. Az messze esett volna az atyaflaktól.

Néha azt mondta az apánk:

— Valami lakáshirdető cédulát látok a házon.

— Mit tudom én...

Ezt anyánk felelte, de valójában apánk volt az, aki nem tudta, hogy a Grószi már felmondott s mi hattyudalunkat töltjük a régi helyen. Ráunt, egy-kettőre talált ujat, boldog idők járták, annyi volt a kapható lakás, amennyit akart az ember. Reggel nyolckor az öreg elment a hivatalba, öt perccel később pedig stráfkocsik jelentek meg a ház előtt. A vizslák a bolondok táncát járták örömükben, épp annyira tetszett nekik ez a mozgalom, mint nekünk, gyerekeknek, akik felhasználtuk az alkalmat az iskolakerülésre. De tetszett Lencsinek is, aki már halálos ellenségeskedésbe került a környék minden cselédjével s harciasan szomjazott uj csatatérre, mert itt ezidőre mindent learatott.

Háromfertály tizenkettőkor azt mondta a Grószi:

— Menjen valaki az apátok elé, nehogy a régi helyre térjen haza. Vezessétek ide. Még nem tudja.

Azt hiszem, az apám állandóan tükön ült a hivatalban, mert sosem tudhatta, hogy ugyanott tér-e álomra, ahol tegnap aludt. Csak megcsóválta a fejét, aztán jött. Feldeputálta az uj hajlékot, amely akkor már felsurolva, teljesen berendezkedve várta az igénybevételt és kész volt az ebéd is.

— Bolond vagy, Tóni, szólhattál volna.

— Minek szóljak, csak felesleges beszéd esik róla. Nem tetszik?

Tetszett. Nagyon jó, szelid, élet-viharokban hálk szavu ember lett az apám s a tájfunnal nem szeretett szembeszállni Pláne, ha kert is tartozott a lakáshoz, egész le lehetett a lábáról venni.

Mi, gyerekek, lázban égtünk. Uj csoportosulások az iskolában, már nem arrafelé megyünk haza, mint eddig. Barátságszálak szakadoznak és ujak szövődnek. A piaristaháztól a Begapartra vezető ut volt a »Góbi sivatag«, — Isten veled! Milyen szokatlan lesz az, ha véletlenül erre vetődünk, pedig mennyi ideig száguldottunk rajta keresztül!

Anyám egy nap alatt tisztába jött a környék minden nevezetességével, a sarki füszeresnek megüzente, hogy szemetet ne keverjen a füszerbe, inkább egye meg maga, alkonyatra már Lencsi is összepofozkodott a szomszédos cselédleánnyal és szemébe vágta minden rejtegetett titkát, amit akkorára sikerült kinyomoznia.

Kiváncsi szemmel néztek ránk és mi is megbámultunk mindenkit. A lelkünkre kötötték, hogy számláljuk meg a szobák sarkát s ne feledjük el, mit álmodtunk az éjjel. Anyám papirost és ceruzát helyezett az éjjeli szekrényére, hogy nyomban följegyezze a megálmodott számokat. Reggel vitte is a lutriba, irányitva Brünn, vagy Temesvár felé, a mely város épp soros volt a huzásban. A papir néha leesett a padlóra, anyám ilyenkor a számokat vaksötétségben a falra irta, — erős a gyanum, hogy a hálószoba ezért volt állandóan fehérre meszelve. Nekünk ugyan azt mondták, hogy a fehér szin az egészséges. Azért a lutrin mindig más számokat huztak ki.

... A hugom a mellenceí uccában született, ott terült el a Csáby-ház, amelyben laktunk. Csáby ur irattáros volt a vármegyén és kora egyik legtökéletesebb férfia, aki egyedül ismerte a sok mindenféle aktacsomag buvóhelyét. Csáby ur több száz főre menő aktaszámot is tudott kivülről, egyáltalában a közigazgatás boszorkánykonyháján ő volt a legjáratosabb, ezért dédelgették köpcös kis alakját, egészségi állapota felől sürün érdeklődtek, mert ugyan mi történnék, ha egyszer betegségbe esik! Szabadságát is szivesebben megváltoztatták jutalommal s a nevezetes idő alatt elnézték neki, hogy későn jár a hivatalába, igen, uraim, elnézték neki annál inkább, mert a tekintetes vármegye mégnálánál is később kereste föl a hivatalos helyiségeket.

De neki háza volt a mellencei-ucca elején, szemközt a Gerner-pékkel, akinek a boltjából egy fehér haju, finom mivü matrona él az emlékezetemben. Ott sorakoztak egymásután az ismerős házak, a Vattay, a Rippka, a Bauer, a Molnár, a Várkonyi, a Pálffy-féle, aztán a Csáby uré, — valahogy ebben a sorrendben. legfőljebb kitöröltek egyet az évek az emlékezetünkből. Nagyon megcsodáltam Gerner urat is, aki törhetetlen ellenzéki férfiu volt s mint ilyen belekerült a kortesnótába is, amikor képviselőválasztás idején a mandátumratörő Molnár Mihály diadalát igyekezett előmozditani.

Ne fuld, Gerner pék a követ,
Molnár Misi nem lesz követ.

Molnár volt néha — váltakozva a pátriárka szakállu Gyorgyevics ügyvéddel, — Demkó Pali bácsi ellenzéki ellenjelöltje s az a merészség az én gyermeki szememben fölért holmi hazaárulással.

A Csáby-ház udvara hatalmas és nevezetes volt, itt tartott egyszobás lakásán kivül istállót is Skribál gyolcsos tót, aki hatalmas szekerével járta az ország vásárait s szivesen csábitotta részletfizetésre a vászoncselédeket. Minden valamire való asszonynak volt akkoriban egy tartalék vég-vászna, leginkább az ő előzékeny kereskedelmi tevékenysége révén. Ő azonban külön téma lévén, maradjunk meg a szekerénél, amelyen — ha otthon volt — pompás hancurozások estek a szinben, a szénapadlással variálva.

Anyánk elfoglalt asszony lévén, — (a háztartás gondjain kivül szemmel kellett tartania azt a csinos, de magányos nőt is, akinek életcélja láthatólag a Lona nevü kis lánya nevelésében merült ki, bár anyánk makacsul kereste a kapcsolatot közte és apánk között is), — utasitásokkal látott el bennünket, nagyobb gyerekeket.

— Vigyázzatok a Katóra, hogy ki ne essen a bölcsőből!

Kató jóságos, szelid gyerek volt, csendesen nézte az eget, mintha az jobban érdekelné a földi dolgoknál. Bizonyos, hogy nem történik baja, ha magára hagyjuk, azért nem árt az óvatosság. Meg kell várni, amig elalszik.

Odaléptünk hozzá, mosolygott.

— Aludj Katica.

Ezen is csak mosolygott s kapkodot felénk az apró kezeivel.

Szegénykénk, tudta ő magától is, mikor mit kell tennie, most nem volt álmos. Azt hittük, hogy éppen akkor nem álmos, amikor ránk van bizva, hát siettetni akartuk. Lecsuktuk a szeme héját s immár szigoru hangon figyelmeztettük:

— Aludj, csukd be a szemed!

Most izgalmas szünet következett, lestük, mi lesz? Az engedékeny kis lélek egy darabig mozdulatlan volt, aztán nagyon lassan, gyámoltalan félénkségben ,kinyitotta a szemét, hogy vajjon kinozzuk-e még?

— Nem alszol mingyárt! Nana!

Ezzel megint lecsuktuk a szeme héját s kicsi vérünk erre komolyan elaludt, mehettünk játszani.

.... Jaj, micsoda lelki kin rágondoini! Hát ostobaság, föltétlenül az, de mikor minden apróság olyan páratlan erővel tér vissza a multból, meggyötör sokszor a gondolat, hogy mi siettettük a szeme örökös lehunyásával. Pedig senkinek sem volt az utjában, nem akadályozta mások játékát, ő játszott a kis fiával...

Ott virrasztottam mellette egész éjszaka, fekete csipkeruha volt rajta és mosolygott szeliden, mintha a mesevilágról ő maga intézné a mosolygását. Egyedül voltunk, ketten, mint az életben annyiszor, meghitt szegénységünkben, játszva, gyerekeskedve s egész éjszaka beszéltem hozzá, egzaltáltan vibráló idegrendszeremmel szinte azt érezve, hogy megérti amit mondok.

— Kató, kis fiam, nyisd ki a szemedet, ne aludj!

Mondom, engedelmes jó gyerek volt mindig, csak most az egyszer nem fogadott szót.

PUSZTOSICSTÓL JEGENJÉIG

HONI FILM

Irta: **MIKES FLÓRIS**

1.

Harminchárom haramiát legyilkolt már ez a csendőr, aki most belöködte az ajtón a megláncolt haramiavezért, ki már leméészárolt egy csomó csendőrt a sötét és *keményrajzu hegyek között.* Azoknak a hegyeknek históriája csupa vér és fekete elszántság, kikeletkor kivirit a tőr s lőporszagot lehel a május. Méltatlannak érezhette helyzetét a haramiavezér és okkal, mert hiányzott az egyenlő erők nyilt szembenállása. Ki volt szolgáltatva és megalázva s azonfelül náthás volt szörnyen.

Itt keresztülutazóban voltak csak tulajdonképpen, *Pusztosics* város pályaudvarán, minthogy a szomszéd vidám városkában, finánc korában, kifosztott és a folyóba dobott egy sváb gazdát, most tehát odaszállitották őt, hogy a biróság legelőbb is ebben az ügyben hallassa az igazság szavát. Néhány félliter pálinka párája glóriázta körül a két hosszu figurát: a haramiát is, a csendőrt is, kinek különben erre a vezeklőutra indulása napján halt meg, szülés közben, a szeretője s ugyanakkor megmaradt az ujszülöttje. Tetézte még ezt egy sürgöny, melyet az elhunyt leányanya édesanyja, egy élemedett macedón kofa küldött utána s amelyben tudatta, hogy a pap kevesli a kecskebőrt és a hat font mákot, kér még egy-két arany dukátot.

Novi-Kraj állomáson, az utazás ötödik napján kapta meg a sürgönyt a komisszártól. Ez a fiatalember, a lehető legvénebb autoritással és aranyszallagokkal felruházva, elolvasztott előző éjjel négyezerháromszáz dinárt a barban, borban, női hajban és amig jobbkezével átnyujtotta a csendőrnek a táviratot, balkézből lesurolt egy pofont valamilyen fagyoskodó, borzas, kiskoru csavargónak, akit éjszaka egy üres vagonban találtak a javitóműhely közelében. Ebben a pillanatban, a pusztosicsi váróteremben, arra gondolt a csendőr, hogy a pópa azóta bizonyára összeült már a járási főnökkel, iddogálnak és vagy nagyon rendben lesz minden, *mire ő haza* ér, vagy a veszedelmes jóég tudja, a nap, a csillag és a miniszterelnök.

Viszont a haramia, érzéseiben keserű áramokkal, ennyit sem gondolkozott, hanem tüsszögött szorgalmasan, mindannyiszor megrázkódtatva azt a szikár, kőarcu, fehérhaju hölgyet, aki mellé leültek.

2.

Átsétált a vasutszagu szobán, amelynek levegőjében valami örök füst és emberpára keverék lágyitotta el az alakok vonalait, egy nyálas, zöldarcu és zöldzubbonyos ifju orosz. Szemével a padlót kereste és a szája görbén szavakat nyöködött elő:

— Öngyilkos leszek, nem birom ki, szalutálni mindig, az öregnek, sercegő-szavu, méltóságos, koldus, rettenetes, mindig, itt is, Kosztrovótól kezdve! mindig! végig! szalutálni! Szivemet hasitsák ki. Oroszországban temessék el, a szivemet.

Amikor észrevette, hogy a haramia [illegible]veli, ravasz könnyekre mosolyodott, [illegible]os erőfeszitéssel csiholta az öklét a [illegible]gjá[illegible]oz és az ajtóban elfütyülte, el[illegible]kogta:

Kocsis, ne csapkodd a lovat!
nem sietős az utam
szerető engem seholse vár
kocsis, ne csapkodd a lovat!
Jamscsik! nye gonyi losatyi!...

— Érdekes, ezek az oroszok. Én ugy kedvelem őket. Volga! Balalajka! Votki! — szólalt meg a kőarcu missz, angolul.

— Kóstolja meg előbb, azután beszéljen — felelte a haramia undorral, szintén angolul.

— Balalajkát? Hallottam már. Votkit? Azt még igazán nem ittam.

— A Volgát gondoltam — mondta a haramia.

A missz öt évig élt a déli országrészben, törökmultu, aszimetriális, hegyesgödrös városkában, hagymaszag, balkáni higiéne, avatag bizánci kolostor és templom, szertehányt, rozzant, szertemálló keretek közösségében azzal a néppel, amelynek lomha mozgása mélyén, évszázadok igája és keleti narkotikumai után is szent erő, szabadságvágy és szilaj duhajság toporzékolt. Egzotikus élmény volt missz Bornton számára a háboru után ez a környezet, ahol megalapitotta az Árvaleányok Angol Jótékony Otthonát, a hadiszövetséges érzések továbbmélyitésére s a humanitás szolgálatában. Akadt Londonban és némely vidéki angol városban erre a vállalkozásra is egy-egy messzeérdeklődésü és jólmegiontolt agilitásu társaság, ahonnan évente pár száz font sterling jutott a távoli árvaleányok otthonának, főképpen hölgyektől, kiknek miszterei vas, szén, ópium, ólom, bankászat és egyéb piaci adásvétel szempontjából viselték gondját ez árva országnak. És missz Bornton ügyesen, férfiui eréllyel tudta adminisztrálni az intézetét, bizonyos közönnyel viselve el a néha hozzáhajbókolt elismerést és alázatos ünneplést. Nyitott szemmel élt s hideg szánalommal szemlélte, hogyan mulik végig a körülötte élő nép pislákoló lendülete, nótakedve, bujasága a szenny, a vérbaj, a malária, az inség és szellemi éheztetés rothadásában: hamarosan tapasztalta, hogy nemcsak az ő árvaleányai az igazi árvák. Aféle angol uri vénleányok közé tartozott azonban missz Bornton, akik a szüzesség veszedelmesebb örvényein átcsónakázva, civilizációval, szilárd erényekkel, kemény cselekvőakarattal fegyveresen, tökéletes kalandorokká, avagy jótét lelkekké katonásodtak. Igy végtelen hüvösséggel tudta elviselni a dicséretet és durvaságot, a dicsőséget és veszedelmet, a *kalandor tökéletes* dezintereszmányával és a jótét lélek mindent megértésével.

Ime, milyen levelet kapott a mult héten barátnőjétől s hajdani iskolatársától, missz Happytől:

My dear! Most van az évfordulója annak az izgalmas emlékemnek, amelyet nem beszéltem ki neked eddig. Tudod, Vilna közelében voltam, fenn, egy hegyi faluban, magam se tudom *már,* hogyan rekedtem ott, miután katonáim, kiket a háboruban ápoltam, mind szerteszéledtek. Orosz-lengyel, vagy lengyel-litván határ ez, tudod, ez is ama vitás igénypontok közé tartozik, amelyek körül *errefelé* ezek a nevetséges kis népségek annyi vért folyatnak s annyi hullát termelnek. Mister *Chamberlain*nek még bizonyára lesz szava ebben. Jó, de egy ködmönös, pálinkás parasztasszonynak ott a havas, istenverte faluban gyereke született. Közben éjjel-nappal másztak le és fel a csapatok: jönnek az ellenforradalmárok, korbácsolnak, rekvirálnak ételt és szeszt, három nap mulva a vörösök offenzivája, lekergetik az ellenforradalmárokat, prédikálnak és élelmiszert követelnek, a hegyoldalakon a hóban, mint a fenyőerdő, ugy csucsosodnak *már* véres katonahulla halmazatok *(festői látvány volt, Istenem, milyen szomoru!)* és a csapatoknak ez a helycseréje, benyomulása és kivonulása igy tartott három héten keresztül. Gondolt el, három hétig nem mozdulhattak ki a ködmönösök: az ujszülöttet *nem* vihették le a völgyi városkába, megkereszteltetni, a paphoz! Három hétig kereszteletlen volt jelen ezen a földön a kis lélek s végül az anya már nem akarta szoptatni: *pogány kölyköt nem volt hajlandó táplálni* a jámbor. Bögött, óbégatott, orditott az éhes kis állat, azt hittem, megreped a szive és az enyém. Meg kellett szánnom s kétségbeesetten szoptatni akartam, de — *az én száraz mellem!... My dear! Az én meddő életem!* Véresre szitta szegényke és én beláttam, hogy itt van az a pont, ahol a *mi* minden elszántságunk és vértezettségünk sem tud segiteni. Hidd el, *ez a mi fájdalmas Achilles-sarkunk,* my dear!...

3.

Mindeközben a csendőr végigténfergett minden zugot az állomásépületben, kivül, belül, földszinten, emeleten, a verejték ömlött rajta, a látása keringőzött, már nem tudta hol van s még kevésbbé, hol a postahivatal. Halott inakkal, átitatva pálinkától, *ingott* kilométernyi utat köröskörül, a kis, sötét állomás labirintusában. Összemorzsolódott a papirlap a kezében, táviratszöveg volt, zilált, rossz betükkel:

kérj kölcsön adj pópának dukátot

A főucca felől lihegve vándorolt hozzá egy göndörhaju, filigrán fiatalember. Néhány elipszist sétált e szuronyos ember mentén, azután papirblokkot, ceruzát vett elő és megszólalt:

— A *Pusztosicsi Hiradó* munkatársa vagyok. Lehet interjut csinálni azzal a hires haramiavezérkari főnökkel?

Rámeredt rökönyödő arccal a riporterre az imbolygó csendőr, a szó megégette a fülét és fellángolta az erejét. Ugrott, rohant, jegyváltó asszonyokat felrugott, kosarakat felboritott, a várótermen, perronon keresztül, sineken át, üvöltött valamit a haramiáról s fellendült a fütyülve mozduló nemzetközi vonat lépcsőjére, amely indult a szomszéd ország felé.

— Hohó, hohó, mit keresel ottan? — kiáltotta vasutasok, fináncok, csendőrök, detektivek, vámtisztek kara, de a következő pillanatban mindannyian a sin felé rohantak, ahol hanyattfekve, szétcafatolt tagokkal, vértócsában reszketett a csendőr teste. Melléből meredeken, nedvesen villogott elő a szurony hegye.

A vonat nyugodtan elrobogott. A riporter lázasan futott a szerkesztőségbe, utközben vett két kiflit és izgalmasan nagyokat nyelt. A csendőr utolsót nyögött a földön. Az ifju orosz ott ácsorgott a kiváncsiak között és elszánta magában, hogy egyelőre nem lesz öngyilkos.

Halálra gázolt a vonat egy őrült csendőrt a pusztosicsi állomáson

ez a szenzációs riport jelent meg másnap az ujságban a haramia-interju helyett.

4.

— Hol vagyunk? Hiszen ez itt a *jegenjei* határ, ez a vonat az ország belsejébe megy! — riadt a misszre a haramia, amint szemügyre vette a vonat ablakából a homályos, kékfényü tájat. Pusztosicstól idáig a harmadik osztályu kocsiban, ahova szuggesztiv erővel bevezényelte a haramia a misszt, már tul voltak azon, hogy ki micsoda. Missz Bornton az árvaháza ügyében fontos konferenciára igyekezett Londonba. Egy magasrangu tiszt kisérte Pusztosicsig és az a tiszt ott egyik jó sógorával találkozott össze, aki Genfből, delegátusi minőségben, repülőgépen utazott vissza a szomszédország fővárosáig, onnan vonattal. Patakzott belőle a nagyvilág öröme, a grandszenyőri illat, elujságolta jutányos vásárlásait, fényes mulatságait, kiadós nőkalandjait. Az államügy, a melyben tevékenykedett, *némi* nehézségeken akadt fenn, majd legközelebb ujból *kimegy* a delegáció. A tiszt a delegátus sógorral autón ment tovább Pusztosicsról s a missz igy magányosan helyezkedett el a váróteremben, hogy a nemzetközi vonattal kiutazzon. Mihelyt a csendőr magukra hagyta őket, a haramia első szavai után a missz egyre kiváncsibb tetszéssel hallgatta ennek a bilincseskezü, dusszakállu tölgyfaembernek tisztakiejtésü angol szavait.

A haramiavezér Bécsben tanulta meg a technikai tudományokat és Angliában több évig egy acélipari és bányavállalat mérnöke volt. A háboru kirobbanásakor hazájába rohant, harcolt, fagyott, kopott, gyilkolt, uszott nyakig sárban a nemzet felszabadulásáért, menekült, koplalt Párisban, kijutott Oroszországba, csapatot szervezett, gyalog, hajón, tehervonaton, négykézláb tett meg háromnegyedeurópányi utat, hogy ismét lejusson a felszabadító frontra. És a győzelem után uj elvekkel, alkotómániával, idealizmussal telitve addig gyült a baja a posztraugrott ügyesekkel, mig egy puccskisérlet után az erdőkbe kellett menekülnie és százezres vérdijat tüztek ki a fejéért. Haramiabandája a legüldözöttebb és legrettegettebb lett minden ilyenek között és az esztendők zilált, kegyetlen küzdelmekkel multak. Van egy bátyja, ma pénzügyi főtiszt, az finánc volt eleinte és egy ittas éjszakájának bünét az öccs *számlájára* irták, aki vállalta is a többi közé. Éjféli titkos találkozáson a völgyben mondta el haramia öccsének a sváb gazda meggyilkolását és akkor elbeszélte azt is, milyen emberek, nemzetségek laknak arrafelé, ahol ez az esemény történt, leirta pontosan, milyen a táj, a föld, a levegő. A misszel való találkozás a pusztosicsi váróteremben, a csendőr eltünése ragyogó reményeket lobogtatott fel a mérnökharamiában, szabadulásról, uj életről, életről, messze külföldi országban, talán északon.

— Eltévesztettük volna a vonatot? — kérdezte a missz.

5.

[illegible] en kocsik [illegible] az istenk[illegible]
m[illegible] kimo d[illegible] an ocsmányság és
[illegible]egveszed[illegible] me[illegible]ebb rag[illegible]y.
Lenin levele Gorkij Maximhoz.

— Ugylátszik és az én életem ismét csak egy kötelet ér — válaszolta a haramia. Ahova most érkezünk, ott más nyelven beszélnek az emberek, mint az én szülőföldemen, de a keserüség, a béklyó, a kiszolgáltatottság itt is ugyanaz. Itt bővebben terem a föld és érzékenyebb az éhség, itt ezeréves méla álom volt és vastagabb láncok kellettek a kinyiltszemü monstrum uj haldoklásra fékezéséhez. Nagy, sárga, cifra és mozdulatlan halotti köntös ez a róna és a temetkező embereket egy idetoppant, uj isten se tudná kirázni a gyászból.

— Nem bánom, hogy idetévedtünk,

Ima a szent estén

Uram, a két kezem
Könyörgő szókkal kulcsolom imára,
Ha ezzel vétkezem,
Ha sért a bünös dadogó imája:
Messd el! lohászom szárnyát röptiben,
Ne lássa zuhanását senki sem,
Ne kopogtassa csőre ablakod,
Amikor kér: Eressz be, itt vagyok!

Én nem imádkozom
Magam javáért, nem egy porcikát;
Nem esik már zokon
Hordozni a kin szivbe tört nyilát;
Nem fáj az ostor, bárha paskol is még,
Nem fáj a rongy és nem is bánt az inség,
Nem kerget a Ma, nem üldöz a Holnap:
Legyek csak én jegyese a Pokolnak!

De tudván tudhatod,
Hogy vannak, akik siratják a Má-t,
Félik a Holnapot,
Kiket megállit utjukban a gát,
Kiket a szégyen rongyokért pirit,
Kiknek lelkében kin virág virit,
Kik siketnémán és vakon loholnak
Töretlen utján az Életrobotnak.

Én gyarló szemeim
Könnyre fakadnak ha látom soruk',
A Nyomor mezein
Gizgazokért kavályó táboruk'.
És kérdve-kérdem: olyan nagy az Ég
És a Föld között tátongó messzeség,
Hogy odafentről Te nem hallanád,
Ha ordit a bün, tort ül a galád?

A mennynek kapuja
Mért állja utját jajnak és imának?
Az Urnak zsámolya
Nem fogad el mást, csak ami imádat
Azért, ami van, bárha kárhozat?
Nem kell a sirás, csak az áldozat?
Ó, lehetetlen, hamár nincs a földön,
Hogy az Igazság ott ne tündököljön.

Uram, a két kezem
Könyörgő szókkal kulcsolom imára,
Nem magamért teszem:
Az Igazságot küldd el a világra!
A pólyás Krisztus ige-gügyögését,
Hogy a pogányok végre már megértsék
Egy ujabb betlehemi éjszaka
Jöjjön a harcos Igazság maga!

(Wien) **Bujdosó Péter**

miszter, maga legyen az uj isten és próbálja meg a nagy cselekedetet. Hiszen ezt csak lehet, nem? Én maga mellett vagyok és *mi immunitásban leszünk.*

— Missz, ön mindenütt jól érzi magát. A maga angol társadalmi kereteit, bizony, bármikor, furcsálkodás nélkül kibirná. Ott lenn is, ahol az árvaháza van, felindulás nélkül viselte el a környezetet. Itt szintén simán bealkalmazkodna. Elmondhatja *Shaw* Bernhard regényhősével: Ha medvék közé kerülök, inkább leszek medve, mint ember.

— Shaw? Az egy kiállhatatlan gazember. Tőle semmit sem olvastam és ne emlitse a nevét a társaságomban — zord, férfiui és átszellemült erényü lett ujra a missz.

— Uramisten, uramisten, hol az isten, hát van isten? — jajveszékelt egy jegenjei (azelőtt: jegenyefalvai) földmüves végigbillegve a kocsiban. Elbeszélte a históriáját az utasoknak: A háboruban meghatalmazta a frontról az egyik falubeli kamaszt, hogy esküdjön meg nevében szerelmesével. Az akkori miniszteri rendelet értelmében megtörtént ez a hadi esküvő. Ő orosz fogságba került s mikor a bolsevikok szabadjára eresztették, megkivánt egy tatár leányt, feleségül vette, gyerekük lett. Haza akarta hozni, de *minél jobban* közeledett szülőföldjéhez, annál nagyobb lett a vágya régi szerelmese után. Egyik ausztriai állomáson a tatár asszonyt a gyerekkel beültette egy ismeretlen irányu vonatba, maga valamely ürüggyel kiszállt, felült a hazavivő vonatra s igy megszabadult a *nyügtől.* Mikor hazaért, a meghatalmazott vőlegényt férji jogai gyakorlása közben találta és törvényes asszonya, miután hatóságilag holttányilvánittatta, tudni se akar róla. (— Hát halott vagyok én? — mondják meg kérőm, halott? Az a jegyző, aki megirta, az már halott, mert agyonütötték.) Folytonosan keresi azóta az igazát, de nem jut semmire, mert a fiatalpár megvesztegette a jegyzőt, a hatóságokat s ugylátszik az egeket is.

A haramia és a missz nem értették a bánatos mesét és elgondolkoztak. Missz Bornton azon, mit válaszoljon missz Happy siralmas levelére, amely folyton ujra megbolygatta szivét és tudatában kiméletlenül asszociálódott a haramia lényével. A haramia annak a módján töprengett, hogyan váltsa vissza a misszel való beszélgetést a barátságos intimitás sineire. Eközben a missz elandalodott s valami tizenhatesztendőskorabeli leányiskolai élménye dalolt fel álmában. Már gügyögött, gagyogott, gőgicsélt a kőhomloku hölgy, kőálla feloldódott:

Tud-e főzni a kis nő
ircsuszpdjzt, Billy gyerek?
Tud-e főzni a kis nő
ircsuszpdjzt?
Taramtatatta, rantatatta,
tramtatatta, ramtutatam.

Azt álmodta, hogy megcsókolt, életében először igazán, egy férfit, kinek boglyas szakálla egy kicsit sem krisztusi és akit ő mégis istennek érez.

6.

Boldogok, akik, miként a hatyu távoztak el a földről, anélkül, hogy más maradékot s emléket hagytak volna, mint szárnyuk néhány tollát.
Chateaubriand.

Szurós szeme zölden világitott a feketére árnyékolt kupészögletből s a szava vágott, mint a véső. Kesztyüujjain ragadta a misszt s hitte, hogy a beszéde éber árammal fog forrni utitársnőjében.

— Sokszor átéltem a vad hegyek éjszakáiban, faodvakban, vacogó lázzal: Zürös mocsokban gyürődünk mind, szent agyak, bárhova ereszkedjünk talajért. Európa ócskavassá rozsdult lelkitraverzei alatt mennyei kristályokká szellemülten brekegnek müvészek, ez óperenciás, bugyborékoló iszapban; dagadó hiénák, kóválygó hamispróféták, tündöklő dajnák, zsivány politikusok között. Fehér kalugyerek, szentséges rabbinusok nem osztanak több üdvöt, koloszszális pénztárnokok érzik, hogy lyukas a föld, foszlószivü, rongybelü seregek sóhajtoznak a pusztaságban. Hiába fejtetted le, missz, kezemről a bilincset, azokon az éjszakákon éreztem a láncot mindannyiunk kezén és hogy egy gonosz Párka huszmilliók nyaka körül sodorja fonalát. Hogy a halottkém bélyegzője ég a pergamenten, ecseten, márványon és fán, késen és villán, filmen és mozdonykeréken, papiron és motoron, selymen és testen.

— Ugy érzem most — folyt tovább a szó a haramia zöldfényü olajarcáról — hogy minden eddigi szülött pusztul és a pusztulásban születnek irthatatlan olimpusi csirák. S ezek a vánnyadt alvilági árnyak, Jegenjén, Londonban, Pusztosicson és Kalkuttában, akik engem elfogadnának csodatévő mindenhatónak, nem tudják, hogy ők maguk egyetlen, teremtő istenséggé fognak összefelnőnni.

— Kérem, missz Happy és én még sohase szültünk, higyje el, miszter — dünnyögte missz Bornton az álom tudattalan üvegharangján át.

— Hölgyem, az örökszeplőtlenség papnőinek egyedüli közös vonása ez a Kéj mindenrangu leányaival és én azt tanácsolnám —

Nem a haramia minden előzőnél hatalmasabb tüsszögése okozta a rázkódást, amelyre ugyanebben a pillanatban a missz felrettent, a vasrudak kongását, üvegek csörömpölését, deszkák recsegését, emberek üvöltését, asszonyok sikolyát, egy leheletidő alatt, mig vészes rémületből hideg ájulatba döbbent.

»A felgöngyölődött sinek, összegörbült vonatvázak, véres hulladékok, törmelékek közül teljesen péppé mállasztott női test mellett fehér hajcsomókkal és tolldisszel vegyes kalapfoszlányokat találtak s eközött egy kartonlapot ezzel a felirással: Miss Bornton A közelben dusszakállu összetört férfitet, ennek az áldozatnak személyazonosságát nem lehetett megállapitani . . .«

Igy hangzott a Pusztosicsi Hiradó helyszini riportja a jegenjei vasuti katasztrófáról

Másnap reggel kezdődött a hárombetes esőcsurgás a folyók kifutottak medrükből a viz megette a földet és a nép árván, keservesen jajgatott

TERE-FERE

Meddig tart a bubifrizura? Ma már a haj bölcselői nem vitatkoznak arról, vajjon a nők vágassák-e hajukat, vagy sem, mert mindenki behódolt az uj Jl vatnak Elfogadják tehát a tényt s mint csöndes szemlélők azon töprengenek, vajjon meddig tart a bubifrizura élete

A londoni fodrászok évi gyülésén az *alábbi három tényt* állapitották meg:

1. A hosszu haj meghalt. 2. Az Etonfrizura haldoklik. 3. A bubifrizura még legalább egy nemzedéket tulél.

Ezen a gyülésen számos fodrász-pró bakisasszony jelent meg, fiatalok, érett nők és egészen őszek is, bemutatták a különböző hajviseleteket, de a bubifrizura nyerte el a pálmát. Charles *Cropacki* egy londoni fodrász aki *nemrég* tért vissza európai és amerikai tanulmányutjáról, igy nyilatkozott a fontos kérdésről:

— Higyjék el, uraim, hogy a bubifrizura még legalább egy nemzedéket tulél. Magától értetődik, egy női nemzedéket. A női emberöltő kevesebb ideig tart mint a férfi emberöltő, alig tiz évig. Amerikában a fodrászok sok *pénzt* költöttek reklámra, hogy a hölgyeket belátásra birják s rávegyék, hogy térienek vissza a hosszu haj viseletéhez. Semmi eredményt sem értek el. Miért? Egyszerüen azért, mert a modern nő nem akar többé bibelődni a hosszu hajjal. De határozott visszahatás észlelhető az Eton-frizura tekintetében Ezer meg ezer nő, ki teljesen lenyiratta haját szépen etonosra és fiuvá vedlett, visszatér a bubifrizurához Az Eton-frizura tulzás különcködés, ezt már belátiák a hölgyek. Becsben ugy tapasztaltam, valami uj szokás kap lábra A bécsi nők még mindig lenyiratják hajukat, de dus bubifrizurát viselnek, olyan a fejük mint egyes görög szobroké. Vajjon ez a frizura meghóditja-e a kontinenst és előjele egy uj divatnak? Erre vonatkozólag még korai volna jóslásokba bocsátkozni.

*

Orvosi hirek. Régóta tudjuk hogy vannak bizonyos rendkivüli, nekünk még ismeretlen képességekkel biró emberek, akik a külső világról érzékeik nélkül vesznek tudomást s például a látás kikapcsolásával olvasnak el egy pecsétes boritékba zárt levelet.

Egy *Reese nevü médium nemrég mu*tatta be csodálatos képességeit az amerikai lélekbuvárló társaság előtt. *Rockefeller* és *Edison jelenlétében.* Most a párisi metafizikai társaság egy uj médiumot vezetett föl , *Kahn* Lajost, aki ötven esztendős és egy csomó sikerült kisérlettel igazolta be távolbalátó képességét az akadémia és az orvosi kar jelesei előtt.

Kahnt egy másik szobába vezették, hoszu mondatokat irtak több darab papirra, melyet gondosan összehajtogattak s boritékba csuktak. Erre Kahn viszszajött, az ottlevők egyikétől elkérte a leveleket, szétosztogatta, aztán gyorsan folyamatosan elolvasta mindegyiket, a nélkul, hogy megérintette volna őket, ugyhogy valami fogásra, vagy csalásra csak gondolni is lehetetlen volt.

Albert *Londres* párisi ujságiró könyvet irt az őrültek *nyelvéről* Az egyik, akivel beszélgetett, igy mesélte el, hogy szabadult meg a nyaktilótól:

— Hajnalban dolgozni kezdtek rajtam a hengerek, egyszerre minden szovjet lett, Yokohama, de én tul jártam *Deibler* nagyapjának, fiának és és unokájának az eszén . .

Ez az értelmetlen szózagyvalék arról ad fölvilágositást, hogy szabadult meg az elitélt a halálbüntetéstől A könyv szerzője *igy értelmezi a szöveget:*

— Hajnalban a hóhér pribékjei *(hengerek)* megragadtak (dolgozni kezdtek rajtam) Minden vörös lett a szemem előtt (szovjet), mozgott alattam a föld, *a (yokohamai földrengés)* de én megszabadultam a multbeli , jelenlegi és jövendőbeli összes hóhéroktól *(Deibler nagyapja fia és unokája)*

*

Török aranykeresők. Van egy elmés készülék mely különböző módon jelzi a közelében lévő fémek jelenlétét. Ezt hivják most segitségül egy elsülyedt kincs felkutatásánál mely körülbelül háromezer milliárdot ér s aranyból, ezüstből és drágakövekből áll

A török kincsről van szó mely a navarini kincs cimen ismeretes és a navarini csata idején sülyedt el a tengerbe 1827-ben, vagyis körülbelül száz esztendeje

A kutatóratt angolok szervezték meg körülbelül 150 milliárd magyar korona költséggel

— Az akkori török hajóraj - irja a *Daily Mail* hatvan hajóból állt, ezek a tengerbe sülyedtek most negyven méternyi mélységben lehetnek, teljesen sértetlen állapotban Itt eddig mindössze hat bronz ágyut leltek Pusztán a tenger*nagy hajóján 400* millió török arany volt, a többi hajók ezüstöt vittek .

A buvárok, akik leszállnak a tenger mélyére, hogy megkeressék a legendás kincseket a legujabb készülékeket viszik magukkal, melyeken egy körbeforgó igen érzékeny tü az arany közelségét egy kilengéssel jelzi, viszont ha ezüst van a közelében a másik oldalra fordul.

Amennyiben a kincsre csakugyan rábukkannak, a kutatóraj költsége busásan megtérül

*

Kék frakk: *Albernoon,* angol berlini nagykövet távozásakor a német köztársaság diszebédet adott a tiszteletére. Ezen a diszebéden különös dolog történt. *Schubert* államtitkár aranygombos *kék frakkot öltött magára és tollas dip*lomata-föveget.

Erről másnap sokat beszéltek s a lapok is sokat irtak, ugyhogy a külügyminisztériumnak nyilatkoznia kellett, miért került ujra elő a lomtárból az aranygombos kék frakk, meg a diplomata-föveg. A külügyminiszter megmagyarázta, hogy a külügyminisztériumi ebédeken a legtöbb ország diplomatája hivatalos egyenruhát hord s igy utóbb *megtörtént,* hogy a *német állam* legmagasabb tisztviselőit, minisztereit, nagyköveteit összetévesztették a pincérekkel.

Ez a magyarázat közderültséget keltett. Hát nincs más ok, nincs más kifogás? Nem mondhatta volna egyszerüen a külügyminiszter, hogy a demokratikus francia köztársaság is hódol a ha*gyományoknak*, a divat külsőségeinek? Legtöbben azon a véleményen vannak, hogy kár volt a közönségben azt a hitet kelteni, mintha egy német nagykövetet össze lehetne téveszteni egy pincérrel. (A közönség eddig csak azt hitte hogy egy pincért lehet összetéveszteni egy német nagykövettel.)

Ebből az alkalomból azt rebesgeti a pletyka, hogy egy európai fővárosban a diplomáciai ebéd után valamelyik külföldi diplomata igy szólt a mellette álló frakkba öltözött német nagykövethez:

— Nézze barátom, a kappan nagyon kövér volt: nem hozna nekem egy üveg ásványvizet? Aztán majd adjon egy gyufát is.

A német nagykövetben volt annyi humor, hogy hozott egy üveg ásványvizet s mig tüzet tartott a diplomata szivarja alá, *ezt mondta:*

— A kormányom végtelenül örvendene, ha ebből az ásványvizből egy ládával fölajánlhatna kegyelmes uramnak, mert biztosithatom, hogy ez a legkitünőbb német ásványviz.

Ezért vissza tehát a kék frakk. A német köztársaság elérkezettnek találta az időt, hogy egy hetven milliót számláló nagy nép képviselőit megkülömböztesse a pincérektől. Ennek a szem*pontnak* jogosultságát a legelszántabb köztársasági érzelmüek is elismerik.

*

Norvég szárazok és nedvesek. Norvégia határozott a sorsáról, az idei mozgalmas népszavazáson a szesz barátai győztek 525.000 szavazattal 415.000 szavazat ellenében, ennélfogva *Ibsen* honfitársai ezután is isszák a pálinkát és grogot, nem követik az amerikaiakat.

A szavazást pikáns diplomáciai közbelépések előzték meg. Hét évvel ezelőtt a norvég nép elé terjesztették a kérdést, vajjon fönn akarja-e tartani, vagy el akarja-e vetni a magasfoku szeszes italok behozatalát. Ebben az időben a nép mintegy 200.000 szavazattal a szesztilalom fönntartása mellett döntöttek.

Ez a szavazás azonban csak elvi jellegü volt, afféle tanács a kormánynak meg a parlamentnek , melynek jogában állt határozni. Tekintve, hogy a szesztilalom ellen Franciaország, Spanyolország, Portugália tiltakozott és szigoru vámmegtorlással fenyegetőzött, mert a szesztilalom gazdasági érdeküket sértette volna, mind a kormány, mind a parlament ugy döntött, hogy megtiltja ugyan a pálinka és a konyak árusitását, de azért beengedi. Igy sikerült Norvégiának elesititania Spanyolországot és Portugáliát. Ami Franciaországot illeti, a norvég kormány kormány kötelezte magát, hogy évente 400.000 liter konyakot hozat be, melyet nem hoz forgalomba, hanem az állami raktárba tétet.

A szesztilalom egy évig fönn is volt tartható, amig a nép anyagi helyzete nem volt valami rózsás. De mihelyt javultak a gazdasági viszonyok, a tilalmat lépten-nyomon kijátszották. A szeszcsempészés oly nagy arányokat öltött, hogy a kormány kénytelen volt évente 12 millió norvég koronát a törvény ellenőrzésére költeni s ez az ellenőrzés nem járt sok eredménnyel. A szeszcsempészéssel együtt virágzott a titkos szeszfőzés is, különösen az északi erdős vidékeken, ahol a rendőrség képtelen volt hurokra keriteni a bünösöket. Az oportói, malagai, maderai bor évi fogyasztása 4—8 millió literre rugott.

Aki majdan megirja korunk történetét s az emberiségnek a fölvilágosodásért való küzdelmét, ezekből az adatokból sok mulatságos és sok szomoru tanulságot olvashat ki...

Manci és a Mester

Vigjáték egy felvonásban

Irta: Stella Adorján

Manci, magányos hölgy, 20 éves
Mókus atyai barátja, 50 éves
Nusi, egykori kolléganője, 22 éves
Guillano, a mestere, 32 éves
Két pincér, libériában.

(Történik Manci ebédlőjében. Hátul középen előszobába, jobbról hálószobába nyiló ajtó. Mikor a függöny felgördül, Mókus a jobboldali ajtónál áll. Az asztal reggelire van teritve.)

Mókus (kopog): Gyere már, angyalkám! Kihül a ropogós kávé.

Manci (hangja kivülről): Jövök! *(Pár pillanat mulva megjelenik, pongyolaszerü, nagyon csinos reggeli ruhában.)* Jelen! Szép vagyok?

Mókus: Nagyon szép vagy.

Manci: Mit tulozol? Mondd egyszerüen, hogy gyönyörü vagyok. És akkkor maradj itt ebédre. Annak semmi értelme sincs, hogy egy nő szép legyen, amikor egyedül van. Nagyobb hiba, mintha valaki társaságban csunya.

Mókus: Sajnos, nem maradhatok, de valakit meginvitáltam magam helyett ebédre.

Manci: Hozzám?

Mókus: Igen, hozzád. Mondd csak, Mancikám, mióta is szeretlek én téged?

Manci: Egy év, két hónap, tizennégy nap. Megjelöltem a háztartási könyvben azt a napot, amikor először találkoztunk és azóta minden reggel huzok egy vonást. Be szép nap volt. Bejöttél hozzánk az üzletbe, ahol manikürös kisasszony voltam, ideadtad a kisujjadat és . . és nálam maradt az egész balkezed.

Mókus (ünnepélyesen): Kedves Manci!

Manci: Jaj! Te szakitani akarsz!

Mókus: Ugyan! Hogy jut eszedbe ilyen butaság?

Manci: Nagyszerü fejem van. A legnagyobb butaság is könnyen eszembe jut.

Mókus: Kedves Manci! Te nagyszerü nő vagy. Örömmel hallom mindenütt a társaságban, amint irigykedve mondják rólam: nézd ezt a vén marhát, milyen remek nője van. Nekem, mint bankárembernek szükségem is van egy klassz nőre. Emeli a hitelképességemet. Veled tökéletesen meg vagyok elégedve. Csak egy bajod van: nem tudsz enni!

Manci (az asztalhoz rohan és falánkul enni kezdi a kalácsot): Én nem tudok enni? Kitünő étvágyam van. *(A kisujját bedugja a kávéba.)*

Mókus: Látod?! Miért dugtad be az ujjacskádat a kávéba?

Manci: Nyugodt lehetsz: nem passzióból. Valahogy csak meg kell tudni, hogy nem-e forró? *(Nagyot márt a kávéba.)*

Mókus: És ez a mártogatás! Tönkreteszel vele! A multkor a Ritzben kimártogattad a serpenyősrostélyost. Másnap estek a részvényeim a tőzsden . . .

Manci (nagyon hangosan hörpint): Uhü!

Mókus (befogja a fülét): Jaj! Hogy lehet ilyen hangosan inni?!

Manci (büszkén): Ezen már mások is csodálkoztak! *(Szürcsöl.)* A multkor halászlét vacsoráztam, mire Fricsay átüzent a szomszédházból, hogy hagyjam abba mert a közönség nem hallja a katonazenét. *(Szürcsöl.)*

Mókus: Ezek a nép egyszerü gyermekei . . . Hangosan esznek és halkan szeretnek . . . A vérbeli urinő csendesen eszik és hangosan szeret.

Manci: Én is hangosan szeretek. (Kiabál) Szeretlek!

Mókus: Akkor tanuljál meg enni a kedvemért . . . Borzasztó dolgokat csinálsz! A multkor Krausz kormányfőtanácsos vacsoráján megittad a kézmosóvizet.

Manci: Persze! Mert olyan kis manikürcsészében adták be.

Mókus: Ez most mind rendbejön. Én fogadtam neked egy tanárt, aki megtanit enni.

Manci: Enni? Megtanultam én enni kicsikoromban otthon, a Karpfensteinuccában.

Mókus: Ebben is haladnod kell fiam.

Manci: Nekem az is elég haladás, hogy a Karpfenstein-uccában rántottlevest ebédeltem, most meg rántott csirkét.

Mókus: Csak néhány leckét kell venned. Az étkezés világhirü professzorát szerződtettem neked.

Manci: Azt a Bicsérdyt?

Mókus: Nem, fiam, az a koplalás tanára.

Manci: Hát már a koplalásnak is van tanára? Mintha azt nem tanulná meg a szegény ember kicsikorában. És a gazdagnak meg nincs rá szüksége. *(Gondolkodik)* Miféle éhenkórász az, aki abból él, hogy enni tanitja az embereket?

Mókus: A tanár ur nem éhenkórász. Lovag Olasz ember. *(Névjegyet olvas)* A neve Cavalatore Giullano Gastromanello.

Manci: Ezt a nevet nehezebben tanulnám meg, mint a rákevést.

Nusi (középről jön): Jónapot! Szervusz!

Manci (bemutatja): Nusi, egykori kolléganőm, manikürözni jött. Mókus ur, a barátom.

Mókus: Örvendek. *(Mancihoz)* Csak azt nem értem, miért van itt mindennap egy másik maniküröskisasszony? Mi van rajtad naponta manikürözniváló? No végezz gyorsan, mert rögtön itt a tanár ur. Addig bemegyek a hálóba telefonálni. *(Jobbra indul.)*

Nusi (irigykedve): A hálószobában van telefon?

Mókus: Igen, ebben a tekintetben Manci már modern nő. *(El.)*

Manci: Majd ha halkan fogok tudni enni is, áthozom a telefont az ebédlőbe.

(Leülnek egy kis asztal mellé, ahol Manci kezdi Nusit manikürözni.)

Manci: Ez a csacsi Mókus azt hiszi, hogy ti manikürözték engem, holott csak én gyakorolom magam. Hadd keressetek. Én magam olyan helyre járok, ahol nem ismernek. Ott megadják nekem az illő tiszteletet.

Nusi: Miféle tanárt várok?

Manci: A zabálás tanárát. Megtanitja az embert enni.

Nusi: Jé, hát már az evésnek is van tanára?

Manci: Ne csodálkozz! Ma már ott tartunk, hogy az egyetemen külön tanár van, aki csak a csillagokat tanitja.

Nusi: Ne mondd!

Manci: Már pedig, ha a csillagoknak van tanára, hogy ne lehetne az evésnek? Mégis csak több ember eszik, mint a mennyi csillagot vizsgál. *(Pici szünet)* Mi ujság az üzletben?

Nusi: A Karola bevágott egy urnak. Komplikációk állotak be.

Manci: Vérmérgezés?

Nusi: Dehogy! A Rivierára utaztak! Hogy szeretnék én is egyszer igy elutazni. De jó is neked, Manci . . Boldog vagy . .

Manci (egy kis melancholával): Boldog vagyok . . . *(Jobbra mutat)* E mellett? . . . Ó, én igazán nem erről a boldogságról álmodoztam manikürözés közben. Nem mondom, jó fiu, kedves öreg szamár, de az én szivem mégis másért dobog friss tavaszi éjszakákon . . . Ne érts félre, Nusi, nincs senkim . . . De boldogságom sincs. Rabmadár vagyok, bezárva egy háromszobás főbérleti kalitkába. Ezután már annyi szabadságom se lesz, hogy kimártsam a serpenyős rostélyost. No, ne beszéljünk erről . . . Mi ujság még odabent?

Nusi: Gurzó felmondott. Hazamegy gazdálkodni az apjához, parasztnak. Ur lesz belőle.

Manci: Na, ahhoz neki is kéne egy pár evőleckét venni. Láttad te már őt délben marhanyelvet enni?

Nusi (elragadtatással): Gyönyörüen eszik! Olyan finoman fogja a kezében a marhanyelvet, mint egy borotvát. Te! Fiatalember?

Manci: Kicsoda?

Nusi: Az a marhanyelvtanár?

Manci: Biztosan valami vén trottli. Képzeld, hogy már milyen régen eszik, ha már tanitani is tudja.

Giuliano (hevesen beront középről, két libériás pincérrel mögötte. Jókepü fiu, erős idegen kiejtéssel beszél): Bonjour mes dames. Cavalatore Giuliano Castromanello.

Manci (zavartan köszön, aztán a jobboldali ajtóhoz megy): Mókus, Mókus!

Nusi (szedelőckődve): Ettől én is vennék egy pár leckét. Szervusz. *(El.)*

Giuliano: A kedves növendék, ugye?

Manci (pukkedlit csinál): Sajnos.

Mókus (jön jobbról): Jó napot, kedves tanár ur!

Guilliano (meghajlik): Uram! *(Nagyképüen)* Ime, elhoztam magammal ezt a két mintapincért. Mint ahogy az orvos magával viszi a müszereit, én mindenüvé egy komplett ebédet hordok magammal. A mai menü az ugynevezett első lecke. *(Az egyik pincér étlapot nyujt át)* potage — leves — spaghetti a lá milanaise — makaróni — hussel, sajt, gyümölcs és fekete kávé. Jövő órán következnek a nehezebb fogások: rák, osztriga stb.

Manci: A töltött káposztát is tessék felvenni a müsorra, mert az nagyon szeretem.

Mókus: En nem akarom zavarni az órát. Bemegyek a bankba, megnézem, hogy nem mentünk-e csődbe tegnap óta. *(Meghajlik és el.)*

Giuliano: (tapsol szertartásosan, mire a két pincér elmegy. Ez a két fiu eddig azzal foglalkozott, hogy megteritette a már előkészitett asztalt. Giuliano karonfogva az asztalhoz vezeti Mancit.) Kisasszony! Mint minden tanitványomat, önt is két hete figyelem evés közben. Mielőtt elvállaltam a tanitását, meg akartam ismerni az ön metódusát, hogy annál sikeresebb legyen a tanfolyam. A nők különféleképpen esznek. Vannak szentimentálisak, akik *(mutatja)* ugy kezelik az ételt, mint a mezők virágait. Vannak érzékiek, akik szenvedéllyel esznek *(mutatja)* és erotikusan isznak. Vannak szemtelenek, akik szégyellik az evést *(mutatja összecsücsöritett szájjal.* Maga kisasszony, egyik kategóriához sem tartozik. Maga naturalista.

(A két pincér behozza a csésze levest és nesztelenül el.)

Giuliano: Először is nyugodtan használja mind a négy lábát a széknek. Igy. Egyenesen ülni! Köszönöm. Tessék! *(Hozzdkezd a leveshez.)*

Manci (nyakába akasztja a szalvétát.)

Giuliano: Mi az? Borotválkozás lesz? *(Kikapja a szalvétát, Manci az ölébe teszi.)* Teringettét! Az asztalon marad!

Manci (félszegen megragadja a csészét, be szeretné dugni a balkeze kisujját, de aztán mégsem meri.)

Giuliano (kiált): Könyök be! Két ujjal fogni a csészét! Igy!

Manci (próbálja): Akkor leesik.

Giuliano: Kezdeni!

Manci (hangosan hörpint egyet): Uj!

Giuliano (befogja a fülét): Csend!

Manci: Megégettem a nyelvem. Mind azért van, mert maguk kitalálták, hogy nem szabad az ujjat bedugni.

Giuliano: Semmit kézzel. Semmit kézbevenni! Kézbevenni nem előkelő dolog! Inni! Pianó!

Manci: Szürcsöl.

Giuliano: Pianisszimó!

Manci: Majd hangfogóval fogom enni a levest.

(A pincérek bejönnek, elviszik a csészét, paradicsomos makarónit tesznek le az asztalra és bort töltenek a poharakba.)

Giuliano: A korrekt étkezés még fontosabb a nőnél, mint a szépség. Napoleon is az evés miatt szakitott Josephinnel. A császár mindig idegen urakkal evett egy tálból cseresznyét. És milyen csunyán. A magam részéről sohse tudnék szeretni egy olyan nőt, aki nem tud szépen enni. *(Megfogja a poharat.)*

Manci: Azt hiszem, én vagyok az idősebb. Szervusz. *(Koccint.)*

Giuliano: Nincs koccintás! Csak diszkrét pillantás!

Manci: (Hangosan hörpint.)

Giuliano (szisszegve): Csend legyen!

Manci (körültéz): Nem alszik itt senki. *(Hörpint.)*

Giuliano: Ugy issza a bort, mint a szájvizet. *(A makarónira)* Avant! Avanti!

Manci (nagy tisztelettel nézi, de nem mer hozzányulni): Köszönöm, nem szeretem a makarónit.

Giuliano: Muszáj!

Manci (megpróbálja, de belegabalyodik, végül késsel segit magán s a kést beveszi a szájába.)

Giuliano (rémülten): A kés! A szájába?!

Manci: Ne féljen semmit, nem vágom meg magam.

Giuliano: Scandallo! Scandallo!

Manci (hizelegve): Lenyalni se szabad. Mikor az olyan jó.

Giuliano: Kisasszony, sok jó dolog van az életben, ami nem szabad. Ilyen néha a szerelem, amely olyan mint a langusz. Este szokták felszervirozni, de az nyencek ehgyomorra fogyasztják.

Manci: Jé! Én mindig azt hittem, hogy a szerelem olyan, mint a töltött káposzta: csak felmelegitve jó és néha megfekszi az ember gyomrát.

Giuliano: Ne beszéljünk a szerelemről, kisasszony! Ne felejtse el, hogy még csak az első ételnél tartunk! Ilyenkor legfeljebb az időjárásról szabad beszélni a müvelt társaságban. A husnál jöhet a szinház, a zene, az irodalom. A parfénál a pletyka és a feketekávénál a szerelem. Ma szép idő van, kisasszony. Bár a barométer esőt jósol.

Manci: Jó hogy szép idő van, akkor legalább nem esik az eső. Nem igaz? *(már nem esznek)* Tanár ur kérem. A kettő fogás között miről beszél az ember? Mikor az időjárást már befejezte, de a szinházhoz még nem érkezett el?

Giuliano: Akkor arról beszél, hogy hagyadt a kiszolgálás . . .

(A pincérek behozzák a husételt.)

Manci: Itt a bus! Tanár ur, szeret szinházba járni?

Giuliano: Nagyon helyes! Ezt meg kell szokni! Mikor figyeltem magukat, mindig csodálkoztam rajta, hogy a barátja már a levesnél szorongatja a ke-

---

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

HALOTTI BESZÉD

Apám, teremtőm, istenem,
Mily semmi vagy
S én, én milyen istentelen.

Mert az, aki apátlan,
A földgolyón
Isten nélkül, magába van.

A messzeségből rám mered
Szigoru-szép
S nagyon-nagyon ismert fejed.

Hol vagy? Fe e'j hát, merre vagy?
Hol a szived
S agyad, a tényes ember-agy?

Erős, lehetsz i y gyönge te,
Hogy igy heversz,
Minden lérllak gyöngye te.

Még hallalak mint zivatart,
Te óriás,
Ki nemzett s engemet akart.

Tanitottál itt az uton,
Lásd, a halált,
Azt is tetőled tanulom.

Arcomra huzom közönyöm,
Az életet
S e leckét is megköszönöm.

Fölöttem téli szél visit.
Kriptánk felé
Előrelépek egy kicsit.

Nyugodtan járulok odu,
Hisz ami vár,
Csak ennyi lesz és nem csoda

Te én vagyok és te vagy ott.
Most elhiszem,
Most már tudom, hogy meghalok.

Apám, teremtőm, istenem,
Mily semmi vagy
S én, én milyen istentelen.

zét. *(Odanyul.)* Ez nem való! Várni kell a feketekávéig.

Manci (gyöngéden eltólja a kezét): Akkor várjunk.

Giuliano (az ételre): Tessék.

Manci: Hust már nem merek enni. *(Egy fogvájót tesz a szájába és úgy beszél tovább.)* Pedig már kopog a szemem az éhségtől.

Giuliano (tulzott udvariassággal gyufát gyujt és odatartja a fogvájóhoz): Prego signorina!

Manci (csodálkozva eldobja az égett fogvájót és egy másikat akar kivenni, de a férfi gyengéden rátett a kezére): Fogvájót se szabad? Hát mikor mákosnudli van ebédre? *(Szomorúan enni kezd.)*

Giuliano: Feljebb fogni az evőeszközt! Még feljebb!

Manci: Tanár ur régen működik ezen a ronda pályán?

Giuliano: Miért kérdi?

Manci: Csodálkozom rajta, hogy ilyen fess fiatalember nem tudott magának más foglalkozást találni. Meglátja, hogy egyszer elrontja a gyomrát.

Giuliano: Elrontom a gyomromat? No és? Maga nem hallott orvosról, aki fertőző betegséget kapott, épitőmesterről, aki leesett az állványról? Én is áldozata leszek hivatásomnak... *(Pohárral)* A votre santé! *(Iszik.)*

Manci: Csak ne beszélne mindig angolul!

Giuliano: Szerencsémre van a foglalkozásomnak kellemes oldala is. Két héten keresztül néztem magát minden áldott este... Alig vártam a vacsoraidőt.

Manci: Tanár ur, a hus még az asztalon van. Szinházról tessék beszélni.

Giuliano: Igaz... Látta maga Romeo és Juliát?

Manci: Sem az egyiket, sem a másikat.

Giuliano: Hát a Velencei kalmárt?

Manci: Nem szoktam az Operába járni.

Giuliano: Hát Hamletet?

(Pincérek parfét hoznak.)

Manci: Hál' Istennek, csakhogy már elviszik a hust, legalább már abba lehet hagyni azt az undok szinházat.

Giuliano: Igen, kisasszony és most jön a parfé: a pletyka étele. Ilyenkor megbeszélik az asztalnál az előkelő társaságok finom pletykáit... Mondjon valamit...

Manci (kicsit gondolkozik): Képzelje, tanár ur, a Karola bevágott egy urnak és most együtt utaznak a Rivierára.

Giuliano: A pletyka csak akkor érdekes, ha az ember ismeri a szereplőket.

Manci: A tanár ur nem ismeri a Rivierát? *(Enni kezdik a parfét.)*

Giuliano: A Ritzben sokszor néztem, hogy eszi a parfét... Ugy szerettem volna magának segiteni. A parféevésnek nincs szabálya, mint teszem azt, a körteevésnek. A parfénál mindenki kifuthatja a saját formáját.

Manci (érdeklődve): A körteevésnek mi a szabálya? *(Rendkivül kecses mozdulatokkal eszi a parfét.)*

Giuliano: A körtét szabály szerint ugy esszük, mintha rántott csirke volna és a rántott csirkét ugy esszük, mintha körte volna... *(Csodálkozva)* Kisasszony! Hiszen maga gyönyörüen eszik! Hol tanulta?

Manci (egyszerüen): Sehol. Magamtól rájöttem... A maga kedvéért eszem szépen. Van egy unokanővérem, a Lidi, annak a vőlegénye szigorlatra készült és a Lidi az ő kedvéért megtanulta vele az egész jogászatot... Én enni tanultam meg a maga kedvéért. *(Poharat emel.)* Isten éltessen! *(Isznak.)*

Giuliano: Maga milyen bájos! Két hete nézem magát minden áldott este. Áldottak voltak ezek az esték, mert minden perc uj gyönyörüséget hozott számomra. Már első nap nagyon megtetszett nekem... Harmadik napon már nem figyeltem, hogy fogja a villát, pedig azzal biztak meg. Nem néztem, hogyan eszik, csak a szája mozgását bámultam és egyébre gondoltam... Ezen az estén magába szerettem, kisasszony ... Serpenyőrostélyost evett.

Manci: Jesszus! Kimártogattam a tányért.

Giuliano: Nem láttam a tányért, csak a szép kezét láttam... *(Megfogja a kezét.)* A szép kezét, amely fehér, mint a homard... a kicsi füle, rózsaszinü, mint a lazac. A homloka sima, mint az osztriga héja és a szeme zöld... mint a... mint a ...

Manci: Spenót!

Giuliano (egyre hevesebb akcentussal): A ruhája alatt is látom a mellét, fehér, mint a tejszinhab, a válla gömbölyü, mint a... mint a...

Manci: Szilvásgombóc!

Giuliano: A tekintete lángragyujt, mint a kaviár... Ha csak a szemébe nézek, máris reszketek, mint a...

Manci: Kocsonya...

Giuliano: Már két hete imádom magát! *(A gyümölcsöstálból kivesz egy almát és brutálisan beleharap.)*

Manci: De tanár ur! Kézzel?

Giuliano: Csak kézzel! A maga kedvéért!

Manci (ő is beleharap egy almába): Csak igy jó az alma.

Giuliano (talja): Nekem mondja? Magának könnyü, ehetik ugy, ahogy akar. De én folyton leckéket eszem... Bezzeg otthon, az én kis szobámban bicskával falatozom a szalonnát és kulacsból iszom hozzá az egri bikavért... Ugy-e eljön egyszer hozzám?

Manci: Ezen az órán jól megtanult magyarul. Jobban mint én enni.

Giuliano (lehorgasztott fejjel): A József-uccában születtem. Kényszerüségből lettem olasz. Igy inkább vesznek leckét. B. listás banktisztviselő vagyok.

Manci: Giuliano!

Giuliano: Nevezzen csak egyszerüen Gyuszinak.

Manci: Gyuszi!

Giuliano: Ezeknek a nagyképü bankároknak való a finom étkezés. Az igazi boldogság az, amikor két fiatal ember, te, meg én összebujik egy kis szobába és hideg felvágottat eszik, eszcájg nélkül. Gyere ide! *(Az ölébe ülteti Mancit.)* Ugy-e, eljössz hozzám? Tartsunk össze mi legalább, akik arra születtünk, hogy az urakat szolgáljuk. Én az asztalnál, te az á...

Manci (Giuliano szájára teszi a kezét): Az ágyról ne beszélj. Majd ha az alvás tanára leszel.

Giuliano: Igy vacsorázunk együtt! Közös tányér, közös pohár! *(Isznak.)* Fiijen! *(Csókra fogja a nő állát és a fejét.)*

Manci: Ne vedd a kezedbe! Nem előkelő dolog!

Giuliano: Te drága! És amikor főlszervirozod a kávét, akkor elfelejtünk mindent, mert ne feledd el, hogy a feketekávé a szerelem itala, megdobogtatja a szivet. *(Megcsókolja.)*

Manci (pohárral): Minden étkezés után feketekávét fogunk inni. Reggeli után is. Éljen a feketekávé!

(Ebben a pillanatban belép Mókus. Manci még mindig Giuliano ölében ül, összeölelkezve.)

Mókus: Mi az?

Giuliano (egy mozdulattal odaszoritja a kibontakozni akaró nőt, idegen kifejtéssel): Igy... egész lezseren... A poharat fölemeli... könyök be... a szemébe néz... iszik... et voilá! *(Kiülteri az öléből.)*

Mókus (dörzsöli a szemeit): Ha nem tolakodás a kérdésem, mi volt ez?

Giuliano: A tananyag egy fontos része... Diszkrét szupé a szeparéban, kettesben, méltóságoddal... Megtanitottam a kedves növendéket arra is, hogy ilyen esetben hogyan kell viselkedni.

Manci (kábultan): Közös tányér, közös pohár.

Mókus: Ja ugy? Hálás köszönet. Most legalább elmehetek vele egy szeparéba. Mert odáig mindig kiröhögtek a pincérek.

Giuliano: A kisasszony még nem perfekt. Egy-két leckét még kell adnom önagyságának.

Mókus: Adjon tanár ur! Adjon! Kérem, hogy nagyon törődjön ezzel a tanitvánnyal.

Giuliano (melegen nézi): Nagyon fogok törődni.

Manci (szerelmesen): Én is nagyon fogok törődni a tanár urral.

Mókus (a kezeit dörzsöli): Ennek igazán örülök.

(Nyilik az ajtó, a két pincér hozza a feketekávét.)

Manci (rendkivül melegen): Megérkezett a kávé!

(Függöny).

UNION
ČOKOLADA
KAKAO
BONBONI

ERÉNYI JÁNOS:

FIGURÁK AZ ESTE FÉNYHÁRMYÁJÁN

Ezek az emberek, hogy hova, hova nem,
erre vagy arra, de nekiszántan mindig mennek
egyik a nyelvét igéri a csipős poharaknak,
másik a szivét valami cukros gyötrelemnek.

Fejükön horpad a véres karimás bus kalap,
van arcuk, nevük, suta lázuk, két kezük
lábukon köd-klumpa klapol és rossz sárharisnya
s olykor az ijedt sürgönyoszlop is megy velük.

A gázlámpa száz gyürött izgalommal várja őket
sovány tüzön fent ollót csattogtat minden karma,
nem nevet, komoly, de hátuk mögött pajkosan
kinyirja torz arnyékukat a szürke falra.

Szeme sokszor zsiros, vaklényü ablakok
szenyes kendőjét lobogtatja egy régi ház
a szomoruság horizont-ernyője áll föléttük
egy gondolat nyelén s csillagos bukfenceket karikáz.

Volt ugy, hogy a halál uszott kinn a füstös habokon
s az óra nem-számlálta percek közt nőtt az átok
mégis az után ha loppal, de voltak akkor is
léptek, megérkeztek és csüggedt elindulások.

ha egy is, de járókelő. Tán ép kinokkal kapart
térdü öreg, akin az esztendő már deres.
A sikátor drága kölyökként futott elébe
s malla csodálkozással kérdezte, hogy kit keres

Néha lány, kopott szinsávok közé csöppent
gyöngyöcske: valakiért siró Szulamit,
az éj nagy ura hahotázva lecsapta ceruzáját
hogy még ez is akar találni valamit.

És ha olykor egy szétrugdalt nyugalmu parancsnok
kiszegezte a szót: Kilenc után zaj nincs tovább,
tiz órakor a világbörtön korhadt folyosóin
ha más nem: ott kószált a rendrevigyázó porkoláb

Ó mágnes-erők: suta célok és vak okok,
és a Majd reménye: a sebre csittuló tapasz
és a csalódás almájának eleven kicsi magja,
mely tovább hajt, mihelyt kimondja: Ez sem az!

Hasadt horgok hegyén ezer lángcsipetke, ezer száj,
sir és köhög utánuk és mindig véreset.
(Valaki egyszer tudta, mért indult utnak:
lámpát gyujtott, elment és embert keresett.)

A bölcs rég meghalt, lámpása kanócán
ellonyadt az avas guny vérző mosolya,
az élet, a nagy haldokló hörgött tovább,
s ajkán mindig nőtt egy-két uj keserü ibolya

Öt óra, ilyenkor a ködben dereglye lesz a város,
benn a friss gallérok alat villan a tarka gomb
s lázas tükör ezer utrakészülő arcnak
szemébe neveti halkan: Te bolond!

Gallér, köpeny fölkerül ujra mégis,
s az ablakon látni, hogy mennek, egyre mennek,
kis csengők hangjának selyemszálán ők a suly:
nekilendülnek az örömnek vagy a gyötrelemnek;

szájuk lila, az arcuk sápadt, ahogy görnyedten
hallagnak az árnyakból épült faluban,
mintha nem is embert keresnének csak magukat
szeretnék meglelni egy gödrös öreg kapuban.

Sánta Károly
cserépkályha és takarékkályhe
ra tár
Novisad
Fatoški put 29
Épit:
cserépkályhákat,
takarékkü helyeket
Vállal:
falburkolásokat
fehér fayence lapokkal, terrazzo padlómunkákat, ugyszintén minden e szakmába vágó munkát. Vállal javitásokat, kályha és takarékkűzhely átépitéseket és minden keramikai szakmába vágó munkákat. Gyors kiszolgálás, olcsó árak!!

Tanulmány

Irta: Révész Béla

Álmodik a pupos, öreg leány. Dolgozik a gép mellett.

A kerekeken, váltókon csavarodnak a fonalak, perdülnek az acélorsók, a motollák előre-hátra ugrándoznak és fut a fonál, ölti magát,

sodródik a zöld, a piros, sárga fonál, bujnak a szinek, fölvillannak a géphasábok, lobbannak a lüktető vállain, siklanak a szüntelen karjain,

tarkálik a huzal, nő, nyulik, keresztül-kasul, ágbogas, a gép ezer bordájából, a bordázatnak zugó ezer rekeszéből,

fonál, fonál, végét-hosszát nem mutató fonál... ujjak elevenjéről el nem választható, dülledt szembogarakból ki nem ejthető, csak fiadzanak, rajlanak, tekeredjenek által a huson, koponyán, csipőn, fájó csontokon és elérik, valamennyi arrafelé ontja magát, guzsra kapják a pupos, öreg leány szivét . . .

— A szivem...

Álmodik a leány,

minden ujjának minden körme oldoz, cibál szaggat,

habzik a fonál, göcsörödik halomba, tekereg által és által, a sziv körül,

a pupos leány viaskodik, az ujja fáj, a körme fáj, száz ujjának a száz körme nem győzi az oldást, bontást, ragadozást, karmok görbülnek a körmök hegyén, kezének törzséből ujak és ujak hasadoznak és mind valamennyi, vágó karom, két kéznek bősz terebélyén a dühöngő ágak: a guzszsal harcolnak...

Habzik, porzik a fonál, hosszát-végét elkapja a düh, sikló szüntelenségét eléri a rémület, fojtó terhét dobja a menekülés,

esik, mállik, kihagy a fonál...

és földobog a sziv sulyaiból szabadultan.

— Istenem...

Álmodik a pupos, vén leány.

a szive békülten csöndesedik, ütemén labdázik az öröm...

zugnak a gépek, zug a napsütés, az arany levegő, a fonálszilánkfelhőből kihasad a vaksi verőfény és kévélből elősurran a férfiu.

— Érted jöttem...

A hangja olyan, mint a barna este, meddő lelkek pitvarán.

Álmodik az öreg csuf leány...

A férfiu megáll, a szeme fölgyulladt, a szája parázs és hajitja a csóvát a rőzsére.

— Szeretlek...

Álmodik a csufság, vénség, leányság,

a magábazuhant életnek tengerszeme megbuzog,

némult sóhajok, elvetélt szavak, szégyenek, fájdalmak irdatlan avarán megizzeg a lélek:

— gyönyörüm...

— Tiéd vagyok...

— Mióta várlak, kivánlak, jobban, mint a bogár a nyarat, jobban, mint föld az esőt...

A férfi kivilágosodik, a két karját koszoruban fölemeli és amint mozdul, hajol az egyik karja, mező villámlik körülötte, amint karol a másik karja, kék ég nyilik föléje, a virágok énekelnek, a madarak illattal iramlanak és hangzik a kavargásból:

— Milyen szép vagy...

Álmodik a pupos, vén leány,

az öregség pernyéje lobog a lángolásban és fölcsapnak, tarajasodva a régen elégett titkok:

— Szeress... mint Irmát a Péter a majálison...

— Csókolj... mint Julist a Peri a bálban...

— A szájam égeti, amikor mondom, szeress ...

— A szemem nem birja el a látást, ahogyan nézlek...

— A szememet, a szájamat, a vállamat, a lábamat boritsd el... csókolj...

Gőzölgő messziségből, csapzó csatakból fölhágott a férfiu és a roppant karja a nő felé kapott, csapott.

Az álom világit, mint a kéj, mely föltorlódott gátakon át nyeritve egyszer átzudul,

az álom sugárzik habzóbban, mint az éber lét, mert feketén seregiő napok gyuladnak az érkező pillanatban,

az eltaposott nőstény mellé kerül a fölgyüjtött himnek és élet, álom tusába kerülnek, amilyenről a Titok se sugall...

A parázna nő megáll a forróság előtt, a férfi karja ugy mozdul, lendül, hogy megnyalábolja a levegőt és nincs velük más, csak a tapadó bőrük, megindult husuk, frecscsenő mindenük.

A vén leány birkózik, az öleléssel, siklik a válla, billenti magát erre és arra:

— Most megtudja...

— A pup...

Az álom ajándék, ami meglátogatja a szerelem megalázottjait és a vigasz örvényeiben hánykódik az ismerettel el nem érhető ismeretlenség...

Keshedt, nyomorék test tébolyogva forog az üdvözlő karok szoritójában, lesben csikorduló csontjai, gerince, ütköző vállai, karok ostromát vett, lőki sik felé, völgy elé... a pup ormol, morog, cseng, jajgat:

— Milyen csunya vagyok én...

— Engem sohasem szerettek...

— Nekem nem szabad szeretni?

A szükülő álomsátorban minden elmerül, öröm, fény, ujjongó alázat a sötétlő semmiben összedől, csak a karok támadnak, törnek a csatázó test csalárd utvesztőjén át előre és előbbre: a pup felé...

A szörnyü hegy felnött az istenhez, akit megsurolt, imádkozás és átok.

A lázadó zuhant.

Karok mögül felcsörömpöltek a karok: Gép...

Guzsalynak, huroknak pányváit meggyurta a szégyen, a nyomoruság.

Álmodik a pupos, vén leány.

ORVOSI DOLGOK

Kleptománia

Irta: Dr. Munk Arthur

Régen bizonyitott dolog, hogy csaknem minden emberben meg van a lopásra való hajlam. Gondoljunk csak a hétköznapi élet apró-cseprő lopásaira: a más gyufája, ceruzája, szivarjának, fényképének, zsebkendőjének eltulajdonitására. Ezek az ugynevezett ártatlan lopások, amelyek fölött mindenki mosolyogva tér napirendre. Mindennapos dolog a villamosjegy elblicselése, vagy ha az utas a kalauznak segit a viteldijat — ellopni, elsikkasztani. Tulajdonképen az is a lopás egyik neme, ha valaki a talált pénzt, vagy értéktárgyat a magáénak tekinti, vagy ha kölcsön kap egy könyvet és »elfelejti« visszaadni. Irók, művészek és zeneszerzők is lopnak. Egymástól lopnak, néha kimutatható nagy szenvedéllyel. A háborus lopásokat »rekvirálásnak« neveztük. Láttuk, hogy a legutolsó bakától a legelső generálisig mindenki lopott, pardon: rekvirált, ha erre alkalom nyilott. Azt mondják, hogy a történetirók feljegyeztek már konkrét eseteket miniszterek és más előkelőségek tolvajlásairól is. Ismerünk szociológusokat, akik meg egyszerüen azt vallják, hogy a magántulajdon fogalma már kimeriti — a lopás fogalmát. A kis gyerekek is lopnak: ellopják egymás játékszerét, holmiját, radirgummiját, ceruzáját. A torkos gyermek nyalánkságokat lop. És vajjon — uramisten! — hány milliő semmittevő ember él a földön, aki a napot lopja?

Közismert dolog az is, hogy ha a szegény ember lop, ugy »bekasztlizzák«, hogy a füle hegye se látszik ki a dutyiból, ha azonban a magasabb arisztokrácia egyik tagja, vagy egy előkelő társaságbeli hölgy vetemedik lopásra, akkor legrosszabb esetben csak szanatóriumba dugják őméltóságát, amig a társadalmi botrány hullámai kissé elülnek.

A szegény emberre azt mondják, hogy tolvaj, gazember, az előkelő bünösre pedig, hogy idegbeteg, *kleptomániás*.

Itt aztán eljutottunk a kleptománia meghatározásához. Mi a kleptománia? Definició helyett talán tegyünk összehasonlitást a kleptománia és a közönséges betöréses lopás között.

1. — A hivatásos tolvaj előre megfontolt szándékkal »dolgozik«, mérlegell az esélyeket, a rizikót, a kleptomániás a pillanatnyi mámor hatása alatt áll, belső impulzus hatására robban ki belőle valami leküzdhetetlen, kielégülési, ösztönös vágy, láz, amelynek parancsoló szavára — lop.

2. — Az igazi tolvaj tudatosan, az értelmét nagyon is igénybevéve cselekszik, a kleptomániás a tolvajlást önkivületi, álomszerü beszámithatatlan állapotban követi el, szellemi képessége tompult.

3. — A kleptomániásnak a szekszuális vonatkozásu, szenvedéllyel végrehajtott *lopási miveiet okoz élvezetet, a* professzionista tolvaj csak *az ellopott tárgyban leli gyönyörüségét*, a lopási aktus nagyon is kényelmetlen neki, egy cseppet se esik inyére.

4. — A megrögzött tolvaj tisztában van azzal, hogy veszélyes, tiltott valamit hajt végre, fél a rendőrségtől, a börtöntől, ezzel szemben a kleptomániás egyén nem gondol a veszélyre, nem érez szégyent, nem törődik magával, a társadalom törvényeivel csak mohón keresi szenvedélyének pillanatnyi kielégitését

5. — Mig a tolvaj gyönyörüségét lelt az ellopott tárgyban, azt értékesiti és önzően spekulál vele, addig a kleptomániás beteg a már ellopott tárgytól a legtöbb esetben valósággal *irtózik*, látni se tudja, elrejti, nem értékell többé.

6. — Rohammentes idejében önönmagáról még csak el se tudja képzelni a kleptomániás, hogy lopni tudna valaha.

Wagner-Jauregg idegprofesszor szerint a kleptomániás egyént a belső ösztön, a szenvedély hajtja a tolvajlásra, amely leirhatatlan nagy gyönyörüséget okoz neki. *Stekel* Vilmos, a hirneves bécsi idegorvos már messzebb megy. Szerinte: *a kleptomániának minden esetében kimutatható a szekszuális bázis, a kielégitetlen nemi élet és a lopás csak a nemi kielégülést pótló szimbolikus müvelet.* Ezen megállapitást Stekel megszámlálhatatlan lélekanalizissel igazolja.

A lélekelemzők — *Freud* iskolájának valamennyi hive — a kleptománia magját, csiráját a beteg gyermekkori élményei között keresik és még a legedzettebb orvos is megborzad, megdöbben, ha olvassa ezeknek a fáradtságos analizseknek felszinre vetett rejtelmeit. A családi terheltség itt is kimutatható: idegbajos, alkoholista, epilepszlás, hisztériás és neuraszténiás szülők gyermekeiből kerülnek ki a kleptomániások. A gyermek rosszul alszik, sáppadt, éjjelnappal gyakori félelmi érzetek gyötrik, nem mer egyedül aludni ágyában, rosszakat és sokat álmodik, kerüll az embereket, ha szólnak hozzá összerezzen, a tanulás nem érdekli, álmodozó, gyakran lehet hazugságon csipni, ha kérdőre vonják dadog, reszket, elpirul. Fél a szülőtől és a tanitótól és mégis *éppen őket lopja meg előszeretettel és a telledezett lopás után kellemes megnyugvást okoz neki a megbocsájtás.* A nemileg korán érett gyermekeknél gyakran társul e baj onnánjával, máskor meg a bosszuvágy a vezérmotivum esetleg annak bebizonyitása, hogy ő már nem kis gyerek. Pénzt lop szüleitől és a lopott pénzen megvendégeli barátait, barátnőit, hogy bebizonyitsa, hogy ő már nem — kis gyermek.

Stekel figyelmeztet arra, hogy a gyermekre végzetes lehet az ilyenfajta szülői dorgálás:

— No te is az akasztófán fogod bevégezni az életedet.

Az ilyen és ehhez hasonló feddések után a gyermekben megérlelődik a tudat, *hogy itt hidba minden igyekezet*, küzdelem, végleg el van veszve az élet számára, a visszatérés utja el van vágva. És a lopási láz győzedelmesen kerekedik felül a jó érzésen.

A felnőttek kleptomániájának szekszuális motiválása, ugy véljük, ma már minden vitán felül áll. Az igazi kleptomániás gyülöli a lopott tárgyat. *A lopást a kielégülési aktus követi, azt pedig a főmotivum: az utólagosan remélt bocsánatkérés, megbocsájtás és engesztelődés.*

A *szadista kleptomániás* annál nagyobb kéjt érez, minél nagyobb fájdalmat sikerült okoznia a károsultnak. A *masochisták* előre örülnek a verésnek és dorgálásnak, amelyben majd utóbb részük lesz, végül a *fetisták* az ellopott tárgy szemléletében lelik legnagyobb örömüket.

Senki se képzelje el, e manlákus tolvajokat, felborzolt haju *őrülteknek*, a mint a mentők kényszerzubbonyban viszik őket a bolondokházába. Ellenkezőleg: a kleptomániások az életben, a társaságban a magasabb müveltségü egyének közé tartoznak, a modoruk kellemes, simulékony, arcukról a legjobb megfigyelő se tudja leolvasni a lelki defektust. A kleptomániás lehet a legjobb férj, avagy feleség, anya, *a tolvajlási láz rohamszerüen jön rá:* mulhatatlan szükségességét érzi a megkivánt tárgy eltulajdonitásának, tekintet nélkül annak értékére. Hajtja, üzi valami belső, titokzatos, misztikus erő, mint ahogy tikkasztó nyári forróságban a szomjas embert hajtja a szomjuság viz után, mint ahogy a szenvedélyes kártyás embert elüzi otthonából az a bizonyos kártyaszenvedély.

Mint ahogy az *egészséges* ember előtt örökké rejtély marad, hogy miért szurkálja tele a testét a morfinista, mi az a morfiuméhség, hogy miért kóborol világgá a jómódu család egyetlen gyermeke, hogy a szolid, jóravaló embert miért fogja el egyszerre, rohamszerüen a *szeszivási* düh, ép ugy érthetetlennek látszik az is, hogy miért kell lopnia a dusgazdag grófnénak az áruházban csipkét, esernyőt, vagy egy darab selyemmaradékot, amikor tellenék vagyonából egy egész áruházra való is ezekből a holmikból.

A kleptomániások nagyobb kontingensét a nők adják. Akad köztük zárdában nevelt, vallásos nő is, szegény polgárleány, sőt cselédleány is, de valamennyiök gyermekkorán végighuzódik valami kimutatható szekszuális »vörös fonál«, élmény, amire nem szivesen gondol, amit felejteni szeretne A tolvajlási tárgy — a szerelmi élettel összefüggő szimbolum — rendszerint valami nevetségesen kis értékü holmi, csak a kleptomániásra nézve »nagy«, jelentékeny. A megkivánt tárgy láttára szinte önkivületi, hipnotikus álomhoz hasonló állapotba jut, megfeledkezik mindenről és mindenkiről, csak az óhajtott tárgyat akarja birtokába venni és ha kell, gyilkolni is tudna érte. Értéktelen tárgyak mellett néha nagyon is értékes a kiszemelt szerelmi objektum: egy brilliáns gyürü, arany karkötő, óra, vagy drága szőrmekabát, amelyeknek eltulajdonitása sokszor a legnagyobb ügyességet, leleményességet igényeli.

A kleptománia *gyógyitását* illetőleg a vélemények meglehetősen eltérők. Egyes ideggyógyászok a kleptomániát más idegbajok, mint hisztéria, neuraszténia részjelenségének tartják és mint ilyent, hosszadalmas szanatóriumi elkülönitéssel és vizkurával igyekeznek gyógyitani. A lélekelemzők, *pszichoanalizissel* gyógyitják e bajt — amennyire az már gyógyitható — felszinre vetik a betegség szekszuális magját, kimutatják a beteg önmagával való lelki konfliktusát, rávezetik a beteget a kivezető utra. A pszichoanalizis a szabad asszociáción, képzettársitáson alapuló módszer. A betegnek mindent el kell mondania magáról, még az álmait is — az orvos nem kérdez! — végül is megismeri önmagát és megtalálja a módot amellyel önmagát legyőzheti. A kleptomániás beteg fő jellemvonásai *a szeretet* és *a gyülölet* azonban sokszor kerékkötői lesznek a gyógyulásnak: az analizált beteg az analizisek alatt szerelmes lesz az orvosába, vagy halálosan meggyülöli őt és ezzel elvágja a gyógyulás utját

NOVISADI BEVÁSÁRLÁSI FORRÁSOK

SCHMOLKA HIRDETŐ-IRODA
NOVISAD
KOLLEKTIV HIRDETÉSEI

RELIEF fehérhez alapozó festék, színes fémpor, csillámgyöngy, selyem és posztópor minden színben
TEMPERA festék TEMPERA pótlófesték
BATTIK festék és minden hozzávaló kelléket nagy választékban legjutányosabban szállít
BRÓDER i KOVACS NOVISAD
Futoški put 43.

SELYMEK,
BÁRSONY
NŐI és FÉRFISZÖVET
VÁSZON minden szélességben, versenyen kívüli **olcsó árakért** kaphatók
LETIĆ és MISIĆ
ruha- és divatáruháza
NOVISAD
(a városháza mellett)

Mielőtt bármiféle ajándékot vesz, tekintse meg gazdagon felszerelt raktáramat **kerékpár, varrógép és gramofonban,**
JUNS HENRIK
Novisad, Safarikova ulica 9.

NŐI ÉS FÉRFIKALAPOK
a legnagyobb választékban és legolcsóbban
NAPREDAK kalapgyár lerakatánál
Tulajdonos: Folivec Antal
Novisad, Kr. Petra 3.

Reichel R. Novi-Sad
Streljačka u. 47.
Építő- és épületbeton, autogen hegesztés. Legolcsóbban vállal minden szakmába vágó munkát garancia mellett.
Olcsón eladó 1 Ford tehér auto és omnibus, 1 Ford személy auto. — Cserében elfogadok

---

Szövet, selyem, bársony és vászon
nagy választékban, — valamennyi elsőrangu gyártmány
Kara József, Novisad,
Futoš i ou 48

Dusan fels ereit raktá ... n

Női kézitáskák, retikülök, tárca, aktatáskák, utinecesszer, manikür, utikofferek, összeszámolók, nyereg, bőrgamaschni és az összes bőrdíszmüáruk:
Ditrich F.
Novisad,
Kralja Petra u. 30.
Nagy választék! Konkurrencia nélküli árak!

Ford és Ford one
részére csiszolt, gáz é olajtömített
Kolbenringes
lépésenkint vágással **darabonkint 16 és 17 dinár.** —
Minden méret olcsón kapható. Krómnikkel szelepek és duraluminium kolbnik raktáron.
Kérjen tőlünk ajánlatot
Mercedes, Benz, Tatra és Hanomag autókra személy és teher) **autóbusz és traktorokra**
Autóspecial-műhely Novisad,
Sibinjanin Janka 22

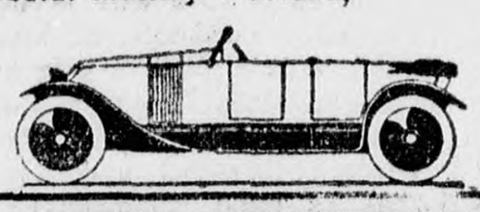

Harisnya
Keztyü
Pullover

legnagyobb választékban
KLEIN JENŐNÉL
NOVISAD
Vidékre: V.-B čkerek Senta

Lombfürész szerszámok, lombfürész vasalások, lombfürész deszkák, lombfürész minták
Schlofter Oskar
vaskereskedés
NOVISAD,
Futoš a u, 18.
Képes árjegyzék ingyen!

Zsák, ponyva, zsineg, komlózsineg
Legolcsóbban Legolcsóbban
Schiff Ábrahám
nagykereskedés és ponyvakölcsönző, Novisad
Telefon 4'8.

SZŐRMEÁRUHÁZ

Mélyen leszállitott karácsonyi árak az összes kész szőrmekabátoknál és kabátok szőrmézésénél. Használja ki az alkalmat és tekintse meg gazdagon felszerelt raktárunkat!!
NETTEL ÉS FARKAS
NOVISAD, KRALJA PETRA UL. 27

A legszebb és legelegánsabb
férfiruhák: zako, frakk, smoking, télikabátok, és városi bundák
GRÜNBERGER MÓR
uriszabónál
Novisad, Kralj Alexandra u. 13.
Kedvező részletfizetés feltétel.

Papir és irószerkereskedők figyelmébe!
Sok időt és pénzt takarit meg, ha szükségletét a
„Rekord"
acél-irótollgyárban fedezi
LAMPEL I WACK
NOVISAD

Különféle (kisebszerü) tömegcikkek gyártását is elvállaljuk.

Autógarázs, autójavitómühely
elállal mindenféle javitást és autogen-heggesztést — garancia melleit.
Állandó soffőrisko'a!
Novisad, Madjarska 5t

KÖNYVEK
ZENEMÜVEK
IRÓSZEREK
PAPIRÁRUK
Papyrusnál, Novisad, Jevrejska ul 7

SVETOZAR ARSENOVIĆ
speciális autójavitó-mühely
Novisad, Beogradski trg, a fonógyárral szemben.
Elvállal mindenféle autómechanikai munkát, szabott árak és szolid munka. Autók raktáron és eladok személy és teherautókat nagyon kedvező árakon.

Alkalmi ékszervétel

különböző brillián áru um. fülbevalók, gyürük, collier karperecek stb. régi ezüstáru, aranyórák, láncok stb. (valamennyi alkalmi vétel) jutányos áron
Krausz Samu
órás és ékszerésznél
Novisad, Kralja Petra ul. 7.
RÉGI ÉKSZEREK
továbbeladás céljából elfogadtatnak.
Karácsonyi ajándékok
meglepő olcsó árakon.
Tekintse meg kirakatomat.

Foltmentes tükröket garanciával készit
VITRUM
tükörgyár
NOVISAD
Futoški put 137.
(Villamos megálló)
Telefon 407.
Kirakat és autóüveg (nem hullámos) minden minőségben és minden méretben kapható. Megrendelhető minden üvegesnél, ahol ilyen nem lenne, forduljon a gyárhoz. Ügyeljen a védjegyre.

Komlódrót
cinezett és fekete, minden számban, gyárszerü lerakat. Legolcsóbb árak mellett novisadi raktáramról rögtön szállitok.
Szükségletét
meglepően olcsón
szerezheti be nálam.
Meggyőződésül kérje be
ÁRAJANLATOMAT.
Kuszli Gyula
vaskereskedés
Novisad, Temerini ul. 8.

„Silesia"
Novisad

SZABÓ
MESTEREK,
önállóak
kérjék dusan összeállitott
minta-kollekciónkat!

Szövet, szabókellék és szőrmék gyári lerakata. Jugoszlávia legnagyobb ily áruháza

SCHMOLKA HIRDETŐ IRODA NOVISAD
KOLLEKTIV HIRDETÉSEI

HORNIMANS TEA
LONDON

100 év óta a legjobb!

Vezérképviselet:

Adolf Schossberger, Novisad

11840

„SAVA"
általános-biztositó részvénytársaság Zagreb
FIÓKIGAZGATÓSÁGA:
NOVI SAD
Miletićeva ulica br. 19 Telefon: 182 Sürgönycim: „Sigursava"

Alapitók:

Srpska Banka d. d. Zagreb
Zemaljska Banka a Beograd
Prva Hrvatska Štedionica Zagreb
Hrvatska Eskomptna Banka Zagreb
Jadranska Podunav. Banka Beograd
Zemaljska Banka za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo
Assicurationi Generali Trst

Vállal biztositásokat:

Tűz, villámcsapásból és robbanásból eredő károk.
Üvegtö és,
Betöréses-lopás
Szállitmány biztositás, szárazon, tengeren és folyóvizen
Élet és járadék biztositás
Jégbiztositást
Baleset, szavatosság és autobiztositást

Alaptőke: . . . Dinár 10,000.000·—
Tartalék alap: Dinár 35,000.000·—
Kifizetett károkat fenállás óta (1921) **D 67,000.000·—**

Főügynökségek:

Subotica, Strosmajerova ul. 9., (a Hrvatska Eskomptna Banka palotájában).
Sombor, Srpska Banka d. d. fiókja, „Barisin" d. d. Imre Gombos.
Pančevo, Commercijalna Banka i Štedionica.
Odžaci, Odžačka Štedionica
Novi Vrbas, Poljoprivredna Banka

Képviseletek a Vajdaság összes helységeiben

11845

ELSŐ MAGYAR GAZDASÁGI GÉPGYÁR R. T. BUDAPEST VEZÉRKÉPVISELETE

Állandóan raktáron tartjuk ezen gyár gyártmányait, u. m.:

GŐZ-, BENZIN- és SZIVÓGÁZMOTOROS CSÉPLŐGARNITURÁKAT

AZ ÖSSZES ALKATRÉSZEKET és KELLÉKEKET

FEHÉR MIKLÓS GÉPGYÁR R. T. KÉPVISELETE:

HART-PARR-TRAKTOR

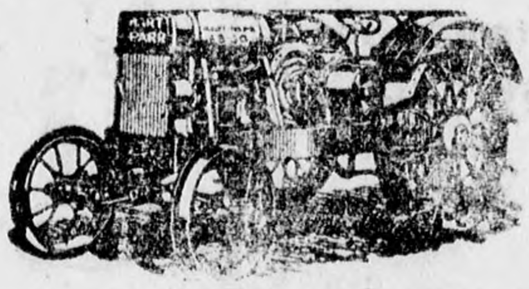

24 és 30 HP

2 hengeres, 750—800 fordulatszám percenként. Traktorjaink 4 év óta vannak üzemben a Bánátban és alkatrészre még nem volt szükség.

Szántás:
3—4 vasu eredeti amerikai ekével.

Cséplés:
48—54 vagy 60 collos Első Magyar Gazdasági cséplőkkel, melyeket könnyedséggel el is vontat.

TAKARÉKOS FOGYASZTÁS! ALACSONY FORDULATSZAM! HOSSZU ÉLETTARTAM!

WARCHALOVSKI MOTOROK!

3½—4½ és 6 HP kukoricamorzsolók és favágógépek meghajtására. — Komplett is szállitjuk!

MAGYAR KERAMIA-GYÁR LERAKATAI

Állandóan raktáron tartunk: **chamottéglákat, chammotthabarcsot, generator, kupolakemence téglákat, keramittéglákat és lapokat, Kályhás lapokat és betéteket.** Méret szerinti megrendeléseket a legrövidebb időn belül szállitunk!

ÁRAJÁNLATTAL KÉSZSÉGGEL SZOLGÁL

GUSTAV FINDEISEN i DRUG, NOVISAD

Iroda és üzlet: Željeznička ul. 100 (a vasutállomásná) Telefon 439 **Raktárak: Kr. Matija ulica 1**

Gyárilag javitott gőz- és szivógázmotorok állandóan raktáron!

11729

SCHMOLKA HIRDETŐ IRODA NOVISAD
KOLLEKTIV HIRDETÉSEI

Első és legrégibb jugoszláv redőny és vaskonstrukcióáru gyár

BERNOLD SYLVESTER

NOVISAD

Šum dijaska ul. 14-18 Telefonszám 2-34

Fiók: BEOGRAD Dositijeva ulica 51. Telefon: 3228

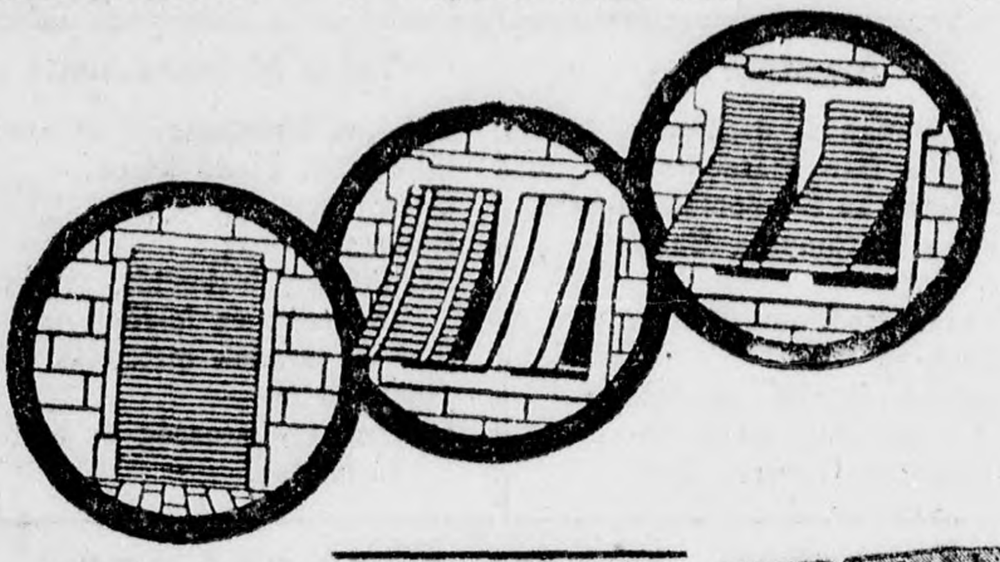

Alapítva: 1885

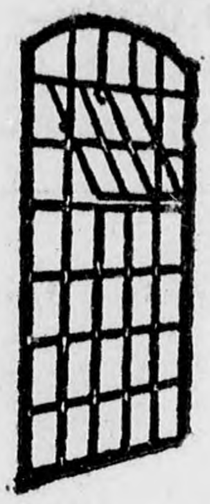

Készítményei:

Acélredőny „Esslingen"-féle faredőnyök, zsalusablakok, szövött redőnyök, amerikai „Floss" vászonrolók.

Felvonók (lift) teher- és személyfelvonásra. Mindenféle tüzhelyek, vas konstrukciók, tető konstrukciók, rácsozások, portálok mindenféle kivitelben és mindenféle épület é lakatosáruk, munkál

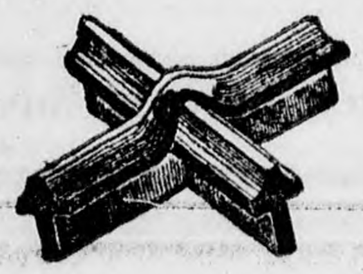

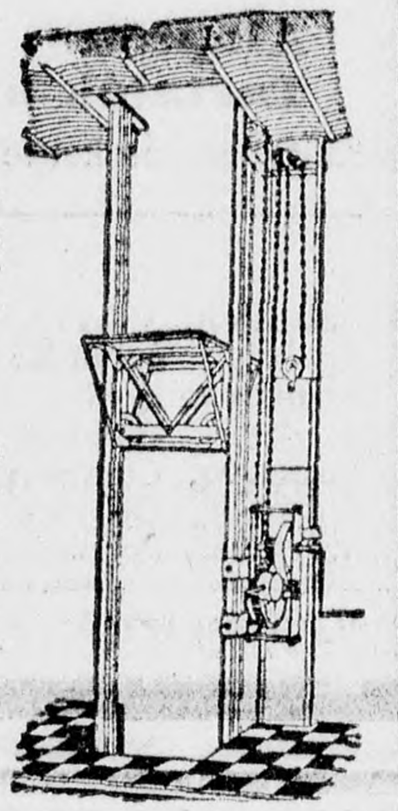

11727

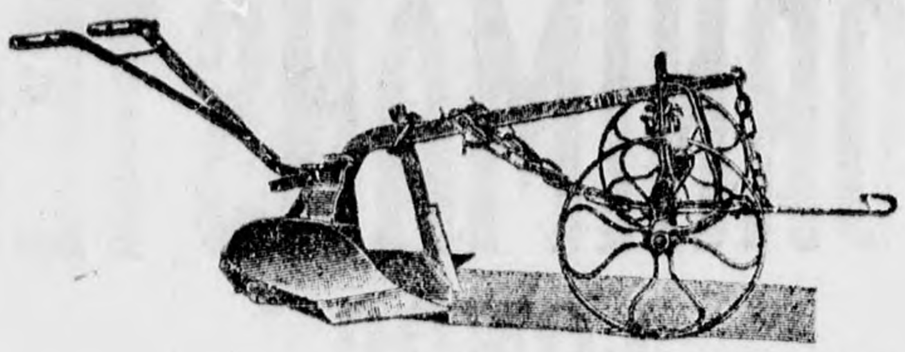

RUDOLF BÄCHER

RUDOLF **BÄCHER**

FR. **MELICHAR**

NOVISAD

Mali Liman
Telegr.: Meliharum

Telefonszám: 522.
Mali Liman

Eredeti BÄCHER ekék, boronák, kultivatorok, kapálók minden nagyságban és minden fajta talajhoz.
Eredeti MELICHAR „Unicum" vetőgépek, IMPERATOR kombinált vetőgép sorba trágyázásra. Gabona- és fükaszálók, acél szénagyüjtők és az összes a modern gazdaságok részére szükséges gépek és felszerelések.

Állandó nagy raktár!

Árjegyzéket és ajánlatot kivánatra ingyen küldünk!

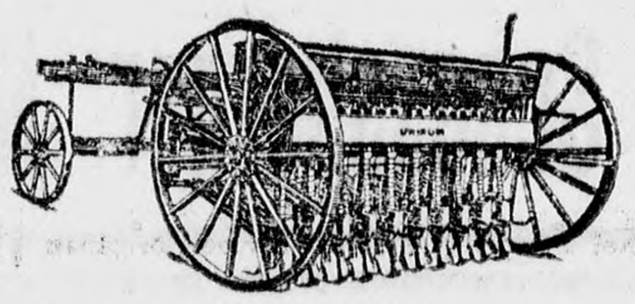

11730

Alapíttatott 1843-ban 10 kiállításon kitüntetve

HERZ és FIA

SZALÁMI, ZSIR ÉS FÜSTÖLTÁRUK GYÁRA

BANATSKI KARLOVAC

Szállit:

I-a téli- és sonkaszalámit, továbbá sonkat, rolát, karrét, husos csemegepaprika-, császárszalonnát, különféle kolbászárut, valamint tiszta sertészsirt

11805

„JUGOPROTEZIJA" ZEMUN

Készit:

Mülábakat és mükarokat
Ortopéd apparátusokat beteg vagy korcs és görbe végtagokra
Ortopéd füzőt ferde és görbenövésü testrészekhez
Különféle kötőket és bandázsokat az alsó test különböző elváltozásaihoz. Sülyedés, sérv és köldöknek

Hygienikus füző a test formálására és füzésére. — **Az összes cikket az egészség ápolásához és betegség gyógyitásához. Specialis idomozó!** Minden orvosi felügyelet mellett. — Orvosi rendelők és kórházi berendezések. — Kivitel tekintetében ugy a külföldön, mint a belföldön konkurrencia nélkül.

11854

RENAULT

Luxusz-, teher-, tűzoltóautók, városi taxik, omnibuszok, csónakmotorok

világhirüek!

VEZÉRKÉPVISELET: KRAUSZ EDE, NOVISAD

11808

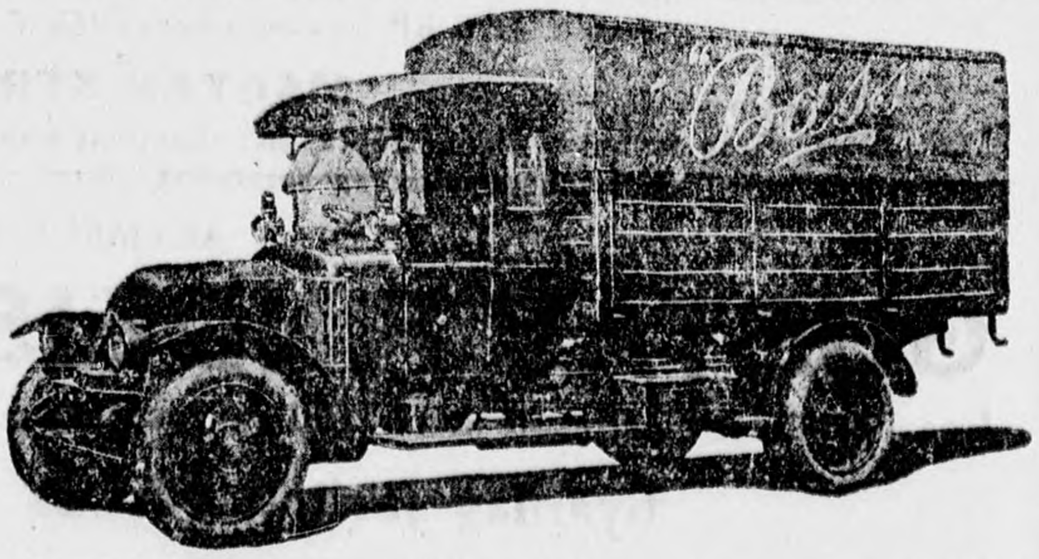

SCHMOLKA HIRDETŐ IRODA NOVISAD
KOLLEKTIV HIRDETÉSEI

REUMÁT

akutot vagy kronikust, csontfájdalmakat, nyilalá ok t, nyakmerevedést, gyomorgörcsöket, fejfájást, csuzt, isiást és minden nemü neuralgiát leghatásosabban gyógyít

RUSKI MELEM

A beográdi közegészségügyi miniszterium által elfogadva. A legolcsóbb fajnemü különlegesség. Szánitalan köszönolevél igazolja kiváló gyógyeredét. — A gyógyult és hálás betegek köszönőleveleiből közlünk néhányat.

Négy éven keresztül szenvedtem reumában s legutóbb, a betegség annyira sulyosbodott hogy munkát sem tudtam vállalni. Az igy előállott nyomo folytán kénytelen voltam azzal a gondolattal foglalkozni, hogy otthonomba, Prielepbe visszatérjek, miután azonban pénzem nem volt, emiatt hozzátartozóimhoz fordultam.

Legnagyobb meglepetésemre, azonban rokonaim pénz helyett négy doboz „Ruski Melemet" küldtek, amelyet a használati utasitás alapján felhasználtam. Nemsoká javulást éreztem és 20 nap mulva teljesen meggyógyultam, ugy hogy visszamondtam és ujra munkához láthatam. Epp ezért nem kések az Ön nagyszerü gyógyszeréért köszönetet mondani és vagyok tisztelettel

Stojan Trunović, Pilep I.

Buenos Ayres, Argentinia (Délamerika).
A küldött két tégely „Ruski Melemet" megkaptam és azonnal használatba vettem. A szer reuma ellen legjobbnak bizonyult és kérem küldjön még 5 dobozzal. Dragiša Spasojević Trstenik.

A sokféle reuma elleni gyógyszerek között, amelyeket egy éven keresztül használtam, nem találtam különbet és jobbat, mint a **Ruski Melem**", amely reumás megfázás és meghülés ellen a legjobb orvosság és mindenkinél, akinek ajánlottam a legbiztosabb gyógyitó hatásu volt. Valamelyen ezuton fejezi ki Önnek köszönetüt azért, hogy a nagy fájdalmaktól az Ön gyógyszere révén megszabadultam és pedig: Dusan Glavički szállitó, Stojan Čirić szállodás, Bokvić Györgyapitány, Kajlvka Jovana Stanojevića, valamennyien Pirotból.

Fogadja gyógyszerészur kösönetemet és vagyok hive

Kostić Dragutin, lakatos, Pirot.

Megkaptam a reuma ellen küldött „Ruski Melemet" és eddig két dobozzal használtam és már két doboz használata után megyőződtem arról, hogy reumám ellen, amelyet a *fejben*, valamint a fogakban és a foghusban épugy, mint a test egyébb részein éreztem, eredménnyel járt. Hogy a teljes gyógyulást biztositsam, kérem küldjön még utánvéttellel 4 dobozzal. Kiváló tisztelettel Marko Mijojlović segéd, Valjevo.

A küldött „Ruski Melem"-et megkaptam. Az eredmény kolosszális. Kérem küldjon azonnal még 10 dobozzal.

JOVO MILETIĆ *Temesvár.*

„Ruski Melem"-et megkaptam, az eredmény meglepően jó. Fogadja érte köszönetemet, azonnal [illegible] dobozt.

A küldeményt megkaptam. Köszönöm. Kérem küldjön még egy tucat „Ruski Melem"-et a régi címre, hogy [illegible] Plus, jó [illegible].

A csomagot megkaptam, az eredménnyel meg vagyok elégedve. Kérem küldjön még 10 „Ruski Melem"-et utánvéttel.

Milorad Žagulica

Kapható minden gyógyszertárban és drogériában Postai szétküldés utánvétellel:

Bogojević udvari gyógyszertára, Skoplje

EGY DOBOZ ÁRA 25·— Din.

10.27

GYOGYASZATI és SEBÉSZETI MAGANKLINIKA

Skopljanska 20. BEOGRAD Telefon 23-83

40 ágy. 2 Mütőterem. Röntgenapparát. Chemiai és serobakteriologiai laboratorium. Endo kopia. Quarclámpa. Dietás konyha.

Speciális mütétek és gyógymódok női betegségek részére, valamint a hasszervek megbetegedéséről (gyomor, epehólyag, belek, vese és hugyszervek) Betegek bármely általános és speciális sebészeti mütéthez, valamint belsőbetegségek esetére is felvétetnek. A laboratorium mindenféle gyógyászati analizist elvégez.

Betegvizsgálat reggel 8-tól este 7 óráig.
Betegfelvétel a nap vagy éjszaka bármely órájában

1184

Soffőr Gépész Fütő
tanfolyam és vizsga

Folytatólagos szerb, német, magyar előadás. Belépés bármikor lehetséges. Eredményért garantálunk. Automobil és motor technológia. Engedélyezve a kereskedelmi és ipari minisztériumtól Novisad Kralja Aleksandra ulica 7. szám alatt az udvarban.

11626

AZ APATINI SÖRGYÁR R. T.

a somborí és novisadi fiókjai utján ajánlja a legjobb minőségü

„Vojvodsko" és barna söreit

továbbá novisadi fiókjából

tüzifát, kokszot és szenet

184

Case traktor Eberhard traktorekével
kitünően és olcsón szánt

Case traktor Máv golyóscsapágyas cséplővel
gyorsan és tisztán csépel

3 nagyság:
12/20 HP
18/32 HP
25/45 HP
3, 4 és 5 vasu ekékkel

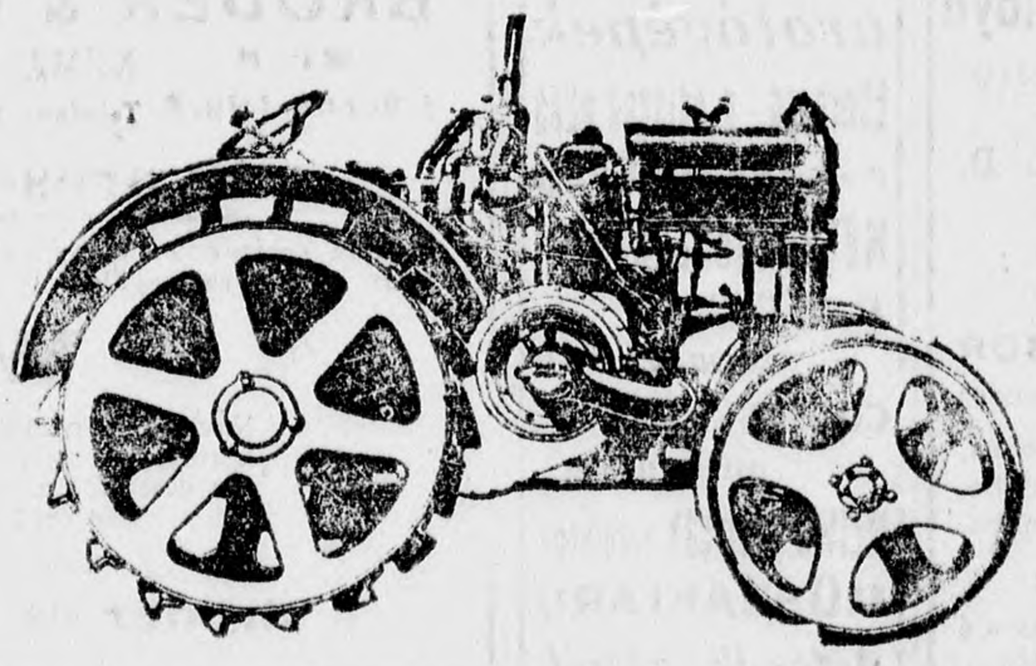

Megfelelő cséplőgépek
CCC 42" és C 48"
B 54" és A 60"

Traktorüzemhez legujabb rendszerü, nagyobbitott colátmérőjü cséplőink vannak, amelyek nagy teljesitménye utótérhetetlen

Jelentkezzék legközelebb megkezdődő tanfolyamunkra, ahol minden érdeklődő 8—10 napi ingyenes szakoktatásban részesül!

RECORD IPARI és KERESKEDELMI R. T.

Vel. Bečkerek
Vilson trg 3.

Novisad
Temerinska ulica 6.

1728

Osijek
Desatyčina 13.

SCHMOLKA HIRDETŐ IRODA NOVISAD

KOLEKTÍV HIRDETÉSEI

Reuma, köszvény, izomgyulladás, szaggatások, fáradtság, általános testi gyengeség esetén továbbá vizbe vagy cukorra csepegtetve gyomorfájásnál, a torok, fog, haj és szemápolásra továbbá a fürdővizhez keverve felnőttnek és gyermeknek egyaránt a legjobb szer

BRÁZAY

mentholos sósborszesz

Törv. védve

ismét kapható

minden gyógyszertárban, drogériában és minden jobb üzletben

Vezérképviselet és lerakat az egész S. H. S. királyság részére:

DESTILAT D. D.
ZEMUN

11501

Jó menet... gyedülálló

MOZI

teljes berendezése más vállalkozás miatt

ELADÓ

Bačko Petrovo Selo.

Schumacher Gyula

Stari-Bečej 11026

Mézet

az. t szát veszek min- en mennyiségben a legmagasabb napi ár mellett Edényt küldök.

Litzmann Lajo

méhészeti eszközök és mézpiac v. NOVI SAD (Bačka).

VEPROVAC.

REGGELI SAJTOT

saj ni 11490

Molkerei Gross

VEPROVAC (BAČKA).

Fók: NOVI SAD.

„KATZKI" TÜZHELYEK

folytonégő

IR-KÁLYHÁK

felülmulhatatlanok

*

Kérjen árjegyzéket!

KATZKI, ZEMUN

Telefon: 169. 10413

P. KNÉZY, SOMBOR

ajánl:

M. Á.V. cséplők

CASE tracto ok

Petroleummotorok

1—6 LE.-ig

Rütner 4 lyuku morzsoló

Kévekötöző és marokrakó

aratógépek

Eberhard-vadiszkó ekék

Pracner **VETŐGÉPEK**

MŰTRÁGYASZÓRÓK 11848

BALTIC szeparatorok

CONTINENTAL autógumm

MEIWO-gyertyák vezérképv.

MŰSZAKI ÁRU

Autó- ikatrészek

Nagy választék! Versenyen kívüli árak!

KARÁCSONYI VÁSÁRI!

F. Dietrich, Novisad
Kralja Petra ulica 30.

Legujabb divatu női táskák, Manikürkészletek, Ékszerek, Szivar- és Cigarettatárcák, Irótáskák, Pénztárcák, Szivar- és cigaretta árcák, azonkívül saját készítményű Utazócsomagok, Bőröndök, Akta- és iskolatáskák, valamint egyéb Bőráruk.

Mélyen leszállított karácsonyi árak!

Ne mulassza el áruim ízléses kivitelét, elsőrendű minőségét és olcsóságát vétel kényszer nélkül megtekinteni!

11408

UJ! **FIGYELEM!** **UJ!**

A LEGNAGYOBB SZENZÁCIÓ!

A BOROTVALKOZÁS ÉLVEZETE!

A legkényelmesebb és legolcsóbb a borotválkozás „Rasol"-lal. Fertőzés kizárva, a „Rasol" **a legerősebb szakállt** is borotválja **kés és készülék nélkül, eltüntet hölgyeknél** is minden **hajszálat** egyszerűen és olcsón, **borotválás után egyszerűen letörölendő.** Antiseptikusan hat és mint szépítő szer eltávolít minden őrizsztátlan ágot. **Orvosilag szavatoltan** teljesen ártalmatlan és legjobban ajánlva. Á a 8—10 borotválózára a szükséglet erős ége szerint **10 dinár.** Használati utasítás minden csomagon. Képviselők kerestetnek. Mintacsomag 10 dinár bekuldése ellenében. Egyedüli készítő az S. H. S.-re:

A. STÜRMER VRŠAC

11491

Itt az ősz, jön a tél,

a hosszu estéken a legjobb szórakoztató a

RÁDIÓ!

11027

Legujabb szerkezetek, családi készülékek 1, 2, 3 lámpásuak fejhallgatóval, 4 és 5 lámpásuak hangszóróval, 6 és 7 lámpásuak nagyobb hallgatóság részére készülnek.

Amateuröknek olcsó összeállitás!!

Kérjen ajánlatot

Schumacher Rezső cégtől Stari Bečej

CUNARD LINE
WHITE STAR LINE
RED STAR LINE
Kir. Hollandiai Lloyd

a világ legnagyobb és leggyorsabb hajózási vállalatainak képviselete.

Jugoslavija Express Agencija A. D.
Zagreb, Trg I. 15.
Beograd: Karadjordjeva 91. a.

Alképviselet Bácska-Baranya részére:

MÉSZÁROS ANTON, SOMBOR

Karadjordjeva ul. 8. (vasuti parkkal szemben)

Rendszeres hajójárat: Egyesült Államokba, Kanadába, Braziliába, Cubába, Argentiniába, Afrikába, Indiába, Ausztráliába és Uj-Zeelandba.

Bármilyen felvilágositás dij alan.

Őrizkedjünk a házaló ügynököktől! ! Őrizkedjünk a házaló ügynököktől!

DARVAS FÜLÖP

a Banjalukai D. D. za Eksploataciju Drva képviselője

Ajánl:

Faragott fát, bognár árut és mindenféle ládát prompt szállitásra. Mielőtt tavaszi szükségletét beszerzi, forduljon hozzám és kérjen árajánlatot!

Évente cca 50.000 köbméter fürészeltáru és cca 8000 vagon I-a bükkhasábfa kerül kitermelésre.

Az árut mely 80—90%-ban fichte anyagot tartalmaz, **bácskai szortirozásban szállitom!**

11887

BRÖDER & FENYŐ, NOVISAD

WIEN — NEMZETKÖZI SZÁLLITÓK — PASSAU

I. Sonnenfelg. 8 — Telefon: 2-92, sürgönyc.: IMPEX — Rosengasse 15

Expres-Áruforgalmuk

modern kereskedőre nézve egyaránt fontos, mert sürgős csomagokat 10 kg-tól felfelé

Wienből

Novisad, Beograd, Niš, Subotica, Zagreb, Maribor, Ljubljana állomásokra a leggyorsabban továbbitunk. Szállitási idő a távolság szerint, — de legfeljebb 24 óra! Fix szállitási dijszabás!

Felvilágositással és tarifával szolgál:

Bröder és Fenyő NOVISAD

11434

11803

KERESKEDŐK FIGYELMÉBE!

PROBST & Co	„DERBY"	P. KOOL JOZ,	ARNOLD SÖRENSEN	E. GRÄFE	MON ALBERT HENRI	IVAN REGUR.Č I DR.	GEZA ADLER I SIN	BOSULICH & Co
Lagnau (Suise)	Saj - és Vajtermelő Rt Budapest.	ALKMAAR (Holland a)	RIGA (Latvija)	Altona-Ottensen	M. SCHOTT SUCC STRASBOURG I	KRIŽEVCI	NOVISAD	NOV. SAD
Dobozos Ementali sajt.	„Pálpuszta" „Kasino" „Emmenthaler" Roquefort	Valódi eidami sajt	Finom halkonzervek	Keletlengeri halkonzervek	Pástétomok és finomkonzervek	Sonka és füstölthusáru gyára	Gyógykészítmények és kozmetikumok	Maraquino likőr és exmege borok
Marka: Tell Vilmos	cemes esajtok						MARKE: Sprudelschatz	

VEZÉRKÉPVISELET és LERAKAT a VAJDASÁG összes kiviteli cikkeinél **„ALIMENTARIA"** OGYIÓK ÉS CO BIZOMÁNY **NOVI SAD**

Hölgyek! Itt az igazi fogyókura!

Lulu Hunt Peters amerikai orvosnő világot j ró könyve a nők egyenletes testsulyáról és az asszonyi test szépségéről

A háboru után irta meg Lulu Hunt Peters amerikai orvosnő az egészségről, a diétáról, az egyenletes testsulyról és a kalória tanáról szóló hires könyvét, amelyet különösen az asszonyoknak ajánlott fel. Ez a könyv ma már nemcsak Amerikában kering sok százezer és százezer példányban, hanem több modern európai nyelvre is le van forditva. A mai divat megteremtette a lius nőt, a karcsu és sudár termetet. A kövérek és molettek erről álmodoznak és ha kell, áldozatot is hoznak annak érdekében, hogy leadjanak néhány kilót. Az olvasók közül bizonyára sokan megpróbálkoztak már a legkülönbözőbb fogyókuddval, próbálkozzanak meg tehát talán Lulu Hunt Petersnek is ezzel az érdekes szisztémájával, amelyet az orvosnő saját bevallása szerint először is maga magán tapasztalt ki.

Igyekeztünk a könyvből kihagyni a tulságosan tudományos részeket és inkább a praktikus fejezeteket ismertettük.

Mennyi a normá is testsuly?

A modern orvostudomány és a gyakorlat már megállapodott abban, hogy egy 160 centiméter magas ember normális testsulya 60 kilogram. A kilóknak a száma arányban kell, hogy legyen a méteren felüli centiméttereknek számával. Ha tehát egy 155 centiméter magas — kistermetü — hölgy 65 kilót nyom, önagysága már feltétlenül a molettek közé sorozható és *egész nyugodtan leadhatja a 10 kilót. Fontos azonban, hogy minden nap pontosan és pontos mérlegen mérjék magukat.*

Ön fogyni akar, vagy hi n ?

A hölgyek nagy többsége kiáltani fogja:

— *Fogyni akarok.*

Nem is csodálom. A soványság nemcsak divatos, hanem egyben kellemes állapot is. Azok a szerencsés nők tehát, akik soványaknak születtek (természetesen nem szólok a beteges soványakról), jól teszik, ha vigyáznak arra, hogy ne hizzanak el. Maguk pedig kedves kövérek és molettek, kezdjenek hozzá nagy ambicióval és még nagyobb akaraterővel a fogyókurához és fogyjanak le mindaddig, amig elérik legalább is a normális testsulyt. Erre a megjegyzésre bizonyára a következő választ kapom valamelyik kövérkés asszonykától:

— Kérem szépen, én olvan keveset eszem és mégis hizom, ezzel szemben itt van a barátnőm, aki háromszor annyit eszik, mint én és mégis olyan sovány, mint a kisujjam.

Erre válaszom a következő:

— Kedves nagyságos asszonyom, lehet, hogy ön keveset eszik, de az étkezésnek nemcsak szerénynek, hanem *céltudatosnak* is kell lenni és igy hiába mondja, hogy keveset eszik, ez nem használ önnek.

Vannak, akik egyszerüen beletörődnek abba, hogy ők meghiztak. Ezek a kedves hölgyek társaságban rendszerint azt mondják:

— Ha látott volna engem leánykoromban! Olyan karcsu voltam, mint a nádszál.

Az ilyen asszonyoknak azt kellene válaszolni:

— Tizenhétesztendős korban könnyü karcsunak lenni, nagyságos asszonyom, éppen *az a kunszt, hogy valaki negyvenhétéves korában is karcsu maradjon.*

A magam részéről még azzal sem henceghetek, hogy lánykoromban vékony voltam, ugyanis én — bocsánat, hogy önöket személyi dolgaimmal terhelem — pontosan 82 és fél kiló voltam, mikor vőlegényem karján megjelentem az oltár előtt. Egy kissé szégyellem bevallani, hogy páréves asszonykoromban ezt a testsulyt sikerült 110 kilóra felemelnem. Ekkor jutott eszembe, hogy mint orvosnő tanulmányozni fogom a különböző fogyókurákat és végül is a kalória tanának ismeretével sikerült testsulyomat 73—74 kilóra leszoritanom. Mondhatom, mióta leadtam ezt a harminc kilót, sokkal jobban tudom ellátni a sok lótás-futással járó orvosi teendőimet.

Néhány kényelmes álláspont

Most egyszerre kapom az ellenvetéseket. Jólértesült nagyságos asszony — igy szól hozzám:

— Ön azt mondja, hogy elsősorban a helyes diétával fogyasztotta le magát, miért van az mégis, hogy a soványak sokkal többet esznek, mint a kövérek?

Válaszom:

— A vékony ember sokkal élénkebb és általában temperamentumosabb. Szervezete hamarabb feldolgozza a táplálékot, mint a kövéreké.

— Az a baja a diétának — hangzik ismét az ellenvetés — hogy a doktorbácsik éppen azokat az ételeket tiltják el, amelyeket az ember a legszivesebben eszi. Jön aztán egy finom zsur, *ott a legjobb barátnőnk pont azokat az ételeket kinálja, amitől hizik az ember.* Mi történik? Az ember megcsalja önmagát, eszik egy keveset és attól hizik.

Erre a logikus kijelentésre most csupán azt válaszolom, hogy a fogyókurának, illetve a diétának nem az a feladata elsősorban, hogy olvan ételektől tiltsa el a pácienst, amit szeret. Természetes azonban, hogy *minden diéta bizonyos önmegtartóztatást kiván.*

Most aztán jön a nagyágyu, valaki önök közül azt mondja nekem:

— Jól van, betartom a diétát, ha parancsolja, be is vonulok szanatóriumba. De mi történik? Hat hét alatt nagynehezen leadok tizenkét kilót, aztán hazajövök és két hét alatt visszahizom tizenhatot.

Nem is hiszi, nagyságos asszonyom, hogy mennyire igaza van önnek. Jobb sorsra érdemes testéről a szanatóriumban lesanyargattak tizenkét kilót, erre maga hazajött, elhencegett a barátnőinek (és esetleg még hozzá is toldott négy-öt kilót) és akkor ismét nekiadta magát a kényelmes, nyugodt életnek, a lustálkodásnak, a sok evésnek és természetesen visszahizott tizenhat kilót (valószinüleg itt már kevesebbet mondott négy kilóval). Csakhogy kérem szépen annak a diétának, amely a fogyasztás szolgálatában áll, nem hat hétig kell tartani és nem három hónapig, hanem — ne tessék megijedni a szótól — *örökké.*

Egy szabály van, ennek az elismerését kérem. *Molett nőnek nem szabad többet enni, mint amennyi abszolut szükséges ahhoz, hogy a testét jó kondicióban tartsa.* Minden luxusevés nemcsak fölösleges, hanem egyenesen káros.

Most jönnek a lebeszélések!

Önnek be kell vallani, nagyságos asszonyom, hogy nagyon sokan lebeszélik önt a fogyókuráról. Ezek között elsősorban van a kedves férje, aki szereti a házibékét, a nyugalmat, a rendet és éppugy elvi ellensége a fogyókurának, mint, teszem azt, a *nagytakaritásnak.*

A kedves férjének ne higyjen, nagyságos asszony. Azért akarja lebeszélni a fogyókuráról, mert neki sokkal kényelmesebb, ha maga éppugy végigeszi az ebéd- vagy vacsoramenüt, mint ő és semmit sem változtat az életmódján. Higyje el, kérem, hogy a kedves férje is sokkal büszkébben vezeti önt be az előkelő restaurantba, ha ön nem 110 kiló, hanem csak — 73.

A másik nagy lebeszélő az ugynevezett »legjobb barátnő.« Ő megsimogatja és megtapogatja kegyedet, majd sugárzó arccal igy szól:

— Nagyszerüen nézel ki, drágám. Milyen »slank« vagy. Ez a ruha nagyszerüen passzol az alakodhoz. Le ne fogyjál az istenért! Minden deka, amit leadnál, kiáltó bün volna szépséged ellen.

Ugyanez a hölgy egy órával később felhivja telefonon »legjobb barátnőjét« és örömmel ujságolja:

— Most találkoztam a Micivel. Nahát, ha látnád, hogy néz ki, olyan, mint egy hordó. Te, esküszöm, nem lehet rá már rendes ruhát csinálni. Csak azért hivtalak fel telefonon mert nem akartam holnapig várni a jó ujsággal.

És végül, most jön a java. Már bizonyára akadt egy-két fiatalember, aki az ostrom elszánt óráiban félrevonta önt egy sarokba és igy duruzsolt rózsaszinü fülecskéibe:

— És nehogy azt higyje nagyságos asszonyom, hogy a férfiak a vékony nőket szeretik. Higyje el kérem, hogy mindaz csak póz, amit a szilfidekre mondanak ezek az uriemberek. Ha szerelemről van szó, kedves nagyságos asszonyom, higyje el nekem, hogy elsősorban az olyan dundusok viszik el a pálmát, mint ön.

Lehetséges, hogy az a fiatalember abban a pillanatban maga is elhiszi, hogy igaz az, amit mond. Maga azonbu ne higyje el nagyságos asszonyom. Megeshetik, hogy egyes férfiak a kövér nőket favorizálják, de nagy általánosságban mégis csak a sovány nők divatját éljük Pekingtől Párisig és még az önt hevesen ostromló fiatalember is sokkal szivesebben jelenik meg a korzón egy 50 kilós nagyságával, mint egy 100 kilóssal.

A fogy óku a alapelvei

Miután legalább is elvben sikerült meggyőznünk önöket arról, hogy minden divatos hölgynek le kell fogyni, most már joggal várják el tőlem, hogy mutassam is meg azt az utat, ami a karcsusághoz vezet.

Nem mondok uj dolgot, ha azt állitom, hogy a fogyókurának egyik legfontosabb paragrafusa a következő: *rendszeresen naponként tornászni.*

A tornának jótékony hatása van az arcbőrre is, amit különben is szakszerüen és szeretettel kell kezelni. Egy kis glicerint, néha valami orvosilag ajánlott krémet és rendszeres masszázst nem szabad sajnálni az arctól. Egyebekben négy fontos alapelv:

1. Orvosságot nem szabad szedni hizás ellen. Ezek a kotyvalékok kivétel nélkül ártalmasak a szervezetre és sokkal több bajt okoznak, mint amennyi örömmel jár az az átmeneti fogyás, amit el lehet érni az ilyen mesterséges szereknek a segitségével.

2. Nagyon fontos: Vigyázni kell arra, hogy a gyomor- és a bélmüködés rendben legyen. Csak egészséges testet lehet alávetni a fogyókura fáradalmainak.

3. Ne ugorjon be annak, hogy attól feltétlenül hizik az ember, amit jóétvágygyal fogyaszt el, még ha egy pohár friss vizről is van szó. Ez nem igaz.

4. Kerülni kell minden olvan készüléket, (füző stb.) ami sovánvabbnak mutatja a testet mint amilyen. A füző nem tudja eltüntetni a fölösleges kilókat, legfeljebb máshová tolja. Ennek semmi értelme nincsen.

A kalória-elmélet

Amit eddig meséltem, az csak általános bevezetés volt. Most kéretik jobban figyelni. Megismertetem önöket a kalória tanával. Nem kivánom tudományos alapon fejtegetni azt, hogy mi az a kalória, elégedjenek meg, hölgyeim azzal, hogy a kalória egy olvan egység, amivel a hőt és a táperőt mérjük. Ezt a szót, hogy kalória, tessék éppen ugy megtanulni, mint azt, hogy centiméter, dekagram, vagy deciliter. A kalória jele egy C-betü (calória). A mai naptól kezdve pedig ha önök beszegődnek az én iskolámba, nem karéjszámra fogják enni a kenyeret, hanem kalóriaszámra és nem decivel fogják mérni a telet, hanem ugyancsak kalóriával.

Azt hiszem, fölösleges volna a maguk türelmét azzal igénybe venni, hogy megmagyarázzam, miként történik a kalória megállapitása. Elégedjünk meg egyelőre azzal, hogy a karéj kenyeret 100 kalória kenyérnek fogjuk nevezni és egy darab tortát pedig 350 kalória tortának. Addig is, mig részletesen megmagyarázom, hogy az egyes élelmiszerek értéke kalóriában mennyit jelent, közlöm önökkel, hogy például egy nehezebb husétel 300—400 kalória, két darab kockacukor 100 kalória és egy félkiló salata 30 kalória.

Mennyi kalóriát fogyasztunk naponta?

Hogy az ember mennyi kalóriát fogyaszt el egy nap, az részben az egészségi diszpozicíótól és másrészt a kortól is függ. A testsulyhoz arányitva a csecsemők és a növésben lévő gyerekek sokkal több kalóriát fogyasztanak el, mint a felnőttek. Idős emberek szintén kevés kalóriát vesznek fel magukba. Legkevesebb kalóriát pedig azok a hölgyek, akik fogyni akarnak.

A legtöbb kalóriát fogyaszt a nehéztesti munkás. Például egy erdei favágó télen a nagy munka idején naponta hatnyolcezer kalóriát vesz fel.

A szellemi munka nem igényel erőteljesebb táplálékot. Ez kérem megállapitott tény, nem szabad róla vitatkozni. Ha a szellemi munkás éppen a munkája idején többet eszik, mint rendesen, akkor nemcsak, hogy ezáltal nem tud többet dolgozni, hanem egyenesen gátlást fog érezni a munkában.

A csecsemő kétéves koráig testsulyához mérten kilónként és naponként 100 kalóriát fogyaszt. A hat-nyolcéves gyerek már csak nyolcvan-kilencven kalóriát, a tizennyolc-huszéves ifju pedig negyven-ötven kalóriát. Felnőttek átlagos kalóriafelvevőképessége 35—45 kalória naponta és kilónként. Ha ezeket a számokat megszorozzuk az emberi test sulyával, akkor előttünk állanak a következő végeredmények:

Férfiaknál:	
Ülő foglalkozásnál	2.200—2.800 C.
Testimunkás	3.500—4.000 C.
Nőknél:	
Ülő foglalkozásnál	2.000—2.200 C.
Testimunkánál	2.500—3.000 C.

Ezek a számok a Rose-féle elméleten alapulnak. Ezzel szemben az én tapasztalataim és számitásom szerint kilónként és naponként 35 kalóriára van szükség. Ha tehát ön, nagyságos asszonyom, hatvan kiló sulyu, akkor naponta 2.100 kalóriafogyasztásra van szüksége.

Alább felsorolom a fontosabb élelmiszerek kalóriasulyát. Előzőleg kérem jól emlékezetükbe vésni a következő mondatot:

Minden olyan táplálék, ami azonfelül van, mint ami a test eröbentartására szükséges, ártalmas a szervezetre. Arról nem is beszélek, hogy feltétlen hizni fognak tőle.

Ez a normális fogyasztás. Igen ám, de ettől nem fog a testsulyából leadni egy dekát sem. Szükség van tehát arra, hogy ennél az átlagos mennyiségnél 5—600, sőt 1000 kalóriával is kevesebbet fogyasszon.

Mielőtt megegyszer megmagyaráznám a kalóriamérés alapelemeit, mint legelső paragrafusra felhivom arra a figyelmüket, hogy a gyomrukra nagyon vigyázzanak és azt mindig rendbentartsák. Ha rendszeres a diétájuk és naponta sokat sétálnak, akkor sosem fognak panaszkodni gyomor- és bélbántalmak miatt.

A kalória a gy korlatban

Vannak ételek, amelyeknek kalóriaereje igen hatalmas és ezektől a legnagyobb mértékben óvakodni kell. Ilyen elsősorban a zsir és a vaj és a cukor is. Hogy csak egy példát mondjunk, két kávéskanálnyi cukor ugyanannyi kalóriát tesz ki, mint egy félkiló fejessaláta, a szokott módon elkészitve. A töltött csokoládé, az ugynevezett praliné szintén rendkivül alkalmas arra, hogy hizzanak tőle az asszonyok. Valahányszor önnek a hódolója egy doboz ilyen töltött csokoládét hoz ajándékba, fogadja mindig a legnagyobb bizalmatlansággal és ne egye meg, hanem kinálja meg vele a barátnőit. A koszt nagyon változatos legyen. Ha a diéta egyhangu, akkor a páciens megunja és ismét össze-vissza eszik mindenfélét. Viszont ha a diéta változatos és elég jó is, akkor van remény rá, hogy betartják.

A kávé a tea és általában ezek a könnyebb természetü izgatószerek nem ártalmasak a szervezetre. (Természetesen mérsékelt fogyasztásról beszélek.) Az erős alkoholfogyasztásnak viszont sok hátránya ván, a molettségre hajló nők feltétlenül hiznak az alkoholtól, viszont a sóványaknak hizókura alatt nem szabad alkoholt inni. Most pedig, ime, a kalóriatáblázat:

Husételek:	
Egy adag büfték	185 C
50 gram sült tyukhus	100 C
Egy adag kotlett	250—300 C
4 deka sonka	100 C
3 deka frankfurti	100 C
Halak:	
5 deka szardinia	100 C
10 dkg. ponty	100 C

Mint láthatjuk, a halak sokkal könnyebbek, mint a husételek.

Tejtermékek és tojás:	
1½ deka vaj	100 C
2½ deka sajt	100 C
1 pohár tej	160 C
Egy pohár fölözött tej	100 C
1 darab tojás	90—100 C
1 evőkanál hab	50 C

A tejtermékek kalóriatartalma meglehetősen nagy.

Főzelékfélék:	
1 darab spárga vaj nélkül	15 C
3 evőkanálnyi babfőzelék	130 C
3 evőkanál sárgarépa	30 C
60 dkg. fejessaláta	100 C

A legkönnyebb főzelék a spenót, amelyből 60 deka tesz ki 100 C-t.

LIFKA MOZI

December 27, 28, 29. Hétfő—szerda 11724

Danse Macabre

(THE BIG PARADE)

LÁNGBABORULT VILÁG

Film az iszonyu szörnyetegről, a háboruról, mely sok millió fiatal áldozat életét kioltotta. Szétrombolta az otthonokat, elválasztotta a hitvestársakat, anyától a gyermeket, apától a fiait ragadta el. **Jöjjön e mi denki!**

Akik meggazdagodtak ezen az iszonyu öldöklésen

Akik elvesztették vagyonukat mert kenyérkeresőjük a harctéren küzdött.

Akik megházasodtak ebben az időben és tudják milyen fájdalmas a válás.

Akik elvesztették vőlegényüket vagy férjüket és lesujtotta borig a fájdalom

Akik elvesztették fiaikat és átkozták a háborut

Akiknek gyermekük sz letett az öldöklő atmoszférában.

Jöjjön el mindenki, hogy láthassa a filmtechnika csodáját. Oly megrendítő fájdalom, hogy a szív összeszorul, a frontmögötti részlet vidám derüje tele van a legbájosabb katonai humorral.

Gyümölcsök:

Egy középnagyságu alma	50 C
1 darab banán	100 C
½ görögdinnye (körülbelül 1 kiló)	100 C
15 dkg. szőlő	100 C
1 darab citrom	40 C
A szilvából és a datolyából 3—4 darab tesz ki	100 C-t,

viszont egy darab füge maga 65 kalóriát jelent.

Kenyér és sütemény:

Egy 7—8 cm. átmérőjü 2 cm. vastag normális kenyér kalóriatartalma	100 C
Rozskenyér 5 dkg.	100 C
Kétszersült 2½ dkg.	100 C

Édességek:

Egy rendes szelet torta	300—400 C
1 darab csokoládé praliné	100 C
4 dkg. tejszincsokoládé	250 C

(Figyelmeztetem az asszonyokat, hogy az ugynevezett tejcsokoládét serdülő gyerekeiknek adják, de maguk ne nagyon egyék, ha fogyni akarnak.)

3 kockacukor	120 C
2 evőkanál kristálycukor	100 C

A szacharin 330-szor olyan édes, mint a cukor, de tápereje nincsen. Mégsem ajánlom a hölgyeknek, hogy szacharinnal süssék az édességeket.

Vigyázat a diófélékre:

A mandulából már 10 szem	100 C
Dió 1 darab	25 C
kókuszdió 1 dkg.	80 C

Az alkoholnak is erős tápereje van!

Amerikai olvasónőim részére nem csináltam meg az alkohol-kalóriatáblázatot. Feltételeztem ugyanis, hogy nem játszszák ki a szesztilalmi törvényt és igy nem is számoltam azzal, hogy az alkohol kalóriatartalmát is ismertessem. Azt hallom azonban, hogy az európai asszonyok nem vetik meg az italt. (Az amerikaiak sem, ha hozzájutnak!) Igy aztán összeállitottam az italok kalóriatartalmát is.

Konyak, vagy brandy egy likörös pohár	80 C
1 adag coctail	130 C
1 pohárka Chatreus	80 C
1 pohár rum	60 C
1 pohár whisky	80 C
1 pohár pezsgő	120 C
1 pohár vörösbor	100 C
¼ liter must	110 C
¼ liter sör	120—150 C
¼ liter bajor sör (egy pohár)	200 C

Miután a fontosabb kalóriatartalmat előadtam, most még kérem, hogy általános szabályként vágják be a következő pár adatot, mint állandó kulcsot:

1 darab éttermi kenyér	100 C
1 evőkanál vaj	100 C
1 evőkanál cukor	50 C
1 rendes nagyságu burgonya	100 C
1 adag vendéglői főzelék átlagosan	25—35 C

N hány szó a vegetáriánusokról

Általánosságban hangoztatják, hogy aki komoly fogyasztókurát tart, annak le kell mondani a husételekről. Ezt nem állitom ilyen határozottan. Bizonyos, hogy a hus, miután a kalóriatartalma igen nagy, csak kisadagokban ehető a fogyasztókura alatt, de cseppet sem károsabb a házás szempontjából, mint a vaj, a dió, vagy a töltött csokoládé. A husevésnek azonban megvannak a maga szabályai. Három fő szabály van:

1. Jól megfőzött és jól kisütött hust kell enni. Nem helyeslem az angoloknak azt a szokását, hogy félnyers állapotban eszik a hust.

2. A husételt erősen meg kell rágni, ezért ajánlom gyakran az ugynevezett fasirozott hust. A vendéglőben nem szokták enni az invencek, mert az mondják, hogy mindenféle tegnapi husból van összeállitva. Szerintem még igy is egészségesebb, mintha az illető egy nagy darab félig nyers hust fogyasztana el felületesen megrágva.

3. Háztartásban — különösen nyáron — nagyon kell ügyelni arra, hogy a hus abszolut friss legyen.

Miért hagytam abba a vegetáriánizmust?

Magam is vegetáriánus voltam. Addig olvastam ezeket a könyveket, amelyek mind a növényevés előnyeit és dicsőségét hirdetik, amig én is kimondtam a hangzatos, döntő szózatot:

— Az állatoknak éppen olyan joguk van az élethez, mint az embereknek, nincs tehát jogunk, nekünk, embereknek, ugynevezett felsőbbrendü embereknek, hogy megöljük az állatokat és megegyük a husukat.

Ebből a tévhitemből Franklin Benjamin gyógyitott ki. Olvastam az ő emlékiratait és egy helyen a következőket találtam:

Franklin Benjamin maga is vegetáriánus volt. Elhatározta, hogy sohasem fog többet hust enni. Egyszer egy kiránduláson barátai halászgattak és egyik barátja egy nagy halat fogott. Feltranzsirozták a halat és a gyomrában egész sereg apró halacskát találtak. Franklin Benjaminnak megmutatták ezt a keletet, aki erre igy kiáltott fel:

— *Nahát, ha ezek a halak, mint közeli rokonok lelkalják egymást, akkor igazán nem várhatják el tőlem, hogy én ne egyem meg őket.*

Ettől kezdve Franklin Benjamin visszatért a husevők közé és amikor ezeket olvastam, magam is elhatároztam, hogy ujból husevő leszek.

A pontos diétákhoz még csak azt fűzöm hozzá, amit nem győzök eléggé hangsulyozni, hogy rendszeresen tornázzanak. Azt *a napi 20—25 percet nyugodtan rászánhatják még akkor is, ha történetesen nem tartanak fogyókurát.* Higyjék el, hogy a torna nemcsak felfrissiti, de szebbé is teszi a testet. A kisportolt nőben a sokat tornázó angol ladyben van valami különleges varázs, amit a lusta délszaki nők kedvességükkel és gráciájukkal sem tudnak pótolni.

Meg fogják nekem bocsátani a fogyni vágyó hölgyek, ha mielőtt őket részletesen elintézem, egész röviden a hizókurával fogok foglalkozni. Jól tudom, hogy sokkal kisebb a száma, akik hizni akarnak, mint fogyni és éppen ezért számarányukhoz képest velük nagyon hamar fogok végezni.

A hizókura ördöngős hét pontja

1. Hizókura idején, nagyságos asszonyom, nagyon vigyázon a nyugalmára. Becses férje feléhez ne vagdaljon semmiféle tepsit, bármennyire is kedve van hozzá, ne pereskedjen a cseléddel és általában ne izguljon mindenen. A hölgyeknek az a rossz szokása, hogy óráking, sőt napokig tudnak bosszankodni azon, ha a kalaposnő nem küldötte haza a kalapot pontosan hat órára, nem is szólva arról, hogy milyen idegizgalmat vált ki az, ha netán a szabónő elront egy ruhát. *Hizókura alatt méltóztassék mindenféle izgalomtól tartózkodni.*

2. *Sokat aludni.* Nem akarom óraszámra adagolni az alvást, mert hiszen teljesen egyéni szokás, mindenesetre azonban igyekezzen a nyolc órát végigaludni. Ha kilenc óra, az se baj. Minden perc használ.

3. *Tessék tornázni!* A tornázás a hizókura szempontjából már csak azért is fontos, mert elősegiti az étvágyat. Félóra gyakorlat után sokkal jobban izlik a reggeli.

4. *Az étkezés a lehetőség szerint legyen bőséges.* Jó ha étvágy van, de ha netalán valamilyen okból nincsen étvágyuk, azért igyekezzenek a nagy adagot épugy elfogyasztani, mint rendesen. A már fölsorolt kalóriatáblázat szerint igyekezzenek legalább naponta 6—800 kalóriával többet enni a rendesnél.

5. *Jól megrágni az ételt.* A sebtiben bekapott ebéd vagy vacsora nem járulhat hozzá a test gyarapitásához.

6. Most egy nagyon nehéz feladat elé állitom önöket hölgyeim. *Ne tessék evés közben beszélgetni!* Tudom, hogy nagy áldozatot kivánok, de mégis meg kell hogy kérjem erre önöket a hizókura érdekében. A társaságbeli hölgyeknek az a szokásuk, hogy különösen ha baráti körben vannak, folyton beszélnek. De közben esznek is. Nem tudják különválasztani ezt a két dolgot. Sokkal célravezetőbb és egyszerübb, ha először jól megebédelnek és utána kezdenek diskurálni. Próbálják meg egyszer, talán sikerül. Mindenesetre figyelmeztettem magukat, hogy a diskurzus közben elfogyasztott étel tápereje lényegesen kevesebb, mint azé az ételé, amelyet nyugodtan fogyasztunk el.

7. *A telkura.* A táblázat segitségével már tudják önök, hogy a tejnek rendkivül nagy kalóriatartalma van. Nem is kell nagyon sok tejet inni ahhoz, hogy a napi mennyiséget 6—800, esetleg 1000 kalóriával emeljük föl. A legkülönbözőbb időpontokban le lehet kortyolni egy pohár tejet. Esetleg étkezések után egy-egy pohár hig tejbe-darát kiinni. Ha nem izlik, akkor tessék behunyni a szemet és lehajtani, mint az orvosságot.

Egy kis torna

Különböző metódusok vannak. Én magam kipróbáltam egy szobatornát mindenféle szer nélkül és ez nagyon bevált. Amit itt fölsorolok, 15—20 perc alatt lehet végezni. Magam évekig megcsináltam, ugyszólván naponta. Ha nagyon unalmas, adok egy jó tanácsot. *huzzák föl a gramofont.* Valami andalitó tangó, vagy gyorütemü charleston hangjai mellett sokkal szórakoztatóbb lesz a tornázás. Ime a gyakorlat:

1. Lábakat összetéve, karokat kinyujtani és aztán a mereven kinyujtott karral hátrafelé szélmalomgyorsaságával köröket leirni. Husz-huszonöt kör megteszi a magáét. Nyugodtan és melyen lélekzeni.

2. Karokat előre kinyujtva, törzsből jobbra és balra fordulni, addig, amig ez nem okoz semmi fajdalmat. Összesen 15 fordulat untig eleg.

3. Csipőből jobbra és balra hajolni, összesen tizenötször.

4. Csipőre tett kezzel, oldalsikban jobbra és balra mélyen meghajolni.

5. Előrehajolni, lehetőleg addig, mig az ujjak a padlót érintik. Előbb talán nem fog sikerülni, de aztán ez is menni fog. A térd mereven kiteszitve. Összesen tizenötször. Ne ijedjenek meg tőle, kezdetben nagyon nehéz lesz.

6. Csipőre tett kezzel leereszkedni egészen a sarokra s aztán föltele hintázni. Ebből elég egy tucat, mert nagyon unalmas.

7. Megfogni egy ajtókilincset és egy lábra támaszkodva, a másik lábbal egyenletesen rugásszerü gyakorlatokat vegezni, a szélrózsa minden irányában.

8. Legalább tizszer felállni egy székre. Meglátják, hogy ez milyen jót tesz. Egy heti próba után, legközelebb, ha villamosra szállnak, nem szorulnak rá a barátságos uriemberek támogatására.

9. Támaszkodjon két kezével egy székre, testét nyujtsa ki hátrafelé és igy végezzen hintázó gyakorlatokat. A tüdőnek és a hátnak hasznára válik.

10. Be a fürdőbe! Előbb egy langyos fürdő, azután pedig a jó hideg tuss. Természetesen egy kis masszás sose árt.

Végre térjünk át a fogyókurára

Lehet a fogyókurát egy kis jótékonysági akcióval is palástolni. Tessék egész nyugodtan kijelenteni a következőket:

— Mégis csak hallatlan, hogy ezrek és ezrek éheznek, én pedig naponta többet fogyasztok el, mint amennyi szükséges a létfentartásra. Ezután nem fogom tenni, hanem csak annyit eszem, amennyi szükséges. Mások *ezt fogyókurának* nevezik, én méltányosságnak hivom és altruizmusnak.

Ezek után a hangzatos szavak után nyugodtan el lehet kezdeni a fogyókurát, amelynek ezennel *öt* szabályát állitom fel.

Pontosan kell tudni mindig a test sulyát. Van nekem egy nagyszerü módszerem, pacienseim között megcsináltam. Tiz nő megalakitotta a fogyókurások klubját. Ezek a hölgyek kétnaponként összejöttek és pontosan egymás előtt lemérték magukat. Természetesen mindig ugyanazzal a mérleggel, ugyanabban a toalettben. A klubnak az volt az alapszabálya, hogy minden tag köteles hetenként fél kilót fogyni. Aki nem érte el ezt a teljesitményt, a szégyeneu kivül még magas birságot is fizetett. Három hét mulva mindenki pontosan lefogyta a félkilót. Ha önnek, nagyságos asszonyom, nincsenek barátnői, akkor önmaga is megcsinálhatja ezt a klubot. Vegyen elő egy iv papirt, arra pontosan vezesse rá a testsulyát. Vigyázzon arra is, hogy mindig étkezés előtt mérje meg magát. A testsuly pontos ismerete nélkül nem lehet eredményes fogyokura. Fontos tehát, hogy legyen egy jó mérlegük.

Koplalni, koplalni!

A gyomrot le kell csittitani. Hosszu ideig lázadozni fog a tultaplálékhoz szokott gyomor. Ne tessék azt hinni, hogy viccelek, de arra kérem önöket, hogy amikor éhesek és a diéta szerint nem volna szabad enni, *haltsanak le egy-két pohár vizet.* Az önök rakoncátlan gyomra már ebből tudni fogja, hogy itt nincs kilátás semmiféle komoly táplálékra. Egy kis koplalás különben is kizárólag fegyelmezettség kérdése. Aki még sem birja, annak örömmel megengedem, hogy minden alkalommal, amikor éhes, megigyon egy pohár lefölözött tejet. Egy ilyen pohár tej összesen 80 kalóriát tesz ki. Nem olyan veszélyes a dolog, ha naponta 5 pohárral is megiszik valaki, mindössze 400 kalória. Azonkivül az étkezés előtt egy órával egy ilyen pohár tej képes elrontani az étvágyát. Pláne a kényesgyomru hölgyeknél.

Aki birja a koplalást, annak ajánlom, hogy *egész nyugodtan koplaljon.* Az egynapos böjtöket nem szokta a szervezet megsinyleni. Én magam egyszer kisérletképpen öt napig böjtöltem. Igazán csak egy kevés gyümölcskivonatot vett magamhoz ez alatt az idő alatt és mégis jól éreztem magam és elvégeztem a dolgomat.

Az első három kiló

Állapitsa meg, hogy hány kilót akar lefogyni és ezzel kapcsolatban szabályozza a kalóriafogyasztást. A már közölt kulcs szerint, mondjuk, az ön testsulyának 2200 kalóriára van szüksége. Ehelyett próbálkozzon meg 1200, vagy legfeljebb 1400 kalória elfogyasztásával. Ha meg tudja csinálni, hogy 1200 kalóriánál többet nem fogyaszt el, akkor garantálok az első hónapban három kiló sulycsökkenést.

Mondjunk le a nyalánkságról

Most kellemes dologgal lepem meg magukat:

Egyenek bármit, ami jól esik, tortát, vajat, hust, édességet, mindent, mi szem-szájnak ingere, de a végösszeg ne legyen több mint 1200 kalória naponta.

Ha ön kedves nagyságos asszonyom, pont azt a szép szelet csokoládétortát akarja elfogyasztani (350 kalória), hozzá egy adag finom tejszinhabot (150 kalória, ez ellen semmi kifogásom nincs.

De vegye tudomásul, hogy ennek az elfogyasztása azt jelenti, hogy a napi táplálléknak már majdnem a felét el méltóztatott fogyasztani. Ezért tiszta jóakaratból inkább azt ajánlom, hogy kisebb kalóriatartalmu ételeket tüntessen ki és inkább mondjon le a nyalánkságokról.

Ha jön a láz, jöhet az o vo

Nem szabad tulzásba vinni a fogyasztókurát. Ha az első héten egy kilónál többet adott le, akkor nagyon vigyázzon magára. A szabály az, hogy hetenként félkilót kell leadni. Az ennél gyorsabb tempóju fogyasztókura káros az egészségre. Ha netán influenzában szenvednek, vagy bármilyen futó betegségük van, rögtön hagyják abba a fogyókurát. Ha láz lép fel, szintén abba kell hagyni. Ilyenkor orvost tessék hivni és csak a teljes gyógyulás után lehet ismét neki fogni a fogyasztásnak.

M ' ettem én a fo yókura ala't?

Már az első fejezetben emlitettem a sikeres fogyókurámat. Pontosan közlöm most önökkel az étlapomat. Ha netán nem izlik valami, ezt ki lehet cserélni, hasonló táperejü más étellel.

A reggelim:

Egy nagyon száraz pirított kenyér, körülbelül háromnegyed centiméter vastagságu	50 C
Egy köbcentiméter vaj	25 C
Egy csésze tea	— C
Összesen	75 C

Aki megszokta a gyümölcsöt, az ehetik egy kis szőlőt, almát, vagy körtét reggelire. Ha nagy gyümölcsevő, akkor a vaj helyett tessék gyümölcsöt enni.

Az ebédem:

Egy szelet birkahus	125 C
Egy darab vajasgaluska hozzá	100 C
Egy csésze feketekávé egy kanál habbal	50 C
Összesen	275 C

Aki nem szereti a birkahust, ehetik nyugodtan borjuhust is. Salátát tetszés szerinti mennyiségben lehet fogyasztani a hushoz. Kalóriatartalma rendkivül csekély. Ha szeretik a gyümölcsöt, jó ha ebéd után néhány szem szilvát, egy almát, vagy egy adag szőlőt fogyasztanak el. A gyümölcsre és a salátára összesen lehet számitani 100 kalóriát.

A vacsorám:

Leves	25 kalória.
Adag hus vagy hal, salátával	300 »
Majonéz	50 »
Paradicsomszósz	25 »
Középnagyságu kenyér	100 »
Főzelék	100 »
Egy kis nyalánkság v. gyümölcs	100 »
Összesen	700 kalória.

Azok, akik a vacsora helyett jobb szeretnek bőségesebben ebédelni, szokjanak le a nagy ebédről. Inkább este egyenek többet. Ez különben is nyugateurópai szokás, mindenki akceptálhatja.

Mi g néh ny menü

Reggeli:

Két darab alma, egy sültalma és tea, vagy: kávé egy kanál habbal és egy fél karéj piritott kenyérrel. Esetleg 3 deci aludt tej.

Ebéd:

Egy adag spenót	30 C
Egy tojás	80 C
Kis adag vaj	20 C
Egy darab rozskenyér	100 C
Egy harmadliter tej	120 C
összesen:	350 C

Aki okvetlen ragaszkodik a hushoz, annak a következő ebédet ajánlom:

Egy kis adag becsinált hus	250 C
Egy adag spenót	30 C
Egy adag saláta	20 C
Egy alma	50 C
	350 C

Uzsonna:

Egy csésze tea, három darab kaksszel	80 C, vagy
egy adag gyümölcs	100—120 C. vagy
egy harmadliter tej	100 C

Vacsora-menü:

Sajtos omlettt két tojásból	160 C
Kis adag hus karottával	250 C
Saláta	20 C
Egy darab kenyér	100 C
Két darab alma, vagy egy banán	100 C
Kapucíner két cukorral és kis habbal	50 C
	680 C

Ilyen arányok között természetesen lehet variálni a kosztot. A fő, hogy a napi 1200 kalóriát ne lépjék tul. Ha pontosan követik ezeket az utasitásokat, remélem, rövidesen hasznát látják és már két hónap mulva irigykedve fogja önöket üdvözölni legkedvesebb barátnőjük:

— Hogy te menynire lefogytál! Alig ismertelek meg!

Vendéglátások

A legjegyelmezettebb kurát is tönkreteszik az ugynevezett vendégségek. Ön meg van hiva nagyságos asszonyom legjobb barátnőjéhez, aki juszt is kedvenc ételeit tálalja fel, mire ön nem tud ellenállni a csábitásnak és igy szól:

— No, most az egyszer jól lakom kedvemre. Nem történhetik semmi baj, holnap ugyis elölről kezdem a szigoru fogyókurát.

Másnap aztán mi történik? Zsur van önnél és mint jó háziasszony, a legkitünőbb dolgokat tálalja fel vendégeinek. Persze, hogy mindent meg kell kóstolni és a sok kóstolásnak 500 kalória lesz a vége.

Ezenkivül mennyi kisértésnek van kitéve egy szegény asszony. Elmegy egy esküvői gratulációra, vagy más ilyen ünnepélyes alkalomra, bevág kéthárom szendvicset, rá három-négy darab süteményt s aztán tovább tartja a fogyókurát ebédideig.

Szerelmi és érdekházassági mésalliance

A polgári morál nem ismeri el a *szerelmi* házasságok jogosultságát és tiltakozik ellene mindaddig, amig meg nem győződik arról, hogy a férfi jelleme, társadalmi állása és képességei nem biztositanak nyugodt megélhetést. És igaza is van, mert a tapasztalat azt mutatja, hogy az ugynevezett szerelmi házasságok, amelyek a legtöbb esetben a szülők akarata és tiltakozása ellenére jöttek létre, nagyon is rosszul végződnek. A mindennapi élet bizonyitja, hogy a szerelmi házasságok, amelyekben kivétel nélkül az erotikus mozzanatok a szexuális szenvedélyek vannak tulsulyban annyira, hogy minden egyéb, az élet józan felfogásához és megitéléséhez szükséges tisztánlátást elhomályositanak, nem is végződhetnek másként, mint kijózanodással. Hiszen az erotikus szenvedélyeken kivül, amely ugyszólván az egyedüli alapja a szerelmi házasságoknak, semmiféle más lelki kapocs a házasfeleket egymással össze nem köti.

Ha a polgári morál ekként — amint látjuk teljes joggal — tiltakozik a szerelmi házasságok létrejövetele ellen, ugy másrészt a társadalom rendesen elitéli az érdekházasságokat is, pedig ebben — egyetlen egy esetet kivéve — egyáltalában nincsen igaza. Ez az egy eset pedig az, amikor az érdekházasságnak nincsen *más kiinduló pontja* és erkölcsi alapja, csupán a pénz, a pénz és ismételten csak a pénz. Ámde manapság az általános erkölcsi felfogás szerint az érdekházasság alatt nem csupán az ilyen, a rideg számitáson és önzésen alapuló házasságot értjük, hanem az olyat, amelynél az *egyéni vonzalom* jelenléte mellett minden más egyébb, ugy a társadalmi, mint az anyagi szempont is összhangba hozható akként, hogy emberi számitás szerint mind a két félnek sőt amennyiben lehetséges még a jövendő generációnak is biztositva legyen az anyagi jóléte. Nem alaptalan az a felfogás, hogy az ilyen körülmények között ugynevezett érdekházasságokban az egyéni érzelmek és hajlamok erejükben idővel fokozódhatnak és fokozódnak is és hogy inkább lesznek tartóssá és bensőségesebbé, mint azok a szerelmi házasságok, amelyekben két ember csupán a szexuális ösztön kergetett egymás karjaiba minden kilátás nélkül arra, hogy ez az érzés állandó maradhasson vagy fokozódhassék.

Ha már emberi gyarlóságunknál fogva az életben mind a két házassági formával számolnunk is kell — mert amig fiatalság és a fiatalságban szenvedélyek élnek, bármily tragikusan végződjenek is rendszerint a szerelmi házasságok, soha sem lesznek azok kiküszöbölhetők — ugy a polgári életben, éppen emiatt a körülmények miatt, a nőknek mindenképpen oda kellene és oda kell törekedniök, hogy független megélhetést és társadalmi munkakört szerezzenek maguknak. Mert e cél elérésével nemcsak szabadabb ut nyilik meg előttük leendő élettársuk megválasztása tekintetében — miután nincsenek a férfiaknak kiszolgáltatva és nem csupán külső, mulandó hatásokkal hódithatják meg jövendőbelijüket, hanem lehetőleg anyagi függetlenségben élve inkább válogathatják meg, hogy azt fogadják el élettársuknak, aki természetüknek és egyéniségüknek leginkább megfelel és azt leginkább kiegészíti.

Lovagiasság tekintetében sohasem állott még a világ idegenebbül a nőkkel szemben, mint manapság. Hogy szükségben és sulyos helyzetében milyen szörnyü tapasztalatokat gyüjthet egy nő morális téren, azt aligha kell részletezni. Egyrészt ez a körülmény is arra ösztönözte a nőmozgalom vezetőit, hogy kiemeljék nemüket abból a szellemi interitoritásból, amely a férfiaktól függővé tette őket. Másrészt azonban, ha a szexuális nézőpontot vesszük figyelembe — a nőmozgalom vezetői ugy látták, hogy a nőnek társadalmi és anyagi függetlensége egyuttal a legcélravezetőbb eszköz arra is, hogy a természettől adott legszebb hivatásuknak: egyéniségük és érzelmeik feláldozása nélkül megfelelhessenek. Vagyis, hogy a nők függetlensége *eszköz* annak a célnak az elérésére is, amely minden nőnek a legszentebb és legtermészetesebb joga, hogy az életviszonyok kényszeritő hatása alatt *ne kelljen* sexuális kapcsolatba lépnie olyan férfivel, aki neki meg nem felel, sőt talán ellenszenves is és hogy felbonthasson olyan házasságot, a melyben a férfi, egyénisége vagy méltatlan bánásmódja által érdemtelenné tette magát a vele való együttélésre.

A nőknek a férfiak fölött való számbeli tulsulya, valamint a nőemancipáció természetszerüleg magával hozta, hogy a *mésalliance, a nő részéről* manapság már mind gyakoriabbá válik. Értsük meg jól: a mésalliancet, vagyis *a nem egyenranguak házasságát* e helyütt nem a *születési*, hanem a társadalmi és szellemi magaslatra való felülemelkedettség szempontjából biráljuk el.

Mielőtt ennek a házasságnak — a mésalliancenak — a méltatásába fognánk, előre bocsátjuk, hogy lélektani szempontból ez a házassági formát tartjuk a legszerencsétlenebbnek. Emberi gyarlóságunk hozza magával azt a körülményt, hogy a *fölényes* egyéniség *rendszerint* nem fér össze az átlag emberrel, mert vagy — ami a legritkább eset — meghajol az átlagember előtt és ez csak különös pszihikai okok fellépte következtében állhat elő, amilyen pl. valami rendkivüli, varázslatos, fasciná ló szépségnek behatása, amely lenyügöz minden más érzést és gondolatot; — vagy pedig — ami a leggyakoribb, a magasabb nivón álló egyén megunja és meggyülöli az átlag embert, annak ellenségévé lesz, elnyomni, megsemmisiteni igyekszik őt és eszközeinek a megválogatásában lélekismeretének hangja elnémul. Ily esetekben azután önkénytelenül is kitör az ősember fékezhetetlen vadsága.

Ha az ilyen mésalianceokat megfigyeljük, arra a tapasztalatra jutunk, hogy közülök rendszerint azok az esetek a szerencsésebb kimenetelüek, amelyekben a férfi áll társadalmilag és szellemileg magasabb szinvonalon, mint a nő. Csaknem minden esetben azt látjuk ugyanis, hogy az olyan házasságban, amelyben a nő áll szellemileg magasabb nivón, az első szerelmi mámor elröppenésével, a férfi részéről a szellemi és társadalmi inferioritásának tudata mindig nyomasztólag fog hatni és ellenséges érzéseket fog kiváltani a lelkületében.

Mi ennek a lélektani magyarázata? Első sorban az, hogy évszázadokon át, nemzedékről nemzedékre lett a férfiakba beleplántálva az a hit — ismerjük be, hogy tévesen — hogy szellemileg magasabban állnak a nőnél, sexuális tekintetben pedig zsarnokai lehetnek a nőnek. A férfi szinte természetesnek tartotta, hogy gyakran orgiákká fajuló vad ösztönei ellentmondás nélkül kielégitést nyerjenek és ime most azt látja, hogy az a leghatalmasabb fegyver, a melyet a nőkkel szemben mindeddig diadalt jelentett: szellemi fensőbbségének fegyvere lassanként kisiklik a kezéből. Az ilyen házasságban a nő otthona valóságos pokollá válik, amelyben eladva, elárulva, meggyülölve érzi magát. Az ilyen konfliktus a házaséletben nem egyéb, mint a magasabb morál összeütközése az erkölcstelenséggel.

Csodálatos, szinte érthetetlen az a lélektani rejtély, hogy némely férfi, különösen az olyan, amelyik a házaséletében etikailag nem maradt intakt, nem tudja elviselni feleségének szent és nőiességében megnyilvánuló mágikus erejét. A gyenge jellemü férfi a saját kicsiny voltának a tudatára ébred, érzi és látja, hogy soha sem lesz képes felemelkedni arra a szellemi magaslatra, amelyen élettársa áll és ez a tudat annyira megzavarja, hogy egyenesen a lelki megsemmisülés örvényébe taszitja.

Lelki küzdelmei közepette, ha átöleli feleségét, lelkében mindig az a gyanakvó érzése támad, hogy a nő talán nem is tartja őt méltónak azokra a gyönyörökre, amiket lehet, hogy csupán leereszkedőn, kegyként, könyörületből nyujt neki. Erejét és idegzetét teljesen felőrli az a két, egymással küzködő ellentétes érzés, hogy amig egyrészt birni akarja a nőt, másrészt lelke legmélyén mégis gyanakszik, hogy a szeretett asszony *mégsem egészen* az övé, hogy a lelke távol van tőle és hogy valami áthidalhatlan, mély szakadék áll kettőjük között. Ez az önmagával való meddő küzdelem, idegeinek ez a tulfeszitettsége sokszor felbillenti a férfi lelki egyensulyát és egyenesen az erkölcsi züllöttség örvényébe taszitja.

Amig a születésbeli egyenlőtlenség a házasságban sohasem vált ki ilyen nagyfoku lelki emóciót, addig abban a mésallianceban, amelyben a nő áll magasabb lelki szinvonalon, rendesen tragikussá válik az efféle összeütközés. Az ilyen házasság soha sem fog kiegyenlitődni és harmonikussá válni és a mint kétséget nem szenved, hogy manapság a női nem a szellemi fejlődés lehetőségének olyan csodálatos stádiumában van, amely őt képességeinek előre meg sem látható magaslatára fogja emelni, ugy az is bizonyos, hogy ez a körülmény annál áthidalhatatlanabbá fogja tenni azt a szakadékot, amely közte és az átlag férfi között fennáll és mindig fenn is fog állani.

A női nem szellemi fejlődésének az okszerü magyarázata azonban nem csupán abban keresendő, hogy a nő önvédelmi szempontból szellemi és anyagi téren függetleniteni akarja magát az évezredes elnyomás alól, amelyben eddig senyvedett, de szellemi fensőbbsége által meg akarja akadályozni egyuttal azokat a vad ösztönöket is, amelyek a férfiakban nemzedékről nemzedékre öröklődve át, az erotikus életben egész a féktelenségig a kicsapongó kilengésekig durvultak el. Bizonyára el fog jönni annak az ideje, amikor a nő lelkületében annyira magasan és egész nőies fenségében annyira tisztán fog állani a férfiak fölött, hogy a férfi nem fog kicsapongó ösztönökkel, vadállatias érzékiséggel közeledni feléje és igy a nők etikailag sokkal magasabb szinvonalra fogják emelni az egész emberiséget és az egész kulturvilágot.

Dr. Vécsei Jenő

Tudja mi van ma a NÉPKÖRBEN?
AZ
„AKÁCFAVIRÁG“
cimü operett bemutatója
Siessen jegyét megváltani

ÜVEGHEGY

Egy borus téli napon egy vándor ment fölfelé a csillogó hófehér üveghegyen, amin ember nem járt még soha. Nagy messzeségben a hegy környékén sem lakott teremtett lélek, mert a hegy tiszta kristályból való volt és ha a nap rásütött olyan vakitó fényt és kibirhatatlan hőséget ontott, amitől elpusztult minden élő lény, ember, állat, fü, fa és virág. Kopár sikság, veszedelmes üveghomoksivatag környékezte a hegyet, olyan sivár volt mint egy szemfedő.

A vándor mégis nekivágott és szegeslábbeliie, kampós botja és fekete szemüvege volt minden utikészlete ennél az expedicionál. Ezenkivül volt még egy elemózsiás tarisznyája és hüséges társa farkaskutyája: Neró.

A szürke borus ég meglehetősen kedvezett a vándornak és a hegy oldala sem volt olyan megmászhatatlan, mint amilyennek messziről látszott. Mindazonáltal csodálatos volt a vándor ereje és ügyessége, ahogy a hegyes üvegsziklák között fölfelé törtetett.

Már igen közel volt a csucshoz, amikor váratlanul kiderült az ég és a nap előragyogott a felhők mögül. Erre egyszerre olyan vakitó kibirhatatlan hő és fény zuhatagba jutott a vándor, hogy pár perc mulva eszméletlenül rogyott össze. Neró látva gazdája mozdulatlanságát keservesen vonitani kezdett. Keserves orditása nyomán egy furcsa négyszögü repedés támadt a hegy falán és különös tejszinü emberek közeledtek Neró és az ájult vándor felé.

A különös emberek nem beszélgettek egymással, csak egymásra néztek és azonnal megértették egymást. Felemelték a mozdulatlan embert és csakhamar elnyelte mindannyiokat az üveghegy nyilása.

*

A vándor ifju volt és szép hullámos barna haja csapzottan hullott a homlokába. Egyszerre erős illatot érzett, amitől hirtelen föleszmélt, kinyitotta szemeit és ijedten nézett körül.

Körülötte tej és opálszinü emberek álltak. Olyan áttetszö volt az arcuk, hogy szinte lehetett látni az ereket és idegeiket, mint vékony rózsaszin és halványkék fonálkákat, amint céltudatosan ágaz-bogaznak szerte a finom bör alatt. Az emberek nem beszélgettek egymással csak a tekintetük volt csodálatosan beszélő, értelmes és ugy tetszett, hogy egymá gondolatait is látják a sápadt homokok mögött. A vondor ifju volt, szép szomoru szemü és József volt a neve.

Egy tejszinü lény valami kékesfehér folyadékot hozott kristályedényben és megitatta Józsefet. A tej édes volt, üditő és friss erőt ömlesztett az ifju tagjaiba, ugyhogy csakhamar talpra állt. Egyszerre meleg lehellet csapta meg a kezét és József szive nagyot dobbant örömében. Mellette volt Néró, a hü kutya és a kezét nyalogatta.

— Gyere kutyám — szólalt meg József, Neró fejét megsimogatva — de abban a pillanatban, mintha sok ezer poharat koccintottak volna össze, rugni, muzsikálni kezdett körülötte minden. Ez a két szó »Gyere kutyám« valami furcsa, hihetetlenül nevetséges káoszban zengett össze-vissza, mintha megszámlálhatatlan embertömeg a legkülönösebb variációkban mondta volna: »Gyere kutyám.«

József maga is ijedten dugta be a fülét a rémes zajra, amit előidézett és nagyon rosszul érezte magát, amikor látta, hogy a körülötte állok a fájdalom kifejezésével arcukra dugják fejüket hangfogó takarók közé. József látta, hogy ezeknek a tejszinü embereknek fizikai fájdalmat okoz a hangosan kieitett szó. Óvakodott tehát a beszédtől és csendben figyelt. Az ég fölötte egy óriási üvegbura volt, váltakozó szinü, itt-ott a szivárvány ragyogásában és amerre csak nézett, üveg házikókat látott, amikben sürgölődő emberek mindenféle foglalkozást üztek. Nem volt cégtábla sehol, minden mesterséget kivülről is lehetett látni és titkos mesterséget az üvegfalak között nem üzött senki.

Üveglakásuk titoktalan és tiszta volt és József később megtudta azt is, hogy az üveghegy minden lakója ilyen átlátszó titoktalan és tiszta. Minden, ami cselekvésre inditotta őket tiszta, világos és becsületes szándékból indult, talán mert az üvegfal, az üveghegybeli életviszonyok nem türtek mást. Átlátszó, napos, kristályos volt minden és ilyenek voltak az emberek is.

*

József egy csodálatos kristálytemplom előtt állt és a szeme megbüvölten tapadt egy gyönyörü tejszinü ifju leányra, aki megjelent a templom küszöbén. A leány nagy kék szeme belekapcsolódott József megbüvölt tekintetébe és percekig tartó bódult tehetetlenséggel álltak egymás előtt. Józsefen isteni gyönyörre érzete zengett keresztül, mint hárfán a dal és a két csodálatos tisztaságu szemben — mint tó kék tükrén a fehér hattyu — uszott a kérdés:

— Ki vagy te?

József ösztönből érezte, hogy itt mindegy, végtelenül mindegy, hogy tul az üveghegyen ki ő: Koldus-e, király-e. Valami belső rejtelmes érzés parancsolt mozdulatainak, ahogy kezét hangtalanul szivére szoritva a végtelen bánat szobraként hajtotta le a fejét, mintha ezt mondta volna:

— Egy bus vándor vagyok

Egy apró kerekü aranycsillogásu hintó gördült a templom elé A tejszinü leány beszállt és egy karcsuszáru liliommal megérintve Józseiet, maga mellé hivta. Csendesen ültek a nesztelenül tovaringó kocsin. József ugy érezte repül, könnyü aranyszárnyakon az üdvösség felé és aranycsillagok szikrázva hullottak elötte és kimondhatatlan édes hangon, fehér liliomok énekeltek. Elszédült.

A leány észrevette fájdalmas elsápadását és egyszerü szelid mozdulattal fektette az ifju fejét a kocsi párnájára. A karját, az opálszinü gyengéd karját otthagyta a fiu feje alatt.

Édes illatok és érzések bódulata tartotta fogva Józsefet és kimondhatatlan boldogságos megkönnyebbülést érzett. Csodálatos utakat járt meg a lelke pillanatok alatt és tiszta, hibátlan gondolatok gyulladtak ki benne, mint apró mécsek és világitottak.

Egyszerre ugy érezte, végtelenül mindegy honnan indult. Értelmetlennek látta célos elindulását és édesen bizonyosnak ezt a céltalan megérkezést. Egész indokolatlanul ugy érezte, hogy most elérkezett valahova váratlanul és véletlenül Tisztaságot érzett maga körül, tisztaságot, amilyen a nap ragyogásban remegő azuros égbolt tisztasága és a szive ismeretlen zugából dacosan indult fölfelé valami különös vágy, a vérével vörösre festeni ezt a fájdalmas tisztaságot.

*

Egy hatalmas kristálypalota kapuján suhantak be és a leány kézen fogva Józsefet vezette, vitte magával egy márványos csillogó uton, ahol óriási üvegmedencékben és vázákban a legcsodálatosabb forró égövi növények virultak. Az utat végig kristálymedencékben ültetett narancsfák szegélyezték. Hatalmas pálmák, nyilló kaktuszok és amerre a szem látott futó, kuszó csodálatos virágu növények virultak a tulvilági fényességü parkban. Mintha a nap sugarai törtek volna millió szinre, mintha egy metszett kristályon sugárzott volna át ez a megtört ragyogás, az egész bübájos kert kék, lila, vörös narancs és aranyszinben csillogott. És ebben a tündéri világitásban az opálszinü csodás leány arany hajával és bársony érintésü kezében József erős férfi keze remeg.

Egyszerre ott ültek egymás mellett egy szőnyegfalu kicsi teremben ők ketten. A fiu nem vette le szemét a leányról. Nagy árnyékos fekete szemében az egész lelke benne volt. És a tejszinü arc ettől a tekintettől lassan rózsaszinre gyult. Ekkor József nagy meglepetésére halk édes hangon megszólalt a leány:

— Hogyan jutottál a csucsig?

Hangja semmi viszhangot nem idézett elő talán, mert a csudálatos rajzu és szinü növények felfogták itt a neszt. Ezért most József is mert szólni:

— Senkitlenség kergetett, vágyam ostorozott, jönnöm kellett, hát jöttem.

— Miért akartad megmászni az üveghegyet?

— Mert még eddig senki nem tette.

— És miért nem akarta megmászni senki?

József felsóhajtott és ugy felelte csendesen:

— Előbb meg kell tanulni uszni a fájdalom végtelen tengerén, aztán átvágni a magányosság fájdalmas szilánkos sivatagján. Rengeteg bánat sziklát kell megmászni. Az ember gyenge...

— Te megmásztad.

— Aki sóvárgó, aki kereső, aki pártalan, az erős eljutni a csucsig.

*

Három hete élt már József az üveghegy belsejében és a boldogság meg a szomoruság ugy váltakoztak a lelkében, mint a nappalok és az éjszakák. Szerette itt a halvány, tisztatestü és tiszta szándéku embereket, akik biztak benne és ragaszodtak hozzá, de mindenek felett szerette a tejszin arcu, szépséges leányt nagy lelkes szerelemmel és érezte, hogy viszont szeretik. Ám élete valahogy kivülről jövő volt és még sok gyökeret nem tudott kitépni, ami hozzá kötötte régi éléhez. Néha elfogta a vágy régi kóbor élete után és mohón sóvárogta a szabadságot.

Egy reggel, amint ott ült Neróval kedvenc kutyájával egy hatalmas pálma üvegtartályának peremén, egyszerre megcsapta az édes jól ismert illat, ami csak egyetlen lény sajátja volt és két bársonykéz simult a homlokára. A leány szeme kérdezett:

— Nem vagy boldog?

Az ifju egyetlen halk mondatban felelt:

— Édes anyámat hagytam künn..

A leány megértette, hogy senki sem szakadhat el fájdalom nélkül onnan, ahol egykor gyökeret vert és sohasem biztos abban, hogy növeszthet-e uj gyökeret másutt. Szemében nagy könnycsepp csillogott és remegett benne a fájdalmas kérdés:

— El akarsz menni?

Az ifju nézte a leány könnyes szemét, tejszinü arcát egész angyalszerü szent tisztaságát, ami egyszerre indulatba hozta. Szivében vörös virágok nyiltak és falat törve keresztül száguldottak a vérén. Esztelen vágya támadt vörös lángot lobbantani ki a halvány leányból, mint egy gyertyaszálból. Mint a villám oly hirtelen mozdulattal rántotta magához és a szájával a leány szájára tapad. Remegett a finom törékeny alak izmos karjaiban és József ujongó, diadalmas érzéssel érezte, mint tüzesedik át a gyönyörtől remegő test és mint lesz egyre pirosabb, verszinübb a leány fehér arca. Az első csókot, a csókok olyan végtelenje követte, hogy a leány lélekzetért kapkodva könnyekbe tört ki. Ekor József hirtelen elbocsájtotta és dadogva kétségbe esve a leány lábai elé bukott:

— Örökre a tiéd — mondta.

*

József elővette ironját és a noteszéből kitépett lapra a következőket irta:

Anyám!

Fiad, aki elment tőled, azért ment el, mert gyógyithatatlan szerelmese volt a holnapnak. Annak ami jön, anak ami lesz. Mint a nap a kristályüvegen reszket keresztül, ugy reszketett az én vágyam is ismeretlen iveléseknek feszülve uj körbe lendülni mindabból, ami az életem volt. A mából kilengve, mint a fény futni bele a holnap álomszinü végtelenébe Ezt akartam anyám...

Ne sirj anyám, sir-e a gyümölcsfa, ha érett gyümölcse leesik ágáról?

Megmásztam az üveghegyet Anyám. Mérhetetlen sóvárgásom kampóin jutottam a csucsig ahol a rózsaszinü végtelent találtam A szerelmet találtam meg anyám.

Borus homlokod mögött gyakran olvastam anyám, hogy bánkodól, mert fiad nem akar sem örds, sem bankár lenni. A te fiad, csak szeretni akart. A nagy szeretet nyomorékja volt. Mint valami pup a testén, olyan volt lelkén a nagy szeretet.

Ahol mi élünk anyám, ott senkinek se nincsen olyan szeretet kinövése és nem nyomorék-e az, aki nem olyan, mint mindenki más? Az üveghegyben anyám letünt rólam a pup. Itt a tiszta szándéku emberek között lényegtelen magánügy minden szeretet hajlandóság anyám.

Anyám, erős és teljes lettem mint a nap. Pirosra érlelt a szerelem, mint a gránátia virágát. Tudok gyökeret tépni, tudok gyökeret verni, tudok sebezni — im téged sebezlek — tudok gyülölni. Nincs szóval kifejezhető inaulat ami ne járna zugva keresztül rajtam ha arra gondolok: A kedvesem veszélyben forog...

Isten veled Anyám, a kedvesemé imés friss erőt ömlesztett az ifju tagjaiba már az életem. A kis cédulát egy erszénybe téve a Neró nyakszijjára kötötte és megindult vele a hegy nyilása felé. Neró okos szemeit sokáig fogva tartotta a gazdája könnyes szeme, de aztán mégis megindult a hegyen lefelé.

A kutyának felesége és gyermekei voltak lent a völgyben.

P. Gergely Boriska

Dráva Kálmán:

AVE MORS IMPERATOR!

Emelt homlokkal állok előtted,
hivattál Uram.
Mit akarsz?

Hangod fagyleheletére bennem nem
[tonnyadnak a mirtuszok;
nézd, az én szemeimben alkonyszinü
[liliomok égnek;
nincs bennem semmi dac, semmi té elem,
én sohasem vertem télre a vészharan-
[gokat . . .

Hallgatlak Uram.

Igen. Gennyes a szivem,
karjaim fáradtak a karolásra.
a gondolatalm betegek . . .
Igazad van Uram

. . . nem, nem megyek.

Nézd:
eddig a vágyam vakitó reflektorával
[kerestem,
hajszoltam őrült körökben keresztül
[a glóbuszon;
kerestem az életes mámort, a Fényt, a
[Testvért, az Asszonyt,
a Célt: Magamat
s most itt állok fáradtan — Uram —
[üres kezekkel...
halotti dimomra vskiszöm Uram: nincs
[semmim

Semmim . . .

Mit akarsz elvenni tőlem?

FIAT

A világmárka!

Jó! Olcsó! Szép! Tartós!

A mi utainkhoz a legalkalmasabbak!

Főképviselet:

Automobilia GARAGE

Subotica I., Skadarska ulica 7.

Telefon: 151.

Tekintse meg garázsunkban az uj 1927-es modellokat 4 és 6 üléses kocsi typusokról.

Január elsejétől a fizetési határidő lényegesen meghosszabbitva!

Alkatrész raktárunk minden typushoz teljesen kiegészitve!

Az árak lényegesen leszállitva!

Ujonnan felszerelt műhelyünkben javitásokat elsőrendü szakemberek és „Fiat" motorspecialisták végzik garancia mellett.

Olcsóbb, mint bárho!!

Műhelyünkben végzett javitásoknál az alkatrészeknél 10 % engedményt adunk!

Ezen szelvényt töltse ki és küldje be azonnal!

T.

Automobilia Subotica

Sziveskedjenek részemre egy Fiat ..... typusról szóló képes árjegyzéket a legjutányosabb fizetési feltételekkel küldeni.

Név: .....

.....

pontos cim.

A GÉPIRÓNŐ A VILÁGTÖRTÉNELEMBEN

Irta: Szász Zoltán

Egy francia iró leleplezte vagy, szelidebben szólva, feltárta a SDNt, ami magyarul Nemzetek Szövetségét jelenti, belső életének egy bizarr fejezetét: azt, amelyet az itt egybegyülekező politikai hatalmasságok s a körülöttük nyüzsgő titkárnők és gépirónők többé-kevésbé bensőséges viszonyai tesznek *igen-igen* meglepővé s olykor pajkosan pikánssá. Arról szól a könyv, ami az uj világparlament homlokzata mögött történik. Biztonsági szerződés, lefegyverzés, háborukat elháritó biráskodás, megtorlási eljárás a békebontók ellen, nagytanács, kistanács, széktanács: ez a homlokzat.

Adassék tisztesség neki: bármily fogyatékos ez az intézmény, mégis egyike azoknak a halvány csillagoknak, amelyek felé a mai európai éjszakából feltekinteni lehet. De azért az se varázsnélküli, ami a homlokzat mögött történik. Titkárnők, gyorsirónők, tolmácsnők s főleg és elsősorban *gépirónők* billentyűznek itt *külügyminiszterek szivén, simogatják miniszterelnökök gyér haltürtjeit, játszadoznak világbankárok óraláncával.*

Tévedés volna azonban azt hinni hogy a rövid szoknya és az etonfrizura csak éppen a SDN. életének legbelsőbb szövődményein át bocsátja az örök nőiesség varázsának pezsdítő fluidumát. Már a háboruban is, amely pedig kifejezetten férfiüzem volt, már a hadseregparancsnokságok, a hadtápirodák, az élelmezési hivatalok irógépei és telefonfülkéi körül is ott nyüzsögtek szőke, barna vagy vörös, akkor még nagyobbára kontyos, de már akkor is rövidszoknyáju démonok s buzgón gépelték a front mögé küldött nemibeteg katonák listáját vagy haragosan reklamálták telefonjukon a frontmögötti csemegeboltból a tábornok ur számára megrendelt, de még el nem küldött ananászt. S ki csodálkozik azon hogy akár előrenyomult a hadsereg, akár hátrált, azaz hogy az ellenség elől »kitért«, ezek a hadseregek testén átszövő női rajvonalak egyre közelebb tudtak férkőzni a leghatalmasabb személyekhez is s egy-egy parancsgépelés vagy telefonüzenet felvétele kapcsán kitüntetéseket, áthelyezéseket és szabadságolásokat sariasztottak mosolyukkal.

A háboru azonban mégis csak a kezdet volt: a *gépirózmusnak*, mint politikai hatalmi tényezőnek, mint uiformáju *női térfoglalásnak* a férfi-hatalmi-szférák világában igazi feltörési korszaka a forradalmak alatt köszöntött be. Talán tulzás az az állitás, hogy az orosz bolseviki forradalmat tisztán matrózok és gépirónők csinálták. De bizonyos, hogy minden népbiztos mellett ott volt titkárnőként a tájpraiterin, aki döntő pillanatokban direktivákat is adott s állitólag kormányzóságokat és lovasezredeket tartott meg a forradalom számára, a mely utóbbi mentési munka egészen érthetően revelálódott női munkaként. Magyarországon a szelid és majdnem vértelen, de a vad és fegyverropogásos levegőjü bolseviki forradalomban is Yost és Remington gépei sikeresen versenyt zajongtak Mannlicher és Kropacsek alkotásaival.

Mert valóban, a gépirónő egy egész különös női tipus vagy legalább is egész különös női tipussá *küzdi* fel magát. Ma már tömérdek államférfi, magasrangu hivatalnok, pénzügyi nagyság, de iró is minden közleményét gépirónőnek diktálja. Vannak publicisták, sőt novella- és regényirók is, akik egy szót se irnak, nem is gépelnek saját maguk, hanem egy irógéppel kiegészitett titkárnőnek suttogják vagy szavalják el szellemi termékeiket. S ez az együttes produkció egészen sajátos viszonylatot teremt a diktáló és felvevő közeg között. *Üzleti levelek, sablonos adatok diktálása esetében nincsen nem*, de mihelyt valami alkotás, valami szellemi teremtésféle áramlik a diktálóból a gépirónő kezei alá, rögtön sajátos összhangolódásnak és összgyakorlódásnak kell a két szereplő között kiépülnie. Mert hiszen minél inkább szellemi munka, minél inkább teremtés a diktált szöveg, annál egyénibben, annál inkább sajátos ütemben, különös szeszélyekkel

keverten születtik ez meg.

Az ilyen összeszokottság aztán intimitást teremt. Diktálás közben a diktáló rendesen fesztelenné válik. Nemcsak a kényelmes ülés, de a fekvőhelyzet is olykor szükséges feltétele a gondolatok megszületésének. Vannak emberek, akiknek sétálva jönnek a gondolatai, vannak viszont, akiknek fekvőhelyzetben. Egyesek csak cigarettázva, mások csak bor vagy pálinka mellett, mások csak pongyolában tudnak alkotni. Különösen irodalmi értékü irások diktálása közben valóságos szellemi vajudási izgalmak vesznek gyakran erőt a diktálón. Ez az az eset, amikor a férfi vajudik s a nő némileg a bába szerepét játssza.

Mi sem természetesebb mármost, hogy az intimitás, a fesztelenség, a szellemi vajudás és az önlelepző vívódás e égkörében gyakran kifejlődik valami érzelmi barátság és szerelmi vonzalom is a diktáló férfi és a gépirónő között. És pedig akkor is, ha a férfi külügyminiszter vagy hires iró s a gépirónő esetleg egy egész jelentéktelen származásu és társadalmi helyzetü hölgy. De nem is kell éppen szerelmi viszonyra gondolni; már az a meghittség is, ami a gépirónő és diktáló hatalmasság vagy hiresség közt ilyenkor kialakul, elég ahhoz, hogy egy ügyes nő messze a gépirónői hatáskörön tulmenő jelentőséget és befolyást tudjon magának biztositani. Az egyszerü titkárnő vagy *titkár*, aki csak rendeletet fogad el vagy hüvös megbeszélések eredményeit jegyzi fel, nehezebben jut ilyen szerephez. A teremtő, vajudásos diktálás légkörében azonban akarva nem akarva oly közel férkőzhetik a gépirónő, főleg, ha jól érti a mesterségét, a hatalmas vagy befolyásos férfihoz, hogy végül ez a hatalom és ez a befolyás is egy második irógéppé válik, melyen titokban szintén a nő játszik.

ALAKOK

Kártyamester

(Fekete és sárga. Ez a két szin uralkodik rajta. Erős személdöke, nagy szeme, ritkuló haja fekete, ösztövér arca viszont sárga és sárgák a finom ujjai, a csuklója is, melyen nőies aranylánc ragyog. Noha már elmult dél, ágyban találom őt, párnák dagályán fekszik, ébren, de aléltan, oly omlatag lengeséggel, mint a reichstadti herceg a haldoklási jelenetkor. Körötte egy dusan berendezett legénylakás nem kellemetlen rendetlensége. Rádió, hangosan beszélővel, angol grammofon, francia kártyák bontatlan csomagokban, mint a tiszteletpéldányok egy nagy irónál, spanyol bor, olasz ibolya, lengyel pálinka, török cigaretták, rózsaleveles szopókával. A croupier csodálkozik löttömön. Főtájásról panaszkodik, likőrrel, cigarettával kinál, közben szép, hosszu ujjait szemléli a paplanon. Azt hiszi, hogy pénzt jöttem kölcsönkérni. Nyomban biztosit, hogy rendelkezésemre áll. Én azonban:)

— Csak néhány élményt, uram.

— Arról is lehet csevegni.

— Mikor feküdt le?

— Ötig dolgoztam. *(Dolgoztam: milyen megindító. Gereblyézte a tételeket, fizetett, visszaadott, tessék tenni, mindenki tett, nincs tovább. Époly munka, mint szenet hordani, vagy irni.)*

— Mióta csinálja ezt?

— Tizenöt éve. *(Ásit.)*

— Hogy lett kártyamester?

— Mint az operaénekesből énektanár. Nem volt tehetségem. Játszottam, aztán letörtem, felültem a magasszékre, onnan néztem a játékot, ott ragadtam. Volt valami érdekes abban, hogy a részegek között józan maradtam. Később leültem a »koporsó« mellé.

— Mondja, csupasz kézzel adogatja a kártyát? Mert sok klubban a kártyamester gumikesztyü-ujjat huz az ujjára, mint a sebész az aranyeres operációkhoz.

— Minek ez? A kártya nem piszkos.

— Hát a pénz?

— Ki csak zsetonokkal játszunk, még pedig pengős zsetonokkal. Ebben a tekintetben megelőztük az államot, nálunk a pengős *számitás már* régóta életbelépett. A kártyások legalább gyakorolják magukat az átszámitásban.

— Kitünő. A zsetonjaikat egyebütt is elfogadják törvényes fizetési eszközül?

— Csak a környékbeli kávéházakban és vendéglőkben a fizetőpincérek.

— Mi ma a legmagasabb tét?

— Egy millió korona. A konjuktura idején voltak százmilliós tétek is.

— Mennyit keres?

— Szóra se érdemes. Én a kártyamesterek között proletár vagyok. Van azonban itt egy croupier, aki több klubban van érdekelve. Annak havi jövedelmét legkevesebb háromszáz millióra teszem.

— Nagy a játékszenvedély?

— Sajnos, erősen megcsappant. *(Sóhajt, mint egy államférfi.)* Az áldatlan, gazdaság viszonyok. Elmultak azok az idők, mikor Budapesten a nap és éjjel minden órájában lehetett játszani. Reggel fél kilenckor ép ugy mint délben egy órakor és hajnalban háromnegyed ötkor.

— Kár. Szóval nincs pénz. De humor még mindig van?

— A kártyás-humor nem változik, a kártyás konzervativ.

— A nyerők ma is »pénzbeszedők«?

— Igen, akár Ferencz József korában. Aki pénzt sülyeszt, az »falaz«, »elteszi a dohányt a pincébe«, vagy Szatmárra

— Ez uj. Miért éppen Szatmárra?

— Rejtély.

— Hát a kedves »tudósok«, akik folyton jegyeztek, a »tanárok«, akik szorgalmasan rajzolták a játék lázgörbéjét, müködnek még?

— Jobban, mint valaha.

— A szüz-kéznek van még becsülete?

— Ha lehet szüz-kéz Pesten. Ma inkább a »szakállas kéz« kedvelik.

— Érvényben vannak még a kártyakodex régi, kőkapra vésett törvényei, a halhatatlan lex-Spatz? Bocsásson meg, mi is az a *lex Spatz? (Elpirulok)* Látja, elfelejtettem.

— *(Gépiesen.)* »Ha a banknak és pointeur-nek egyszerre két különböző slágere van, akkor utána egész biztosan a bank veszit.«

— Beszélien még néhány ilyen lex-et.

— »En carte után egész biztosan a pointeur nyer.« »Mahlojka után egész biztosan a bank nyer.« »Pointeur-passe után egyet üt a bank, de aztán egész biztosan a pointeur üt.« »Ez a coup de lion.«

— Bravó: oroszlánütés. Milyen hősi és gyönyörü. Legalább beválik?

— Sok esetben. De époly sok esetben nem.

— Akkor mi az értelmük?

— Ezeknek a buta lex-eknek nagyon sok értelmük van. Aki követi őket, az nem ég le annyira, mint a hitetlen aki folyton bedül, nem tud fölállni, odaragad a székhez. A kártyának is van erkölcse. Korlátok, tilalomfák, sorompók nélkül itt sem lehet élni. A törvények mérsékletet parancsolnak a játékosra, mint a vallásos emberre a böjtök.

— Mi ma a legnagyobb probléma?

— Még mindig az ötös megállás. Az is marad az idők végezetéig.

— Hallani még az intermit paklik megtörésének recsegését?

— A finomabb fülüek ma is halliák.

— Mi a mai kártyások babonája?

— Egyesek hivalkodnak bizonyos babonákkal, hogy, például maguknál hordanak egy döglött legyet, vagy egy eltört töltőtollat. Ezeknek nem kell hinni. Igazi babonájukat ugyse árulják el. Az ilyesmi egy bűvös cselekedet. Talán az ütés pillanatában a bal fülünk cimpáját érintik meg. De ha én is látom ezt, akkor nyilván csak azért teszik, hogy eltereljék figyelmemet valódi, hatékony babonájukról. Nagyon bonyolult lelkek. Ami természetes is. Maga az a tény, hogy valaki ép egy ütést játszik meg s nem egy másikat, már őrület.

A legnépszerübb kabala?

— Az, hogy játék közben senkinek sem szabad pénzt kölcsön adni.

— Praktikus. Hány kártyaklub müködik Budapesten?

— Negyven vagy ötven nyiltan, de ugyanannyi titokban. Köröttük nagy a vetélkedés. Egyes klubok »nyitó bankkal csábitják a játszókat. Mások fölhajtókkal dolgoznak. A nők a legjobb fölhajtók. Összeismerkednek a kártyásokkal és egyenesen házhoz szállitják őket. Jutalékot kapnak. Ha egy jó vidéki pali egy este lead ötven-hatvan milliót, akkor a fölhajtó — százalékos megállapodás szerint — öt-hat milliót kap belőle.

— És ha a vidéki pali történetesen ötven-hatvan *milliót nyer?*

— Az a fölhajtó rizikója.

— Hamiskártyások?

— Egyre ritkábbak, de azért sokan csalnak. A kártyamester kifizeti a légtételeket, a sajátjából. Hiszen ezek nem rossz emberek, végül ugy is ott hagyják az ingüket, csak polgári felkiismeretüket nyugtatják meg azzal, hogy csalnak.

— A klubok nem csalnak?

— Egyes klubok néha »flótát« állitanak össze.

— Mi az, az istenért?

— Olyan pakli, melyben bank-passe van kirakva. Arra szolgál, hogy nekilenditse a játék-szenvedélyt s a pointeure-ök szaladjanak a pénzük után. Akkor szokták a flótát alkalmazni, mikor a játék nem fejlődik ki abban a mértékben, mint azt a pinka kivánatosnak tartja. *(Mondom, mint egy államférfi.)*

— Miről beszélnek a kártyások? Érdekli őket a szerelem?

— Ha gőzben vannak, a szeretőjük előtt is letagadtatják magukat, eldobják a legjobb találkákat. Gyakran vesznek szinházjegyeket, de többnyire elajándékozzák. Évekkel ezelőtt egyetlenegy szindarab keltett nagyobb érdeklődést. A lapok megirták, hogy egyik szinházunk be fogja mutatni valamelyik francia irónak a darabját, melynek ez a cime: *Annoncé faite a Marie.* Élénken tárgyalták, hogy miféle *annonce*-ról lehet itt szó, de miután megtudták, hogy a darab a legtávolibb vonatkozásban sincs a kártyával, érdeklődésük más irányba terelődött.

—Azt hallottam, hogy a kártyásoknak dülledt a szemük a sok gusztálástól, többnyire kopaszok. Igaz ez?

— Ezt nem vettem észre. De az ujjaikban határozottan van valami jellegzetes. Magam sem tudom mi, de én megismerem az igazi kártyást. Csodálatos szekta. Mindegyik látogatja az összes kártyaklubokat, nincs játékbarlang és előkelő kaszinó, nekik minden mindegy, akár a hiveknek, hogy hol áldoznak áhitatuknak. A napi játékhoz való pénzt akárhonnan előteremtik, a kölcsönösszeget lelkiismeretesen visszafizetik. Emellett könnyelmüek. Ha nyernek, szórják a pénzt, mert nyertek, ha vesztenek, szintén költekeznek, mert ugy is sokat vesztettek. Bölcsek. Azonkivül türelmesek is. A legnagyobb politikai izgalmak idején is egymás mellett ültek, mint jó kis testvérkék, nem törődtek a jelszavakkal. Szivüket állandóan csapja az izgalom, fütl a láz s ez a megviselt, elhasznált izomdarabkájuk minden emberi részvétre, minden nemes megindulásra hajlamos. A kártyások nagyon jó emberek.

(Bólintok és nem pusztán udvariasságból. Magam is vallom ezt. Ugy élnek itt közöttünk, mint állam az államban. Polgári értelemben talán hibáztatni lehet őket, de életfelfogásuk nem alantas, megértőek és tünődőek, érzik az élet ütemét, a változást, az elmulást, minden dolog hiuságát. Ha nem diplomaták kevernék a kártyákat, hanem ők, bizonyos vagyok, hogy sohase lennének embermészárlások, kegyetlenségek, háborúk. A kártyások nem üzennének hadat egymásnak. Egyszerüen töltenék egy kártyára az országukat és elvesztenék, de aztán ujra visszanyernék, a népek pedig, melyek alattuk élnének, azt se tudnák hogy voltaképen hová is tartoznak.)

K. D.

DIVATOS OLCSÓ RUHÁK

1. 2. 3. 4.

1. *Zsinórbársony re geliruha, halván zinben, selyem gallér al és kézelővel, kézelő és a gallér kivattázva és kockásra tüzve.*
2. *Háziruha, sö é ebb árnya atu borvörös anyagból, elől keresztezett övvel, es pke pelerinnel.*
3. *Bársony háziruha, gloknis a jal, csipke „trombita" ujakkal és csipka gallérral.*
4. *Háziruha, könnyü szövetből, széles övvel, az öv végén és az ujak végén gyapjurojtok.*

Divatos ékszer, estélyekre

Masnis jumper, fehér mellénnyel

Selyem kitoszatóruha, az öv helyén is a maknál masnival.

Kézifestésü sál

Tollrüsch estélyi kabátokra

SÁR
DIVATÁRUHÁZA
SUBOTICA, Fő-tér, KUNETZ-HÁZ
Divatkülönlegességek dus raktára

Fonott kalap, egyetlen dísze egy selyemrosetta.

1. 2. 3.

1. *Utcai ruha r zsafas in sző ből Az alja le a ott - Az alját é a felsőr sz egy zsinórozott passzu dolgozzák s - ze, amely hegye kokban végződ k, — Az ujjában z inórozott e t t van. E y csinos pubi al ér teszi fiatalos á.*
2. *Jumperruha bo dürrel. A szoknyarész plissirozva és alul egy darabon kivasalva belőle a plissé. Ugyanolyan börövvel és nyaklevéllel, mint a bolero dür.*
3. *Sötétkék szövet vagy selyemkabát fekete zsinórral.*

1. 2. 3.

1. *Délutáni ruha idősebb hölgyek ek, egyen s szabás, középen gombolva. A ruha anyaga r p z. Csipke gallérral és kézelővel.*
2. *Elegáns selyemruha idősebb hölgyeknek, sötétlila szinben. A szoknyarész euyhén glocknis. Puffos csipke ujjakkal és revers-rel.*
3. *Délutáni ruha szövetből vagy bársonyból, tarka selyem diszitéssel.*

Crepe de chine, crepe de bagno, crepe georgett, lamé, velour-chiffon, fullard, crepe satin, marocain, crepe biaric, charmose, kasha, sevlott, a legmodernebb **férfi és női szövetek** kaphatók nagy választékban

Székely divatáruházában

Subotica, Főtér (Vermes-ház)

1. 2. 3.

1. *Pasztelszin gyapjukrepp uha. A ruha eleje pl ssirozott, bubigallérral és férf kézelővel. A ruhát a saját anyagából készült öv vagy böröv tartja össze.*
2. *Jumperruha. csikos bordürrel.*
3. *Háziruha mosókreppből, tarka anyagbó készült trombitaujjakkal, tarka gallérral és övvel.*

Divatos retikul és ugya olyan anyagból készült kalap.

5. 4.

1. 3. 2.

1. *Divatos gyapjus ik élénk szinekkel.*
2. *Pul over, fekete lila szinben, szürke bordurrel és ujjakkal.*
3. *Szürke plisszirozott kötött sportruha.*
4. *Kötött bolero, al tta k nakrepp blouse.*
5. *Gobelinkék gyapjukepp.*

Divatos hajviselet, félig hosszu hajból.

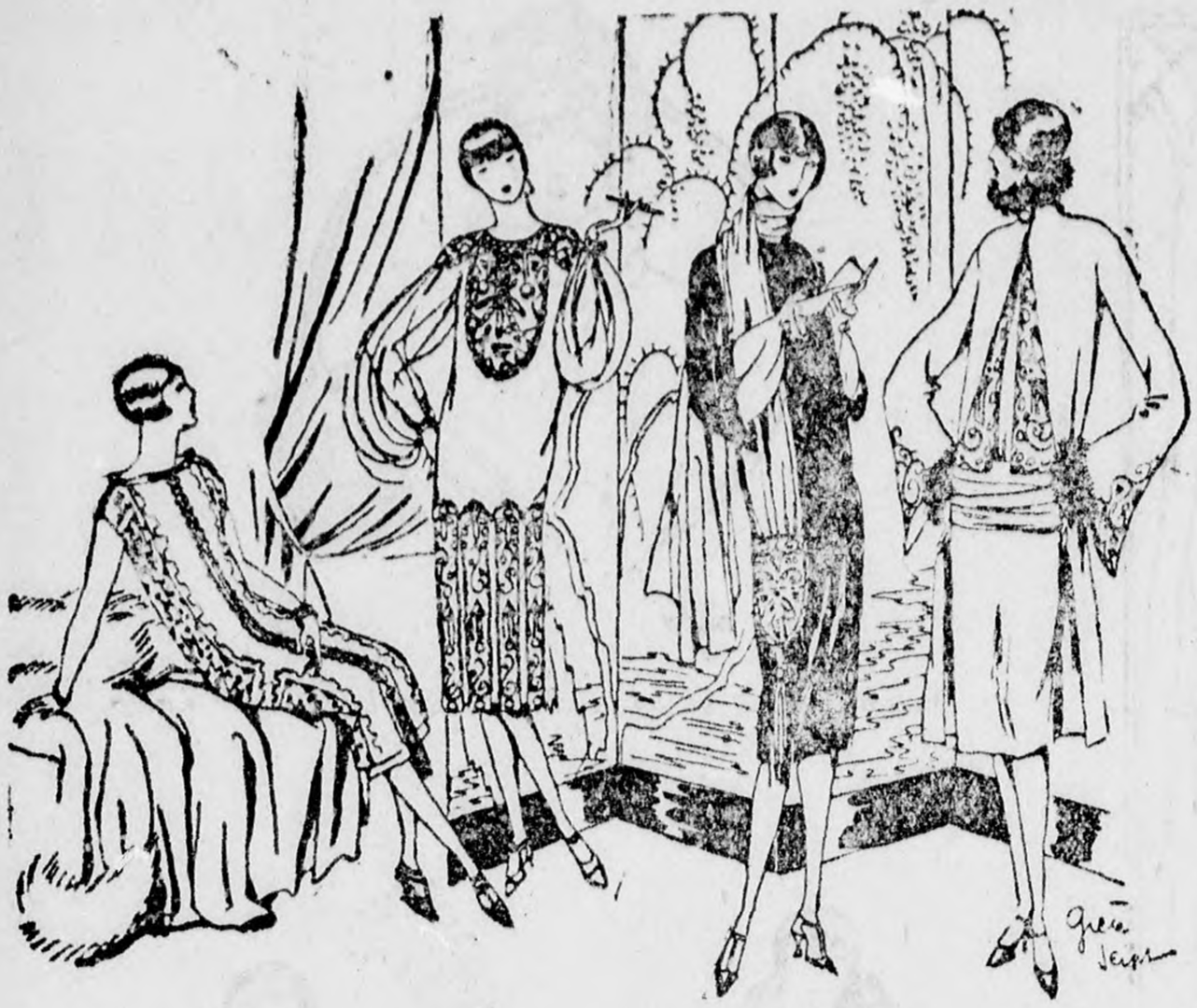

1. 2.

1. *Ujjatlan délutáni ruha, csipkéből és selyemből.*
2. *Délutáni ingruha, csipkéből, az ujjak georgetteből.*
3. *Feketebársony délutáni ruha.*
4. *Rips vagy szövet látogatóruha hímzéssel és szőrmével.*

1. 2. 3.

1. *Hólos szoknya pulloverrel, alatta ingblouse a pullover a szoknyával egyező szín, nem elütő.*
2. *Sportkabát kárókból, férfi kihajtóval. A kézelő es a zseb bőrrel szegve.*
3. *Sportnadrág, melyet egy öv tart össze a selyem blouzsal, erre jön rá a pullover.*

Szőrmeszélű kabát hermelinszőrrel.

EM
ENGLESKI MAGAZIN
BEOGRAD
Vuka Karadžićeva ul. 18 — Telefon 24-98
ZAGREB
Štrosmajerova ulica 10 — Telefon 16-56
Elsőrendű uri divatáruház
Saját műtermében készit mérték után ruhát és fehérneműt
Eredeti
Burberry Weatherproots
129

1. 2. 3.

1. *Elegáns kostüm szőrmeszegéllyel. A kabát bóleró zerü, a sarkokban gyapjuhímzéssel, a szoknya lapos ráncokba lerakva.*
2. *Kabát bolerórészsel, sálgallérral, szőrmeszegélyel.*
3. *Egyszerű sötétkék szövetruha, a blouse szürke georgetteből. A gallér és kézelő csipkéből.*

1. 2. 3.

1. *Utcai ruha, kétszinü anyagból.*
2. *Komplet. A ruha alja kockás, a felső egyszinü. A köpeny bélése olyan, mint a ruha alja.*
3. *Utcai ruha, sötétebb bordürrel.*

Csak egy szempillantásig haladt egymás mellett a két autó, de Tihamér és Mici is felismerték az utasát: Telegdy gróf volt.

A gróf nem volt egyedül. Egy nő ült mellette, aki azonban árnyékban volt és nem lehetett felismerni. Tihamér érezte, hogy Mici megremeg. Ingerülten kérdezte:

— Miért jött utánunk a gróf? Utánad kémkedik?

Mici látható izgalommal válaszolta:

— Nem, dehogy... hiszen láthatod, hogy nem volt egyedül!

— Akkor mit keresnek itt?

— Józsi errefelé lakik!

Tihamérnek fejébe szökött a vér:

— Miért nevezed Józsinak? Micsoda bizalmas viszony volt köztetek? Honnan tudod, hogy itt lakik? Voltál nála? Szeretted? Az övé voltál? Tőle tanultad ezt a nagyvilágiasságot?

Mici ijedten nézett barátjára:

— Megőrültél? Mi történt veled?

— Hogy mi történt? Szeretlek! Te akartad, hogy ez így történjen és most nem akarok nevetségessé válni. Tudni akarom, hogy ki vagy és hogy kicsoda ez a gróf, aki felelősségre mert vonni? Akinek joga van bármit is számon kérni tőled?

Mici anélkül, hogy egy pillantásra is méltatta volna a felhevült, izgatott embert, a soffőrhöz fordult:

— Kérem, soffőr, álljon meg!

Tihamér bambán nézett Micire:

— Mit akarsz?

— Kiszállunk barátom! Légy szives, fizesd ki az autót!

Tihamér megzavarodva, gépiessen engedelmeskedett. A soffőr sapkájához emelte kezét, köszönt és tovább ment.

— Mit jelent ez? — kérdezte mégegyszer remegő hangon Tihamér.

— Barátom — válaszolta Mici — tisztáznunk kell néhány dolgot. Én szabadon és függetlenül ajánlottam fel barátságomat és természetesen abban a reményben, hogy ez kölcsönös örömet jelent mindkettőnk számára. Az ilyen felelősségre vonások, indulatos kitörések azonban türhetetlenek...

— De hiszen tudod, érezned kell, hogy nem tolakodó kiváncsiság vezet, hanem szeretlek, váratlanul, villámcsapásszerűen rohant meg ez az érzés, valóság-

mot kapott és nem lehetett megkezdeni a második felvonást. Mikor tíz percnyi késtés után a közönség türelmetlenül zugolódni kezdett és a rendező felvesztve tohant az öltözőbe a doktorral, a direktor beadta a derekát és irásos engedélyt adott a gróf visszahivasara. A gróf vissza is jött és képzelje, éppen csak akkor ekezett a szinházba, mikor a primadonna nagy jelenete kezdődött és csak a kis kardalosnők viháncolták a szinfalak mögött. Persze mind a gróf köré csoportosultak, belékapaszkodtak, hizelegtek neki és cukorkát kértek, mert csokoládé bonbon mindig akadt a józsi grófnál. A leányok között volt egy gyönyörü tizenöt éves is, még szinilskolás volt. A törendező protezsálta be, annak volt a szeretője. A gróf azon nyomban beszeretett ebbe a leányba. És képzelte kérem, rávette a kis bestiát, hogy ugy, amint volt, szökjön meg vele. Csak éppen a szinház jelmezét vetette le nagy gyorsan magától és a kabátját kapta fel. A ruháját már csak a kabát alatt szorongatta. Ugy szöktek meg az autón. Mire a primadonna kijött, hire-hamva scirnolt a grófnak. A törendező hajat tépte és megeskődött, hogy kitekeri a nyakát az átkozott kis nőnek, aki ilyen csufosan és szemtelenül megszegte a szinházi törvényeket és eloádás közben szökött meg. Várjon csak, hogy is hivják ezt a leányt? Ahá, megvan, már tudom ... valami Micinek! Igen, egészen bizonyos, Mici volt!

Tihamérnak a nyelve zsibbadozott a rémülettől és nagyon keservesen arcot vágott. Annyira levolt sujtva, hogy egészen elerőlenedett és leroskadt az árya szélre. Maga elé meredt és egészen meglelédkezett Ádámérol, aki megrökönyödve nézte ertheteten kétségbeesését.

— Kedves Ádámé, nincs semmi bajom, kissé sokat ittam az este... na ez az egész. De kérem főzően egy nagy bögre fekelét. Ne haragudjon rám. a mitert még éjszaka sem hagyom nyugton. De tudja, hogy nem tudok irni és gondolkozni fekete nélkül. És nekem most nagyon rendbe kell hozzon az eszemet, inert egy kissé . mintha megőrülten volna!

— Drága nagyságos ur... talán mégis jobb lenne, ha lefeküdne és pihenne!

— Nem, nékem ma éjszaka még tisztáznom kell egy dolgot!

Ádámé ismerte Tihamér konokságát, nem ellen-

embernek, a rendőr nyugtalanul figyelt fel, a tolongás kezdett veszélyessé válni. Egy jókedvü, mulatós pár naranscot és csokoládét dobott a csónakuka. Erre a többiek is vészemet kaptak és megkezdődött a csónakok bombázása. Repültek a perecek, virágok, szines papirdarabok, az embereket valami delirium fogta el, mindenki leszórta, ami a kezében volt, néhányan sétahajókat, elterték le a tömeg szuggeszciója alatt, egy kis fiu a kalapját hajitotta a vizbe, mások tréfás sipoló hólyagokat, papirtrombitákat, kauscuk babákat és labdákat dobtak utánuk. Mindez óriási lármát, kacagás, sikoltozás közepette történt. A fiuk ingujira vetkőztek, telkaptak boros poharaikat és a hidon állókra köszönöttek. Az élelmes patriárusok és sátorosok végeladást rendeztek olcsó bazárárukból és a szemfüles gyerekek már orditoztak: Dobjátsra alkalmas madarak, kigyók, müvirágok, sipok és bosnyák kalapok majdnem ingyért kaphatók! Tessék urak, hölgyek szerpentin és konfetti, tovabbá piros és sárga üditő ital, mellyel a csónakosok barátságos köszöntését viszonozhatjuk!

Egy órea harmónikás telebredt a lármára és nagy buzgalommal játszani kezdett, egy verklis, aki ugyancsak a lármára lett figyelmessé rohanva érkezett a helyszinére és ő is torgatni kezdte sipládáját. Percek alatt valóságos népünnepély keletkezett, a tömeg bőtön-nőtt, senkisem tudta, hogy tulajdonképpen mi történt, de az általános jókedv és izgalom hatása alatt mindenki kacagott, kiabált, tréfás megjegyzéseket

Fotó Pál

Lohengrin kisasszony

gal megkábitott, nem vagyok ura önmagamnak és félek!

— Mitől félnél!

— Nem tudom, hogy ki vagy, nem tudom, hol nem szeszély-e mindez, nem vagyok fölényben, nem érzem, hogy viszontszeretsz...

— Hát mért lennék akkor itt? Megbolonditani egy férfit? Ne gondolj ilyen aljasnak. Igen, önző vagyok, csak ugy, mint te. Én is boldog akarok lenni és tőled

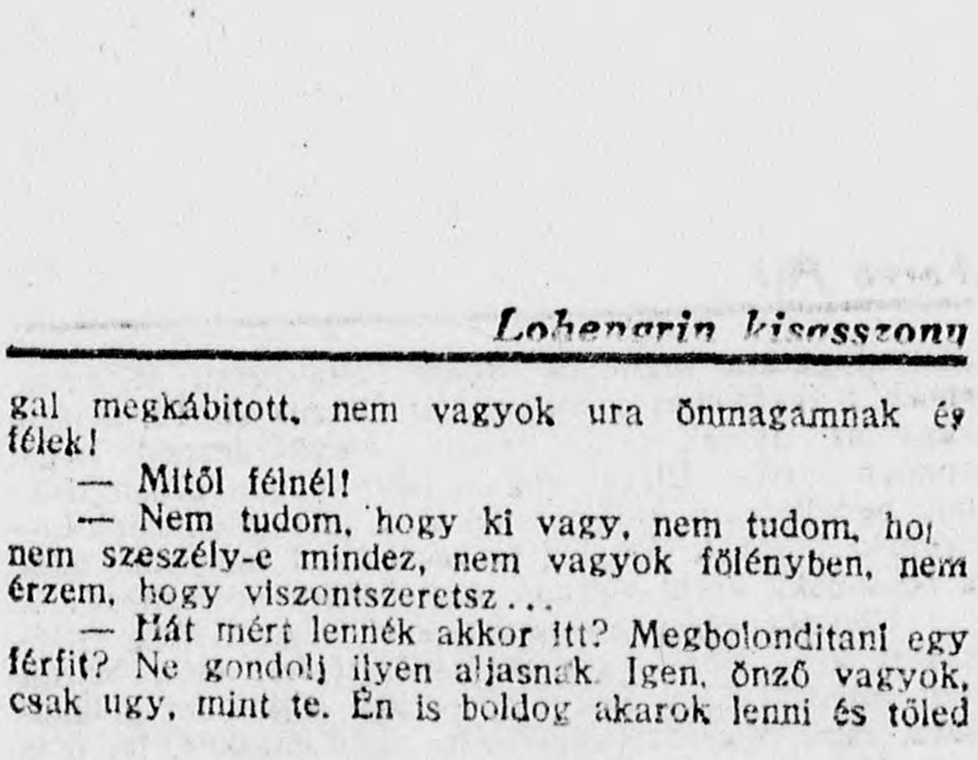

Kiszállunk barátom! Légy szives fizesd ki az autót!

függ, hogy mindketten azok legyünk. De ismered ugy-e Lohengrin legendáját?

Miért kérded?

— Lohengrin a legtisztább, rajongó szerelmet vitte Elzának és boldogságuknak egyetlen feltétele volt: Elza sohase kérdezze meg Lohengrintől, hogy honnan jött? És mikor Elza a gonosz Ortrud tanácskodása folytán megszegte ezt a tilalmat, Lohengrin

hattyúfogatára szállt és örökre eltávozott. Mi most ennek a regénynek a forditottját játszuk el. Te, a férfi vagy az, akinek nem szabad megkérdezned, hogy honnan jövök? Bizzál abban, hogy éppen olyan tisztán, becsületesen kinálom néked a szerelmet, mint Lohengrin Elzának. De ha kiváncsiságod nagyobb, mint a boldogság utáni vágyad, ugy örökre elveszitesz...!

Tihamér egészen feldulva került haza. Még emlékezett arra, hogy egy Teréz-körúti ház előtt bucsut vett Micitől, hogy könyörgött neki, jöjjön fel a lakására, mire Micí azt válaszolta, majd máskor, ha ő is ugy érzi, hogy ennek eljött az ideje. Azután a kapu megnyikordult, jött a házmester, egy gyorsan odalehelt csók az utolsó pillanatban, egy rejtélyes, majdnem gunyos mosoly, a kapu becsapódott és Tihamér egyedül állt az uccán.

— Mi ez? — kérdezte Tihamér és szeretett volna felordítani, dühöngeni, valami világosságot deriteni ebbe az egyre fokozódó rejtélybe. Odahaza fel és alá sétált szobájában, ökölbe szoritotta kezét, az ajkát harapta, a halántékán kidagadtak az erek és ugy gondolkozott.

— Milyen ostoba vagyok, mormogta magában, kábán és értelmetlenül állok a legelső asszonyi furfanggal szemben én, aki évek óta mást sem teszek, mint bonyodalmakat agyalok ki regényeimben. Képzelem, hogy nevet rajtam Micí. Az orromnál fogva vezet, az bizonyos. Végre is nem élünk a középkorban és nincsenek hattyulovagok és várkisasszonyok. A mi regényünkhöz nem Wagner, hanem legfeljebb valamelyik divatos operettkomponista szerezne muzsikát és félek, hogy ebben az operettben én nem is a bonvivant szerepet játszom, hanem a kómikust. Telegdy gróf nem véletlenül jelent meg a színen. A helyzet talán nem is annyira homályos. Nézzük csak! Micí egészen bizonyos, hogy a gróf szeretője volt. A gróf oldalán müvelődött ki. Tőle kapta a pénzt is. Most valamin összeveszlek. Micí szeszélyből, vagy hogy a grófot bosszantsa, visszament masamódnak. A gróf megbánta, hogy szakitott, most szeretné Micit visszahivni, aki viszont csak azért is tüntet uj viszonyával, illetve ugy tesz, mintha uj viszonya lenne. Pojácának használ engem. Csak arra kellek neki, hogy a grófi urat ugrassa. Egyébként a legkisebb gondja is nagyobb becses személyemnél. Ha ez nem igy lenne, ugy miért nem jött fel ma éjszaka hozzám? Érezte, hogy minden

Az autó sebesen rohant előre, elhagyta a viztornyot, azután hirtelen megfordult és ment visszafelé. Tihamér keserü mosollyal józanodott: Na persze, tapasztalt pesti soffőr, tudja, hogy a szerelmeseket a Stefánia-uton a viztoronyig szokás vinni, addig kiszellőzik magukból a nagy szerelmet, egy kicsit csókolódznak, azután lehet őket visszavinni a városba. Igy van ez minden este, igy teszi ezt valamennyi!

Tihamér szinte személyes sértésnek érezte, hogy őt most éppen ugy elskatulyázzák, mint a többi szokásos »szerelmi« fuvart! Legszivesebben az arcába vágott volna öklével ennek a nyugodt, cinikus soffőrnek, aki most lenézi, gunyolja, közönséges átlag halandó számba veszi őket és nem érzi, hogy ezuttal valami rendkivüli, minden fölé lendült nagyszerü emberpárt visz a kocsiján.

Nem, a soffőr mindebből semmit sem érzett, meglassitotta a menetet, ugynevezett andalgásba kezdett. Tihamér fizikailag szenvedett. Átkozott fickó, érzelgős holdvilág sétába fog ahelyett, hogy erdők felé röpitené őket száz kilométeres sebességgel, ki a szabadba, hegyek és virágok közé, magányos erdei lakba, valahol Gömörbe vagy Veszprémbe, ahol mézzel és friss vajjal fogadná őket a hajnali munkára ébredt erdész.

— Milyen kár, hogy vége... hogy mindennek vége van...! hördült fel lázadozva.

— Minek van vége drága? — kérdezte csodálkozva Micí.

— Az imént ilyan nagyszerü volt átölelkezve véled száguldani az ismeretlenbe. Valami csodát vártam, a Nirvana vagy más indus csoda kapuinak feltárását, fokozását, istenné magasztosulását érzéseimnek. És most visznek vissza a városba, azután néhány uccasarok, kezet szoritunk és... elválunk!

Micí hozzáhajolt, égő arcocskája érintette a férfiét és csábitóan, halkan duruzsolta:

— De holnap ujra találkozunk!

E pillanatban egy szembe jövő autó lámpája vakitott be az autójukba. A soffőr káromkodva gyors mozdulattal balra fordult és helyet adott a hatalmas Mercédes-kocsinak, amely sötétkékre volt lakkozva és még a reflektor pillanatnyi fényében is csillogott az ezüst verettől és karosszériájából kivilágitott a puha szarvasbőrrel párnázott, kényelmes kerevethez hasonló ülés.

Valaki felismerte Tihamért és szájról-szájra adták a hirt: Bodzay Tihamér, az ismert iró megnősült és a javon tartotta lakodalmi mulatságát ilyen bolond konvolat is csak egy irónak juthat az eszébe.

De kedvesnek és eredetinek találták ezt az ötletet és most már Micit kezdték ujjongani: Éljen az ifju aszszony!

Autóba szállnil sugta Micí Tihamér fülébe.

Szerencsére állt ott néhány autótaksi és sietve beültek az egyikbe. A sofőrnek odkiáltotta: Menjen, mindegy, akárhová, csak hajtson el innen!

A hátuk mögött hallották Pigdor és Tétry méltatlankodó felkiáltását a ravasz szökés miatt, azután az autó bekanyarodott a csendes, sötét Stefánia-utra és együtt voltak a meleg, hangulatos éjszakában. Összebujva és felizgultan, mert még bennük remegett az imént csemények izgalma.

VIII.

— Egy csókot... csókolni akarlak!

Szenvedélyesen, lázasan megdideregve fontak át karjai a leányt, melyen beszivta parfömjét s a szája mohón és torkon kuszott végig a nyakán és arcán. A jány pedig ütte boldog odaadásban, ráhajolt a tértire elevén sövényként, elakarta előtte a fákat, holdat, a sofför széles, borkabátos hátát, rágubózta csodás aszszonyiságát. Remegő, gyönyörü teste körülölelte, fogva tartotta a téritt abban a részeg hangulatban és sohasem érzett szédületben, melybe a különös est hangulata ringatta.

Ki érezte már a test és lélek csodálatos kinyilásá-

kegszálammal kivánom, hogy majdnem megörülök a vágytól és bánatis mosollyal, telületes, érzésmentes csókkal bucsuzott. Pedig egy télótával előbb az autón szenvedélyes és remegő asszony volt. Vagy sejtette, hogy Telegdy gróf utánunk fog jönni és számára rendezte ezt szinjátékot?

Annyira tellzgult, hogy szinte dühöngési rohamot kapott. A fődhöz csapkodta a kezeügyébe eső könyvket, kézlratokat és belerugott az irószlalba. Valamit megnyugvására, bizonyossára volt szükége. Es szinte öntudatát veszitetten becsengette Ádámét.

Az idős asszony fehér alsóruhában, ijedten jelent meg a szobaajtóban:

— Mi baj? Beteg talán a nagyságos ur? Menjek orvosért?

— Nem, köszönöm Ádámné, nincs orvosra szükségem, bár kis hija, hogy szélütést nem kaptam az előbbi

— Szent Isten... talán ezet kellene vágatni!

— Hagyja Ádámné. Elég ezet vágtak már rajtam a nők, felesleges még orvost is hivni. Ellenben szedje kérem össze az emlékezőtehetségét. Maga sok szinházi öltözőben fordult meg. Főleg opera szinházakban. Mondja, nem látott ott maga sohasem valami Telegdy grófot? Telegdy József grófot?

Ádámné egy pillanatig még birkózott az ámmal és ijedtségével, azután lassan müködni kezdett az agya. Emlékben volt, szerelmi ügyben kellett nyilatkoznia. Összehunyorította a szemét, ami nála a gondolkozást jelezte és megkérdezte:

Hajkorpa, hajhullás és a fejbőr viszketegsége megszünik a „Farma“ használatánál. A legjobb hajápolás rendszeres fejmosás „Farma“ szappannal.

11714

Kapható minden gyógyszertárban, drogériában és illatszertárban darabonként 15 din. (elegendő 10—15 fejmosáshoz). Gyógyító hatása folytán i négyszer olcsóbb, mint a shamponnal való fejmosás.

Főraktár: LAMIKO, Beograd, Kondina ulica 15

PHARMA
SAVON — LAMICO
contre pellicules demangeaison de la tête a chute des cheveux
Dr. Paspeloff
Professeur de l'Université de Moscou.

Solarović mérnök müszaki irodája, Beograd

Sürgönycim: Solarović Beograd ***Knez Mihajlova ul. 17/I.*** ***Telefon: 34-33***

mint a

Magyar Királyi Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak jugoszláviai vezérképviselője

gyorsan és jutányosan szállit:

I.

Minden szerelvényü sint, főleg erdei és iparvasutak részére, mindennemü vasuti váltókat és az összes felépitményi anyagokat. — Mozdonyokat erdei és iparvasutak részére, az összes mozdonyalkatrészeket, továbbá vagónokat és görkocsikat.

II.

Hengerelt és profilvasakat az összes szelvényekben. Teljes vasszerkezeteket a legkisebb és legnagyobb méretekig.

III.

Mindennemü acélt, szerszámacélokat és acélöntvényeket. — Az összes megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesitjük ugyanugy megbizottjaink:

Zagrebban: *Tehn. Poslovnica Korte & Erben, Ilica 134*
Ljubljana: *Gradbeno Podjetje inž. Dukić i Drug, Bohoričeva 24*
Saját raktár: novisadi fiókunknál, ***Novisad,*** *Futoški put 41*

11861

Solarović mérnök müszaki irodája Beograd, Knez Mihajlova 17

Telefonszam: 34-33 — Sürgönycim: **Solarović Beograd**

A **Magy. kir. Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak, Budapest-Diósgyőr** vezérképviseletén kivül — mely képviselet folytán szállit: **sineket, kitérőket, mozdonyokat, vasuti felépitményi anyagot, vasszerkezeteket, hengermü-vasakat és acélokat,**

jugoszláviai vezérképviselője továbbá:

I. **Knuth Károly mérnök és gyárosnak, Budapest** és vállal mindennemü központi fütések, fürdők, mosó- és főzőkonyhák, valamint egészségügyi telepek berendezését.

II. **A Magyar Keramiai Gyár r.-t.-**nak és vállal keramitutak burkolását, járdák, mühely-udvarok stb. burkolását keramitkövekkel vagy lapokkal. Vállalunk továbbá mindennemü fal- és padlóburkolást szines vagy fehér fayence lapokkal vagy keramitlapokkal.

III. *Cégünk szállit mindennemü gáz-, vizvezetéki, furó- és forrcsöveket!*

Anyagraktár és fiók: **Novisad,** Futoški put 41

Képviseletek:

Zagreb, Tehn. Biro Korte & Erben, Ilica 134
Ljubljana, Gradbeno Podjetje, Ing. Dukić i drug
Bohoričeva 24

11882

Figyelem!

1927. január 1-től kezdődőleg leszállitott árak

2/2 KOMLÓZSINEG

Dinár 27·—

Kérjen árajánlatot

A FONÓ
ÉS KÖTÉLVERÖGYÁR
R. T.-től
ODŽACI BAČKA.

UTÁNZATOKTÓL

ÓVAKODJUNK

Valódi francia
Lion Noir cipőkrém

Főraktár:
KAUFMANN HERMAN
bőrkereskedőnél
SUBOTICA
Uj helyiség „Narod" kávéház helyén
NAGY RAKTÁR
minden ennemü butorbőrökben
11908

„PAX"
BECK TESTVÉREK
NOVISAD, FUTOŠKI PUT 48

GYÁRT:

I. Szemfedőket, ravatalozási cikkeket u. m. drapériát, függönyöket, ravataltakarókat stb.
II. Himzett menyasszonyi fátylat
III. Sirkoszorukat, különféle menyasszonyi koszorukat és csokrokat

11788

A legsikkesebb legolcsóbb bársony és selyemkalapok a

»DAME«

kalapszalónban kaphatók. Alakitásokat olcsón és pontosan vállalunk.

ALEXI ERZSI
Subotica, Karadžićeva ul. (Bárányköz) 14.

Kiskereskedőkhöz!

Ut zót nem tartok, sérem üzletemben telkeresni szívesk dj nek a kar csonyi bevásárlas vegett.

Cukrot gyári áron aludos. Az összes karácsonyi cikkeknél nagy engedmény.

Róza Schäffer
fűszerkereskedő
a főpost val szemben

Javitasse
hócipőjét
Mirovic Kosztánál
Subotica, Bárány-köz
ahol cipők mérték szerint BÉCSI és PÁRISI divatlap után készülnek
11795

Karácsonyi ajándékul
órát, ékszert
legolcsóbban
Renovicsnál
szerezheti be 10985
Alexandr va ul.

Naponta friss
pörköltkávé
Sugár Manónál
Rudics u ica

Borbélyokfi yelmébe

Valódi bécsi mintáju masszsziv **forgószeket** 550 dinárért **csak**
SZŐLŐSI JÓ SEF
asztalosnál kaphat
Subotica, P. Kujundžićeva ulica 20 9207

Vízleti KÖNYVEK
legjutányosabban
FISCHER ERNŐ
GRAFIKAI MŰINTÉZETÉBEN
SUBOTICA.

Férjhezmehet

rövidesen, ha olvassa „A férjhezmenés iskolá"-ját. Tartalom: Mit jelent, ha egy férfi vagy egy nő nem nyilatkozik? Milyenek a férfiak? Milyenek a nők? Hogyan lehet férjhez menni? Hogyan lehet egy férfit „házassági utra" vinni stb. Praktikus tanácsok! 25 dinár előzetes beküldése ellenében diszkréten, bérmentve megküldi Kiss István kiadóvállalata, Budapest 4. Pesthelyiek 69.

BORY BÉLA

Elektrómotor és szivattyu gyártó nagy gépmühelye, Subotica, . Štosova ul. 7. Telefon 340.

Ajánlok saját gyártmányu és tipusu elektrómotorokat, dinamókat minden áramfeszültségre, inditókat, kapcsolókat, leégett motoroknak ujra tekercselését, javitását legsürgősebben vállalom jótállással. Gyártok saját mintáju városi községi, ipari, háztartási, udvari kutszivattyukat kézi és géphajtásra, kerti locsolókat stb. Elvállalok mindennemü géplakatos munkákat, vas- és fémesztergálásokat, gyalulásokat, ugyszintén mindennemü javitásokat.

Állandó raktár elektrómotorokból szivattyukból és alkatrészekből

Alapitva 1889.

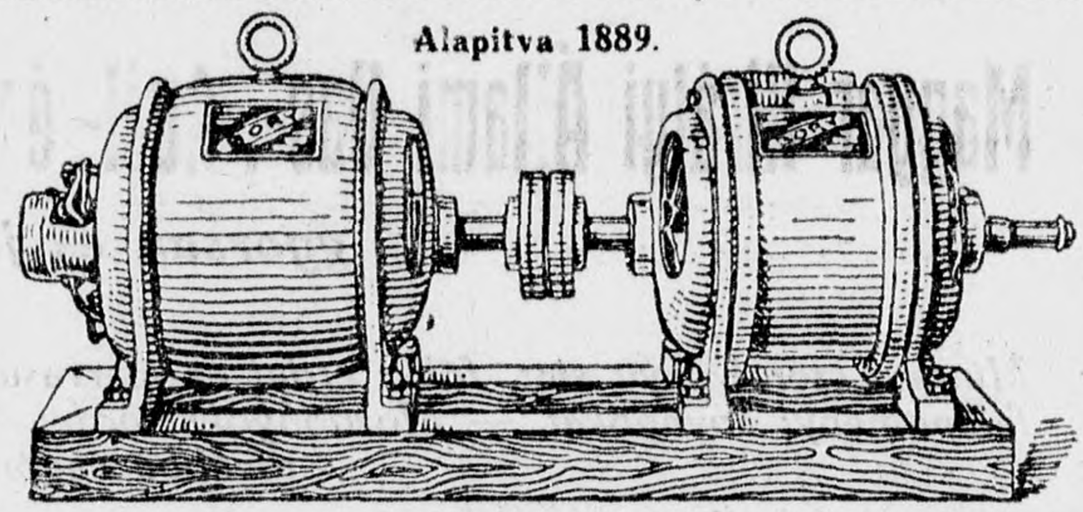

HEGY. FÜLÖP

NŐI KONFEKCIÓ ÁRUHÁZA

SUBOTICA, KR. ALEKSANDRA UL. 7

Az ország egyik legnagyobb és legelegánsabb divatháza. — Dusan felszerelt raktár női és leánykabátokban, ruhákban, bluzokban, szőrmebundákban a legegyszerübbtől a legfinomabb kivitelig

Szolid árak! ***Szolid árak!***

11789

Telefon 22-32

Telefon 22-32.

NIŠEVIĆ SAVA

vasáru, acél, konyhaedény és sportcikkek kereskedése

NOVISAD, KRALJA PETRA ULICA 10 SZÁM.

„METEOR" folytonégő kályhák és takaréktüzhelyek
„SPHINX" KONYHAEDÉNY
„REX" BEFŐTTESÜVEGEK
„GOWE" alpacca evőeszköz egyedárusitása és raktára

Ets **Duchesne & Cie, Villeurbanne les Lyon** gyártmányu **automatikus mérlegek** jugoszláviai vezérképviselete

11880

Én szőrmémet csak
az eliismert szolid cégnél
Mlinarović Bozsidar
szőrmeáruházában vásárolom
Subotica, Városi székház.
Különféle szőrmékből és bundákból
a legnagyobb választ ek, legszolidabb kiszolgálás
és legolcsóbb árak
Tekintse meg hatalmas áruraktáramat vételkenyszer nélkül és meg győződik áraim jó minőségéről és rák ámáraimról.
1172

SUBOTICA
Jelačićeva ulica
5.
1174
WEISZ HENRIK KALAP és SAPKA-
különlegességek egyes csóbb beszerzési forrása.

Figyelem! Vészáros és hentes szövetkezetek! Szalámi- és olajgyárosok!
Zsiros és olajos hordók minden nagyságban és mennyiségben azonnal szállítanak!
Hengervasban, félkész, bükk- és tölgyfa zsiros és olajos hordókhoz csak vagontételekben.
Ifj. PFEIFFER KARL
mechanikai hordógyára és famegmunkálótelepe
Novi Vrbas
1189

STEINER MARKO és FIAI
NOVI SAD, NAGYLIMÁN
TELEFON 360 POSTA FIÓK 28
(Legyorsabban elérhető a Kamenica utcai vonat átjáron keresztül).
Épületkereskedés! Gőzfürész és Ládagyár!
Legnagyobb választék! Leszállított árak!
Legszolidabb kiszolgálás!
Mindenfajta épületfák. Asztalosanyagok
Fa megmunkáló gépek bérmunkára, rendelkezésre állanak
Hajlitott cserép
Ládakészités szükség szerint gyalulva vagy gyalulatlan
Nagyban **Kicsinyben**
1175

Autógummit
külsőt és belsőt, valamint **hócipőt** vulkanizál
Kohl és Orth Novi-Vrbas

Szőlőoltványok
2—3 éves gyökeres oltványok, egy éves amerikai gyökeres és sima vadvesszők minden fajban valamint nemesített 2—3 éves gyümölcsfák megrendelhetők
SÉVÁR LÁSZLÓ
mintaszőlő és szőlőoltvány telepe
PETROVARADIN (Ma'ur) Posta iróda 17
(Lerakat a vasuti raktárral szemben)
1238

PAPLANOKAT
nagy választékban **Din. 130.**—tól feljebb.
S. KRAMER, SUBOTICA
Trumbićeva ulica 11. (Csirkepiac).
1046

Legszebb karácsonyi és ujévi ajándék
hires festőművészek
(Jusko, Komáromi, Kratz, Csorna, Ujváry, Papp Emil, Böhm, Ratta)
eredeti, okmányokkal
garantált festményei,
amelyek előnyös vétel folytán rendkivül olcsón kaphatók
„Pallas" régiség-kereskedésben
Subotica, Paja Kujundžićeva ul. 4

Villanyerőre berendezett mérleggyár

RADEK BELA VEL.-KIKINDA
KNEZ MIHAJLOVA ULICA

Szállit, készit és javit:
tizedes, százados, körlés és szekér, illetve baromfimérleget a legtökéletesebb kivitelben.
Javitások gyorsan és olcsón eszközöltetnek

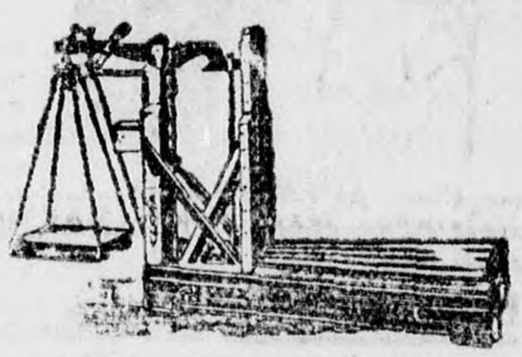

1180

FRANJO FRAUENHOFFER
FŰSZER- ÉS CSEMEGEKERESKEDÉSE SUBOTICA

Ajánlja dus anyagból összeállított raktárát, úgy belföldi mint külföldi árukból. **Italokban:** likörök, rum, cognac, whisky, pezsgők és borok. **Teakban:** Hornimans, Lipton, Duibar Teakanna, és kimért tea. **Csokoládé és bonboniere:** Cailler, Gala Péter, Nestlé Sarotti, G. W. Heller, Schmidt Viktor, Gerbeaud stb. Cacao, Wandonton, Bensdorf, Korff. **Teasütemények** és kétszersült nagy választékban, belföldi és külföldi készitmények. **Halnemüek:** szardinia, angolna, tonhal, rák, ostsée és pácolt halak. **Pástétomok:** M jonés, aspik, kaviár, prágai sonka, felvágottak és sajtok. **Déli gyümölcsök:** Compot conzervfőzelék, ásványvizek és az összes háztartási cikkek, u. ymint: kávé, rizs, mandula, mogyoró és fűszeráru. Karácsonyi árukban nagy választék.
1182

FIAT AUTO
Személy- és teherautomobilok összes tipusa, ugyszintén alkatrészek és az összes autófelszerelések - cikkek állandóan raktáron
Kedvező fizetési feltételek.
FŐK. PVISELŐ EGÉSZ BÁNTÁT részére
RAUNBINGER JÁNOS
VELIKI BEČKEREK 1185

Irodaáthelyezés
Értesitem a t. üzletfeleimet, hogy f. é. december 1-től kezdve
„REKLAM" HIRDETŐIRODÁMAT
Jevrejska 6 szám alól
VILSON TÉR 7. SZÁM ALÁ
TELEFON 580
utcai helyiség az „ELITE" kávéház mellett (Bácsmegyei Napló novisadi kiadóhivatala) **helyeztem át**
Az átnelyezés napja óta irodám szorosabb összeköttetésbe lépett a legnagyobb hazai és külföldi lapokkal itteni képviselőivel és ezáltal abban a helyzetben vagyok, hogy a t. hirdetőközönségnek szolgálataimat a legkedvezőbb feltételek mellett felajánlhatom, ugy az itteni, mint a külföldi lapokban való hirdetések ügyében.
Különösen felhivom a t. hirdetőközönség figyelmét, hogy a lapok **karacsonyi szamaiban hirdetés kiadasa érdekében a vállalatomtól ajánlatot kérjenek**
Kiváló tisztelettel **VLAŠKALIĆ PÉTER**
a „REKLAM" hirdetőiroda tulajdonosa NOVI SAD
1181

CANADIAN PACIFIC
a világ legnagyobb vállalkozása 75 gőzhajóval, 56.000 km. összes vasuti hálózattal, 200.000 alkalmazottal, saját távirdáival, szállodáival, pénzintézeteivel, földbirtokaival és farmjaival.

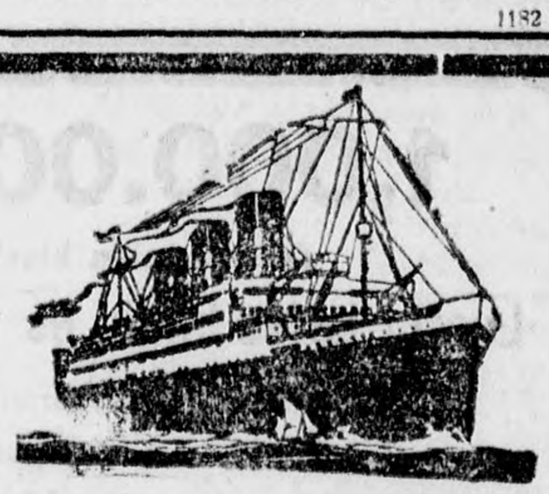

CANADIAN PACIFIC
utasait a saját „EMPRESS" hajóival hetenkint szállitja Kanadába és az Egyesült Északamerikai Államokba. **Csak négy napi ut a nyilt tengeren.**
CANADIAN PACIFIC
saját vasutjaival Kanada és az Egyesült Északamerikai Államok minden helységébe szállitja az utasokat. — **Dijmentes felvilágositásokat ad a**
CANADIAN PACIFIC
bácskai és baranyai képviselője:
Kovacsits Radivoj Sombor, Párizsi-u. 2.
TELEFON: 1-85.
1181

ALAPITTATOTT 1906

VLADISLAV REITER SUBOTICA

TELEFON BROJ 286

TVORNICA DINAMO, ELEKTROMOTORA I TRANSFORMATORA

Gyárt: Dinamókat, egyen — egy- és többfázisu — forgóáramu villamosmotorokat, generátorokat, transformátorokat, indító és szabályozókat, kapcsolótáblákat, egyen- és forgóáramu áramátváltoztatókat (Unformer), motorszivattyukat. — Javit: Felsorolt gépeket, készülékeket. — Végez: Ujratekercseléseket, áttekercseléseket más feszü tségre vagy fordulatszámra, mágnesgyujtókat, autódinamókat

11718

11652

7 szó: **Bauer a szerencse fia**

Sorsjegyei mindig nyernek

Rendeljen ezért **még ma** zárt borítékban egy sorsjegyet a **karácsonyi huzásra.** (Huzás dec. 28—30.)

ALBERT BAUER, WIEN

IV., Favoriten Strasse 4/F

Minden rendelést azonnal végrehajtunk

Fizetés a sorsjegy átvétele után

Egy sorsjeggyel nyerhet Ön **750.000 Schilling**et!! **100.000 sorsjegy, 50.000 nyeremény** Összes nyeremény-érték: **10,640.000 Schilling**

ARAI:	
Egész sorsjegy	S. 32.— Din. 280.—
Fél „	S. 16.— Din. 140.—
Negyed „	S. 8.— Din. 70.—
Nyolcad „	S. 4.— Din. 35.—

Tüdőbetegségek gyógyithatók!

Tüdőtuberkulózis - Szédülés - Köhögés - Száraz köhögés - Váladékos köhögés - Éjszakai izzadás - Gégehurut - Garathurut - Vérzés - Vérömlés - Asztmás rohamok - Szurások, stb.

gyógyithatók!

Sok ezren már meggyógyultak!

Kérje azonnal könyvemet az uj

„Tápláló-oxigén módszerről"

amely már sok ezer ember életét mentette meg. Ez a módszer az eddigi, megszokott életmód mellett alkalmazható és a betegséget hamar legyőzi. A testsuly gyarapszik és egy lassu elmeszesedés a betegséget megállitja. Az orvosi tudomány legjelesebb emberei igazolják módszerem kivá óságát és azt szivesen alkalmazzák. Minél hamarabb megkezdi ezt a módszert, annál jobb.

Egészen ingyen kapja meg könyvemet, amelyből sok mindent megtanul Akit fájdalmak kinoznak, aki fájdalmaitól gyorsan, alaposan és minden veszély nélkül meg akar szabadulni, irjon még ma könyvemért

Kifej zetten hangsulyozom, hogy a könyvet **ingyen,** minden kötelezettség nélkül küldöm, az Ön orvosa

táplálkozásának szabályozásához

egész bizonyosan hozzájárul. Az Ön érdekében áll tehát, hogy nekem azonnal rjon és ottani képviseletem utján azonnal megkapja a könyvet.

Meri sen tanulságot, erősitse **akaraterejét egy tapasztalt orvos** könyvéből. Ez Önnek frissülést és életvi aszt nyujt és minden betegnek egyaránt szól, aki a **tüdőbetegségek** jelenlegi állásáról akar tudni.

Címem:

August Märzke, Berlin — Wilmersdorf

Bruch alerstrasse No. 5 **Abt. 859**

11657

1,000.000 dinárt

és számtalan kisebb összeget nyertek

Lustig Lajos bank- és váltóüzlet sorsjegyvevői

Lustignál vásárolt sorjegyek szerencsések.

Mindenki **Lustignál** vásárol sorsjegyet.

Az uj tervezet **megkétszerezi** a nyerési esélyeket.

A január 11-iki első huzásból kimarad, ha nem azonnal vásárolja meg sorsjegyét, mert a most kiadott eddiginél nagyobb mennyiségü sorsjegy már is kevésnek bizonyult.

11831

Uj évre Uj öröm Uj ruha

Teljes kelengyék

Garantáltan prima, megbizható árak!

Minőségek tűrhetők — Árak tetszetősek

Férfiruha, női kosztüm kabátkelmék!

Az összes divatselymek, asztal- és ágyneműek!

ŽIVOJIN TERZIN I SINOVI

★ a KÉK CSILLAGHOZ ★

VELIKI-BEČKEREK

Bánáti és bácskai régi hü vevőinknek Boldog ünnepeket kivánunk!

11688

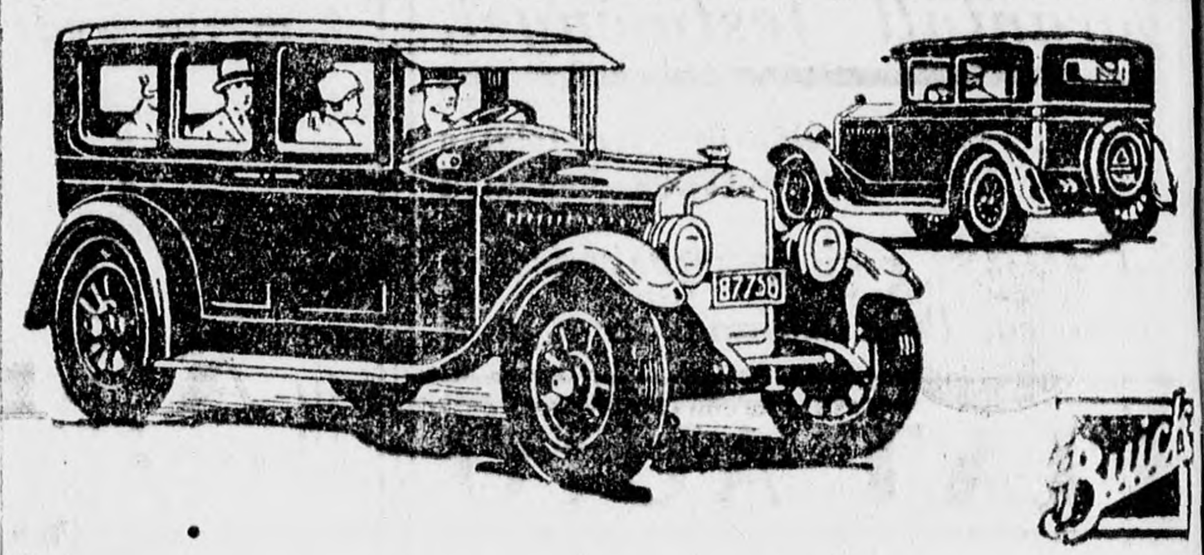

Az egesz világ motorszakértői

KIJELENTIK, HOGY

„Legtökéletesebb a Buick, amely eddig épült"

100 éber amerikai gyárossal folytatott konkurrencia lényegesen fokozta a Buick eddigi közkedveltségét, amely olyan eladási rekordokkal halad előre, amelyek alaposan próbára teszik a nagy Buick-gyárak kapacitását.

Az európai közvélemény, amely nagyon változatos, ezt az uj Buick-ot külön vezető osztályba sorozta, minthogy ugy van kostruálva hogy tényleg vezethet is és ezt csak sajátmagának köszönheti.

Mindenütt — a Buick-é a siker.

Mindenütt csak Buick-ot akarnak. Azok, akik mindenütt csak a legjobbat akarják, alaposan megvizsgálják a tényeket és a tények csak egy választást tesznek lehetővé — a Buick-ot

Kérjen információt a motorról, amely gumikon nyugszik. Ö t is nagyon érdekelni fogja az és nem jár Önre semmiféle kötelezettséggel.

General Motors Near East, Alexandria

Frank i drug
ZAGREB, Gundulićeva 40

Velimir Jovanović
BEOGRAD, Bosanska 54

Ha lesz valamikor jobb automobil, azokát is Buick építi

ROTHAUSER GYULA

bőr és cipészkellékek kereskedése, **Subotica, Zrinjski trg 2. szám.**

Ajánlja: Jól felszerelt raktárát, mindennemü bőr és cipészkellékekben

Állandó nagy raktár kaptafákban!

11704

Uri divatkülönlegességek **Vukovits Gerő** P.& C. Habig és Panizzakalapok és L.B.O. harisnyák egyedüli lerakata
Subotica : Főtér 11198
Férfi fehérnemük, nyakkendők és angol pouloverekben dus választék, szolid árak mellett

Megáll az ember
esze, ha az uj
háztartási üzlet
árait megismeri
Rudić ulica 1.

mert
OLCSÓBB MINT BÁRHOL
Sphinx I-a korall és öntött **vasedények,** kefék, siták, utazó és papir alamint óriási választékban **piaci kosarak,** virág- és kézimunkaállványok, **„Meteor" tűzhelyek,** tűzhelyek és kályhacsövek, **fabtörlő** nagy választékban.
EHRENFREUND GEZA
háztartási és konyhafelszerelési üzletében
Rudić ulica 1 szám
7833

HALLÓ!!
Karácsonyi és ujévi ajándéknak eredeti amerikai **GILETTE** készülék
10 késsel és szappannal, eddigi ár **90 dinár**
Leszállitott reklámár:
65 dinár
Mindenütt kapható!
11681

Billiard golyók és dákók
mandiner gummi, dákóragasztók, tábla és kréta
Özv. Gerber Jakabné
SUBOTICA
Bene Sudarevićeva ulica 32.
Állandó nagy raktár. Vidéki megrendeléseket tucatonként teljesit.

ELSŐRENDŰ CIPÉSZMŰHELY
TOMÁS E. Novisad
KRALJA PETRA UL. 19
Készit ELSŐRENDŰ **MODERN NŐI és FÉRFI CIPŐKET**
szigoruan mérsékelt áron és pontosan mérték szerint
Elsőrendű anyag és kidolgozás
11840

Hangszeripartelep

Karácsonyi és ujévi ajándéknak
legalkalmasabb egy **hegedü,** tokkal, vonóval és hozzavaló kellékekkel együtt
330 dinár
A hegedü lehet 1/2, 3/4 és 4/4-es.
Raktáron tartok quinttiszta hegedürokat.
Javitásokat bármilyen méretüt szakszerüen é pontosan eszközlök
S. Machnitz, Subotica
(Reich-palota mellett)
10371

Ha kivánja, hogy ruhája a legutolsó divat szerint legyen elkészitve
FORDULJON
CVEJANOVIĆ i SUSTRAN
FÉRFI SZABÓHOZ
NOVISAD
Laza Telečkog ulica 3. szám.
11845

3 szó

Altvater-Gessler-Jägerndorf
a világhirü likörmárka
Jugoszláviában ismét mindenütt kapható
Főlerakat:
„KELICO" lepárló müvek **Jaša Tomić** Módos (Bánát)
11862

FANNER JÁNOS
kárpitos és diszitő
SUBOTICA, VILSONOVA ULICA 8
Készit elsőrendü kivitelben
angol bőrgarnitúrákat
és mindenféle más, a kárpitos szakmába vágó munkálatokat
a legjutányosabb árak mellett
11192

A-L-B-A
tükörgyár és üvegcsiszoló
NOVISAD.
Ajánlja **garantált** folimentes tükreit, üveqkidolgozás müvés i kivitelben. **Cimtáblák** üvegből arany felirattal, tükörjavitás, állandóan raktáron **kitűa atüveg** minden méretben és vastagságban
Kérjen árajánlatot.
11322

Van szerencsém a n. é. közönség szives tudomására hozni, hogy vel. kikindai
városi kávéházat
elválva társamtól, saját nevem alatt vezetem. A t. utazók szives figyelmét bátor vagyok szállodám mintegy 25 elegáns szobájára felhivni. Lakóim nagy árengedményt kapnak napi kosztnál. A közeledő ünnepekre való tekintettel ujból felhivom a közönség figyelmet hirneves cukrászdámra, hol naponta a legfinomabb sütemények, dessertek és teasütemények kaphatók. Ünnepi lakomákra megrendelére is készitek. Kitünő csokoládékávé és kuglof minden délután. Kávéházamban kitünő ételek és italok és pontos kiszolgálás. El örangu cigányzene. A n. é. közönség szives pártfogását kérve, vagyok
Vel. Kikinda, 1926. december hó 25-én.
Kiváló tisztelettel
11856 **Friedmann Mór** kávés és cukrász.

SREBRNJAK SZANATORIUM
ZAGREB
Uj belgyógyászati szanatórium nyilt meg Srebrnjakon 62. szám alatt, a Medjašna ulicai villamos állomástól 10 percnyire, alacsony dombon, ideális helyen fekszik. Körülötte szőllők és erdők. Gyönyörü kilátás a Száva völgyére és a zagrebi hegyekre. Az összes belsőbajok részére, kivéve a fertőző és elmebajokat. Dietetikus, fizikalis es medikamentalis gyógyitás a legmodernebb terapiai módszerek szerint.
Főorvos: **Dr. Franjo Kavčič.**
Mérsékelt árak! 11243 **Telefonszám 23 8**

1926. december hó 31-ig
minden készpénzért vásárlónak
10% engedményt nyujtok
Legnagyobb választék
angol gyapjuszövetekben
téllkabátok, uccai-, sport- és estélyi ruhákhoz, női kabátokhoz és kosztümökhöz
minden hozzávalóval együtt
JAŠA WIEGENFELD
Novisad, Kralja Petra 13.

Ne dobja ki pénzét!
Csak praktikus ajándékot vegyen!
Ezek örökéletüek!
Tekintse meg **bőrdiszmüáruimat,** okvetlen talál megfelelő ajándéktárgyat izléses kivitelben, — olcsó áron.
Hamburg Géza bőröndös, Sombor
11516

Nem vehet családjának jobb ajándékot
mint egy
„FRITOS" villamos porszivógépet
1035
Kapható:
„ENERGIA" müszaki és elektrotechnikai vállalat, Subotica Kr. Petra park 6.
Nagy raktár csillárokban, villamos főzőedényekben, vasalókban stb.
Telefon 45. Telefon 45.

SPECIALIS ÜZEM
RADIÓ, AUTOMOBIL és STABIL
AKKUMULÁTOROKBAN
Ujonnan épit minden cél a akkumulátor telepeket javit és tőit bármilyen gyártmányut a legjobb gyártmányu anyaggal, garanciával.
E szakmában tárkinek szaktan ezzal szolgál
WILHELM LÁSZLO. PASIĆEVA UL. 2.
4219

Keresünk
minőségi autók eladására képviselőt.
É deklődők forduljanak a **Publicitas d. d.-hoz** Zagreb, Gundulićeva 11 „Za-10 440" jeligére.

W. H. SMYTH

vezérképviselő
az S. H. S. királyság részére

BEOGRAD
Miloša Velikog 23.
Tel. 35-43.

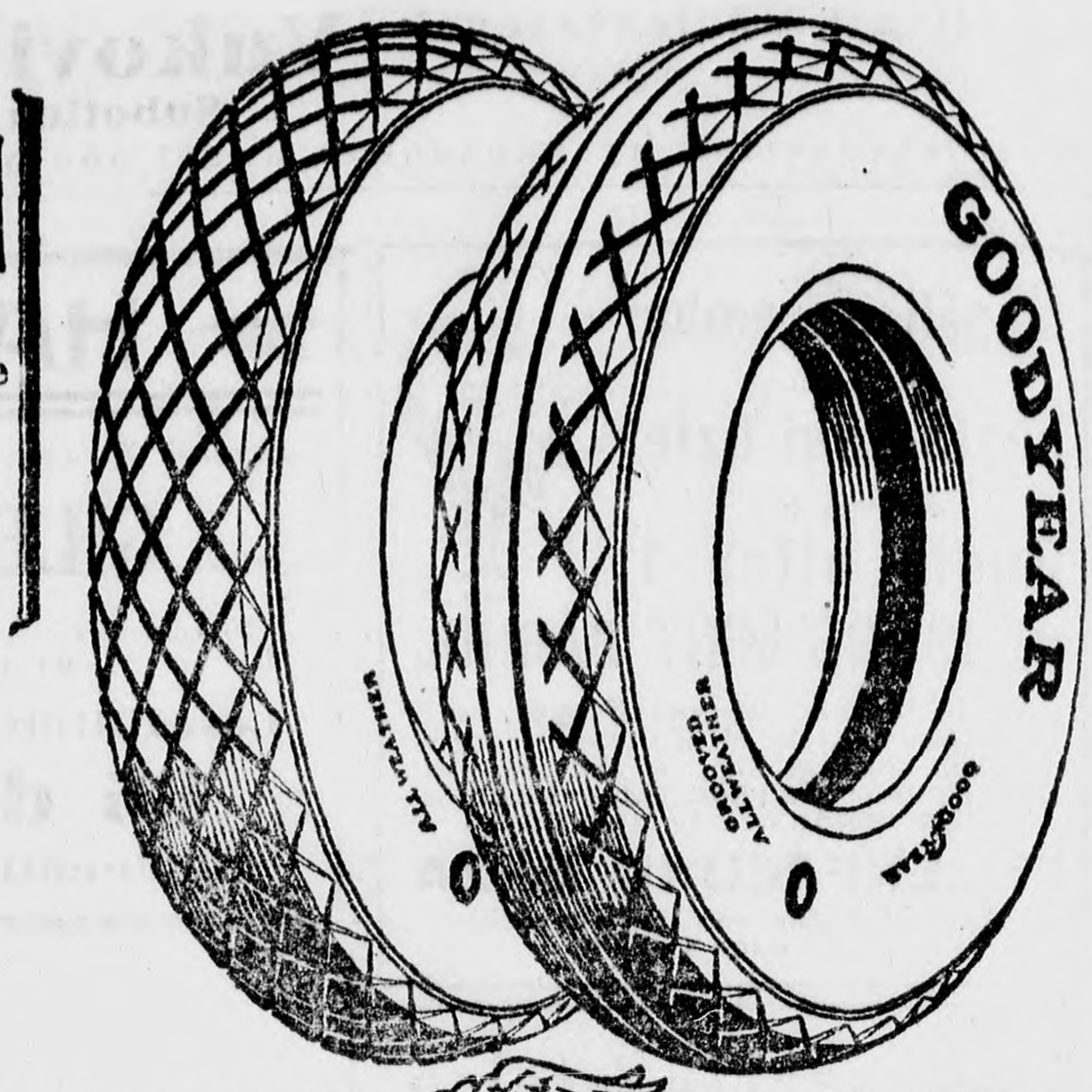

GOODYEAR

Az 1926.-ik üzletév sikeres befejeztével a

„GOOD-YEAR"-gyár

és annak vajdasági képviselői vevőiknek és az összes auto-branzsbelieknek

kellemes karácsonyi ünnepeket
és boldog 1927. újévet kívánnak!

Képviselők:

American Auto Weigand & Co. Subotica
Telefon: 4-47

Julio Daun, Veliki Bečkerek

„Progress"-Garage, Vršac

Petar Talajić, Novi-Sad

S. H. S. vezérképviselő:

W. H. SMYTH

BEOGRAD,
23. Miloša Velikog 23.

Tel. 35-43.

PALLAS REKLAM
SUBOTICA
TEL 4-47